



ՀՀ ԳԱԱ «ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ» հրատարակչություն
2023



Հայաստանի
Գրադեպոս

Ա Հ Ա Չ Ա Ն Գ
Պ Ա Հ Ա Ն Չ

Հ Ա Յ Կ Յ Ա Ն Ք Ի

զ զ ա ս տ ո լ թ յ ա ն

վ ե թ ա ճ ա ն ա չ մ ա ն

վ ե թ ա հ ա ս տ ա տ մ ա ն

ՀՏԴ 1/14:323
ԳՄԴ 87+66.3
Վ 301

Վարդան Գրիչենց
Վ 301 Ահագանգ-պահանջ հայ կյանքի զգաստության, վերա-
ճանաչման, վերահաստատման: Եր.: ԶԶ ԳԱԱ «Գի-
տություն» հրատ., 2023, 456 էջ:

Գրքում ամփոփված են հեղինակի բազում տարիների մտո-
րումները, վերլուծություններն ու եզրահանգումները՝ հայության՝
տոհմիկ ուղուց շեղվելու պատճառների, դրանց հետևանքով ծագած
ու, ամենայն հավանականությամբ, դեռ ծագելիք տկարությունների,
նեղությունների, վտանգների և դրանց առաջն առնելու, կասեցնելու
հնարավորությունների մասին:

Միաժամանակ այս գիրքը գիտակցված անվիատ հաստա-
տականությամբ անհապաղ գործելու յուրօրինակ ու նաև շատ պարզ
հիշեցում է՝ համաձայն մեր մեծ, իմաստուն, սուրբ նախնիների՝ մեզ
ավանդած ժառանգության: Եվ որպես այդպիսին՝ գիրքն ուղղված է
յուրաքանչյուր հայի ու հայուհու՝ անկախ տարիքից, պաշտոնից, կո-
չումից, ընկերային վիճակից ու ապրելավայրից:

ՀՏԴ 1/14:323
ԳՄԴ 87+66.3

ISBN 978-5-8080-1501-2

© ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն, 2023

ԽՄԲԱԳՐԻ ԿՈՂՄԻՑ

Մեր երկրի և աշխարհասփյուռ հայության իրապես տագնապալի վիճակի ահազանգն է հնչեցվում Վարդան Գրիչենցի նույնանուն «Ահազանգ» գրքում, որը սկսվում է տագնապալից այն հարցադրմամբ, թե արդյո՞ք դեռևս շուտ կամ անհարկի է ազգային ահազանգի հնչեցումը: Երկրորդ հարցադրումը վերաբերում է այդ ահազանգը նախ՝ մեր սրտերում և գիտակցության մեջ հնչեցնելուն, որովհետև ահազանգի հնչեցման պատճառը մեր հասարակության, այդ թվում՝ երիտասարդության՝ գնալով վտանգավոր չափեր ընդունող հոգեզրկումը, բարոյազրկումը և նյութապաշտությունն է:

Այս գիրքը որպես ազգային բարոյական հավաքական ահազանգ է հնչեցվում՝ կանգնեցնելու, Շահան Շահնուրի բնորոշմամբ, «Նահանջ առանց երգի» ընթացքը:

Ահազանգի հնչեցումը կարևորվում և իմաստավորվում է, որովհետև հոգեբարոյական այս նահանջը դեռևս հնարավոր է կանգնեցնել և վերատիրանալ մեր ազգային տոհմիկ նկարագրին, որով և իրապես տերը դառնալ մեր հայրենիքի:

Ահազանգը պետք է հնչեցվի այն ժամանակ, երբ դեռևս հնարավոր է ***վայրընթացը կանգնեցնել և հարկ եղածը փոխել***, այլապես անդառնալից հետո այն կվերածվի սգերգի և ռեքվիեմի, որոնցով, դժբախտաբար, այնքան հարուստ են մեր գրականությունը և երաժշտությունը:

Այս գիրքը՝ որպես «Ահազանգ», ոչ թե սգերգ է, այլ «Զարթո՛ք»՝ Ներսես Շնորհալու նույնանուն նշանավոր ստեղծագործությունից մինչև այս վերնագրով 18-19-րդ դարերի ստեղծագործությունները, և որպես «Զարթո՛ր, լա՛ո»՝ վերստին հնչեցված Մշո դաշտի հարազատ զավակ Վարդան Գրիչենցի կողմից:

Գիրքը, նվիրված լինելով մեր ժողովրդի ազգային հոգևոր վերածնության հարցին, գրված է մաթեմատիկական զարգացման կուռ ընթացքով:

Ի դեպ, եթե նշված չէ հողվածի գրության վայրը, ուրեմն՝ հեղինակն իր մտածումներն ու մտահոգությունները թղթին է հանձնել երևանում:

Ինչպես որ բժիշկն է բուժման համար նախ տալիս ախտորոշումը, այնպես և սույն գրքի առաջին՝ «Արատներ, թերացումներ» գլխում վերնագիրն իսկ հուշում է, որ ներկայացվում են մեր ազգին պատուհասող թերությունները, որոնք նրան շեղում են ազգավայել և քրիստոսաշավիղ ընթացքից: Այն արտահայտվում է հեռացմամբ և խեղաթյուրված ըմբռնմամբ մեր հայրերից ժառանգված հայ ազգային գաղափարախոսության:

Նման հարցադրմամբ՝ փրկությունը կսկսվի հայության հոգեբարոյական վերածնունդով: Ինչպես նշում է հեղինակը, նման վերածնունդն արտաքուստ շատ հեշտ է թվում, որովհետև նյութական ներդրումներ չի պահանջում, և միաժամանակ անասելիորեն դժվար է, քանի որ հիմնված է հոգեպես վերափոխվելու, նախորդ պետականագուրկ ընթացքում կուտակված արատները թոթափելու վրա:

Որպես այդ վերածնության կարևոր նախապայման՝ նշվում է նաև Թարգմանչաց շարժման վերակենդանացումն **«արդի պայմաններում, ժամանակակից միջոցներով»:**

Սովորաբար մենք խոսում ենք սոցիալական բեռնացվածության, հասարակության՝ աղքատների և հարուստների բաժանման մասին: Այս գրքում ընդգծվում է մեկ այլ հիմնարար բաժանման՝ հավատի վրա հիմնված հոգևոր-բարոյական արժեհամակարգը կրողների և հավատազուրկների՝ ըստ այդմ և այդ նախասկիզբը չունեցողների միջև բաժանման մասին: Որքան մեծ է երկրորդների տեսակարար կշիռը, այնքան թույլ են ազգային դիմադրողականությունը և ազգային վերածնունդն ակունքները:

Նշվում է, որ ինչպես նյութական բեռնացվածությունը հաղթահարելու ճանապարհին վտանգավոր են սոցիալական կտրուկ ցնցումները, այնպես և հոգևոր դիմադրողականության կազմակերպումն ու զորացումը պետք է իրականացնել աստիճանական քայլերով՝ հետևողականորեն դարձի բերելով ազ-

գային-հոգևոր ճշմարիտ ուղուց հեռու գտնվողներին և հատկապես նոր սերնդին:

Մեր եկեղեցու հայրերը կյանքը համեմատում էին մրրկածուխ ծովի հետ, որի խորտակիչ ալիքներն էին գործված մեղքերը: Քրիստոս անվանվում էր այն բարի նավապետը, ով այդ ծովից ապահով նավահանգիստ է հասցնում մեր կյանքի նավը: Նույն ձևով հեղինակը «օտար և վտանգավոր օվկիանոս» է անվանում մեր ազգային արժեհամակարգից դուրս գտնվող տարածքը: Ֆիզիկականի ու հոգևորի զուգահեռով ասում է, որ եթե ջրային տարածքում քարտեզների և չափիչ սարքերի միջոցով կարելի է խուսափել ավազախրունից կամ խութերին բախվելուց, ապա օտար արժեքների օվկիանոսում նավարկելիս, այն էլ առանց քարտեզի և չափիչ սարքերի, անխուսափելի է խորտակումը: Օտար խաբկանքների օվկիանոսները կրկնակիորեն են վտանգավոր իրենց գրավչությամբ: Ասվածին հաջորդում է դառը և տխուր հարցադրումը՝ իսկ ո՞վ է հետ պահելու մեր նավը նավաբեկության տանող պայմաններից ու ճանապարհից:

Այդ ճանապարհը, Վարդան Գրիչենցի դիպուկ բնորոշմամբ, «թունավոր քաղցրություն» է, որից հետ կպահի ազգային համապատասխան միջավայրի ստեղծումը՝ հիմնված մեր հոգևոր անանց արժեքների վրա:

Նյութականի ու բարոյականի շարունակվող զուգահեռով նաև ընդգծվում է, որ այսօր մեծ չափեր ընդունած ինֆլյացիան իր հերթին արդյունք է հոգևոր արժեքների արժեզրկման՝ գնաճից և սղաճից մինչև ազգի, պետականության և հայրենիքի տարբեր տարածքների վտանգման հետևանքներով:

Մտածումների և զուգահեռների այս շղթան գալիս և հանգում է հոգևոր սննդին, որ ինչպես մարմինը չի կարող ապրել առանց սննդի և կամ կթունավորվի վատ սննդից, այնպես և մեր հոգիներն են վտանգված «անորակ սննդառությամբ և թերսնուցմամբ»:

Նույն պատկերն է ներկայացնում նաև վիրուս-մեղք հաբերակցությունը: Առաջինը մարմինն է ախտահարում, և երկ-

որորը՝ հոգին ու ազգային դիմադրողականությունը:

Գիրքը գրված է հայաստանյան իրողություններին քաջածանոթությամբ, որն առավել անմիջական և ընկալելի է դարձնում շարադրանքը մեր կյանքից վերցված օրինակներով: Վերջիններս միաժամանակ ծառայում են առկա նման բարքերի ժխտմանը: Այսպես, որպես բնորոշ օրինակ, հեղինակը հիշատակում է «տանիք» արատավոր հասկացությունը, երբ որևէ պաշտոնատար շահադիտական նպատակով հովանավորում և «տանիք» է դառնում որևէ մեկի ապօրինի, կոռումպացված, հանցավոր գործունեությանը կամ այդպիսի արարքներին:

Նկատի ունենալով «տանիք դառնալու» տարածված արատավոր այս երևույթը՝ Գրիչենցը ցավով հարց է տալիս, թե ցածր հասկացողություն եղող նյութական տանիք որոնելիս արդյոք ինչո՞ւ մենք չենք հիշում երկնային և հավերժական «Տանիքը», որն իրապես ապավեն է բոլորիս:

Ընդհանուր մնայուն արժեքների հետ կապված հարցադրումներից անդրադարձ է կատարվում նաև առօրյա կյանքի մանրուք թվացող հարցերին՝ կանացի անպատշաճ զգեստներ, որսագողություն, ծխել և այլն, որոնք, սակայն, ստեղծում են այն պարարտ բացասական միջավայրը, որում արդեն տեղի են ունենում առավել մեծ հոգեբարոյական ձևախեղումները:

Մարդկության պատմությունը վկայում է, որ բոլոր այն բերդերը, որոնք թշնամին չի կարողացել գրավել դրսից, հաճախ գրավվել են ներսից: Այս իրողությունը գեղարվեստորեն ընդհանրացել է «տրոյական ծի» արտահայտության մեջ: Այս ըմբռնմանը համահունչ ձևով, «Ահազանգի» առաջին գլխում մեր ժողովրդին սպառնացող վտանգները, բարոյական մեղանշումները և ախտերը ներկայացնելուց հետո, երկրորդ՝ «Զգուշանալ տրոյական ծիուց» գլխում այն միտքն է ընդգծվում, որ անգամ այդ ամենն այնքան վտանգավոր և կործանարար չէ, եթե արտահայտվում է որպես արտաքին միջամտություն, ուստի հայության հակառակորդներն իրենց ծրագրերն իրականացնելու համար կատարողներ են որոնում մեր

երկրի ներսում՝ մոլորեցնելով նրանց տարբեր կեղծ արժեքներով և գայթակղելով բազմաձև խոստումներով:

Այս գլխում այն միտքն է ընդգծվում, որ Աստծու շավղով ընթացող մարդը չի կարող կուլ գնալ արտաքին նման ուժերին և համալրել մեր երկիր մտցված տրոյական ձիու ուժերի շարքը:

Տրոյական ձին, սակայն, ոչ միայն մեր երկրում է, այլև հաճախ տեղ է գտնում մեր հոգիներում և տարբեր մեղանչումներով մեզ տանում է կործանման՝ մեր հոգու բերդի հանձնանը: Այս հարցին են նվիրված սույն գլխի մի շարք հոդվածներ՝ բարոյական տարբեր չարիքների վկայակոչմամբ: Հոգևոր առաքինությունների և մեղանչումների թվարկմամբ այն միտքն է շեշտվում, որ ճշմարիտ ճանապարհից շեղվելը դառնում է այն տրոյական ձին, որը ներսից ավերում և հանձնում, թուլացնում է յուրաքանչյուրիս՝ ըստ այդմ թուլացնելով մեր ազգային հավաքական ուժը և ազգի ու Հայրենիքի պաշտպանությունը:

Մարդուն դեպ կործանում տանող չարի ուժը հեղինակը համեմատում է վիրուսի հետ՝ հետևյալ զուգահեռով. ինչպես որ վիրուսը մարդու օրգանիզմում գտնվում է նրիհաժ վիճակում, քանի դեռ օրգանիզմի դիմադրողականությունն ուժեղ է, և գլուխ է բարձրացնում մարդու ֆիզիկապես թուլանալուց հետո, այնպես և մարդը, այս դեպքում հայ մարդը, քանի դեռ «չի չարաշահում իր Աստվածաշնորհի ազատությունը, իրեն տրված ազատ կամքը, առողջ, զորեղ է պահում իր հոգեբարոյական իմունիտետը՝ վարակամեթ կարողությունը»:

Հեղինակի բնորոշմամբ՝ այս ամենի առաջն առնելու համար հարկավոր է հոգևոր նոր Ավարայր մղել:

Ստեղծված հոգևոր և գաղափարական անհանդուրժելի վիճակը փոխելուն է նվիրված երրորդ՝ «Պետք է փոխվենք» («Լինելության պայման») գլուխը:

Փոխվելը բացատրվում է ոչ թե որպես անցյալի ավանդների հետ կապերի խզում, այլ հակառակը՝ անցյալի ավանդների նորովի կիրառում, ավելի ճիշտ՝ վերադարձ Ոսկեդարյան շրջանի Թարգմանչաց այն ավանդներին, որոնցից հեռացել

ենք մի տևական ժամանակ: Նման փոփոխությամբ է պայմանավորվում մեր հետագա կենսունակությունը:

Վերափոխվելով նախնյաց ավանդներին վերադառնալն է մեկ անգամ ևս ընդգծվում չորրորդ՝ «Վերադարձ ակունքներին» գլխում: «Ակունք» բառը քանի որ որոշակի հարցերի տեղիք կարող է տալ, ուստի այս գլխի ենթավերնագրում՝ «Զափորոշիչների ուրվագծում և փարոսների տեղորոշում», տրվում են այս բառի չափորոշիչները և ակունքին հասնելու միջոցները:

Ազգային հոգևոր ակունքներին վերադառնալու հարցում, ինչպես նախորդ աշխատություններում, այնպես և այստեղ, առանձնակի դեր է վերապահվում հոգևոր և աշխարհիկ իշխանություններին:

Նշվում է, որ հայ հերոսների օրինակն այն հիմքն է, որի վրա է խարսխվելու ազգային ոգով դաստիարակությունը:

Հոգևորի և նյութականի զուգահեռն այս գրքում շարունակվում է առողջապահության նախարարության ու հոգևոր առողջության, արտակարգ իրավիճակների նախարարության և մեր հոգևոր միջավայրին սպառնացող արտակարգ իրավիճակի զուգահեռներով՝ դարձյալ այն հարցադրմամբ, ***որ մարմնի մասին մտածելիս հարկավոր է առաջին հերթին հոգու մասին մտածել:***

Արցախին նվիրված հինգերորդ՝ «Ահազանգ, որը չենք լսում» գլխում ցավով ընդգծվում է, որ Արցախը լայն ընդգրկմամբ ոչ միայն պատմականորեն, այլև նույնիսկ մեր ավագ սերնդակիցների ժամանակ գրեթե լիովին հայաբնակ էր, իսկ այսօր Ադրբեյջանի տիրապետության տակ գտնվող մասերում լիովին հայաթափված է:

Հաջորդ կարևոր հարցադրումն ընդգծումն է այն իրողության, որ պատմությունը միայն պատմության համար չէ, այլ որ երբևէ կարող է կարևոր դեր կատարել քաղաքական գործընթացներում, տվյալ դեպքում՝ սահմանային հարցերի լուծման համար: Այժմյան «քարտեզագրական պատերազմը» դրա արտահայտությունն է:

Գրքի՝ Արցախին նվիրված գլուխը կարևորվում է նաև միջազգային հարաբերությունների տեսանկյունից՝ մեթոդաբանական առումով, թե մեր օրերում և մերօրյա միջոցներով ինչպես պետք է պայքարել ադրբեջանական կեղծարարությունների դեմ, ինչպես պետք է կեղծարարներին միջազգային բացահայտման ու մեկուսացման ենթարկել:

Հատկանշական է, որ Արցախի վերաբերյալ հողվածները կարծես 2020 թվականի սեպտեմբերի 27-ից հետո գրված լինեն, հատկապես այն էջերը, որոնք որպես մշտարթուն կոչ հիշեցնում են, որ մեր ամենօրյա կյանքին զուգընթաց պետք է պատրաստ լինել ադրբեջանական ագրեսիային:

Արցախի դեպքում նաև առաջնային է համարվում մեր կյանքում հոգևոր-բարոյական սկզբունքների կիրառումը հետևյալ հարցադրմամբ. նման սկզբունքները չի կարելի խախտել, և այս պահանջը չպետք է տարօրինակ թվա, չպետք է լուրջադաքական մտածողություն ընկալվի: Ավելին՝ նշվում է, որ քրիստոնեական արժեհամակարգը պետք է գործադրվի նաև որպես ***կիրառական քաղաքականություն:***

Իսկ 2020 թվականի սեպտեմբերից հետո գրված էջերը ոչ թե սոսկ փաստերի արձանագրում են, այլ նշվում է, որ առաջին հերթին պետք է վերացնել դրանք ծնող պատճառները:

Վերջաբանի փոխարեն 1981 թվականին օվկիանոսից այն կողմ գրված «Ահազանգ» վերտառությամբ ***սքափեցնող հրապարակումն է***, որը կարելի է անվանել ինքնավերափոխմանն ու Հայ ազգային կրիտիկական զանգվածի ստեղծմանն ուղղված քայլ ու կոչ:

«Ահազանգը» ընթերցելուց հետո՝ է պարզ դառնում, թե այսօրյա մեր ազգային-քաղաքական հիմնախնդիրներին նվիրված գործն ինչու է ավարտվում ավելի քան չորս տասնամյակ առաջ Միացյալ Նահանգներում՝ սփյուռքյան պայմաններում գրված նման զգուշացմամբ:

Մի զգուշացմամբ, որը կարող է Հայաստանի ու Արցախի Հանրապետություններն ու Սփյուռքն աստիճանական նահան-

ջից ու կորստյան ճանապարհից հետ դարձնելու նախադուռը դառնալ:

Վարդան Գրիչենցի այս գիրքը, ի թիվս մնացյալի, ***երկու հիմնական պատգամ է ուղղում ընթերցողին.***

առաջինը՝ առանց հոգևոր իմաստնության ազգն անկարող է ունենալ ազգային պետականություն: Հոգևոր իմաստնությանն անհաղորդ ազգն անկարող է ազատ ու ինքնիշխան լինել. սպասավոր՝ թերևս: Այս իմաստով այդ պատգամը հիմնվում է այն ըմբռնման վրա, որ հավատը հոգու ազատության ակունքն է, իսկ հոգո՛ւ ազատությունն արթնացնում է ազգի կենսական այն ուժերը, որոնք, ժամանակին թվացյալ անհնարինը հնարավոր դարձնելով, մեզ պարգևեցին Ոսկեդարը, Թարգմանչաց շարժումը, Վարդանանց դիմադրությունն ու շարժումը և այսօր էլ երաշխավորում են մեր ազգի, երկրի ու պետականության վերելքը:

Եվ երկրորդ՝ հավատն ամենահաստատո՛ւն գրավականն է հասարակական հարաբերությունների ու կենցաղավարման՝ ժամանակներ առաջ մեր ունեցած այն մշակույթի վերականգնման, որում տեղ չունեն երկիրը քայքայման տանող բացասական երևույթները (ընդհուպ մինչև նյութապաշտությունն ու կոռուպցիան), անսասանելի հենասյուներ ստեղծելով մեր ազգի, ընդհանրական Հայրենիք Հայաստանի և Հայոց պետության պաշտպանության, ամրապնդման, զարգացման ու ամեն ինչում վերելքի համար:

ՎԱՐԴԱՆ ԴԵՎՐԻԿՅԱՆ

Բանասիրական գիտությունների դոկտոր

Ն Ա Խ Ա Բ Ա Ն Ի Փ Ո Խ Ա Ր Ե Ն

ԵՐԲ ԵՎ ՈՐ ԳԵՊԲՈՒՄ Է ՀՆՉԵՅՎՈՒՄ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԱՀԱԶԱՆԳԸ

Հայ իրականությունում արդյո՞ք շուտ և կամ անհարկի է ազգային ահազանգ հնչեցնելը:

Եվ արդյո՞ք շուտ ու անհարկի է այն հնչեցնելը նախառաջ մեր սրտերի և գիտակցության մեջ.

- եթե մեզամից շատերը և մեր մատաղ սերունդը՝ մանուկները, պատանիներն ու երիտասարդները, դեռ միայն մասամբ, այլ ոչ թե լրի՛վ, գլխովին են ապակողմնորոշվում (չասելու համար՝ զոմբիացվում), և մեր սրտերն ու մտքերը դեռ լրիվ չեն գրավված և չեն վերահսկվում ու ուղղորդվում.

- եթե մեր հասարակությունը դեռ լրի՛վ չի նյութապաշտացած և չի՝ հոգեզրկված, գաղափարազրկված, բարոյազրկված ու այլասերված.

- եթե մեր ժողովուրդը դեռ լրի՛վ չի խորթացած ու չի՝ օտարացած իր տոհմիկ, Աստվածակերտ ինքնությունից.

- եթե Սփյուռք կոչված մեր ազգի շուրջ երկու երրորդը կազմող հատվածն իր հարազատ ազգի հանդեպ դեռ լրի՛վ չի անտարբերացած և հայրենիք Հայաստանի ու նաև ինքն իր հանդեպ դեռ լրի՛վ չի օտարացած.

- եթե հայ ազգի մոտ մեկ երրորդը կազմող հայրենաբնակ հատվածի մեկ մասն է միայն դեռ պաշտպանում պատմական Սո՛ւրբ Հայաստանից կոտորակված, սակայն փյունիկի պես հառնած այսօրյա Հայաստանի ու Արցախի Հանրապետությունները, որոնք հազիվ ազատագրված խորհրդային անաստված բռնակալությունից, իսկ Արցախը՝ նա՛ն թուրք-ադրբեջանական հեղծուցիչ անմիջական տիրակալությունից՝ հայտնվեցին վեր-

ջինիս դաժան նախահարձակումների, և ի հավելումն դրա՝ հայտնվեցին նաև փափուկ թվացող մեթոդներով գործող տարբեր ծուղակների մեջ՝ հոգեզուրկ, երկերեսամի, կեղծավոր «բարի կամեցողների» և կամ «չեզոքների» միջև, որոնք մեզ հետ հարաբերվում են իբրև թե մարդասիրական նպատակներով.

- եթե մեր հոգեկերտվածքին օտար, խորթ, թշնամական սայրերը մեր ազգի ոսկորին (ու նաև՝ ողնաշարին ու հոգուն) դեռ չ'են հասել և կտրել-անցել,

մի՞թե խոհեն է չհարցադրելը, թե հապա ե՛րբ պետք է հնչեցվի **հայոց ահազանգը՝ ազգային հոգևոր և ըստ այնմ՝ գաղափարական ու տոհմիկ բարոյական զգաստության, վերաճանաչման ու վերահաստատման համար հայության հոգին, խիղճն ու միտքը զարթնեցնող ազգային ահազանգը:**

Կհնչեցվի, երբ բանը բանից անցա՞ծ լինի, երբ այլևս ճահ-ճախրումից դուրս գալու ուժ, միջոց ու հնարավորություն չի՞ լինի, թե՞ կհնչեցվի, քանի դեռ ուժ, միջոց, հնարավորություն կա՝ ազատ շնչելով դուրս գալու: Սակայն ո՞ր են հայի գիտակցությունը, նախանձախնդրությունը, պատվախնդրությունը, պարտաճանաչությունն ու նաև խի՛ղճը: Եվ մի՞թե հայի տածած Աստվածասիրությունն ու Աստուծո հանդեպ երկյուղն էլ սպառվել են, և հավատքը մեր մեջ այնքան է ցամաքել, ու մեր հոգիները՝ նվաղել, անզգայացել են, որ համակերպվում ենք մեր այս վիճակի հետ:

Բայց հայի տագնապած հոգին, հավատքի նախանձախնդրությամբ, պատասխանատվությամբ ու պատվախնդրությամբ, վաղո՛ւց՝ դեռ նախքան մեր ազգի մեծ ողբերգությունը՝ ցեղասպանությունը, ահազանգել էր, և մայրերը երգելով կոչում էին.

Չարթնի՛ր, որդյակ, հո՛ւշ բեր, վե՛ր կաց...

Չարթնի՛ր, կոչեց ձայն հայրենյաց,

Կենաց-մահու ժամն հնչեց:

Մենք ինչո՞ւ ենք այժմ հոգով, խղճով, գիտակցությամբ ու նաև կամքով կարծես ընդարմացել, նվաղել, անզգայացել և զաղափարապես նվաստացել: Հայ մայրերը, եթե այդպես էին երգելով կոչում դեռ Հայոց ցեղասպանության ժամանակները, ապա այժմ՝ այսքանից հետո, այս վիճակում, այս պայմաններում (որ նույնիսկ պետականությամբ ենք փառավորված) մի՞թե մեր դիմագրաված այդպիսի վտանգի առաջ հրամայականն չէ, որ *հայոց հոգու, խղճի և գիտակցության զանգակատունը հնչեցնի ազգային ահազանգը*: Եվ հնչեցնի ոչ թե հայոց հիմնականում հայրենաբնակ մեկ երրորդի ու դրա աշխատավոր դասի համար, այլ հնչեցնի համայն հայության բոլոր խավերի համար, ներառյալ ունևոր, իշխանավոր ու նաև իրեն մտավորական համարող խավը:

Ու այդ ահազանգը հնչեցվի, որպեսզի մեր ազգը լրիվ ու լիովին հոգեկանացած, զաղափարականացած, բարոյականացած ու նաև իմաստնացած, եղբայրացած և արիացած՝ բարձրացնի իր փրկության ու վերելքի Քրիստոսապաշտ, խաչադավան խորհրդով ազգային դրոշը՝ *այն կոթողելու համար «Հայրենի լեռանց» վրա* (ինչպես մի այլ երգ-կոչի մեջ է ասվում)՝ ի փրկություն ու վերելք հայ ազգի, հայրենիք Հայաստանի պետության, որով և հօգուտ նաև մարդկության ու ի փառս մեր հավատքի՝ Սուրբ Երրորդության՝ Ա Ս Տ Ո Ի Ծ Ո:

Եվ մեր այս *փրկության ու վերելքի* մեծ խոչընդոտներից մեկը՝ մեր ազգի մեջ և հատկապես նրա հայրենաբնակ ու արտերկրի հատվածների միջև խորթություն և բաժանում առաջացնող *անվստահությունը* (որ ազգի ու Հայրենիքի հանդեպ անտարբերություն ու օտարություն է առաջացնում), ձյան պես կհալչի, կվերանա, կչքանա՝ *հայության և յուրաքանչյուր հայի հոգևոր ու մտավոր տոհմիկ ազնվության վերականգնմամբ ու վերահաստատմամբ*: Իսկ դա հայի ու հայության կողմից ճանաչմամբ, ընդունմամբ ու կիրառմամբ, Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ, որը բխում է և հիմնված է Աստուծո հավատքի վրա՝ Ավետարանով և Խաչով:

Սա է ազդարարում հայ ազգի հոգեկան կանչը. պատ-
րա՞ստ է հայությունը և մանավանդ նրա հոգևոր ու աշխարհիկ
ղեկավարությունն ու մտավորականությունը, և անպայման նաև
հայի խիղճն ու գիտակցությունը՝ ըստ արժանվույն արձա-
գանքելու, որ փոխվի իր ընթացքը դեպի կյանքն իրական:

ՎԱՐԴԱՆ ԳՐԻԶԵՆՑ

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա Ռ Ա Ջ Ի Ն

Ա Ր Ա Տ Ն Ե Ր,

Թ Ե Ր Ա Ց Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

24 - 02 - 2001թ.,
վերանայված՝ 06 - 04 - 2020թ.

ԱՀԱԶԱՆԳ

Ազգի ու հայրենիքի գոյության վտանգի և ԿՈՉ

Հավատքի՝ ազգային կենարար ժառանգության վերահաստատման ու վերակիրառման

Մարդկային-ազգային գիտակից և պատասխանատու դիտարկմամբ՝ ակնհայտ է դառնում, որ հայոց քրիստոնեական հավատքն էապես տկարացած, ազգային գաղափարախոսությունը, որ բխում և հիմնված է այդ հավատքի վրա, հիմնովին աղավաղված և բարոյական արժեքները զգալիորեն արժեզրկված են:

Շրջանցելով այս իրավիճակի նախորդ՝ պատմական հետևանքները՝ էապես անհրաժեշտ է նշել, որ այդ պատճառով հայությունը թե՛ հայրենիքում և թե՛ հատկապես արտերկրում հարաճունորեն այլասերվում է՝ կորցնելով իր մարդկային-ազգային ժառանգական լավագույն հատկությունները և վտանգելով իր գոյությունը ոչ միայն որպես պետականակիր ազգ, այլև որպես ազգային ինքնություն:

Ու եթե հայության այս իրավիճակը չբարեփոխվի, ու ներկա ընթացքը շարունակվի, ապա ըստ մեր՝ 1700-ամյա հավատքով ընկալված պատմական օրինաչափության՝ դրա հետևանքը կլինի հայի մարդկային-ազգային գոյության ու արժանապատվության աղավաղումն ու անկումը: Բայց կա նաև դրանից անհամեմատ ավելի վատը. ըստ մեր հավատամքի՝ հայը կկորցնի իր հոգին...

Իսկ Աստվածորդին՝ մեր հավատքի Զորագլուխն ասում է.
«Ի՞նչ օգուտ կունենա մարդ, եթե այս ամբողջ աշխարհը շահի, բայց իր անձը կործանի...» (Մատթ.16.26):

Եվ այս լուսիս ներքո մեր ժողովրդի և հատկապես ղեկավարության ու նաև մտավորականության համար էականորեն անհրաժեշտ է ըմբռնել, որ իրենց ներկայիս հոգեբարոյական, գաղափարական և կենսակերպի անկումային վիճակից առաջացող մարդկային-ազգային այլասերումն է հիմնական պատճառը՝

- ազգի ու հայրենիքի բոլոր փորձությունների, փորձանքների, վտանգների, դժվարությունների, ունեցած տարբեր տկարությունների և դրանց արդյունքում եղած և դեռ հնարավոր ավելի մեծ կորուստների,

- դրանք վերացնելու (կամ ավելի նախընտրելի է՝ դրանք կանխելու) մեր թե՛ գիտակցության և թե՛ ուժի ու զորության պակասի:

Հետևապես, ազգի ու հայրենիքի վերոնշյալ ճգնաժամային վիճակից դուրս գալու նպատակով պատշաճորեն պաշտպանվելու, կորուստները վերականգնելու և բոլոր բնագավառներում Հայաստանի ու ամբողջ հայության վերելքն արագ ու անթերի ապահովելու համար կան բազմաթիվ թե՛ անելիքներ և թե՛ միջոցներ ու հնարավորություններ, սակայն դրանք տեսնելու, ըմբռնելու և այդպիսով՝ նոր որակով ու նվիրումով այդ ճգնաժամային վիճակից դուրս գալու գործն սկսելու և հաջողությամբ ավարտելու նախապայմանը մեկն է՝ *հայության հոգեբարոյական վերածնունդը: Այն է՝ Աստվածահաճո մարդկային-ազգային կյանքով ապրումը մեր 17-դարյա Աստվածաշնորհի հավատքով, Ավետարանի իմաստությամբ, գիտությամբ, Սուրբ Խաչի խորհրդի զորությամբ և դրանցից բխող ու դրանց վրա հիմնված Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ:*

Եվ այդ նախապայմանի կատարումը, որը որոշ տեսակետից պարզ ու դյուրին է նրանով, որ համաշխարհային բանկերից վարկերի, բարերարների մեծ նվիրատվությունների, թանկարժեք զինվածությամբ բանակների, բարձրակարգ տեխնոլոգիական, ռազմարդյունաբերական կառույցների և նման այլ բաների կարիք չունի, սակայն, միաժամանակ, այդ նախա-

պայմանի կատարումը անկարելիի չափ դժվար է, և ինչքան էլ ցանկացել ու փորձել ենք, չի՛ ստացվել և չի՛ ստացվելու նաև այսուհետև, որովհետև մեր ցանկությունը, նպատակը և այն, ինչը որ դրա համար ներդնում էինք և հիմա էլ շարունակում ենք, մեր այնպիսի՝ հոգով, սրտով ու մտքով է արվում, որ անհնար է դարձնում վերոնշյալ նախապայմանի կատարումը:

Մինչդեռ որպեսզի այդ նախապայմանը կատարվի, անհրաժեշտ է, որ ազգը վերածնվի, իսկ դրա համար էլ հայը պետք է անպայման վերափոխվի՝ թոթափելով դարերի ընթացքում «վաստակած» ստրկահոգությունը, ստրկամտությունը, նյութապաշտությունը և նոր շտամներով ներմուծվող նյութապաշտության տարբեր տեսակների կոռումպացվածությունը:

Սակայն հայ մարդը (առավել ևս մարդկության այս վիճակում) առանց Արարիչ Հոր օգնության անգոր է, չի կարող վերափոխվել, հետևապես հայ ազգն էլ չի կարող վերածնվել:

- Ուրե՞մն... Այդ նախապայմանն ապահովելու միակ միջոցը, հնարավորությունը, ճանապարհը Տե՞րն է:

- Տերն է՛ր, է՛ և լինելու է հավիտյան: Ու առանց այս ճշմարտությունը տեսնելու, իմանալու, հասկանալու և կյանքում ըստ այնմ ընթանալու ո՛չ մի պտղաբերություն, ո՛չ մի հաջողություն, ո՛չ մի բարի արդյունք չի լինում, այլ, լավագույն դեպքում, կարող է լինել ուրիշի, օտարի չորուցամաքին կարոտ մնալը:

Սակայն, ո՛վ հայ մարդ, սթափվի՛ր ու քեզնից թոթափի՛ր դարերով աստիճանաբար «վաստակածդ» ստրկահոգությունը, ստրկամտությունը, նյութապաշտությունն ու նոր մուծվող բազմաբնույթ կոռումպացվածությունը, և ճանաչի՛ր քո իսկական ինքնությունը՝ հոգու՛ ինքնությունը, և դրանով փոխվի՛ր, վերածնվի՛ր, որպեսզի կրկին արժանանաս քո երկնային Հոր շնորհին և քո սուրբ նախնյաց ժառանգության փառքին:

Հայ՝ մարդ, արա՛, վարվի՛ր այդպես. հեռու՛ քեզնից **այդ պատասխանատվության** անտեսումը և կամ դրանից խուսափումը, որը կնշանակի մեր ազգի, երկրի և պետության առաջ գոյացած հոգեբարոյական, գաղափարական ու ըստ այնմ՝

մնացած բոլոր բնագավառներում ճգնաժամերի անվերականգնելի խորացում: Եվ որպեսզի այդ արհավիրքը մեզ չպատուհասի, ու այդ կորստաբեր վիճակում չհայտնվենք, այլ խուսափենք դրանից, հարկ է, որ ազգային ահազանգն անդադար այդ մասին ազդարարի, հիշեցնի, մինչև բոլորիս հոգու պարտքի գիտակցությունն զգաստանա, խիղճն արթնանա, կամքը զորանա ու սկսի գործել *այդ ազգային հոգու մեծ պատասխանատվության կատարման համար՝ Աստուծո՛ւ օգնությամբ ու Նրա առաջ:*

Եվ փա՛ռք, պատի՛վ ու մեր ազգի գոհությունը Սուրբ Երրորդությանը՝ Աստծուն:

15 - 01 - 1999թ.

ԿԱՐԵՎՈՐ ՊԱՐԶԱԲԱՆՈՒՄՆԵՐ (Հոգևոր իրականության հասարակական հասկացողության, ըմբռնման)

Անաստվածությունը, գործածելով ամենայն աշխարհիկը՝ նյութը (անցողիկը, սինը, ունայնը), դարձել է կրոն, պաշտամունք՝ նյութապաշտություն: Եվ այն քառատրոփ արշավում է երկրագնդի երկարություններով ու լայնություններով՝ այլասերելու և գերելու համար մարդկանց մտքերն ու սրտերը և կործանելու հոգիները:

Այս արշավում անաստվածությունը հաջողություններ է գրանցում տարբեր պատճառներով, որոնցից գլխավորները, ըստ երևույթին, *երկուսն են:*

Առաջինն այն է, որ անհավատներն իրենց այդ արշավում անվելի հետևողական են, հարատև ու լավ կազմակերպված:

Երկրորդը՝ չարը, իր գլխավոր զենքով՝ նյութապաշտությամբ ու կոռումպացվածությամբ, դեռևս տիրող է այս աշխարհում:

Իսկ ի՞նչն է դրանց հաղթողը՝ մարդու, մարդկության փրկությունը, եթե ոչ Աստուծո հավատքը, Խաչն ու խաչապաշտությունը՝ շնորհված մեզ Արարիչ Հոր սիրով:

16 - 04 - 2004թ., ժամը 23:30

ԻՆՉ ԿԱՐՃԱՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒ ԱՆՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ

Աստծուց խնդրում ենք, երբ նեղն ենք, և մոռանում ենք, երբ լիանում ենք: Հաճախ էլ հարց ենք տալիս մենք մեզ և ուրիշներին. իսկ կլսի՞ մեզ, կհասնի՞ մեզ, կտա՞, ինչ ուզում ենք: Բայց չենք տեսնում արդեն իսկ տվածը, որ տվել է ամեն ինչ, որի մեծ մասը մենք չգիտենք, չենք տեսնում ու դեռևս երբևէ չենք էլ հմանալու:

Բայց մեզ տված ամեն ինչի մեջ է նաև ամենաեականը՝ հոգու փրկության հնարավորությունը՝ հավիտենական կյանքը, որ Արարիչը տվել է Իր սիրով ու Իր Միածին Որդու խաչելության գնով:

Եթե Արարիչ Հայրը մեզ համար Իր սիրելի Որդու երկրային կյանքն է տվել, էլ ի՞նչ չի տա: Այսքանը կարո՞ղ ենք ըմբռնել, կարո՞ղ ենք հիշել և կարճատես, անզգամ ու երախտամոռ չլինել...

Արարիչ Հայր մեր, Աստված, ների՛ր մեզ մեր բազում հիմարությունների համար, որ մեղք են կոչվում:

Եվ մեր ամբողջ հոգով, սրտով, մտքով ու զորությամբ շնորհակալությունն Քո ողորմությունների ու անհամար բարիքների համար, որ տարածել ես մեզ վրա:

21 - 06 - 1999թ.

Ո՞Վ, ՈՎՔԵՐ

Սննդագրկված, ծանրաբեռնված, ճնշված և կամ իմունի-
տետը կորցրած օրգանիզմը ենթակա է դյուրին ախտահարման:

Բարու և չարի, դրականի ու բացասականի և, ընդհանրա-
պես, հակադիր կողմերի մասնիկների կարողության հարաբե-
րակցությունից է կախված մեկի կամ մյուսի հաղթանակը:

Հայ ազգի արյան կարմիր գնդիկների քանակի կրիտի-
կական աստիճանի պահպանումը պատմական նշանակության
էական խնդիր է: Մենք պետք է միշտ իրազեկ լինենք, թե մեր
ազգի իմունիտետը՝ վարակամերժությունը, վարակամերժ կա-
րողունակությունը, ի՞նչ աստիճանի վրա է:

- Դրա հիման վրա միշտ գիտենանք մաև՝ ինչպե՞ս այն
հասցնենք ու պահենք անհրաժեշտ բարձրության վրա:

- Եթե այն, այնուամենայնիվ, ընկնում է, ինչպե՞ս կանգ-
նեցնենք անկումը, կամ եթե արդեն իսկ ընկել է, ինչպե՞ս բարձ-
րացնենք:

- Եվ ո՞վ ու ովքե՞ր են զբաղվում, ովքե՞ր պիտի զբաղվեն
դրանով, ովքե՞ր են պատասխանատու: Ու եթե նրանք չկան, ով-
քե՞ր են պատրաստակամ նախաձեռնելու՝ հնչեցնելով ազգա-
յին ահազանգը...

Շաբաթ, 30 - 01 - 2010թ., ժամը 17:40

ԷԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Դիմադրություն և դիմադրողականություն, պաշտպանություն և պաշտպանունակություն:

Այս երկուսը՝ դիմադրությունն ու պաշտպանությունը, իրենց ունակություններով հանդերձ, լինում են նյութական և հոգեկան կամ, ինչպես արևմտյան ժամանակակից ըմբռնումը կգերադասեր անվանել, նյութական և բարոյական:

Սա՛ է իրականությունը մարդկության՝ առնվազն քաղաքակրթական կազմավորումից ի վեր: Այդ երկուսը՝ դիմադրությունն ու պաշտպանությունը, օրգանապես միահյուսված են. պիտի դիմադրես, որ պաշտպանվես, և ազգի, երկրի պաշտպանությունը պայմանավորված է դիմադրությամբ, իսկ պաշտպանունակությունը՝ դիմադրողականությամբ:

Ու այդ կերպ պայմանավորված է նաև նյութականը՝ հոգեկանով և բարոյականով:

Եթե հոգեկան-բարոյական դիմադրություն, դիմադրողականություն չլինի կամ թույլ, տկար լինի, ըստ այնմ կլինեն նաև նյութական պաշտպանությունն ու պաշտպանունակությունը, թեև մարդիկ ընդհանրապես, ներառյալ հայ իրականության մեջ, առաջնային, կարևոր և վճռական (առնվազն գործնականում) են համարում նյութական դիմադրությունը, պաշտպանությունը և դրանց ունակությունները, իսկ հոգեկան-բարոյականը՝ երկրորդական, լավագույն դեպքում, այլապես և տասներորդական: Եվ ըստ այնմ՝ ուշադրություն է դարձվում, հատկացվում են միջոցներ և այլն: Այդ իմաստով փաստ է, որ նյութական դիմադրության և հատկապես պաշտպանության համար կան կառույցներ, անձնակազմեր, ամեն տեսակ միջոցներ և զինվածություն, մինչդեռ հոգեկան-բարոյականի համար դրանք չկան: Եվ ամենավատը՝ բացակայում է նաև հասարա-

կական, պետական ու ման հոգևորականության պատշաճ մտածումը, գուցեև մտահոգությունը, և չկա պատշաճ միջոցների հատկացում՝ առանց հաշվի առնելու, որ դրանով թուլանում, տկարանում, արժեզրկվում է ման նյութական պաշտպանունակությունը, հետևապես և պաշտպանությունը:

Ինչո՞ւ է այդպես, ի՞նչ է կարելի և պետք է անել... Չէ՞ որ այսպես շարունակելով՝ շատ բան ենք կորցնում...

Ուրբաթ, 26 - 02 - 2010թ., ժամը 23:30

ԳՈՅՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒՆԵՑՈՂ ՄԵՃ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ

Մարդկության մեջ գոյություն ունի մեծ բաժանում: Այն որոշ չափով առկա է ման հայության մեջ և Հայաստանում:

Խոսքը սոցիալական, քաղաքական, կուսակցական, գործարար ու այլ շահերի տարբերության պատճառով եղած բաժանումների մասին չէ, խոսքը հոգևոր, գաղափարական, բարոյական ու ըստ այնմ՝ աշխարհայացքի ու կենսաձևի տարբերություններից առաջացած և՛ դարավոր, և՛ հատկապես մոր ժամանակների բաժանումների մասին է:

Բայց նախքան բարոյական ըմբռնումների տարբերության պատճառով առաջացող բաժանումները, ***մեծ բաժանումն*** սկսվում է հավատքի տարբերության պատճառով՝ հավատքի առ Աստված՝ Հիսուս Քրիստոսի Ավետարանով ու Խաչով և մասնավորապես Հիսուսի Քրիստոս լինելու՝ Նրա Աստվածության, Նրա Հարության ու Նրա Երկրորդ Գալստյան հավատքի առումով: Մնացած բոլոր տարբերություններն ածանցյալ են դրանից, բխում են այդ տարբերությունից: Միայն թե հավատազուրկները և մանավանդ քրիստոնեական հավատքից թշնամաբար շեղված-բաժանվածները միշտ չէ, որ հայտնում, խոստովանում են իրենց անհավատությունն ու թշնամությունը Հիսուս Քրիստոսի, Նրան հավատացողների և Նրա ճանապարհը փնտրողների հանդեպ, այլ իրենց մաղձը թափելով՝

նենգ ու անհաշտ կռիվ են մղում նաև երեսպաշտությանը, ստով, կեղծիքով ու խարդախությամբ:

Սա դարավոր վիճակ է, որ մարդկային պատմության տարբեր փուլերում մե՛րթ սաստկանում, մե՛րթ թուլանում է, սակայն երբեք չի վերանում և չի վերանալու՝ մինչև Տիրոջ Երկրորդ Գալուստը:

Այդ դարավոր վիճակի հատկանշական երևույթներից է մարդկության ու ազգային մասշտաբով (որը վերաբերում է նաև ուղղակիորեն հայությանը) լավ կազմակերպված հակաքրիստոնեական բազմաբնույթ պայքարը՝ ի տարբերություն քրիստոնյաների՝ հատկապես վերջին ժամանակներում թույլ կազմակերպված կամ հաճախ բոլորովին անկազմակերպ, տարերային և մեծ մասամբ պասիվ դիմադրության ու պաշտպանության:

Այդ իմաստով քրիստոնեության ու հակաքրիստոնեության և ըստ այդմ՝ մարդկային արժեքների ու հակաարժեքների միջև տեղի ունեցող պայքարում նկատելի է նաև իրական՝ քրիստոնեության դեմ պայքարի մեջ «անմեղ» զոհերի ներառվածությունը. նրանք, որոնք իրենց կարծիքով իբր միտված չեն հակաքրիստոնեական դիրքորոշման ու առավել ևս՝ պայքարի, սակայն իրականության մեջ ներառված են: Իրականության մեջ նրանք խաբված, գերված հոգիներ են, որ իրենց մտածողությամբ ու գործերով (գուցեև անգիտակցաբար) ծառայում են չարին:

Թող դարձյալ նշվի. այդպիսիք ծառայում են չարին (ակտիվ կամ պասիվ, ուղղակի կամ անուղղակի) նաև հավատքի հանդեպ իրենց անհաստատությամբ, անհետևողականությամբ և մանավանդ տարակույսով, որոնք շատ վարակիչ են հատկապես աշխարհի՛կ մոլորություններով նյութականացող տկար հոգիների համար: Նրանք իրենց տարակույսով մեղսակցում են չարին, որովհետև այդ տարակույսը «տեսություն» դարձրած, տարբեր ձևերով և ուղիներով տարածելով՝ ապակողմնորոշում, շեղում ու օտարացնում են հատկապես հավատքի մեջ նո՛ր հաստատվողներին, Հիսուսի Աստվածության և

տիեզերքի Տերը լինելու ճշմարտությունը դեռ նոր-նոր ճանաչողներին ու առավել ևս՝ Նրա Երկրորդ Գալստյանը դեռ նոր-նոր սպասել սկսողներին:

Այս վիճակի և դրա առաջացման պատճառների մասին տարբեր դավադրական անդրադարձները ինչպես վերը նշվեց, դժբախտաբար, առկա են նաև հայ իրականությունում: Այդ դավադրական անդրադարձները՝ որպես «միջազգային օրինաչափություն, օրինականություն ու ճշմարտություն», առավել ուժգնությամբ դրսևորվում են քրիստոնեական հավատքի և դրանցից բխող ու դրա վրա հիմնված գաղափարականության ու բարոյականության հանդեպ հաստատական հավատարմություն ցուցաբերողների և հատկապես դրանցով ապրողների ու դրանց համար ակտիվորեն գործողների դեմ:

Այդ դավադրական անդրադարձները, ինչպես անցյալում, այժմ էլ երևում, զգացվում և դիմագրավվում են, սակայն այդ զգացողությունն ու դիմագրավումը շարունակ թուլանում են, որովհետև դավադրությունը, հատկապես վերջին տասնամյակներում, ավելի շատ ու հաճախ (առայժմ կիսածածուկ) կատարվում է թիկունքից ու ներսից՝ բամբասանքներով, զրպարտություններով վարկաբեկման, մեկուսացման և բոյկոտի բազում մեթոդներով ու միջոցներով:

Ու երբ այս է ու, ըստ երևույթին, սրանից էլ վատ է դրությունը, ի՞նչ պետք է արվի: Ինչպե՞ս արվի, ու ամենակարևորը՝ ո՞ւմ կողմից:

Նախ՝ ի՞նչ պետք է արվի. համաժողովրդական դիմադրության հասունացում՝ աշխարհիկ ու հոգևոր հարազատ, ազնիվ, հմուտ և համարձակ ղեկավարների կազմակերպական կառավարմամբ ու առաջնորդությամբ՝ հաղթանակի՝ հաշվարկով...

Ինչպե՞ս արվի. նախևառաջ՝ հավատքով, գաղափարականությամբ, բարոյականությամբ ու ըստ այնմ՝ պատասխանատվության զգացումով և հարատև հետևողականությամբ:

Ո՞վ սկսի անել. ազգի հոգեբարոյական, ֆիզիկական ու գաղափարական անվտանգության պատասխանատուները:

Ու այս բոլորի հետ՝ մի՛շտ զգուշություն, սակայն ո՛չ այնպիսին, որը կբերի անգործության և դիմադրողականության ու պաշտպանունակության անկման, դա **ընդունելի չէ**: Եվ պետք է նաև խուսափել, հեռու մնալ, զգուշանալ տարբեր սադրանքներից, սակայն առանց նվազեցնելու դիմադրությունը, այլ ընդհակառակը՝ մեծացնելով դիմագրավության ուժգնությունը՝ ի հաղթանակ ու ի կյանք:

Նույնպես շատ կարևոր է համապատասխան հմտությամբ զգուշացնել ու օգնել նորահաս յուրայիններին, բարեկամներին, «նույն խմորից» եղողներին այնպես, որ առավել զորանան, ու նաև իմաստնանա՝ նրանց դիմադրությունը, որպեսզի անզգուշությամբ զոհ չգնան վերոնշյալ սադրանքներին կամ չվնասվեն՝ հավատալով ստերին, բամբասանքներին ու «միամիտ տարակույսներին» կամ իբրև թե «ամենել հարցադրումներին», այլ օգտվեն հոգեպես, բարոյապես և կազմակերպորեն:

Եվ մի տակտիկական օգտակար մեթոդ կարող է լինել հավատքին հավատարիմների պաշտպանության կազմակերպական այն մարտավարությունը, որ **գոնե առայժմ**, ըստ երևութին, ճիշտ կլինի, ներառի հետևյալը. մինչդեռ «վետերան» ավագ սերունդը ըստ հարկի կարող է իրեն բացահայտել հարյուր տոկոսով և ձգտել իր գործունեությունը հասցնել նույնպես հարյուր տոկոսի, սակայն նորահասների գործունեությունը (որ նպատակահարմար է՝ լինի նույնպես գործուն) լինի «կիսափակ»... մինչև որ Աստված պաշտպանության համընդհանուր և լայն ասպարեզ ու ճանապարհ բացի: Իսկ Աստված անպայման ա՛յդ ու ա՛յլ անհրաժեշտը կանի, ճանապարհները կբացի՝ տեսնելով հայության սրտի մաքրությունը:

Ուրեմն՝ մաքրե՛նք մեր սրտերը՝ անհապա՛ղ ու վճռական, Աստուծո օգնությամբ:

Փա՜ռք Նրան:

Երկուշաբթի, 08 - 12 - 2014թ., ժամը 19:10

ԱՐԴՅՈ՞Ք «ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ» ՎԱՅՐԸՆԹԱՑԻ ՄԵՋ ՉԵՆՔ

Ըստ մեր 1700-ամյա հավատամքի՝ աշխարհում, բնության մեջ և մարդկային հասարակությունում, նաև մարդ անհատի՝ մեջ կա սկիզբ (ծնունդ), զարգացում ու ավարտ՝ վերջ (մահ): Ու եթե կյանքի շարժումը (գործընթացը) եղել է ճիշտ, արդար, այսինքն՝ Աստվածապատգամ ու Աստվածահաճո, ապա կյանքի զարգացման ավարտը՝ վերջը (մահը), լինում է կենարար՝ ծնունդ, կյանք՝ հավիտենական:

Իսկ եթե զարգացումը (գործընթացը) եղել է սխալ, անարդար, այսինքն՝ անաստվածությամբ (էլ չասած Աստուծո դեմ), ապա բնության և մարդկային հասարակության մեջ (նաև մարդ անհատի, ընտանիքի ու գերդաստանի մեջ և մարդկանց հարաբերություններում) դրա ավարտը՝ վերջը (մահը), լինում է... անկենդանություն ընդմիշտ, հավիտյան:

Եվ մարդկության մեջ ճշմարիտի կենսատու հաստատումը՝ հոգեկան ընկալմամբ, ըստ հոգեընկալ երևույթի, եղել է և լինում է փուլերով, նաև վայրիվերումներով, արտահայտված ալիքային հաջորդականությամբ, տարբեր փուլերում՝ նաև առաջընթացով ու հետընթացով ու տարբեր արագությամբ՝ արագ, դանդաղ, երբեմն էլ՝ կանգառ:

Այդպես է եղել Աստվածորդու մարդացման սկզբից:

Եվ մարդկությունը լո՛ւյս տեսավ, լուսավորվե՛ց, որով և առավել՝ հոգեկանացավ, հրճվեց, բարձրացավ, սակայն ինչ-որ ժամանակ համարյա զանգվածաբար ուզեց վերադառնալ դեպի խավար (ինչպես և ըստ Հին Կտակարանի՝ Մովսեսի առաջնորդությամբ, Եգիպտոսի ստրկությունից ազատագրվելուց հետո անապատում իսրայելացիների մեջ նրա դեմ տրտունջ, բողոք, սպառնալիք և հետո՝ եգիպտական ստրկություն վերադառ-

նալու ցանկությունն ու պահանջ առաջացավ), բայց երբ խավարապատումից՝ կանգառ, քայքայումից՝ դարձ եղավ, և դեպի լույս, դեպի կյանք վերադառնալու ցանկությունն ու խնդրանք առաջացավ, դա չմերժվեց նրան: Եվ նրա այդ շարժումը (գործընթացը) պարբերաբար շարունակվեց՝ հասնելով մեր դարաշրջան (ժամանակակից փուլ):

Եվ լինելով մարդկության մեջ՝ հայությունը ևս գտնվում է այդ փուլում (ինչպես և ամեն մեկս), որն անմիջական զգալիությամբ սկսեց հարաճունորեն շեղվել դեպի խավարապատ, կորստաբեր վայրընթաց:

Ի՞նչ տևողությամբ է լինելու ներկայիս փուլում այդ վայրընթացը, այն ե՞րբ կավարտվի, ու ե՞րբ Լույսը դարձյալ լիովին դուրս կմղի խավարը մեր միջից, ու ի՞նչ ձևերով կլինի այդ, հավանաբար, հնարավոր չէ ճշտորեն ասել: Սակայն հաստատ կարելի է ասել, որ լույսն անպայման պիտի հաղթի և դուրս մղի խավարը մարդկանց սրտերից, մտքերից և մարդկության հարաբերություններից, մարդկային կյանքից...

Այդ շարժումը կամ գործընթացն իր փուլերով տեղի է ունենում նաև հայության և յուրաքանչյուր հայի մեջ, և մենք գտնվում ենք մարդկային օվկիանոսում՝ որպես հայկական արշիպելագ:

Չի՞ ծածկի մեզ արդյոք *խավարի ցունամին*, եթե շարունակենք գտնվել մարդկային և մանավանդ դրա մեծ մասի առավել *խավար մակրոկլիմայի* մեջ: Ու եթե ընդունենք, որ այդ մակրոկլիման մենք չենք կարող փոխել, այդ դեպքում կարո՞ղ ենք, չէ՞, ընդունել նաև, որ մենք պարտավոր ենք նորոգել, պահել, պահպանել ու եթե հարկ է՝ նորոգ ստեղծել *մեր ազգային միկրոկլիման*՝ Աստվածապատգամ, Աստվածահաճո անաղարտ գոյությունը՝ հայ ազգային տոհմիկ հոգևոր, գաղափարական և բարոյական հարատև դիմադրությամբ, զարգացմամբ ու ըստ այնմ՝ ապրելակերպով...

Ծանր, մեծ ու հեռագնա պատմական նշանակության հարց, որին, ըստ երևույթին, շատ դժվար է պատասխանել, բացի՝ եթե պատասխանի համար ապավինենք մեր հավատքին՝

Հայկյան Աստվածաշնորհի հավատքին՝ արտահայտված նրա հաստատական ազատասիրությամբ ու առավել ևս, եթե մեր ազգի դարավոր անընկրկուն հավատարմությամբ ապավինենք Աստվածորդուն ու արժանանանք Նրա խաչի զորությամբ:

Ու այնժամ մենք մեր հավատքի հոգեկանությամբ, գաղափարականությամբ, բարոյականությամբ ու ըստ այնմ ապրելակերպով կասենք՝ *հաստատուն ոչ՝ խավարին ու հաստատուն այո՝ լույսին*. և մեր փորձությունները կչքանան, տառապանքները կվերանան, ու անձնապես, ազգովի ու պետությամբ կհամակվենք Սուրբ Հոգով:

Կարող ենք հավատալ այս ճշմարտությանն ու իրականությանը:

Ասվել է. *«Հավատա՛ և կփրկվես»*:

Ուրեմն՝ հավատանք, հավատքով ընթանանք և հավատքը սիրով գործի՝ վերածենք՝ հայ ազգի՝ ամեն ինչում լուսավոր վերելքի, նաև ի լույս համայն մարդկության, ու ամենաէականը՝ ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ Աստուծո:

Այս է թելադրում ահագնազը հայոց նահատակների, որին հոգով պարտավոր են անսալ յուրաքանչյուր հայ ծնված մարդ և նրանց գոյացրած Աստվածաշնորհի պետությունը: Գալով հայոց հոգևորականությանն ու հոգևոր իշխանությանը՝ վստահաբար նրանք պետք է անսացած լինեն հայոց սրբացած հոգիների վերոնշյալ հոգեպարար թելադրանքին:

Տիրոջ ողորմաշատ օգնությամբ:

Չորեքշաբթի, 22 - 09 - 2010թ., ժամը 20:25, Աթենք

ԿՈՂՄՆԱՑՈՒՅՑՆԵՐԻ ՃՇԳՐՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑ

Մարդկության (բայց մենք խոսենք մե՛ր մասին), հայի և հայության ազգային կյանքի «կողմնացույցները», ցավոք սրտի, արհամարհված, անտեսված են: Իսկ երբ այս կամ այն պարագայում, այս կամ այն պատճառով, այնուամենայնիվ, դրանց ուշադրություն է դարձվում, դրանք չեն ծառայում իրենց նպատակին, որովհետև փչացած կամ խախտված են (տեղից). ավելի շատ ապակողմնորոշում են, քան կողմնորոշում:

Այս ինչ տխուր վիճակ է: Եվ ի՞նչ խնդիր է հարուցում սա, երբ դեռ ազգի տոհմիկ կերպարն ինչ-որ չափով պահպանած, հա՛յ մնացած և դրանով հային վայել կյանքով ապրել ցանկացող հողի մշակը, բանվորը, տնային տնտեսուհին, մասնագետը, մտավորականը, ուսուցիչը, աշակերտը, ուսանողը, հոգևորականը, զինվորը, սպան ու պաշտոնյան փնտրում են հայ կյանքում իրենց տեղը՝ իրենց ազգային և քաղաքացիական իրավունքներն ու պարտականությունները, և նայում են «ազգային կողմնացույցին», որպեսզի կողմնորոշվեն մի կողմից՝ գլոբալացող, մյուս կողմից՝ փոքրացող, «իրար խառնվող» այս աշխարհում: Սակայն չի՛ լինում, չի՛ ստացվում, նայում են և տեսնում, որ սլաքը մեկ **N** է ցույց տալիս, մեկ էլ՝ **W** կամ **S**, կամ էլ՝ **E**, և իր հայ ակունքներից, իր տոհմիկ ինքնությանը հավատարիմ, հարազատ մնալ ցանկացող բարի Կարապետն ու Հայկանուշը չգիտեն՝ ո՞ր կողմն ընթանան, ո՞ր կողմին միանան, ո՞ր կողմին հավատան, որովհետև իրենց մարդկային-ազգային կյանքի ընթացքը որոշող գործիքը՝ «կողմնացույցը», խաթարվել, այլասերվել և իր անսարքությամբ, փաստորեն, դավաճանել է:

- Ո՞վ է պատասխանատու դրա համար:

- Չարը՝ թշնամին, որ այդ նպատակն ունի և գործադրում է: Բայց հայը, հայությունը, մանավանդ հայ մտավորական, հոգևորական և իշխանական վերնախավը չպետք է իր անտարբերությամբ նմանվի պահակակետը («պոստը») լքող կամ այնտեղ քնող զինվորին:

- Իսկ ո՞վ դատի անտարբեր ու հանցավոր մեղապարտներին:

- Դժվար հարց է, որովհետև արդար մնացել է արդյոք, որ դատ անի, «առաջինը քար գցի»... Բոլորս ենք մեղավոր, մեղապարտ, որովհետև բոլորս էլ հանցավոր կամ էլ հանցակից ենք և շարունակում ենք այդպիսին լինել, մասամբ՝ անտարբերությամբ կամ վախկոտությամբ, մասամբ էլ՝ հուսահատությամբ, որը նույնպես չի արդարացվում: Ինչպե՞ս կարելի է, որ հայ քրիստոնյան վախենա կամ հուսահատվի ու անտարբերանա, խորթանա, դասալքի: Չե՞ որ մեր պաշտած խաչն ամենագոր է: Ու եթե մենք քրիստոնյաներ ենք հավատքով՝ իսկական, այլ ոչ թե ձևական, ինչո՞ւ չենք ապավինում Խաչին և զինվում ու զորանում Խաչով, այսինքն՝ հավիտյանս Տեր ու Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի հավատքով, որ նշանակում է Արարիչ Հոր՝ երկնքի և երկրի, տեսանելիների ու անտեսանելիների Արարիչ Աստուծո հավատքով, որը թե՛ մարդկային կյանքի և թե՛ հայ կյանքի «կողմնացույցները» միշտ սարքին ու լուսավոր է պահում, որպեսզի անկեղծ հավատացյալը «երբեք ոտքը քարին չխփի...»:

Մեր մեծերը, մեր սուրբ նախնիները, մեր նահատակներն այդպես են իրենց մարդկային ու ազգային կյանքի ճիշտ ընթացքը գտել, դրանով ընթացել և դրա հետագիծը, որպես սուրբ ժառանգություն, մեզ կտակել...

Բայց այս էական ճշմարտությունը մենք կարող ենք տեսնել, ճանաչել, հասկանալ և որդեգրել, եթե իսկապես, իրական քրիստոնյաներ ենք: Եթե ո՛չ, չենք, այդ դեպքում կան բաներ, որ պետք է անապաման անենք, որպեսզի լինենք, և բաներ, որ անապաման չանենք, որպեսզի լինենք: Չանելիքներից են՝ արհամարիելը, անտեսելը մեր նախնյաց հավատքի արդարու-

թյունը, զորությունն ու ճշմարտացիությունը, և չդադարել ամբողջ էությամբ այն փնտրելուց, դրան ապավինելուց և դրանով ապրելուց: Իսկ անելիքներից է այն, որ թե՛ պատմականորեն և թե՛ ներկայիս մեր բոլոր անհաջողությունների, պարտությունների և կորուստների պատճառները փնտրենք մեր և հիմնականում մեր ղեկավարության ու մտավորականության մեծ մասի՝ Աստուծո հավատքից (փաստորեն) հեռանալու և քրիստոսամերժ կեցվածք ընդունելու մեջ:

-Ուրե՞մն:

-Ուրեմն՝ զգաստանանք, մեղայի գանք, թոթափենք մեր վրայից հավատազրկության թմբիրը. հոգեպես վերածնվենք մեր նախնիների սուրբ հավատքով, վերափոխվենք մեր հավատքից բխող և նրա վրա հիմնված Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ, բարոյականությամբ ու ըստ այդմ ապրելով՝ դառնանք ո՛չ թե «նոր» հայ՝ իբրև թե ժամանակակից, առաջադեմ (իսկ իրականում՝ փչացած, անպետք ու հետընթաց), այլ դառնանք մեր նախնյաց հարազատ՝ նոր հետևորդներ և լինենք նրանց հավատքի և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված գաղափարի ու բարոյական հավատարմության ժամանակակից ընթացքի առաջին շարքում՝ Աստվածաշնորհի մեր տոհմիկ դրոշով, նորոգ, սարքին, ճի՛շտ «կողմնացույցով» և խաղաղության, զարգացման ու բարգավաճման Երկնայի՛ն «կադաստրի» հաստատմամբ երաշխավորված ճանապարհային ու տեղագրական «քարտեզներով»:

Հայ՝ մարդիկ, չընկճվենք, չվախենանք, չվհատվենք երբեք: Իսկական ուժը մեր կողմն է, մե՛զ է սպասում, մե՛զ է փնտրում...

Ձաթնի՛ր, լա՛ո, կոչում են վերևից քո հարազատ, մեծ, քաջ և սուրբ նախնիները... Գունդ ի գունդ՝ առա՛ջ:

Աստուծո օգնությամբ:

Կիրակի, 28 - 12 - 2003թ., ժամը 07:10

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՎԱԾ ՆԱՎԱԲԵԿՈՒՄՆԵՐ

Առանց կողմնացույցի, քարտեզի, դեկի ու առագաստի, խարխուլ մակույկով ո՞վ դուրս կգա նավարկության այն անծանոթ օվկիանոսում, որը պատրաստ է կլանելու և ստրկացնելու հոգիներ, մտքեր և սրտեր:

Բայց նավարկությունը հրապուրիչ է թվում, ընկալվում է գեղազարդ ու ցանկալի՝ Ոդիսևսին հրապուրող սիրենների կանչի նման, որը լսելով՝ մոռացության է մատնվում ինքնությունը, թուլանում է կամքը, ու դու այլևս չես կարող որոշում ընդունել, որովհետև դու այլևս քեզ չես պատկանում ու այլևս դո՛ւ չես գնում, այլ քեզ քշում-տանում են, և կորցնում ես էությունը, որովհետև ընկել ես չարի լարած ծուղակը՝ ի կորուստ ոչ միայն մարմնով, այլև հոգով, և ոչ միայն այժմ, այլև ընդմիշտ, հավիտյանս...

Հետևապես ինչո՞ւ ես դուրս գալիս քո նախնիների, քո մեծ ու սուրբ հայրերի խորթ համարած տարածություն, ո՞վ է քեզ կանչում այնտեղ, ինչո՞ւ է իբրև թե բարեկամորեն քեզ հրավիրում, երբ ինքն էլ հայտնապես չարախնդում է, թե՛ «ծրի պանիրը միայն մկան թակարդում է լինում»: Բայց հիմա քեզ միայն «ծրի պանիր» չի հրամցնում, այլև «հազար ու մեկ գիշերների» շվայտությունն է գովազդում՝ խոստումներով սին:

Եվ դա բնական օվկիանոսը չէ, ուր պե՛տք է լինես, և որի խութերն ու հոսանքները կարող ես քարտեզել, հողմերն ու ալիքները՝ կանխատեսել և սովորել անվտանգ նավարկել քո՝ կամքով, քո՝ նպատակով և ի շահ քեզ ու քո յուրայինների:

Դա չարի սարքած օվկիանոսն է, որի խութերը նենգաստեղծ են, հոսանքները՝ մոլորեցնող, հողմերն ու ալիքները՝ արհեստական-դավադիր և միշտ անկանխատեսելի՝ հափշտա-

կելու, խորտակելու և գերելու խաբվածների մտքերը, մարմիններն ու հոգիներն ի կորուստ...

Ո՞րն է, ինչպե՞ս է կոչվում այդ օվկիանոսը, որ մեզ կանչում է խաբկանքով, և մենք գնում ենք տենչանքով՝ մտամոլոր, անպատրաստ ու անկարող պայքարելու նրա ալիքների դեմ և կուլ չգնալու նրա անդունդներին... Եվ ո՞ւր է մեր ազգային այն հաստատությունը, կառույցը, որ դարերով պաշտպանում էր հայությանն այդպիսի փորձություններից ու փորձանքներից: Եվ դրա չերևալը, չլինելն իր անզորությամբ, անտարբերությամբ հետևանքով են, թե՞ ինքն էլ է խաբված և քվում-տարվում է...

Եվ մեզ կանգնեցնող չկա, ահազանգող չկա և կողմնորոշող չկա, ընդհակառակը, խարդախ օտարին միացած՝ յուրայինն էլ է դրդում ու հրում գնալ խարդախ հրապույրների կորստաբեր ճամփաներով՝ դեպի հոգեկուլ օվկիանոս...

Ձարթնիր, լա՛ո, խաչդ վերցրո՛ւ, ուղղվի՛ր, իմաստնացի՛ր, զորացի՛ր, դիմադրի՛ր, որ պաշտպանես էությունդ ու ապրես գլուխդ բարձր, ճակատդ՝ բաց, պատվով, զորեղ ու երջանիկ...

03 - 12 - 2015թ., ժամը 01:00

ԴՈՒ Ո՞Վ ԵՍ, ՈՐ...

Դու ո՞վ ես, որ խոսում ես Աստուծո մասին, երբ չես ճանաչում և չգիտես, թե ով է Նա:

Ինչպե՞ս ես խոսում Աստուծո մասին, նաև դատողություններ անում ու այդ մասին ուրիշներին էլ հայտնում, երբ չես ճանաչում և չգիտես, թե ով է Նա:

Եվ երբեք չես էլ կարող ճանաչել ու իմանալ, թե ով է Նա, եթե չճանաչես, չհավատաս և չպաշտես Նրա Միածին Որդուն՝ Զիսուսին:

Իսկ ինչպե՞ս ճանաչես, հավատաս և պաշտես Քրիստոս Զիսուսին, երբ դա անհնար է, եթե սիրտդ չմաքրես ու այն մաքուր չպահես:

Իսկ ինչպե՞ս դա անես՝ միշտ Նրան նայելով, Նրա խոսքին անսալով, Նրանից սովորելով և Նրա պատգամներով ապրելով:
Այդ անելու համար ասվել է.
«Հիսուսին նայենք, միայն Հիսուսին»:
«Հավատա՛ւ և կփրկվես»:
«Կյանքը Նրանով է»:

05 - 06 - 2012թ.

Ո՞Ր ԼԵԶՈՒՆ ԵՆՔ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ, ՀԱՍԿԱՆՈՒՄ

Ձայների ներդաշնակությունը, թվում է, երկնայինի հետ հաղորդակցության լեզու է: Եվ ի տարբերություն խոսքի, որի արտահայտելու կարողությունն ըստ երևույթին անսահման չէ, երաժշտությունը, երաժշտական լեզվի արտահայտման կարողությունը անսահմանափակ են թվում: Իսկ մենք այժմ մեր ազգի մեջ և Հայաստանում խոսո՞ւմ ենք այդ լեզվով, կա՞ն, մնացե՞լ են մեղեդիներ, ձայներ, որ այդպես խոսեն և մեզ՝ ժողովրդին, խոսեցնեն երկնքի հետ:

Իսկ «պոռնո ձայների լեզվով» մի՞թե կարելի է ունենալ այդպիսի հաղորդակցություն: Թե՞ այլևս պետք չունենք այդպիսի հաղորդակցության, որովհետև արդեն իսկ քամված հոգեկանությունից՝ մեր սիրտն ու խիղճը պլաստիկ են դարձել:

Չանտեսենք, չարհամարիենք, չշրջանցենք երկնապարզ և հոգեկանությունը, ազատագրվենք չարից՝ հավատարիմ լինելով հավատքին:

18 - 12 - 2003թ., ժամը 18:00

ԼՐԱՑՆՈՂ ԿՐԿՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կրկնությունը, մանավանդ ստեղծագործ կրկնությունը, որը որոշակի նոր երանգով լրացնում, ամբողջացնում, ավելի արտահայտիչ, նաև գեղեցիկ է դարձնում ու կատարելագործում է առաջնայինը, բնության փիլիսոփայության արտահայտությունն է մարդու թե՛ ուսուցման և թե՛ վայելքի համար՝ բխող Աստվածային սիրուց:

Պատկերացնենք, որ երաժշտությունը, պոեզիան, կերպարվեստը, քանդակագործությունը, ճարտարապետությունը և այլն, և այլն, կրկնության նորանոր երանգներով ստեղծված չլինեին: Նույնը և՛ սերն ու բարությունը, բուսական ու կենդանական կյանքը, տիեզերքն ու ժամանակը, Աստուծո՛ւ ամեն ինչի ստեղծագործությունը՝ Իր Միածին Որդու միջոցով, որ Իր հավերժական նույնությունը՝ կայունությունն ու Լույսը, կրկնում է ստեղծագործական օրինաչափության նորանոր երանգներով *(նաև մարդու արարման և Իր շնորհով կատարելագործման՝ հավատքի միջոցով առ Ավետարանն ու Խաչը)*, Իր կատարյալի հավերժականության սիրով, որի արտահայտությունն Իր գթառատ ներողամտությունն է, որ պաշտպանում, պահպանում է մարդու, մարդկության և մարդկային կյանքի, տիեզերքի հետ ներդաշնակությունն ըստ Երկնայինի, Տերունական աղոթքի.

«...Քո կամքը լինի երկրի վրա, ինչպես որ երկնքում է...»:

Բարու կրկնության հատկության՝ հարատև վերածննդի և հավերժ ներդաշնակության դեմ է գործում չարը՝ նպատակ ունենալով խախտել դրանք՝ մարդկության հետ միասին, մեջնել՝ հայն ու հայությունը:

Եվ դա՛ պետք է զգուշացվի մեր ազգային ահազանգով:

Աստվածագութ՝ ԱՅԱԶԱՆԳ՝ հայի ու հայության փրկության. դուրս գալու համար չարի աստվածամերժ, կորստաբեր

համատարած ընթացքից՝ նաև օրինակ ցույց տալով իր եղբայր, քույր մարդուն ու մարդկությանը: Եվ այդ ու դրա նման ամեն ինչ՝ օգնությամբ ու ի փառս Արարիչ Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու՝ Աստուծո:

Կիրակի, 13 - 01 - 2013թ., ժամը 22:00

ՄԱՐԴԿՈՒԹՅԱՆ ԿՅԱՆՔԸ ԶԱՐԹՈՂՔ Է ՊԱՀԱՆՁՈՒՄ (Նույնպես և հայ կյանքն է պահանջում)

Այլևս կասկած կա՞, որևէ մեկը կարո՞ղ է տարակուսել, որ քրիստոնեության վրա համընդհանուր գրոհ է իրականացվում՝ բազմաթիվ ու բազմատեսակ, տեսանելի ու անտեսանելի միջոցներով և նորանոր դավադրական մեթոդներով:

Քրիստոնեության դեմ անհաշտ թշնամական գրոհ է տեղի ունենում, որովհետև թշնամությունը Հիսուս Քրիստոսի դեմ է այնպես, ինչպես երբ գրպարտում, չարախոսում, ծաղրում, նենգաբանում էին Նրան ու հետո էլ՝ «Խա՛չը հանիր, Խա՛չը հանիր, վերցրո՛ւ Նրան» գոռալով՝ պահանջում Նրան կյանքից զրկել: Իսկ այժմ էլ Նրա հավատքը վերացնելու՝ նրանց հայտնի ու թաքուն նենգավոր նպատակը և չար գործերը շարունակվում են:

Ու երբ դա տեղի է ունենում Հիսուս Քրիստոսի դեմ, նշանակում է նաև յուրաքանչյուր քրիստոնյայի դեմ է՝ կորստյան մատնելու համար նրան թե՛ հոգեպես և թե՛ ֆիզիկապես՝ ***առաջին հերթին հավատազրկելով՝ գաղափարազրկելով և քարոյապես այլասերելով:*** Ըստ երևույթին, սրա մասին այլևս որևէ կասկած չկա, գոնե յուրաքանչյուր բանական անձի ու հասարակության համար:

Բայց եթե չկա այդպիսի կասկած, ապա ինչո՞ւ, ինչպե՞ս է լինում, որ քրիստոնյաները մեծ մասամբ լռում են՝ կարծես ընդարմացած անտարբերությամբ կամ հուսահատությամբ...

Սակայն հայ քրիստոնյան ինչպե՞ս կարող է հուսահատվել, տկարանալ և ուրացողի պես անտարբեր լինել ու իր կեցվածքով գուցե նաև ջուր լցնել չարի՝ հակաքրիստոսի ջրաղացին:

Ինչպե՞ս է լինում սա, ա՛յ հայ մարդ: Քո նախնիքը՝ պապերն ու տատերը և նրանց տատերն ու պապերը, Տիրոջ հանդեպ իրենց հավատքը չուրացան Տարոնում, Վասպուրականում, Կարինում, Ջեթունում, Շիրակում, Արարատյան դաշտում, Սյունիքում, Արցախում ու հայրենիքի այլ տեղերում ու նաև դրսում, դաժան տարագրության մեջ, ուր հայն իր հայությունը և հարազատ մարդկային-ազգային ինքնությունը պահում էր հավատքով ու սրբությամբ, հիմա ինչո՞ւ, ինչպե՞ս է լինում, որ դու շեղվել ես նրանցից և Արևմուտքի քո հավատակիցներից շատերի պես տեղի ես տալիս, լռում, համակերպվում, հանձնվում ես, որը նշանակում է նաև համագործակցություն քո էության, քո հավատքի թշնամիների հետ, մանավանդ քո երեխաների, թոռների, քո ազգի մատաղ սերնդի սրտերն ու մտքերը գերելով, ստրկացնելով՝ նրանց հոգիները սպանել ու զոդների հետ:

Ոչ շատ վաղ անցյալի արհավիրքների առաջ կանգնած հայ մայրերի կոչը՝ «Ջարթմիր, որդեա՛կ, յո՛ւշ բեր, վե՛ր կաց...»-ը՝ որպես ազգային ահազանգ, հնչում է և մեր օրերում՝ հիշեցնելով նաև պատգամները մեր նախնիների, մեծերի, սրբերի ու վասն հավատո և վասն հայրենյաց մահատակների, թե ինչպես են պաշտպանվում ու պահպանվում ազգը, հայրենիքն ու պետությունը՝ Աստուծո օգնությամբ:

Փա՛ռք Նրան:

* * *

Հայի ազնի՛վ գիտակցությամբ ու մաքուր խղճով կարո՞ղ ենք ասել, որ մեր հայրերի քրիստոնյա ազգն ու քրիստոնյա հայրենիք Հայաստանն այժմ էլ նույնն են հավատքի մեջ, ինչպես ավետարանական վկայությամբ՝ Հիսուս Քրիստոսը՝ Տերը, նույնն է՝ երեկ, այսօր և հավիտյան: Մենք մի՞թե չենք շեղված, հեռացած մեր ազգի լուսավոր հավատքից և նույնիսկ

կամա թե ականա, ուղղակի կամ անուղղակի չենք գործում մեր ինքնության ու էության հավատքի դեմ: Այս հարցը դրված է մեզանից յուրաքանչյուրի և հատկապես մեր հոգևոր, աշխարհիկ ու մտավորական ղեկավարության առաջ: Ու նաև ինչպիսի՞ն կլինեն այդ հարցի՝ «այո» կամ «ոչ» պատասխանի հետևանքները: Չէ՞ որ դա կապ ունի ոչ միայն մեր անձերի, այլև մեր ազգային, պետական ու նաև մարդկային գոյության պաշտպանության հետ...

10 - 01 - 2019թ.

ՀՊԱՆՑՅԱԼ ԴԻՏԱՐԿՈՒՄ

Ամանորը՝ Նոր տարին, աշխարհիկ տոն է, ու թեև տոնակատարության համար պաշտոնապես հատկացվում է երկու օր, մեր հանրային (պետական) ու մասնավոր հեռուստաընկերությունները երկու շաբաթ գիշեր-ցերեկ աղմկալից «տոնում են» (այն էլ հաճախ հեթանոսաբար), իսկ Սուրբ Ծննդյան տոնը, որի իմաստը կյանքի լուսավորումն է հավիտյան... հայաստանյան հեռուստաընկերությունների մեծ մասի կողմից չի տոնվում, չի նշվում ըստ իր իմաստի: Ամանորի համեմատ՝ 1/10 չափով իսկ չի նշվում:

Այո՛, նախախորհրդային միջազգային սեկուլյարիզմը, հետո խորհրդային աթեիզմը՝ աստվածամերժությունն ու աստվածամարտությունը, այնուհետև ժամանակակից սեկուլյարիզմը և նորոգ նյութապաշտությունը մեզ դաստիարակել, դաստիարակում և մղում են դեպի ունայնություն ու անկենդան կորուստ: Սակայն մեր նախնիք (մեղա՛, մեղա՛) ոչխար չէին, մենք ինչո՞ւ ենք այդպիսին դառնալով՝ քշվում, տարվում հոգիների անդունդ...

Ո՞ր եք, Վարդանա՛նք: Ո՞ր եք, Ղևոնդյա՛նք:

Եվ ո՞ւր են մեր ազգի հոգեկան, գաղափարական և բարոյական գիտակցությունն ու քաջությունը: Իսկ խի՞ղճը. լրի՞վ է կորել...

Կիրակի, 27 - 11 - 2011թ., ժամը 20:00

ՄՈՒՏԱՑԻԱ

(Մուտացիան մեր ազգային գիտակցության մեջ)

Ըստ երևույթին՝ մեր այսօրյա ազգային ինքնագիտակցության, որով և պարտաճանաչության և պատրաստակամության մեջ երևացող մուտացիան արդյունք է այն մուտացիայի, որը տեղի է ունեցել մեր մարդկային-ազգային «հոգեկանության, ազգային գաղափարականության և հայ տոհմիկ բարոյական արժեհամակարգի»՝ ժամանակակիցներիս ըմբռնման և դրանց հանդեպ հավատարմության մեջ:

Հայ ազգային էության մեջ տեղի ունեցած այդ մուտացիան և դրա հետևանքները, այս կամ այն չափով, առկա են հայության բոլոր հատվածների ու խավերի մեջ և հատկապես իրենց բնօրրաններից բռնազրկվածների մեջ. տարոնցիների՝ մշեցիների, սասունցիների և Տարոնի ու շրջակա այլ վայրերի սերունդների մեջ, մանավանդ որ վերջիններս, ինչպես և Արևմտյան Հայաստանի այլ նահանգներից սերվածները, զրկված են իրենց հայրենի բնօրրանի առանձնահատուկ հայ կյանքից՝ մշակույթից, կենցաղից, սովորություններից, ավանդույթներից և հոգեբանական մթնոլորտից: Այս իմաստով առավել ու առանձնահատուկ անբարենպաստ վիճակում է հատկապես արտերկրի հայությունը:

- Ի՞նչ կարելի է անել, ինչպե՞ս կանգնեցնել հայի էության մուտացիայի գործընթացը և վերականգնել նրա Աստվածակերտ բնիկ, տոհմիկ, հարազատ էությունը:

- Մարդկության ու մեր ազգային պատմական ուրույն փորձով և մանավանդ մեր բազմադարյան հավատքի տրա-

մաքանությամբ՝ այդ հնարավոր է ու կարելի է անել հայության հավատքի վերածննդով, որով և՛ գաղափարական, որով էլ՝ բարոյական վերածնունդներով ու ըստ այնմ՝ համապատասխան ժամանակակից ապրելակերպով:

- Հայության ու Հայաստանի ո՞ր պատասխանատու կառույցները և պաշտոնյաները պետք է ծրագրեն, կազմակերպեն ու կենսագործեն մեր ազգային հոգեկան, գաղափարական ու բարոյական վերածնունդը:

- Այդ հարցի սպառնիչ և անանց հստակությամբ ու հեղինակությամբ պատասխանը վաղուց տվել են մեր ազգի մեծերը, սրբերը, նահատակները՝ մեզ ժառանգություն թողած իրենց պատգամներում և իրենց ապրած կյանքի օրինակներով: Միայն թե այն հասկանալու, ըմբռնելու համար մեզ հարկ է հավատքով խիղճ ու գիտակցություն, եթե դրանք մնացել են մեր մեջ՝ զերծ ամենայն ձևականությունից:

Աստված մեզ գթա:

Չորեքշաբթի, 30 - 04 - 2003թ., ժամը 04:40

ԿԱՏԱՐՎԱԾԻ ՀԱՎԱՏՔՈՎ ԸՆԿԱԼՈՒՄԸ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Աստված հայ ազգն ստեղծեց՝ Իր սիրեցյալ Հայկին համակելով Իր Հոգով:

Եվ Սուրբ Հոգով իմաստնացած Հայկը, դառնալով արդարամիտ ու ազատասեր, մերժեց չարի՝ «բարվոք կյանքի» խոստումը:

Եվ Աստվածաշնորհի հավատքի վստահությամբ անվախացած՝ նա չերկյուղեց չարի՝ նաև իրեն ու իր տոհմը ոչնչացնելու սպառնալիքից ու այն կիրառելու քանակական զորության առավելությունից, այլ հավատարմությամբ իր Արարիչ Հոր շնորհած հավատքին՝ կռվեց, հաղթեց ու դարձավ հիմնադիր-նահապետն Աստվածաստեղծ հայ ազգի:

Եվ ազատասեր Հայկի ազա՛տ հոգով հայ ազգի գոյությունը կատարումն է Արարիչ Հոր կամքի, նպատակի, ծրագրի:

Եվ Աստվածաշնորհի հավատքին հայոց հավատարմությունն ու Սուրբ Հոգով համակված հայ հոգու (և ինչ որ բխում է դրանից) գոյության սրբությամբ պահպանման հետևողական, հարատև՝ ծառայությունը գոյացնում է հայ կյանքի իմաստը՝ ***Հայկականությունը¹:***

Եվ այդ իմաստը խորապես արտահայտվում է Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ (ՀԱԳ): Միա՛կ ՀԱԳ-ով: ***Ա՛յն ՀԱԳ-ով, որը բխում է և հիմնված է Աստուծո հավատքի վրա՝ Ավետարանով և Խաչով:***

Եվ սա հոգեպարար գոյությունն է հայկականության:

Եվ սո՛ւրբ է, և քա՛ղցր է, և հավերժությա՛մբ է պարուրում հայկականությունը:

Եվ Երկնքում մարդկային-ազգային տխրագո՛ւյն եղելություն է գրանցվում, երբ այս աշխարհում հայ ծնված մարդն անցնում, գնում է կյանքից՝ առանց տեսնելու, զգալու, ապրելու Արարչաբուխ հայկականության կենարար էությունը՝ դրա լույսը, քաղցրությունը և Աստվածասիրությունն ու Աստվածապաշտությունը՝ երկրայինից դեպի երկնային, երկրից դեպի երկինք:

* * *

Եվ երկրայնորեն իսկ իմաստավորված մեր ՀԱԳ-ի դեմ դարավոր թշնամական արարքների և դրանց հետ մեր ներքին վարակվածության մղած պայքարի պատճառած վնասները խեղել ու զգալիորեն նվազեցրել են հայ մարդու և հայության բարեմասնությունները:

¹ ***Խմբագրի կողմից.*** քանի որ այս և Վարդան Գրիչենցի այլ հրատարակություններում հաճախ է հանդիպում ***«Հայկականություն»*** հիմնարար եզրույթը (տերմինը), ուստի, փոքր-ինչ խախտելով «Ահազանգի» և հատկապես «Արատներ, թերացումներ» գլխի նյութերի տրամաբանական շղթան, նպատակային համարվեց հաջորդ հոդվածում ներկայացնել հեղինակի՝ ***«Հայկականության»*** ըմբռնման ավելի հստակ շարադրանքը:

Եվ սա, լինելով էապես կորստաբեր, սակայն համարյա լիովին անտեսված վտանգ, *ահազանգում է*: Ահազանգում է՝ պահանջելով ազգի և մանավանդ նրա կրիտիկական զանգվածի կողմից համապատասխան անդրադարձ:

Գոնե այժմ, երբ բազում դարերի պետականագրկությունից հետո պետականացած ենք, և պետական մակարդակի կարող են լինել մեր պաշտպանության ու վերականգնման միջոցներն ու ջանքերը, ապա «Ուշքի՛ եկ»-ը պետք է նոր հնչեղությունը կոչվի, ահազանգի, որպեսզի թունդ հանի առաջին հերթին հայության հոգին, խիղճն ու միտքը՝ գաղափարը, որ դրանք լիովին ազատագրվեն, մաքրվեն ու հայորեն ապրեն, գործեն հայկականության՝ մարդկային-ազգային Աստվածապատգամ, Աստվածահաճո ու Աստվածասեր կյանքի համար, որը նաև հոգուտ մարդկության է ու ամենաէականը՝ ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ Աստուծո:

ՀԱՅԿԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հայկականությունը աշխարհիկ հայ մարդու՝ քրիստոնեական հոգեկիր կյանքով ապրումն է: Եվ դրա մեջ ամեն ինչ է՝ հայ ազգը, հայրենիք Հայաստանը, հայ ընկերությունը, ընտանիքը, հասարակությունը, սերը, գիտակցությունը, կրթությունը, գիտությունը, մշակույթը, կենսակերպը և միշտ ու ամեն ինչում բարուն հետևելը՝ հավատարմությամբ Հայոց տոհմիկ հավատամքին:

Հայ Ազգային Գաղափարախոսության (ՀԱԳ) համաձայն՝ կարող է լինել հայ՝ իսկական, իրական, այսինքն՝ բովանդակալից հայկականությամբ և հայ՝ օտարացած, ձևական, այսինքն՝ բովանդակազուրկ հայկականությամբ:

Հայկականությունը ոչ թե լոկ ժառանգական, այլ ժառանգական-հոգեկան, բարոյական, գաղափարական հատկություն է և դրանց հիման վրա միայն՝ նաև լեզվական, մշակութային և

հայրենակցական պատկանելություն ու քաղաքացիական կարգավիճակ: Եվ վերջինս՝ քաղաքացիական կարգավիճակը, ոչ թե քաղաքական-վարչական կարգավիճակի առումով լոկ անձնագրով է, այլ նախևառաջ ազգային պատկանելության հոգեբարոյական պարտքի գաղափարական գիտակցությամբ:

Այս գիտակցությամբ է, որ հայի Հայկականությունը բովանդակալից է: Բովանդակություն, որը կերտվում է Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ: Եվ հայն իր կյանքի իմաստը գտնում և նպատակը համարում է ծառայելն Աստծուն՝ ծառայելով իր ազգին՝ հայությանը, որպեսզի իր ազգն էլ ծառայի Աստծուն՝ ծառայելով մարդկությանը, որպեսզի մարդկությունն էլ ծառայի Աստծուն՝ միշտ, ամենուր, ամեն ինչում:

Հայ Ազգային Գաղափարախոսության հետ ամենահարազատ ու սերտ առնչությունն ունի Տարոնական ոգու գաղափարը:

Տարոնական ոգին գոյացած է Ավետարանի և Խաչի հավատքի հավերժական շնորհից, սրբությունից, բարությունից, իմաստությունից, գիտությունից, արդարամտությունից, քաջությունից ու Աստուծո՝ Ազգի և մարդկության նկատմամբ անսասան, անխախտ սիրուց՝ հաստատագրված Մամիկոնեից Ուխտով:

Իսկ ի՞նչ է Տարոնը հայ ազգի համար: Տարոնը նախևառաջ Ոգի է, Աստվածաշունչ Ոգի, որը հավիտյան է: Տարոնական Ոգին Հավատքի աղբյուր է, և այդ հավատքից ու հավատքով՝ գաղափարախոսություն, հավատարմություն և ծառայություն՝ անմահ հոգու պարտքի հավիտենական հատուցման գիտակցումով: Գիտակցում, որը սրբագործվեց և հավերժացավ Վարդանանց նահատակությամբ՝ վասն Հիսուսի և վասն Ազգի...

Տարոն աշխարհն իր ոգով հայ պետականության գաղափարի հայրն է, Արարատյան աշխարհն իր ոգով՝ մայրը:

Հայկականությունը բաղկացած է միավորված է.

մեկ ազգից՝ հայ,

մեկ հայրենիքով՝ Հայաստան,

և մեկ հավատքով՝ քրիստոնեություն:

Այս երրորդությամբ իր գոյության էությունը բաղկացնող երրորդությունը սնուն, պահում ու իմաստավորում է Հայկականությունը:

Հայկականության որակը, կենսունակությունը և գոյության հարատևությունը պայմանավորված են իր էության բաղադրության՝ երրորդության որակով:

Եվ այդ երրորդության հոգին (հիմքը և գլուխը) հավատքն է:

Հավերժական էության՝ քրիստոնեական հավատքի աղբյուր Աստվածաշնչի համաձայն՝ Աստվածային լույսով՝ սիրով շնորհված հավատքն արդարացնում, ստեղծագործում և կյանք է տալիս: Աշխարհն ու մարդկությունը դրանով են կայացել և գոյատևում են: Եթե որևէ ժամանակ աշխարհի և մարդկության մեջ այդ հավատքը «կրիտիկական» չափից նվազի, դրանց գոյությունը կդադարի:

Եվ ինչ աստիճանի որ լինում են ազգի այդ հավատքը և հավատքով գործերը, այն աստիճանի են լինում ազգի կենսունակությունը, գոյավիճակը, դրությունը, հնարավորությունը և հարատևությունը:

Այն հայը, որ Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ՝ ազգային ոգով, դրանից բխող գիտակցությամբ ու նաև ֆիզիկապես, հաղորդվում է իր ծնողների՝ Տարոնի ու Արարատյան աշխարհների էությանը և կյանքի բոլոր հանգրվաններում ապրում է այդ էությամբ, անմահանում է...

Մարմինը, ուր հոգին կարող է ապրել, ազգն է:

Եվ մարմնի տունը, ուր ազգը կարող է պահպանվել, զարգանալ, աճել և բարգավաճել, հայրենիքն է՝ Հայաստանը:

Հոգին՝ հավատքը, եթե Աստված մի՛ արասցե, պատուհասվի, տկարանա ու կորչի, ապա կկորչի նաև մարմինը՝ ազգը, ու անպայման նաև մարմնի տունը՝ Հայաստանը:

Սակայն եթե պատուհասը մարմնին՝ տանը հասնի, բայց հոգին առողջ մնա, ապա մարմինը՝ տունը, ինչպիսի տխուր, բացասական վիճակում էլ լինի, կլինի միայն ժամանակավոր, և նրա փառքի, պատվի և կենսունակության ու կենսաբերության

վերականգնումն ու վերելքը նույնպես կլինեն միայն ժամանակի հարց:

Հայկականության արժեքներից, որպես միջուկ, դարերի ընթացքում եղել են հավատքից բխող հայ հոգևոր մշակույթը և հոգեկանությամբ ձևավորված Աստվածաշնչյան հայ կրթադաստիարակչությունն ու գիտությունը: Եվ՝

-Հայկականությունն Աստվածաստեղծ մարդկային ընտանիքի ազգային ազնվագարմ տեսակի հայկական բովանդակությունն է:

- Հայկականությունն ունեցել է մարդկային ուրույն հոգեկերտվածք, խառնվածք և նկարագիր, որոնք սերում են մարդու մարդկայնացման հոգեվիճակի սկզբնավորումից: Թե այժմ դրանցից ինչքա՞նն է մնացել, էական նշանակությամբ հարց է, որն աղերս ունի լուծվելու ազգային և պետական բացահայտմամբ:

-Հայկականության հավատադրոշմ այդ հոգեկերտվածքից, խառնվածքից ու նկարագրից աշխարհընկալումն արդյունք է (մարդկային) Հայկականության տոհմիկ հավատամքի և գաղափարականության, որոնք ազգային լեզվամտածողությամբ ձևավորել են հայի տոհմիկ մշակութային զգայունությունը (զգացողականությունը) և դրա արտահայտությունը:

-Հայկականությունը, լինելով մարդկային ընտանիքի ազնվագարմ ազգային տեսակի էության հայկական բովանդակությունը, կազմում է մարդկային խառնվածքի և նկարագրի հատուկ տեսակ: Այդ տեսակի հոգեկանությունը, զգայունությունը սերում են մարդու մարդկայնացման հոգեվիճակի սկզբնավորումից: Այն նման է իր Հայաստան բնաշխարհի ուրույն հատկություններին և խորքում կրում է Աստվածակերտության հավատքի դրոշմը: Այդ հավատքից առաջացող աշխարհընկալման արդյունք է Հայկականության տոհմիկ գաղափարականությունը, գաղափարապաշտությունը և դրան ավելացրած՝ հայի հոգեմտավոր զգացողությամբ պայմանավորված տոհմիկ մշակույթը:

-Չայկականության հավատադրոշմ հոգեկանությունը շնորհիդնկալ պատրաստականությամբ ընկալեց Աստվածության խորհուրդը և դրանով՝ Քրիստոսի Աստվածության ճշմարտությունը՝ կյանքի ճշմարտությունը: Որով և Աստվածաշնորհ Ավետարանի ու Խաչի հավատքով հայկականությունը հաղորդվեց իրական կյանքին՝ ստանալով որակական թռիչքի թևեր...

-Չայկականությամբ հայն անպայման ունեցել է և ա՛յժմ էլ հաստատապես ունի երկքաղաքացիություն. մեկն այս աշխարհի (մեկ և ավելի) քաղաքացիություն (անկախ իր վիճակից ու ապրած վայրից) և մյուսը՝ հիմնականը՝ Աստուծո Երկնային Արքայության, որը նաև իր աշխարհիկ կյանքում քաղաքացիություն է, սակայն՝ հոգևոր:

Ու իր այդ հոգևոր քաղաքացիությանը գիտակից ու հավատարիմ հայը տարբեր է, նա ուրիշ է. նա ազնիվ, հաստատուն ու կենսատու հայ է: Նա ունի հատկություններ և կարողություններ, որոնցից զուրկ է երկրում նաև երկնային քաղաքացիությամբ չհամակված հայը:

Նույնը վերաբերում է և համայն հայությանը՝ որպես ազգ:

- Չայկականությամբ երկքաղաքացի հայի և հայության հատկություններն ու կարողությունները հավատքով հիմնված են հոգեկանության վրա, որով վերածվում են նաև հոգևոր ասպետության՝ ազնիվ ու անձնուրաց հավատարմությամբ, հերոսությամբ, քաջությամբ և նման շատ այլ առաքինություններով, որոնք գործադրվում են հետևողական և հարատևորեն:

Չայի ու հայության և դրա երկքաղաքացիության այդպիսի որակի հարատևության պայմանը հոգեկանության, գաղափարականության, բարոյականության և կենցաղավարության բացարձակ կոռուկազերծությունն է:

- Չայկականությամբ այդպիսի երկքաղաքացի հայի ու հայության կյանքի ապրումն ընթանում է Երկրային սուրբ ասպետությամբ և հավերժանում է Երկնային երանությամբ:

- Չայկականությունն Աստվածատուր մարդկային արժեք է: Չայկականությամբ են կազմված մեր՝ հայերիս մարդկային էությունն ու ազգային արժեքը, թեև մենք՝ հայերս, բավականին

մոռացել ենք ու այլևս լավ չենք ճանաչում և չենք գիտակցում այդ երկուսը՝ մեր մարդկային էությունն ու մեր ազգային արժեքը՝ այդ երկուսի բոլոր բացասական հետևանքներով:

- Հայը չպետք է արևմտականանա, եվրոպականանա, ամերիկականանա, ռուսանա, չինացիանա, պարսկանա, վրացիանա, թրքանա և այլն: Հայը պիտի մնա հայ, և եթե պետք է ինչ-որ ...անա...ականանա, ապա թող լիարժեք հայանա, հայկականանա:

Ազգի կայացում: Հայության հատվածները ծյուղերն են, բունը Հայաստանն է (իր ժողովրդով և իշխանությամբ), արմատը հավատքն է, որից բխում են և որի վրա հիմնված են Հայկականության գաղափարախոսությունը և բարոյականությունը: Հետևապես, եթե Հայաստանը հայ ծառի բունն է, ապա նրան պահողը և սնողը արմատներն են, որոնք ամենուր են, ուր կա հավատքն ու հավատավոր հայը՝ Հայկականության գաղափարով և բարոյականությամբ:

Կամ այլ կերպ ասած՝ պետք է կայացնել ազգը, որպեսզի կայանա երկիր Հայաստանը թե՛ կայուն իշխանությամբ ու պաշտպանությամբ և թե՛ զարգացող տնտեսությամբ, մշակույթով, կրթությամբ և կարողունակ քաղաքականությամբ: Այդ բոլոր կայացումների կառուցման շաղախը հավատքն է՝ հայոց բերդը, իսկ քարը՝ հավատավոր հայը: Հայոց բերդը, որպեսզի դիմանա ամեն տեսակ փորձություններին ու արհավիրքներին, գրանիտե քարերով պետք է կառուցվի, այլ ոչ թե հում աղյուսի կտորտանքներով... Եվ քանի որ ամեն մի շարանի համար անկյունաքարեր են պետք, ապա բոլոր հավատավոր հայորդիները թող լինեն հայոց բերդի գրանիտե քարերը և անկյունաքարերը: Ուստի իրար միանանք հավատքի շաղախով՝ հոգևոր ցեմենտով, որն ամուր է ու անքակտելի: Այդ դեպքում բոլորս մարդ և հայ՝ կդառնանք ու կյանք կունենանք: Ու այս հավատքով ծառայելով՝ մեզանից ոչ մի մագ չի պակասի, այլ կշնորհվի ԿՅԱՆՔ, երջանկություն երանությամբ՝ հավիտյանս: Հանենք, նետենք մեր սրտից, մտքից և մեր միջավայրից տարակույսը, որը հավատքի թաքուն, հետևապես

առավել՝ նենգ ու կորստաբեր հակառակորդն է, որը որդի նման կրծում է հայոց կաղնու արմատները: Սրբվենք՝ մաքրվենք ու ամրանանք Աստվածաստեղծ մարդկային ընտանիքի հարազատ Հայկականության հավատքով, գաղափարով և բարոյական արժեքներով:

Եվ փառքը, պատիվն ու հայ մարդու և հայության սերն ու հավատարմությունը

ՀԱՎԵՐԺ ՆՐԱՆ՝ ՍՈՒՐԲ ԵՐՐՈՐԴՊԻՅԱՆԸ՝ ԱՍՏԾՈՒՆ:

Հուլիս, 2003թ.

ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐ՝ ԱՌԱՆՑ ՀՈՒՇԵՐԻ (Առանց տեղեկության, գիտելիքների և նշանակության հասկացողության)

Մեր հուշարձանները շատ չեն, հատկապես պատմական հուշարձանները (շատերը ոչնչացվել են կամ մեզնից հեռացվել): Բայց այն էլ, ինչ ունենք, դրանց իմաստը լավ չգիտենք՝ որպես ազգ և հասարակություն: Կարծես թե այդ գիտենալը միայն պատմաբանների, արվեստաբանների, ազգագրագետների և նրանց նմանների գործն է, մասամբ գուցե և զբոսաշրջիկների հետ շփվող «գիդերի»...

Եվ նույնը վերաբերում է հայոց Մատենադարանի շատ նյութերի:

- Այս իրականությունը մի բան ասո՞ւմ է:

- Իհարկե՛, ասում է:

- Որևէ նշանակություն ունի՞ մեր ազգային ինքնագիտակցության, պետական մտածելակերպի և քաղաքացիական գրագիտության ու պարտաճանաչության տեսակետից:

- Ունի, այն էլ՝ բավականին շատ:

- Ո՞վ, ովքե՞ր պետք է զբաղվեն առաջին հայացքից գուցե աննշան թվացող այս բացը լրացնելու գործով:

- Հարցնենք մեր իշխանությանը, մտավորականությանը և ոչ վերջին հերթին՝ մեր հոգևորականությանը:

Շաբաթ, 30 - 08 – 2014թ., ժամը 23:15

ՄԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԻՆՔՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՈՊՈՒՏԸ ԿԱՍԵՑՆԵԼ Է ՊԵՏՔ

Հայոց պատմության (աշխարհիկ և կրոնական) դասավանդումն ի՞նչ վիճակում է հայաստանյան ու նաև Սփյուռքի դպրոցներում:

Հազարամյակների ընթացքում հայոց ու շատ այլ ազգերի պատմությունները և որոշ քարտեզներ՝ Մեծն Ալեքսանդրի արշավանքներից առաջ և դրանից հետո եկող ժամանակաշրջանների մասին, Հայկական բարձրավանդակը ներկայացնում են որպես հայոց օրրան-հայրենիք, ինչպես օրինակ՝ Իտալիայի մայրաքաղաք Հռոմի կենտրոնում քանդակված-տեղադրված Հռոմեական կայսրության քարտեզում...

Ու այդ մասին քսենոֆոններ, հերոդոտոսներ և այլք, սկսած հույներից, հռոմեացիներից, պարսիկներից, արաբներից, ռուսներից, տարբեր այլ եվրոպացիներից ու ասիացիներից մինչև հենց իրենք՝ թուրքերը, ի դեմս Օսմանյան կայսրության՝ Մեծ Հայքը և Փոքր Հայքը հայոց ծննդավայր-հայրենիք են ներկայացրել, ուր հայերը հազարամյակներ ապրել են, կերտել, պաշտպանել են այն և հարկ եղած դեպքում զոհվել են իրենց հայրենիքի համար: Իսկ պատմական այս փաստն ինչո՞ւ այժմ առավելագույնս հանրահայտ չենք դարձնում: Հայ պատմագիտությունը և ընդհանրապես հայոց գիտությունը, մշակույթը, արվեստը աշխարհատարած հայությունը և մանավանդ հայոց ինքնիշխան պետությունն ինչո՞ւ համաշխարհային տեղեկատվությամբ այդ չեն կարողանում անել: Չե՞ն կարող ճշմարիտ իրազեկմամբ մերկացնել, մեղադրել և մեկուսացնել իբրև պատմաբան ներկայացող այն ստախոս ու խարդախ կեղ-

ծարարներին, որոնք «պատմության և գրականության» անվան տակ խաբում են աշխարհին ու նաև իրենց ժողովուրդներին, ազգային ատելություն և թշնամություն սերմանում: *Բայց այս եղելությունը մեզ ինչո՞ւ չի ահազանգվում: Չէ՞ որ պատմության նման հանցագործ նենգափոխումները նշանակում են ռազմական նախահարձակման ագրեսիայի նախապատրաստում հայ ազգի և նրա կոտորակված հայրենիքի՝ Հայաստանի և Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունների հանդեպ:*

Ամբողջ հայությունը պետք է ամբողջ մարդկությանը վեր հանի՝ համալսարաններով ու ակադեմիաներով, գրադարաններով, թանգարաններով, բառարաններով, հանրագիտարաններով, արվեստով, գրականությամբ, ֆիլմերով և նման այլ միջոցներով: Եվ դա անհրաժեշտ է անել, որովհետև հասել ենք մի օրի, երբ հարկ է հիշեցնել, ապացուցել (զավեշտական է հնչում), որ Հայաստանը հայերի հայրենիքն է: Սակայն պետք է իրազեկել ու ապացուցել նաև, որ դա ժխտողները կա՛մ ստերին զոհ դարձած անգետ, անգրագետներ են, կա՛մ էլ՝ գիտակցաբար ստախոս, խարդախ, դաժան ու այդպիսով՝ մարդատյաց կեղծարարներ, դավադիրներ ու նաև հանցագործներ՝ ստոր շահադիտությամբ: Ու դրանք արվում են նաև որպես նախապատրաստություն մոր նախահարձակման և մոր ցեղասպանության համար:

Հետևապես, ա՛յս իրականության առջև եթե մինչև հիմա, մեղմ ասած, բավականին անտարբեր ու անգիտակ ենք մնացել և մեր աջ ու ձախ կողմերի ստախոս կեղծարարներին թույլ ենք տվել, որ զանգվածորեն խաբեն, շատերին կաշառեն, մեղսակից դարձնեն, իրենք իրենց գիտական տիտղոսներ շնորհեն, ապա զոնե այսուհետև պետք է զգաստանանք, համապատասխանաբար կազմակերպվենք ու գործենք՝ մերկացնելու և տարբեր միջոցներով արժանի հակահարված հասցնելու մեր ազգին ու հայրենիքին սպառնացողներին ու այլ ժողովուրդների համար էլ հույժ վտանգավոր գործողություններով զբաղվողներին:

Շաբաթ, 21 - 12 - 2003թ., ժամը 00:00,
Վաշինգտոն մայրաքաղաք

Ա՛հ, ՄԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

Չգնանք շատ հետ, խոսենք նոր և նորագույն պատմության մասին (առայժմ չխոսելով այսօրյա իրականության փաստագրման մասին). ովքե՞ր են գրել մեր պատմությունը, ի՞նչ դիրքերից են գրել. ինչպիսի՞ շահագրգռությամբ և հայ ազգային հոգեբարոյական, գաղափարական ու գիտակցական ի՞նչ մակարդակով են գրել... Ունե՞նք մենք գիտական-քննական պատմություն՝ զերծ ազգային հատվածական, կուսակցական, քաղաքական ու օտարամուտ գաղափարական և մշակութային շահագրգռությունից և կա՛մ սիրողականությունից: Եթե այո՛, ո՞ր է այն, ո՞րն է այն, իսկ եթե ո՛չ, չկա, ապա ինչպե՞ս ճանաչենք մեզ, թե ովքե՞ր ենք մենք, ինչո՞ւ ենք այսպես, այս վիճակում, այս օրին և իմանանք նաև, թե ո՞րն է ճիշտն ու սխալը, որպեսզի գիտենանք, թե ինչպես ընթանանք և ինչի՞ց հեռու մնանք ու երբե՛ք չմոտենանք...

Ըստ երևույթին, արդեն իսկ ուշացած, մեր ազգը կարիք ունի պատմագիտական, բայց անպայմա՛ն նաև հոգևոր, գաղափարական ու ըստ այնմ՝ բարոյական առումներով և Աստվածաշնչյան օրինաչափություններով ու չափանիշներով դիտել, տեսնել և գնահատել մեր պատմական կյանքի տարբեր փուլերի և բնագավառների ընթացքն ու հետևանքները:

Ըստ երևույթին՝ Մովսես Խորենացու ժամանակներից հետո այդպիսի պատմագիտությունն սկսեց նվազել, աղավաղվել ու անհետանալ: Անհրաժեշտ է այն վերականգնել...

Ազգը պետք է հստակ տեսնի, թե երբ է Աստված գոհացել մեր արածներից և չարածներից և երբ՝ ոչ: Ու երբ ենք մենք մեր արածներով ու չարածներով շեղվել մեր Աստվածապատգամ

պարտականություններից և հիմա կրում ենք դրա հետևանքները:

Այս կարիքը, այս պահանջը պետք է անպայման բավարարվի:

ԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՎ ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐ Է:

Այս մասին ի՞նչ է մտածում Հայոց հայրապետությունը: Չէ՞ որ պատմությունն Աստվածաշնչյան ավետարանական օրինաչափությամբ ընկալող պատմաբան մշակները սակավ են տվյալ հունձքի համար, և հայոց հոգևորականության սերտ ու գործնական մասնակցությունը, որպես պատմաբան-մեկնաբան, թե՛ անհրաժեշտ պայման է խնդրի պատշաճ կատարման համար և թե՛ լիովին համահունչ է մեր հոգևորականության կոչումին ու պարտականությանը... Սկսե՞նք:

Ի դեպ, այս խնդրի վերաբերյալ մոտ վեց տարի առաջ ՀԱՅՔ գիտահետազոտական-ծրագրային հաստատության համեստ նախաձեռնությամբ մի սեմինար-խորհրդակցություն, իսկ հետո էլ մի գիտաժողով տեղի ունեցավ Երևանում և շարունակվեց Օշականում ու Արցախում՝ Գանձասարում:

Հարկ է կրկնել դրանց կազմակերպումն ու անցկացումը, սակայն այս անգամ ո՛չ թե խնդրի արծարծման, այլ ուղղակիորեն խնդրի փաստացի կատարո՞ւմը կողմնորոշելու և խթանելու համար՝ Տիրոջ օգնությամբ:

Պետք է գործել նաև այս ուղղությամբ, որովհետև (ինչպես մինչև հիմա եղել է) հետագա մեր ընթացքներում մոլորվելը՝ իր բոլոր հետևանքներով, կլինի համարյա անխուսափելի:

Փոսն ընկած լինելու մասին ահազանգելն այնքան կարևոր չէ, ինչքան նախ՝ փոսի առկայության մասին ահազանգելը, և երկրորդ՝ ավելի կարևոր՝ ահազանգը լսելն ու փոսը չընկնելը: Որում Տե՛րն էլ կօգնի:

Չորեքշաբթի, 22 - 02 - 2017թ.

ԱՌԱՊՁ ԵՆՔ ԳՆՈՒՄ, ՏԵՂՔԱՅԼ ԱՆՈՒՄ, ԹԵ՞ ՀԵՏ ԵՆՔ ՇՊՐՏՎՈՒՄ

Մեզնից շատերը և մեր պաշտոնական շրջանակները շատ են ուզում, որ մեզ՝ հայերիս, և մեր երկիր Չայաստանը օտարները ճանաչեն, ո՞րչ աշխարհը ճանաչի: Ուզում ենք, բայց այդ ցանկությունը շատ առաջ չի գնում: Ուրիշ տեսանկյունով եթե նայենք այդ հարցին, կստացվի, որ աշխարհը կամ գոնե Եվրոպան և Մերձավոր Արևելքը մեզ ավելի լավ էին ճանաչում մեր պետականազուրկ ժամանակներում, քան այժմ, երբ անկախ պետությամբ ազգ ենք: Եվ դա, բնականաբար, ունի պատճառներ, որոնց մասին խոսակցությունը թողնելով այլ ժամանակի, այլ առիթի՝ աշխատենք բերել ասվածի՝ մեր կողմից վկայված կոնկրետ փաստեր՝ առանց մեկնաբանությունների:

Սինչև 1930-ական թվականները, չհաշված սփյուռքում տպագրված Եվրոպայի քարտեզներում (Ֆրանսիայում տպագրված ֆրանսիական քարտեզներում, Յունաստանում տպագրված հունական քարտեզներում, Գերմանիայում տպագրված գերմանական քարտեզներում, Բուլղարիայում տպագրված բուլղարական քարտեզներում և հավանաբար նաև շատ Եվրոպական ու այլ երկրներում) Թուրքիայի այժմյան տարածքի մոտավորապես Սեբաստիա (Սվազ) քաղաքից մինչև Թուրքիայի արևելյան սահմանը գրված էր լինում Ա Ր Մ Ե Ն Ի Ա՝ որպես աշխարհագրական անվանում: 1960 թվականին՝ Մոսկվայի Կրեմլում զբոսաշրջության ժամանակ, տեսել ենք, որ Լենինի թանգարանացված աշխատասենյակում՝ իր աշխատասեղանի հետևի պատին ամրացված մոտավորապես 150x100սմ մեծությամբ ապակեպատ շրջանակի մեջ դրված Եվրոպայի քարտեզում (բնականաբար պետք է տպված լիներ նախքան 1924 թվականը) Թուրքիո վերոնշյալ այդ տարածքի՝ Հայկական

լեռնաշխարհի վրա մեծ տառերով՝ որպես աշխարհագրական անվանում, նույնպես գրված էր Ա Ր Մ Ե Ն Ի Ա:

Սրանք այդ ժամանակներում երևացածներն են: Մեծ հավանականությամբ, նույնը կար ավելի վաղ ժամանակներում ու ավելի շատ երկրներում: Այդ մասին տեղեկացել ենք նաև ֆրանսիահայ հայտնի գիտնական-քարտեզագետ Ջատիկյանի մինչև 1960 թվականի հրատարակումներից, ինչպես նաև 1961թ. Մխիթարյան միաբանության գիտնական-վարդապետի՝ Երևանում, Ակադեմիայի շենքում (Աբովյան փողոցի վրայի «փոքր ակադեմիայի» շենքը, որն այժմ չկա) ունեցած՝ «Հայկական լեռնաշխարհում հայի մարդաբանական գերակշիռ ներկայությունը» թեմայով դասախոսությունից:

Վերջին մի քանի տասնամյակների ընթացքում նման փաստական տվյալները, վկայությունները, ըստ երևույթին, վերացել են (հավանորեն, ոչ առանց որոշ կողմի կատարած ընդհատակյա ջանքերի): Դրա փոխարեն չեղած տեղերում ի հայտ էր եկել Ադրբեջան անվանումը: Օրինակ՝ ԱՄՆ-ի աշխարհահռչակ «National Geographic» ընկերության՝ այդ տարիներին հրապարակած՝ ինձ հայտնի Եվրոպայի քարտեզներում Իրանի հյուսիսային մասի վրա (կարմիր տառերով՝ որպես աշխարհագրական տարածք) գրված էր Azerbaijan...

Բայց երևի բոլոր երկրների քարտեզներում էլ (վերջնականապես՝ 1939-ից, «օրը ցերեկով, չեղած տեղից») թուրքիո քարտեզի արևմտյան մասի վրա հայտնվեց Սիրիայից պոկված պատմական Ալեքսանդրետը (ի պատիվ հերթական հաղթանակի՝ հիմնված Ալեքսանդր Մակեդոնացու կողմից, ապա «Իսկենդրուլ» վերանվանված քաղաքը), իսկ նույն թուրքիո քարտեզի արևելյան մասում սահմանը միացավ Խորհրդային Նախիջևանին: Եվ տարբեր աճապարարությունների շարունակմամբ էլ քարտեզների վրա Լեռնային Ղարաբաղի Ինքնավար Մարզի հետ Հայաստանի սահմանը վերացավ, ու ԼՂԻՄ-ը դարձավ անկլավ...

Այս և սրա նման այլ օրինակներն արդյո՞ք կցուցանեն (և սա դեռ լիակատար մեկնաբանություն չէ), որ ադրբեջանցի-

ները, իրենց «մեծ եղբոր» հորդորներով և կամ ղեկավարությամբ, դեռ այն ժամանակներից սկսել էին պետականորեն ավելի գործուն, «գործնական» և հետևողական լինել, քան հայերը: Բայց եթե այդպես է, մի՞թե դա վկայությունն է, որ նրանք, բացի քանակական առավելությունից, նաև որակական առավելությունն էին ունենում: Մի հանգամանք, որը հայության ղեկավարությունը (եթե ազգային իմաստով այն լիարժեք գոյություն ուներ) պետք է լրջորեն հաշվի առներ, հետևություններ աներ ու ըստ այնմ գործեր: Իսկ եթե դրությունն այդ է, արդյոք դա չի՞ նշանակում, որ մեծ ուշացումով իսկ պետք է անհապաղ հնչեն հայոց բոլոր զանգերը՝ տագնապ ազդարարելու և թունդ հանելու հայոց սրտերը, մտքերն ու հոգիները, նաև անպայման խիղճը՝ պատասխանատվությամբ իրենց Արարիչ Հոր առաջ և իրենց նահատակ-մարտիրոսների հոգիների առաջ:

Մի խոսքով, եթե մենք չզգաստանանք, չփոխվենք, մեղայականով դարձի չգանք և չուղղվենք, արդյո՞ք մեր Արարիչ Հայրն ու մեր նահատակ սրբերը մեզ կներեն: Իսկ եթե ոչ, չեն ների, դա ի՞նչ կնշանակի մեր անձնական ու ազգային գոյության համար: Եվ բացի մեր գոյությունից, ի՞նչ կնշանակի նաև մեր զավակների ու նրանց զավակների՝ մեր թոռների, մեր սերունդների և հայ անվան իսկ գոյության համար:

Եվ վերոնշյալ ու նման այլ հարցումների հավանական պատասխաններից առաջացած սարսափով գոչենք, աղաչենք. «Հայր Աստված, գթա՛ և օգնի՛ր մեզ, որ Քեզ հաճելի մտքով, խղճով ու նաև միասնությամբ և հարատև հետևողականությամբ գործենք այսուհետև՝ մեր ազգի ու հայրենիքի գոյության, վերելքի և Քո փառքի համար»:

Շաբաթ, 17 - 09 - 2011թ., ժամը 05:40

ԹՈՒՆԱՎՈՐ «ՔԱՂՑՐՈՒԹՅՈՒՆ»

Մարդկությունը (հայությունն ու Հայաստանն էլ մեջը) քառատրոփ գնում է դեպի նյութը, նյութականությունն ու նյութապաշտությունը, աշխարհիկը և ժամանակավորը՝ հարստություն, իշխանություն, գովաբանություն, փառք և հաճույք, հաճույք ու հաճույք... Լավ ապրել:

Ինչպես և մարդկության պարագայում, հայության ու Հայաստանի ընթացքը մեծապես ուղղված է դեպի այդ հորձանուտը, որ քշում է դեպի նյութապաշտության և մեր մարդկային-ազգային ինքնության այլասերման, որով և՛ մեր էության կորստի:

Կյանքի նյութականացում, հարստություն, իշխանություն, փառք ու հաճույք՝ «շաքարակալված» կյանք, որի «քաղցրապատումը» թունավորում է հայի Աստվածատուր հոգին, որով և կորստյան մատնում հայ կյանքը... Մինչև իսկ հայկականությունը:

Եվ մեր ազգային ու պետական օրգանիզմը, հայրենի երկիրը, ազգային նվիրական իղձերը և դրանց կատարման միջոցները, հնարավորությունները հաշմվում ու ամլանում են:

Ազգն ու հայրենիքը երբ այդ պայմաններում են, հայ մարդը մի՞թե չպետք է զգաստանա՝, մտահոգվի՝ ու ելք փնտրի...

Եվ ո՞րն է այդ ելքը:

Այդ հարցի ամենահակիրճ պատասխանը. հայը, հայությունը, իրենց համազգային ու պետական կարողությամբ, նախևառաջ պիտի վերականգնեն իրենց մարդկային-ազգային հոգեկանությունը, գաղափարականությունը, բարոյականությունը, և ըստ այնմ՝ ապրելակերպը: Այդպիսով, հայ մարդն ու հայությունը մարդկության շրջապատում, աշխարհի մակրոկլիմայի մեջ ուզած թե չուզած մնալով հանդերձ, այն էլ լիարժեք

ներկայությամբ, զուգահեռաբար պիտի ստեղծեն իրենց ուրույն շրջապատը՝ ազգային հարազատ միկրոկլիման՝ գոյատևելու ու նաև քանակապես և որակապես աճելու համար, մինչև ժամանակը գա (մեղքի ջրերը քաշվեն, մաքուր ցամաքը երևա), և հնարավոր լինի իր «միկրոկլիմայի» դռները բացել դեպի ջրագերծ (մեղսագերծ) երկիր...

Ուրբաթ, 19 - 12 - 2003թ., ժամը 19:10

ՊԱՏՐԱՆՔ ՄԱՀԱՔԵՐ

Աշխարհի շատ մարդկանց և աշխարհի այդ մասերում եղող մեր ազգակիցներից շատերի համար էլ երանություն է համարվում Լաս Վեգասում (խաղատնային «արդյունաբերությամբ» և թեթևաբարո «շոուների» հագեցվածությամբ ԱՄՆ-ի անապատակենտրոն այդ քաղաքում) լինելը: Մարդիկ գնում են, կամ ովքեր չեն կարող, երազում են գնալ այնտեղ, ինչպես ուխտավորներն են երազում ուխտատեղիի մասին: Ու եթե շատ փող էլ չունեն՝ այնտեղի խաղատներում «ծախսելու», այնուամենայնիվ գնում են՝ հպարտանալու համար, որ իրենք էլ են գնացել, եղել Լաս Վեգասում: Իսկ ունևորներից շատերը, մանավանդ արդեն խաղամոլ դարձածները, գնում են՝ զգալու մասնակցության «բերկրանքը», նյութական և զգացական շռայլությունը, շվայտությունը, նաև՝ «վայելելու «շոուները» և իբրև թե բարձրակարգ հասարակության փայլը»...

Իսկ իսկական մարդկային և իսկական հայկական հասկացողությամբ ու տեսակետից նրանք իրականում այնտեղ արդեն ոչ թե ինքնական են գնում, այլ քշվում, տարվում են իրենց նյութականացած ունայն զգացմունքներից՝ մխրճվելու մարդկային-ազգային հոգեկան, գաղափարական և բարոյական կորստի ճահիճը՝ իսկական մահը...

Ի՞նչը կարող է փրկել մարդուն, այդ թվում՝ եղբայր ու քույր հային, եթե ոչ արթնությամբ հսկումը և ճանաչումն ու

գիտակցումն իր ինքնության, իր էության և իր կոչման:

Եվ ինչպե՞ս հայը կարող է ճանաչել ու գիտակցել իրականում իր ով լինելը, եթե ոչ հավատքի և դրանից բխող ու դրավրա հիմնված գաղափարի (Հայ Ազգային Գաղափարախոսություն) ու բարոյականության (հայ ազգային բարոյականության տոհմիկ արժեհամակարգ)՝ մարդկային-ազգային դաստիարակությամբ:

Եվ հայը որտեղի՞ց կարող է գտնել այդ հավատքը (և այն, ինչ բխում է դրանից), եթե Աստված չշնորհի...

Եվ Աստված շնորհե՞ց այդ հավատքն իր սիրելիներին՝ Իր Միածին Որդու հեղած արյան գնով, որպեսզի Նրա Ավետարանով ու Խաչով փրկվեն, ազատվեն, դո՛ւրս գան նյութի ունայնության կորստաբեր ընթացքից և ըստ այնմ իմաստավորելով իրենց կյանքը երկրում՝ արժանանան երկնային կյանքի հույսին անկոտորում:

Եվ մարդկության վրա ծագեց փրկության հավիտենական լույսը, և հայերն առաջիններից էին, որ այն տեսան. հայոց պետությունն այդ լույսից առաջին լուսավորվողն էր: Եվ հավատքի շնորհի՝ իմաստության, գիտության, հանճարի և գործության ու կարողության արդյունք պտուղներով բավականին երկար սնվեցին ու սնեցին իրենց ազգն ու պետությունը՝ այդ պտուղներից նաև իրենց պարտքը հատուցելով իրենց Արարչին ու Փրկչին... Եվ նո՛ր, սրբագործվա՛ծ հայ կյանք առաջացավ: Ու այդ կյանքը նաև մեր ժառանգությունն է, եթե հավատարիմ լինենք նրանց շնորհընկալ հավատքին:

Իրերը, եթե իրենց անունով կոչվեն, իսկ դրա ժամանակը վաղուց է եկել ու անցել, անհնարին է իր ինքնության, իր էության և իր կոչումին գիտակից անձը, հասարակությունը (խոսենք հայության մասին) ձգտի «վայելել» լասվեգասները և մասնակից դառնալ ժամանակակից սոփոմ-գոմորներին...

Չէ՞ որ փաստ է, որ այդ լասվեգասների մտահղացումը, ծրագրումը, ֆինանսավորումը, կազմակերպումն ու գործարկումը կատարված են և հետևանք են հանցավոր աշխարհի նյութապաշտության, կոռումպացվածության և դավադիր մտքի՝

կազմակերպված ոճրագործության գերիշխող առկայության: Մի՞թե հային չի զգաստացնում այն փաստը, որ մաֆիոզ կոչված չարն իր կորստաբեր նպատակն իրագործում է՝ հիմնականում հենվելով մարդու հավատազրկության, գաղափարազրկության և բարոյազրկության վրա՝ գործածելով դրանց արդյունք մարդկային տկարությունները՝ հոգեզուրկ նյութապաշտությունը, հոգեզուրկ եսամոլությունը, հոգեզուրկ շահամոլությունը, հոգեզուրկ հեշտամոլությունը, նաև անսկզբունքայնությունն ու վախկոտությունը և ընդհանրապես «ոսկե հորթին» նրա ենթարկվածությունը:

Եվ մի՞թե հայի ինքնության, էության և կոչումի նկատմամբ (եթե, իհարկե, դրանց անկեղծ զգացումն ու գիտակցությունը դեռ կան) խղճի խայթ ու հոգեկան ամոթ չի առաջացնում այն փաստը, որ լասվեզասներին հետևելու և դրանց տրվելու ի՞ր իսկ կոռումպակիր ծգտումով ու ապրումով կենսազրկում է ինքն իրեն և իր ազգն ու մարդկային ցեղը և դրանով տուրք տալով հանցակիր աշխարհին, հոգեկան մեղքին՝ տկարացնում և ոչնչացնում իր անձնական ու ազգային հոգեբարոյական և գաղափարական վարակամեթ կարողությունը:

Եվ այս վիճակն ու դրա հեռանկարը կարծես դեռ բավական չէին հիմնականում արտերկրի հայությանը, բազում լասվեզասներ են հայտնվել նաև հայո՛ց երկրում. լուսազարդ խաղերով և տարբեր գայթակղիչ գովազդներով փորձում են իրենց զոհերին հրապուրել՝ խեղճերին՝ շահ, իսկ ունևորներին՝ հաճույք ստանալու սին պատրանքով...

Եվ հոգեկան, գաղափարական ու բարոյական կորստաբեր խավարը տարածվում է հայ իրականությունում... Վկան՝ այդ «գործի» ընդարձակումը նաև Հայաստան հայրենիքում: Փա՛ռք Երկնային Տիրոջը, որ Նրա շնորհով մեր հայրենիքի Արցախի հատվածում արցախցիները (գոնե տեսանելիորեն) իրենց մաքրեցին այդ ախտից, դուրս եկան դրա կորստաբեր խավարից:

Եվ համաճարակային բնույթ ստացող այս ախտահար խավարը, դժբախտաբար, համակում կամ արդեն իսկ համակել

է նաև հայ կյանքի տարբեր ոլորտներ, բնագավառներ: Եվ այն էլ ոչ միայն նյութական, այլև մտավոր, քաղաքական, կրթական, մշակութային և նույնիսկ (ո՛վ սարսափ) հոգևորական ոլորտները...

Բայց ո՞ր եմ ազգի պատասխանատուները, ո՞ր եմ մեր հայրապետության հավատքի արծվենի հայացքը, հսկողությունը և Հանրապետության պաշտոնեության հարազատ, գիտակից ու արդար՝ բազուկը...

Ի՞նչ է, տեր չկա՞ այլևս...

Բոլորո՞վ ենք գլորվում, գահավիժում...

Հո՞ երթաս, ա՛զգ:

Լրի՞վ ենք կուրացել ու չե՞նք տեսնում:

Բացը, սակայն, միայն դա՛ չէ.

Շա՛ տ բաներից ենք դատարկված...

Աստված մեզ գթա, օգնի և նորից

Հոգի, գիտակցություն ու կա՛նք հաղորդի:

Ուրբաթ, 09 - 03 - 2001թ., ժամը 04:50

ԱԶԳԸ ՄԻ՞ԹԵ ՀԻՊՆՈՍԻ ՄԵՋ Է

Արդյո՞ք ազգը հիպնոսացած՝ անգիտակից, անտեղյակ է իր ինքնությունից, իր վիճակից, իր ընթացքից ու անտարբեր է իր ապագայի հավանականությանը:

Բայց ո՞վ է հիպնոսացնողը:

Ինչո՞ւ, ի՞նչ է ուզում մեզանից. արդյոք հասե՞լ է իր ուզածին...

Ո՞վ ենք մենք, ի՞նչ ենք ուզում, ո՞ր եմք գնում, ինչո՞ւ ենք գնում: Եվ արդյոք մե՞նք ենք գնում, թե՞ քշվում-տարվում ենք: Այդ դեպքում ո՞վ է քշող-տանողը, և ո՞ր եմք հասել, ինչի՞ ենք հասել, ի՞նչ վիճակում ենք: Եվ ի՞նչ կլինի դրա հետևանքը...

Իր բնականոն գոյությունը (գոնե մի կերպ) արդյոք պահ-

պանո՞ւմ է մեր ազգը: Իսկ եթե չի պահպանում, դրա գիտակցումն ի՞նչ աստիճանի է ընդհանրապես ազգի և մասնավորապես նրա պատասխանատու խավերի ու տարրերի մեջ՝ նախնական-մանկակա՞ն, թե՞ ուշացած-զառամյալ աստիճանի, կամ էլ՝ ո՛չ մեկը, ո՛չ էլ մյո՞ւսը, այլ մեղքի չար թմբիրով անզգայացած, դրանից տարված և խորթացած է ի՛ր իսկ Աստվածատուր ինքնության հանդեպ: Իսկ փրկության, վերակերտման, վերականգնման միջոց կա՞:

Կան շատ միջոցներ, որոնց գոյացումը, կիրառումն ու արդյունավորումը պայմանավորված են մեկ գերագույն միջոցով՝ Խաչով:

Խաչը փրկել է ու միշտ կփրկի, եթե... եթե մաքուր սրտով և սրբված ձեռքերով է բարձրացվում՝ Տիրոջ շնորհով՝ հետևելով ու կատարելով Նրա պատգամները:

Այդ շնորհը՝ իրենց հոգեկանությամբ և գործերով շնորհընկալ մեր նախնիք, մեր (իսկակա՛ն, այլ ոչ թե այժմ ամեն մեկի մտքով անցնող) մեծերը, մեր սրբերը, նահատակները մեզ ժառանգություն են թողել: Դա մեր սո՛ւրբ ու կենսատո՛ւ ժառանգությունն է, որին կարող ենք արժանանալ մեր հավատարմությամբ Խաչին՝ հոգով, գաղափարով, բարոյականությամբ ու ըստ այնմ ապրելակերպով:

Փա՛ռք Աստուծո, որ այժմ ունենք ազգային աշխարհիկ ու հոգևոր իշխանություններ, որոնք կարող են հայ ազգն այդ ժառանգությանը հասցնել, եթե իրենք իրենց ազատագրեն խորթություններից: Այնժամ փոխանակ խելակորույս վիճակում ազգի նյութական «պոտենցիալը» փնտրելու, կոտեսնեն, կճանաչեն, կսնվեն ու ազգը կսնուցեն այդ սուրբ ժառանգության կարողության ներուժով, որն ամեն ինչ է բովանդակում, որ կենսատո՛ւ է՝ այժմ և հավիտյանս:

Չորեքշաբթի, 29 - 01 - 2003թ., ժամը 08:15

ԱՊՐԵԼ Ո՞Ր ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐՈՎ

Ապրել ոչ թե չար աշխարհի, այլ երկնայինին հարազատ, բարոյական արժեքներով: Այդ արժեքներով ապրել երկրի վրա, Հայաստան երկրում, հայ աշխարհում և որպես ՀԱՅ՝ մարդկության մեջ...

Զգաստ լինել, զգույշ լինել և միշտ վստահ ու համոզված լինել, որ մեր արժեքների մեջ չեն սողոսկել նյութապաշտի, կոռումպացվածի, պոռնիկի, ամբարտապանի ու անաստվածի «արժեքներ», այլ միշտ կայուն ու հաստատ են Աստուծո որդի Քրիստոսի ծառա՝ հայի սո՛ւրբ արժեքները՝ արտահայտված հայկականությամբ, այն է՝ հավատքով, գաղափարով, բարոյականությամբ ու ըստ այնմ՝ կենցաղավարությամբ: Եվ դրանցով կյանքի ապրումն աշխարհում՝ ամենո՛ւր, ո՛ւր էլ լինի, բայց միշտ՝ Հայաստանը սրտում և ամբողջ կարողությամբ՝ նրա՛ համար:

- Սա լիովին պա՞րզ է, հասկանալի և ընդունելի՞ է:

- Թե՛ այո է և թե՛ ոչ:

- Եթե այդպես է, այդ դեպքում մեր ազգային ու պետական ո՞ր հաստատությունները և ովքե՞ր պետք է լրիվ ու հստակ պարզեցնեն, պարզաբանեն մեզ, մեր որդիներին և թոռներին, թե վերոնշյալի վերաբերյալ հայությանն ուղղված որ պատգամը ո՛չ թե երկինաստ «թե՛ այո և թե՛ ոչ է», այլ *հաստատ «այո» է, և ոչ մի դեպքում «ոչ» չէ՛:*

Սո՛ւրբ Էջմիածին, խնդրո՛ւմ եմք: Հա՛յ հոգևորական, ո՞ւր ես...

Եվ հա՛յ ղեկավարություն ու ամեն մի մախանձախնդի՛ր հայ...

Թե չէ մեր տոհմիկ, հարազատ արժեքների մեջ, մեր երկրում (թողնենք, թե ինչ է կատարվում այլուր, աշխարհում) բավականին երկար ժամանակից ի վեր հավատքն ուրացածների, կեղծ մտավորականների, կեղծ հոգևորականների, գողական-

ների, խուժանների և մինչև իսկ «գործարարի» անվան տակ այլասերված խարդախների «արժեքներն» են սողոսկել: Մեր սուրբ նախնիների, մեր հերոսների, մեր իրավ հոգևորականների ու մտավորականների և ոչ պակաս՝ մեր արիասիրտ ու պատվախնդիր պապերի ու տատերի արժեքները, երկար ժամանակ բացահայտ արհամարհանքի ենթարկվելով, հասել են կորստյան աստիճանի ու այլևս գործնականում չեն կիրառվում, հատկապես մեր հասարակական, քաղաքական և գործարար հարաբերություններում:

Ո՞ր է տանում մեզ բարոյական արժեզրկումը (ինֆլացիան կամ բարոյականության «ազատ անկումը») և ո՞ր կարող է հասցնել: Ի՞նչ վտանգներ, արգելքներ, խոչընդոտներ է հարուցում մեր բնականոն կյանքը կերտելու ընթացքին ու շեղում մեզ *հարազատ հանգրվանին* հասնելու ճանապարհից: Այն ինչպե՞ս ու ինչքանո՞վ է տկարացնում և մինչև իսկ ոչնչացնում մեր հոգեկան վարակամերժ կարողությունը, բարոյական ամբողջությունն ու դիմադրողականությունը: Արդյո՞ք հոգեբարոյական և գաղափարական ՄԻՎՎ-ը (СПИД (սպիդը), AIDS (էիդսը) դրանք չի վարակել արդեն:

Եվ արդյո՞ք դրանից չէ մեր կորուստների, դժվարությունների, հետամնացության ու անկումային ընթացքների և վիճակների պատճառը: Ո՞վ, ովքե՞ր են կոչված, ովքե՞ր են պարտավոր և կարող ու ի վիճակի են ախտաճանաչելու և ճիշտ դեղատոմս ու բուժում նշանակելու, դարման, վերականգնում մատուցելու, ապահովելու: Ովքե՞ր են դրա համար պարտավոր՝ իրենց կոչումով, ընտրությամբ, խղճով, պատվով ու գիտակցությամբ ազգի ու մարդկության առաջ ու իրենց հավիտենական հոգով՝ Աստուծո առաջ:

Թող առաջ գան նրանք...

Հայի մարդկային-ազգային Ահազանգը կոչո՞ւմ է:

Երկուշաբթի, 04 - 06 - 2012թ., ժամը 17:40

ԵՐԿՈՒՍԻՅ Ո՞ՐՆ Է ՃԻՇՏ

Պատմության ընթացքում (տարբեր ժամանակաշրջաններում) իսկական իմաստունները, իսկական մարգարեները իշխանությունների (վերնախավի) կողմից համարյա միշտ էլ հալածվել, երբեմն նաև պատժվել և նույնիսկ զոհվել են այն պատճառով, որ չեն թաքցրել իսկական իմաստությունը՝ հոգեկանության իմաստությունը, որով և իսկական, ճշմարիտ մարգարեությունը, ու չեն եղել կեղծ, երեսպաշտ, վախկոտ ու ստախոս:

Այժմ հազվադեպ հանդիպող նրանց նմանների հանդեպ գոնե բացահայտ հալածանք չկա, սակայն իրականության մեջ կա կեղծավոր, մեկուսացնող ու նսեմացնող «մեծարում», և պատիժ էլ չկա, այլ կա կեղծ, փարիսեցիական համաձայնություն, և դա կարող է երկու պատճառ ունենալ. նման իշխանությունները (վերնախավը).

ա) կա՛ն, այնուամենայնիվ, ինչ-որ չափով փոխվել են և լավանալու, իմաստնանալու միտում են ցուցաբերում,

բ) կա՛ն էլ այնքան են ընկել, որ իմաստության նշո՛ւյլ իսկ չի մնացել, ու առավել ևս չի մնացել ճշմարտությունը՝ մարգարեությունն ընկալելու և դրանից օգտվելու հատկությունն իսկ:

Երրորդը գուցե կարող է լինել այն, որ թեև այդպիսի իշխանություններն այդ դրական հատկանիշները չունեն, և ճշմարտության ընկալումն էլ պակասել է, բայց պակասել է նաև նվազագույն ուղղամտությունն ու ճշմարտությունը ճանաչելու քաջությունը՝ տեղի տալով խորամանկությանը, կեղծավորությանը, շահամոլությանը և վախկոտության հասնող իբր թե զգուշավորությանը, որոնցով իշխանություններն այլևս այն ամենն են լինում, ինչ որ ստոր ու վնասակար է, քան իրենց կոչումին հավատարիմ լինելը:

Եվ վախկոտությունը գուցե արդեն մուտք է գործել նաև մե՞ր կյանք, շա՞տ է տարածվել և շատ էլ առա՞ջ է գնացել: Բայց ինչո՞ւ. չէ՞ որ մեր անցյալի մեծերից մեզ ասվել, ավանդվել է, որ «վախը թերահավատության նշան է, թերահավատությունը մենք վաղուց ենք մերժել մեզանից»... Ինչպե՞ս կարելի է վախենալ և պարտքը կատարելուց խուսափել՝ հավատքով գիտենալով, որ վերևում Տեր կա՝ ամենահզոր, ամենաբարի, ամենաարդար ու ամենակալ:

Ո՞ր է կոչնակը, ո՞ր է ահազանգը, ինչպե՞ս դուրս գալ այս վիճակից, փոխվել՝ մա՛րդ դառնալ, հա՛յ դառնալ, Աստվածահաճո որդի՝ դառնալ՝ Նրա օգնությամբ ու Նրա փառքի համար: Որով և՛ փրկություն ու վերելք հայ ազգի, մայր Հայաստանի և հօգուտ նաև մեր մերձավորների՝ համա՛յն մարդկության:

09 - 09 - 2012թ.

ՀԱՅՏՆՈՒԹՅՈՒՆ ՆՈՅԻՆ (Խորհուրդ)

Նոյին հայտնությունը եղավ, երբ երկիրը լցվեց չարագործություններով և պղծությամբ: Ու եղավ ջրհեղեղ, մարդկության կործանում՝ իր պղծության ու չարագործությունների հետ միասին:

Գետերն ու լճերը, ծովերն ու օվկիանոսները, հողն ու օդն ունեն ինքնամաքման բնական հատկություն, սակայն դրա հետ ունեն նաև աղտոտման «թույլատրելի» սահման ու աստիճան: Երբ ապականումն այդ սահմանն ու աստիճանն անցնում է, առաջանում են կենսազրկություն, մահ և կորուստ:

Ինչպիսի՞ն է այսօրյա մարդկության վիճակը, և դրա մեջ մեր՝ հայ ազգի վիճակը: Ինչպիսի՞ն է հոգեկան և դրանից բխող գաղափարական, բարոյական ու ըստ այնմ՝ ապրելակերպի անաղարտությունը, և այդ տեսանկյուններից ինչպիսի՞ն է մեր

վերաբերմունքը հայ ազգի, մեր հայրենիք Հայաստանի ու պետականության հանդեպ: Ըստ երևույթին, անաղարտության չափանիշները զոնե մասամբ, ինքնըստինքյան (բնագղաբար) պահպանվում են, որպեսզի սահմանից դուրս ապականում և մահ չառաջանա: Այն մահը, որը ոչ թե թշնամիների կարողությամբ նրանց նախահարձակման արդյունք է, այլ մեր հոգևոր, գաղափարական, բարոյական ու ըստ այնմ՝ ապրելակերպի անաղարտության չափի անկման ու ապականության բարձրացման հետևանքով է առաջանում ու տարածվում:

Հողի, ջրի, օդի, մի խոսքով՝ միջավայրի անաղարտության պահպանմամբ, լավ թե վատ, շատերն են զբաղվում. աշխատում են, պայքարում: Իսկ հոգեկան, գաղափարական, բարոյական ու ըստ այնմ՝ ապրելակերպի և ամեն տեսակ, ներառյալ՝ ժողովուրդ-ժողովուրդ, ժողովուրդ-պետություն հարաբերությունների անաղարտության կենսական չափից, մակարդակից ցած չընկնելու համար աշխատող ու պայքարող կա՞մեր երկրում, կա՞ն մեր ազգի մեջ: Ովքե՞ր են, ո՞ւր են, ինչպիսի՞ արդյունքների են հասել, գրանցել. հույս կա՞ հաջողության, թե՞ լճացած, անօգնական ու անկունային վիճակում են նրանց՝ ջանքերի չվերածված լոկ մտքերն ու ցանկություններն իսկ:

Մեր կյանքի համարյա բոլոր ասպարեզների գործունեությունում կիրառվում են հաշվապահություն ու հաշվետվություն, որոնք, եթե գոյություն ունի իրական ժողովրդավարություն, ապա թափանցիկությամբ մատուցվում, ներկայացվում են շահագրգիռ կողմերին:

Թե ինչ չափով ու որակով է այդ կատարվում մեր ազգի ու պետության մեջ, դա այլ հարց է: Սակայն երբ հարցը վերաբերում է մեր ազգային իմունիտետին՝ իմունային համակարգին՝ վարականերժ կարողությանն ու կենսունակության վիճակին, և ընդհանրապես մեր անձնական ու ազգային ներաշխարհի անաղարտության կամ ապականության վիճակին, դրա «կարմիր գիծն» անցնելու վտանգների կամ արդեն իսկ եղած ավերների վերաբերյալ պատշաճ հաշվարկ ու «հաշվապահություն» կատարվո՞ւմ են և ճշգրիտ հաշվետվություն ներկա-

յացվո՞ւմ է հայությանը: Ովքե՞ր և ո՞ր կառույցները, ո՞ր հաս-տատություններն են պարտավոր այդ անել, ազգին, հանրու-թյանը զեկուցել, ներկայացնել, ծանուցել (ու իրենք իրենց ևս), այդ մասին միշտ իրազեկ պահել ու ըստ այնմ դիրքորոշվել և գործել ու գործել...

Եվ այդ զեկուցման, իրազեկման մեջ ներառեն մասն այդ մարդկային ու ազգային արժեքների և հատկությունների պաշտպանության ու պահպանման, զարգացման ու բարձ-րացման հաշվարկները, ծրագրերը և դրանց կենսագործման համար իրենց պատրաստվածության աստիճանն ու գործու-նեության արդյունքները:

Թե չէ Աստվածակերտ մեր ազգի ու Աստվածապարզ և մեր հայրենիքից կոտորակված այս տարածքի վրա մեզ շնորհված պետության վիճակի այս ի՞նչ տեսակի «հաշվապահություն» ու ի՞նչ տեսակի հաշվետվություն է: Իսկ վիճակի մասին «աուդիտ» կոչվածից չե՞նք վախենում: Բայց պետք է վախենալ, այն էլ՝ չա՛տ, որովհետև մեր փողերով վարձվող «աուդիտից» բացի կա մաս Երկնային կանոններով գործող անաչա՛ռ ու անկաչա՛ռ «աուդիտ», որի բացահայտումները բացարձակ ճշգրիտ են, արդար են, ու վերջնական գնահատումները՝ անփոփոխ, և որո-շումները՝ անբեկանելի՝ հավիտյանս հավիտենից:

Ապականության «կարմիր գիծն» անցած սրտերն ու մտքերը զո՛ւրկ են այդ հասկացողություններից. ժողովրդի պա-տասխանատվության մեջ է ընկնում, որ իր կյանքի ղեկն այդ-պիսիների ձեռքը չընկնի:

Այդպիսի պատասխանատվությանը տեր կանգնող ժո-ղովրդին Աստված կօգնի:

13 - 12 - 2015թ., ժամը 07:00

ԵՐԱՇԽԻՔ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ

Որևէ երաշխիք կա՞, որ զգում ենք ամեն ինչ, լսում ենք ամեն ինչ, տեսնում ենք ամեն ինչ և գիտենք ամեն ինչ: Հազիվ թե մարդկային գիտությունը հանձն առնի ապացուցել, թե այդպիսի երաշխիք գոյություն ունի: Բայց հակառակը, որ այդպիսի երաշխիք չկա (որովհետև չի կարող լինել), հազիվ թե ապացուցման կարիք ունենա...

Մենք հավատքով գիտենք, որ Աստված ստեղծեց երևելիները և (մարդու համար) աներևույթները: Որոշ աներևույթներ, օրինակ՝ որոշ ճառագայթներ, ալիքներ և այլն, մենք չէինք ընկալում, սակայն ընկալեցինք հատուկ սարքերով: Նույնպես և էլեկտրոնային մանրադիտակներով և տիեզերական հեռադիտակներով ընկալեցինք նոր միկրոսկոպիկ ու մակրոսկոպիկ գոյություններ: Մենք չգիտեինք, չէինք ընկալում նաև որոշ քիմիական տարրեր, բայց հենվելով որոշ երևույթների վրա՝ **տրամաբանությամբ** (Մենդելեևի) իմացանք դրանց մասին, ներառյալ դրանց հատկությունները և դրանց որոշակի տեղը օրինաչափության (աղյուսակի) մեջ:

Ինչո՞ւ մենք, մենդելեևների տրամաբանությունը և դրա հիման վրա ճանաչումն ու օրինաչափությունը գիտական համարելով, ընդունում և մանավանդ կիրառում ենք ու դրա օգուտն էլ գիտենք և ստանում ենք, սակայն ահա Գրիգոր Լուսավորչի, Սահակ Պարթևի, Մեսրոպ Մաշտոցի, Մովսես Խորենացու, Վարդան Մամիկոնյանի, Գրիգոր Նարեկացու, Գրիգոր Տաթևացու, Ներսես Շնորհալու և շատ ու շատ ուրիշների, մինչև Մխիթար Սեբաստացիների ու նրանց նմանների տրամաբանությունը և դրանից բխող ճանաչումն ու օրինաչափությունը, որը հանգեցնում է Արարչի և Նրա Միածին Որդու հավատքին, գիտական և նույնիսկ գերգիտական չենք համարում, ինչպես

մեր շատ վայ-գիտնականները, վայ-մտավորականներն ու դրանց նման քաղաքական, հասարակական և պետական գործիչները (դրանց մեջ արդյոք հայ «հոգևորականներ» էլ են գտնվում), փաստորեն, չեն ընդունում, ու ամենավատը՝ ըստ այնմ չեն գործում, որոշումներ ընդունում ու ապրում, որպեսզի շարքային մարդիկ էլ նույնն անեն. մեր մեծերի, սրբերի՝ մեզ թողած Աստվածատուր պատգամներին անսան և ըստ այնմ ապրեն ու գործեն...

Նրանք այդպես են վարվում, չեն ընդունում, որպեսզի ի՞նչ. «հասարակ» և «ոչ գիտական» չերևա՞ն... Իսկ մի՞թե մեր Սուրբ Հայրերը՝ մեր մեծերը, մեր սրբերը, որ իրենց հավատքով և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված իրենց համոզմունքով և գաղափարով ապրեցին, իրենց կյանքը նվիրեցին, պակաս գիտական էին...

Սա ի՞նչ տրամաբանություն է, ո՛վ հայոց «գիտականեր», «գարգացածներ», որով հատկապես շուրջ երկու դար է, ինչ մոլորեցվում է մեր հավատավոր, բարի ու հավատարիմ ժողովուրդը: Եվ դժբախտաբար, դա արվում է նաև մեր որոշ կղերականների մասնակցությամբ, ովքեր ևս ուզում են «գիտական» ու «առաջադեմ» երևալ...

Սա պարզապես տգիտություն է, թե՞ ավելի շուտ՝ հոգեզրկություն, խավարամտություն և չարագործություն: Ե՞րբ պիտի զգաստացում առաջանա՝ այլևս չմեղանչելու համար երկնային ճշմարտության ու մեր ազգի էության առաջ, մեր մեծերի, մեր սրբերի, մեր նահատակ ժողովրդի առաջ, ու ամենաահավորը՝ պիղծն ու կորստաբերը՝ մեր Արարիչ Հոր առաջ:

* * *

Չարլզ Դարվինը մեկն էր, որ իր հնարած «տեսությամբ» անաստված դարձավ ու դրանով ազդեց շատերի վրա: Նա չարի դրդմամբ և նրան ծառայելով հնարեց իր «տեսությունը», որ դրա միջոցով ևս մեծ զանգվածներ մոլորվեց, կորչեց: Ինչպես և հարաճունորեն լինում է...

Սակայն դա ընդմիշտ չի լինի, դրա վերջը կգա Տիեզերական օրինաչափությամբ:

Եվ մեր ազգի հավիտենական ահազանգն անաղմուկ, բայց անլռելիորեն զգոնության ու զգաստության է կոչում հայ մարդուն, հայությանը և մանավանդ հոգևոր ու աշխարհիկ ղեկավարությանն ու մատաղ սերնդին՝ երբեք չչեղվելու, չխոտորելու, այլ մի՛շտ, բոլոր պայմաններում հավատարիմ լինելու Աստվածորդու հավատքին, Արարիչ Հոր կամքին:

Շաբաթ, 05 - 02 - 2011թ., ժամը 00:00

ՄՆՈՒՆՎ. ԱԽՏԱՀԱՐՈՂ ԵՎ ՏԿԱՐԱՅՆՈ՞Ղ, ԹԵ՞ ԶՈՐԱՅՆՈՂ

Ինչպես որ մեր մարմնին որոշակի հաճախականությամբ սնունդ է պետք, այն էլ լիարժեք սնունդ՝ վիտամիններով (և ոչ միայն դրանցով) հարուստ, այնպես էլ մեր հոգուն է պետք՝ նույնպես հաճախ և դեռ ավելին... Ու ինչպես մեր մարմինները պետք է մարզվեն, կոփվեն, որպեսզի առողջ, ամուր և տոկուն լինեն, այնպես էլ մեր հոգիներն առողջ, ամուր, տոկուն պահելու համար հարկավոր է մարզել, կոփել, առողջ պահել՝ լսելով Աստվածաշունչ խոսքը, կատարելով պատգամները, աղոթելով ու հավատքին հավատարմությամբ, օրինապահությամբ և բարի գործերով ինքնաբերիկ ծառայելով հայ ազգին, հայրենիք Հայաստանին, պետությանը և դրանով նաև մարդկությանը:

Արդյոք մեր հոգիները տկարացած չե՞ն անորակ սննդառությամբ ու թերսնուցմամբ:

Արդյոք մեր հոգիները ախտահարված չե՞ն արատավոր ու կենսազուրկ սնուցմամբ, որը կյանքի սպառնալիքով մեզ պարտադրվել էր 70 տարի, և դրանից հետո էլ լպիրշորեն, տարբեր խաբկանքներով մեզ մատուցում է նյութապաշտ, անբարոյական ու աստվածամերժ աշխարհը՝ հատուկ թիրախավորելով մեր մատաղ սերնդին:

Եվ մարմնի սնուցման անորակության և մանավանդ պակասի համար կարող ենք հարայ-հրոց գցել, մինչև իսկ հանցանք գործել և կամ նվաստանալ:

Իսկ հոգևոր սովահարությունից փրկվելու համար մենք մատը մատին խփո՞ւմ ենք, թե՞ անտարբեր ենք, կարծես հոգով, մտքով, գիտակցությամբ ու կամքով ընդարմացած լինենք...

Ո՞ր են մեր հոգևոր մատակարարումն ու հոգևոր (դրանով նաև՝ գաղափարական և բարոյական) առողջապահությունը: Ու նաև դրանց անվտանգությունը, պաշտպանությունը, և ոչ միայն այդ, այլ նաև դրանց անշեղ վերելքը...

Չէ՞ որ առանց դրանց անվտանգության, պաշտպանության, հարատև գորացման և վերելքի չենք կարող լիարժեք ու միշտ ապահովել մեր սահմանների ու երկրի պաշտպանությունը, նաև հայօգուտ քաղաքականությունը և կրթությունը, գիտությունը, տնտեսությունը, մշակույթը ու նաև ազգի միասնությունը, նրա արդյունավետ գործակցությունը և մնացած բնագավառները:

Ինչպե՞ս կարող ենք հաջողել տնտեսական ու ամեն տեսակի այլ նրբակցություններում, դիմանալ դժվարություններին ու հաղթական դուրս գալ և վախկոտի, անողնաշարի կամ այլասերված ստահակի պես չմտածել դասալքության և հայրենիքը լքելու, փախչելու մասին:

Ի՞նչ պետք է անել, ինչպե՞ս անել, ովքե՞ր, ո՞ւմ հետ, ե՞րբ պետք է անել: Չէ՞ որ ժամանակը չի սպասում, և բանը բանից անցնելուց հետո ինչ էլ արվի՝ իզուր է լինում:

Ո՞ր է, ինչո՞ւ չի լսվում հայ ազգի, հայրենիք Հայաստանի ու Աստուծո՞ւ հանդեպ սեր ու պատասխանատվություն զգացող ղեկավարների ծայնը...

Ու եթե այդպիսի ծայն չկա, լռություն է, հավանաբար պետք է, որ յուրաքանչյուր հայորդի ծայն բարձրացնի, ահազանգի՝ ու նաև պաշտպանության դրոշ բարձրացնի՝ հավատքով, խղճով, գիտակցությամբ ու պատասխանատվությամբ՝ Տիրոջ առաջ ու ապավինելով Նրան:

Երկուշաբթի, 06 - 08 – 2012թ., Խալկիդիկի, Հունաստան

ՉԱՆՏԵՍԵՆՔ ԷԱԿԱՆԸ

Սնունդը միայն տվյալ պահի քաղցը բավարարելու համար չէ, այլ նաև օրգանիզմի բնականոն կենսունակության ապահովման համար է, ներառյալ՝ օրգանիզմի առանձին մասերի աշխատանքի ապահովման և նույնիսկ դրանց «անվտանգության» և կամ վերականգնման համար է:

Մեր ընդունած սննդի տեսակները (օրինակ՝ ճարպը, շաքարը, աղը, ալկոհոլային թունդ խմիչքները) շատ դեպքերում հակասում են մեր օրգանիզմի պահանջներին և նույնիսկ վնասում օրգանիզմին, հատկապես տարիքային որոշ շրջաններում և մանավանդ երբ ճիշտ եղանակով չեն պատրաստվում ու ճիշտ քանակությամբ, ճիշտ ժամանակին չեն օգտագործվում:

Պարզվում է, որ սնունդը, մարդու օրգանիզմի (մեքենայի) եռանդն (էներգիան) ապահովելուց բացի, օրգանների (հանգույցների) «յուղման» դերն էլ է կատարում:

Սակայն համի ցանկությունը շատ հաճախ շեղում է ճիշտ սննդառությունից, հատկապես փոքր և մանավանդ «մեծ» երեխաների պարագայում:

Ուրեմն՝ ճիշտ սնվելու համար նախևառաջ հարկ է ունենալ գիտելիքներ և փորձառություն, կամք և գիտակցություն, կազմակերպվածություն ու կարգապահություն և դրանց հետ խիղճ, պատասխանատվություն, իհարկե, նաև նյութական միջոցներ:

Այս առումով կյանքը, մարդկային պատմությունը փաստում են, որ համապատասխան կրթությունը, մշակույթը և դաստիարակությունն էական գործոններ են ճիշտ սննդառության, հետևապես և այս աշխարհում առողջ, երկարատև ու գործուն կյանքի համար:

Իսկ հոգու սննդառության՝ հավերժական կյանքի համար **էական գործոնը**, որ **Չիսուսի Աստվածության հավատքն է**, մեր կրթությունը, մշակույթը, դաստիարակությունը մեզ տալի՞ս են: Ակնհայտ է՝ ո՛չ կամ ո՛չ բավարար: Սակայն քանի որ կյանքը, մարդկային պատմությունը փաստում են, որ առանց այդ **էական գործոնի՝ հավատքի**, ամեն ինչ փո՛ւ՛՛ է՝ ունայնություն ունայնությանց, ապա այս աշխարհում իսկական օգուտը ավետարանական խրատը, պատգամն է. **«Չիսուսին նայենք, միայն Չիսուսին»:**

* * *

Ատամնաբուժության զարգացման համար աշխարհում մեծ գումարներ են ծախսվում. ակնկալությունը... շահույթի ապահովում՝ տրամադրելով մարդկանց ցավազերծ բուժում, ծամելու առավել հարմարություն, ատամնաշարերի գեղեցկություն և այլն: Մոտավորապես նույնը կատարվում է արյան ճնշման, սրտի աշխատանքի կարգավորման և այլ բուժումների ու ցավազրկումների համար դեղերի հայտնաբերման գիտահետազոտական աշխատանքների վրա՝ ծախսերի ու այլ առումներով: Եվ այս բոլորը կատարվում են ցավազերծման, առողջության, նույնիսկ գեղեցիկ տեսքի ու, ի վերջո, կյանքի հարմարավետ պայմանների, գուցե և երկարակեցության համար:

Իսկ չպատերազմելու, մարդկանց զանգվածաբար չսպանելու և դրա համար բոլոր տեսակի պատերազմներն օրենքից դուրս հռչակելու և իսպառ վերացնելու համար անհրաժեշտ աշխատանքների վրա ինչքա՞ն է ծախսվում: Ու եթե չի ծախսվում կամ քիչ է ծախսվում, ինչո՞ւ: Ի՞նչ է, մարդկությունը կորցրե՞լ է հավատքը, խիղճը, տրամաբանությունը, բարոյականությունը ու նաև իր հաշվենկատությունը և, ի վերջո, իր լավ լինելու համար մտածելու և գործելու ունակությունը ևս:

- Հավանաբար՝ ո՛չ: Դա՛ չէ պատճառը:

- Հապա ո՞րն է պատճառը:

- Ըստ երևույթին՝ հույս չունենալը, թե որևէ կերպ կկառողանա դադարեցնել պատերազմները:

- *Ինչո՞ւ:*

- Որովհետև պատերազմները դադարեցնելու միակ և ուղիղ միջոցը մարդու և մարդկության փոխվելն է չարից դեպի բարին, անարդարից դեպի արդարը: Իսկ դրան այս աշխարհի մարդը՝ «ես»-ը, համաձայն չէ, նույնիսկ դեմ է:

- *Ինչո՞ւ:*

- Որովհետև եթե դեմ չլինի ու համաձայնի, նշանակում է մարդը, մարդկությունը պիտի զգան, մտածեն ու ապրեն երկնային, հոգևոր չափանիշներով, հոգևոր կյանքով, հոգու համար, միմեջդեմ հիմնականում ուզում են ապրել հակառակ կերպ՝ նյութական, աշխարհիկ չափանիշներով, մարմնավոր կյանքով, մարմնի՝ համար, չնայած Ավետարանում *(կյանքի սահմանադրությունում)* ասված է, որ մարմնի մեջ սերմանողը մարմնից ապականություն կհնձի, իսկ հոգու մեջ սերմանողը հավիտենական կյանք կհնձի...

Մեր նախնիներից շատերը լավ ծանոթ էին ավետարանական այդ պատգամին, դրան հավատում էին, դրանով ապրում էին և դա էլ մեզ ժառանգություն են թողել: Հիմա մենք պետք է մտածենք, թե ինչ ենք անելու, ինչն ենք ընտրելու, ինչպես ենք ապրելու:

Իսկ ի՞նչն է ավելի օգտակար (մաս «շահեկան»)՝ ապականությունը, թե՞ կյանքը: Այսինքն՝ ապականությունը, մա՞հը՝ մեռնել՝ մնալով ինչպես կանք, թե՞ կյանքը (այն էլ հավիտենական), եթե փոխվենք:

Առանց Աստուծո խոսքի և Նրա Որդու՝ Սուրբ Հոգուց ծնունդի՝ մարդայնացման, մեռելներից հարության ու Երկրորդ Գալստյան հավատքի՝ անխուսափելի է մահը: Միմեջդեմ Աստուծո խոսքով և հավատքին հավատարմությամբ՝ հաստատ է կյանքը այժմ և հավիտյանս Երկնային արքայությունում:

- *Այդքան դժվա՞ր է դրան հավատալը:*

- Դժվար չէ հավատալը, երբ չարը բացահայտված, զսպված, մեկուսացված և անզոր է խաբելու: Իսկ երբ չարը անզուսպ, ազատ, զորացած ու մաս ստոր գաղտնիությամբ և դավերով է գործում, անհաշտ պատերազմ է մղում փրկության

հավատքի դեմ, ապա ոմանց համար հավատալը դժվարանում է. բայց (խոսելով մեր ազգի մասին) մեր նախնիների կողմից շատ հաղթանակներ են տարվել այդպիսի պատերազմներում: Նրանք հավատացել, հավատքով գործել ու ապրում են հավերժական կյանքով Աստուծո Արքայությունում՝ սկսած մեր ազգի հիմնադիր Յայկ Նահապետից մինչև Վարդանանք, Ղևոնդյանք և դարերի ընթացքում նրանց հետևած մեր բյուրավոր նախնիները:

Իսկ հիմա ինչո՞ւ ենք դժվարանում, չենք կարողանում լիարժեք հետևել նրանց օրինակին: Ի՞նչն է խանգարում:

- Խանգարում են աշխարհում չարի ձեռք բերած աննախադեպ հաջողությունները, հատկապես մեր ժամանակներում նրա քառատրոփ արշավով կատարած՝ հոգիների զանգվածային գերեվարումները՝ մեր տկարացմամբ:

- Ինչո՞վ ենք տկարացել:

- Փաստացի անհավատությանը և դրա հետևանք նյութապաշտությանը ու կոռումպացվածությանը:

- Ի՞նչ կապ ունեն դրանք չարին դիմադրելու հետ:

- Անմիջական կապ ունեն, որովհետև մեր՝ հատկապես ժամանակակիցներիս նյութապաշտությունն ու կոռումպացումը չարիք են ոչ միայն նյութական, այլև առաջին հերթին՝ հոգեկան, գաղափարական և բարոյական, որոնք համակում և խաթարում են կյանքի մեր ընկալումը, ըմբռնումը, դրանով կենցաղը, ապրելակերպը և շատ բաների հանդեպ վերաբերմունքը...

- Իսկ ինչպե՞ս կարելի է դրանցից ազատ մնալ, չազդվել ու հաղթող լինել:

- Նախ՝ սիրելով Չորը, Որդուն, Սուրբ Յոգուն՝ Աստծուն, և կատարելով Նրա պատվիրանները, որոնք, ինչպես Սուրբ Ավետարանում է ասված, «ծանր չեն, այլ թեթև»: Եվ ամեն անձ, հավաքականություն ու ազգ, որ ճշմարտորեն հավատում է Աստծուն և հավատարմորեն ու հետևողականորեն՝ միշտ, ամենուր, ամեն ինչում կատարում է Նրա կամքը, անվերապահ հաղթում է չարին և նրա իշխանությանը՝ «աշխարհին»:

Եվ հայ ազգը, հազարամյակների իր գոյության ընթացքում հիմնականում հավատարիմ է մնացել Արարիչ Հորը, նվիրվել ու կատարել է Նրա կամքը:

Եվ այժմյան հայությունն էլ, եթե այդպիսի ժառանգությամբ հավատարիմ մնա, ի վիճակի կլինի դիմադրել, դիմանալ ու հաղթական դուրս գալ չարի ամեն տեսակ փորձություններից. *միայն թե հավատանք ու հավատքով ապրենք, գործենք, ինչպես մեր նախնիներն էին հավատում և հավատքի գործեր կատարում:*

Շաբաթ, 21 - 03 - 2015թ., ժամը 22:00

ԿԵՂԾ ՈՒ ԻՍԿԱԿԱՆ ՀՈԳԵԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Կեղծ հոգեկանությամբ հավատացյալը, մանավանդ կղեւականը, ինչպե՞ս կարող է ապրել որպես քրիստոնյա:

Ստալինիզմը որոշ հաջողություններ գրանցեց շնորհիվ նրա, որ ճանաչելով ռուսական ոգին՝ հասկացավ, որ ռուս մարդը, ինչպիսին էլ լիներ նրա վրա գործադրվող ապակողմնորոշման ճնշումը, ի վերջո, չի՛ պաշտպանի խորհրդային իշխանությանը (խորհրդային ռեժիմը), սակայն կրծքով կպաշտպանի Մայր Ռուսիան: Ու այդ հասկացողությամբ մշակեց և կիրառեց իր ընդհանուր ներքին քաղաքականությունը, մասնավորապես ռուս ազգի և դրա հետ նաև խորհրդային ռեժիմի տակ գտնվող այլ ազգերի՝ այսպես կոչված սովետական գաղափարականությամբ դաստիարակությունը, որի հիմքում իր հմարած խորհրդային «հոգեկանությունն» էր՝ իր «խորհրդային բարոյականության» նորմերով հանդերձ: Եվ դա որոշ փոփոխություններով՝ «գիջումներով», ակտիվորեն օգտագործեց, երբ Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի սկզբում իր գոյությունը մագից կախվեց, և իր նպատակին հասավ...

Սակայն մարդկության զարգացման օրինաչափությանը խորթ ու կեղծ այդ տեսությամբ մոտենալով՝ ստալինիզմը դա-

տապարտված էր, երկար կյանք չէր կարող ունենալ և չունեցավ, քանի որ գոյություն ունի *իրական, հարազատ հոգեկանություն*, որով և *բարոյականություն՝ իր սկզբունքներով հանդերձ*:

Եվ դա նաև հարատև է, ընդմիջտ կենսատու և մարդկային կյանքն իմաստավորող, որովհետև այն Աստուծո հավատքով առաջացած հոգեկանություն է, ինչն այսօր (խոսելով մեր մասին) օդի պես պետք է հային, հայ ազգային օրգանիզմին, Հայաստան երկրին և պետությանը, ինչպես և համայն մարդկությանը: Ու քանի որ դա՛ է ճշմարիտն ու իրականը, ապա ամենայն տրամաբանությամբ հայության աշխարհիկ ու հոգևոր իշխանությունների հիմնական ու առաջնային նպատակ-խնդիրը պետք է լինի հայ կյանքի համընդհանուր հոգեկանացումը Ավետարանով և Խաչով:

Շաբաթ, 30 - 06 - 2012թ., ժամը 06:50

ՀԱՅ ՄԱՐԴ, ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆ, ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ՎԵՐ ԿԱՅ

Հայի ինքնության, նրա էության և գոյության դեմ նենգ ու դաժան պատերազմ է մղվում: Հայի և հայության դեմ տարվող հոգեբարոյական ու գաղափարական այդ պատերազմում պաշտպանվելու համար հայության մեջ *չի՛ էլ մտածվում համապատասխան քայլերի դիմել՝* գոնե վաշտեր կազմել, մինչդեռ այդ կռվում մեր պաշտպանությունը վաղուց ի վեր *պահանջ ունի բանակի՝* հարազատ, բարեխիղճ, հմուտ ու հոգով ասպետական հրամանատարությամբ, ռազմավարությամբ, մարտավարությամբ, գլխավոր շտաբով, թիկունքի ծառայությամբ և ներքին ու արտաքին քաղաքականությամբ:

Բայց հայ մարդն ի՞նչ անի, երբ այդ կռվում ազգով իբր մտահոգները, ազգային իբր գործիչները կուսակցություն և բա-

րեգործություն խաղալուց այն կողմ չեն անցել: Եվ այդ կորստաբեր վիճակի մասին ահագանգ էլ չի հնչեցվել...

Շատ վա՛տ է, երբ հայության համար դժվար է լինում միասնական լինել այն ժամանակ, երբ իրավիճակն ու ընդհանուր դրությունը վաղուց դա են պահանջում: Ու մանավանդ պահանջում են, որ ամեն օր՝ գիշեր թե ցերեկ, յուրաքանչյուր հայ ուխտյալի նման անմիջապես հասանելի և բարձրակարգ հմտությամբ կազմ ու պատրաստ տրամադրելի լինի համապատասխան գործողության համար որևէ պահանջված վայրում...

29 - 10 - 2009թ., ժամը 23:10

ԵՎ ԴԱՐՁՅԱԼ ԱՉԳԱՅԻՆ ՀՈԳԵԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Ասել ենք ու նորից ենք ասում, ինչո՞ւ: Ինչո՞ւ ամեն տեսակի վիրուսի համար, որ կարող է անցնել մեր երկրի սահմաններից ներս և մեզ վարակել հարբուխով, հավի կամ խոզի գրիպով, կամ վարակել մեր խոզերին, կովերին ու այլ անասունների, դրա դեմ մենք կարանտիններ ենք սահմանում, ստուգումներ ենք կատարում, ախտազերծիչներ ենք գործածում և օդանավակայանում ժամանողներին հարցաթերթիկներով ենք դիմավորում, ստուգումներ անում՝ իմանալու համար, թե արդյոք որևէ տեղից որևէ վարակ՝ բացիլ, վիրուս մեր երկիր չի՞ բերվում:

- *Իսկ դա ի՞նչ է, լավ չէ՞, վա՛տ ենք անում:*

- Ո՛չ, շա՛տ լավ է, լավ ենք անում, բայց ինչո՞ւ ենք միայն այդ նպատակով անում, իսկ հոգևոր, գաղափարական և բարոյական վիրուսների դեմ, որ քայքայում են մեր հասարակության, մեր ազգի հոգեբարոյական և գաղափարական իմունիտետը, դրանց վարակամերժ կարողությունը և ախտահարում են մեզ, մանավանդ մեր մատաղ սերնդին, համարյա ոչինչ չենք անում: Ավելին, եթե մի ժամանակ, երբ կախյալ վիճակում էինք,

այդ վիրուսները մեզ նենգափոխանցվում կամ բռնափոխանցվում էին հիմնականում օտարաստեղծ խորթ գրականությամբ, կրթությամբ, տեղեկատվությամբ, արվեստով և այլն, ապա այժմ դա մեր հանդեպ արվում է մեր իսկ կողմից, մեր միջոցներով, մեր հեռուստաալիքներով, այլ ՁԼՄ-ներով, ամեն տեսակի էլեկտրոնային միջոցներով և մեր էլ մասնակցությամբ:

Եթե հիվանդանալուց խուսափելու համար (հավի, խոզի, էշի ու էլ չգիտես ինչ վիրուսներից) պաշտպանվում ենք պետական ծրագրերով և գիտական, վարչական ու այլ միջոցներով, ապա ինչո՞ւ նույնը ու ավելի չենք անում մեր և մեր երեխաների հոգիները, մտքերը թունավորումի՞ց ու հաշմոթյունի՞ց պաշտպանելու համար:

Ո՞վ, ովքե՞ր են շահագրգռված, որ մենք ախտահարվենք, վարակվենք, զոմբիանանք ու մեր ինքնությունից խորթանալով՝ մենք մեզ կորստյան մատնենք, մեր սրտերի ու մտքերի ազատագրկմամբ հոգեկան, բարոյական ստրկացման ենթարկվենք:

Չէ՞ որ այդ հասկանալով ու գնահատելով և մանավանդ շատ բանում զղջալով ու մեղա գալով՝ հույս կլինի, որ կարժանանաք ներումի, շնորհի և դրանցով՝ ամենայն իմաստության, զորության, կարողության ու նաև անգերազանցելի՝ օգնության՝ կանգնեցնելու այդ կորստաբեր վայրընթացը, որը պատճառ է նաև բոլոր մյուս վայրընթացների, և սկսելու մի վերընթաց, որը հիմք է դառնալու մեր ամեն ինչի առավելագույն բարձրացման...

Նախ՝ ներում ու շնորհ, և ապա՝ խելք, խիղճ:

Ազգային մեր ո՞ր կառույցները, ծառայություններն են պատասխանատու և պարտավոր պաշտպանել մեր ազգը, հասարակությունը, մատաղ սերունդը, որպեսզի մենք մենք լինենք՝ մեր հարազատ ինքնությամբ և տոհմիկ, բարոյական կենցաղավարությամբ, մտածելակերպով, նպատակով, կամքով և գործերով, որպեսզի չկորչենք աշխարհի երեսից ու ամենաէականը՝ Աստուծո աչքից:

Մեր ազգի մեջ խղճի ռեանիմացիա կատարվո՞ւմ է:

Ուրախալի է, որ տարածքով ոչ շատ մեծ մեր երկու հանրապետություններում բազմաթիվ բժշկական կենտրոններ են ստեղծվում՝ վերակենդանացման բաժանմունքներով, ուր վերականգնվում են մարդու սրտի, թոքերի, մարմնի տարբեր մասերի, անդամների աշխատանքը, արյան բնականոն հոսքը և այլն:

Սակայն մեղանշած հոգու պատճառով ծանրացած խղճի, մոլորված մտքի ու ախտահարված գիտակցության վերականգնումը հայ կյանքում, Հայաստան երկրում, հայ իրականությունում ո՞ր հաստատությունների ո՞ր բաժանմունքներում կարող է արվել:

Արդյո՞ք չպետք է մտածել և նույնիսկ մտահոգվել այդ մասին և գործել, գործել ու գործել հավատքով, սիրով, խղճով և պատասխանատվության զգացումով ազգի, մարդկության և մանավանդ Արարիչ Հոր առաջ:

Մեր աշխարհիկ ու հոգևոր իշխանություններն ի՞նչ են ասում այդ մասին. շարքային հայ մարդիկ ո՞ւմ լսեն, ո՞ւմ հետևեն, ե՞րբ, ինչպե՞ս...

Աստված մեզ հասնի:

Երեքշաբթի, 14 - 04 - 2009թ.

**ՁԵՎԱԿԱՆ ՀԱՎԱՏՔԸ՝ ԱՌԱՎԵԼ ՎԱՏ, ՔԱՆ
ԱՆՀԱՎԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԻՍԿ
ՇԱՀԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՎԱՏՔԸ՝ ԾԱՅՐԱՀԵՂ ԱՆԿՈՒՄ**

Խորին և հավատավոր պատասխանատվությամբ դիտարկելով հայության և մասնավորապես Հայաստանի հասարակական որոշակի գոյավիճակը՝ կարևորագույն անհրաժեշտություն է առաջանում զգալու, հասկանալու և բնորոշելու այժմյան հայության մեջ ու Հայաստանում դարերով պաշտպանված, պահպանված ու դավանած հայոց հավատքը արդյո՞ք անխախտ և իսկական տոհմիկ է, թե՞ տարբեր ժամանակներում, տարբեր

պատճառներով, խորթ ազդեցությունների ենթարկվելով՝ մակերեսային և ձևական է դարձել՝ առնվաճ մասամբ: Եվ դրա հետևանք եղող մեր տկարացումը ազգի ո՞ր խավերի, որ հատվածների մեջ ինչ չափերի է հասած:

Իսկ կարո՞ղ է մեր մեջ նաև շահադիտական «հավատք» էլ է առաջացել, որը դույզն-ինչ չափով իսկ եթե լինի, նշանակում է աշխարհում անկաշկանդ, քառատրոփ արշավող «հոգևոր» անբարոյականության վարակով ախտահարվելու լուրջ վտանգի տակ է մեր ազգը, կամ արդե՞ն իսկ վարակված է:

Աստված մի՛ արասցե, եթե վիճակն այդպիսին է կամ կարո՞ղ է լինել. այդ դեպքում հայ ազգի հոգևոր, գաղափարական և բարոյական առողջապահության ո՞ր հաստատությունը կամ հաստատությունները, ո՞ր ղեկավարը կամ ղեկավարներն են պատասխանատվություն կրում հայության ու Հայաստանի մեջ ձևական, առերևույթ կամ շատ ավելի վատ՝ շահադիտական «հավատքի» առաջացման և տարածման համար և պարտավոր են համապատասխան՝ հավատավոր վերաբերմունքով և միջոցներով ջանալ դրանք և դրանց պատճառած ավերներն անհապաղ վերացնել:

Եթե մեր ազգային հոգին աղավաղող ու օրգանիզմն անդամալուծող այդ երևույթն առկա է, ապա կասկածից վեր է, որ դրա հարուցիչներից առաջնայինը հոգեկան և գաղափարական կոռումպացվածությունն է, որով և հոգեկանության, գաղափարականության և բարոյականության աղճատումը, նվազումը, մինչև իսկ վերացումը և նյութապաշտության, անտարբերության ու այլասերության ավելացումը կամ տիրական դառնալը:

Դրա համար, սակայն, ղեկավար-պատասխանատուների հետ նաև մասնագետ և բուժող սրտացավ բժիշկներ են պետք՝ հայ հասարակության ուրույն ախտորոշման և բուժման դեղատոմսերն առաջարկելու, և հմուտ կազմակերպիչներ՝ դեղերը հայթայթելու, կիրառելու համար:

Ուրեմն՝ ո՞ւր են նրանք, ինչո՞ւ առաջ չեն գալիս, եթե նրանք էլ ախտահարված չեն: Ու եթե նույնիսկ առարկություն լինի, թե մեր հասարակությունն այդպիսի և դրանց նման

ախտերով չի՝ տառապում, չի՝ քայքայվում, չի՝ տկարանում ու չի՝ կենսազրկվում, միևնույն է, նրանք պետք է առաջ գան իրենց պարտքը կատարելու՝ ստուգելով, կանխարգելիչ միջոցներ առաջարկելով այդ ու նման ախտահարումների դեմ:

Բայց դրա համար ազգային տիրական ոգի, գիտակցություն, պարտաճանաչություն և նվիրում է պետք, որ բերում է հոգո՛ւ պարտքի կատարման Աստուծո՛ւ առաջ:

Ո՞ւր եք, դարերի ընթացքում ձեր կյանքի գնով հայ ազգի տեր և ծառա՝ Վարդանանք, Ղևոնդյանք և մեր դարաշրջանի նվիրյալ մոփեհանմաններ: Մեր ազգի հավատքը, գաղափարականությունը և բարոյականությունը պարունակող ձեր ոգին, կամքն ու գործն են պետք՝ որպես սպեղանի մեր ազգին, հասարակությանն ու ամեն տեսակի ղեկավարությանը: Սփռե՛ք դրանք մեր սրտերի և մտքերի մեջ, որ հոգևորվենք, ոգևորվենք և վերակայանանք՝ որպես հավատավոր, ազնիվ ու առողջ ազգ, երկիր ու պետություն՝ ի փրկություն և վերելք մեզ, մեր սերունդների, հոգուտ նաև մարդկության և ի փառս բոլորի Արարիչ Երկնավոր Հոր՝ Ա Ս Ս Ո Ւ Ծ Ո:

Հինգշաբթի, 11 - 03 - 2010թ., ժամը 01:10

ՄԵՂՔԸ ՏԿԱՐԱՑՆՈՂ ՈՒԺ Է

Այո՛, համեմատած շատ ազգերի ու երկրների հետ, տկա՛ր է հայ ազգը, ու այդ վիճակում է և Հայաստանը՝ կոտորակված, ճնշված, սեղմված ու մեկուսացված: Տարատեսակ դեպքերի բերումով և գործոնների ազդեցությամբ է առաջացել մեր ազգի ու երկրի այս վիճակը, սակայն դրանցից ամենաազդեցիկը, վնասակարը, կործանարարը մեղքի գործոնն է, որի ազդեցությունը հաջորդաբար կուտակվել է մեզ վրա և գործում է մեր մեջ:

Այդ մեղքի կուտակումը կարող էր և՛ լիովին խորտակել մեր ազգի ու երկրի կայունությունը, և՛ ոչնչացնել մեր գոյությունը, եթե մեզ չօգնեին մեր նախնիների՝ իրենց հավատքի

հանդեպ հավատարմության համար ստացած շնորհը, որը մեր Արարիչ Հոր ողորմածությամբ, որպես ժառանգություն, փոխանցվել է ազգի սերունդներին, որից այժմ, ըստ երևութի մեծաց նույնիսկ գիտակցելու, օգտվում ենք՝ պահպանելով մեր ազգային ու պետական որոշակի կայունությունը ներքին ու արտաքին, տարածաշրջանային և միջազգային տարբեր բնույթի կլանիչ ալեկոծություններում:

Ու եթե այդ շնորհով երբևէ գիտակցենք Աստվածապատգամ, իսկական ազգային՝ արժանապատիվ գոյության ռազմավարություն ունենալու անհրաժեշտությունը և անկեղծ, հետևողական ու հարատև ջանքեր գործադրենք դրա ստեղծման համար, ապա չմոռանանք, որ դրա նախաբանը և առաջին իսկ գլուխը, որպես հիմնական նյութ, անդրադառնա մեր ազգի, երկրի և նորաստեղծ պետության վրա կուտակված, քանձրացած, կարծրացած հին և հարածուկորեն շարունակվող նոր մեղքերի կործանիչ, խորտակիչ բռնից ձերբազատմանը:

Իսկ այդպիսի հայ ազգային իսկական ռազմավարության հաջող մշակումը և լիարժեք կենսագործումը պայմանավորված են մեր ազգի ու պետության ղեկավարության և մասնավորապես հայոց բանակի, ազգային անվտանգության ծառայության, ոստիկանության և ընդհանրապես ուժային, իրավական, կրթական համակարգերի, մտավորականության և ոչ վերջին հերթին՝ նաև կղերականության ազնվացմամբ՝ մինչև իսկ սուրբ ասպետության աստիճանի:

- Որպեսզի դառնանք կարող ու արժանի՝ գլխավորելու, առաջնորդելու, ուսուցանելու, կրթելու, հոգևորելու և իրենց իսկ օրինակով պատրաստելու Աստվածավախ, Աստվածասեր, մարդասեր, շնորհալի, հմուտ, աշխատասեր, բարեգործ և իր ազգային Աստվածապարզ ինքնությանը առավել հավատարիմ հայություն:

- Որպեսզի այնժամ համակվենք Աստվածապարզ հոգեկանությամբ, գաղափարականությամբ, բարոյականությամբ ու արժանի դառնանք ծառայելու մեր Արարիչ Հորը՝ Աստծուն՝

ծառայելով մեր ազգին, հայրենիք Հայաստանին և պետությանը:

- Որպեսզի հայության մեջ դադարի մեղքի կուտակումը, սրբվե՛ն, մաքրվե՛ն սրտերը, և առաջանա համատարած բարություն՝ սրբացման մի գործը ու շեշտակի գործընթացով:

- Որպեսզի դրանով կանաչ ու լուսավոր ճամփա բացվի մեր ազնվացման, արիացման ու անկեղծացման համար:

- Որպեսզի մե՛ր տկարացման փոխարեն մեր մեջ մե՛ղքը տկարանա, վերանա՛, և դրանով շատ բան փոխվի մեր ազգի, հայրենիքի և պետության մեջ, ինչպես անխղճությունը, ազահությունը, անպատասխանատվությունը, անբարոյականությունը, գոռոզամտությունը, փառամոլությունը, նյութապաշտությունը, կոռուպցիան ու այլ մոլորությունները:

- Որպեսզի դրանք դառնան մոռացված մի հուշ, այնքան հեռու նոր սերնդի իրականությունից, որ դրա մասին նրանց բացատրելու մեծ դժվարություն ունենան լրագրողները, ուսուցիչները, գիտնականները, ծնողները և բոլոր ողջամիտ հայերը:

- Որպեսզի Խորհրդային Միության տարիների ու հատկապես «ստալինյան» երևույթի հետ կապված հուշերը դառնան մմուշօրինակ սարսափազդու մղձավանջների, այլ ոչ թե կարոտախտի, ինչպես ժամանակ առ ժամանակ, ուղղակի կամ անուղղակի, գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար, այն ի հայտ է գալիս մեր իրականությունում:

- Որպեսզի ընդհանրապես խուսափենք մեղանշումից, զարթնենք, զգաստանանք հոգեկորույս թմբիրից և գերծ լինենք ամեն տեսակ մեղքից:

Մեղք՝ մեր սուրբ նախնյաց առաջ, մեղք՝ մեր նահատակների առաջ, մեղք՝ մեր հաջորդ սերունդների առաջ, և ամենասարսափելին՝ մեղք՝ մեր Արարիչ Հոր՝ Աստուծո առաջ:

Ահազանգենք այդ մասին, պաշտպանվենք դրանից, հաղթահարենք այն ու դառնանք իրապե՛ս ազատ ու իրապես երջանիկ՝ մեր Արարիչ Հոր՝ Փրկիչ Տիրոջ հովանու ներքո՝ այժմ և հավիտյան:

Շաբաթ, 17 - 09 - 2011թ., ժամը 05:40

ՀՈԳՈՒ ԵՎ ՄՏՔԻ ԶԳԱՍՏԱՅՈՒՄ

Արտակարգ իրավիճակների ծառայությունը. շատ լավ է, որ ունենք, այն էլ նախարարության կարգավիճակով:

Սակայն հայության ու Հայաստանի համար ամենաարտակարգ իրավիճակը մեր մարդկային-ազգային ինքնության ու էության հարաճունորեն կորստաբեր դարձող իրավիճակ լինելով հանդերձ՝ մենք այդ վիճակից դուրս գալու և պաշտպանվելու, պահպանվելու կառույց չունենք: Ինչ որ ունենք և ինչ որ ի վիճակի ենք տրամադրել, ուղղված է, այն էլ՝ մասամբ, երևացածների, նյութականի անվտանգության պաշտպանությամբ: Հոգևորը և դրանից բխող գաղափարականն ու բարոյականը մեծ չափով անտեսված են: Իսկ սա մի իրավիճակ է, որը պահանջում է *համազգային ահազանգում*՝ զգաստացնող հայի հոգին, գաղափարը, բարոյականը և խիղճը, միտքն ու պարտաճանաչությունը... Մանավանդ ազգի և պետության ղեկավարների, պատասխանատուների:

Ո՞վ, ովքե՞ր և ո՞ր հաստատությունները, ծառայությունները, կառույցներն են պարտավոր և պատրաստ՝ հնչեցնելու *ազգային ահազանգը*՝ ազդարարելու վտանգը և հայտարարելու, հայտնելու փրկության ուղին, ընթացքը և միջոցը:

Ազգը գիտի՞ այդ մասին, գիտի՞, թե ո՞ր նայի, ումի՞ց, որտեղի՞ց սպասի դրանց հայտնությունը: Իսկ ով որ գիտի և կամ պարտավոր է գիտենալ, գիտակցո՞ւմ է իր պարտքի մասին, պարտաճանա՞չ է:

Ո՞ր են հայոց խիղճը, գիտակցությունը և պարտաճանաչությունը, որ բարձիթողի են արել հայոց աշխարհատարած գոյությունը, կյանքը և հայոց Աստվածատուր Հայաստան հայրենիքը, պետությունն ու պետականությունն էլ հետը...

Խիղճ և գիտակցություն:

Միայն հավատքով փոխվելով և զորանալով կկարողանանք դրանք անհապաղ փնտրել, գտնել և հայության՝ մեր հայրենիք Հայաստանի և հայ կյանքի մեջ դրանք դարձյալ պատվաստել, աճեցնել ու զորացնել...

- *Որ ի՞նչ լինի:*

- Որ կյանք ունենանք, չկորչենք, այլ ապրենք, նաև՝ մեր երեխաները, սերունդները և մեր ազգը, երկիրն ու պետությունը:

- *Առանց դրա չե՞նք կարող կյանք ունենալ, չկորչել ու ապրել: Ապա մեր մեծացող զորքը, մեր զենքն ու զրահը, մեր վարչարարությունը, տնտեսությունը, ազգային ու միջազգային քաղաքականությունը և նման բաները, որ ունենք, և ավելանում են, դրանք բավարար չե՞ն:*

- Ո՛չ, երիցս ոչ, դրանք բավարար չեն, որովհետև սին, ամուլ ու անկարող են գործելու, պաշտպանելու ու արդյունավորելու հայ կյանքը՝ առանց յուրաքանչյուր հայի ու համայն հայության առողջ ու արթուն խղճի (որն առնչված է ազգի սուրբ հավատքի և հոգեկանության հետ) և ազգային ինքնագիտակցության (որն առնչված է ազգի գաղափարի (Հայ Ազգային Գաղափարախոսության) և բարոյականության (հայության բարոյական արժեհամակարգի հետ), որոնց անեղծ ու հաստատուն առկայությամբ են առաջանում անձի ազնվությունն ու ազգային ազնվականությունը՝ հայ ազգի և նրա պետականության գոյության համար անհրաժեշտ թթվածինը:

Մենք չենք կարող վերացնել դարերի ընթացքում մեր կրած այն արտակարգ ծանր ճնշումների, տառապանքների և կորուստների հետևանքները, որոնք մեր մեջ մթնեցնելով շատ բան՝ առաջացրել են կյանքի ապակողմնորոշում և նյութապաշտություն՝ եսամոլություն, փառամոլություն, իշխանամոլություն, հաճույքամոլություն, ստախոսություն, ազահություն, կոռումպացում և կորստաբեր նման այլ ախտեր, մոլություններ, որ համակել են շատերիս և միտում են տիրական դառնալ հայ կյանքում:

Իսկ դրանք տանում են դեպի թե՛ մարդկայնության և թե՛

հոգեկանությամբ անկումի, որով և մեր ազգության, հայության ու հայկականության կորստի, մեջն էլ մեր նախնյաց հայրենիք Հայաստանից մեզ մնացած ներկայիս Արցախի ու Հայաստանի Հանրապետությունները (որպես կեր՝ շուն ու գելի): Եվ այդ ճանապարհով շատերս ենք գնում՝ շատո՞նց ի վեր: ***Եվ ո՞վ հնչեցնի մեր այս վիճակի հոգեցունց ահազանգը:***

Ու այս իրավիճակից դուրս գալու, ազատվելու համար չկա ազգային հոգեբարոյական փրկության ծառայություն (դարերի ընթացքում գործողը տարբեր պատճառներով դարձել է անկարող, ու ի՞նքն իսկ կարիք ունի...), և առկա այս գերարտակարգ դրության մասին չկան ոչ մի ազդ ու ազդարարություն. զանգերն էլ լռել են, ահազանգ չի՛ հնչում...

Բայց պետք է, կենսականորեն անհրաժեշտ է, որ հայության ազգային ահազանգը հնչեցվի և հնչեցվի ո՛չ թե ինչ-որ հեղափոխության համար, այլ վերածննդի՛, հավատքի՛, գաղափարականության, բարոյականության, ազնվության և դրանցով՝ հայաշունչ ազգային անկեղծ ծառայության վերածննդի՝ ի վերելք հայ ազգի, հոգուտ նաև մարդկության ու ամենաեականը՝ ի փառս մեզ հավատք ու կյանք շնորհող ***Աստուծո:***

Երեքշաբթի, 05 - 06 - 2012թ., ժամը 08:30

ԵՌԵ ՃԻՇՏ Է, ԱՊԱ ՊԵՏՔ Է ԿԱՏԱՐԵԼ

Ասվել է, որ կա հայ մարդու և հայ սերունդների հոգևոր ու ֆիզիկական առողջապահության տեսություն, որն առնչվում է Հայ Ազգային Գաղափարախոսությանը (ՀԱԳ):

- *Արդյո՞ք այդպես է:*

- Այո՛, այդպես է, կա ուղղակի առնչություն, քանի որ մեր ազգի հոգևոր և ֆիզիկական առողջությունը պահպանվում է նախևառաջ ՀԱԳ-ով, որը բխում է և հիմնված է Աստուծո հավատքի վրա՝ Ավետարանով և Խաչով:

- *Իսկ եթե այդպես է, ապա մի՞թե հայ մտքի արդի էական հարցերից չպետք է լինի նաև այն, թե մենք ծանոթ ենք արդյոք մեր ՀԱԳ-ին՝ ճանաչելու, հասկանալու համար հայ մարդու, հայության և սերունդների առողջապահության տեսությունը, փիլիսոփայությունը, և թե ընդհանրապես կա՞նք այդպիսի բան:*

- Իհարկե, կա, չի՛ կարող չլինել:

- *Որտեղի՞ց իմանանք:*

- Նախ՝ մեր հավատքի ուսմունքից, հիմնականում Աստվածաշնչից, դրանից բխող և դրա վրա հիմնված ՀԱԳ-ից ու նաև մեր մեծերի, սրբերի պատգամներից: Եվ վերջապես մեր ազգի և ընդհանրապես մարդկության հոգևոր ժառանգությունն է այդ հարցերի պատասխանները տալիս:

- *Արդյոք ժամանակ ունե՞նք այդ բոլոր պրպտումներն անելու:*

- Դա արդեն այլ հարց է. եթե ժամանակ չունենք, ուրեմն տվայտե՞նք տկարության, ցավի, տառապանքի ու նաև ամոթի խառնարաններում՝ կորստաբեր հիվանդություններում: Բայց եթե մենք դրան արժանի՛ ենք մեր ապականված գիտակցության և ձևական հավատքի մեջ անպետք լինելու պատճառով,

ապա մեղք չե՞ն մեր զավակները, թոռները, սերունդները, որ այդ մեղքը նրանց վզին էլ մնա:

Խոսակցությունը կարծես թե հասավ մի մռայլ հանգրվանի, սակայն, ըստ երևույթին, չվերջացավ: Ստածելիք, խոսելիք ու նաև անելիք դեռ շատ կա՝ անկախ նրանից՝ մենք «ժամանակ ունե՞նք, թե՞ չունենք»: Եվ մեր խղճի ու գիտակցության ահազանգի ղողանջները լսո՞ւմ ենք, թե՞ ոչ:

Եվ բացի դրանից, ՀԱԳ-ի գոյությունը, դերն ու նշանակությունը կարող ենք ընկալել, հասկանալ դարավոր պատմական փաստից. առանց իսկական ազգային գաղափարախոսության հայ ազգը, հայությունը, հայկականությունը չէր կարող գոյատևել մոտ հազարամյա պետականազրկության և պետական կազմակերպմամբ ազգային պաշտպանության բացակայության պայմաններում: Պայմաններ՝ արտակարգ սպառնալից հայ մարդու և հայ ազգի ինչքի, պատվի ու կյանքի համար: Առանց զորեղ գաղափարի, գեղգաղափարի, որ բխում է և հիմնված է Աստուծո հավատքի վրա, հայի ու հայության համար անհնարին կլիներ պահպանել ազգային ինքնությունը՝ ոչ միայն օրերի, ամիսների, այլև դարերի՝ ընթացքում՝ հոժարաբար վճարելով դրա ահավոր գինը: Եվ միաժամանակ, ո՞վ զարմանք, նույնիսկ օտար վայրերում, հայրենագուրկ վիճակում և նույնիսկ թշնամո՞ւ մայրաքաղաքում ոչ միայն պահպանելու, այլև զարգացնելու ազգային մշակույթը:

Սա հավատքի գաղափարով համակված ազգի ապրում է...

Փա՛ռք այն պարգևողին:

Երեքշաբթի, 09 - 01 - 2018թ., ժամը 01:10

ԵԹԵ ՀՈԳԻԴ ԵՎ ՄԻՏՔԻ ԱՐՉԱԳԱՆՔՈՒՄ ԵՆ, ԻՆՉՊԵՍ ԶՍՊԵՍ ՈՒ ԼՈՒՍ

Հիմի՞ էլ լռենք, եղբա՛րք, հիմի՞ էլ...

Ռ. Պատկանյան

«Հիմի՞ էլ լռենք, եղբա՛րք, հիմի՞ էլ...»:

Ասել են մեզանից առաջ հայերը:

Եվ հիմա, երբ մեր գլխին այլևս չկան սուլթանները, գլխավոր քարտուղարները, մե՞նք էլ լռենք, եղբայրներ:

Թշնամուց չենք վախենում, տարբեր կողմերի «բարեկամների՞ց» վախենանք և լռենք, եղբայրներ:

Հապա մեր մեծե՞րը, սրբե՞րը, նահատակնե՞րը, մի՞թե մեզ կասեն՝ «հիմա՛ էլ լռեք», թե՞ կասեն. «Այլևս չպետք է լռել, ու այլևս պետք է նաև գործել, գործել ու գործել»:

Նաև բավ է, ինչքան մեր ներքին խնդիրների մասին էլ լռեցինք և ճշմարտության լույսը ձեռքի ափով ծածկեցինք...

Համաձայն մեր նախնիների մեզ սո՛ւրբ ժառանգություն թողած սո՛ւրբ հավատքից բխող և դրա վրա հիմնված Հայ Ազգային (ամանց) Գաղափարախոսության (ՀԱԳ) ու նաև համաձայն հայ դարավոր Ուխտի՝ ո՞վ է հայը, և նա ի՞նչ պիտի անի (ու նաև չանի), որպեսզի մնա ազա՛տ, ազնի՛վ ու անպա՛րտ հոգով հայ՝ պարտաճանաչ պաշտպանելու իր ազգը կորստաբեր ճանապարհներից, խնդիրներից և ունենա ազգային-պետական Աստվածապատգամ՝ վերելք՝ արժանանալով Արարիչ Հոր Արքայության հովանավորությամբ, պաշտպանությանն ու օգնությանը:

Այս հարցերի պատասխանը հայոց ժամանակակից իշխանությունը չի տալիս, ժամանակակից մեր գիտությունը,

կրթությունը, մշակույթը և մտավորականությունը նույնպես չեն տալիս: Զի տալիս նաև ժամանակակից, այսպես կոչված, միջազգային համայնքը, հանրությունը՝ իր համացանցերով: Եվ սա լավ չէ, բայց գուցե հասկանալի է: Անհասկանալին, զարմանալին ու նաև ցավալին այն է, որ այսօր Հայաստանյայց սուրբ եկեղեցին ևս այս հարցերին պատասխանելու, ըստ երևույթին, ո՛չ կոչում ու պարտականություն, ո՛չ էլ տրամադրություն է ցույց տալիս:

Զխոսելով մարդկության վիճակի մասին՝ տպավորություն է ստեղծվում, որ ազգովին, հոգով ու մտքով ընդարմացած վիճակում լցված ենք մի խարխուլ նավի մեջ, որն առանց դեկի և կողմնացույցի, թույլ շարժիչով տարուբերվում է խարդախ խութերով լի օտար ջրերում և չար ալիքների կողմից քշվում դեպի խորտակում ու կորուստ՝ «օտար ամայի» ակերի՝ կյանք կլանող մեղքերի հորձանուտներում: Եվ էական իմաստով այդ անտեր, մոլոր ու կորստաբեր նավի մեջ են նաև մեր երեխաներն ու թոռները, մեր ազգի մատաղ սերունդը՝ մեր ազգի, հայրենիքի ու պետության ապագան...

Իսկ ի՞նչ է պատահել, ինչո՞ւ է այդպես. ի՞նչ է՝ մեր ի՞նչն է պակասել, որ այս վիճակի մեջ ենք և չենք տեսնում և դրա համար էլ հարկ եղածը չենք անում և գիշերներն էլ հանգիստ քնում ենք:

Բայց այստեղ, արդար լինելու համար, գուցե պետք է ճշտում կատարենք. այնքան էլ ճիշտ չէ գիշերները մեր հանգիստ քնելը: Գիշտն այն է, որ եթե շատերս գիշերները հանգիստ քնում ենք, հապա բլոտ-մլոտն ամբողջ գիշեր, մինչև լուսանալն ովքե՞ր են խաղում, դատարկ սերիալ-մերիալներն էլ ովքե՞ր են նայում և նայթ քլաբներում ու կազինոներում ովքե՞ր են գիշերները «հաճույք» ստանում...

Պատճառը, ուրեմն, ինչ որ բանի կամ խելքի պակասը չէ, որը չենք տեսնում, չենք զգում, չենք մտահոգվում և անհապաղ հարկ եղած ջանքերը չենք գործադրում՝ դուրս գալու այս կորստաբեր վիճակից, այլ **ինքնագիտակցության պակասը**, հոգու և մտքի խորթ ու արհեստական սնուցումից մեր ազգային

հավաքական խղճի նվաղելը *պլաստիկ դարձած մեր սրտերի և նյութապաշտությունից ցամաքող մեր հոգիների մեջ*: Եվ դարման, բուժում կա՞ *խղճի պակասի* հոգեկորույս այս դրությունից. ելք կա՞ այս վիճակից: Ո՞ւմ հարցնենք, ո՞վ կպատասխանի, չէ՞ որ ժամանակ չունենք, բոլորս խիստ զբաղված ենք: Ինչո՞վ... Տերը մեզ հասնի: Բայց հարկ եղած բարոյականությունը մնացե՞լ է մեր մեջ, որ Տիրոջը խնդրենք:

Սրան-նրան տարբեր բաների համար, արհեստական ժպիտը մեր դեմքերին, թախանձագին խնդրում ենք: Իսկ Հոգի՞ն՝ Արարիչ ու Ամենակա՛լ Հորը մեղա գալով խնդրո՞ւմ ենք:

- *Բայց ինչպե՞ս կարող ենք այդ անել, երբ դրա համար սիրտը պետք է լինի մաքուր, հոգին էլ՝ ազատ են հպարտ, առողջ*:

- Ուրեմն՝ ա՛յդ պետք է անել, պետք է նախևառաջ ա՛յդ կողմ ուղղել մեր ժամանակն ու ջանքերը: Որովհետև եթե դա չանենք, ուրիշ անելու բան էլ չի լինի, ու եթե ինչ-որ բան էլ լինի, ապա արվածն «ավագի վրա» կլինի՝ իր բոլո՛ր կորստաբեր հետևանքներով...

Ինչո՞ւ, որովհետև *Աստված կա՛*:

08 - 04 - 2004թ., ժամը 08:20

«ԿՈՒՇԱ»՝ ՏԱՆԻՔ

Հայաստանում շատերն են փնտրում «տանիք»։ Փնտրում են, աղաչում են, հաճոյախոսում են, խոստանում են և հատուցում, վճարում դրա համար։ Հատուցման, վճարման տարբեր ձևեր ու չափեր կան՝ կախված «տանիքի» կարևորությունից, կարողությունից, ինչքանով է այն տարածվելու «պաշտպանյալի» վրա, և գուցե նաև այլ բաներից։

Միշտ առկա է ձգտումը մոտ լինել «տանիքին», շփվել հետը և ինչքան հնարավոր է՝ նրա ուշադրության կենտրոնում լինել, հաճոյանալ նրան, համակրանքը շահել...

Ինչո՞ւ։ «Պաշտպանյալի» հիմնական խնդիրներից է իր գործերի առջևից արհեստական խոչընդոտները վերացնելը և «կռիշայի» պաշտպանության ներքո՝ մեծ ու փոքր ավազակներից կամ մանր-մուկ պարագիտներից անվնաս մնալը։

Անկախ նրանից, թե այդպիսի վերաբերմունքով, այդպիսի «տանիքի» հովանավորության ձգտելը արդարացված է կամ ոչ, կա մի շատ էական հարց. եթե, այնուամենայնիվ, այդպիսի ժամանակավոր և խախտու «կռիշա» ունենալը օգտակար, անհրաժեշտ ու հետևաբար տրամաբանական է համարվում, ապա ինչո՞ւ այդ տրամաբանությանը չենք հետևում, երբ մեզ մի ուրիշ՝ անհամեմատ ավելի կարևոր, օգտակար ու անհրաժեշտ «տանիք» միշտ է պետք։ Օրինա՞կ։ Օրինակ՝ «տանիք» մեր հոգու մաքրության, մեր մարդկային արժանապատվության և մեր տոհմիկ հայկականության պահպանման համար, որպեսզի թե՛ մեր երկրային և թե՛ երկնային կյանքի համար կանաչ ճանապարհ ունենանք։ Որպեսզի մեր վերելքի խոչընդոտները վերանան, ու աշխարհի ամեն տեսակի վիրուսներից, ախտերից, վարակներից զերծ մնանք մենք ու նաև մեր ընտանիքները, մեր

ազգն ու հայրենիքը՝ և դա՝ նաև հոգուտ մարդկության՝ Աստվածային «Տանիքի» ներքո:

Մենք, որ մեզ ընդհանրապես խելոք ենք համարում, ճիշտ տրամաբանող և գործնական, ինչո՞ւ թեկուզ նույն կերպ միշտ չենք ձգտում մոտ լինել այդ «Տանիքին», շփվել հետը, Նրա ուշադրությանն արժանանալ, Նրան հաճոյանալ, համակրանքը շահել... Ինչո՞ւ: Որովհետև այդ «Տանիքն» իբր թե «նաղդ» չէ՞... նույնիսկ չի էլ երևո՞ւմ: Դրա՞ համար ենք մենք ամեն կերպ ձգտում այս աշխարհի «տանիքների» ուշադրությանն արժանանալ, դրանց համակրանքը շահել, հաճոյանալ, որովհետև դրանք տեսնո՞ւմ ենք, և մեզ կոնկրետ, «նաղդ» օգո՞ւտ են բերում, ի տարբերություն այն «Տանիքի», որը չենք տեսնում:

Բայց մի՞թե չենք տեսնում մեր այդ սուրբ, հզոր ու հավերժական «Տանիքը», որ հակառակ հավատքի հանդեպ մեր անհավատարմության և հակառակությունների, ուրացումների բազում դեպքերի, նաև այլ տարբեր մեղանջումների՝ Նրա ամենահաս զորության, բարության ու ողորմության շնորհիվ մենք շնչում ենք, տեսնում, լսում ենք, ուրախանում, գոհանում ենք մեր ընտանիքներով, երեխաներով, թոռներով և հակառակ թշնամիների շատության ու զորության՝ ապրում ենք մեր ազատ կյանքով, հայրենիքով ու ապագայի հաղթական վերելքների՝ հույսով:

Ուրեմն՝ փնտրենք ոչ թե մեր շրջապատի ավազակաբարո «կռիշաները», այլ ամբողջ հոգով, ամբողջ սրտով և հավատքի գործերով ձգտենք մոտենալ ու նաև հարազատ դառնալ Տիրոջ հավերժական «Տանիքին»...

Ու երբ նորից գիտակցենք, կհասկանանք, որ իրականում Տիրոջ «Տանիքն» է ի զորու եղել մեզ պաշտպանելու չարի ամեն տեսակի խոչընդոտներից և կորստաբեր փորձություններից, փորձանքներից, որով և այժմ կանք: Այդ գիտակցելով՝ չձգտենք դեպի Նա, որովհետև ձրի է տալիս իր պաշտպանությունը, այլ ձգտենք, որովհետև Նա Սուրբ է, մեզ ամենաամենահարազատն է, և մենք մեր ամբողջ հոգով, սրտով, մտքով ու էությանը պատկանում և սիրում ենք մեր Արարիչ

Հորը, Միածին Որդուն և Սուրբ Հոգուն՝ ԱՍՏԾՈՒՆ. դրա՛ համար ձգտում ենք դեպի Նա:

Եվ սա է եղել հայ մարդու և մեր հայ ազգի ու հայրենիք Հայաստանի տոհմի՛կ, հարազատ գիտակցությունը և միշտ է. ռազմավարական քաղաքականությունն է եղել և միշտ է... Եվ դրանցից ավելի՝ մեր անխախտ *հավատքն է եղել և միշտ լինելու է*: Իսկ այդ հավատքի հանդեպ մեր անընկրկուն ու հարավետ հավատարմությունը մեր ազգի արժանապատիվ գոյության անանց երաշխիքն է:

* * *

Հիրավի, ո՛վ խելացի ու շահագրգիռ հայ, եղի՛ր իրապես այդպիսին ու նաև «գործնական»՝ սիրելով, հուսալով ու ապավինելով Քո Արարիչ Տեր Աստծուն: Ապրի՛ր Նրա Որդու՝ քեզ պարգևած Ավետարանի լույսով, իմաստնացի՛ր նրա հավատքից բխող և դրա վրա հիմնված քո հայ ազգի գաղափարով (Հայ Ազգային Գաղափարախոսություն), վեհացի՛ր դրա բարոյականությամբ (հայ ազգային բարոյական համակարգ) և աշխատի՛ր, ստեղծագործի՛ր, զարգացի՛ր, բարգավաճի՛ր ու հավերժ վայելիր Տիրոջ խաչի անանց շնորհը՝ զորությունն ու կենսատվությունը:

08 - 04 - 2013թ.

ՄՏՔԵՐ՝ ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ

Հայ մարդը եթե իր ազգի, հայրենիք Հայաստանի և պետության համար ապրի ու գործի, ապա դրանց պաշտպանության և վերելքի համար նրա այդ վարմունքը, էլ չասած՝ նաև պայքարը (նույնիսկ առանց որևէ անձնական կորստի) անպայման արդյունք կտան. ինքն էլ լիովին կգոհանա այդ արդյունքից և միշտ կշարունակի իր այդ վարմունքը:

Սակայն հաճախ է պատահում, որ երբ հայ մարդու ներդրումը ազգին, հայրենիքին, պետությանը լիովին չի հատուցվում կամ լիովին անհատույց է մնում կամ, առավել ևս, երբ հայրենիքը, դժվարության մեջ լինելով, իրենից ավելի շատ է պահանջում, քան ինքն ակնկալում է, որ փոխարենը կարող է ստանալ, այդ դեպքում լինում է, որ հայրենիքը (երբեմն նաև ազգը) դառնում է «աչքի փուշ», և փախչելու ճանապարհներ են փնտրվում՝ զերծ մնալու և չկրելու, չբաժանելու հայրենիքի, ժողովրդի և պետության դիմագրաված դժվարությունները. ժամ առաջ տղաների էլ փախուստը կազմակերպվի, քանի դեռ զինվորական ծառայության տարիքի չեն հասել:

Բայց այդ անողների ճնշող մեծամասնությունը, ըստ երևույթին, լինելով ունևոր և «զարգացած» խավերից, հետևապես հագեցած նաև խորամանկ փաստաբանությամբ, իրենց մեկնումը, փախուստի և դասալքության փոխարեն, ներկայացնում են որպես երկրում չարդարացված տնտեսական դժվարությունների և կամ երկրում անիրավությունների, կոռուպցիայի և մման թերությունների հետևանք:

Սակայն մեկը հարցնի՝ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում, որը, իմիջիայլոց, նրանք պատկերացնում են որպես տնտեսական ու ժողովրդավարական դրախտ, տնտեսական դժվարություններ ու անօրինություններ չե՞ն եղել և չկա՞ն. եղել

են ու կան՝ անչափ, բայց դրա համար երկրից քանի՞ ամերիկացի է փախել: Ու, այնուամենայնիվ, եթե կան փախածներ, նրանք ի՞նչ տոկոս են կազմում: Իսկ գործարար նպատակով մեկնող բազում ամերիկացիների մեջ կա՞ն գոնե մի քանիսը, որ ամեն տարի ԱՄՆ-ի հարկային ծառայությանը հաշվետվություն չեն ներկայացնում և արտերկրում իրենց շահածի համաձայն՝ ԱՄՆ-ին հարկեր չեն վճարում: Կամ եթե ուշացրել են հարկերի վճարումը, ապա Միացյալ Նահանգների հարկային ծառայության նշանակած տուգանքը և ուշացման ժամանակի համաձայն տոկոսն էլ հետը չե՞ն վճարում: Օրինակ՝ մեզ քաջածանոթ ամերիկացի հանրահայտ գրողներից մեկը երկրորդ աշխարհամարտից հետո մի ժամանակամիջոց եվրոպայից ԱՄՆ չէր վերադառնում, որովհետև պիտի բավականին մեծ գումար կազմող իր չվճարած հարկերը, վճարումների ուշացման համար տուգանքները և ուշացման ժամանակամիջոցի համաձայն՝ հարկերի տոկոսները վճարեր կամ երկարատև բանտ նստեր... Եվ նա իր երկրի հարկային ծառայության հետ (որը շատ հաճախ այդ հնարավորությունը տալիս է) բանակցեց, սակարկեց, որ իրեն ժամանակ տրվի՝ ներկայացված բավականին մեծ հաշիվը մասնաբաժիններով փակելու համար: Եվ վերադարձավ ԱՄՆ՝ կատարելով հարկային բոլոր պահանջները՝ վճարելով իր հեղինակած գրքերի հոնորարներից ստացված եկամուտների հարկերը և ուշացման համար տուգանքներն ու տոկոսները:

Մեր «ազատականներն» Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների օրինականության, օրինապահության, տնտեսական հնարավորությունների ու կարողությունների մասին «լեկցիաներ» կարդալու հետ լավ կլիներ հիշեն, թե Միացյալ Նահանգներն ինչպես գոյացավ, ինչպես զարգացավ, հզորացավ, հարստացավ՝ անցնելով բազում ու երկարատև փորձությունների ու ընկերային ճգնաժամերի ընդմիջով, պետականացավ ու գոյատևում է: Օրինակ՝ ինչպե՞ս Չիկագոն անօրինականության ու ավազակատիրական (զանգստերական) մայրաքաղաքից հատկապես գյուղատնտեսական գործարարության մայրաքաղաքի

համաշխարհային հռչակ ստացավ: Նա այդպիսին դարձավ իր բնակիչների փախուստով, թե՞ նրանց հետևողական ու հարատև աշխատանքով, պայքարով ու նաև զոհեր տալով: Դե՛հ ուրեմն, թո՛ղ իրենք էլ ամերիկացիների օրինակով վարվեն իրենց երկրի հանդեպ, այլ ոչ թե փախչեն և ուրիշներին էլ այդ հանցավոր փոքրոգության, թուլամորթության օրինակ դառնան, խրախուսեն՝ Հայաստան հայրենիքը և պետությանը մեղադրելով: Ու այդ անելու փոխարեն արդար, ճիշտ և օգտակար կլինե՞ր՝ ներսում և դրսում իրենց ստացած եկամուտներից հայրենիք Հայաստանին իրենց հարկերը վճարեն ու նաև այլ պարտականությունները կատարեն: Եվ սա ուղղակի կամ անուղղակի վերաբերում է նաև արտերկրում ապրող այդ տեսակի հայերին, որ միայն իրենց ես-ը գոհացնելու համար երբեմն տուրիստ չգան Հայաստան, իրենց ցույց տան, „shou off” անեն՝ գլուխ գովեն և հայրենի իշխանություններից բամբասեն կամ նրանցից մեղալ ու հեռուստաեթեր ակնկալեն...

Ո՞ր մնացին ամոթը, խիղճը, մարդկայնությունն ու հայկականությունը: Իսկ Աստծուց՝ երկյո՞ղը և հավիտենական հատուցո՞ւմը...

Ասում ենք՝ խելոք ենք, բայց պետք է իրապե՛ս ու իսկական՝ խելոք լինենք, որը առանց խղճի չի՛ լինում՝ Աստուծո հավատքով արտահայտվող: Դրա մասին է ահագանգում նաև հայոց անլռելի զանգակատունը:

Երկուշաբթի, 15 - 11 - 2010թ., ժամը 21:00

ԵՎՍ ՄԵԿ ԱՀԱՉԱՆԳ

Դարերի ընթացքում տարբեր երկրներում հասարակության մեջ բարոյականություն երևույթը բնորոշվում էր հիմնականում կնոջ բարոյականությամբ. համարյա նույնը՝ նաև հայ հասարակության մեջ էր բնորոշվում (և մինչև հիմա էլ շատ թե քիչ դա մնացել է) կնոջ շարժունակ, հագուկապով, դիմահարդարմամբ (կամ ո՛չ դիմահարդարմամբ) և նույնիսկ խոսակցությամբ՝ բառապաշարով, խոսելաձևով: Եվ տևական մի ժամանակաշրջան բարոյական («կարգին») համարվող կնոջ այդ բնորոշիչ հատկությունները տարբերվում էին անբարոյականների, մասնավորապես մարմնավաճառ կանանց ցուցաբերած և իրենց բնորոշ համարվող հատկություններից: Եվ ի՞նչ, հասարակության մեջ, հատկապես ընտանիքներում շատ կարևոր խնդիր և մեծ ձգտում կար աղջիկներին դաստիարակել, կրթել և սովորեցնել այնպես, որ հատկապես հագուկապով, շարժունակ, խոսելաձևով ու դիմահարդարմամբ նմանվեն պարկեշտ կանանց և իրենց արտաքինով ո՛չ մի դեպքում մարմնավաճառ կանանց նման չերևան:

Եվ այդ դարավոր երևույթն առաջացրած միտումը երևի հայտնի չէ, թե երբ (և որ կողմից ու ինչ նպատակով) սկսեց փոխվել. ի հայտ եկավ իզական սեռի՝ գեղեցիկ, հետաքրքիր, հրապուրիչ երևալու (երևի բնական) ցանկությունն ու ձգտումը կապել, բավարարել, պատճառաբանել ինչ-որ կողմերի ստեղծած, տարածած իբր նորաձևությանը (մոդային) հետևելով: Իսկ նորաձևությունն էլ, չգիտես ինչու, ջանք է արվում (գնալով ավելի շատ) անպայման առնչել պոռնոյի՝ մարմնավաճառների արտաքին ձևերի, երևույթների հետ: Եվ արդեն աշխարհի շատ վայրերում այդ «նորաձևությունը» ձգտում է իզական սեռի գեղեցիկ (գուցեև հրապուրիչ) երևալու բնական ձգտումը դրսև-

րել ո՛չ թե կանացի հայացքի, ձայնի, խոսքի, նիստուկացի, վարվելակերպի և նույնիսկ իմաստության, խոհեմության, բարության ու առողջ, երջանիկ ընտանիք ստեղծելու հատկություններով, այլ անառակություն դրսևորող «մոդայիկության» արտահայտություններով...

Այս երևույթը, որը, ամենայն հավանականությամբ, առընչվում է տարբեր գործոնների հետ, ըստ երևույթին, պարունակում է պատմություն, ընկերաբանություն, հոգեբանություն, փիլիսոփայություն և անպայման հավատքի գործոնը, հանգամանքը:

Ու այդ առումով շատ կարևոր է նկատի ունենալ, որ այդ երևույթը վերաբերում է նաև բարու և չարի միջև ընթացող դարավոր պայքարին... Հետևապես, ո՞ր ազգի, ո՞ր հասարակության և դրա մեջ ո՞ր ընտանիքների, ո՞ր անհատների ինչպիսի՞ տրամաբանությամբ և ամենակարևորը՝ ի՞նչ խղճով ու ինչպիսի՞ հավատքով, ո՞ր կողմին ու ինչի՞ն հետևելը վճռական նշանակություն կունենա նրանց էության վիճակի ու այդ վիճակի դեռ ինչպիսին լինելու համար.

- խավարի մեջ է և մնալու է խավարի մե՞ջ,
- խավարի մեջ է և գնալու է դեպի լո՞ւյս,
- լույսի մեջ է և գնալու է դեպի խավա՞ր, թե՞
- լույսի մեջ է և գնալու է դեպի հավերժական լույս:

Իսկ այդ առումով ի՞նչ ենք տեսնում մեր օրերի աշխարհի գոնե մեծ մասում և, դժբախտաբար, նաև Հայաստանում: Նորածնությունը՝ մոդան է որոշում պոռնոյի և պարկեշտի արտահայտությունը՝ շատ հաճախ պոռնոյի կողմնապահությամբ: Ու եթե պարկեշտության կողմը դա չի ընդունում և վրդովվում, դրա դեմ տարերային փորձեր է անում՝ հանրայնորեն բողոքարկելու, գուցեև մի քիչ դիմադրելու, հատկապես մեր տոհմիկ բարոյական արժեհամակարգին հավատարիմ մնացած ընտանիքներում և հիմնականում մեր այդ մարդկային-ազգային արժեքների պահպանմանը նախանձախնդիր գյուղական վայրերում, ապա «պոռնո սերմանող» գործակալները, իրենց կողմն արած որոշ ՁԼՄ-ների հետ միասին, ավելի մեծ ազդեցիկությամբ հար-

ձակվելով ու տարբեր կեղծ-դավադիր միջոցներ կիրառելով (նաև արտասահմանյան փորձի հիման վրա), աստիճանաբար «փայլուն» հաղթանակներ են գրանցում այլասերման իրենց նպատակներում: Շարուն աստիճանաբար պոռնոյի տեսք է ընդունում, և կանանց մարմնի՝ դարերով ծածկված մասերն օրը ցերեկով փողոցներում է ցուցադրվում՝ սովորական հագուստը լողազգեստի, գիշերանոցի կամ ներքնազգեստի վերածելով...

Բայց եթե այդ զգեստները ծովափին անհրաժեշտ ամառային կամ ննջասենյակային զգեստ են, ապա ցուրտ եղանակին ևս այդ ոճով, մոտավորապես այդպես՝ զգեստավորվելն ու փողոցներում երևալը, բացի բարոյական, սոցիալական ու նաև արական՝ հատկապես (այն էլ «տաքարյուն ազգի») երիտասարդների համար հոգեբարոյական, զգացական և այլ խնդիրներ առաջացնելուց, նաև առողջապահական լուրջ խնդիրներ են դեռատի կանանց համար...

Ահա թե ինչպես և բազմաթիվ ինչպիսի խնդիրներ ստեղծելով է ներդրվում պոռնոն մեր կյանքում: Եվ ի՞նչ անեն դեռևս իրենց գիտակցությունն անաղարտ պահած և «նամուսն ու աբուռը» չկորցրած ծնողները և տատիկ-պապիկներն այս «նորաձևության» ագրեսիայի առաջ, որին որոշ բացառությամբ զինակցում են հեռուստատեսությունն ու մամուլը, էլ չասած անբարոյականության, պոռնոյի մի այլ ծանր հրետանու մասին, որ կոչվում է «ինտերնետ», եթե այն անզգույշ, տգիտորեն ու անբարոյական զգացումով գործածվի:

Ու եթե մեկն ասի, թե մենք ի՞նչ կարող ենք անել, երբ ամբողջ մարդկությունն է այդ ճամփով գնում, այն էլ զարգացած, հարուստ երկրների առաջնորդությամբ, որոնցից մեր սովորելու մասին չորս կողմից տրվող խորհուրդները հաճախ հրամանի նման են հնչում, դրա պատասխանը կարող է հետևյալը լինել. եթե ուրիշներն իրենց աչքը հանում են, պարտադիր է, որ մենք էլ նույնն անենք՝ կուրամանք: Հապա ո՞ր է մեր նահատակ ազգի՝ չարից անվախ ու անպարտ ոգին, քաջությունը...

Եվ մի դատողություն էլ: Ըստ երևույթին՝ բավականին գրագետ, բանիմաց, զարգացած և փորձագետների, մասնա-

գետների պակաս չունեցող ազգ ենք. սոցիոլոգներ, սեքսու-
լոգներ և էլ չգիտես ինչ «ոլոգներ», ինչքան ասես ունենք, բայց
այդքան «խելոքների» մեջ ինչո՞ւ չի ասվում, որ մեզ տեսանելի
այդ հոգեկան, գաղափարական, բարոյական և ֆիզիկական
այլասերումները սառցալեռան միայն գագաթն են, ու երբ
դրանք և դրանց հետևանքներն էլ ամբողջությամբ ի հայտ գան,
այլևս ուշ կլինի դրանցից զերծ մնալու համար որևէ բան անելը,
բացի... կորստյան հանձնվելուց:

Եվ ցավալի է, որ այս մասին չեն ահազանգում և վճռա-
կան, հետևողական ու հարատև պայքար չեն մղում մեր ազ-
գային, պետական, հոգևոր և մտավորական պատասխանա-
տվություն կրողները, այդ բնագավառներում իրավունք և պար-
տականություն ունեցողները: Մի՞թե այլևս չեն վախենում իրենց
հոգին կորցնելուց: Թե՞ նրանց մեջ արդեն հոգուն հավատացող
էլ չի մնացել. խոսքը կա, բայց ինքը՝ հավատքը, հետևապես և
վախն ու ակնածանքը չկան: Ու եթե դրանք չկան, ուրեմն՝ հա-
վատքին հավատարմությունը ևս չկա, չի՛ մնացել: Այսինքն՝ չի
մնացել մեր ազգի նախնածին ամենաէական հատկությունը՝
հավատքին հավատարմությունը՝ հայ ազգի բարության, ամ-
րության, տոկունության և հաղթանակներով գոյության գործոնն
ու կռվանը: Եվ մեր ամենամեծ կորուստն այն է, որ դա չի՛ մնա-
ցել այնպես, ինչպես պետք է լիներ, ներառելով հայության գոնե
մեծ մասը, իր հոգեկան, գաղափարական, բարոյական վիճա-
կով (որ արտահայտվում է մասնավորապես կյանքի ըմբռնու-
մով, աշխարհայացքով, արարքներով ու կենցաղով), և որ
առանց դրանց անկարելի է այդ հատկություններն ունենալ:

Այս իմաստով, թեև մենք՝ հայությունը, համընդհանուր
այդ վիճակի միջինից, ըստ երևույթին, մի քիչ էլ բարձր ենք.
ավելի լավ, ավելի զորեղ և բարենպաստ դրության մեջ ենք,
սակայն.... Սակայն պիտի կարողանա՞նք օգտագործել մեր այդ
առավելությունը՝ վճռականորեն փոխվելու, վերածնվելու և
չտարվելու դեպի համընդհանուր կորստյան անկում: Մինչդեռ
եթե կարողանանք հաղթահարել այդ փորձությունն ու վտանգ-
ները, ապա այդ հաղթանակով կսկսվի մեր շեշտակի՝ վերելքն

ամեն ինչում, քանի որ դրանով կարժանանանք նաև մեր մեծերի, մեր սուրբ նախնիների, մեր նահատակների՝ մեզ թողած ամենաեական ժառանգությանը՝ *Աստուծո հավատքին հավատարմությանը, կրթմանը Նրա ծանապարհներով, պատգամներով, կոառնանք Նրա ազգը, Նրա ժողովուրդը և անցյալի՝ 301 թվականի պես՝ Նրա նախընտրելին:*

Ջարթնի՛ր, լա՛ո, Հայկյան ու Վարդանանց ցեղի որդի:

Ջարթնե՛ք, հա՛յ այր ու կին, տարեց ու երիտասարդ, սա հին չարի նոր պատերազմն է, որ մղվում է ամեն մարդու և հա՛յ մարդու դեմ:

«Ջարթնի՛ր, որդյա՛կ, ուշքի՛ եկ, վե՛ր կաց, պատերազմի ծայնն հնչեց, զարթնի՛ր կոչեց ծայնն հայրենյաց, կենաց-մահու ժամն հնչեց...»: Երգեցին հայ մայրերը՝ նախազգալով ու ահազանգելով ցեղասպանական ու հայրենիքի կորստյան վտանգը, սակայն նրանց կոչը բոլորը չլսեցին կամ ուշ լսեցին, և այն դարձավ «ծայն բարբառոյ յանապատի»՝ անօգուտ...

Բայց այժմ՝ այդքանից հետո, ահազանգն ա՛յլ է. երկնայի՛ն է ահազանգը՝ առավելապես ուղղված մեր հոգիներին, սրտերին, մտքերին ու գիտակցությանը, որպեսզի վերածնվենք Աստուծո հավատքով, վերակերտվենք մեր մեծերի, սրբերի կերպարով ու ըստ այնմ՝ խղճով և գիտակցությամբ, կամքով և վճռականությամբ ու նաև հարատև հետևողականությամբ ապրենք և գործենք՝ կատարելով մեր անմահ հոգու անանց պարտքը Աստուծո, մարդկության ու մեր ազգի հանդեպ: Ու նաև մեր ազգի ապագայի, այն է՝ մեր երեխաների, թոռների, սերունդների հանդեպ: Եվ այդ անելու արժանի կոառնանք՝ հավատարիմ մնալով մեր հայրերի հավատքին՝ այդպիսով պաշտպանելով, պահպանելով մեր Աստվածատուր հայ մարդկային-ազգային ինքնությունը մարդկության ընտանիքում:

Եվ դա պետք է անենք, որովհետև (թող բոլո՛րն իմանան) Աստված կա՛... և կա՛ Նրա արդար՝ հատուցումը:

15 - 06 - 2009թ.

**ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՆ ՀԵՌՈՒՄՏԱՏԵՍԱՅԻՆ
ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐԻ
ԽՈՐԹ ԱՐՏԱՀԱՅՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ**

Մեր հեռուստատեսային (խոսենք մեր մասին) հաղորդումներում ի՞նչ է նշանակում կնոջ համար երևալ սեքսուալ, ունենալ սեքսուալ տեսք:

Ի՞նչ է նշանակում լավ հագուստ, որն ընդգծում է կնոջ մարմնի այն մասերը, որով ինքը երևում է առավել սեքսուալ (կամ նրա այդպիսի հագնվածքն ընդգծում է նրա սեքսուալությունը): Կարո՞ղ է պատահել, որ դա նշանակում է երևալ սեռական հարաբերության համար առավել ցանկալի: Բայց ցանկալի, ցանկություն առաջացնող ո՞ւմ համար՝ իր ամուսնո՞ւ, իր սիրած տղամարդո՞ւ, թե՞ տասնյակ, հարյուրավոր կամ հազարավոր տարբեր տղամարդկանց, գուցե միասեռական կանանց համար:

Մի՞թե ակնհայտ չէ, որ այդ նույն նպատակով մեր ժողովուրդը, հատկապես նոր սերունդն է թիրախավորվում, և այլասերման, ինչ-որ չափով, նույն վնասը հասցնելու համար են մասներ ռադիոհեռուստատեսային՝ հատկապես որոշ ալիքների օտարածին անբարո երաժշտությունը, երգերը, պարերը և շոուների անբարո կատակները...

Սա ի՞նչ վիճակ է...

Սրանք որտեղի՞ց, ի՞նչ ծրագրեր են, որ հաղորդվում են որպես տեղեկատվություն, որպես մշակույթ կամ զվարճանք ու մաս ներկայացվում են որպես ճաշակավոր, հետևապես և ընդօրինակելի «ճաշակ, նորածնություն ու առաջադիմություն»:

Եվ հարց է մաս, թե ինչպիսին է այս ներմուծվող ու այն կապկելով արդեն մաս հայրենիքում արտադրվող «մշակույթի» տարածմամբ զբաղվող հեռուստաալիքների ստեղծողների, կազմակերպողների, կիրառողների նպատակը:

Այդպիսով, ո՞ր է գնում հայաստանյան հեռուստատեսության ու նաև ռադիոյի զգալի մասը: Ուլքեր և ինչո՞ւ են մեզ և հատկապես մեր մանուկներին ու երիտասարդությանը քշում այդ կորստաբեր ուղղությամբ... իսկ ուլքե՞ր և մեր ո՞ր հաստատությունները, կառույցները պարտավոր են անդրադառնալ մեր այս և նման վիճակներին, պարտավոր են վերացնել դրանք ու դրանց հետևանքները, որոնք այլասերման ավերներ են գործում մեր ազգի մեջ՝ մեր հայրենիքում:

Ուլքե՞ր, ինչպե՞ս, ե՞րբ կկանգնեցնեն նշյալ ու դրանց նման չարիքները: Չարիքներ, որոնք կատարվում են մեր հարազատ, սակայն ապակողմնորոշված (գուցեև արդեն այլասերված) կողմերի միջոցով, այսինքն՝ մե՛ր իսկ ձեռքերով:

Անկասկած, սա ևս այն երևույթներից է, որ կարիք ունի երկնային ողորմության ու ներգործության՝ առաջին հերթին՝ մեր հոգիների, սրտերի, խղճի և գիտակցության վրա:

Խնդրե՛նք այդ ներգործությունը՝ ամեն մեկս առանձին ու նաև ազգովի՝ բոլորս միասին:

Կիրակի, 27 - 09 - 2015թ., ժամը 15:00, Մոսկվա

ՄԻ ՊԱՀ, ԵՐԲ ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՌԿԱ Է

Այդպիսի պահին, եթե նայենք հայ և մասնավորապես հայաստանյան իրականությանը, մեզ հետ կատարվող անհասկանալի շատ բան կա, որոնցից մեկը ծխախոտի գործածությունն է, որի մեջ կարծես ազդովին, առնվազն մանկամտությամբ ենք համակված:

Այ մարդ, այ հայ մարդ, որ Աստված քեզ լավ խելք է տվել և կյանքում՝ պատմականորեն ու նաև մեր օրերում, ո՛ր էլ լինում ես, շատ հաճախ որպես հաջողակ արհեստավորի, գործարարի, վաճառականի, բարձրակարգ մասնագետի և նման այլ շնորհքներով ես հանդես գալիս, ինչո՞ւ ես ախտահարում քո մարմինը, օրգանիզմը ու նաև ախտահարում ես շրջապատդ ու այլոց՝ քո օրինակով՝ նաև քո և ուրիշների երեխաներին և դրանով նաև քո հոգին ու խիղճը: Մի բան, որի հետևանքը կարող է անմիջապես չերևալ, բայց բնականոն օրինաչափությամբ՝ այն շատ չի հապաղում և անպայման զգացվում է տկարությամբ, տարբեր աստիճանի ցավերով ու կորուստներով: Անհամեմատ ավելի վատ և կորստաբեր, կործանարար հետևանքներն առաջանում են նրանից, որ ծխախոտանուկությունը (ինչպես և այլ մոլություններ) նշանակում են հակառակություն անձնական, հասարակական, պետական և հատկապես ցավալի՝ մեր զավակների, թոռների ու ընդհանրապես մեր մատաղ, անմեղ սերնդի առումով:

Եվ դրա համար մի՞թե չպետք է ազգային ահազանգ հնչեցվի, որպեսզի հայ մարդիկ վերացնեն ծխելը, դադարեցնեն «սեփական ձեռքով սեփական աչքը հանելը»՝ իրենց թունավորվելը, ուրիշներին թունավորելը, ստեպ-ստեպ հիվանդանալն ու ժամանակից (Արարչի որոշածից) շուտ կյանքից հեռանալը: Եվ դա, ունենալով անձնական, ընտանեկան, հա-

սարակական, ազգային, պետական վա՛տ հետևանքներ, նաև դե՛մ է Արարիչ ու Ամենակալ Հորը:

Ի՞նչ է եղել, ի՞նչ է պատահել հայի տրամաբանությանը, ինչո՞ւ ենք մանկամտորեն մոտենում այդ կորստաբեր երևույթին ու անզգամի անտարբերությամբ վերաբերվում դրան...

Ասվել է, որ մեր ազգի գրագիտությունն աշխարհում առաջին տեղերից մեկն է գրավում. շա՛տ լավ, դրա համար փառք ու պատիվ մեզ, բայց ո՞ւր մնաց այդ գրագիտությունը, երբ աշխարհի համարյա բոլոր կողմերում հասկացված լինելով հանդերձ, որ ծխախոտի գործածումը նաև մոլություն է, որը գերում, կամազրկում, ստրկացնում, վնասում և դանդաղ ինքնասպանության է հասցնում, դու թույլ ես տալիս, որ դա քեզ հետ տեղի ունենա. ո՛վ հայ մարդ, քի՞չ էին քեզ ստրկացնողները, հիմա էլ նիկոտինի՞ն ես ստրուկ դառնում և կյանքդ հանձնում:

Այս ի՞նչ վիճակ է. փոխանակ սահմաններդ, երկիրդ ու երեխաների՞դ պաշտպանելու, ընտանիքդ ու հայրենիքդ շենացնելու, ծխախոտամուլ «քեֆի՛դ» համար քո (և ո՛չ միայն քո) Աստվածատուր կյա՞նքն ես խեղում, սպանում...

Այս ի՞նչ վիճակ է, որ մեր հայրենիքում դա պատշաճորեն չի հասկացվում, չի ճանաչվում, և այդ կորստաբեր ու նաև ամոթալի վիճակին անհապաղ ու վճռական վերաբերմունք չի ցուցաբերվում: Եվ ցույց չի տրվում ոչ միայն համարյա համատարած (ի՛նչ ցավ ու ամոթ), նաև շարունակվում է պետական բազմաթիվ պաշտոնյաների, հոգևորականների, իրավապահների, բժիշկների, ուսուցիչների, մշակութային գործիչների, մտավորականների և ոչ պակաս ցավ ու ամոթ՝ գիտակից համարվող բազմաթիվ պապիկ-տատիկների կողմից ու նաև (սա արդեն գերարտակարգ իրավիճակ է)՝ պետության առաջին դեմքերի կողմից:

Այս ի՞նչ վիճակ է՝ տհասությա՞ն, տգիտությա՞ն, նեխածությա՞ն, թե՞ պարզապես մի հանցավոր վիճակ: Եվ ո՞ւր են նրանք, որ կոչված և պարտավոր են թույլ չտալ, որ լինի այդպիսի վիճակ, իսկ եթե արդեն կա, անհապաղ վերացնեն այն:

Պետք է զգա՛լ, հասկանա՛լ, հավատա՛լ, վստա՛հ լինել, որ եթե մի պահ զգաստանա՛նք ու տրամաբանենք (հատկապես մեր հոգևոր ու աշխարհիկ ղեկավարությունը և իրա՛վ մտավորականությունը, եթե վերջինս կա՛, մնացել է), այդ դեպքում ոչ միայն մեր տներից, աշխատավայրերից և նույնիսկ փողոցներից, այլև Հայաստանի Հանրապետության բոլոր քաղաքներից և գյուղերից անհապաղ դուրս կմղվի ծխախոտամոլությունը: Եվ այդ անելով՝ մեր երկրի իշխանությունը և բոլորս, տարբեր ձևերով, միջոցներով ու լեզուներով, աշխարհին կծանուցենք, **որ մեր հայրենի տարածքը՝ ՀՀ-ն, զերծ է ծխախոտի վարակից:**

- «Մեր երկիր Հայաստանում այլևս ծխախոտամոլներ չկան, ու այդպիսիներն էլ չեն ընդունվում, մինչև չազատվեն այդ մոլությունից. իրենք չվնասազերծվեն և ուրիշներին էլ չվնասեն»:

- «Մենք զերծ ենք ծխախոտամոլությունից և կոչ ենք անում բոլորին, որ նույնն անեն, ազատագրվեն»:

- «Պատրաստ ենք անշահախնդրորեն օգնելու աշխարհի մեր եղբայրներին, քույրերին ու բոլոր մերձավորներին՝ ձերբազատվելու ծխախոտամոլությունից: Դիմե՛ք մեզ՝ առանց որևէ երկմտանքի»:

Իսկ հայ հոգևորականությունը, մեղա գալով, որ իր մեջ ծխախոտամոլներ է ունեցել (և գուցե դեռ կան) ու դրանով նաև իր հարազատ հոտին վատ օրինակ է ծառայել, ըստ երևույթին, երկու դեր ունի կատարելու. առաջինը՝ աղոթել այդ մոլությունից մեր ազգի հնարավորինս շուտ ազատվելու համար, երկրորդը՝ քարոզել, պատգամել, որ յուրաքանչյուր հայ մարդ ևս աղոթի՝ խնդրելով Տիրոջը օգնել մեր ազգին, հայրենիքին և պետությանը՝ անփորձանք ապրելու և Աստվածահաճո կյանք ունենալու համար՝ խաղաղ, համերաշխ ու ամեն մոլությունից զերծ մարդկության մեջ:

Երեքշաբթի, 05 - 06 - 2012թ., ժամը 08:30

Ի՞նչ ԿԼԻՆԻ, Եթե...

Ի՞նչ կլինի, եթե դադարեն «նարկոտրաֆիկը» (թմրադեղերի միջազգային տարածումը) և ընդհանրապես միջազգային «նարկոբիզնեսը» (թմրադեղերի արտադրությունն ու վաճառքը):

Կլինի այն, որ մի շարք երկրների գյուղացիության մի զգալի մասը կտուժի. բազմաթիվ ընտանիքներ կզրկվեն իրենց եկամուտներից, կաղքատանան, գուցեև սոված մնան: Միաժամանակ, աշխարհի բազմաթիվ երկրների քաղաքներում ու տարբեր բնակավայրերում թմրադեղերի, հատկապես մանրածախ «բիզնեսի» մեծ թվով «աշխատատեղեր» կկորչեն, «աշխատողները» գործազուրկ կդառնան, և շատ ապօրինի հարստացողներ կսնանկանան, և նրանց սպասարկող բիզնեսներն էլ կտուժեն:

Եվ դրա հետ կառաջանա նաև մի այլ երևույթ. հատկապես որոշակի երկրների ազգային բյուջեների միլիարդավոր դոլարներ չեն վատնվի «նարկոբիզնեսի» և «նարկոտրաֆիկի» դեմ մղվող միջազգային վտանգավոր պայքարում, շատ երկրներում էլ չեն լինի «մաֆիական» ներքին պատերազմներ՝ մեծակորուստ, դաժան հետևանքներով, և ամենակարևորը՝ չեն խեղվի միլիոնավոր թմրամոլների թե՛ ֆիզիկականը և թե՛ հոգեկանը, միլիոնավոր ընտանիքներ չեն քայքայվի ու դժբախտանա, և բազում հասարակություններ ներկայիս մեծ մասշտաբներով չեն այլասերվի ու բարոյազրկվի...

Եվ այս ու նման պատճառներով է, որ աշխարհը, մարդկությունը թմրադեղերի դեմ ընտրել է պատերազմ, այլ ոչ թե հանդուրժողականություն, համակեցություն և խաղաղություն:

Համընդհանուր նույն, սակայն ընդգրկումով դրական ավելի մեծ ազդեցություն կունենա, եթե դադարեն ծխախոտի

արտադրությունը, վաճառքն ու գործածությունը, որով կնվազեն հիվանդանոցների մահճակալները և դեղորայքի գործածումը, կնվազեն վաղաժամ մահացությունները, հարազատների ցավը, որք երեխաները, կնվազեն անձնական, ընտանեկան ու ազգային բյուջեների և տարբեր այլ միջոցների վատնումները, կնվազեն դժբախտ պատահարներն ու այլ դժբախտություններ: Դրանց փոխարեն կլավանա ժողովրդի և, մանավանդ, մատաղ սերնդի, երիտասարդության առողջությունը, կբարձրանան մարդկանց աշխատունակությունը, արտադրողականությունը, ինչպես նաև իսկական տրամադրությունը, և կբարձրանան, կլավանան նաև մարդկանց գիտակցությունը, կամքը, նկարագիրը և դեռ շատ ուրիշ կարևոր բաներ:

Եվ այս հաշվարկների հետ հույժ օգտակար կլինի հաշվարկել նաև պոռնոտրաֆիկի (պոռնկության հատկապես բռնի՝ տարածման), պոռնոգրաֆիայի (հատկապես մանկական) ու ամեն տեսակ պոռնոների դադարեցման օգտաշատ հետևանքները անձերի, ընտանիքների, համայնքների, ազգերի և մարդկության համար:

Եվ չմոռանա՞նք նաև հաշվարկել հույժ կորստաբեր հետևանքները, որոնք հիմնականում և գլխավորապես կապված են անկումային խախտումների հետ՝ մարդկային խղճի, գիտակցության, կամքի, կազմակերպվածության, կարգապահության, ու ամենակորստաբերը՝ կապված են Աստվածավախության ու Աստվածասիրության կորստի հետ:

Այս հարցերի շարքում դեռ անդրադարձ չեղավ, չխոսվեց մարմնավաճառության, մանկապղծության և նման այլ գերաստիճան պղծությունների «հարուցիչների» մասին, որոնց համար ոչ մի հաշվարկի հետևից չպետք է ընկնել ու նաև չպետք է որևէ «ծակ փաստաբանական պաշտպանությունների» ծուղակներում խճճվել, այլ որպես արտակարգ դրությունում արտակարգ վտանգ՝ տեղնուտեղն այրել և փոշին ցրել այնպես, որ այլևս այդպիսի բառերն անգամ չհնչեն հայոց լեզվով և որևէ այլ մարդկային լեզվով...

Եվ դրա համար, ոչ թե նաև «մարդու իրավունքների» լա-
րախաղացության, այլև պղծության վճռական վերացում է
պետք, միաժամանակ՝ միամիտ կամ անտեղյակ մարդկանց
իրազեկելով, որ *սրբապղծությունն է «մանկապղծությունը» հու-
նարեն եզրույթով անվանել «պեղոֆիլիա», որը թարգմանվում է
«մանկասիրություն» կամ «տղայասիրություն»:*

Հատկապես պղծության դեմ պայքարում շատ կարևոր է
չընկնել որպես «մարդասիրական» կամ «մարդու իրավունք-
ների» ներկայացվող թակարդները: Այլ լինել հավատքով՝ զգո՛ւմ,
զգա՛ստ ու խորագետ՝ ապավինելով Արարիչ Հոր զորությանը:

14 - 08 - 2009թ.

ՄՏՔԵՐ ԵՎ ՀԱՐՑԵՐ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

- Մարդու իրավունքը պետք է պաշտպանվի յուրա-
քանչյուր անձի կողմից:

Յուրաքանչյուր մարդ նախ պետք է ինքը հարգի, պաշտ-
պանի և պահպանի իր հետ առնչվող անձանց, մարդկանց իրա-
վունքը, օրինակ՝ իր ընտանիքի անդամների, ազգականների,
ընկերների, հարևանների, աշխատակիցների, ինչպես նաև փո-
ղոցով քայլող յուրաքանչյուր անձի (թույլ տալով, որ նա հան-
գիստ անցնի ճանապարհային անցումներով՝ առանց մեքենան
քշելու նրա վրա՝ սարսափազդու ազդանշանների «սիգնալ-
ների» տարափի տակ: Իհա՛րկե, հետիոտն էլ պետք է հարգի
վարորդին և ապօրինի ու անհարկի «չցցվի» նրա առաջ...):

Մյուս կողմից մարդասպանի, մանկապղծի և նման ոճիր-
ների զործողների կյանքը խնայելն արդյո՞ք մարդու իրավունքն
ու ազատությունը հարգել ու պաշտպանել է նշանակում, արդ-
յո՞ք դա մարդասիրություն է նշանակում (հետո էլ, խնայելով
ոճրագործի կյանքը, ժողովրդավար երևալու համար մտածել,
թե ինչպես պետք է ոճրագործ ճիվաղի համար արժանապատիվ

կեցությունն ապահովել՝ համապատասխան կացարան, սնունդ, տեղեկատվություն, սպորտային միջոցներ ու այլ հարմարություններ տրամադրելով: Ու այդ ամենը նաև չարագործի զոհերի՝ երեխաների բերանից կտրելու գնով...):

Ճիշտ է, որ մենք քրիստոնյա ազգ ենք և պետք է սիրենք ու ներենք: Եվ այս հարցում «բայց» ասելով որևէ բացառություն չպետք է անենք, շեղում չպետք է ունենանք և դրա համար որևէ պատճառ չպետք է «բռնենք»: Հետևապես, մենք էլ որևէ բացառության, շեղման ու պատճառի մասին չենք խոսի, կասենք միայն, որ մեր սուրբ հավատքին հետևելով՝ բռնապետին, ազգը հարստահարողին, մարդասպանին և մանկապիղծին ներելուց առաջ իսպառ վերջ տանք միմյանց դեմ պատերազմելուն, միմյանց սպանելուն, ընդհանրապես մարդկության մեջ ու հատկապես քրիստոնյա կոչված ազգերի միջև... Եթե տնտեսական շահերի, տարածքային ամբողջականության և կամ ազատությունների, անկախության ու նման այլ իրավունքների հանդեպ սպառնալիքների պարագայում պատրաստակամություն է լինում, ու իրավունք է վերապահվում ռազմարշավներ կատարելու, մահաբեր ռումբեր, հրթիռներ տեղալու բնակավայրերի, հարյուրհազարավոր քաղաքացիների, ներառյալ անմեղ երեխաների վրա, ընդհուպ միջուկային զենք գործածելու, ապա անմեղ մարդուն սպանելու կամ հրեշտականման մանուկին պղծելու համար մի փամփուշտ չպե՞տք է արծակվի պիղծ ճիվաղի վրա:

Ով որ իրեն իրավունք վերապահի ասելու, թե այդպիսինի վրա փամփուշտ չպետք է արծակվի, նա պետք է նաև պատասխանի, թե *ինչո՞ւ* ռումբեր ու հրթիռներ նետվեցին Եվրոպայի, Մերձավոր Արևելքի, Ասիայի ու այլ վայրերի քաղաքների վրա և դեռ նետվում են, և բոլորովին անմեղ հազարավոր կանայք ու երեխաներ են զոհվում, և դա հանցանք չի համարվում...

Եվ դեռ շատ *ինչուներ* կան, ինչպես միջազգային, այնպես էլ մեր՝ հայ ազգային, հասարակական ու անհատական առումներով ու նաև հայ պատմական և մեր իսկ ժամանակի

առումով: **Ինչուներ**, որոնց տրված էր կնային պատասխանների հանդեպ աշխարհը (ներառյալ հայաշխարհը) անտարբեր է՝ առանց անդրադառնալու, որ այդ պատասխանները պարունակում են բազում անլուծելի համարվող խնդիրների լուծումներ ու ամեն տեսակ փորձանքներից, փորձություններից, չարիքներից փրկվելու միջոցներ, ճանապարհներ...

Շաբաթ, 21 - 10 - 2017թ., ժամը 14:00

ՍԹԱՓՎԵԼ, ԶԳԱՍՏԱՆԱԼ

Վնասակար է, ամոթ է, մեղք է, որ կան անթույլատրելի բաներ, որոնք արվում են օրը ցերեկով՝ բոլորիս աչքի առաջ ու երկար ժամանակ: Բայց այդպես երկիր ու պետություն պահել կլինի^օ: Երեխա մեծացնել, ընտանիք պահել կլինի^օ:

Զգնաճք դեպի ազգի ու երկրի մեծ քաղաքական հարցերը, տնտեսաֆինանսական գործունեությունը և մեր կրթության, մշակույթի ու բավական խորթացած ապրելակերպի երևույթները, որոնց լավացումն իբր թե երկարատև, այն էլ տարբեր օտարների օգնությամբ և խրատներով, ուսումնասիրությունների, քննարկումների, վերլուծությունների, էլ չգիտես՝ ինչերի և ֆինանսավորումների կարիք ունի, այլ որպես օրինակ՝ անդրադառնաճք վաղեմի ու ակնհայտ այն վնասակար ու ամոթալի երևույթին, որի մասին ՁԼՄ-ներով էլ տարիներով հաղորդվում, գիտականորեն լուսաբանվում և կառավարական որոշումներ են ընդունվում: Խոսքը վերաբերում է ծովերից ու փարթամ անտառներից զուրկ մեր երկրի ռազմավարական նշանակության Սևանին ու մի քիչ էլ այս ու այն կողմ մնացած անտառատառածքներին, որ շարունակաբար ապօրինի չհատվեն և նման ձևով ձուկ չորսան: Որովհետև դրանից բազմաբնույթ վնասները կրելու է մեր մեծ հայրենիքից Աստուծո ողորմածությամբ մնացած մեր փոքրածավալ ու միջազգային հաղորդակցությունից մեծ չափով մեկուսացած հանրապետությունը, որը և մեր ազգի,

հատկապես հայրենագուրկ հայության գոյության վերջին հույսն է: Բայց տարիներով ի՞նչ է տեղի ունենում:

Ապօրինի կտրված անտառափայտը, որ մատիտի պես չի թաքցվում գրպանում՝ բեռնատարներով տեղափոխվում է մե՛ր իսկ երկրի ճանապարհներով, «նկատող չկա»: Եվ սիգ ձուկը (որ հենց դրա որսի արգելված ժամանակ) լայնորեն վաճառվում է ոչ միայն մեր շուկաներում, այլև մեր ռեստորանների ճաշացանկերում իր նշանավոր տեղն է գտնում, և Սևանի ափամերձ ռեստորաններից սիգ ձկան խորովածի հոտն ու ծուխը տարածվում են ամբողջ շրջապատում, իբրև թե այդ մենք չե՛նք զգում, չե՛նք տեսնում, բայց ձուկն ուտում ենք: Սա օրենքի ու նաև խղճի և գիտակցության խախտում չէ՞: Իհարկե, խախտում է: Դրա վնասակար լինելը հասկանալի չէ՞: Իհարկե, հասկանալի է, ի վերջո, մենք անհուսորեն տգետ, չհասկացող մարդիկ չե՛նք: Ուրեմն՝ դա նաև վա՞տ է: Իհարկե, վատ է, քանի որ ակնհայտորեն վնասակար է ոչ միայն էկոլոգիական, տնտեսական, այլև ու ավելի վատ՝ մեր ազգային հոգեբանության, օրինապահության, կարգապահության, ազնվության ու խղճի առկա վիճակի առումով:

Դժվար է պատկերացնել, որ հասել ենք այն աստիճանի, որ ամեն ժամ հարյուրավոր մեր հայրենակիցներին մատուցվող ապօրինի որսացված սիգը ոչ թե գոնե մեծացած, որսի համար հասունացած, այլ այդ չափից դեռ մի քանի անգամ փոքր է... Մի բան, որ երբեք չի արվում ոչ միայն զարգացած, այլև զարգացումից դեռ շատ հեռու եղող երկրներում...

Ինչ-որ մեկը, ինչպես ժամանակին է ասել, «հնձածդ խոտ չի՞», այժմ էլ կարող է մտածել ու ասել, թե ինչի մասին է խոսքը, ի՞նչ կա մտահոգվելու. «եղածը ձուկ չի՞», այդ մանր-մունր ծառակտորների մասին էլ արժե՞ ահազանգել: Եթե այդպիսի մեկը կա, նրան պետք է ասվի, որ խոսքը ոչ թե «մանր-մունր ցախին ու ձկներին» է վերաբերում, այլ այս մեր քիչ մնացած անտառներին և միակ նշանակալի ջրատարածք Սևանին, բայց դրա հետ և շատ ավելի մեր ազգի պատվին է վերաբերում ու մեր ազգային գիտակցությանը և ոչ միայն...

Եվ եթե մի պահ օրենքի խախտումը և հասցվող նյութական վնասը մի կողմ թողնենք, հապա մեր ամոթը, խիղճը և տարրական օրինապահությունն ու ազգային-քաղաքացիական գիտակցությունն ո՞ր եմ, ո՞ր «սեւավն» է եկել տարել: Մի՞թե այդպիսով կարելի է եկամուտ ստանալ, մի՞թե այդ միջոցներով կարելի է երկիր ու տուն պահել, երեխաներ մեծացնել... էլ չասած՝ նրանց հայ քրիստոնյայի ու քաղաքացիական, հայրենասիրական դաստիարակությունը՝ որպես հայրենիքի, բնության և սահմանների պաշտպանի ու ազգի ամեն տեսակ վերելքի գործունեության ժառանգորդի և նվիրյալի: Ի՞նչ է, արդեն մեր հոգիներն էլ են անզգայացած:

Մինչդեռ եթե մեր մեջ գոնե մի նշույլ իսկ մնացած լինի մեր ազգի մեծերի, սրբերի, նահատակների հավատքից, ազնվությունից և խղճից ու գիտակցությունից, ապա այն, ինչի մասին, որ միայն ասվել է, թե արգելված է, ուրեմն պետք է ո՛չ մի դեպքում չանել: Իսկ օրենքում, եթե մի բանի մասին ասված է անել, պետք է անհապա՛ղ ու լիովին անել, իսկ այն, որ չպետք է անել, երբեք ու ոչ մի դեպքում չանել... Մանավանդ որ օրենքում ասվածի հետ նաև բացատրվում է, թե ինչ պատճառով է այդ օրենքն ընդունված: Դա պետք է լիովին բավարար լինի հայրենի օրենքի յուրաքանչյուր տառի հարյուր տոկոսով պահպանման համար: Եվ պետք է այդպես լինի Հայաստանի քաղաքացու համար ոչ թե պատժվելու վախից, այլ, հիմնականում, նրա խղճի և գիտակցության, պատվի ու հայրենասիրության, քաղաքացիական պարտաճանաչության և նրա ստացած դաստիարակության պատճառով: Այսքա՛ն հանգամանքներ կան, թեև դրանցից մեկն էլ բավական կլիներ, որ հայ լինենք և մա՛րդ լինենք:

Եվ ուշագրավ է, որ տարիների ընթացքում նշյալ ու այլ բնագավառներում բոլորիս հասկանալի վնասները զալիս են ոչ թե մեր հակառակորդներից, թշնամիներից, այլ դրանք գործում ենք մենք՝ մեր ձեռքով, օրը ցերեկով բոլորի՝ ներառյալ երկրի իրավապահների ու ղեկավարության աչքի առաջ... ***Արդյո՞ք այդ երևույթը մի հայելի չէ, որ ցույց է տալիս մեր իսկական***

վիճակը: Ու եթե նայելով այդ հայելուն՝ չենք փոխում մեր վիճակը, չենք մաքրվում, սրբվում առաջին հերթին հոգեբարոյական այլանդակություններից, ապա հանցավորներին տարբեր տեղեր փնտրելու փոխարեն մտածենք, որոշենք, որ պարտավոր ենք անհապաղ մեզ դուրս բերել մեղքերով լի վիճակից:

Ի վերջո, մի՞թե չպետք է սթափվենք, հաշիվ տանք մեզ և որոշենք, թե ինչպես պիտի ապրենք: Ոչ թե ապրենք որպես խաշով ու դոլմայով հայ կամ կիսահայ, կամ էլ՝ մի կերպ իբրև հայ, այլ ապրենք որպես իսկական, լիարժեք հայ՝ արժանի մեր մեծ, սուրբ, նվիրյալ նախնիների օրհնությանը և հավատարիմ նրանց պաշտած, պաշտպանած ու մեզ որպես սուրբ ու կենարար ժառանգություն փոխանցած հավատքին:

Եվ այդպիսով ապրենք մարդավարի-հայավարի՝ Աստվածասիրությամբ, մարդասիրությամբ, պատվով, խղճով, գաղափարով, բարոյականությամբ և դրանցով կլինենք անպայման ապահով, բարեկեցիկ ու արժանապատիվ՝ հօգուտ նաև մարդկության ու ամենաէականը՝ ի գոհություն մեր Արարիչ Հոր:

Կիրակի, 14 - 11 - 2010թ., ժամը 21:10

ՄԵՐԺԵԼԻ ԵՆ ԲՈԼՈՐ ՉԱՐԻՔՆԵՐԸ

- *Չարի՞ք է թմրադեղը:*

- Այո՛:

- *Ծի՞շտ է դրա արգելումը:*

- Այո՛, շատ ճիշտ է, և դրա արգելումը պետք է կատարվի բազմակողմանի միջոցներով, հետևողականորեն, հարատևորեն ու ամենայն խստությամբ, որպեսզի այն իրապես վերացվի, այլ ոչ թե տասնամյակներով համարյա ամբողջ աշխարհում շահարկվի:

- Բայց ինչպե՞ս է բացատրվում թմրադեղի գործածման վնասակարությունը, իրավական և կամ բարոյական ինչպիսի՞ հիմնավորմամբ է այն արգելվում, հալածվում և պատժվում: Ու

արդյոք դրանով չի՞ ոտնահարվում մարդու իրավունքը նրանով, որ ո՛չ միայն արգելվում են թմրադեղի արտադրությունը, տեղափոխումը, պահեստավորումն ու վաճառքը, այլև դրա ազատ գործածումն անձի կողմից:

Սրա մասին, ըստ երևույթին, հանրահայտ բացատրություն չկա կամ առնվազն զանգվածային ու ամենօրյա տեղեկատվության մեջ չի հանդիպում: Բայց կարելի է ենթադրել այդ բացատրությունը. թմրադեղի ինքնական գործածումը վնասակար է մարդու առողջությանը ու նաև մոլություն է, որն առաջացնում է կախվածություն՝ կամազրկություն, խեղելով անհատի կյանքը: Եվ դրանով իսկ հակահասարակական է և դրա համար պատժվում է նյութական ու ֆիզիկական հսկայական միջոցների ներդրմամբ:

Բայց հարց է առաջանում. արդյո՞ք միայն թմրադեղի գործածումն է այնպիսի հակահասարակական մոլություն, որի պատճառով կարելի է անտեսել անձի կամքն ու իրավունքը՝ անելու այն, ինչ ինքը ցանկանում է անել ի՛ր անձին, այլ ո՛չ թե ուրիշին:

Եվ ըստ էության թմրադեղն այդպիսի կախվածություն առաջացնող միակ մոլությունը չէ՛, կան և ուրիշները:

Ո՞ւմ հարցնենք: Բժիշկների՞ն, էլ ո՞ւմ: Շատերը կասեն, որ քիչ թե շատ՝ նույն կախվածությունն առաջացնող վնասակար մոլություններից են, օրինակ, գինեմոլությունը, խաղամոլությունը, ծխախոտամոլությունը, սեռամոլությունը, որոնք նույնպես կամազրկում են մարդուն, բարոյազրկում, խեղում նրա ինքնությունը, վնասում նրա ընտանիքին, հատկապես երեխաներին, հետևապես և հասարակությանը... Ինչո՞ւ դրանք չեն արգելվում, և ո՞րն է դրա պատճառը: Ինչո՞ւ տարբեր միջոցներով խստագույնս չի արգելվում միասեռականությունը: Եվ ո՛չ միայն չի արգելվում, այլև նույն այդ մարդու իրավունքի, դրա ազատ ինքնադրսևորման պատճառաբանությամբ տարբեր ձևերով պաշտպանվում, հովանավորվում և նույնիսկ գովազդվում է այդ մեծագույն մոլությունը:

Ունի՞ց պետք է բացատրություն պահանջվի այս երկու

չափ երկու կշռի համար: Երկրի իշխանությունների՞ց: Իսկ անտարբերության համար գուցե նաև կղերականությունի՞ց, մտավորականությունի՞ց...

Միասեռականության վնասն անձի, ազգի և մարդկության համար անհամեմատելիորեն մեծ է, որովհետև, բացի մյուս մոլությունների պատճառած վնասներից, սպառնում է նաև մարդկային գոյին: Այն, իր դաժան ագրեսիվությամբ ու անխղճությամբ հանդերձ, իրեն բարի, խելճ, մեղմ ձևացնելով ու նենգորեն օգտագործելով մարդկային հետաքրքրասիրությունը, ազատամտությունը, հանդուրժողականությունը և այդպիսով ընդունված օրենքները, խարդախ մեթոդականությամբ աստիճանաբար ներթափանցում է հասարակության ու հատկապես մատաղ սերնդի մեջ՝ բազում կեղծ հրապույրներով և հատկապես գործածելով արվեստը, մշակույթը, կրթությունը, տեղեկատվությունը, իրավաբանությունը, այլ միջոցներ և հատկապես իր համարյա անսպառ ֆինանսները:

Ուշագրավ է, որ չարաշահվում են նաև լեզվամտածողությունը, բառակազմությունը, բառերի նշանակությունը: Մի հանգամանք, որն ապացուցում է այդ չարիքի կողմից միջոցների օգտագործման բազմազանությունը... Օրինակ՝ այդ մոլության տարածողները կարողացել են հասնել նրան (իսկ ինչպե՞ս են կարողացել, դա շատ կարևոր, այլ հարց է), որ նույն սեռի մարդկանց միջև սեռական անբնական հարաբերությունը՝ միասեռականությունն անվանվի «մարդկային սեռականություն» (միջազգային գործածվող homosexuality), իսկ երկսեռ բնական հարաբերությունն անվանվի «մարդավախություն» (homophobia):

Եվ դրանից առավել՝ դավադիր, խարդախ և ստո՛ր է հասնել նրան, որ մանկապղծությունը միջազգայնորեն pedophilia անվանվի, որը հունարեն նշանակում է «տղայասիրություն» կամ «մանկասիրություն»: Մարդկության ամենաքստմնելի ոճիրը (դա որևէ գազան իսկ չի անում) տարբեր երկրների մարդիկ հանգիստ կոչում են մարդկային մեծագույն սուրբ հատկությամբ՝ սեր, սիրել...

Փա՛ռք հայոց լեզվին, որ իրերն իրենց անունով է կոչում՝ «մանկապղծություն» և «մանկապիղծ», բայց... Բայց ի՛նչ դժբախտություն. աստիճանաբար Սուրբ Հայաստանում ևս սկսել են այդ արարքը «պեղոֆիլիա» կոչել, այն էլ պաշտոնական և պրոֆեսիոնալ ամբիոններից: Ո՞վ կասի՝ սա ի՞նչ բուժում է պահանջում:

Հայտնի է, որ կան philanthropia - մարդասիրություն, արմենոֆիլիա, ռուսոֆիլիա, անգլոֆիլիա (հայասիրություն, ռուսասիրություն, անգլասիրություն) և այլ ազգերի նկատմամբ նման արտահայտություններ, որոնք նշանակում են այդ ազգերի նկատմամբ սեր, հարգանք, համակրանք, բարեկամություն, հոգատարություն: Բայց այդ հասկացողության՝ սիրո, բարեկամության, հարգանքի, հոգատարության և նման զգացումների մեջ ինչպե՞ս մտցնել մանկապիղծին, որը մարդկության ամենամեծ, ամենաահավոր, ամենաստոր հանցագործն է, և որի պատիժը նախևառաջ Երկնային է. **«Եվ ով որ ինձ հավատացող այս փոքրիկներից մեկին զայթակղեցնի, նրա համար լավ կլինի, որ նրա պարանոցից էջի երկանաքար կախվի և ընկղմվի ծովի խորքը»** (Մատթեոս 18.6-7):

Ի՞նչ անենք: Ինչքա՞ն լռենք: Բայց չէ՞ որ մենք մա՛րդ ենք: Եվ զավակներն ենք մի ազգի, որի նախնյաց համար Աստվածասիրությունն ու մարդասիրությունը և դրանցից բխող պատիվը կյանքի գլխավոր, հիմնական ապրումն են եղել: Դրա համար նրանք այն իրենց կյանքի գնով իսկ հաստատ են պահել:

Լա՛վ, ասենք՝ անզգայացել ենք. արդիական կոչված գիտությունը, մշակույթը, արվեստը, գրականությունը և զանգվածային տեղեկատվությունը (հեռուստատեսություն, սոցիալական ցանցեր, կայքեր և նման բաներ) մեզ կամաց-կամաց «զոմբիացրել» են հոգեկանության, գաղափարականության, բարոյականության ու պետականամետության առումով, բայց ո՞ւր մնաց մեր անմեղ երեխաների, թոռնիկների սո՛ւրբ կյանքի՝ մարմինների և հոգիների պաշտպանությունը՝ պահպանությունը բորենուց էլ վատ մարդանման ճիվաղներից՝ նրանց անմեղ կյանքերը պղծությամբ՝ ամենանվաստացուցիչ կերպով խոր-

տակել ջանացողներից: Եթե այդ վտանգը (որը բոլորի՛ս կործանումն է) ու նաև այդ վտանգի առաջն առնելու մեր պարտքի զգացումը չկարողանան մեզ գիտակցության բերել, մեզ հայ դարձնել, մարդ դարձնել, այդ դեպքում իրավունք չունենք երբևէ մոմ վառելու, խաչակնքելու՝, ո՛չ էլ դեպի երկինք նայելու:

Ինչպե՞ս պիտի կարողանանք այսուհետև ապրել, եթե մեր այդ պարտքը չկատարենք: Առանց դրա իրավունք ունենալու՞ ենք, նաև կարողություն էլ ունենալու՞ ենք պաշտպանելու մեր ազգն ու հայրենիք Չայաստանը ամեն տեսակի ոհմակներից, որ ատամները սրած՝ շրջապատել են մեզ:

Հավատքի ու արդարության տրամաբանությամբ՝ ո՛չ, չենք կարողանալու, որովհետև զրկված ենք լինելու թե՛ այդ իրավունքից և թե՛ կարողությունից: Եվ այդ զրկվածությունը հաստատված կլինի Երկնքից:

Ստածենք այդ մասին, մտահոգվենք այդ մասին ու ըստ այնմ ապրենք ու գործենք՝ անկեղծորեն, հետևողականորեն ու հարատևորեն, որպեսզի միշտ մնանք անփորձանք, մնանք լույսի մեջ՝ հեռու խավարից, հաճությամբ ու օգնությամբ Արարիչ Հոր՝ ***ամենաբարի, ամենաարդար, ամենազոր ու ամենակալ Աստծո:*** Փառք, պատիվ և մեր հավատարմությունն ու սերը Նրան՝ հավիտյանս հավիտենից:

Ուրբաթ, 17 - 03 - 2006թ., ժամը 21:30

ԵՐԵՍՊԱՇՏՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ ԵՐԵՍՊԱՇՏՈՒԹՅԱՄԲ. ՋԱՐԳԱՅԱԾ ԵՐԿՐՆԵՐ, ԲԱՅՅ Ո՞Ր ՀԱՐՅՈՒՄ

Երեսպաշտությունը, կեղծավորությունը հաճախ լինում են նրանց կողմից, որոնք ուրիշներին սովորեցնում են այդպիսին չլինել: Ինչպես դա անում էին փարիսեցիներն Իսրայելում երկու հազար տարի առաջ, և Տերը խարազանում էր նրանց:

* * *

Աստվածաստեղծ բնական միջավայրի անաղարտության ամենուրեք, բազում խախտումներից հետո տեղեկատվությամբ լսում, կարդում ու դիտում ենք, թե ինչպես են զարգացած երկրների բարեսերների ձեռնարկումներով բնապահպանական պետական ու մասնավոր ծրագրերով «որսում» վնասված ճայեր, վայրի բադեր, այլ թռչուններ՝ մաքրելու համար նալթից և բուժելու դրանց վնասված թևերն ու մարմնի այլ մասերը, որ նրանք կարողանան... ապրել: Ու այդպես փրկվում են հարյուրավոր կամ հազարավոր վայրի թռչուններ...

Կեցցե՛ մարդկության բարեսիրությունը, սերը բնական միջավայրի, կենդանական աշխարհի հանդեպ ու հատկապես հրաշալի թռչունների նկատմամբ:

Դրա համար մարդկությանը թող տրվի մարդասիրության մի մեծ մեղալ՝ մարդու կողմից թռչնավորության պատկերով: Սակայն մեղալի մյուս կողմի պատկերն ինչպիսի՞ն կլինի...

- Չենք խոսում պատերազմների, ցեղասպանությունների, ջարդերի միլիոնավոր զոհերի մասին:

- Չենք խոսում քաղցկեղից, սիրտ-անոթային ու այլ հիվանդություններից տարեկան միլիոնավոր մահացությունների մասին:

- Չե՛նք խոսում մահ ճանապարհային, արդյունաբերական ու այլ պատահարների գոհերի, ոչ էլ թմրամոլության, որկրամոլության, գինեմոլության, ծխախոտամոլության և նման այլ մոլությունների պատճառներով մահացությունների մասին: Դրանց թիվը շա՛տ-շա՛տ մեծ է, քան վերջերս թռչնագրիպից տեղի ունեցած մահացությունների թիվը, բայց...

Բայց շուրջ յոթ միլիարդ մարդկության մեջ հարյուրների (գուցեև հազարների) մահացությունը (իհարկե, մահ համաճարակի նկատմամբ երկյուղը, որ կարող էր ավելի մեծ թվով կյանքեր խլել) պատճառ դարձավ, որ համարյա համամարդկային պատերազմ հայտարարվի վարակիչ համարվող թռչնատեսակների դեմ:

Եվ լուրերում տեսնում ես մարդկանց, որ վազում են հավերի հետևից հավանոցներում, բակերում, փողոցներում բռնում և ի՞նչ ցասումով են այդ ընտանի թռչուններին մտցնում պարկերի մեջ ու հրկիզում, հրկիզում, ու հրկիզում հարթ գետնի վրա, փոսերում և էլ ուր հասնի... Ի՞նչ է, այդ ընտանի բոլոր թռչնատեսակնե՞րն են վարակված ու վարակակիր: Շատ տարակուսելի է. մեծ հավանականությամբ՝ դրանց մեծ մասն առողջ է, բայց... Եվ ի՞նչ, հոգատարությունը, խնամքը, պաշտպանությունը միայն վայրի՞ թռչունների համար է...

- Իսկ երբ մարդիկ են օրհասական վիճակում գտնվում՝ կին, երեխա, տարեց, նրանց նկատմամբ անխտիր գոնե նույն հոգատարությունը (ինչպես նավթակալած վայրի թռչունների հանդեպ) լինո՞ւմ է...

- Ըստ երևույթին՝ չի լինում. մարդիկ միմյանց ողբերգություններին շատ հաճախ մարդավայել չեն անդրադառնում, որպես ավետարանական մերձավոր չեն վերաբերվում...

Բայց պե՛տք է այդպես անդրադառնալ ու վերաբերվել, և մենք՝ հայերս, նույնպես ու առավել ևս: Մանավանդ որ մենք մինչև հիմա էլ ողբերգական արհավիրքների շա՛տ կրողներից ենք ու եթե ո՛չ լիարժեք ու հետևողական պաշտպանություն, ապա գոնե որոշ հոգատարություն, խնամք ստացել ենք: Իսկ պաշտպանությունը և ամեն ինչ, որ պետք է վերապրումի հա-

մար, ստացել ենք Տիրոջից, որ մեզ այդքան փորձանքներից ու փորձություններից փրկելով՝ հասցրել է մինչև այսօր և նույնիսկ վերապետականանալու՝ և արժանացրել:

Մնում է միշտ շնորհակալ ու հավատարիմ լինենք Տիրոջը, որ արժանացնում է մեզ Իր բարեհաճությանն ու օգնությանը: Եվ Իր շնորհով՝ միշտ անկեղծ, հետևողական ու հարատև ջանքերով ծառայենք Իրեն և ուշադիր լինենք մեր մերձավորների հանդեպ... Եվ այդ մասին մեզ թող միշտ հիշեցնի հայի ոչ միայն ահազանգը, այլև դրանից ավելի կարևորը՝ հայի հոգեբույն պարտաճանաչությունը:

Շաբաթ, 08 - 11 - 2014թ., ժամը 21:40

ԻՐԱՎ ՃԱՆԱՊԱՐՀ ՈՒ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐ
(Քարո, դժվար և միաժամանակ՝ պարզ,
դյուրին ու պատվավոր)

Կարծես օրինաչափություն է դարձել, որ այս աշխարհի հզորներն իրենց ենթակայության կամ ազդեցության տակ եղող երկրների համար (վերջին հաշվով) ինքնական օրենքներ սահմանեն, պայմաններ դնեն և տարբեր միջոցներով (իրավական կամ ոչ) պահանջեն դրանց կատարումը: Ու եթե այդ երկրները չեն հպատակվում, չեն ենթարկվում ու չեն կատարում պահանջվածը, նրանց հանդեպ կիրառվում են պատժամիջոցներ՝ տարբեր ճնշումներ, սահմանափակումներ, մեկուսացումներ և մինչև իսկ կազմակերպվում են ներքին խռովություններ, իշխանափոխումներ ու այլ փոփոխություններ: Իսկ երբ իրենց ենթակայության կամ ազդեցության տակ եղողներից դիմումներ են հղվում հզորներին՝ դրամաշնորհներ կամ վարկեր ստանալու, նրանց միություններին անդամակցելու կամ որևէ այլ խնդրի համար, այդ դեպքում, եթե չոր մերժում չի լինում, ապա ուղղակի ներկայացվում են դիմումների բավարարման որոշա-

կի պայմաններ, պահանջներ, և բավականին ցինիկորեն պարբերաբար ստուգվում է դրանց կատարումը:

- Այս բոլորը կարծես վաղուց պարզ ու հայտնի է, ի՞նչ կարիք ու իմաստ կա դրանց նորից անդրադառնալու...

- Անդրադառնալու կարիքն ու իմաստը վերաբերում են հիշեցմանը: Մեր ազգին ու բոլորիս հիշեցմել, որ եթե այս աշխարհի հզորների կողմից առաջարկի տեսքով կամ այլ ձևերով պարտադիր պարտավորությունները հեզորեն ընդունում ենք, ըստ երևույթին, որպես ուրիշ տարբերակ չունեցող օրինաչափություն (ինչպես և հաճախ լսվում է հայ պաշտոնակատարների ու առավել ևս գործարարների կողմից՝ «փոքր ազգ, փոքր երկիր ենք, ի՞նչ կարող ենք անել՝ բացի համակերպվելուց, հպատակվելուց և կատարելուց...»), ապա ինչո՞ւ չենք անդրադառնում, չենք կատարում այս աշխարհի ոչ թե ժամանակավոր փոփոխական հզորների (որ այսօր կան, վաղը չկան), այլ տիեզերքի հավերժ Չգորի՝ մեր Արարիչ Հոր՝ Աստուծո՞ւ ու Աստվածորդո՞ւ պահանջներն ու պայմանները: Մանավանդ որ երկնային թագավորության պահանջ-պայմանները՝ պատգամները, ոչ թե շահադիտական, խորթ և մեր դեմ են, այլ ընդհակառակը՝ մեր իսկ բարօրության, մե՛ր օգտի համար են, այժմ և հավիտյան:

Ինչո՞ւ չենք անդրադառնում Աստվածային խոսքին, պատգամներին, այլ ընդհանուր առմամբ արհամարհում, մերժում և նույնիսկ լինում է, որ չարախոսում և դրանց դեմ պայքարում ենք: Ինչո՞ւ: Որովհետև Աստված բարի՞ է, սիրող, ներող ու համբերո՞ղ և դրա համա՞ր չենք վախենում ու ամբարտավանանում ենք:

Սակայն ինչի՞ նման է դառնում մարդկությունը, դրա մեջ և հայությունը, երբ չարաշահում է Արարիչ Հոր բարությունն ու համբերությունը: Շատերս այս աշխարհի գայլերին, շակալներին լսում, ենթարկվում, նրանց առաջ հարգալից («на чьомое-ка») կանգնում ենք, իսկ Տիրո՞ջը. կյանք Պարգևողի սիրո և բարության առաջ ամբարտավանանո՞ւմ ենք: Բայց այդ վարքը չարությունից (ուրացումից, դավաճանությունից) բացի նաև

տգիտություն, հետամնացություն ու անմտություն է, որ չենք հասկանում, հաշվի չենք առնում մեր այդպիսի վարքի հետևանքները և մեծամտանում, գոռոզանում, անզգամանում ենք Նրա առաջ, Ումից փախուստ չկա ո՛չ մի տեղ, ո՛չ մի կերպ, երբեք: Եվ հետևում է Տիրոջ հատուցումը, որը հասնում է մինչև մարդու, ազգի, երկրի, պետության ուղնուծուծը և ներառում է սերունդներին...

Եվ այս դրության մեջ վատից վատն էլ լինում է, երբ զգաստանալու, զղջալու և մեղա գալու փոխարեն ժամանակների ընթացքում և սերունդների մեջ ավելի շատ լսվում է՝ «Վայ, չգիտեինք, որ այսպես կլիներ» կամ՝ «Ես ի՛նչ անբախտ եմք, կյանքն ի՛նչ դաժան է, այսքան պատուհա՞ս...», «Անարդար աշխարհ», «Ո՛վ արդարություն, թքել եմ քո ճակատին», «Ո՛ւր էիր... »:

Բայց մի՞թե չգիտեինք և մինչև հիմա էլ դեռ չգիտե՞մք, որ մեր ազգի դարավոր, կործանարար տառապանքներն ու արյունալի կորուստները ***գուցե մի կողմից հատուցումներ են, որոնք որպես քավություն՝ պետք է անմոռուց կրենք, մյուս կողմից էլ կարող է դասեր և կամ հատուկ խնդիրներ են, որոնք փառքի՛, ամեն ինչում վերելքի՛ ու երանելի կյանքի՛ են վերածվում՝ մեր հավատարմությամբ մեզ շնորհված 1700-ամյա հավատքին:***

Սոռացե՞լ ենք, որ մեզ, մանավանդ առաջնությանը տրված հավատքի շնորհի մասին մեծ մասամբ հիշում ենք, երբ ուզում ենք օտարների՛ն զարմացնել ու հպարտանալ... Եթե դա է քրիստոնյա կոչվելու մեր շարժառիթը (մոտիվացիան), ու մենք այդպիսին ենք դարձել, պետք է մտածենք՝ այդ դեպքում ի՞նչ անունով մեզ կոչենք: Եվ մտածենք նաև, թե մեզ վայել այդ անունն արդյո՞ք մեր երեխաներին, թոռներին և սերունդներին ևս վայել կլինի: Այդ անվան համար նրանք մեզ կհարգե՞ն, կօրհնե՞ն և կուզենա՞ն նմանվել, թե՞ մեզ կանիծեն, մեզնից կզզվեն ու մեր անուններից կգատվեն, կհեռանան: Գուցե և այդ պատճառով խորթ ու պիղծ կողմերի ճանկն էլ ընկնեն, որի համար մեղքը մեր վզին կավելանա, մեղքի մեջ լիովին կխրվենք...

Այս աշխարհի հզորների հրամանները, պայմանները չկատարելու կամ դրանց կատարման ժամկետները չպահելու պարագայում պատիժները հստակ նշվում, ներկայացվում են ժողովուրդներին, նրանք էլ, դա հաշվի առնելով, վախենում, զգուշանում, զգաստանում են, և մենք էլ նրանց հետ՝ հլու-հնազանդ կատարում ենք՝ փորձից գիտենալով, որ այս աշխարհի հզորների դեմ «խաղ չկա»։ Լավ, այդպես վարվելը գուցե խոհեմ ու տրամաբանական է։ Սակայն ո՛չ թե այս աշխարհի («այսօր կա, վաղը չկա») հզորների, այլ Երկնային հավերժ Ամենահզորի՝ (որ մեզ ստեղծել է ու պահպանում է) պատվիրանները, պահանջները մեզ տրված ժամանակամիջոցում՝ մեր ապրելամիջոցում գոնե նո՛ւյն զգուշությամբ ու ճշտությամբ կատարո՞ւմ ենք. կամ գոնե այդ մասին հիշում և փորձ իսկ կատարո՞ւմ ենք, թե՞ դրա համար մտածելու ժամանակ չունենք։ Մեր ժամանակը հազի՛վ է բավարարում բլոտի ու այլ խաղերի, էլ չասած անբարոյական հավաքների, հաճույքների, ամեն տեսակ ապօրեն «քիզնեսների» ու այլ հարաբերությունների համար։

Եվ այս իրականության պայմաններում ո՞ր են Երկնային թագավորության այս աշխարհի մեր ազգի ներկայացուցիչները՝ պատվիրակները՝ հոգևորականները, որ Երկնային Զոր անունից խոսում և մեզ՝ մեղավորներին, մեղքերի թողություն էլ են տալիս։ Ինչո՞ւ Տիրոջ պես բարի, հարազատ հովիվ չեն դառնում. նաև ինչո՞ւ պարանից խարազան չեն շինում ու տաճարից՝ Զայաստան սուրբ երկրից, ամեն տեսակի խաղամուլների, պոռնկամուլների, իշխանամուլների ու այլ «մուլների» սեղանները շուռ տալով (պաշտոններից վճռելով)՝ հայոց սրտերը չեն մաքրում ու ամեն տեսակ չարություն, անհավատարմություն, երեսպաշտություն և մասամբ նորին՝ ազգից դուրս չեն թափում։

Չէ՞ որ այդ անելը և դա իրենց հոտին էլ սովորեցնելը Երկնային պատգամ-պահանջներից է և իրենց կոչումի պարտականություններից՝ որոնց անհաղորդ մնալն ու անտեսելը թե՛ երկրային և թե՛ մանավանդ երկնային հատուցում է ստանում։

Այսպիսի մտածողությունը, դատողությունն ու մտահոգությունն արդյոք անսովոր են հնչում, անհարի՞ր հայի ներկայիս ընկալումներին ու ըմբռնումներին: Ու եթե, ամենայն հավանականությամբ, այո՛, այդպե՛ս է, ապա գուցե հարց առաջանա, թե հիմա ինչու է այստեղ հնչեցվում «անսովորն ու անհարիրը»:

Հնչեցվում է, որովհետև այն ճշմարիտ է և կենսականորեն օգտակար է, հետևապես և անհրաժեշտ է: Իսկ եթե ինչ-որ տեղ, ինչ-որ ժամանակ, ինչ-որ կողմից անփութությամբ, անպատասխանատվությամբ կամ տգիտությամբ, կամ էլ չարությամբ համարվում է՝ իբրև թե այդպիսի բան չկա, իրականում դրանք չեն դադարում այդպիսին լինել:

Եվ «մոռացողները» կրում են դրա պատասխանատվությունը, ինչքան էլ փորձեն այդ իրականությունից փախչել կամ դրա արդեն իսկ հետևանքների համար անհեթեթ պատճառներ փնտրել... Չէ՞ որ որևէ օրենք խախտելու դեպքում անհմարին է պատասխանատվությունից խուսափել՝ դրա մասին մոռանալու կամ այն չիմանալու պատճառաբանությամբ:

- *Ուրեմն այսպիսի դրությունից ելք կա՞:*

- Հավատքով միշտ ելք կա: Մեր Երկնային Հոր գթությամբ:

- *Ի՞նչ պետք է անել:*

- Ձգաստանալ ու մեղա գալ անմիջապե՛ս, ազգովի՛ն ու պետականորե՛ն, մեր հոգիներից, սրտերից ու մտքերից թոթափե՛լ, վանե՛լ հավատազրկությունից ու նյութապաշտությունից առաջացած այլասերման, խորթացման ու անտարբերության թմբիրը և ապրել հավատքի ու հայկականության կյանքով, գործել՝ կատարելով մեր մարդկային, ազգային ու ընտանեկան պարտականությունները. Աստուծո օգնությամբ և Նրա փառքի համար:

ዋ ሊ በ ተ ኬ ፔ ሶ ሃ ሶ በ ሶ ጉ

ጋ ዋ በ ተ ር ህ ን ህ ሊ

ያ ሶ በ ጌ ህ ሃ ህ ን

ጋ ቱ በ ቱ ጌ

Երեքշաբթի, 12 - 10 - 2010թ., ժամը 02:50, Գորիս

ԼՈՒՅՄ՝ ԻՐԱԿԱՆ ԵՎ ԿԵՂՃ, ԿԵՆՍԱՏՈՒ ԵՎ ԿՈՐՍՏԱՔԵՐ

*Եվ նրանց ասաց. «Ինչո՞ւ եք քնել.
վե՞ր կացեք, աղոթեցե՞ք, որպեսզի
փորձության մեջ չընկնեք»:*

(Դուկաս 22.46)

Մարդը (խոսեմք մեր մասին), հայ մարդը կանգնած է երե-
սի մի կողմով դեպի լույսը, իսկ մյուս կողմով՝ դեպի խավարը:

Այս վիճակն այնքան է օրինաչափ դարձած, որքան ցե-
րեկն ու գիշերը և դրանց գոյությունն ու հարաբերությունը:

Սակայն կա մի էական հանգամանք, որը վերաբերում է
իրապես լինելուն, լինելիությանը, այսինքն՝ վիճակի բնատուր
ու իրական, դրական գոյությանը, որի աղավաղմամբ շահա-
գրգռված կողմը՝ չարը, թշնամին, կորստաբերը և դրա էության
խավարն է, որն արհեստականորեն լուսավորում է (ժամանա-
կավորապես), և դրանով լուսավոր կողմի վրա շղարշ է գցվում
և մթնեցվում է (ժամանակավորապես): Եվ սա կատարվում է
նպատակով՝ խաբելու, ապակողմնորոշելու և կորստյան մատ-
նելու (խոսելով մեր մասին) հային: Ու երբ հայն ընկնում, են-
թարկվում է այդ վիճակին՝ կորցնելով իր հոգևոր զգոնությունը,
անտեսելով Տիրոջ պատգամները, Նրա զգուշացումները, ապա
ստացվում է մի վիճակ, երբ այլևս հայը նայելով չի՝ տեսնում և
լսելով չի՝ իմանում: Ու երբ չարի արհեստական, ժամանա-
կավոր լույսի «մարտկոցը» («բատարեան») բնականորեն դա-
տարկվում, անգորանում է և իր բնության մշտական խավարն է
պատում ու իրական լույսի վրայից էլ շղարշը, քողը հանվում,
չքանում է, ապա ժամանակավոր մութը փարատվելով մշտա-
կան կենարար լույսն է ճառագում, սակայն հային այն չի՝
հասնի: Չի՝ հասնի, եթե հայը զգալիորեն գտնվի չարի, ստի,

կեղծի և կորստաբերի իշխանության տակ՝ «անդունդի մյուս կողմում»: Եվ այդ մասին է, որ Ավետարանում ասվում է. ***«Եվ այս բոլորից բացի, մեծ վիհ կա մեր և ձեր միջև, եթե ուզենան այստեղից ձեզ մոտ անցնել, չեն կարողանա, ոչ էլ այդտեղից մեկը կարող է մեզ մոտ անցնել» (Ղուկաս 16.26):***

Ուրեմն՝ հայե՛ր, զգո՛ւն լինենք, արթո՛ւն մնանք և մեր հավատքի ժառանգության զենք ու զրահը վայր չդնենք, այլ ըստ մեր կոչումի՝ սպառազինված լինենք հոգևոր արթնությամբ, ի վիճակի լինենք մի՛շտ կատարելու մեր հոգու պարտքը մեր զավակների, սերնդի, սերունդների, մեր ազգի առաջ, որով և կապահովվի դրանց իրական, էական, կենսական անվտանգությունը, ինչպես նաև ընդհանուր կեցությունը՝ հարատև, ընդմիշտ:

Ամեն մի հայ թող մի «լավ թա՛փ տա» իրեն՝ ստուգելու համար, թե արդյոք չարի բազմատեսակ ոտնձգություններից, բազմաբնույթ նետարձակումներից արդեն չի՞ խոցվել իր Աստվածակերտ ինքնությունը, այն չի՞ մասնատվել չարի, ստի, կեղծի կործանիչ հարվածներից: Իր հոգին և սիրտը, միտքն ու գաղափարը, բարոյականությունն ու կենցաղավարությունն անաղարտ մնացե՞լ են, նրանց անաղարտությունը պահպանվա՞ծ է:

Թե չէ բնապահպանության հայրենի ու արտասահմանյան ջատագովները մեզ ազդարարում, զգուշացնում, հորդորում են մեր օդն ու ջուրը և մնացյալը մաքուր, անաղարտ պահելու մասին, և լավ են անում, շատ շնորհակալ ենք, բայց ո՞վ մեզ ազդարարի, ահազանգի և զգուշացնի մեր հոգևոր, գաղափարական ու նաև բարոյական ոչ թե «շրջապատի», այլ հենց կյանքի առանցքի՝ և մեր էության աղավաղման, ախտահարման ու ապականման մասին: Ու ըստ հարկի նաև ցույց տա և հորդորի, թե ինչպես կարող ենք մաքրվել, սրբվել և վերականգնել մեր անաղարտությունը Աստուծո հավատքի, ազգային գաղափարականության և տոհմիկ բարոյականության մեջ, որպեսզի ***մեղքի վիհը մեզ չբաժանի իրական, մշտական, հավիտենական ԿՅՍՆՔԻՑ:***

Եվ ո՞վ կարող է հային (ինչպես յուրաքանչյուր մարդ էակի) այսօր (ինչպես և միշտ) փրկել, եթե ոչ Նա՛, Ով ստեղծեց նրան ու դարերով ապահովելուց, պահպանելուց հետո նաև փրկեց նրան Իր Միածին Որդու արյան գնով: Ուրեմն՝ Նրա՛ն դարձնենք մեր հայացքները, Նրա՛ն նայենք, Նրա՛ պատգամները վերհիշենք, Նրանից դարձյա՛լ սովորենք և դրանք կատարենք՝ մեր կյանքի ապրո՛ւմ դարձնենք, որպեսզի խորտակումից ու կործանումից դարձյա՛լ փրկվենք: Եվ մեր մեջ միշտ հաստատ լինի. «Հավատո՛ւմ ենք և համոզվա՛ծ ենք, որ միայն Աստվածորդու հավատքո՛վ ու Նրա պատգամները կատարելով հաստատապես «կա հայուն փրկություն...»:

Ամեն ինչ ասված է, հստակեցված է մեր՝ մեղավորներիս փրկության սիրույն, բայց «ասողին լսո՛ղ է պետք»... Ուրեմն՝ լսենք, տեսնենք և կատարենք, որպեսզի ԱՊՐԵՆՔ այժմ ու հավիտյան հավիտենից: Ամեն:

Շաբաթ, 15 - 11 - 2014թ., ժամը 10:45

ԱՍՏՈՒԾՈՒՑ ՎԱԽԵՆԱԼ ԵՎ ՄԱՐԴԿԱՆՑԻՑ ԱՄԱԶԵԼ

Վախ՝ Աստծուց և ամոթ՝ մարդկանցից:

Այս երկու «գործոնները», որոնք զգալիորեն գոյություն ունենին, կիրառվում ու «աշխատում» էին (արդյունք էին տալիս) մարդկության, հատկապես միաստվածական կրոններ դավանող ժողովուրդների, հետևապես և հայության մեջ, դրանց մեծ մասում, վաղուց ի վեր ակնհայտ արագությամբ վերանում են՝ բացասական խոր ազդեցություն թողնելով անհատների, ընտանիքների, հասարակությունների, ազգերի (հետևապես և մարդկության) հարաբերությունների ներդաշնակության, խաղաղության ու ընդհանուր իսկական առաջադիմության վրա՝ իրենց բոլո՛ր հետևանքներով...

Սակայն վախն Աստծուց (Ում սերը լույս է, անսահման բարի և կենսատու) հարկ է հասկանալ որպես վախ՝ ցած ընկնե-

լուց այնքան, որ չարի ազդեցության տակ կարող են վերանալ կամ պակասել ցանկությունն ու պահանջը հաղորդ լինելու Աստուծո խոսքին, Նրա պատգամներին, որը նշանակում է սկիզբ կամ արդեն իսկ օտարացում ու հեռացում Աստծուց: Եվ այդ վիճակում ամենաահավորն ու ամենակորստաբերը (նույնիսկ ակնթարթի տևողությամբ իսկ, ամենաթեթև) տարակույսի, կասկածի առաջացումն է Հիսուսի Աստվածության, Նրա Քրիստոս լինելու և Նրա հարության, Երկրորդ Գալստյան, հետևապես և մեր հոգու անմահության ու հավերժական արդար հատուցման հանդեպ...

Ուրեմն՝ Աստծուց չի՛ կարելի վախենալ. պետք է վախենալ Նրա հանդեպ մեր մեղանշումից, Աստվածորդուն ուրանալուց և հոգու կորստյան մատնվելուց:

Իսկ մեր հոգին՝ մեր ներքին, իսկական եսը, անաղարտ, անարատ ու ազատ պահելը և լուսավոր, հավերժական կյանքին արժանանալը նախևառաջ ու ամենից շատ մեր Երկնավոր Հոր ցանկությունն է: Իսկ դրա հակառակը չարի, սատանայի նպատակն է:

Մենք պետք է վախենանք չարին հպատակվելուց, նրա կամքը, նրա ուզածը կատարելուց և կամ դրանց նպաստելուց:

Եվ ի՞նչը կփրկի մեզ այդպիսի անկումից, եթե ոչ մեր Արարիչ Հոր լույս սերը, որ Իր Միածնի միջոցով մեր մեջ էլ ծագեցրեց, պատվաստեց: Ամո՛ւր մնանք այդ սիրո մեջ, դրանով պաշտպանվենք, դրանով ապրենք ու դրանով գործենք, որպեսզի օրը ցերեկով աշխարհում տարածվող խավարը չպատի մեզ, այն էլ՝ ազգովի:

Եվ մեր անխախտ լույս հավատքը մեզ պահապան այդ անկումից:

Եվ մեր սերն ու հարատև հավատարմությունը՝ մեր հավատքի Ձորագլխին:

Ամեն:

Շաբաթ, 07 - 07 - 2012թ., ժամը 07:40

ԱՍՏԾՈՒ ԵՎ ՄԱՐԴՈՒ ՄԱՍԻՆ

Աստծո մասին մարդը կարող է իմանալ, հասկանալ, գիտենալ ոչ թե այնքան, ինչքան ինքն ուզում է, այլ ինչքան իրեն տրվում է: Սակայն կա անչափ մեծ ու էական դժվարություն Աստվածաճանաչման համար, և դա (հավատքով ընկալմամբ) Աստծո և մարդու բնությունների անհամատեղելիությունն է, որից էլ՝ հոգու և նյութի, երկնայինի ու երկրայինի, հոգևորի ու աշխարհիկի տարբերությունը: Սակայն այդ տարբերությամբ հանդերձ՝ Աստված հնարավորություն ընձեռեց մարդուն ճանաչելու իր կամքն ու այն կատարելու պատգամները, իմանալու իր մասին (այնքան, ինչքան ինքն է ուզում) մարգարեների ու, ի վերջո, իր Միածին Որդու՝ միջոցով: Իսկ մարդու՝ Աստծո բնությունը ճանաչելու, իմանալու և հասկանալու Աստվածաշնորհի հատկությունը հավատքն ու հավատարմությունն է Աստծո խոսքին:

Եվ Աստված ուզեց, որ իր խոսքն ամբողջ մարդկությանը հասնի: Եվ դրա համար Աստված մարդացավ՝ իր Միածին Որդուն ուղարկելով աշխարհ, որպեսզի ով տեսնի Նրան, տեսնի Յորը, ով լսի Նրան, լսի Յորը, ով ճանաչի Նրան, ճանաչի Յորը, և ով հավատա Նրան՝ Որդուն, իրապես հավատա Յորը՝ Աստծուն՝ Որդուն ուղարկողին:

Հայ մարդ, դու, որ Աստվածորդու մարդացման սկզբից եթե վայելում ես մարդկությանը տրված այդ շնորհը և 17 դարից ի վեր քո ազգային-հոգևոր զգացումներով ու ազգային լեզվամտածողությամբ կարող ես դարձյալ պետականորեն վայելել քո ազգին տրված այդ շնորհը, այսօր, սակայն, մի՞թե չես անզգայացել, «սառել» այդ շնորհի հանդեպ, որն ինքը կյանք լինելով իմաստավորում և փրկում է քո և քո սերնդի կյանքը: Չպետք է այդ կյանքը դարձնել «խաղ ու պար»՝ ընկալվող ու կիրառվող միայն հորիզոնական հարթությամբ:

Այո՛, ճի՛շտ է, որ այդ շնորհը կյանք է նաև հորիզոնական ընթացքով՝ ուտել, խմել, հագնել, ճեմել, վայելել՝ տնտեսությանը, կրթությանը, մշակույթով և այլն, սակայն այդ շնորհը նաև ու *առաջին հերթին* կյանք է ուղղահայաց ընթացքով, ոչ թե դեպի ներքև սլացող, անկումային ընթացք, այլ վերասլաց, երկնային ընթացք:

Մեր նախնիք մեծ մասամբ և հիմնականում ապրել են վերասլաց կյանքով, որով մենք ևս և մեր երեխաները, մեր թոռները և նրանց թոռներն էլ կարող են այդպես ապրել և պետք է ապրեն ու վայելեն, բայց կա խոչընդոտ: Ու այդ խոչընդոտը այլասերումն է: Հեռու մեզնից այլասերումը՝ հոգևոր, գաղափարական, բարոյական ու ըստ այնմ՝ կենսաձևի այլասերումը, որ արդեն իսկ համակելով մարդկությանը՝ համակում է նաև մեր ազգին, իսկ մենք կարծես ընդարմացած կամ անտարբերացած, անզգայացած ու անզոր դիտում ենք՝ առանց անդրադառնալու, միջամտելու ու եթե պետք է՝ պայքարելու և փրկելու այլասերումից մեզ ու մեր սերունդը, մեր հայրենիքն ու պետությունը:

Զգույշ լինենք: Շատ զգույշ, որովհետև կյանքում մեր ներկայիս կեցվածքը և դերակատարությունը, շատ բաներում՝ նաև անտարբերությունը, թափփվածությունն ու անգործությունը դատապարտելի են, մեղանշո՛ւմ են, որովհետև դրանք նշանակում են արհամարհանք Տիրոջ խոսքին, պատգամին ու, ի վերջո, նաև ավելին. ուրացում, դավաճանություն՝ մեզ համար հաշի վրա Նրա հեղած արյան հանդեպ:

Չարի հնարքներից է մահացու այլասերումը ներկայացնել պլպլան լուսավորությամբ՝ խաբելու համար:

Զգույշ, այդ լույսն իրականում խավար է՝ տանող դեպի անդունդ, տառապանք և կորուստ հավերժական: Իսկ մեզ համար, որպես մեր ազգի մեծ ու սուրբ նախնիների ժառանգություն, Տիրոջ շնորհով վերապահված է իրական լույսը՝ տանող դեպի կյանք երանելի... եթե նրանց նման հավատարիմ մնանք հավատքին՝ հավատարմությամբ մեր Աստվածատուր ազգին, հայրենիքին, պետությանը, որով և մարդկությանը:

Երեքշաբթի, 28 - 06 - 2009թ., ժամը 23:20

ԿՈՒՐՈՒԹՅՈՒՆ

(Որը դեռ կյանք ունի, եթե հոգուն չի վերաբերում)

Արդյոք հոգեպես կո՞ւյր ենք և չե՞նք հասկանում մեր կուրությունը: Իսկ եթե հասկանում ենք, որ չենք տեսնում, ինչո՞ւ չենք ուզում ու չենք ջանում այդ կուրությունից բուժվել, որպեսզի դեռ լինենք ու իսկական կյանք ունենանք, իրապե՛ս ապրենք:

Սակայն մենք, որ ավետարանական խոսքով՝ «ընկած էինք, բայց ոչ կորած» և մեզ հասած բազում ցնցումներից խարխլվելով ու խարխափելով հանդերձ, այնուամենայնիվ, վերապրումի ճանապարհներ էինք փնտրում, գտնում ու մեր երկարատև դիմացկունությամբ նաև վերակազդուրվում և շարունակում մեր ազգային ընթացքը, սակայն հետո՝ 19-րդ դարի վերջերից, երբ մեր նորաթուխ, օտարընթաց վա՛յ ղեկավարներին թվաց, թե սեկուլյար գաղափարներին և սեկուլյար քաղաքակրթությանը հետևելով՝ իրենք ավելի օգտակար ճանապարհի վրա են, խլեցին ազգի կառավարման ղեկը: Եվ մեր ժողովուրդը, կամա թե ակամա, ընդհանուր առմամբ քշվեց իրեն խորթ ու վնասակար ուղղություններով: Պատմական երևույթ, որ մինչև հիմա այս կամ այն ձևով դեռ շարունակվում է, և մնում ենք ապակողմնորոշված, ճիշտ ճանապարհը չենք փնտրում, այլ լավագույն դեպքում հետ ու առաջ դուփում ենք՝ ավա՛ղ, մեր ղեկավարներով ու առաջնորդներով, ուսուցիչներով և քարոզիչներով հանդերձ... Բայց դրա «լավագույն» հետևանքը, չարյաց փոքրագույնը մեր հոգևոր ու ազգային էության ուրացումն է և դրանցից հեռացումն ու օտարացումը, իսկ մեծագույն չարիքը էապես կենսազրկված՝ մեր հանձնվելն է չարին՝ ի հավերժ կորուստ:

* * *

Երբ շփոթվում, խառնվում է հոգեկան տրամաբանությունը, և կյանքի սևը սպիտակ ու սպիտակը սև է ընկալվում, և ճշմարիտն ու իրականը ծուռ հայելու մեջ ենք տեսնում, այնժամ խարխլվում, աղավաղվում է նաև հարազատի, ճշտի ու օգտաշատի մեր ընկալման և գնահատման հատկությունը, և վերջինն սկսում է առաջնայինի տեղ ընդունվել, իսկ առաջնայինը՝ ապարդյունորեն վերջին տեղերում փնտրվել կամ բոլորովին չփնտրվել, արհամարհվել: Եվ էական հարցադրում. հայի տոհմիկ նախասիրություն, ցանկություն և բնածին կամք, ուժ, գորություն և կարողություն զոնե ինչ-որ չափով մնացե՞լ է՝ ճիշտն ու ճշմարիտը փնտրելու և գտնելու համար:

Ու ազգի կողմից իր կյանքի նկատմամբ այս ապակողմնորոշումը վերաբերում է թե՛ մեր հանապազօրյա և թե՛ հեռագնա խնդիրներին, կարիքներին, պահանջներին, որոնք էական նշանակություն ունեն մի՛շտ՝ այսօր, վաղը և հավերժ:

Մենք, կարծես, ի տարբերություն մեր նախնիների, մեր մեծերի, մեր սրբերի ու մեր նահատակների (ի դեպ, վերջիններիս թիվը բացարձակ առումով գուցե աշխարհում մեծերից չէ, սակայն հարաբերական առումով շատ մեծ է), ստացվում է, որ փոքրաթիվ ազգ ենք, բայց երկնքում մեծաթիվ բարեխոսներ՝ «լոբբինգ» ունենք, այլևս չենք մտածում և հոգ չենք տանում «մե՛ծ ապագայում»՝ երկնքում, մեր հոգիների ինչ վիճակում լինելու մասին, այլ միայն այսօրվա և մեր մարմինների մասին ենք մտահոգվում, մանավանդ՝ մեր ղեկավարությունը, թեև Տիրոջ կողմից մեզ ասված է, պատգամված ու ուսուցանված է, թե նախևառաջ ինչի՞ մասին պետք է մտածենք, հոգ տանենք և ինչը առաջին հերթին ջանանք առողջ, կենսունակ և գործուն պահել, ***որպեսզի մեռա՛ծ հոգով չմահանանք...***

Մարդկության մասին մտածելը թողնենք առայժմ մի կողմ և վերոնշյալ ըմբռնումով անդրադառնանք մեր անձի ու մեր ազգի վիճակին. հիմնականում մե՛ծ, շա՛տ մեծ անտարբերություն, շփոթություն ու ապակողմնորոշում է առկա մեր հայ իրականությունում...

Վազում ենք կյանքի ստվերի՝ հետևից՝ չնկատելով կամ անտեսելով իսկական կյանքը, աշխատում, տանջվում, հաճախ խախտումներ, երբեմն էլ հանցանքներ ենք գործում՝ իբր լավ ապրելու, երջանիկ լինելու համար, մինչդեռ իսկական երջանկությունն արհամարհում, անտեսում, դուրս ենք մղում մեր կյանքից:

Այնուամենայնիվ, շատ լավ է, որ մաս ցանկություն ունենք դուրս գալու շատ հարցերում մեր տկար, թշվառ ու կաշկանդված վիճակներից և զորեղ ու հարուստ ազգ դառնալու, մաս այդպիսի երկիր և պետություն ունենալու, բայց դրան հասնելու մեր ջանքերը հակառակ ուղղությամբ ենք գործադրում:

Ինչո՞ւ է այդպես, ինչո՞ւ չենք հասկանում, չենք տեսնում, չենք ուղղվում: Ինչո՞ւ, որովհետև չարի՝ թշնամիների՝ մեր նկատմամբ դաժան ու երկարատև ջանքերի և մեր էլ շեղումների արդյունքում մեր հոգին տկարացել ու մաս կորցրել է երկնապարզ տեսողությունը. չի՝ տեսնում կամ շատ սխալ է տեսնում: Ինչո՞ւ, որովհետև մեր կամքը տկարացել, մասամբ էլ աղավաղվել է, և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված Հայ Ազգային Գաղափարն էլ խամրել, անզգայացել ու մասամբ այլասերվել է, ինչպես և մեր բարոյականությունը:

Անդրադառնալ պե՞տք է մեր այս վիճակին: Անտարակույս, պե՛տք է, հատկապես նրանք պետք է անդրադառնան, ովքեր ի պաշտոնե կոչված և պարտավոր են խորամուխ լինելու, լուծումներ գտնելու, ծրագրելու, դրա կենսագործումը կազմակերպելու ու ըստ այնմ ազգը, երկիրը և պետությունն առաջնորդելու, կառավարելու: Եվ մտածենք մաս, որ ինչպես առաջնայինն ու կարևորը հագուստը կամ տո՛ւնը չէ, այլ դրանց մեջ գտնվող մարմինը և դրա բարեկեցությունը, այնպես էլ մարմինն ու ապրուստը չեն կարևոր, այլ հոգի՛ն և նրա հավերժ գոյության վիճակը:

* * *

Տարիներով լսվում էին հատկապես մեր ազգի մեծագույն հատվածի՝ Սփյուռքի կուսակցապետերի կոչերը և համարյա

նույն բովանդակությամբ՝ եկեղեցիների խորաններից հնչող կղերականների քարոզները, թե մեր մշակույթն է կարևոր, մշակույթը և մեր լեզուն։ մնացած բոլորը երկրորդական են, պահպանենք հայ մշակույթը և լեզուն, որպեսզի չկորչենք, գոյատևենք...

Բայց մեր ազգի մեծերը, սրբերը և վասն հավատո ու վասն հայրենյաց նահատակները, ըստ մեր հավատքի պատվիրանների, այլ բան են պատգամում, և մեր (ու նաև մարդկության) պատմության տրամաբանությունն էլ այլ բան է ասում, ու ամենակարևորը՝ այլ բան է ասում մեր կյանքի սահմանադրություն Ավետարանում Փրկչի Աստվածային խոսքը. «Եթե ամբողջ աշխարհն իսկ շահես, բայց հոգիդ կորցնես, օգուտդ ի՞նչ է»։ Այո՛ ու երիցս այո՛, ոչ մի օգուտ չունես, ոչ մի բան էլ չունես, որովհետև ի՞նքդ իսկ կորած ես և չկա՛ս այլևս՝ որպես Աստվածակերտ ինքնություն։

Իհարկե, մշակույթը շա՛տ կարևոր է։ Նաև շատ կարևոր է և մշակույթի հիմնասյուներից լեզուն։ Ինչպես և շա՛տ կարևոր են հայրենի հողը և պետականությունն ու պետությունը, բայց դրանց կարևորությունը չի՛ կարելի համեմատել հավատքի և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված գաղափարի և բարոյական արժեհամակարգի կարևորության հետ։ Չի՛ կարելի համեմատել, որովհետև ազգի հավատքը՝ հոգեկանությունը, և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված գաղափարը, բարոյականությունը և կենսակերպը, ապրելակերպը էական ու առաջնային նախապայման են, որպեսզի մնացածը՝ թե՛ երկիրը և պետականությունն ու պետությունը, թե՛ լեզուն ու մշակույթը և մնացած ամեն ինչը լինեն, գոյատևեն, զորանան, զարգանան, աճեն ու բարգավաճեն...

Հայը պետք է հասկանա՛ այս ճշմարտությունը։ Թեև ներկայիս աշխարհում, մեր օրերում դա անսովոր է հնչում, բայց պետք է հասկանա. հոգով, սրտով ու նաև մարդկային-ազգային գիտակցությամբ հասկանա, որ եթե կորցնի այս երրորդությունը՝ **հավատք, գաղափար և բարոյականություն**, այլևս ոչ մի բան, ոչինչ չի ունենա՝ ո՛չ ազգային ինքնություն, ո՛չ էլ երկիր

ու պետություն: Նույնիսկ եթե ենթադրենք, որ միջազգային զարգացումների ինչ-որ բերմամբ ազգը հավաքվի և կերտի մեծ երկիր ու հզոր, հարուստ պետություն (նավթը գետերի պես հոսի, լեռները ոսկի դառնան, և երկրի սահմանները՝ ծովից ծով), սակայն եթե կորցնի իր հոգեկանությունը, գաղափարականությունը, բարոյականությունը և ըստ այնմ՝ կենցաղավարությունը, այսինքն՝ իր հավատքը, մարդկային-ազգային ինքնությունը, որով և իր էությունը՝ իր հոգին, ապա ընդհանուր զարգացումների բերումով ինչ նվաճում էլ ունենա, ինչի էլ հասնի և դեռ ինչ էլ որ ձեռք բերի, ի վերջո, «շուն ու գելի» բաժին կդառնան, կկորցնի, ինքն էլ հետը կկորչի:

Չե՞նք հավատում սրան, նայենք մարդկության և մեր ազգի պատմությունը, նայենք մեր նախնիների, մեր իսկական մեծերի կյանքը, փորձը և պատգամները: Բայց նախևառաջ ու առավել ուշադրությամբ անսանք Արարիչ Հոր շնչով գրված խոսքին և Աստվածորդու Ավետարանի պատգամներին, որի համար դարերի խորքում մեր մեծերին շնորհվեցին հայոց տառերի գյուտը և սերունդներին ուսուցանումը...

* * *

Կա մի ազգ երկրագնդի վրա, ոչ պակաս հին, քան մերը և ոչ պակաս ներկայություն ու դերակատարություն ունեցող այսօրվա կյանքում, քան մենք: Բայց այդ ազգը հազարամյակներով զրկվեց իր երկրից, ոչնչացավ նրա պետությունը, սփռվեց ամբողջ աշխարհում և ծաղրի, արհամարհանքի, ատելության ու հալածանքների պայմաններում մոռացավ ոչ միայն իր գիրն ու լեզուն, այլև շատ բան իր մշակույթից ու ապրելակերպից՝ փոխարինելով դրանք միանգամայն օտարով, բայց... Բայց հավատարիմ մնաց և պահեց իր հավատքն ու գաղափարական և բարոյական ինքնությունը: Այդ ժողովուրդը խոսեց իր ապրած բազում երկրների լեզուներով (սակայն իր ուրույն բարբառով ու առոգանությամբ), մեծ չափով ընկալեց այդ երկրների մշակույթը (բայց առերես), հարմարվեց նաև ապրելաձևին (հաճախ ավելի լավ, ավելի ցայտուն ցուցա-

դրմամբ, քան բնիկ ժողովուրդները), բայց հավատարիմ մնաց, պահեց ու կիրառեց իր նախնյաց հավատքը և այդ անելով՝ հոգով, գաղափարով ու բարոյական արժեհամակարգով կազմակերպեց իր «ներքին աշխարհը» և ազգային ուրույն (գաղտնի) կյանքը՝ մեղա գալով և սրտանց հավատալով ու պաշտելով Աստծուն:

Այդ ազգը, որ իր հոգևոր ու բարոյական անհավատարմությամբ ունեցած շեղումներին, որպես հատուցում՝ երկար դարերի ընթացքում «թափառականի ցուպը ձեռքին» աշխարհով մեկ հալածվեց, ճնշվեց, ծաղրվեց, վտարվեց, տառապեց ու կորուստներ կրեց, սակայն այդ ընթացքում մեղա գալով և իր հավատքի հավատարմությունը վերականգնելով՝ կարողացավ ստեղծել իր ներքին (հոգևոր-գաղափարական ու մշակութային) հայրենիքն ու պետությունը և կատարել իր գոյության պատմական խնդիրը՝ հավատքով հոգեպես, ֆիզիկապես և կազմակերպորեն պահպանել աշխարհասփյուռ, բարձր արդյունավետությամբ գործուն ազգային գոյություն: Այս ռազմավարական խնդրի կատարման հիման վրա նոր խնդիր դրվեց. ի վիճակի դառնալ պատմական երկրում դժվարագույն, բարդագույն և հույժ վտանգավոր պայմաններում մեծագույն նվիրվածությամբ, կազմակերպվածությամբ, հնարամտությամբ ու նախևառաջ անձնուրաց նվիրվածությամբ համարյա զրոյից ստեղծել ազգային իրենց բնակչությամբ պետություն և այն (բազում հակառակորդներից) պաշտպանող քաղաքական, դիվանագիտական, զիտական, կրթական, տեղեկատվական, հատուկ ծառայությունների և, իհարկե, ոչ վերջին հերթին՝ մարտական ու ֆինանսական գերակշիռ զորություն: Եվ միաժամանակ դրանց զուգահեռ՝ երկիր-սփյուռք կայուն, հարատև, գործնական և հույժ օգտաշատ հարաբերություններ:

Իրենց կողմից այդ Աստվածապատգամ համարող նպատակը կենսագործելու համար այդ ազգի ճնշող մեծամասնությունը բազում դարերի ընթացքում *անդրես* ամեն ինչ եղավ, ամեն ինչ կրեց, ամեն ինչ դարձավ, բայց հոգով, հավատքով, գաղափարով, բարոյական արժեհամակարգով ու նաև ներքին

(մասամբ՝ թաքուն) կենցաղով իր ազգային ինքնությանը (որ իր հավատքով է արտահայտվում) հավատարիմ մնաց, հիմնականում ընդհատակյա, ծայտյալ պայմաններում:

Եվ այդ երկարատև փորձությունների մեջ նրա հոգևոր, գաղափարական և բարոյական ինքնության հանդեպ հարատև, անսասան հավատարմությունը նորագույն պատմության ընթացքում, նոր, արտակարգ դաժան փորձությունների և կորուստների ենթարկվելով իսկ, դիմացավ, չխախտվեց, այլ այդ պայմանների համաձայն վերակազմակերպվելով իրենց ազգային ռազմավարության մեջ, պտղաբերեց. այդ մարդիկ գտան կորցրածը՝ լեզուն էլ, գիրն էլ, արվեստն ու մշակույթն էլ ու դեռ ինչ որ անհրաժեշտ է ուրույն ազգի բնականոն գոյության ու զարգացման համար: Վերակերտեցին ինչ որ պետք էր և վերականգնեցին պետությունը, այն էլ՝ բավականին կենսունակ, դիմացկուն ու հզոր:

Եվ այդ շատ տեսակետներից անհնարին համարվողն արեցին, երբ արդեն իսկ շատ հիմնական բաներ էին կորցրել:

Այնուամենայնիվ, դա արեցին՝ հավատարմությամբ պահելով հիմնականը, էականը, կենսականը՝ իրենց հավատքը և դրանից բխող և դրա վրա հիմնվող իրենց ազգային գաղափարը ու ըստ այդմ՝ մշակույթը: Եվ դա արեցին ընդհանուր առմամբ անկեղծ՝ կոռումպագերծ ու եսակենտրոնազերծ նվիրվածությամբ՝ ազգային պետության ստեղծման, պաշտպանման և զարգացման, կայացման, հզորացման համարյա համընդհանուր ծառայությամբ: Ծառայություն՝ անկախ տարիքից, սեռից, նախկին վաստակից, ներկայի դիրքից և անկախ աշխարհի ո՛ր երկրում ապրելուց, ունեցած քաղաքացիությունից, կարգավիճակից:

Եվ հաջողության ու վերելքի համար ոչ մի գաղտնիք չկա, երբ խոսքը վերաբերում է ազգային հավատարմությանը՝ Աստուծո հավատքին, դրանից բխող և դրա վրա հիմնված ազգային գաղափարին ու բարոյական արժեհամակարգին, որոնք կյանքում կիրառվում են ազգի ճնշող մեծամասնության ու հատկապես ամեն կարգի ղեկավարության կողմից՝ գործով,

ապրելակերպով, կենցաղավարությամբ ու ընդհանրապես կյանքով:

Եվ երբ մենք՝ հայերս, հետևողական ու հարատևորեն հավատարիմ էինք մեր հավատքին (ընդ որում մեր հավատքը կատարյալ է, որովհետև և՛ Հորը, և՛ Որդուն, և՛ Սուրբ Հոգուն դավանող է) և գաղափարապես ու բարոյապես ապրում էինք հավատքով, այդ ժամանակ մենք մեղվի նման հավատարիմ ու օգտակար էինք լինում մեր հոգևոր էությանը, որով և մարդկային-ազգային ինքնությանը, նույնիսկ երբ ճնշված, հարստահարված ու սփռված էր մեր ազգը, և կոտորակված ու գերված էր մեր հայրենիքը: Ու այդ հատկություններով տոգորված, հազարավոր մղոնների հեռավորությամբ օտար վայրերում հայ գրչության՝ գրքի ու լրագրության աշխարհում առաջին տպագրություններն էինք ստեղծում. գերված հայրենիքի ազատագրության և նրա ժողովրդավարական սահմանադրության մասին էինք մտածում, մշակում, գործում՝ ազգի հոգևոր և մտավոր առողջության, գործունեության և զարգացման համար, հեռավոր երկրներում վանքեր, եկեղեցիներ ու կրթարաններ էինք կառուցում և ի հավելումն այդ բոլորի՝ մեր Սուրբ Էրզրում ու նաև այլ՝ օտար երկրներում էլ, անկախ գոյություն ունեցող պայմաններից, հայկականությունն էինք վերակերտում՝ ինքնության ճանաչման և պահպանման տեսակետից առաջ անցնելով նույնիսկ պետություն ունեցող շատ այլ ազգերից:

Իսկ հիմա՞, մեր օրերո՞ւմ. թեև ավելի շատ ուսյալներ, ավելի շատ հարուստներ ունենալով ու նաև մեր ազգային պետության առկայությամբ հանդերձ, պետականության տեսակետից թվաքանակով և ձևով կանք, բայց բովանդակությամբ ու արդյունքներով այն չենք և կարծես կորցնելու վրա ենք նախկինում այլ վայրերում ավելի ծանր պայմաններում մեր շահած թե՛ բարի անունը և թե՛ վստահությունը: Ինչո՞ւ: Որովհետև մեծ մասամբ նահանջեցինք հավատքի մեջ՝ դավաճանելով մեր էությանը ու այն ստեղծողին, պարզևողին: Եվ նյութը դրեցինք հոգուց առաջ՝ սկսելով դառնալ, կարճ ասած, նման հեթանոսի, նյութապաշտի...

* * *

Եթե կույրը չի տեսնում, դա չի նշանակում, որ ո՛չ մի բան չկա, արև ու լույս էլ չկա:

Սակայն ըստ մեր հավատքի՝ միշտ էլ հույս կա, որ հավատք ունեցող կույրը կտեսնի և կտեսնի նաև այն, որ երբեք տեսանելի չէ անհավատին: Մեր Տերը դրա՝ համար աշխարհ եկավ, չարչարվեց, խաչվեց, թաղվեց ու հարություն առավ, որպեսզի ով Նրան հավատա, այդ տեսողությունն ունենա:

Սակայն Նրա արյան հեղման շնորհիվ տեսողություն ստացած կույրը, եթե նորից հոգով կուրանա, այլևս դատապարտված կլինի հավերժ խավարի: Զգույշ լինենք, որ դա մեզ՝ հայերիս էլ չվերաբերի (կամ ինչքան վերաբերել է՝ բավական է, այլևս չվերաբերի): Մտածենք այդ մասին և հավատքով անենք այն, ինչ պետք է, որպեսզի երբեք, ո՛չ մի դեպքում այդ օրը չընկնենք:

Ոչինչ չի կորչում, ոչինչ չի մոռացվում:

Մայրաքաղաք Երևանի կենտրոնում՝ Երեկայիս Ամիրյան փողոցում (բոլշևիզմից դարձի եկած), Եղիշե Չարենցի անվան դպրոցի տեղում կանգնած էր հայ հավատացյալների կողմից որպես հոգու պարտք կառուցված հայկական մի հոյակապ եկեղեցի, որը խորհրդային ժամանակաշրջանում վերածվել էր կինոթատրոնի՝ «Կինո անաստված» անվամբ, իսկ Երկրորդ աշխարհամարտի ավարտից շատ չանցած՝ քանդվեց:

Ինչ-որ երկրաշարժի՞ց կամ արտերկրյա թշնամիների՞ց քանդվեց: Ո՛չ, քանդվեց հայ կոչված մարդկանց կողմից՝ հայ ղեկավարների որոշմամբ: Ջարմանալի՛, ցավալի՛, աներևակայելի՛, բայց իրական եղելություն:

Հայ մարդը, որ միշտ կռվել, պաշտպանել է իր եկեղեցին, Հայկական երկրորդ կոչված հանրապետությունում ստիպված էր իր ձեռքով քանդել, այն էլ՝ հայ մարդկանց ծափողջույնների և հրճվալից բացականչությունների ներքո. «խավարը վերացրինք, որ լուսավոր ապագա կառուցենք»...

Ինչո՞ւ, ինչպե՞ս եղավ այդ ահռելի փոփոխությունը. եղավ հայի հոգեբարոյական բռնադճատմամբ, որն իր նյութապատկան բնույթով դեռևս չի՝ վերացել, դեռ մնում է մեր մեջ: Դրա պարզ ու ակնհայտ վկայություններից է անկախացած Հայաստանի հեռուստատեսությամբ խորհրդային հանցավոր կեղծիքներով ստեղծված ֆիլմերի ցուցադրումը, որոնցից մեկն ավարտվում է իրականության ահավոր բռնադատմամբ՝ դարերի անկախագուրկ գոյությունից հետո ծով արյան գնով հագիվ ստեղծված ու ոտքի կանգնող Հայաստանի Հանրապետության՝ բազում կողմերի նենգ ու դաժան դավադրությամբ բռնի վերացումը, զոչելով. «Բացվում էր լուսավոր առավոտը Հայաստանի վրա, և մենք ցնծությամբ գնում էինք ընդառաջ՝ նվիրելով նրան մեր սրտի ձայներից, մեր բաղձանքներից հյուսած փրկության քայլերով»:

Բացի Երևանից, հայոց սրբավայրերի քանդումներ եղան նաև Խորհրդային Հայաստանի այլ կողմերում, ինչպես և Խորհրդային Վրաստանում, Խորհրդային Ադրբեջանում և Խորհրդային այլ վայրերում (Թուրքիայի տիրապետության տակ գտնվող Արևմտյան Հայաստանում նման քանդումներն առանձին դիտարկման ու գնահատման նյութ են): Ու այդ քանդումներն ուղեկցվեցին Երկրորդ աշխարհամարտում հայերի հարյուրհազարավոր զոհերով (որոնց զգալի մասը օսմանյան թուրք ոճրագործ տիրակալների և նրանց «հանրապետական» կոչված ֆաշիստ հետևորդների կատարած հայոց ցեղասպանությունից և ռուս ու հայ բոլշևիկների բռնություններից փրկվածներ կամ նրանց որդիներն էին):

Իսկ այդ բոլորի փոխարեն հայ մարդիկ իրենց մայրաքաղաքի տիրող բարձունքի վրա ստիպված կառուցեցին հայ ժողովրդին այնքան ցավեր ու կորուստներ պատճառած Իսսիֆ Ստալինի՝ աշխարհում ամենամեծ արձանը և վայրը կոչեցին «Մոնումենտ»:

Այն ժամանակ շատ բաներով տկար էինք, անզոր և բոլշևիկաբարո բռնուսուցումներից (մանկապարտեզից մինչև բուհ, գյուղից՝ կոլխոզից, մինչև գործարան ու այլ տեղերում

տարվող «ազիտացիայից և պրոպագանդայից») բավականին ապակողմնորոշված ու նաև անզգայացած էինք (թեև որոշ, մեղմ ասած թվացյալ պատկերացումներով այն ժամանակ իբր ծաղկում էինք): Եվ պետք է շատ զգույշ լինենք, լավ մտածենք, որ այժմ էլ այդ վիճակում չգտնվենք, որովհետև թեև իբր բավականին զարգացել ենք, բազմաթիվ քաղաքագետներ, հասարակագետներ, փորձագետներ, ինչպես նաև վերլուծական (այն էլ ռազմավարական) կենտրոններ էլ ունենք, բայց քանի դեռ էապես չենք վերականգնել մեր հոգեկանությունը և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված գաղափարականությունն ու բարոյականությունը, ապա եթե դեռ լիովին իսկ կույր չենք, մեր հոգեկան տեսողությունը թույլ է, վերականգնված չէ: Եվ ըստ երևույթին, դա վերաբերում է մեր ազգի համարյա բոլոր հատվածներին, խավերին ու մասնավորապես ղեկավարությանը՝ բոլոր ոլորտների: *Եվ ստացվում է այն, ինչ որ կա ներկայիս հայ իրականությունում. կույրն ուզում է առաջնորդել կույրի՞ն... Դեպի ո՞ւր...*

Եվ, ո՞վ սարսափ, այդ «առաջնորդվողների» մեջ մեր գավակներն ու թոռներն են, մեր նոր սերունդը:

Իսկ կուրությունից մեզ ո՞վ և ի՞նչը կփրկի, եթե ոչ Արարիչ Հոր Աստվածային գութը, ողորմությունը և Նրա Միածին Որդուն՝ մեր մեղքերի համար Խաչի վրա հեղած արյունը, որ մեր կենսարար հույսն ու փրկությունն է, եթե... Եթե անկոտրում հավատարմությամբ հաստատ պահենք մեր հայրերի հավատը մեր կյանքի ընթացքում և գործերում: Այդ դեպքում կունենանք նաև աջակցությունը մեր ազգի անմահների՝ մեր մեծերի, մեր նահատակների, մեր սրբերի, որոնց հոգիներն այժմ թեև սիրով, բայց և ցավով նայում, հետևում են մեզ ու նաև բարեխոսում են մեր ու մեր նոր սերնդի համար... Եվ դա մեր ազգի փրկության ու պահպանման հատուկ ռեսուրսն է՝ անգնահատելի ու անփոխարինելի, և դրանից մեր ու սերունդների առավելագույնս օգտվելը պայմանավորված է նախևառաջ սիրով ու մեր հավատարմությամբ Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու հավատքին ու այդ հավատքով մեր գործերով՝ հանդես մեր հայ ազգի, հայրենիք

Հայաստանի, դրա պետականության (որով և՛ մարդկության): Աստվածաշնորհի օգնությամբ:

Մենք էլ մեր պարտքն ու սովորությունը դարձնենք՝ աղոթել, խնդրել, և կյանքի մեր ընթացքն ըստ այնմ ուղղենք, այսինքն՝ հոգով գնանք, ինչպես Ավետարանում է ասված. «Հոգով գնացեք և մարմնի ցանկությունը չե՛ք կատարի, որովհետև մարմինը ցանկանում է հոգուն հակառակ»: Այսինքն՝ հավատքով և նյութապաշտությունից ու կոռումպացումից զերծ ապրենք, զերծ ընթանանք, զերծ գործենք: Ու նաև ըստ այնմ պայքարենք մեր իսկ էության համար: Որպեսզի մեր էությունը չկորցնենք, այլ պահպանենք ու նաև հոգով տեսողությամբ ընթանանք, որ կյանք ունենանք մենք և մեր զավակները, թոռներն ու սերունդները, հայոց ազգը, հայրենիք Հայաստանը, պետականությունն ու պետությունը: Եվ դա կլինի հոգուտ նաև համայն մարդկության, ու ամենաէականը՝ ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ Աստուծո:

Կիրակի, 29 - 01 - 2017թ., ժամը 23:30

ԱՆԵՐԵՎՈՒՅԹ ԱՌԱՋԱԳԻՄԱԿԱՆ ՆՎԱՃՈՒՄՆԵՐ, ՈՐՈՆՔ ԻՐԱԿԱՆՈՒՄ ՊԻՂԾ ԵՆ ՈՒ ԿՈՐՍՏԱԲԵՐ

«5-րդ, 6-րդ շարասյուները» չեն կարող ստեղծվել ու բազմանալ հավատացյալ, գաղափարական ու բարոյական, ազնիվ, հայրենագետ ու հայրենասեր հայերից, այլ առաջանում են այդ արժանիքներից ու հատկանիշներից զուրկ այլասերվածներից, որով և՛ ծախվողներից...

Իսկ այլասերումն սկսվում է հոգեկանության տկարացումից, նվազումից, անբավարարությունից, որպես հավատազրկության հետևանք: Սրան հետևում են գաղափարազրկությունն ու այնուհետև բարոյականության և ըստ այնմ՝ կենցաղավարության աղավաղումն ու փչացումը, որոնք առնչված են մարդկային-ազգային սրբությունների, ավանդությունների և

մշակութային ու կենցաղային առանձնահատկությունների հետ, ներառյալ՝ կրթությունն ու դաստիարակությունը:

Ու երբ չարը, թշնամին նվաճում և տիրում է մեր ազգի ու հատկապես մատաղ սերնդի մի զգալի (կրիտիկական) չափի սրտերի ու մտքերի վրա, դրանով տեղավորվում է նաև մեր ազգի կառավարման՝ օրենսդիր, գործադիր ու դատական համակարգերում, որով և կրթական, մշակութային, տեղեկատվական հաստատություններում: Եվ ի՞նչ, այն, որ հայ մարդը, հատկապես տղաներն ու աղջիկներն սկսում են մտածել, բարոյապես ձևավորվել ու արդյունքում նաև հավատավորվել այդպիսի կողմերից ստեղծված և կառավարվող մարդկային-հայկականությանը խորթ տեսություններով, որոնք տանում են դեպի առերևույթ, իբրև թե մարդկային-հայկականության հոգևորը, մտավորը, գաղափարականն ու նաև կենցաղայինը (մեջն էլ ազգային մոդայի, նորաձևությունների հանդեպ հակումը), սակայն իրականում գլխահակ քշում, տանում են դեպի «Բաբելոնի աշտարակ», որտեղից էլ մեծ հավանականությամբ՝ դեպի «Սոդոմի ու Գոմորի» մարդկային գարշելիություն՝ իր բոլոր պիղծ, խայտառակ և կորստաբեր հետևանքներով:

Բայց սա չի՝ կարող հեռանկար լինել Հայկյան ազգի՝ Վարդանանց ժառանգներ հայության համար: Հայությունը չի՝ կարող այդպիսի հեռանկար ունենալ՝ ցավալի մեր մեծերի, սրբերի, նահատակների հոգիների համար, թշվառ ու վնասակար՝ մեր իրականության համար և ամոթալի ու կորստաբեր՝ մեր սերունդների համար:

Այդպիսի հետևանք-հեռանկարի տանող ո՛րևէ պատճառ անընդունելի, վճռականապես մերժելի՝ պետք է լինի դեռ հայերեն մտածող, զգացող ու ապրող յուրաքանչյուր հայի համար: Սա առավել ևս այդպես պետք է լինի նրա հոգևոր ու աշխարհիկ ղեկավարությունների համար, պետության ու եկեղեցվո համար և օրինական բոլոր միջոցների գործադրմամբ պետք է վերացվի՝ դեպի պղծություն ու կորուստ տանող ո՛րևէ այդպիսի պատճառ: Այն պետք է վճռականորեն դուրս մղվի, վերացվի և

փոխարինվի դեպի լույս, սրբություն ու կյանք պարգևող գործոններով, նախադրյալներով՝ Տիրոջ կամքով:

Այս **փոխարինման** են արժանի Հայկի, Մեսրոպի, Վարդանի և նրանց նմանների ժառանգ հայությունը և նրա սերունդները: Այդ արժանիքը կլինի հայոց կուռ հավատքով միասնությամբ, որի առկայության հաստատ երաշխիքը մեր ազգի հոգևոր ու աշխարհիկ միասնությունն ու գործակցությունն է: Ինչպես հոգու և մարմնի՝ միմյանց լրացնելով է մարմնի գոյությունը:

Սեպտեմբեր, 2011թ.

ՆԵՆԳՈՒԹՅՈՒՆ

Նենգությունը կարողության արտահայտությունն է չարի՝ սատանայի, և բխում է դրա սուտ, խարդախ ու կորստաբեր էությունից: Ու այդ էության կատաղությունը կամ լինում է բացահայտ, ցավալի ու արյունալի, կամ լինում է քողարկված, թաքնված, չերևացող՝ ներկայանալով բարետես, բարի, բարեհամբույր, կենսախիճ տեսքով՝ որպես կրթված, խելացի, բարեկիրթ այրեր և կանայք կամ երկրների նպատակներ և դրանք գործադրողներ: Բացի սրանցից, ներկայանում է նաև բարձր գրագիտությամբ և նույնիսկ գիտականորեն ձևակերպված ու մարդասիրությամբ հնչող գաղափարներով, կոչերով, ծրագրերով, բայց բոլորն էլ իրականում պարուրված են լինում չարի քայքայիչ, խժռող, ոչնչացնող նպատակով ու կարողությամբ:

Եվ մարդկության մեջ, աշխարհում չկա մի ուժ, մի կառույց, մի համակարգ, որ կարողանա հասկանալ (թե՛ արտաքին, թե՛ ներքին) չարի դիմակազերծ էությունը, նպատակն ու կարողությունը և ոչ էլ ի գորու լինի կասեցնել ու ոչնչացնել դրանց կիրառությունը, գործադրումը, բացի քրիստոնեական հավատքի սրբության իմաստությունից, կարողությունից, գոյությունից և մեր հավատքի անձնական, հավաքական ու ազգային-պետական կյանքից՝ Հայաստանյայց առաքելական

սուրբ եկեղեցու հոգևոր առաջնորդությամբ. պայմանով, որ այն սուրբ պահվի՝ կղերականության և բոլորիս սրբությամբ:

Կարո՞ղ եմք մեր հոգևոր հայրենիքը՝ Աստվածորդու իջած վայրը՝ Էջմիածինը և Աստվածապարզ Զայրապետական գահը սո՛ւրբ՝ կենսատու, զորեղ, դիմացկուն, գործուն ու փորձություններից զերծ պահել... ո՛չ թե միայն մոմ վառելով և ոչխար մատաղելով, այլև մեր սրբությամբ: Սրբությամբ, և դրա մեջ ամեն ինչով՝ թե՛ հոգեկանով, թե՛ նյութականով, թե՛ նվիրումով և թե՛ ամենա՛յն վստահությամբ ու աջակցությամբ, պաշտպանությամբ: Որով և այդ նույնը կանդրադառնա մեր բոլորի վրա. մեր անձերի, մեր ընտանիքների, համա՛յն հայության, հայրենիք Զայաստանի, պետության ու մեր ամեն տեսակ իշխանության վրա:

Իսկ ի՞նչ է սրբությունը, և ինչպե՞ս կարող են սրբանալ հայը, նրա ընտանիքը, ազգը, որով և նրա պետականությունը, պետությունը և ամեն տեսակ իշխանությունը:

- Նախևառաջ՝ Արարիչ Հոր՝ Աստուծո սիրով ընկալված ու այդպես էլ կյանքում արտահայտված հավատքով՝ Աստվածորդու Ավետարանով և խաչով:

- Այդ հավատքով՝ ամբողջ հոգով, սրտով, մտքով, զորությամբ ու էությամբ սիրելով Աստծուն և այն ամենը, ինչ Նա ստեղծել է, առաջին հերթին՝ մեր մերձավորին՝ հային ու բոլորին, բոլոր Նրա ստեղծածներին:

- Հարատև ու անխախտ հավատարմությամբ՝ հավատքին, Ավետարանի պատգամներին, ուսմունքին և խաչի խորհրդրդին՝ միշտ, ամենուր, կյանքի բոլոր պայմաններում ու հանգրվաններում, զգոնությամբ, հետևողականությամբ ու նաև Ավետարանի իմաստությամբ, գիտությամբ և խաչի զորությամբ:

- Հավատքով սրբանալու անձնական, հոգեկան ցանկությամբ, մղումով, ջանքով ու էապես նվիրվելով ու նաև այդ հոգեկանից բխող և դրա վրա հիմնված ազգային ու համամարդկային գաղափարական ու բարոյական ապրումով:

Շաբաթ, 06 - 10 - 2012թ., ժամը 08:00

ԳԵՊԻ ՀՈԳԵՎՈՐ ՀԱՎԱՏԱՐՄՈՒԹՅՈՒՆ

Անաստված գիտակցությունը զուրկ է իմաստությունից, քանի որ իմաստությունը միայն Աստվածային է, Նրանից է շնորհվում: Անաստված գիտակցությունը կարող է լինել աշխարհիկ ամեն տեսակ գիտությամբ, հմտությամբ և կարող է ունենալ աշխարհիկ, նյութական ամեն տեսակի հաջողություններ (առաջընթաց ու վերելք, իշխանություն և հնարավորություններ), սակայն ո՛չ իրական երջանկություն՝ հոգեկան գոհունակություն, որ ստացվում է հոգու հավատարմությամբ գործերի դիմաց:

Հայաստանում մի մեծ (և հույժ պատասխանատու) խմորում է տեղի ունենում, մի «անտեսանելի, ընդհատակյա» պայքար, որը միակողմանի է. միայն մեկ կողմի հարձակումով: Իսկ մյուս կողմը միայն դիմադրում է, այն էլ՝ տարերայնորեն, որը քիչ թե շատ կարելի՛ է համարել դիմադրություն, բայց ո՛չ կազմակերպված, համակարգված և կառավարվող դիմադրություն:

Նրանք, ովքեր բարու և ճշմարիտի՝ Աստվածորդու հետևողները, վկաներն ու ծառայողները պետք է լինեին, մի կողմից մեծ մասամբ կարծես դարձել են խեղճ, թույլ, շվարած, իներտ, իսկ մյուս կողմից՝ եսակենտրոն, գոռոզամիտ, անհետևողական, անուշադիր և, վերջին հաշվով, անկարող՝ *կրելու Տիրոջ խաչը և գնալու Նրա հետևից՝ միշտ, ամենուր, ամեն ինչում:*

Ինչպե՞ս կարելի է փոխել մեր այս վիճակը դեպի հավատքի Աստվածավախ ու Աստվածասեր հետևողականությամբ համարձակ, հարատև ու լուսավոր հավատարմություն Տիրոջը՝ Աստվածորդուն, դեպի Նրա պատգամած կյանքը, ապրումը և գործերը:

Ո՞ւմ դիմես, ինչպե՞ս դիմես. խնդրե՞ս, թե՞ պահանջես, համոզե՞ս, թե՞ պարտադրես՝ թեկուզ բարոյապես, բայց Աստծո

խոսքով... Այս պարագայում, կարճ ասած, լրիվ մոռանալով քո **ես-ը**, գուցե լավ է լինել այն մեծ ականջներով կենդանու պես, քան թե լինել գեշ: Որովհետև այս դեպքում՝ «գեշ լինել» չուզելը կարող է նշանակել Տիրոջ ավետարանական հարցադրումը՝ ո՞ւմ հաճելի թվալու մասին՝ Աստծո՞ւն, թե՞ մարդկանց:

Պետք է զգույշ, շա՛տ զգույշ լինել, որովհետև «էշ չլինելու» և մարդկանց զորեղ ու կարող թվալու մտադրությունն ու ձգտումը կարող են Տիրոջ հանդեպ ուրացումի և նույնիսկ դավաճանության տանել, այսինքն՝ հավերժ կորստի:

Դա կլինի մարդկանց, մեր դեպքում՝ հայերի այն աշխարհիկ հիմարությունը, որ աշխարհը շահելու համար կորցնում են հոգին...

Բայց հանգիստ լինենք, չվհատվենք. խոսենք սրտանց, եղբայրաբար, համբերությամբ, սիրով ու նաև հույսով, որ հավատավոր հայը կանի ամեն բան, որը բարի է՝ Աստվածահաճո:

Ուրեմն՝ հառա՛ջ Նրա պարզևած շնորհով՝ կատարելու Նրան հաճելի գործերը:

Երեքշաբթի, 02 - 01 - 1996թ., ժամը 19:00

**ՄԵՆՔ ՀԱՆԴԻՊԵՑԻՆՔ ԹՇՆԱՄՈՒՆ՝ ՉԱՐԻՆ,
ԵՎ ՃԱՆԱՉԵՑԻՆՔ. ԱՅՆ ՄԵՐ ՄԵՋ ԷՐ
(ԹՇնամուն՝ չարին, շատ հեռու չփնտրենք, վտանգը միայն
դրսում չտեսնենք)**

Թշնամուն՝ չարի սատանայական բնույթի հատկություննե-րից է կերպարանափոխվելը: Տարբեր ժամանակներում կործա-նարար նպատակով ու տարբեր մոտեցումներով, ձևերով, տա-րբեր տեղերում, պայմաններում, տարբեր դիրքերից է դարա-նակալում և տարբեր միջոցներով է հարձակվում, որի բացա-սական հետևանքն ու արդյունքը միշտ չէ, որ ճիշտ, ամբող-ջությամբ, մինչև վերջ ու անմիջապես է երևում:

Հարց է առաջանում՝ կենսական հարց, թե ի՞նչ կերպարանքով, ձևերով, մեթոդներով և միջոցներով, ե՞րբ, ի՞նչ դիրքից, ինչպե՞ս և ինչքանով է թշնամին՝ չարը, իր սատանայական կեղծիքներով ու կեղծավորությամբ հավատարիմ հայի տեսքով է հանդես գալիս և նրա փոխարեն էլ դատում, արտահայտվում է, գործում ու հայությանն էլ ճանապարհ է ցույց տալիս: Իսկ երբ դա լինում է, նա այդպես գործում է, այդ պարագայում ինչպիսի՞ դրություն է առաջանում և ի՞նչ վիճակ է տիրում հայության հայաստանյան և սփյուռքյան հատվածներում, մեր պետական ու հասարակական, հոգևոր ու աշխարհիկ հաստատություններում... Եվ այդ դրությունը մեր պետական և նույնիսկ ազգային գոյության համար ինչպիսի՞ վտանգ է առաջացնում, և *ինչպե՞ս կարելի է ու պե՞տք է անհապաղ վերացնել այդ վտանգը:*

Բայց ովքե՞ր են, ո՞ւր են ազգի, հայրենիքի և պետության կոռումպագերծ ու հոգեկանությամբ լի, սրտացավ, գիտակից, հարազատ պատասխանատուները, որ որպես կենսական, լի-նել-չլինելու խնդիր և որպես իրենց հոգու պարտք՝ անհապաղ և հմտորեն լծվեն այդ խնդրի կատարմանը՝ այդ վտանգի կասեցմանը կամ չեզոքացմանը:

Մենք՝ որպես մարդ և հայ, նկատո՞ւմ ենք ու մեր ազգը վտանգող հարուցիչները բացահայտելու հարցում ցուցաբերո՞ւմ ենք անհրաժեշտ վերաբերմունք: Չէ՞ որ նույնիսկ անգն աչքով պարզ երևում են ավտահարման տարբեր նշանները հայ կյանքում՝ Հայաստանում և Սփյուռքում:

Ու ևս մեկ հարց. Երբ ազգը, երկիրն ու պետությունն այդպիսի խնդիրների առջև են գտնվում, որտե՞ղ է սկսվում և վերջանում պատասխանատվությունը՝ ազգի, պետության և հոգևոր իշխանության, ղեկավարության, մտավորականության, հայ անհատի ու համայն հայության: Եվ պատասխանատվություն ուն նկատմամբ, ո՞ր չափանիշներով, ու արդյո՞ք այդ պատասխանատվության անդրադարձը «մտրակի կամ կարկանդակի» ազդեցությամբ պիտի լինի. հայ մարդուն վայել ուրիշ շարժառիթ, մոտիվ չկա՞, չպե՞տք է լինի...

Եվ ի՞նչ վիճակում են հայ ազգը և մասնավորապես հայաստանյան հայությունն այս հարցերի ճանաչման և դրանց լուծման համար: Ու եթե այդ լուծումը՝ որպես ազգային և պետական օրակարգային խնդիր, չի բարձրացված ու չի լուծվում հաջողությամբ, ո՞վ է հաշվում դրա շարունակական հետևանքների կորստաբերության աստիճանը: Այս պայմաններում մի՞թե մեր մտքով, սրտով ու հոգով չպետք է աղաղակենք՝ խնդրենք, աղաչենք, պաղատենք, որ Աստված մեզ հասնի, օգնի:

Այո՛, այդ է մնում անել, և այդ օգնության մեջ կլինեն նաև մեր խղճի արթնանալը, պետականորեն ու պետականամետ մտածելը՝ հոգևոր իմաստությամբ հանդերձ:

Իսկ այս դեպքում էլ էական նշանակության այլ հարց է ծագում. Աստված ինչո՞ւ պիտի մեզ հասնի: Մենք ինչպիսի՞ն պետք է լինենք, որ կարողանանք փոխվել ըստ մեր նախնիների՝ մեծերի, սրբերի, նահատակների պատգամների և օրինակի, որպեսզի Աստված մեզ հասնի, օգնի:

Մի՞թե սա ազգային, պետական ու նաև հոգևոր կարևորագույն հարց ու խնդիր չէ, նաև առաջնային ու ռազմավարական հարց ու խնդիր: Այդ դեպքում ինչու հարցի պատասխանը չի՛ տրվում, և խնդիրը չի՛ լուծվում ազգի ու պետության դեկավարության կողմից, նաև մտավորականության և մանավանդ հոգևորականության կողմից:

Ինչո՞ւ, ի՞նչ է եղել:

Դարձյալ հուսահատության մատնվելով՝ մարդիկ նորի՞ց պիտի սկսեն քարեր գցել հորի մեջ, որ դժվար կամ անհնար լինի հանելը. ինչպես մեր իրականության մեջ հաճախ տեղի է ունեցել, և մինչև հիմա էլ նետված քարերը ազգի փոսից լրիվ չեն հանվել...

15 - 01 - 2016թ.

ՆԵՐԱԶԳԱՅԻՆ ԹՇՆԱՄՈՒԹՅՈՒՆ (Ազգային տկարության սերմնացանում)

Ներազգային անհիմն կասկածամտությունը, անվստահությունն ու բաժանումը հայ ազգի թշնամիներն են եղել ու կան: Այդ թշնամիներին մենք հիմնականում ինքներս ենք ստեղծում, սնում, աճեցնում ու «մեջտեղ գցում», գործարկում:

Ինչո՞վ. Մախևառաջ ազգի, հայրենիքի և պետության հանդեպ անտարբերությամբ, անազնվությամբ ու, ի վերջո, խորթությամբ:

Մենք և հիմնականում մենք ենք այդ «ներդրումն» անում մեր դեմ՝ դրա մեջ նկատի ունենալով մեր անձնական շահադիտությունը և կա՛մ ինքնապահովումը (самостраховка), և մեծացնում ենք մեր անվստահությունը, կասկածամտությունը՝ դրանով զորացնելով մեր թշնամիներին, նրանց դաշնակիցներին և նրանց՝ մեր մեջ ունեցած գործակալներին:

Քանի որ անվստահությունն ու կասկածամտությունն անտարբերությամբ, տգիտությամբ ու անազնվությամբ են առաջանում ու գործում (առաջացնելով մաև թե՛ զգոնության և թե՛ մարդկային օգտակար ռեսուրսների սահմանափակումներ), ու երբ դա մեր ազգային ու պետական համակարգում է լինում, ապա խաթարվում են մեր ներազգային ու ներպետական հոգեբարոյական մթնոլորտը, նվիրումի գիտակցությունն ու տրամադրությունը և կազմակերպվածությունն ու գործառույթները: Եվ դրանք հստակ, արագ և բարձր արդյունավետության լի՛նելու փոխարեն ապարդյուն խճճվում, կաշկանդվում են անտարբերության, տգիտության ու անազնվության բյուրոկրատական, մեր իսկ («սեփական») սրիկաների կողմից պատրաստված լաբիրինթոսներում, որոնք ներկայացվում են իբրև թե հանում «զգոնության պաշտպանության համար»:

Ու այդ դրվածքը, մոտեցումը դառնում է մեր միասնության ու առաջընթացի հույսերին, ձգտումներին և ջանքերին շղթայվելով՝ տաժանակրության դատապարտվածների ոտքերին կապված և շարժումը կաշկանդող թուջե գունդ:

Իսկ իրենց պարտականություններն արագ, ճիշտ, որակով ու բարձր արդյունավետությամբ կատարելու հանձնառությամբ ազնիվ ծառայողները, ընկնելով այդ «զգոնություն» բանեցնողների «դրբի» տակ, կա՛մ ընկճվում, հուսալքվում, թևաթափ են լինում, կա՛մ ընդվզում ու «ավել-պակաս» բաներ են անում ի վնաս իրենց ու նաև իրենց հավատացածի ու սիրածի հանդեպ, կամ էլ թափառականի ցուպ ձեռք բերելու մասին են մտածում....

Իսկ մի՞թե այսպիսի վիճակում կարելի է զարգանալ, հզորանալ և ոչ միայն ընտանիք, այլև երկիր ու պետություն պահել, պաշտպանել. ու ո՛չ միայն պահել, պաշտպանել, այլև զարգացնել, բարձրացնել, երջանկացնել՝ համաշխարհային բարձրագույն աստիճանի՝ միշտ հաղթական դուրս գալով կյանքի տարբեր բնագավառներում, պարագաներում...

Սինչդեռ այդպիսի ողբերգական ու նաև կատակերգական վիճակից (որը նաև բավական նուրբ է) դուրս գալու համար ի՞նչ կարելի է անել, ինչպե՞ս անել, ովքե՞ր անեն ու ե՞րբ անեն, երբ մեր դեպքում վերելքի կամ անկման տանող ժամանակն արդեն իսկ ընթանում է, և հաշվիչը միացված է... Ուրեմն՝

- *Ե՞րբ անեն:*

- Ա՛յժմ, անհապաղ:

- *Ինչպե՞ս անեն:*

- Ազնվամալով ու ազնվացնելով:

- *Ինչպե՞ս ազնվաման ու ազնվացնեն:*

- Հավատքով:

- *Ինչպե՞ս այդ հավատքը ստանան, հավատան:*

- Աստվածապարզ և շնորհով:

- *Ինչպե՞ս արժանանան այդ շնորհին:*

- Մաքուր սրտով, խնդրելով ու Աստվածապատգամ կյանք ապրելով:

Այստեղ մեր երկնային ու հոգեկան, աշխարհիկ ու նյութական զգացումները, գիտակցությունը և կամքը պետք է համատեղ ու միմյանց լրացնելով գործեն, ինչպես և մեր եկեղեցին ու պետությունը:

Փառք մեզ շնորհներ պարգևող Երկնային արարիչ Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն:

Կիրակի, 22 - 09 - 2013թ.

ԷԱԿԱՆ, ԿԵՆՍԱԿԱՆ ՎԱՂԵՄԻ ՀԱՐՑ

- Ի՞նչ է ճշմարտությունը, քանի՞ ճշմարտություն կա:

- Հավատքով ընկալված ճիշտ պատասխանն այն է, որ մեկ ճշմարտություն կա, որը երկու ձևով կարելի է արտահայտել: Մեկը՝ շատ ճշմարտությունների կան, որոնք բխում են մեկ ճշմարտությունից, և մյուսը՝ մեկ ճշմարտություն կա, որից բխում են բոլոր ճշմարտությունները:

Եվ ինչպես որ համարյա ամեն ինչի և հատկապես բարու հանդեպ կա ընդդիմություն, ճշմարտության հանդեպ ընդդիմությունը սուտն է:

- Եվ դա՞ էլ մեկն է:

- Այո՛, մեկն է, որը երկու ձևով կարող է արտահայտվել: Մեկը՝ կան շատ ստեր, որոնք բխում են մեկ ստից, և մյուսը՝ կա մեկ սուտ, որից բխում են բոլոր ստերը:

- Ուրե՞մն:

- Ուրեմն՝ ճշմարտությունը Աստուծո խոսքն է, որը սրբություն է և սրբացնում է՝ Հիսուսի Աստվածության ճանաչմամբ:

Իսկ սուտը, որից բխում են և որի վրա հիմնված են բոլոր ստերը, Հիսուսի Աստվածության չճանաչելը, մերժելն ու չընդունելն է, որը հոգեզրկում է: Ու այդպիսին եղողները՝ հոգեպես կույրերը, շատ են և շատանում են: Ինչպես շատ է և շատանում է չարությունը:

Մեզ՝ հայերիս (ինչպես և այլ ազգերի), շնորհ արվեց ճանաչելու **ճշմարտությունը** և հաղորդվելու, ապրելու ու գործելու այդ **ճշմարտությամբ**:

Այդ **ճշմարտությունը** ճանաչվել ու գործել է մեր ազգի մեջ դարերի ընթացքում՝ հասնելով մեր օրերը, մեր սերնդին՝ որպես մեծագույն ու սրբագույն ժառանգություն, որից օգտվելը, սակայն, պահանջում է համապատասխան հատկություն, որն զգալի չափով նվազել է մեր մեջ, և պետք է վերականգնենք...

Դարերի ընթացքում **ճշմարտության** հայ ազգային ընկալումն ու կյանքի ապրումը երբեմն զորացել են, երբեմն՝ տկարացել: Հայության մերօրյա սերնդի մեջ նախնիների այդ ընկալումը տկարացել է՝ թե՛ մեր հավատքի տկարացման, թե՛ մեր հոգեբարոյական ինունիտետի՝ վարակամերժ կարողության տկարացման և թե՛ մեր վերջին սերունդների վրա ստի բազմակողմանի, բազմաբնույթ հարձակումների առավել սաստկացման պատճառով:

- *Եվ ի՞նչ է պետք անել նման ռազմավարական հեռահար վտանգից չազդվելու, չտարվելու և պատմականորեն լինել-չլինելու այս վիճակից ֆիզիկապես և հոգեպես կենդանի ու առողջ դուրս գալու համար:*

- Անկասկած, հիմնական անելիքը նախևառաջ մեր հավատքի զորացումը և ազգային հոգեբարոյական և գաղափարական ինունիտետի՝ վարակամերժ կարողության բարձրացումն է:

- *Իսկ դա ինչպե՞ս:*

- Հոգևոր վերածննդով:

- *Ինչպե՞ս:*

- Մեղա գալով, ապաշխարելով և Աստուծո գթությամբ ու շնորհով իսկապե՛ս վերահավատավորվելով:

- *Կստացվի՞:*

- Անպայման:

- *Ինչո՞ւ, ինչպե՞ս:*

- Կան մի քանի պատճառներ:

Առաջինը՝ Աստված դեռ սիրում է հայ ազգին: Այլապես վաղուց զրկված լինելով համարյա բոլոր կարգավիճակներից՝ դուրս քշված կլինեինք աշխարհի բեմից:

Երկրորդ՝ շատ երևույթներ ապացուցում են, որ մեր հոգևոր եռանդը, այնուամենայնիվ, դեռ չի սպառված, խղճի հետ միասին որոշ չափով դեռ առկա է: Այսինքն՝ մեր նախնյաց, մեր մեծերի, սրբերի, նահատակների հավատքին հավատարիմ մնալու վարձը, որ մեզ փոխանցվել է որպես սուրբ ժառանգություն երկնային «բանկում», մենք դեռ լրիվ չենք ծախսել կամ չենք վատնել, և այդ հոգևոր եռանդի զորության հաշվեկշիռը՝ «բալանսը», թվում է, թե դեռ դրական է:

- Սակայն մենք ի՞նչ պետք է անենք, որպեսզի արժանի լինենք դրանից՝ այդ հաշվեկշռից օգտվելու՝ ի վիճակի դառնալով կատարել դրա համար պահանջվածը:

- Դարձյալ նույնն անել, ինչ վերը նշվեց՝ հոգևոր վերածննդով փոխվենք բոլորս՝ տարեց ու երիտասարդ, այր ու կին, գյուղի, քաղաքի կամ արտերկրի բնակիչ, հարուստ կամ ոչ, պաշտոնատար կամ ոչ... բոլորս փոխվենք...

- Ինչպե՞ս կարող է լինել հոգու թելադրանքով և հոգու պարտաճանաչությամբ պայմանավորված այդ զանգվածային փոփոխությունը:

- Այդ մասին ճիշտ կլինի նախևառաջ հարցնել մեր պետությանն ու եկեղեցուն, աշխարհիկ ու հոգևոր իշխանություններին:

- Այլ աղբյուր, միջոց կա՞, որ 21-րդ դարասկզբին լինի համարյա այն, ինչ եղավ 301 թվականին:

- Աղբյուրը հայության հանդեպ Աստուծո սերը, բարեհաճությունը, օրհնությունն ու օգնությունն է:

Միջոցը հայության Աստվածաշնորհի հավատքը և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված Հայ Ազգային Գաղափարը, բարոյականությունը, և ըստ այնմ՝ կենցաղն ու ապրելակերպն է: Ընդ որում՝ այդպիսի գաղափարը մեր հավատքի քաղաքացիականացումը և քաղաքականացումն է, որը տանում է ազգի համընդհանուր համարյա կատարելության:

Եվ այդ բոլորի հետ հոգով առաջացած հայ ազգային ինքնագիտակցությունը, պարտաճանաչությունը, պատրաստակամությունն ու պատրաստականությունը, երկնաշնորհ ամեն տեսակ հմտության հետ, կազմում են հայի և հայության իմաստությունը, ուժն ու կարողությունը:

Եվ դրանց հետ է նաև մեր նախնիների՝ մեզ թողած հոգեբարոյական ժառանգությունը, որ կարող է թթխմոր լինել հայության սրբացման համար 21-րդ դարասկզբում:

Այս և նման օղակներով կազմված հայ ազգի գոյության կենարար շղթան կփակվի, կամբողջանա, և հայոց բոլոր-բոլոր հարցերը կլուծվեն, առկա և պատմական խնդիրները կկատարվեն, իղծերը կիրականանան, ու ազգի, հայրենիքի և պետության հարատև ապահովությունն ու վերընթացը կլինեն **երկնային աջակցությամբ ու երաշխավորությամբ:**

Կիրակի, 03 - 02 - 2013թ., ժամը 12:00

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԻՆՔՆԱՍՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ՝ ՄԵՐ ԱՆՏԱՐԲԵՐՈՒԹՅԱՄԲ, ԹՇՆԱՄԻՆԵՐԻ ԴՐՎՄԱՄԲ, ԹԵ՞ ԱՅԼ ՓՈՐՁՈՒԹՅԱՄԲ

Հայ իրականության մեջ ու Հայաստանում վաղուց ի վեր սկսվել է ազգային կրթության և մշակույթի խեղման գործընթաց:

- *Իսկ ինչպիսի՞ն է վիճակն այսօր, շարունակվո՞ւմ են դրսից ու ներսից այդ խեղումն ու աղավաղումը:*

- Ինքնասպանություն գուցե տեղի չի ունեցել (դեռ), սակայն ազգային կրթության և մշակույթի հատկապես որոշ տեսակետից խեղված, աղավաղված վիճակը փաստ է, ինչպես և փաստ է, որ այդ վիճակը շարունակում է խորանալ:

- *Իսկ դրա հետևա՞նքը. մի՞թե հայ ազգային ինքնության աղավաղումն ու խամրումը և հայ մարդու ազգային ինքնագիտակցության այլափոխմամբ դրա տկարացումը չէ: Եվ սա*

նաև հոգևոր, գաղափարական, բարոյական և մտավոր առումներով:

- Ակնհայտորեն այդպես է, և այդ խամրումի և տկարացման չափն ու ձևը, բնականաբար, պետք է ստուգվեն, ճշտվեն և օրակարգային հարց դառնան, թե ուր ենք գնում այս վիճակով: Ինչի՞ կարող է հանգեցնել մեր այսօրվա այդ ընթացքը և ի՞նչ հետևանքներ կունենա հայոց ազգային ինքնագիտակցության, պետական մտածելակերպի և նույնիսկ ազգային ինքնության համար, երբ անգեն աչքով իսկ ակնհայտ է, որ դրանց ընթացքն ու հեռանկարը դրական չեն:

- Այդ պարագայում ի՞նչ հետևանքներ կարելի է ակնկալել հայ ազգի և հատկապես դրա երկու երրորդը կազմող աշխարհասփյուռ հայության ազգային ինքնության պահպանման համար ու նաև Հայաստանի կենսունակ ու ամեն ինչում մրցունակ գոյության համար: Այս հարցերի արագ և ճշգրիտ պատասխաններն ունենալն ու ըստ այնմ անհապաղ կազմակերպվելն ու գործելը մի՞թե առաջնահերթ խնդիր չէ ազգի, երկրի և պետության համար:

- Անտարակո՛ւյս, էապես կարևոր է և պատմական նշանակությամբ կարևոր:

- Իսկ այդ դեպքում ինչո՞ւ դա չի կատարվում: Մի՞թե մենք բավականին հասուն չենք և կամ անուղղելի անտարբերներ ենք դարձել. թե՞ մեզ զոմբիացնում, ապակողմնորոշում են, որպեսզի այդ անելու անհրաժեշտությունը չզգանք և չանենք այն, ինչ մեր գոյությանն է վերաբերում, մեր պետության ու նաև ազգային գոյության համար է: Ո՞րն է դրա չկատարվելու իսկական պատճառը:

- Այդ պատճառի բացահայտումը, իհարկե, շատ կարևոր է, սակայն մինչ այդ, ինչն էլ լինի պատճառը, մենք պետք է անհապաղ կենտրոնանանք ու իրազեկվենք, գիտակցենք մեր այսօրվա վիճակի, դրա ընթացքի ուղղության և դրա հնարավոր հետևանքների մասին: Եթե մենք այդ մասին իրազեկ ու գիտակ չլինենք, ինչպե՞ս կկարողանանք այսօր ճիշտ ապրել, ճիշտ աշխատել, ճիշտ պատրաստվել՝ պայքարելու մեր զավակների,

թոռների կրթության, զարգացման, ըստ այնմ՝ մարդացման-
հայացման և նրանց ու բոլոր սերունդների ազգային արժա-
նավոր ապագայի համար...

Շաբաթ, 26 - 11 - 2011թ., ժամը 23:30

ԼՍԵԼՈՎ՝ ԻՄ ՀՈԳԻՆ ԱԼԵԿՍԱՆԴՐԵՅ, ԵՎ ՄՏԱԾԵՑԻ²

*Խեղճ Կոմիտաս վարդապետ և թշվառ վիճակ հա-
յության, երբ նրան անխղճորեն խոցում ու վիրավորում են:
Բայց ո՞ր են նրանք, որ դա թույլ չտան, պաշտպանեն ու մեկ
անգամ ևս, եթե ոչ ամբողջ աշխարհին, ապա գոնե համայն
հայությանը հայտարարեն, որ Կոմիտաս վարդապետի
երաժշտությունը սև չէ, որ ուզում եք այն գունավորել, քանի որ
բյուրեղյա աղբյուր է նրա լույս աշխարհ բերած հայ ազգային
երաժշտությունը: Գուցե դա արվում է չհասկանալով, որ չի
կարելի խաղալ Կոմիտաս վարդապետի (որով և հայ ազգային
երաժշտության) հետ, կամ գուցե արվում է հաճույքի՞ համար,
կամ որպես մարզա՞նք, կամ էլ սեփական ես-ի հաստատման
համար...*

Ու այսպես մտածելուց հետո նաև ուզեցի ասել, որ Կո-
միտաս վարդապետը հայ ազգային երաժշտության գոյությունն
ապացուցեց՝ մաքրելով այն օտար ու խորթ մեղեդիներից,
որոնք այնքան խորն էին ներթափանցել ու աղավաղել հայ
ազգային երաժշտությունը, որ ոչ միայն երաժշտական աշ-
խարհը, այլև նույնիսկ հայ հայտնի երաժշտագետները չէին
կարողանում զգալ, հասկանալ հայ ազգային երաժշտությունը:

² *Կազմողի կողմից.* այս հոդվածն անդրադարձ է երգի պետական
թատրոնում 2011 թվականի նոյեմբերի 26-ին կայացած՝ Կոմիտասի
երգերի «ուրույն» մեկնաբանությամբ հատուկ համերգին, որին
հեղինակը ներկա էր եղել:

Դրա արդյունքում հայտարարվում էր, թե գոյություն չունի, չկա՝ հայ ազգային երաժշտություն, ու այն մեղեդիները, որոնք հնչեցնում են հայերը, դրանք հայ ազգային չեն, այլ պարսկական, թուրքական, ասորական ու այլ երաժշտությունների ազդեցությամբ առաջացած երաժշտական խառնուրդ են: Ու այս բոլորի դեմ Կոմիտաս վարդապետն էր, որ իր Աստվածատուր հանճարով, ազգասեր սրտով և մարդասեր զգացմունքներով ապացուցեց, որ **գոյություն ունի՝ եղել է և կա՝ հայ ազգային երաժշտություն**: Եվ ոչ միայն ապացուցեց այդ գոյությունը, այլ նաև ապացուցեց, որ այն շատ բարձր մակարդակ ու արժեք ունի...

Երկար տարիների անձնվեր ու անխոնջ աշխատանքից հետո՝ 1900-ական թվականների սկզբներին, երաժիշտների միջազգային համաժողովներում Կոմիտաս վարդապետի ունեցած զեկուցումների ապացույցներով երաժիշտների միջազգային միությունը հայտարարեց Հայ ազգային երաժշտության գոյության մասին՝ միաժամանակ ըստ արժանվույն գնահատելով Կոմիտասի հանճարը:

Հիմա Կոմիտաս վարդապետի երաժշտությունը, որ օտարամուտ խորթություններից սրբված, մաքրված հայ ազգային երաժշտությունն է, չի՝ կարելի, հարկ չկա՝ բոլորովին չկա այն զարգացնելու, զուսմավորելու, աշխուժացնելու և ինչ-որ ժամանակակից դարձնելու, ինչպես և հարկ չկա մեր միջնադարյան շարականների հետ այդպես վարվելու: Այլապես ինչպե՞ս զգանք ու պահենք մեր ազգային ինքնությունը, գիտակցությունը, հավատամքն ու էությունը, թե՞ դրանք էլ պետք է մողեմոհիզացնել: Բայց ազգի՝ սիրույն՝ դա պետք չէ, դա հույժ վտանգավոր է, վնասակար, քայքայող, սպառող և կորստյան մատնող:

Պետք է զգույշ լինենք, շատ դեպքերում մենք սխալ ենք հասկանում արդիականացումը: Օրինակ՝ ո՞վ տրամաբանական կհամարի և կհամարձակվի մողեմոհ դարձնել Միքելանջելոյի կամ Լեոնարդո դա Վինչիի գործերը՝ «Մոնա Լիզա» նկարը կամ «Երիտասարդ Դավիթը» արձանը, կամ մի երևելի ճարտարապետ և շինարար վարպետ սկսեն վերակառուցել,

նոր՝ «Ժամանակակից» տեսքի բերել Ակրոպոլի Պարթենոնը: Եղբայր, ով ուզում է Դա Վինչիի, Միքելանջելոյի կամ Ֆիդիասի նման գործեր անել, ազատ է, թող անի, բայց նրանց գործերին ո՞վ կարող է ձեռք տալ և ձևափոխել՝ ինչ-որ բաներ ավելացնելով կամ պակասեցնելով, ինչ է թե ժամանակակիցներին ավելի հասկանալի դարձնելու համար նրանց գործերը: Այդ դեպքում նոր սերունդն ինչպե՞ս ճանաչի, հասկանա ու հաղորդվի իր տոհմիկ ինքնությանը...

Արդեն սկսել ենք մոդեռնիզացնել նաև մեր զգացումները, մեր հավատքը, մեր բարոյական արժեհամակարգը և դրանց մեջ՝ նաև սերն ու հարգանքն ընտանեկան հարաբերություններում, ծնողների ու զավակների միջև, ընկերության ու հարևանության միջև, ու արդեն սկսել ենք մոդեռնիզացնել նաև հայի հայրենասիրությունը, ազգասիրությունը և դրանց հանդեպ պարտաճանաչությունը, որով և ավելանում են ազգային այլասերումը, պարտազանցությունը, դասալքումն ու փախուստը հայրենիքից...

Վերջերս հայաստանյան մի հեռուստաընկերությամբ մոդեռնիզացված էր հնչում ԶԶ օրհներգը՝ «Մեր հայրենիքը»։ այն օտարոտի երաժշտական երանգներով էին մատուցում Զայաստանի հայտնի երգիչները: Մի ուրիշ հեռուստահաղորդմամբ էլ Սասնո խրոխտ պարերն էին մոդեռնիզացված հաղորդվում Զառլեմի սևամորթների գլխիվայր պարածներով: Կամ դրանից առաջ մի այլ հեռուստաընկերություն մոդեռնիզացրել էր զորավար Սուրբ Վարդան Մամիկոնյանի և նրա զորականների կերպարները. նրանցից մեկը միասեռականի շարժումներով էր, իսկ ռուսական առողանությամբ հայերեն խոսող մի կին վրանի միջից կանչում էր Վարդան Մամիկոնյանին, թե արի, սիրելիս, ինչքա՞ն սպասեն, էլ չեն դիմանում: Վարդան Մամիկոնյանի արտաքինը ևս մոդեռնիզացված էր, նա բաղնիքի խալաթով էր ներկայացված, վրան ստվարաթղթե մի թուր կապած... Ըստ երևույթին, դժվար չէ պատկերացնել, թե այսպես ուր կհասնենք, ու ինչպիսին կլինի մեր արդեն իսկ ոչ միսթարական վիճակը՝ բազում չափանիշներով: Ազգի թշնամիները, որոնք զգաստ

հետևում են այս բոլորին, շատ են ուրախանում և մեզ «խրախուսելով»՝ այդ ուղղությամբ մղելու նորանոր միջոցներ են հնարում ու կիրառում:

Օտարասիրությունը լավ է, օտարամոլությունը՝ ոչ: Մանավանդ, երբ այն լինում է ի հաշիվ ազգային հարազատ ինքնության, որը լի է տառապանքներով և բազում դարերի ինքնապաշտպանական մարտերից արյունաքամ է լինում...

Ճիշտ հասկանանք միմյանց: Մենք, մեր նախնիները միշտ էլ եղել ենք օտարասեր, որովհետև միշտ եղել ենք Աստվածասեր, որով և մարդասեր: Աստվածորդու պատգամով սիրել ենք մեր մերձավորին, բայց օտարամոլ չենք եղել, որովհետև օտարամոլությունը համարել ենք մեր սեփականի, մեր ազգային ինքնության հանդեպ դավաճանություն, իսկ դա լավ բան չէ, որովհետև ամեն ինչի հետ նաև հոգու կորուստ է, իսկ ո՞ր հայը կուզենա կորցնել իր հոգին՝ գիտակից կամ անգիտակից, կամա թե ակամա դավաճանության համար:

Զգաստություն, զգոնություն: Եթե մեր 18 տարեկան տղաները պետք է օր ու գիշեր զգոն և զգաստ լինեն հայրենիքի սահմանային խրամատներում, դիտակետերում, մենք առավել ևս պետք է զգանք ու զգաստ լինենք՝ պահելու համար մեր հոգևոր, գաղափարական և բարոյական դիրքերը, և դա նաև մեր մատաղ սերնդի համար: Գիտակցենք, որ մեր կյանքի որոշ ոլորտներում զգոնության ու զգաստության պակասը հարվածի տակ է դնում շատ բանի հետ նաև մեր տոհմիկ կենցաղից հազիվ մնացածը, մեր մարդկային-ազգային պատիվը, ինքնությունն ու հետևապես մեր պաշտպանունակությունը թշնամու դեմ՝ սահմաններում և հենց մեր երկրի ներսում, հատկապես մեր մանուկների, պատանիների ու երիտասարդների կյանքում:

Այս պայմաններում Աստված օգնի մեզ և տա հավատք, ազնիվ սիրտ, իմաստություն ու նաև քաջություն՝ չպարտվելու համար չարին, չապակողմնորոշվելու նրա փորձություններից, չգերվելու նրա թակարդներից, այլ միշտ ու ամենուր հավատարիմ մնալով մեր հայրերի հավատքին՝ անսասան պա-

հելով մեր Աստվածասիրությունը և մարդկային ու ազգային ինքնությունը:



Ամեն ինչ կապի մեջ է, մեկը մյուսի հետ կապված է. նույնպես անցյալը կապված է ներկայի հետ, ու ներկան՝ ապագայի հետ. չխաբվենք, չապակողմնորոշվենք, չտարվենք, չգերվենք, չաքարտվենք:

Կյանքը և պայքարը, համատարած համադրմամբ լինելով հանդերձ, տարբեր են, բազմաբնույթ և բազմատեսակ, բայց բոլոր տեսակները կապված են միմյանց ու անմիջականորեն փոխազդում և փոխազդվում են թե՛ պարտության և թե՛ հաղթանակի արդյունքում: Զխաբվենք, զգոն և զգաստ լինենք, որովհետև այս պայքարի մեջ ևս մեր թշնամին գործածում է խորամանկություն՝ նաև հոգեբանական զգացական զենքերով և մարտավարությամբ:

Եթե չլինեն զգայունությունն ու զգացողությունը մեր հայ տոհմիկ հնչյունների հանդեպ, եթե չլինեն զգացողությունն ու ըմբռնումը Կոմիտաս վարդապետի մաքրած, հստակեցրած ազգային հնչյունների փիլիսոփայության ազգային հասկացողության հանդեպ, այնժամ Կոմիտաս վարդապետի երաժշտությունն անպայման ինչ-որ անտեղի գունավորումներով ներկայացնելը գուցեև հետաքրքիր ու նաև զվարճալի երևա, բայց երբ կա հայ տոհմիկ, հարազատ հնչյունների զգայունության ու զգացողության ըմբռնումը և ըստ այնմ դրանց արժևորումը, այդ դեպքում չես կարող հանգիստ տեսնել սրբությունը պղծելը կամ մոր կաթի մեջ ինչ-որ գույներ և հավելանյութեր ավելացնելը:



Ստորև

Արագ տեղեկություններ Կոմիտաս վարդապետի մասին՝ քաղված Երուսաղեմի Հայոց պատրիարք Թորգոմ արքեպիսկոպոս Մանուկյանի «Կոմիտասի հանճարը» գրքից (Նյու Յորք, 1985թ.):

Գիտենք որ ան ուսումնասիրած է քրտական երգը, երաժշտությունը, վրացիներու երաժշտությունը, պարսիկներու երաժշտությունը, արաբներու երաժշտությունը, բիզանդական երաժշտությունը: Երբ Երուպա ուսանող էր, հետզհետեւ կը ծանօթանայ ֆրանսիականին, գերմանականին, ռուսականին: Այս ամբողջ ծանօթութիւնները պիտի գործածէր զուտ, մաքուր հայկական երաժշտութիւնը գտնելու իր նպատակին ի սպաս: Եւ այդպէս ըրաւ:

Ուսումնասիրութիւն մը կը ներկայացնէ Երաժիշտներու Միջազգային Համաժողովի մը, քաջաւերութեամբ իր ուսուցիչին որ տեսած էր Կոմիտասի աշխատանքը: Եւրոպացի երաժիշտները առաջին անգամ կ'իմանային Հայ երաժշտութեան մը մասին: Եւ Կոմիտաս կը դառնայ անդամ միջազգային երաժշտական այս ընկերութեան: 1900-էն մինչեւ 1914 քանի մը անգամ կ'երթա այդ համաժողովներուն մասնակցելու: Եւ ամէն անգամուն ալ ուսումնասիրութիւնները կը կարդայ, երգեր կը ներկայացնէ, ինքը կ'երգէ: Մինչեւ անգամ օտարներէն պզտիկ խումբեր կազմած՝ հայկական երգերը, մեր գեղջկական երգերը կը ներկայացնէ: Այսպէս՝ առաջին հանդիպումով, Եւրոպական, միջազգային արժէք ունեցող երաժիշտներ իրենց աչքը կը բանան Հայ երաժշտութեան՝ որ նոր չէր՝ այլ դարերէն կու գար: Եւ իրենք անծանօթ էին անոր:

Ի՞նչ ըրած է Կոմիտաս Վարդապետ: Ըսինք որ ծայնագրած է: Եւ ինչպէ՞ս: Ուղղակի գիւղերը երթալով, մտիկ ընելով, գիւղացիին կեանքին մասնակցելով:Եւ այսպէս 3000 եւ աւելի Հայ երգեր արձանագրած է:Բայց կ'ըսեինք որ պար-

զապէս ձայնագրել եւ երգել չէր իր գործը: Ինքը գիտնական երաժիշտը եղաւ: Մեր ձեռագիրները ուսումնասիրած է: Եւ անոնց մէջէն գտած եւ գտած է ճշմարիտ Հայ երգին օրենքները: Նախ գիտենք որ մեր հին երգերուն, շարակնոցներուն մէջ հայկական նօթաներ կան, խազեր կան՝ որոնց իմաստը կորսուած էր դժբախտաբար: Եւ հետեւաբար, 1834 թուականին, Պոլսոյ մէջ, կարգ մը Հայ երաժիշտներ ստեղծեցին նոր խազային գրութիւն մը, հայկական ձայնագրութիւն մը՝ այն՝ որ Կոմիտասն ալ սորվեցաւ եւ գործածեց: Նշաններ են, որոնցմէ ամեն մէկը իմաստ մը ունի, երաժշտական արժէք մը ունի, ժամանակ, չափ, տեղողութիւն, բարձրութիւն, դադար եւ այլ պաշտօններ կը մատնանշէ: Կոմիտաս ոչ միայն այն սորվեցաւ, այլ նաեւ կորսուածը գտնելու ետեւ էր: Եւ տեղ մը կ'ըսէ. «Ես գտած եմ միայն 113 հատ»: Միայն այսինքն դեռ շատ կայ որ պէտք է գտնեմ. եւ իմ նպատակս այդ է: «Եւ ոչինչ պիտի չեղեն՝ զիս իմ նպատակէս»:

Գտած է նաև որ հայկական երաժշտութիւնը եւրոպականին չի նմանիր: Եւ այս կարելորն է... Կոմիտաս կ'ըսէ. «Հայկական չէ այդ»: Հայկական երաժշտութեան օրէնքները ուրիշ են: Հայ երաժշտութիւնը հիմնուած է քառեակներու, «թէրաքորտ»-ներու վրայ, եւ ոչ թէ ութնեակներու դրութեան:

... Ի՞նչ եղած է Կոմիտաս Վարդապետի նպատակը: Կոմիտաս Վարդապետի նպատակը եղած է Հայ ժողովուրդի կեանքը վեր բերել, ցոլացնել, հայ գեղջկական երգերուն միջոցաւ: Իր նպատակը եղած է Հայ ժողովուրդին հասկցնել, որ ան ինքնուրոյն Հայ երաժշտութիւն ունի: Ապահովցնել, վստահեցնել, որ ունի: Որովհետեւ եղած են հայեր, որոնք ըսած են, որ Հայը երաժշտութիւն չունի: Անոր ունեցածը արեւելեան երաժշտութիւն է: Արեւելեան՞ը ինչ է: Արաբական եալելի՞ն. արեւելեան է: Թրքական քաշքշուքնե՞րը. արեւելեան են: Կոմիտաս Վարդապետ կ'ըսէ. «Ո՛չ»: Արեւելեան է՝ այո՛, քանի որ այդ մթնոլորտին եւ շրջանակին մէջ կ'ապրի. բայց ինքնուրոյն է:

... Խեղճ Հայ ժողովուրդ. ազգ ես եւ ինքնուրոյն այնքան, որքան միւսները. այդ ոչ ոք կարող է հերքել: Ունիս յատուկ

լեզու, կը խօսիս: Ունիս յատուկ ուղեղ, կը դատես: Ունիս յատուկ մարդաբանական կազմ, որով կը զատուիս այլ ազգերէն ու անոնց կազմէն: Սակայն սիրտդ, որ զգացմանցդ աղբիւրն է, քուկդ չէ եղել, այլ մի ինչ որ ասորա-բիւզանդական եւ հնդկապարսկական է եղել: Ճանապարհ կայ, ճանապարհ կայ: Բերնէն ականջ շատ կարծ է. բանէն փաստ՝ շատ երկար» (*Կոմիտաս, Յօդուածներ եւ Ուսումնասիրութիւններ, Երեւան, 1941, էջ 47- 50*):

Կոմիտաս Վարդապետ չի դիմանար: Եւ գրած է. «Հայը ինքնուրոյն երաժշտութիւն ունի»: Եւ կապացուցանէ: Կապացուցանէ այդ բոլոր օրէնքներով:

Ուրեմն Կոմիտաս Վարդապետի նպատակը եղած է նաև Հայ երաժշտութեան միջոցաւ ազգային ինքնագիտակցութիւն արթնացնել կամ զարգացնել: Եւ նաեւ Հայ երաժշտութեան գեղեցկութիւնը տարածել ուրիշ ազգերու մէջ: Ըրա՞ւ ատիկա: Ըրա՞ւ: Կոմիտաս Վարդապետի նպատակն էր ինքնուրոյն հայ երգը գտնել, յայտնել եւ յայտարարել ու տարածել: Գտաւ Հայ երգը՝ քառեակներու, «թէթրաքորտներու» դրութեամբ, գտաւ՝ կշռոյթի օրէնքը յստակելով, գտաւ՝ շեշտի այդ հարցը լուծելով: Եւ սկսաւ գրել:Եւ 1910-ին Պոլիս կ'երթայ: Պոլսոյ մէջ իր երգչախումբը կ'ունենայ: 300 հոգի մոց ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբը: Եւ երբոր հայ այդ երգերը բեմ կը բարձրանան, այլևս խանդավառութիւնը, ազգային գիտակցութիւնը, ուրախութիւնը, հպարտութիւնը բարձրացող ալիքի պէս ետեւ ետեւի, յաղթական զնացք մը կ'առնան: Եւ ոչ միայն Պոլսոյ մէջ, այլ այս անգամ ուր որ կրնար երթալ, Եւրոպա՝ ամէն անգամ որ զացած է Պերլին, Փարիզ, Ժընև, Իտալիա, Միջին Արեւելքի մէջ՝ Եգիպտոս-Աղեքսանդրիա, Գահիրէ, Թիֆլիս, Պաքու, երգչախումբեր կազմած է եւ այդ երգչախումբերով ներկայացուցած է Հայ երգը: Անշուշտ նաեւ կրօնական երգերը:

...Կարծես ցեղային երաժշտական վերապրող հանճարէ մը իր ստացած յայտնատեսութեան լոյսով կը զատէ հարազատ Հայ եղանակները օտարամուտ *երգերէն: Այդ ընտրուած երգերն ալ իրենց կարգին նոյն յայտնատեսութեան լոյսով կը*

յոկէ, մաքրելով զանոնք անոնց վրայ խաւ կապած ու անոնց բնութիւնը եղծող օտարամուտ կամ ժողովրդական աղաւաղումներէ եկած տարրերէն. եւ կ'ունենայ զանոնք իրենց սկզբնատիպ, առոյգ վայելչագեղութեանը մէջ: Մասնաւորաբար, այսպէս, մեր կրօնական երգերը: Իր բացարձակ ճաշակին անվերադառնալի վճիռներուն տակ, կը ձգէ իրենց վրայի վերջամուտ, բայց թերեւս դարերէ ի վեր խաւացած անհիմաստ երկարածողւմները, արեւելեան զարդոլորումները, մեղկ ու քառորդ ծայնային (էնհարմօնիզ) ծամծուքները:

«Այսպէս մէջտեղ եկած հարազատ հայ եղանակը՝ կրօնական ըլլայ թէ ժողովրդական, պարզ է, ժուժկալ եւ առնացի գիծերով, զուարթութեանը մէջ իսկ լուրջ, ու տխրութեանը մէջ իսկ երանական, բանաւոր՝ կառուցուածքով, բայց եւ զարմանալիօրէն կենդանի, խորեռանդն՝ միեւնոյն ատեն կորովի ու շնորհալիօրէն քաղցր, եւ գերագոյն գաղտնիքը իր անասելի հմայքին (պիտի ըսեն սուրբ հմայքին) դէպի խորհրդաւոր, աստուածային ներկայութիւն մը թելող թռիչքով մը՝ վսեմ, խռովիչ: Կոմիտաս Վարդապետի այսպէս մեզի բերած Հայ եղանակը իր բնական պայծառութեամբը, եւ իր առնացի կորովովը, իր մաքուր զգաստութեամբը յայտնապէս արեւմտեան-արիական է, բայց եւ իր արեւահամ քնքշութեամբը, իր երազայնութեամբը՝ արեւելեան միեւնոյն ատեն: Ու ի վերջոյ՝ ո՛չ այդ եւ ո՛չ այն. ինչո՞ւ չըսել մէկ բառով՝ հարազատօրէն եւ ինքնուրոյնապէս Հայկական է. հայկական միստիզէ մը բխած» (Շահան Ռ. Պէրպէրեան, Կոմիտաս Վարդապետ, Անձը եւ Գործը, իր ծննդեան հարիւրամեակին առիթով, 1969, Նիւ Եորք, Առաջնորդարան Հայոց Ամերիկայի, էջ 27, 28):

Այս երգերուն մէջ կայ բովանդակ կեանքը Հայ ժողովրդին: Շահան Պէրպէրեան հանդիպած է Կոմիտաս Վարդապետին շատ հետաքրքրական պայմաններու մէջ: Փարիզ, 1906-ին, Սորպոնի մէջ ուսանող է, եւ եւրոպական բոլոր երաժիշտները, երաժշտութիւնները գիտցող հայկականին մասին արհամարհանք ունեցող, որովհետեւ «իմ ամբողջ լսածը Պոլսոյ կոյ-կոյ-

ներն էին» կը'սէ, մեր եկեղեցիներու տիրացուները՝ իրենց թոյլ, մեղկ, քաշքշուք եղանակներով, եւ եթէ հայրենասիրական երգ մըն ալ կար, ան ալ եւրոպական «մարշ» ոճն էր: Այս Շահան Պէրպէրեանը հրաւեր կը ստանայ Օր. Մարգրիտ Բաքայեանէ հանդիպելու Կոմիտաս Վարդապետի մը՝ որ Հայաստանէն եկած է եւ պիտի խօսի Հայ երաժշտութեան մասին եւ Հայ երգը պիտի ներկայացնէ: Կասկածելով, անտարբերութեամբ գացի, կը'սէ Շահան Պէրպէրեան, սակայն երբ բերանը բացաւ եւ իր առաջին ձայնը արտաբերեց եւ ներկայացուց մեր այդ գեղջկական երգերը, այն ատեն զգացի, որ ուրիշ տեսակի ներկայութեան մը մէջ եմ: Ուրիշ բան է այս: Եւ ճիշդ այն բանն է որ ես կարծես հոգիիս մէջ կը զգայի, կը սպասէի, կ'ուզէի տեսնել ու լսել: Եւ ի վերջոյ՝ իբրեւ Սողոս մը ներս մտայ եւ իբրեւ Պօղոս մը դուրս ելայ, այս անգամ ինքզինքս առաքեալը, աշակերտը նկատելով Կոմիտաս Վարդապետի: Եւ այնտեղէն իր բարեկամութիւնը կը տեսէ: Եւ Կոմիտաս Վարդապետ շատ մօտիկ եղած է Պէրպէրեան ընտանիքին ալ: Կոմիտաս Վարդապետի այս ամբողջական գործին արդէն տեղեակ, ծանօթ, երբ 1935-ին կը վախճանի Կոմիտաս Վարդապետ, Շահան Պէրպէրեան այդ առիթով կը գրէ իր գրքոյկը՝ ուր կը'սէ. «Ու մեր զմայլած հոգիներուն առջեւէն, աւելին՝ խորէն անցուց Վարդապետը, շարան շարան այդ երգերը, որոնց մէջ բովանդակ կեանքն է Հայ ժողովուրդին. ուրախութեամբ աշխատող, զմայլագին երագող, մաքրօրէն ու խորագին սիրող, անուշ թախծութեամբ մը կարօտացող, հրաշէկ հոգիով դիւցազնացող, ու միշտ ու էապես հաւատացող Հայ ժողովուրդին. աշխատանքի արի ցնծերգները, լուսնալուսային պարերգներն ու հարսներգները, միեւնոյն ատեն զգաստ ու խռովիչ այն սիրերգները, անհուն ու խոր կարօտերգներն ու ողբերգները, իսկապէս աստուածաթռիչ տաղերն ու շարականները: Բովանդակ հոգեկան կեանքը Հայ ժողովուրդին՝ երաժշտացած, ու այս անգամ Վարդապետին Արուեստին մէջ վերստեղծուած, պայծառակերպուած, պայծառաձայնուած...» (Շահան Ռ. Պէրպէրեան, Կոմիտաս Վարդա-

պետ, Անձը եւ Գործը, իր ծննդեան հարիւրամեակին առիթով, 1969, Նիւ Եորք, Առաջնորդարան Հայոց Ամերիկայի, էջ 32-33):

Ուրբաթ, 03 - 06 - 2011թ., ժամը 08:40

ՓՈՐՁԱՆՔՆԵՐԻՅ ԱՄԵՆԱՄԵԾԸ

Մարդս ինչքան էլ զորեղ լինի, ինչքան քաջ, հարուստ, առողջ, իշխանավոր և պաշտպանված լինի, այնուամենայնիվ, շատ տկար է ու ենթակա կորստաբեր փորձությունների, փորձանքների:

Ամենահզոր, ամենակարող մարդն իսկ անպաշտպան է, եթե նրան չի պաշտպանում Աստված: Մարդն անպաշտպան է տարբեր փորձանքներից՝ վիրուսների ախտահարումից, այլ պատճառներով առաջացած անբուժելի հիվանդություններից, անակնկալ բնական աղետներից, տրանսպորտային կամ այլ պատահարներից, նենգ դավաճանությունից, մատնությունից կամ ավելի ուժեղ թշնամուց պարտվելուց, նրա ողորմածությամբ թողնվելուց և այլն:

Բայց այդ և նման փորձանքներից էլ ավելի մեծը և կորստաբերն այն է, երբ մարդ այդ փորձանքներից ոչ մեկին չի ենթարկվում, մնում է զորեղ՝ առողջ, հարուստ, իշխանավոր, տիրակալ, գիտուն ու այս աշխարհի զորեղներին բարեկամացած, նրանց կողմից պաշտպանված և... ամբարտավանանում, ազահանում, կոռումպացվում է, սկսում անիրավություններ գործել՝ մոռանալով, որ Աստված կա, ու հեռանում Նրանից: Ու այնժամ առաջանում է հոգեբարոյական, գաղափարական և խղճմտանքի անկում՝ լինի անձի, լինի հասարակության, լինի ազգի կամ մարդկության:

- Իսկ ի՞նչն է պաշտպանում, փրկում այդ անկումից, կորստից և կյանք պարզելու՝ խաղաղ, երանելի ու հավերժական:

- Աստուծո սերը, գութը և ներումը՝ Իր Միածին Որդու միջոցով՝ Խաչի վրա Նրա հեղված արյամբ, Նրա Հարությանբ, Նրա Ավետարանով, Խաչով և դրանց հանդեպ հավատքի մեր հետևողական ու հարատև հավատարմությունը:

- Ուրեմն՝ մենք արդեն իսկ ստացել ենք պաշտպանությունն ու փրկությունը կորստից, քանի որ ունենք Աստուծո սերը, գութը, ներումը՝ Իր Միածին Որդու միջոցով, և Աստվածային գերագույն շնորհը՝ պաշտել Ավետարանն ու Խաչը: Էլ ի՞նչ է մնում:

- Մնում է պահելով հավատքը՝ չվատնենք Աստվածաշնորհ բարիքները: Ի՞նչ էլ լինի, չմոռանա՛նք, չուրանա՛նք չմերժենք հավատքը՝ հրապուրվելով չարի տարբեր հնարքներից, խոստումներից: Միշտ ու հարատևորեն հավատարիմ լինենք հավատքին. ո՛չ մի դեպքում չտարվենք և որևէ կերպ չարին չերկրպագենք՝ ի կորուստ:

- Ո՞րն է չարը:

- Այն է, ինչ Աստվածությունից դուրս է և մեզ տանում, հեռացնում է Աստծուց՝ դեպի նյութապաշտություն:

Կիրակի, 25 - 01 - 2004թ., ժամը 07:10
(Երրորդ անգամ Հայաստանում հաստատվելուց
երկու շաբաթ հետո)

ԱՅՍ ԼՈՒՍԱՎՈՐՅԱԼ ՀՈՐՋՈՐՋՎՈՂ ԴԱՐՆ ՈՒ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆԸ

Պետք է հսկել, զգո՛ւյշ ու աչալո՛րջ լինել, որ խավարը լույս և լույսը՝ խավար չկարծենք:

Նույնպես պետք է հսկել, զգո՛ւյշ լինել, որ ստեղծելու փոխարեն չկործանենք և ստեղծագործելու փոխարեն չարից կորստաբեր բաներ չկապկենք ու նաև կեղտաջրի հետ հարազատ մանկանը ցեխի մեջ չչարտենք: Ըստ երևույթին, մենք դա չա՛տ ենք արել: Հոնքը սարքելու տեղ մեր աչքն ենք հանել,

որով աչքացավից էլ «պրծնելու» փոխարեն աչքից ենք «պրծել»:

Ինչո՞ւ: Որովհետև խաբվեցինք: Եվ խաբվում ենք...

Ինչպե՞ս: Թուլամորթությամբ, երբեմն էլ մեծամտությամբ ու փառասիրությամբ, որով և ուրացմամբ ու մասամբ նորին:

Հետևա՞նքը: Խորթացանք մեր սրբություններից, մեր արժեքներից, որը, վերջին հաշվով, նշանակում է ուրացում, դավաճանություն՝ մեր ինքնության և գոյի նկատմամբ:

Իսկ դրա՞ հետևանքը. թուլացանք, տկարացանք, մասնատվեցինք և մեծ չափով զրկվեցինք մեր երկրից, մեր կենսունակությունից ու մեր վարակամերժ կարողությունից:

Այսպիսով, նրանք շատացան, տարածվեցին, զորացան ու հաստատվեցին, իսկ մենք քչացանք, սեղմվեցինք և խախտվեցինք մեր հիմքերից՝ թե՛ ֆիզիկականի և թե՛ հոգևորի առումով:

Բայց ո՞վ ենք մենք: Նրանք՝ նրանք են և կան, ով որ էին: Իսկ մե՞նք՝ մենք արդյո՞ք այն ենք, ինչ որ էինք...

Ավազակը մնացել է ավազակ, բայց սպիտակ ձեռնոցներ է դրել, որ արյունը չերևա ու իր սև գործը շարունակի: Եվ նա ընդունվում է լայնորեն՝ որպես «հաջողակ տեր ու տիրական»...

Իսկ մե՞նք: Արդյո՞ք մենք այն ենք, ինչ որ էինք մեր տոհմիկ էությանը՝ հավատավոր, գաղափարական և սկզբունքային, ազնիվ, ժրաջան ու ստեղծագործ. ազգասեր, մարդասեր ու Աստվածասեր: Թե՞ շարունակում ենք խորացնել մեր ստրկամտության, օտարամոլության, փոքրոգության, փառամոլության, պաշտոնամոլության և ընդհանրապես նյութապաշտության ու կոռումպացվածության ախտահարվածությունը, որով էլ գերագույն ու անանց արդարությամբ ընկալվում ու համարվում ենք արժանի մեր այսօրվա վիճակին:

Սրանք հարցեր են, որոնք ճիշտ ու անհապաղ պատասխան են պահանջում, որովհետև եթե հարցերի պատասխաններն «այո՞» են, այդ դեպքում ազգի և հայրենիքի կործանարար աղետի ահազանգը պետք է վաղուց հնչեցված լիներ՝ զորա-

հավաքի ենթարկելու համար համայն հայության և յուրաքանչյուր հայի, նախ՝ հոգեկան ու բարոյական կորովը և դրանով՝ ամբողջ ազգի ուժն ու ներուժը՝ բազմակողմ ու բազմաբնույթ կարողությունը...

Իսկ եթե պատասխանները «ո՛չ» են, այն ժամանակ գուցե կարող ենք դեռ շարունակել մեր մեջ բավականին տիրական դարձած «Ուր հաց՝ այնտեղ կաց», «Աշխարհը դնակ է...», «Կերած-խմածդ կմնա, պոկի՛ր, քե՛ֆ արա» հոգեբանությամբ ու մտայնությամբ՝ մեր նյութապաշտական ընթացքը...

Բայց ո՞ւր են հարցերը, որ լինեն նաև պատասխանները: Քանի որ բացակայում են հարցերը, չեն լինի նաև պատասխանները: Եվ ովքե՞ր են պարտավոր ներկայացնել հարցերը և իրավունք ունեն պահանջել պատասխանները:

Ո՞ւր են հայոց հոգևոր ու աշխարհիկ իրապե՛ս հավատավոր, գաղափարական, բարոյական, ազնի՛վ ծառաները, որ աշխատեն, պայքարեն՝ ազատագրելու ազգն ու հայրենիքը նախ հոգեբարոյական, գաղափարական և մտավոր շարունակվող կաշկանդումներից, շեղումներից ու այլասերումից, որից հետո մեր քաղաքական, տնտեսական կենսամակարդակի ու ապրելակերպի արժանապատիվ դրության ստեղծումը շատ կարճ ժամանակի հարց կլինի միայն:

Բայց ո՞ւր է, ի՞նչ անենք, ինչո՞ւ չի՛ հառնում մեր նախնյաց սուրբ, իմաստուն, հզոր ոգին, որ զարթնեցնի՝ մեզ հոգեբարոյական թմբիրից ու մեղա գանք, նաև սաստի մեզ և ներգործելով առաջնորդի, դուրս հանի կորստյան ճամփից, որին կուլ չգնանք՝ դեպի կործանում, այլ գնանք Աստվածակերտ բարձունքներին:

Երեքշաբթի, 01 - 12 - 2015թ., ժամը 08:15

ՀՈԳԵՎՈՐ ԲԱԼԱՆՍ՝ ՀԱՇՎԵԿՇԻՈՒ

Բոլոր մարդկանց մեջ, ըստ երևույթին, կա թե՛ լավը և թե՛ վատը, թե՛ բարին և թե՛ չարը, թե՛ իմաստունը և թե՛ հիմարը, և, ի վերջո, կա թե՛ անմեղը և թե՛ մեղավորը: Մեկ խոսքով՝ մեր մեջ կան թե՛ դրական և թե՛ բացասական հատկություններ: Եվ քանի որ դա, ըստ երևույթին, բնական վիճակ է, ուրեմն դա չէ հարցը, այլ հարցը մեր միջի դրականի և բացասականի հաշվեկշիռը՝ «բալանսն» է, դրանց ո՞ր հատկության ինչ չափով գերազանցելն է... Ու նաև հարց է, թե ե՞րբ, *մեր ո՞ր վիճակում* են մեր այս կամ այն հատկությունները գլուխ բարձրացնում, գերակշռում, տիրում մեր մեջ և մեզ ուղղում խոհերի, խոսքերի ու արարքների՝ դրական կամ բացասական:

Երևի թե ինչպես վիրուսը յուրաքանչյուր մարմնի մեջ կա, սակայն չի ազդում մարդու վիճակի, տրամադրության ու գործունեության վրա այնքան ժամանակ, քանի նրա օրգանիզմը որոշակի աստիճանի չի տկարացել, այնպես էլ մարդու մեջ չարը, բացասականը (հոգևոր վիրուսը) չի կարողանում գլուխ բարձրացնել, քանի դեռ մարդը, մեր դեպքում՝ հայը, չի չարաշահում իր Աստվածաշնորհի ազատությունը, իրեն տրված ազատ կամքը, չի՛ մեղանչում և *առողջ, զորեղ է պահում իր հոգեբարոյական իմունիտետը, կորովը, վարականերժ հատկությունը*:

Իսկ չի՞ կարելի արդյոք այս պատկերն ու նրա համեմատությունները բացատրել մարդու, հայի սրբության աստիճանով, մարդու սրբության և մեղավորության հաշվեկշռով, նրանով, որ մարդու մեջ ինչքան «բարձր» է սրբությունը, այնքան նա գերծ է մեղքից, մեղք գործելու գայթակղությունից՝ փորձությունից:

Եվ, ըստ երևույթին, մի հանգամանք ևս. թշնամին՝ չարը, մեղքի խայթոցով հարվածում և տիրում է մարդուն, երբ նա «քնած» է, երբ նրա մեջ թուլացել, պակասել կամ վերացել են հոգեկան ու ըստ այնմ՝ գաղափարական ու բարոյական զգոնությունն ու հատկությունը, կարողությունը և քիչ-քիչ տեղի տալով փորձություններին, գայթակղություններին՝ աստիճանաբար ընկղմվում է «քաղցր» մեղանչման մեջ՝ հարվածի տակ դնելով իր իսկական ես-ը՝ անմահ հոգին:

Ուրեմն, եթե մարդու մեջ բարու և չարի հաշվեկշիռը՝ բալանսը, 100%-ով սրբության օգտին է, ապա մարդն անխոցելի է: Բայց մարդը բացարձակ 100%-անոց վիճակում չի կարող լինել, քանզի բացարձակ է միայն Աստված՝ Արարիչ Հայրը, Միածին Որդին և Սուրբ Հոգին: ***Դրա համար մարդը՝ քրիստոնյան, հայր պետք է միշտ արթուն, զգոն և զրահավորված լինի հավատքով և հավատքի գործերով՝ ծառայելու Աստծուն, ծառայելով իր ազգին՝ հայությանը այնպես, որ հայությունն էլ ծառայի Աստծուն՝ ծառայելով մարդկությանը այնպես, որ մարդկությունն էլ ծառայի Աստծուն՝ միշտ, ամենուր, ամեն ինչում:***

Ու այս դեպքում ամբողջանում է Հայ Ազգային Գաղափարախոսությունը, որը բխում է և հիմնված է Աստուծո հավատքի վրա՝ Ավետարանով և Խաչով. «Հայը ծառայում է իր Արարիչ Հորը՝ Աստծուն՝ ծառայելով հայ ազգին, հայությանն ու հայկականությանը, որպեսզի դրանք էլ ծառայեն Աստծուն՝ ծառայելով մարդկությանը, որպեսզի մարդկությունն էլ ծառայի Աստծուն՝ միշտ, ամենուր, ամեն ինչում»:

Շաբաթ, 12 - 12 - 2015թ., ժամը 08:30

**ՍՏԵՂԾԵԼՈՎ (աշխատել, մշակել, արտադրել)
ՀԱՏՈՒՑՎԵԼ (սնվել, աճել ու բազմանալ),
ԵՐՋԱՆԿԱՆԱԼ (սիրելով մերձավորին)**

Մի՞թե այս նպատակով, օրենքով և բնությունով չի ստեղծվել մարդը, մարդկությունը:

«Առավոտ լուստ, արեգակն արդար...»

Ներսես Շնորհալի

Մարդը, մարդկությունը կարիք ունի իրազեկվելու, մանավանդ՝ իմանալու իր ով լինելը:

Օրինակ՝ վերջին շուրջ կես դարի ընթացքում աշխարհի առօրյայում ինչպե՞ս է բավարարվում յուրաքանչյուր երկրի մարդկանց տեղեկացված լինելու կարիքը, պահանջը: Մինչդեռ ազգի, հասարակության և որոշակիորեն նրա որոշ խավերի տեղեկության և զվարճանքի մատակարարումը հարաճունորեն վերահսկող հեռուստատեսության առևտրային, գովազդային գործարարությունը՝ առավելագույն շահի ստանալու (երբեմն նաև քաղաքական ու այլ) ձգտումով, ըստ երևույթին, հիմնականում հիմնական նպատակ է հետապնդում՝ գրավել մարդկանց ուշադրությունը, որով և *ժամանակը*, ու այդ ընթացքում որոշակի իրազեկությամբ համոզել, հավատացնել և դրանով նրանց մեջ ցանկություն, տրամադրություն, նպատակ, ձգտում առաջացնել՝ անելու բաներ, որ առաջ մտադիր չէին անել...

Եվ հեռուստատեսային այդպիսի գործարարությունը (բիզնեսը) ընդհանրապես հասարակության և մասնավորապես որոշ խավերի ուշադրությունը և ժամանակը գրավելու համար հրամցնում է որոշակի հաղորդումների թիրախ դարձած հեռուստադիտողին համապատասխանող տեղեկատվական, զվարճանքի, ուսումնական, մշակութային ու այլ հաղորդումներ,

որոնցով նրանք արդեն շահագրգռված են կամ կարող են շահագրգռվել, հետևապես և դրա համար **վճարել**: Վճարել ինչո՞վ, **իրենց ժամանակով**: Այն ժամանակով, որը պատկանում է և կարող է տրամադրվել մարդկանց կողմից, ինչը հատկապես սպառողական հասարակությունների համար **փող է** (Time is money):

Ու այս դեպքում արդյո՞ք չի կարելի եզրակացնել, որ անձն ու հասարակությունը իրենց ունեցած արժույթով վճարում են, որպեսզի տեղեկացվեն, համոզվեն ու հավատան այնպիսի բաների, որոնք մինչ այդ իրենց պետք չէին, և մղվեն կատարելու այնպիսի՝ արարքներ, որոնք մինչ այդ չեն ցանկացել անել:

Ու արդյո՞ք չի կարելի եզրակացնել նաև, որ եթե անձի, հասարակության, ազգի ժամանակը հատուցվեց այնպիսի բաներով, որ իրենց պետք չեն, գուցե և վնասակար են և կամ պետք են, բայց ոչ առաջնահերթ, այդ դեպքում չէ՞ որ ժամանակ և միջոցներ չեն մնում կամ քիչ են մնում վճարելու այն բաների համար, որոնք իրենց պետք են, գուցե և էականորեն պետք են՝ իրենց առողջության կամ առաջադիմության, անվտանգության և կամ ընդհանրապես իրենց կյանքի զարգացման ու բարեկեցության համար... Էլ չասած իրենց հոգևոր կարիքների բավարարման համար:

Ու այսպիսով, շահույթի ստացումը, մասնավորապես «սպառողական հասարակության» նպատակներից բխող գործունեությամբ, հաճախ լինում է նաև միջոցների մեջ խտրություն չդնող նախահարձակման նման:

Եվ սա եղել է, կա, ու ըստ ակնհայտ միտումների՝ զորանում, ընդարձակվում է նորանոր նվաճումների համար:

Օրինա՞կ: Օրինակ՝ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում մինչև վերը նշված վերջին շուրջ կես դարը քաղաքներում, գյուղերում, տարբեր վայրերում թվով տասնյակներից սկսած մինչև տասնյակ հազարավոր երիտասարդ ու տարեց կանայք և տղամարդիկ շատ հաճախ տասնյակ մղոնների հեռավորությունից հավաքվում էին մեծ սրահներում, մինչև իսկ մարզա-

դաշտերում՝ ժամերով լսելու ժամանած այս կամ այն այցելու քարոզչի կողմից ներկայացվող, մեկնաբանվող և ուսուցանվող ավետարանական խոսքը, պատգամը: Սակայն որոշ ժամանակ անց այդ խոսքն ու պատգամը լսողներն սկսեցին մեծ չափերով նվազել. այն փոխարինվեց հեռուստատեսային հաղորդումներով, շատացան ավետարանական հեռուստաքարոզները (tele-vangelists): Եվ ԱՄՆ հեռուստատեսությամբ ամօրի ու հասարակության ժամանակը գրավելու մրցակցության մեջ որոշ ժամանակ այն գրավեց իր ուրույն տեղն ու բաժինը: Բայց դա էլ երկար չտևեց: Ժամանակի ընթացքում այն աստիճանաբար սկսեց իր տեղն ու բաժինը զիջել աշխարհիկ նպատակներին՝ «գործարարությանը»:

Բայց ո՞ր, ինչպիսի՞ նպատակներին: Այդ նպատակներն այս կամ այն ձևով և շահագրգռվածությամբ գործում են թե՛ հայաստանյան և թե՛ արտերկրի մեր հասարակություններում:

Սակայն հարց. մեր աշխարհիկ ու հոգևոր պատկան հաստատությունները գիտե՞ն այդ նպատակների մասին, զգո՞ւն են, հաշվի առե՞լ են դրանց իրագործման հետևանքները, որոնք սպառնում են ոչ միայն հողի կորստով, այլև սպառնում են մեր մտածելակերպին, պատվին, նկարագրին, ինքնությանը՝ հոգու կորստով, որով և ամեն ինչ կորած կլինի: Մտածվո՞ւմ է այդ մասին, մտահոգություն և գործո՞ւն դիմադրություն կա՞ դրա դեմ: Գաղափարական պայքար, բարոյական պայքար, մանավանդ հավատքի՝ պայքար... ինչի՞ն կարելի է վերագրել այդ հարցերում մեր պետական, եկեղեցական և մտավորական պասիվությունը, որ այս գործին նույնիսկ միայն մոտենալն իսկ արվում է «մատների ծայրով», կարծես քաշվելով, ամաչելով: Փոխանակ ամաչել՝ չանելո՞ւ համար, այլ ոչ թե ամաչել՝ անելու համար: Այս ի՞նչ վիճակ է: Ինչպե՞ս անվանել առկա այս երևույթը հայ ժողովրդի մեջ և հայաստանյան հասարակությունում:

Մեր տատերն ու պապերը, մեր նախնիք ինչպե՞ս կանվանեին այս երևույթը, և ինչպե՞ս կանվանի երկինքը: Սա էական, ռազմավարական և պատմական նշանակության հարց է: Ո՞վ, ովքե՞ր են պարտավոր պատասխանել այս ու նման հար-

ցերին: Եթե այս հարցի հստակ պատասխանը բացակայում է մեր իրականությունում, մի՞թե չպետք է անլռելի դառնա ազգային ահազանգը...

Երեքշաբթի, 01 - 02 - 2011թ., ժամը 07:00

ՄԵՐ ՄԵԾ ԲԱՅԸ՝ ՅԱՎԱԼԻ, ԱՄՈԹԱԼԻ ԵՎ ԿՈՐՍԱԲԵՐ

Հայ իրականության մեջ մի մեծ մոլորություն է տիրում երկա՛ր ժամանակից ի վեր, որն արտահայտվում է հայ ազգի և հայրենիք Հայաստանի պայմաններին (ու նաև հայ մարդու տոհմիկ ոգուն) անհարիր մտածողությամբ, դիրքորոշմամբ ու վարմունքով: Ասվում է՝ ես անում եմ, մենք անում ենք, մենք պետք է անենք, ինչ որ կարող ենք: Նույնիսկ երբեմն (այդ մեր «ինչ-որ կարող ենք» անելիքի մասին) նաև ասվում է, թե դա արվում է կամ կարվի մեր կողմից՝ իբր *անմնացորդ*:

- *Իսկ դա ճի՞շտ է. այդպես մտածելը, արտահայտվելը և ըստ այնմ վարվելը ճի՞շտ է:*

- Ո՛չ, ճիշտ չէ՛, որովհետև դա հարի՛ր չէ հային ու նաև չի՛ համապատասխանում հայության ու Հայաստանի ներկա իրավիճակին, տեսանելի ապագային և ըստ այնմ՝ կենսական պահանջներին: Եվ չի՛ համապատասխանում նաև հայի տոհմի՛կ ոգուն, մեր ապուլապերի, մեր մեծերի, մեր մարտնչո՛ղ հայի ոգուն...

- *Հապա ի՞նչն է ճիշտը:*

- Ճիշտն այն է, որ պետք է մտածենք, ասենք և գործենք, անենք *ոչ թե այն, ինչ կարող ենք, այլ այն, ինչ պե՛տք է*: Եվ եթե խոսքը վերաբերում է նաև ինչպես անելուն, ապա այդ *պետք եղածը* հարկ է, որ անենք նաև *անմնացորդ՝ շա՛տ ավելի լավ*: Հետևապես՝ հայ մարդը, աղջիկն ու տղան, այրն ու կինը, աշակերտն ու ուսանողը, բանվորը, գյուղի աշխատողը, մտավորականը և մանավանդ՝ հայ հոգևորականը, զինվորականը և պետական պաշտոնյան, պետք է անեն անմնացորդ, ոչ թե *ինչ*

որ կարող են, այլ ինչ որ պետք է: Ինչ որ պետք է անել հայության, Մայր Հայաստանի և պետության պաշտպանության համար. ազգի հոգևոր, գաղափարական, բարոյական, կրթական, մշակութային, կենցաղային, քաղաքական, տնտեսական և ֆիզիկական գոյության դեմ ամեն տեսակի ոտնձգություններից, խարդավանքներից, դավադրություններից և հարձակումներից պաշտպանելու համար:

Ի դեպ, այդ հարձակումներն արվում են հարաճունորեն ու համարյա ազատորեն՝ առանց հանդիպելու պատշաճ, վճռական դիմադրության, կարծես թե մենք չկանք, մտածող, մտա-հոգվող և դրա համար պատասխանատվություն կրող էլ չունենք և ինչ-որ համակարգ էլ չունենք. կարծես թե անմեղսունակ, հոգեպես մեռած կամ էլ եսակենտրոնությամբ, նյութա-պաշտությամբ ու անտարբերությամբ մինչև ուղնուծուծը վարակված, այլասերված խալիս լինենք:

Բայց մեր սահմանների վրա ցրտին ու տոթին հարազատի անձնուրացությամբ ու հավատարմորեն կանգնած մեր արծիվները և նրանց մատակարարումը, կեցությունն ապահովող, նրանց պատրաստակամությունը, պատրաստակամությունն ու մարտունակությունը բարձրացնող հրամանատարությունն իսկ բավական չեն մեր գոյատևման, մեր փրկության ու էլ չասած՝ մեր այսօրյա զարգացման, զորացման, մեր բազում կենսական կարիքների բավարարման համար:

Հապա ի՞նչը կօգնի, կփրկի մեզ այս վիճակից: Ի՞նչը, եթե ոչ Արարիչ Հոր գութը, սերը, որ բարձր է ամեն ինչից և որին վերստին արժանանալու համար հարկ է, որ փոխվենք՝ առաջին հերթին մեր միջից իսպառ վերացնելու համար նյութա-պաշտությունն ու կոռումպացումը, և երկրորդ՝ պարզապես ազնվանալու համար: **Հայ ազգը պետք է, պարտավոր է ազնվանալ՝** ըստ Հայկյան տոհմիկ, հարազատ, Աստվածաշնորհի հոգեկան, գաղափարական ու բարոյական կերպարի:

Այդ են ազդարարում հայոց անլռելի զանգերը՝ մաքուր սրտով ընկալելի:

Չորեքշաբթի, 27 - 06 - 2018թ., ժամը 07:30

ՄԻՐԵԼԻ ՀԱՅ ՄԱՐԳ

Տարե՛ց, երիտասարդ, և մանուկ հայ, եղբայր, քույր ու հարազատ սերունդ, փա՛ռք Աստուծո, որ մնացել ենք, կանք և հույս ունենք, որ դեռ կլինենք Տիրոջ հովանու ներքո: Եվ այդ հույսը, որ վեր է ամեն ինչից, անսասան երաշխիք է ներկա ու հավերժ իրական կյանքի:

Եվ մեր բոլորի և մեզանից յուրաքանչյուրի պարտքն ու խնդիրն է դառնալ-լինել հարազատ, հավատարիմ ու հաճելի այդ հույսը մեզ պարգևողին՝ մեր Արարչին և Փրկչին, ***որ իր Միածին Որդու արյանք մեզ հնարավորություն տվեց ազատագրվելու կորստաբեր մեղքից:***

Չգտում ես անարատ, առողջ սննդի՞, ճիշտ սննդառության ու ապրելակերպի՞, որ ունենաս, տեր լինես առողջ, բարեկազմ ու եռանդուն մարմնի՞: Շատ լավ ես անում, որ ջանում ես այդպե՛ս խնամել, պահել քո արտաքին (ո՛չ իսկական) ես-ը, թեև այն ժամանակավոր է ու ենթակա աստիճանաբար սպառվելու և կորչելու (կամ մեկ ակնթարթում իսկույն կորչելու) ընդմիջտ:

Իսկ քո հոգու համա՞ր, որ քո ներքին, իսկական ես-ն է՝ շնորհընկալը՝ մշտական, անսպա՛ռ, հավերժական կյանքի, ջանո՞ւմ, անո՞ւմ ես՝ ինչ հարկն է, որ նույնպես լինի առողջ, բարեկազմ (բարվոք վիճակում) ու եռանդուն: Քո հոգին, որն անմահ է ու ապրելու է ընդմիջտ, միայն թե անհայտ է՝ ի՞նչ վիճակում (կարգավիճակում), որը և խիստ մտահոգիչ է, եթե չլինի հույսը և ըստ այնմ՝ մեր ապրելակերպը:

Օրդ սկսելուց առաջ լվացվում, մաքրվում, մարզվում, սնվում, հագնվում, զարդարվում ու հայելու առաջ քեզ նայում, ստուգում ես, թե արդյոք հաճելի կթվա՞ս ծանոթներին ու նաև անծանոթներին և մանավանդ քո մերձավորներին և նախա-

սիրած էակին:

Սակայն մտածո՞ւմ ես, ջանո՞ւմ ես, միջոցներ և ժամանակ տրամադրո՞ւմ ես, որ հաճելի երևաս Նրան, Ում պարտական ես ամեն ինչի համար, որ ունես ու երազում, ցանկանում և ամբողջ զորությամբ ձգտում ես դեռ ունենալ՝ տեսք ու փայլ, առողջություն և կեցվածք ու նաև խելք և քեզ ներկայացնելու շնորհք, կարողություն ու այդպես շարունակ:

Այս հարցի ազնվությամբ ու խղճով պատասխանը, ըստ երևույթին, ո՛չ է, որովհետև փաստն այն է, որ մենք չե՛նք անում (զոհն մասամբ) այն, ինչ պե՛տք է անենք, որն առաջնայինն ու հիմնականն է, և անում ենք այն, ինչ չպե՛տք է անենք (կամ այն չափով ու ձևով, որ անում ենք, չպե՛տք է անենք):

Եվ կյանքում (այս կարճ և որոշ տեսանկյունից ակնթարթային կյանքում) ակնհայտ է, որ ճիշտ ու օգտակար չեն մեր այդպիսի վարքը, ուղին ու ընթացքը: Բայց ինչպե՞ս գտնենք ճիշտ ու օգտակար ուղին և ընթացքը, երբ բոլորը կամ առնվազն այս աշխարհի շատ հզորները, իշխանավորները, հարուստները, առավել ուսյալները, գիտականները, խոսք ու տեսք ունեցողները՝ երևելիները, և բոլոր նրանց նմանվողներն այդ ո՛չ ճիշտ ուղղությամբ, ո՛չ օգտակար ընթացքով են գնում ու մեզ էլ տարբեր շրջապատույթների մեջ առած՝ մեր արմատներից՝ էությունից պոկել, տանել են ուզում կորստաբեր, «անտեր, ամայի» ճամփեքով. մանավանդ մեր մատաղ սերնդին, որն արդեն իսկ այնպես է ստացվել, որ ավելի շատ նրանց է նայում ու լսում և նրանցից է սովորում ու ըստ այնմ վարվում, քան մեր ազգի մեծերից, հայրերից, սրբերից և վասն հավատո ու վասն հայրենյաց նահատակվածներից, որոնք Աստվածաշնորհի հավերժական երանությունն են վայելում:

Այս իրավիճակում ի՞նչ անենք, ինչպե՞ս անենք, եր՞բ սկսենք անելը, ինչո՞վ, ինչպիսի՞ առաջնորդությամբ:

Այս հարցերին հայ մարդը ո՞ր գիտության, ո՞ր ուսմունքի, ո՞ր խրատ ու պատգամի հիման վրա պատասխանի: Դրա համար ինքթա՞ն ժամանակ ու միջոց տրամադրի (ներդնի):

- Էջմիածինը՝ Մայր Աթոռն ի՞նչ է ասում:

- Իսկ մեր գիտությունը՝ ազգային ակադեմիայով, ակադեմիականներով, համալսարանները՝ համալսարանականներով:

- Եվ մեր Սփյուռքը՝ իր համաշխարհային փորձով:

- Իսկ գրողների ու ստեղծագործական այլ միությունները...

Ո՞ր է ազգի հարազատ հոգևոր ու մտավոր խոսքն ու խրատը, որ չի՛ լսվում: Այլ լսվում է միայն օտար, խորթ, կեղծ ու կորստաբեր՝ հոմերոսյան *սիրենների* ձայնով կանչը՝ խաբող, հրապուրող, մոլորեցնող, ապակողմնորոշող, գլխահան անող և միտքը, հոգին ու բնածին ինքնությունը վարակող, աղավաղող, սրբապղծող՝ ստրկացնող, փչացնող ու կորստյան մատնող:

Աստված մեզ հասնի, և Նրա՝ մեզ շնորհած հույսը մեր սրտերում երբեք չմարի, այլ մի՛շտ վառ մնա, ապրի: Եվ մեր խոհերը, խոսքերը, գործերը և միմյանց սիրելը, հավատալը, վստահելը և օգնելը լինեն այդ հույսով՝ մի՛շտ վերասլաց ու երկնային անբեկանելի երաշխիքով:

Ուրբաթ, 24 -11 - 2017թ., ժամը 02:20

ՔՐԻՍՏՈՆՅԱ ԿՈՉՎՈՂ ՀԵԹԱՆՈՍՆԵՐՆ ԱՄԵՆԱԿՈՐՈՒՄՅԱԼ ՀԵԹԱՆՈՍՆԵՐՆ ԵՆ

Պաշտպանվելու և չվնասվելու համար քրիստոնյա կոչվող ծայրահեղ վտանգավոր այդպիսի հեթանոսներից, որոնք կարևոր դիրքեր գրաված հարաճունորեն վխտում են աշխարհում և մեր շուրջը, ըստ երևույթին, երկու միջոց կա.

առաջինը՝ հատուկ մաղի ստեղծմամբ նրանց մաղել և Աստվածաշնչում ասված *«բանականեղիից դուրս»* հանելով՝ մաքրվել նրանցից,

երկրորդը՝ քրիստոնյաների խնդրանք-աղաչանքն Աստծուն՝ արժանացնելու նրանց փրկության միակ միջոցին՝ Իր գթությանն ու ներումին, որով և հնարավորությամբ՝ վերակեն-

դանացնելու իրենց մեռած և մեռցնող հոգիները, էությունը:

Հավատարիմ քրիստոնյաները պետք է ուշադիր, շատ ուշադիր և զգո՛ւն լինեն, որ նրանց (քրիստոնյայի դիմակ հագած հեթանոսների) նման դիմակավորված քրիստոնյա չդառնան՝ փորձության մեջ ընկնելով և կորստաբեր մեղք գործելով:

Եվ հայությունը, մենք՝ հայերս, յուրաքանչյուր հայ պետք է այդ զգոնությունն ունենա. և մեր հոգևոր ու աշխարհիկ դեկավարությունն ու մտավորականությունն այդ հատկությունն առավել ևս ունենան, որպեսզի կարողանան իմաստուն, հարազատ, հավատարիմ, քաջ ու հմուտ ծառայություն կատարել Աստուծո, հայ ազգի ու հայրենիք Հայաստանի համար: Ու նաև կարողանան այդպիսի ծառայություն մատուցել յուրաքանչյուր հայի համար՝ այր ու կնոջ, տարեցի ու երիտասարդի, հայրենաբնակի թե օտարաբնակի և ինչ սոցիալական խմբի էլ պատկանի՝ նրա հայ մարդկային-ազգային հոգեկանության, գաղափարականության, բարոյականության ու ըստ այնմ՝ ապրելակերպի պաշտպանության համար:

Չէ՞ որ չարը, մարդակերպ գազանն ու բանսարկուն ուշիուշով հետևում են ազնիվ քրիստոնյային՝ խաբելու, ապակողմնորոշելու, տկարացնելու, թմրեցնելու ու հոգեքանությանը հավերժ մահվան ենթարկելու համար:

Եվ այժմ, փա՛ռք Տիրոջը, որ դարձյալ պետականացանք. հարկ է ու արդար է, որ մեր ազգային պետականության պաշտպանությունը ևս պետականանա ու դառնա նաև համազգային՝ համայն հայության (ներառյալ անպայման բոլոր խավերի, կառույցների և հատվածների) հարազատ, գործուն, հմուտ ու հարատև մասնակցությամբ:

Եվ այնժամ արևն ուրի՛շ լույս կտա հայության համար,

Եվ նրա ճառագայթները ևս՝ ուրի՛շ ջերմություն.

Եվ հայրենի հողն էլ ուրի՛շ պտղաբերություն կունենա,

Եվ դրանցով սնվող հայությունն էլ՝ ա՛յլ կարողություն՝

Առավել օգտակար նաև մարդկության համար,

Եվ հաճելի բոլորի Արարիչ Հո՛ր համար:

Եվ ամենա՛յն փառք ու պատիվ Նրա՛ համար:

28 - 06 - 1997թ., ժամը 17:10

ՏՊԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԽՈՂԵՐ
(Վաշինգտոնում Հեյդար Ալիևի դեմ առաջին ցույցը)

1997 թվականի հունիսին էր, որ Ադրբեջանի Հանրապետության իշխանությունը գրաված Հեյդար Ալիևի՝ որպես նախագահ Վաշինգտոն այցելության առիթով Վաշինգտոնի հայ համայնքը տպավորիչ ցույց էր կազմակերպել նրա դեմ, և սա տարբեր չափանիշներով իսկ բոլորի համար տրամաբանական ու հասկանալի էր: Բայց այդ ցույցի մեջ արտահայտվում էր նաև որոշ դժգոհություն Միացյալ Նահանգների հանդեպ, և սրանում էր, որ տարակույս առաջացավ, թե ինչքանով է տեղին այդ դժգոհությունը:

Ո՞ր է գտնվում և ո՞ր է գնում հայությունը, մասնավորապես ամերիկահայությունը:

Ամերիկահայությունը (ինչ պատճառով էլ լինի) եթե գնում է Ամերիկայի պետական շահերի դեմ, որոնք պաշտպանվում ու արտահայտվում են մասնավորապես ամերիկյան իշխանությունների վարած քաղաքականությամբ, դիվանագիտությամբ, այդ դեպքում որևէ հույս ունի՞, որ իր այդպիսի գործունեությունից կօգտվեն հայությունն ու Հայաստանը: Ինչի՞ վրա կարող է հիմնված լինել այդպիսի հույսն ու դրա հաջողության գրավականը:

Եվ այս հարցադրումը վերաբերում է հայկական սփյուռքի բոլոր գաղութների տրամաբանությանն ու վերաբերմունքին՝ իրենց հյուրընկալող երկրների պետական շահերի հասկացողության հանդեպ, բացառությամբ, եթե տվյալ երկրի հայկական գաղութն իր գործունեությամբ կարողանա փոխել այդ երկրի պետական շահի հասկացության ուղղությունը՝ համապատասխանեցնելով այն Հայաստանի ու հայության կենսական շահերին: Ի դեպ, դա դյուրին չէ, բայց անհնարին էլ չէ: Որոշ ազ-

գերի սփյուռքի կողմից դա լինում է բավականին երկար ժամանակից ի վեր:

Մեր գաղթօջախների քաղաքականությունը և գործնական վերաբերմունքը երբեք, ո՛չ մի դեպքում չպետք է հակասեն, այլ պետք է համապատասխանեն հյուրընկալ երկրի պետական շահերին, և մեր այդպիսի վերաբերմունքն անպայման պետք է հստակ ընկալելի լինի տվյալ երկրի ղեկավարության համար և ոչ պակաս՝ ժողովրդի գոնե մեծամասնության համար:

Սա հայ գաղթօջախների գոյության կենսունակ ու արդյունավետ պահպանման հիմնական կանոններից էր նախորդ դարերի ընթացքում և, ըստ երևույթին, այդպիսին պետք է լինի միշտ, քանի դեռ հայությունը չի՝ դադարել գաղթօջախներ ունենալուց: Մի վիճակ, որը ողբերգական է, սակայն կարող է և հույժ օգտակար դառնալ՝ համապատասխան կազմակերպվածությամբ և բազմատեսակ հնարավորությունների հնարամիտ օգտագործմամբ... Թեև հնարամիտն էլ բավական չէ, եթե չուղեկցվի տվյալ գաղութի գո՛նե մի մասի (կրիտիկական զանգվածի) հոգեկան և դրանից բխող գաղափարական ու բարոյական պարտաճանաչությամբ, պատրաստականությամբ ու պատրաստականությամբ:

Տարակույս չկա, որ այդ ցույցի մեջ Ամերիկայի նկատմամբ ի հայտ եկած որոշակի դժգոհության պատճառը Հեյդար Ալիևին ցուցադրված հարգալից ընդունելությունն էր (ցուցարարները համարում էին, որ նա ու նրա երկիրը արժանի չեն դրան), սակայն այդ դժգոհությունն ամերիկահայությանը ոչ մի օգուտ չէր բերում, այլ միայն զգացումների տարերային արտահայտություն էր, որը ոչ մի կապ չուներ հայությանն ու Հայաստանին օգտակար որևէ քաղաքական հաշվարկի հետ: Եվ հայկական այս քրոնիկ դարձած երևույթը շա՛տ է կրկնվում. մեր միջոցներով ու մասնակցությամբ ջանքեր ենք կատարում՝ անօգուտ և նույնիսկ որոշ վնասներով մեզ համար:

Երևի երկրորդ կարծիք չի կարող լինել, որ այս երևույթը պետք է բացառվի, փոխվի և կանոն դառնա, որ Հայաստանից դուրս հայերի և նրանց օտար բարեկամների քաղաքական

կեցվածքն ու արտահայտությունը երբեք չպե՛տք է հակասեն, առավել ևս ընդհարվեն, կոնֆլիկտի մեջ մտնեն տվյալ երկրի վարած քաղաքականության հետ և չվնասեն այդ երկրի (ի՛ր հասկացողությամբ) պետական շահերին:

Եվ սրանում է, որ հայկական պետական (պաշտոնական) ու նաև հանրային դիվանագիտությունը (վերջինս, ցավոք սրտի, դեռ չկա՛, չի՛ կազմավորված կամ տարերային, շա՛տ թույլ է՝ իր բոլոր հետևանքներով) պետք է համակարգված, համադրված և ճիշտ ժամանակին գործեն, որպեսզի հայ ազգին կենսականորեն անհրաժեշտ հայանպաստ քաղաքականությունն առաջ տանող՝ հայության արդար ու բոլոր հատվածները նախ՝ հմտորեն մասնակցեն ու նաև նրանց ջանքերն օգուտ բերեն, այլ ոչ թե տարբեր, ներառյալ բարեկամ երկրների իշխանությունների հետ կոնֆլիկտի մեջ մտնելով՝ վատնվեն նրանց ջանքերը, չեզոքանան և նույնիսկ վնաս բերեն: Փորձը ցույց է տալիս, որ դրա հետևանքը լինում է մեր հիմնական նպատակների իրագործման խառնաշփոթ և ժամանակի ու թանկագին հնարավորությունների կորուստ... կորո՛ւստ՝ ի ցնծություն մրցակիցների, հակառակորդների և մանավանդ՝ հանցագործ, ռիսերի՛մ թշնամիների, որոնք փորձում են ոչ միայն խորացնել մեր կորուստները, այլև օգտագործել մեր դեմ՝ զանազան, նույնիսկ՝ հանցավոր միջոցներով:

Եվ հա՛րց. հապա Աստված ինչո՞ւ է մարդուն խելք տվել և հային էլ դրանից բավական շա՛տ բաժանել: Տվել է առաջընթացի ու զարգացմա՞ն համար, թե՞՞ հետընթացի ու ինքնադնչնչացման... Մեր նախնիները մեծ չափով և հիմնականում զարգացմա՞ն ու պաշտպանվելո՛ւ, ստեղծագործելո՛ւ և կառուցելո՛ւ համար են իրենց տրված խելքն օգտագործել: Դրա համար էլ մենք դեռ կանք, և որպեսզի մեր սերունդներն էլ լինեն, պետք է սովորենք մեր նախնիներից, նրանց լավագույն օրինակին հետևենք՝ Աստուծո հաճությամբ ու Նրա օգնությամբ: Եվ դա նաև հօգուտ համայն մարդկության ու ի փառս մեր սո՛ւրբ հավատքի:

ԱՌԱՆՁԻՆ ՆՇՈՒՄ

Այս և հաջորդ հոդվածը հանդիսանում են հիշեցումներ, կարծիքներ, տեսակետներ, մի քիչ էլ համեստ խորհուրդներ

Սեպտեմբեր, 1993թ.

ԼԻՆԵՆՔ ԿՈՂՄՆԱԿԻՑ «ԱՂՎԵՍԱՄԻՏ ՌԵԱԼ ՓՈԼԻԹԻՔՍԻ՞», ԹԵ՞ ԵՐԿՆԱՅԻՆ «ՄԱՆԿԱՄՏՈՒԹՅԱՆ»

Միջազգային հարաբերությունների մի ամերիկահայ դասախոս (որ միջազգային զարգացումներին հատուկ շահագրգռությամբ էր հետևում և միջազգային դիվանագիտության պատմությունը հատուկ մոտեցումով էր ուսումնասիրում) Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հարցում ԱՄՆ-ի վարած քաղաքականության վերաբերյալ ամերիկացի մի բարձրաստիճան դիվանագետի (որի հետ ծանոթանալով՝ բարեկամական անկեղծ երկխոսություն էր հաստատվել) հայտնում էր տեսակետներ, որոնք նոր ու շատ զարմանալի էին թվում նրան:

Այդ ամերիկահայը ամերիկացի բարձրաստիճան դիվանագետին ասում էր. *«Լեռնային Ղարաբաղի վերաբերյալ ինչ-որ հաշվարկներով մշակված ԱՄՆ-ի քաղաքականությունը մեր՝ ամերիկյան ազգային շահերին ասե՛նք թե ինչ-որ չափով համապատասխանում է: Սակայն Աստուծո՛ր Արքայության «շահերին» ու նաև աշխարհի քրիստոնեության պատմական նշանակությամբ շահերին համապատասխանո՞ւմ է, ու եթե ոչ, ապա արդար ու հետևապես օգտակա՞ր է Լեռնային Ղարաբաղի հանդեպ մեր՝ ամերիկյան (ու նաև քրիստոնյա ու մեր դաշնակից երկրների) քաղաքականությունը և դրա այս կամ այն ակտիվությամբ գործադրումը:*

Ու եթե այսօր մեզ օգտակար թվացող մեր այդ քաղա-

քականությունը իրականում կայսերապաշտական, անհոգի ու անարդար է, ապա վաղվա՝ Ամերիկայի՝ մեր երեխաների և թոռների Ամերիկայի համար ինչպիսի՞ հետևանքներ կունենա այն. արդյոք նրանց քթից դուրս չի՞ գա մեր այդ «օգտակար» քաղաքականությունը: Եվ արդյո՞ք նպատակահարմար է, որ մենք ուզենանք այսօր օգտակար թվացող մի բան անել, որի համար վաղը մեր երկիրը, մեր երեխաներն ու թոռներն անպայման պիտի դառնորեն հատուցեն:

Եվ մենք էլ այդ մասին հիմնականում գիտենք, բայց պետք է նաև համոզված ու հետևողական լինենք դրանում: Սակայն այդպիսին կլինենք, եթե, իհարկե, մենք՝ Ամերիկան դեռևս շարունակում ենք լինել նախագահներ Ջորջ Վաշինգտոնի, Աբրահամ Լինքոլնի ու նրանց նմանների արժեքներով գոյացած, պաշտպանված, պահպանված երկիրն ու պետությունը, և հետևապես հավատում ենք թե՛ Երկնային արդարությանը (որ չի անտեսի Ղարաբաղի հանդեպ կատարվող անարդարությունը) և թե՛ Երկնային զորությանը (որ կփրկի Ղարաբաղը և անպայման կհատուցի նրա հանդեպ կատարվող անարդարության համար):

Չետևապես, քանի որ ամերիկյան մեր այդ քաղաքականությունն ու դրա գործադրումը չի՛ համապատասխանում Երկնային Արքայության «շահերին», այդ դեպքում մի՞թե այն կարող է համապատասխանել մեր՝ Ամերիկայի շահերին:

Ու նաև արժեքների ներկայիս արժեզրկման (դեգրադացիայի) պայմանների ազդեցությամբ, եթե Ամերիկան, այնուամենայնիվ, ցանկանա շարունակել այդպիսի՝ քաղաքականությունը «համապատասխանեցնել» իր շահերին, այդ դեպքում Ամերիկան, իր ժողովուրդը (և իրեն հետևող դաշնակիցներն ու բարեկամներն էլ հետը), ո՞ր կողմում կգտնվեն: Հաշվի առնվո՞ւմ է, որ այդ կողմը Աստուծո հակառակ կողմն է: Այսինքն՝ լիովին կորստաբեր խավարի կողմն է:

Եվ մի՞թե վայել է, մի՞թե կարելի է թույլ տրվի, որ ազատության ու արդարության ջատագով և ծաղկյալ ապագա

կերտել ձգտող, «հնարավորությունների երկիր» մե՛ծ Ամերիկայի քաղաքականությունն այդպիսի հետևանք ունենա:

Եվ մի՞թե այդպիսի կորստաբեր վախճանի համար է, և պիտի լինի ամերիկյան քաղաքականությունը, որի կիրառման համար գործածում է իր ունեցած (կամ, եթե հավատում ենք՝ ավելի ճիշտ կլինի ասել՝ իրեն շնորհված, տրված) բազմակողմանի հզոր միջոցները:

Եվ մի՞թե այդպիսի վախճանն է վայել ամերիկյան հիմնականում հավատավոր, ազնիվ, ջանասեր ժողովրդին ու նրա սերնդին:

Եվ մի՞թե կարելի է անտեսել, որ ազահությունը, նյութապաշտությունն ու գոռոզամտությունը նաև քաղաքական կարծատեսություն է և դրանից էլ շատ ավելի վատ՝ հոգու կուրություն է:

Ամերիկայի բարեկամներն այդպիսի վիճակ և հետևանք ո՛չ մի դեպքում չեն ցանկանա Ամերիկային և նրա հետ՝ նաև հենց իրենց»:

Ամերիկացի բարձրաստիճան դիվանագետն իր ծանոթ-բարեկամ դարձած ամերիկահայի այս ասածները մեծ ուշադրությամբ լսելուց հետո ասել էր.

«Ձեր այս մտքերը և դատողությունները, նաև խրատները և ցանկությունները միանգամայն, հարազատորեն ու նաև շնորհակալությամբ կընդունվեին մեր պետության հիմնադրման ժամանակներում, սակայն այժմ, ցավո՛ք, այդպես չէ: Ու եթե երբևէ մտադիր լինեք Ձեր այդ ասածները հոդվածի վերածելով մեր մամուլում հրապարակել, ապա իմ բարեկամական խորհուրդը կլինի դրանից հանել «Երկնային թագավորություն», «Նրա արդարություն, զորություն», «Երկնային հատուցում» և նման արտահայտությունները. ներկայիս ԱՄՆ-ում դրանք կվնասեն հոդվածի ճիշտ ընկալմանն ու արդյունավետությանը. հոդվածն առնվազն պատշաճ ուշադրության չի՝ արժանանա...»:

Ամերիկացի բարձրաստիճան դիվանագետն իր ծանոթ-բարեկամ ամերիկահային այդ ասել էր ներողամիտ ժպիտով, և

նրա կողմից ասվածը ոչ մի դեպքում չէր համարել կյանքի ճշմարտությունից կտրված անգործնական մտայնություն՝ քաղաքական մանկամտություն, այլ ուզեցել էր նրան պաշտպանել, որ ուրիշները նրան այդպիսին չհամարեն:

Իսկ ամերիկահայ դասախոսը, որն արդեն իսկ քաջ ծանոթ էր այդպիսի գնահատումներին, ինքը, այնուամենայնիվ, «մանկամտությունը» որպես մանուկի, այսինքն՝ մաքուր սրտով մարդու մտածողություն համարելով, շատ գոհ էր մնացել, որ իր տեսակետները կարող են և «մանկամտության» վերագրվել: Իսկ դրանց «անգործնականության և կյանքի ճշմարտությունից կտրված լինելու» գնահատականի մասին մտածել էր. ի՞նչ ճշմարտության, ո՞ր ճշմարտությունից կտրված լինելու մասին է խոսքը: Այս աշխարհի այսօրյա կոնյուկտուրայի՞ն ճշմարտության, թե՞ Երկնային հավերժ ճշմարտության՝ Հիսուսի Աստվածության ճշմարտության, որից բխում են բոլոր ճշմարտությունները, և որի վրա է հիմնված նաև մեր հավատքը՝ մեր էության գոյությունն իմաստավորող ու նաև պահպանող լույսը, սրբությունը, իսկական կյանքի իսկական երաշխիքը: Եվ դա՞ է հարցականի տակ դրվում՝ իբրև անհամապատասխան այս կյանքին, այս աշխարհի *«ռեալ փոլիթիքսին»*: Ի՞նչ տխուր ու ահավոր մոլորություն՝ դեպի անհույս կորուստ:

Բայց չէ՞ որ հենց այստե՛ղ է՝ հենց սրանո՛ւմ է գոյացել *մարդկության մեծ բաժանումը*, բաժանում «հնի» (որը միշտ նոր է, կենսունակ ու կենսատու) և «նորի» (որը թվացյալ է, կեղծ, անկենսունակ, անհեռանկարային) միջև:

Ու այդ իրականությունում էական հարց, հայությունը, հայրենիք Հայաստանը, հայոց պետությունը և մեզանից յուրաքանչյուրը ո՞ր կողմում ենք, *ո՞ր կողմն ենք բռնել և ո՞ր կողմում պիտի լինենք ու մնանք* և մնանք անդդովելի, հաստատուն հավատարմությամբ՝ միշտ, ամենո՛ւր, բոլո՛ր պայմաններում ու պարագաներում:

17 դար առաջ հայ ազգի, հայ մարդու և հայոց պետության համար *այդ կողմը* Երկնաշնորհ լուսավորությամբ ցոլյց է տրվել. նրանք հիմնականում այդ լույսով են ընթացել, պաշտ-

պանվել, գործել ու ապրել և ապրում են ու պիտի՝ ապրեն, եթե և քանի դեռ այդ լույսին հավատարիմ են:

Ու այս խոհերով էլ այդ ամերիկահայը հարցադրել է. աշխարհում ո՞վ կարող է ավելի ուրախ լինել այն հայից, ով զգում է, որ իր ուրախությունը երկնաշնորհ է՝ առաջացած իր հոգու անմահության Աստվածապարզ հավատքից: Հավատք, որը շնորհված է ամեն մարդու, որ կարող է ունենալ անխախտ հավատարմություն այդ հավատքին:

Ամերիկահայի այդ երկխոսությունը իր ծանոթ-բարեկամ (յոթ սերունդ) ամերիկացու հետ հատկանշական է նաև այն իմաստով, թե Ամերիկայում ինչ վիճակում են հոգևոր-բարոյական ընկալումները: Հիշյալ ամերիկացի բարձրաստիճան դիվանագետը, լինելով հանդերձ այն շատ քչերից, որ հավատարիմ լինելով իրենց կոչումին ու պաշտոնին, հավատարիմ են մնացել նաև ամերիկյան հոգևոր պետականաստեղծ արժեքներին, բայց նա, նաև հաշվի առնելով ամերիկյան այսօրյա հասարակության ճնշող մեծամասնության՝ այդ արժեքների հանդեպ ունեցած փաստորեն բացասական (կամ առնվազն ոչ լուրջ) վերաբերմունքը, ազնվորեն բարեկամական խորհուրդ էր տալիս իր ամերիկահայ ծանոթ-բարեկամին՝ իր հողվածներում չհիշատակել հոգեկանության, հավատքի և դրանցից բխող արդարության մասին, ***երբ հարցը վերաբերում է այս աշխարհի,*** տվյալ դեպքում՝ Միացյալ Նահանգների քաղաքական գործերին և ազգային-պետական շահերին³...

³ Ամերիկյան այդ երևույթը հիշեցնում է ձևով տարբեր, բովանդակությամբ շատ նման մի եղելություն մե՛ր՝ հայ՝ իրականությունում: Հայ առաքելական եկեղեցվո հայաստանյան թեմերից մեկի հարգված և շատ գործուն առաջնորդը մտերմիկ խորհուրդ էր տալիս իր բարյացակամությանն արժանացած մի հայ հավատացյալի, որ նրա ելույթներում «հարկ չկա շատ հիշատակել Հիսուս Քրիստոսի անունը և ընդհանրապես հավատքի մասին. «Այլապես ազդեցիկ ու ընդունելի չեն լինի Ձեր ելույթները, գրվածքները...»: Թե ինչ է նշանակում այս երևույթը հայ իրականությունում ու հատկապես ինչպիսի հոգեբարոյական վիճակ և վտանգ է ցույց տալիս, այդ մասին թվում է՝ կա մեկ եզրակացություն՝ բաղկացած երկու մասից: ***Սուաջին՝ եթե մենք մեր***

Արդյո՞ք սա չի կարող լինել վկայություններից մեկն ամերիկյան (և ոչ միայն ամերիկյան) հասարակության այսօրյա՝ առնվազն հոգեբարոյական մտայնության վիճակի ու ըստ այնմ՝ նրա ընթացքի, թե դեպի ուր է գնում:

Ավելի լավ պատկերացնելու համար ներկայի ու տոհմի՝ Ամերիկայի միջև տարբերությունը, հավանաբար նպատակահարմար է հիշատակել Միացյալ Նահանգների պատմականորեն հանրահայտ նախագահ Աբրահամ Լինքոլնի՝ 1863 թվականի մարտի 30-ի «Ազգային ծոմապահության օր» հայտարարությունը (Մարիան Ուիլյամսոնի «The healing of America» գրքից՝ հայերեն թարգմանված ՀԱՅԲ հաստատության կողմից):

*Մենք այս երկար տարիների ընթացքում գոյատևել,
պահպանվել ենք խաղաղության և բարգավաճման մեջ:
Մենք աճել ենք քանակապես, հարստությամբ և
գոյությանը՝ առավել քան երբևէ որևէ այլ ազգ:
Բայց մենք մոռացել ենք Աստծուն:
Մենք մոռացել ենք այն բարի ձեռքը,
որ պահպանեց մեզ խաղաղության մեջ,
և՛ բազմապատկեց, և՛ հարստացրեց, և՛ զորացրեց.
Իսկ մենք, մեր սրտերի խաբկանքով,
ունեցանք այն վնասակար պատկերացումը,
թե բոլոր այդ օրհնություններն առաջացել են մեր անձի
ինչ-որ գերազանցող իմաստությամբ ու առաքինությամբ:
Ախտահարված (լինելով) հարատև հաջողություններից՝
մենք դարձել ենք այնքա՛ն անձնապաստան և այնքա՛ն
հպարտ,
որ չենք զգում քափության, շնորհի և
մեր Արարիչ Հորն աղոթելու անհրաժեշտությունը:
Ուստի դա մեզ պարտավորեցնում է՝*

*հայրերի հարազատ որդիներն ենք, այս վիճակն անընդունելի է:
Երկրորդ՝ անհրաժեշտ է ազգային հոգեբարոյական (և դրան հարա-
կից) համընդհանուր ու անհապաղ փոփոխություն:*

*խոնարհվել մեր մեղանշած Ձորության առաջ,
խոստովանել մեր ազգի մեղքերը և
աղոթել զքասրտության և ներման համար:*

*Նախագահ Աբրահամ Լինքոլն
30-ը մարտի, 1863թ.*

Միացյալ Նահանգներում (ինչպես և աշխարհի շատ երկրներում) Աբրահամ Լինքոլնին ճանաչում, շատ հարգում և հաճախ են հիշատակում ու փառաբանում բազում առիթներով՝ պետական, հասարակական ղեկավարների ճառերում, դասագրքերում, տոնական տարբեր միջոցառումների ժամանակ, սակայն նրա պատգամները հաշվի առնվո՞ւմ են, կատարվո՞ւմ են: Ինչպե՞ս կատարվեն, երբ դրանք փաստորեն «մանկամիտ» են համարվում՝ հեռու «ռեալ փոլիթիքսից»:

Իսկ մե՞ր երկրում՝ Սուրբ Հայաստանում (կամ որտեղ էլ գտնվենք), մենք ո՞ր արժեքներով ենք ապրում, գործում և մանավանդ սերունդ դաստիարակում և որ արժեքներով պիտի՝ ապրենք, պիտի՝ գործենք և մանավանդ պիտի՝ սերունդ դաստիարակենք՝ երկնային «մանկամտությամբ», թե՞ այս աշխարհի «աղվեսամիտ ռեալ փոլիթիքսով»: Վերջինիս հեռանկարը խաբուսիկ է, տանում է դեպի խավար, ճահճախրում: Իսկ մեր հավատքով հույսը՝ ամենագո՞ր հույսը և դրանով ընթացքը, տանում են դեպի հայ ազգային-պետական լուսավոր վերելք և մեր բոլոր աշխարհիկ ու երկնային նվիրական իղծերի կատարում:

Փա՛ռք մեր հավատքին:

ԺՈՂՈՎՐԳԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆ (Իրականություն և պատրանք)

CNN-ը որպես արտակարգ նորություն հաղորդում է Թոնի Բլեերի՝ Մեծ Բրիտանիայի նախկին վարչապետի հանրային հարցաքննությունը Իրաքի պատերազմում Մեծ Բրիտանիայի ներառման մեջ նրա ունեցած դերի մասին:

Հատուկ ստեղծված մի հանձնախումբ, որը բաղկացած է Բրիտանիայի հայտնի իրավագետներից, հեռուստատեսությամբ ուղիղ եթերով հանրորեն հարցաքննում է աշխատավորական կուսակցության այն ժամանակվա առաջնորդ Թոնի Բլեերին, ով պատմության մեջ առաջին անգամ հաղթեց վարչապետի երեք իրարահաջորդ ընտրություններում և 10 տարի պաշտոնավարեց որպես Մեծ Բրիտանիայի վարչապետ:

Հոյակապ, սքանչելի երևույթ է, այս ի՜նչ ժողովրդավարություն է տիրում Մեծ Բրիտանիայում, ուր այսպիսի ժողովրդավարական գործողություն է տեղի ունենում:

CNN-ի հեռուստաէկրանի վրա մինչ ցուցադրվում է նախկին վարչապետ Թոնի Բլեերի հարցաքննությունը հատուկ հանձնախմբի անդամների կողմից, էկրանի տարբեր անկյուններում գրվում են հարցաքննության կարևոր արտահայտությունները, և միաժամանակ կրկնվում են վիճակագրական տվյալներ, որոնցից մեկը հաղորդում է, թե երբ և ինչքան բրիտանացի զինվորականներ են ուղարկվել Իրաք, և դրանցից քանի՞սն են զոհվել (զոհվե՞լ. ինչո՞ւ զոհվել, ավելի ճիշտ՝ քանի՞սն են սպանվել) Իրաքում իրենց շուրջ 7-ամյա ռազմական գործողություններում:

Ի դեպ, ուղարկված զորքի թիվը 45.000 է եղել, իսկ սպանվածների թիվը՝ 179: Այս տվյալներն այլ տվյալների հետ շարունակ ներկայացվում էին էկրանի վրա, սակայն զարմանալի է (ու՜նաև, ի վերջո, ոչ զարմանալի, որովհետև բավական ծանոթ է

այդ «խտհանոցը»), որ այդպես էլ չտեղեկացվեց, թե բրիտանացի 179 սպանվածների, վիրավորների (վերջիններիս թիվը չէր նշվում) և մյուս բրիտանացի զինվորականների կողմից քանի՞ իրաքցի է սպանվել (այստեղ արդեն տեղին է նաև անվանել զոհվել)՝ ներառյալ կանայք ու երեխաները:

Բայց ինչո՞ւ չէր նշվում: Սա հարց է, որը կասկածի տակ է դնում մեր վերոնշյալ գովասանքը Բրիտանիայի հոյակապ ժողովրդավարության մասին:

Այդ հարցաքննության ամբողջ ընթացքն ակնհայտ էր դարձնում, որ Թոմի Բլեերին հարցաքննում են մեղադրական երանգով, որովհետև Մեծ Բրիտանիան Իրաքում վարած պատերազմի ընթացքում տվել է 179 զոհ (մի՞թե զոհ) և ծախսել է 10 միլիարդ 700 միլիոն դոլար՝ իրենց կարծիքով՝ առանց արդարացնելու այդ կորուստների գինը: Իսկ թե իր՝ Մեծ Բրիտանիայի՝ Իրաք ներխուժելու պատճառով սպանված և հաշմված իրաքցի զինվորականներից և խաղաղ բնակիչներից (ներառյալ կանայք, երեխաներ, տարեցներ) բացի, քանի միլիարդ դոլարի վնասներ են հարուցվել, այդ մասին ո՛չ մի խոսք, ո՛չ էլ, առավել ևս՝ մեղադրանք, թեկուզ և ձևական մեղադրանք:

Ինչո՞ւ, ինչպե՞ս է լինում սա: Բրիտանացիները, բրիտանական իշխանությունները մոռացե՞լ են այդ մասին կամ Իրաքի ու իրաքցիների հանդեպ գուցե թե պարզապես անտարբե՞ր են և դրա համա՞ր ոչ մի ցավ, ոչ մի պատասխանատվություն չե՞ն գտնում, գոնե չեն էլ գղջում:

Դրա մասին ոչ մի բացատրություն չի տրվում, գուցե մնում է կռահե՞լ, որ իրենց այդ ժողովրդավարությունն անկեղծ չէ, այլ դիմակ է՝ խաբելու, ապակողմնորոշելու ում որ պետք է, դարձյալ, իհա՛րկե, իրենց շահի համար:

Սակայն իրենց ո՞ր շահի: Ասվում է՝ ազգային շահի: Արդյոք ա՞յն շահի, որը ինչպես և այլ երկրներ (եթե ոչ բոլորը, ապա զգալի մասը) համարում են գերակա ամեն ինչից (ինչպես օրինակ՝ Deutschland, deutschlond uber ales-ը...) և հետևապես «արդարացված» են համարում ամեն ամեն ինչ, ամեն միջոցներով: Ու այդ առումով՝ «գրողի ծոցը» թե՛ ժողովրդա-

վարությունը, թե՛ մարդու ու ազգի իրավունքները և թե՛ արդարությունն ու միջազգային իրավունք կոչվածը:

Եվ հավանական հարց. Եթե դա սովորական գործընթաց է ու բավականին հանրահայտ, ապա ինչո՞ւ այդ մասին նորից նշել, հիշեցնել:

Ինչո՞ւ, որպեսզի մեծ մասամբ միամիտ և կամ անտարբեր դարձածներս զգաստ լինենք, բոլո՞րս, հատկապես ազգի և պետության պատասխանատուները, ղեկավարները:

Չխաբվենք այլևս, բավական է... և դրա համար չշարունակենք տուժել, կորուստներ ունենալ՝ հետ շարտվելով ու խճճվելով որոշ պետությունների հանցագործ ազահությանը հագուրդ տվող քաղաքականության նենգ ու կեղծավոր լաբիրինթոսի գործարքների մեջ:

Եվ վերոնշյալ հիշեցումները մի՞թե նաև ահազանգ չեն՝ ուղղված բոլորիս թե՛ մտքերին և թե՛ սրտերին:

Աստված մեզ գթա ու օգնի:

02 - 02 - 2003թ., Երևան

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ԱՌԱՆՑՔԸ

Եվրոպայի ու ընդհանրապես Արևմտյան պատմական քրիստոնեական քաղաքակրթության և ներկայիս ժողովրդավարություն հասկացությունների միջև տարբերության ու հատկապես դրանց ներկայիս բախման պատճառների հիմքում, ըստ երևույթին, սեռական բարոյականության վերաբերյալ համոզմունքների, տեսակետների անհամատեղելիությունն է, որից և բխում են կենցաղավարության, հասարակական ու ընտանեկան հարաբերությունների, երկրի որոշ գրված և չգրված օրենքների և այլ տարբերությունները: Այդ առումով հավատքի կրոնական ապրումի առկայությունը կամ բացակայությունը և տարբերություններն այդ անհամատեղելիության առանցքներն են: Դրանք կամ պիտի գոյատևեն՝ որպես առանձին առանցք-

ներ, մի բան, որը հարաճունորեն «փոքրացող» աշխարհում աստիճանաբար դժվարանում ու անհնարին է դառնում, կամ էլ ներառվեն (գլոբալացվեն), կազմեն մեկ առանցք:

Եվ մեծ հարցն այն է, թե այդ առանցքներից որն է հաղթահարելու, նվաճելու և ներառելու մնացած առանցքները:

Եթե դա անի բնական, հետևապես առողջ ու կենսունակ առանցքը, ապա, բնականաբար, այն իր ամբողջ բովանդակությամբ կգոյատևի, կգարգանա և նույնիսկ, ի վերջո, կձգտի կատարելության: Իսկ եթե *անբնականը*, հետևապես արհեստական, հիվանդ, անառողջ ու անկենսունակ առանցքը հաղթի, նվաճի ու ներառի իր մեջ (գլոբալացնի) մնացած առանցքները, դա կլինի ժամանակավոր ու, բնականաբար (իր ստացած առավելությամբ հանդերձ), կգոյազրկվի, կքայքայվի և կվերածվի... ոչնչության:

Առանցքներն ազգային են, տարածաշրջանային և համաարդկային:

Չայ ազգի մեջ գոյություն ունեն մեկ բնական, հարազատ, կենսունակ առանցք, որի շուրջն ընթացող կյանքը դրանից մղվում էր դեպի կատարելություն: Դա մեր ազգի (շատ այլ ազգերի նման) Երկնային շնորհով էր առաջացել և պահպանվում էր Նրա հանդեպ մեր տածած սիրով, հավատարմությամբ ու ըստ այնմ՝ ապրումով:

Բավական ժամանակ է, որ մեր ազգային կյանքում այդ առանցքի խախտվելու, տկարանալու պատճառով ավելացել են «ներմուծումն» ու նաև ներաճումը խորթ, մեմզ ու վնասաբեր մեկից ավելի առանցքների: Եվ այժմ դրանց չարանպատակ ու չարամիտ հատկությունները հարաճունորեն զորանում և տարաբնույթ միջոցներով ու մեթոդներով ձգտում են չեզոքացնել, այլասերել և ջնջել մեր խախտված, տկարացած ազգային տոհմիկ առանցքը, որով և մեր գոյությունը՝ այսօր ու հավիտյանս:

Եվ ի՞նչ պետք է անենք, որ պաշտպանենք մեզ, մեր էությունը, մեր գոյությունը, որն այժմ այսպիսին է, և դեռ չգիտենք, թե ինչպիսին կլինի մեր համընդհանուր վայրընթաց վիճակը, դրությունը: Մանավանդ որ այս հարցը, չարժանանալով մեր ոչ

հատուկ, ո՛չ էլ համաժողովրդական համապատասխան ուշադրությանը, անհայտ է մնում դրա պատասխանը, և մենք, որպես ժողովուրդ, մեծ մասամբ անհրազեկ լինելով, չգիտենք, թե ինչ պե՛տք է անենք ու ինչ չպե՛տք է (այլևս) անենք:

Ու այդպիսով իրականում ընթանում ենք ոչ թե մեզ էապես անհրաժեշտ նպատակային ուղղությամբ, այլ խարխափում ենք անորոշության ու անհեթեթ իրարամերժության մեջ, կամ էլ արդեն իսկ լրիվ շեղվելով մեր ազգային մարդկային բնածին էությունից, հայտնվել ենք կորստաբեր դատարկության մեջ...

Ու այս վիճակում, եթե դեռ ինչ-որ չափով մենք մեզ զգում ենք, ի՞նչ անենք՝ բանաստեղծի ասած՝ «Յիմի՞» էլ լռենք»... և թմրած ու անզոր մնալ, ինչպես ճագարն օծի առաջ...

Թող ղողանջեն զգաստացնող հարազատ զանգերը մեր սուրբ նախնյաց հոգիների... Բայց քանի որ դրանց ղողանջները ևս, լինելով սուրբ, ընկալելի են հայերի սո՛ւրբ սրտերին, ապա ուրեմն՝ մաքրենք մեր սրտերը և միասնաբա՛ր լծվենք մեր ազգի հոգեկանության, դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված գաղափարականության, բարոյականության ու ըստ այնմ՝ կենցաղավարության վերականգնման, վերակայացման սրբազան գործին՝ համոզված լինելով, որ եթե այդ գործում հաղթական դուրս գանք, կապահովենք մնացած հաղթանակները հայ կյանքի բոլո՛ր բնագավառներում՝ ներկա ու պատմական, նյութական ու հոգեկան՝ ի ցնծություն մեր նախնիների հոգիների և մեր սերունդների կյանքի: Եվ դա մասն հօգուտ մարդկության և ամենաաւականը՝ ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ Աստուծո:

Մեր այս վիճակում Տե՛րը մեզ հասնի, գթա և շնորհ պարգևի: Խնդրենք:

Շաբաթ, 20 - 09 - 2014թ., ժամը 08:30

**ՈՉ ՄԻԱՅՆ ԵՐԳԵՐԸ, ՊԱՐԵՐԸ, ՀԱԳՆՎԱԾՔՆ ՈՒ
ԿԵՅՎԱԾՔԸ,
ԱՅԼԵՎ ԽԱՂԱԼԻՔՆԵՐՆ ԷԼ ԸՆԳՂԵՄ ՄԵՐ
ԻՆՔՆՈՒԹՅԱՆ**

Դարերով ու դարերով աշխարհում (գոնե քրիստոնեական աշխարհում) և հայ աշխարհում աղջիկների ծնողները՝ որպես ինքնըստինքյան հասկանալի, գուցե և միակ առաջնային ընդունելի խաղալիքը համարել են տիկնիկը (պուլարիկը, «կուկլան»)։ Եվ դա համարել են թե՛ խաղալիք և թե՛ վաղ ուսուցման միջոց՝ մայրության և տնավարության (պարտականությունների) համար։

Վիկտոր Զյուզոյի «Թշվառները» հանճարեղ վեպում նկարագրված է մանկահասակ Կոզեթի հայացքը խանութի ցուցափեղկի հետևում ցուցադրված պուլարիկին և նրա բերկրանքը, երբ այն ստացավ ժան Կալժանից։ Իսկ մեր հայ բյուրավոր ընտանիքներում, որոնք հեռու էին պուլարիկ վաճառող խանութներից, և չէին էլ կարող գնել, մայրիկներն իրենց աղջիկների հետ իրենք էին քրջերից պատրաստում, որպեսզի երեխան խաղա՝ պատկերացնելով մանկան խնամքը, և այն ***սիրելով***՝ երեխա սիրի։

Խաղի միջոցով նաև երեխա սիրելու, խնամելու, գուրգուրելու բնագոյն էր խրախուսվում, զարգացվում, և հոգեբանորեն ապագա մայրեր էին դաստիարակվում ու վարժեցվում...

Եվ 70 տարիների ընթացքում քրիստոնյա Հայաստանն աթեիստական՝ անաստված Հայաստանի վերածելու բազում դաժան փորձերից հետո, այդ փորձերը գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար նոր ձևերով, նոր մեթոդներով ամողները մեր աղջիկ երեխաների համար Հայաստան են ներմուծում «բարբի» տիկնիկներ, որոնք ոչ թե միամիտ, անուշ աչքերով,

կարմրաթուշ մանուկների կերպարով ու ազգային ավանդական հագնվածքով խաղալիք-տիկնիկ-պուպրիկներ են, այլ մինի շրջագետսով՝ ներքևից և վերևից մերկացած, պոռնկաբարո շպարված, էրոտիկ հայացքով ու տեսքով «գեղեցկուհի» տիկնիկ-պուպրիկներ, որոնց ձևն ու տեսքը ոչ թե մայրության և տնավարության սեր ու հակում են վարժեցնում, այլ... նայթ քլաբների, բարերի հաճախորդ ու ամեն տեսակ միասեռականության հանդեպ «հանդուրժողականություն» վարժեցնելու ձգտում են ցուցաբերում, միայն թե ո՛չ հայ կին, քաղաքացի, ամուսին և մայր (մանավանդ՝ բազմազավակ): Եվ ի՞նչ: Դրանք վաճառվում են Հայաստանի խանութներում...

Հապա մեր հավա՞տքը, ազգի գաղափա՞րը, բարոյակա-
նությունը...

Հապա մեր զավակների, թոռների ու ազգի ապագա՞ն...

Հապա մեր նախնիների հոգիներ՞ը և մեր հոգիներ՞ը և Աստվածային հատուցո՞ւմը՝ պատի՞ժը:

06 - 03 - 2006թ.

ՆԱԽՔԱՆ ՈՒՏԵԼՆ ԻՄԱՆԱԼ, ԹԵ Ո՞ՒՄ ԿՈՂՄԻՑ, ԻՆՉՈ՞Ւ Է ԵՓՎԱԾ ԵՎ ԻՆՉՈ՞Ւ Է ՄԵՋ ՉՐԻ ՏՐՎՈՒՄ

Ձանգվածային լրատվական և տեղեկատվական միջոցներ... Բայց այդ թանկարժեք միջոցները ստեղծվել են զանգվածներին լրատվական, տեղեկատվական բարեգործություն անելու, թե՞... բիզնես անելու, փող շահելու համար...

Իհարկե՝ շահույթի համար: Բայց արդյո՞ք միայն այդ է նպատակը: Նույնը և ժամանցի նյութերը, ինչպես նաև տարբեր ֆիլմերը, երգ ու պար ներկայացնող տեսահոլովակները, միայն բիզնես և փող շահե՞լ է: Ուրիշ նպատակ չե՞ն հետապնդում:

Նախ, եթե նպատակը զուտ շահույթն է, դարձյալ անվերապահորեն մաքուր չի կարելի ընդունել այդ «ապրանքը» կամ

«ծառայությունը», որովհետև գոնե բոլորը չէ, որ մաքուր բիզնես են ենթադրում, օրինակ՝ մարմնավաճառության «բիզնեսը», որը հասարակական թշվառություն է, և որպես բիզնես՝ մանկապղծությունը, որն ամեն տեսակ սեռական այլասերության սահմաններն անցնում է, և մարդկության ամենադաժան ու սրբապիղծ երևույթն է: Կամ թմրադեղերի «բիզնեսը», որը քայքայում է մարդուն, հասարակական կյանքը և այլն: Բայց շատ կասկածելի է, որ նպատակը, այդ կործանիչ այլանդակություններով հանդերձ, միայն նյութական շահն է. կարող է լինել նաև գաղափարական ու քաղաքական, գուցեև դեռ այլ կողմ գնացող նպատակ: Ո՞րն է այն: Ովքե՞ր են այդ նպատակի տերերը և կիրառողները... Ինչո՞ւ:

* * *

Մոտ յոթ տարի առաջ Միացյալ Նահանգներում՝ Ֆլորիդայի նահանգի Ֆորդ Լոդդեյլ քաղաքում, ամերիկյան մի հանրահայտ եկեղեցու նախաձեռնությամբ գումարված գիտաժողովում զեկուցողներից մեկը նաև որոշ վիճակագրական տվյալներ հաղորդեց. «Մեր ընկերաբանական ուսումնասիրությունների համաձայն՝ Միացյալ Նահանգների տեղեկատվության՝ լրագրողների և խմբագիրների 85 տոկոսից ավելին աթեիստ են կամ քրիստոսամերժ. այդ դեպքում, ի՞նչ եք կարծում (հարց տվեց զեկուցողը), ինչպիսի՞ն են մեր թերթերի, հանդեսների, ռադիոյով, հեռուստատեսությամբ ու այլ միջոցներով հաղորդվող նյութերի գաղափարական բովանդակությունը և դրանց բարոյականությունը»:

Գուցե կարելի է հարցականի տակ դնել այս հայտարարության տոկոսային թիվը (այն կարող է լինել ավելի փոքր կամ նույնիսկ ավելի մեծ), դա այլ հարց է, սակայն հարցադրումը, թե «Ինչպիսի՞ն է հաղորդվող նյութերի գաղափարական բովանդակությունն ու դրանց բարոյականությունը», դժբախտաբար, ճիշտ և հույժ կարևոր է ու գործնական:

Այդ իմաստով դա ի՞նչ կարող է նշանակել հայության համար, մեր երկրի՝ համար... Ի՞նչ կասեին այդ մասին հայոց

աշխարհիկ և հոգևոր պատասխանատուները...

Պետք է ահազանգե՞լ, արտակարգ դրությո՞ւն հայտարարել, թե՞ համարել, որ ոչ մի վտանգ չկա, կարելի է հանգիստ քնել և նույնիսկ մեր սահմանափակ ժամանակից ու էներգիայից կարելի է «բլոտ» ու այլ խաղերի համար մեր հատկացրած ժամանակն էլ բավականին ավելացնել...

Մենք ե՞րբ պիտի զգաստանանք, պատասխանատվություն զգանք, պարտաճանաչ հայ դառնանք՝ վերականգնելով մեր խիղճն ու հավատքը, որպեսզի Տերն էլ մեզ օգնի:

Կիրակի, 04 - 06 - 2010թ., ժամը 08. 10

ԳՈՎԱԶԴ ՀԱՐԱԶԱՏ, ՕԳՏԱԿԱՐ ԵՎ ԽՈՐԹ ՈՒ ՎՆԱՍԱԿԱՐ

Հայաստանում ի՞նչ կարելի է գովազդել և ի՞նչ՝ ոչ, այսինքն՝ ի՞նչ գովազդելով շահ տալ և շահ ստանալ ռադիո և հեռուստատեսային ընկերություններից, պարբերական մամուլից, գովազդային վահանակներ տեղադրողներից՝ ձեռնարկությունների ապրանքը կամ ծառայությունները հասարակության «աչքի, ուղեղի մեջ մտցնելով»: Ո՞վ է կազմում «կարելիների» և «չի կարելիների» ցուցակը և գուցե նաև չգրված բարոյական օրենքները:

Օրինակ՝ թմրադեղ՝ հաշիշ, հերոին և նման բաներ, ինչպես նաև հասարակաց տներ (բորդելներ) կամ հայրենիքը, ամուսնությունը, ծնողներին, երեխաներին ինչպես ուրանալու, դավաճանելու դասընթացներ, ուսուցում չի կարելի գովազդել: Բայց դրանք՝ անուղղակիորեն գովազդվող նյութերը, իրենց կեղծ, մեմո քնամական ու ավերիչ երանգով, այնուամենայնիվ, պակաս չեն մեր գովազդային նյութերում: Արդյոք դրանցից ամբողջովին զե՞րծ են մեր կրթական ձեռնարկներն ու մեթոդաբանությունը: Սա մեծ և կարևոր հարց է, սակայն, որ մեր մշա-

կույթը, արվեստը և կրթությունն էլ հետը զերծ չեն դրանցից, ակնհայտ է...

Ո՞վ կփրկի մեզ...

Հատկանշական է, որ որոշ հեռուստաընկերությունների կողմից գովազդվող պոռնո և կիսապոռնո երգերի ու պարերի «շոուները» զգալիորեն հովանավորվում են (ըստ հեռուստահայտարարությունների) խաղատների կողմից: Ի՞նչ բարեհոգություն, ի՞նչ հոգատարություն...

Այս վիճակն ինչպե՞ս կոչել, անվանել. գուցե ազգի հոգեկան, գաղափարական և բարոյական հաշմանդամություն կամ անդամալուծություն կամ... ինքնասպանության սինդրոմ, ինչ-որ տեսակի ԴԱՎ, «սպի՞ղ»...

Ինչպիսի՞ն է, ի վերջո, վիճակը հայ ազգի և Հայաստան երկրից կոտորակված Հայաստանի Հանրապետությունում:

Ի՞նչ աստիճանի են մեր ինքնագիտակցությունը, խիղճը, ոգին ու հոգեկան կորուվր. բարձր, զորեղ ու առողջ են, թե՞ տկար ու հիվանդ: Եթե հիվանդ են, ապա ի՞նչ հիվանդությամբ, ո՞րն է դրա աղբյուրը, և որո՞նք են հետևանքները: Իսկ եթե հիվանդ չեն, առողջ են, ապա ինչո՞ւ տեղի չի ունենում այնքան ցանկալի ու այնքան անհրաժեշտ մեր բարձրացումն այն շատ անկումային վիճակներից, որոնցում գտնվում ենք:

Առաջընթացը երկու տեսակետից ու մոտեցմամբ պետք է ընկալվի և գնահատվի. մեկը՝ առանձին, մյուսը՝ էական, գործնական. այսինքն, մեկը՝ մեր առաջընթացը՝ համեմատությամբ մրցակիցների, էլ չասած՝ հակառակորդների ու թշնամիների ունեցած առաջընթացի հետ: Եվ երկրորդը՝ էականն ու մասն առավել գործնականն առաջընթացի արագացման մեջ մրցունակ լինելն է, երբ միավոր ժամանակահատվածում հայության առաջընթացի արագությունը գերազանցում է մրցակիցների առաջընթացին, առավել ևս՝ հակառակորդների, թշնամիների:

Այս հարցերը պե՞տք է դրվեն, ըստ այնմ՝ դրանց պատասխանները վերլուծվեն, ու եզրակացությունները գործադրվեն: Որպեսզի իրականում ապահով, անվտանգ լինես, իրական առաջընթաց ունենաս, առաջ անցնես և գոհությամբ ապրես՝ արժանանալով Աստուծո օգնությանը:

Սակայն ո՞ւմ առաջ դրվեն այս հարցերը, ո՞վ դնի, ե՞րբ...

Երկուշաբթի, 12 - 04 - 2010թ., ժամը 08: 00

ԳՈՎԱԶԳ - ՊՐՈՊԱԳԱՆԴԱ

Պրոպագանդան, որն ըստ երևույթին սխալ է թարգմանվում՝ քարոզչություն, որովհետև քարոզելը, եթե բացատրելը, սովորեցնելն ու համոզելն է, ապա պրոպագանդան ճշմարտությունը թաքցնելը և ինչը որ ձեռնտու է՝ միայն այն ներկայացնելն է չափազանցված, այսինքն՝ սուտ չափերով, քաղաքական նպատակով: Իսկ գովազդն իր մեջ (այս կամ այն չափով) պարունակում է նույն սուտը՝ մեծ մասամբ տնտեսական նպատակով, նյութական շահույթի համար: Գովազդի միջոցով ապրանք կամ ծառայություն առաջարկողը ոչ միայն թաքցնում, չի՛ ասում, եթե իր թանր թթու է, այլև ներկայացնում է որպես շուկայում եղածի և հնարավորի ամենալավը: Այսինքն՝ սուտ է խոսում: Բայց...

Բայց եթե սուտն իսկապես թանի մասին է (որը որպես պատահական օրինակ բերեցինք), և խաբվածի կամ այլ տեսանկյունով զոհի փորը միայն կարող է մի քիչ ցավել, ապա նյութական շահի համար այլասերման, անառակության, դասալքության, անաստվածության և մասամբ նորին գովազդումը, խաբվածի (զոհի) ոչ թե կարող է փորը մի քիչ ցավեցնել, այլ կարող է մարդկային ազգային-հայկական կերպարը աղավաղել. հավատամքը, գաղափարականությունը, բարոյականությունը, ազնվությունը, պարտաճանաչությունը, հավատարմությունը խաթարել, ընտանիքի, Յայտենիքի և ի վերջո՝ Աստուծո

հավատքի հանդեպ կասկած, տարակույս ու ընդհուպ մինչև իսկ հակառակություն առաջացնել:

Ո՞ւմ է պետք այդպիսի գովազդը, սուտը, խարդախությունը: Ու եթե գովազդային տարբեր կամ այլ իմաստներով գաղափարական բովանդակություն կա, քիչ թե շատ ամեն կինոֆիլմի, երգի, պարի, նկարի ու արձանի, հոդվածի, պատմվածքի, գրքի և այլնի մեջ, ապա հասարակությանը և մանավանդ մատաղ սերնդին դրանք ներկայացնողները պետք է լուրջ մտածեն, խղճով ու ազգային և քաղաքացիական ինքնագիտակցությամբ մտածեն: Նույնը և ավելին՝ ազգի, երկրի ղեկավարները, պաշտոնյաները, մտավորականությունը, հոգևորականությունը, ամբողջ հասարակությունը, ազգը և դրանց մեջ ոչ վերջին հերթին՝ գործարար հայը, քաղաքացին:

Որպեսզի գերծ մնանք միանգամայն հայտնիին և բազմիցս կրկնվածին նորից անդրադառնալուց, միայն ասենք, որ եթե մեր հասարակությունում ընդունելի է դարձել (որովհետև ինչ-որ մեկին շահավետ է) մեր ազգային կենցաղի փոփոխությունն իբր թե մարդու (ներառյալ կանանց, երեխաների) իրավունքները պաշտպանելու համար ու ավելի առաջադեմ, երջանիկ հասարակություն ստեղծելու համար ֆիլմերով, երգերով, հագուստի նորաձևություններով մեր աղջիկներին կամաց-կամաց (վերջերս արդեն նաև արագ) ներկացնելը, տղաներին մեղկացնելը («պիժոնացնելը»), գովազդելն անպարկեշտ նստելած, կեցվածք ու շարժումներ, մարմնի վրա դաջվածքներ անել և պարեր, պարեր ու պարեր, և դա **ճիշտ, լավ ու շահավետ** է համարվում, **ապա ինչո՞ւ** մեր հեռուստատեսությամբ հաղորդվող ֆիլմերով, շոուներով, «երիտասարդական» կամ թեկուզ և «մեծահասակների համար նախատեսված» ծրագրերով չեն գովազդվում գիրք կարդալը, դաս սովորելը, դպրոցում, բուհում բարձր գնահատականներ ստանալը, ընդհանրապես սովորելը, աշխատասեր լինելը, հավատարմությամբ և ստեղծագործաբար աշխատելը, ծառայելը, վերջապես՝ Ավետարան կարդալը, Աստծուն սիրելը, Հայրենիքը սիրելը, պետությունը հարգելը, սպա՛ դառնալը, ընտանիքի մայր և հայր

դառնալը... Ի՞նչ է՝ այս բաները գովազդելը, գոնե նույն չափով, ինչ չափով որ անամոթություն, մեղկություն ու անպատասխանատվություն են գովազդվում, վերը նշվածի պես ճիշտ, լավ ու շահավետ չէ՞: Բայց ո՞ւմ համար: Եվ ո՞վ, ովքե՞ր են շահագրգռված և որոշում են Հայոց աշխարհում ու հայ կյանքում այս հարցերը:

Եվ մի կոնկրետ օրինակ. իր մասին լավ կարծիք ունեցող և հասարակության մեջ բարի համբավ փնտրող մի հեռուստաընկերություն մեր նոր սերնդի համար առավոտ ու երեկոյան, ցերեկ ու գիշեր գովազդում է մարմնի վրա դաջվածքներ անել, գիշերային ակումբ այցելել, որտեղ «Հուրի փերիները» «ստրիպտիզմ» են ցուցադրում, կամ մի ինչ-որ «իշխանական» միջավայրում պոկեր ու այլ բախտախաղեր փորձել (ի դեպ, մինչև իսկ ժամերով պոկերի մրցում-դասավանդում էր ցուցադրվում):

23 - 05 - 2017թ., ժամը 00:30

ԲԱՅԱՀԱՅՏԵԼ ԵՎ ՉԵԶՈՔԱՅՆԵԼ ԳՈՂԻԱԹՆԵՐԻՆ

Գովազդի անկեղծությունն արդեն իսկ կասկածելի է, բայց այն լինում է նաև բոլորովին ստահող, խարդախ, խաբուսիկ: Եվ այդ տեսանկյունից Հայաստանի Հանրապետությունում իր ստեղծման օրից մինչև հիմա ԶԼՄ-ների միջոցով տեղի ունեցող գովազդ-պրոպագանդան մի՞թե տարբեր տեսակի մոլությունների և մասնավորապես խաղամոլության օգտին չէ: Ու եթե այդպես է, ովքե՞ր են այդ անում իրենց օգուտի համար: Ովքե՞ր են շահագրգռված ու աջակից դրանում: Եվ ովքե՞ր են անտեղյակ և կամ տեղյակ, բայց անտարբեր: Եվ չարը շահում է, հրճվում, ուրախանում, իսկ ազգը տուժում է, խեղճանում, տկարանում...

Ովքե՞ր են այդ վիճակի պատասխանատուները. խիղճ, պարտաճանաչություն և պատասխանատվություն կա՞, թե՞

չկա, մնացել է, թե՞ չի մնացել հայ ազգային իրականությունում, հայ «աշխարհում»: Իսկ լույս հավա՞տքը, հավատքն ի՞նչ վիճակում է հայ կյանքում:

Եվ դա Տիրոջ՝ Երկնավոր Տիրոջ հարցումներից կարող է լինել հայությանը, որ Ինքն ստեղծել, պաշտպանել է, բազում անգամ ներել է և դարձյալ պահել, պաշտպանել է, որովհետև սիրում է հայ ազգին:

Հայ ազգ... դու սիրված ես և կյանք ունես, ցնծա՛, ուրախացի՛ր, գոտեպնդվի՛ր և աշխատի՛ր, աշխատի՛ր ու աշխատի՛ր հոգով, սրտով ու ամբողջ էությանբդ, որ չկորցնես այդ սերը, կյանքը և հոգեպես չսնանկանաս՝ այժմ և հավիտյանս:

Հարկ է հիշել պատանի Դավթի խոսքերը, որ նա ասում է հսկայակերպ ու անհավատ Գողիաթի մասին, թե ով է նա, որ համարձակվում է նախատել կենդանի Աստծո գործերին (*Աստվածաշունչ մատյան, Թագավորների Ա գիրք, 17:26*):

Հետևապես, ովքե՞ր են մեր օրերի այն գողիաթները և նրանց թիկունքները, որ ջանում են ներսից ու դրսից, բարեկամի դիմակով կամ թշնամու բացահայտ լաիրշությամբ մեզ հանել մեր դեմ, անգամ մեր հավատքի, Տիրոջ դեմ, և դրանով տիրանալ թե՛ մեր սրտերին ու մտքերին և թե՛ մեր ինչքին ու կոտորակված հայրենիքին: Բայց եթե հավատքի հանդեպ մեր հավատարմությունն անխախտ է, դա չի՛ լինի, երբեք:

Դավթի պարսատիկը չի հնացել, հավատքով այն միշտ գործո՞ւն է և բոլոր ժամանակների գողիաթներին չեզոքացնող: Միայն թե միշտ լինի մեր հավատարմությունը մեր Սուրբ հավատքին:

01 - 11 - 2010թ.

Ո՞ՒՄ ՁԵՌՔԻՆ Է

Ո՞ւմ ձեռքին է մեր նոր սերնդի, հատկապես 6-8, 8-10, 12-14 և մինչև 20-25 տարեկան աղջիկների ու տղաների՝ կյանքի հանդեպ «քիմքի համի» պատրաստումն ու մատուցումը՝ որպես առաջադեմ ուրախ կյանքի ժամանց և նույնիսկ մշակույթ:

Երկուշաբթի առավոտ է, ժամը 9:30: Աստծու լույսը բացվել է ՀՀ մայրաքաղաքի վրա: «Բարև երկիր» ծրագրով հայկական մի հեռուստաընկերություն հաղորդում է երգ, որի բառերը թեև հայերեն, սակայն երաժշտության պատկանելությունն անհայտ է, բոլոր դեպքերում շատ հեռու է հայկականից: Երգում է անչափահաս մի աղջիկ, որի ոչ թե դեմքն ու երգող շրթունքներն են ցուցադրվում այլ... քամակը և (մինչև վեր) մերկ ոտքերը: Խեղճ հայ աղջիկ, որ երջանիկ դեմք է ցույց տալիս, խեղճ ծնողներ, որ համակերպվում կամ գուցեև տոն են տալիս իրենց դստեր այդ վիճակին, և խեղճ ազգ ու պետություն՝ իր ղեկավարությամբ, հոգևորականությամբ և մտավորականությամբ:

Հնչում է գովազդ՝ «Ամենասկանդալային պատմությունները միայն...», ու եթերում հնչում է «առաջադիմություն» ցուցաբերող այդ հեռուստաընկերության անվանումը: Հետո էլ հայտարարություն. «Ներկայացնում ենք աստղերի կյանքը»:

- Այդ ո՞ր աստղերի, ի՞նչ աստղերի... Եվ հոլիվուդյան շրջապատի թափթփուկները ներկայացվում են որպես հերոսներ:

- Հերո՞ս, ինչո՞ւ, ի՞նչ են արել:

- Մի քանի անգամ են ամուսնացել, թմրադեղ օգտագործել, «սիրային» (այլանդակ) հարաբերությունների համար 11 ամիս բանտարկության են դատապարտվել, իսկ երգի մի

«կուռքն» էլ իր մահից հետո 245 միլիոն եկամուտ է բերել... և նման այլ բաներ են արել:

Այդ «լուսաբանումներից» հետո, ի՞նչ լավ է, որ հաղորդվեց նաև տեղեկություն ՀՀ տարածքային չափերի և պետական խորհրդանիշների մասին:

Ինչո՞ւ նույն աղբյուրից քաղցր ջրի հետ նաև դառն ջուր է բխեցվում: Այդ հարկավոր է ռեյտինգի՞ց չընկնելու համար: Բայց մի՞թե «ռեյտինգի» համար պետք է մեղսակցել, փոխանակ այնքան խելացի, հմուտ ու աշխատասեր լինել, որ սեփական բարոյական, իմաստալի ու օգտակար մոդա ստեղծել և դրանց թողարկումով ռեյտինգ բարձրացնել. շա՛տ բարձրացնել:

Կարող է ասվել, թե սա մեկ հեռուստաընկերության գործ է՛, դրա համար պետք է պետական և համազգային ընդգրկումով անխոնջ աշխատանք կատարել, պայքարել, գուցեև օրենք ընդունել, որովհետև մեր հարազատ դիրքերն այդ հարցերում շա՛տ են թուլացել, տկարացել...

Եթե այդ է պետք, ուրեմն՝ ա՛յդ անելու համապատասխան ջանքեր պետք է կատարել: Կարևորը, որ ազգի պահպանմանը, ամրապնդմանն ու վերելքին վերաբերող խնդիրները ճշտորեն և ժամանակին թիրախավորվեն, կատարվեն:

Երկուշաբթի, 27 - 06 - 2011թ., ժամը 01:40

АМЕРИКАНСКИЙ ПИРОГ - ԱՄԵՐԻԿԱՆ ԿԱՐԿԱՆԴԱԿ

Ուրիշ անգամ էլ պատահական տեսել եմ, սակայն այս գիշեր ճամփորդության պատրաստվելիս (ժամը 01:40-ի մոտերը) տեսա, որ մեր հեռուստաընկերություններից մեկը դարձյալ ցուցադրում էր ամերիկյան միջնակարգ դպրոցի աշակերտների դպրոցական ու արտադպրոցական կենցաղը ներկայացնող ֆիլմ (ըստ երևույթին սերիալ), որն առաջին հերթին պետք է հետաքրքրի նրանց հայ տղա ու աղջիկ հասակա-

կիցներին: Եվ ո՞րն է ֆիլմի «գաղափարական» բովանդակությունը (որի տարածումը ցուցադրման հիմնական նպատակն է). տղաների և աղջիկների՝ սեռական հարաբերությունների («սեքսի») մասին մտածելը բնականոն, ընդունելի և խրախուսելի երևույթ համարելը:

Եվ ամերիկյան այդ դպրոցականների կյանքն աֆրոամերիկյան երաժշտության ներքո ցուցադրող ֆիլմում աղջիկները, հագնված կիսաբաց կրծքերով, ազդերը մերկ, մոտենում են տղաներին՝ ցույց տալով իրենց կրծքերը, հավում են տղաների սեռական անդամներին, իսկ տղաներն էլ դրանցով ցցված տաբատներով ման են գալիս դպրոցի միջանցքներում՝ աղջիկների հրճվալից հայացքների ներքո: Ժամանակ առ ժամանակ էլ ցույց է տրվում, թե միասեռական աղջիկներն ինչպես են կրքոտ իրար համբուրում, այս անգամ՝ տղաների՝ հրճվալից հայացքների ներքո: Ցուցադրվող այդ ֆիլմում բողոքականների եկեղեցին՝ ժողովարանը, և կրոնականը՝ պատվելին, գռեհիկ և ծիծաղելի վիճակի են հասցված:

Աղջիկների հագնվածքը, սանրվածքը, դիմահարդարումը «հոլիվուդյան» է:

Մի խոսքով (գուցե մի քիչ կոպիտ հնչի, բայց արդար ասված), հայկական հեռուստաալիքով հայ եթերում կեսգիշերից անմիջապես հետո (վաղ առավոտներն էլ) ցուցադրվող ամերիկյան այդ ֆիլմում հանդես են գալիս բարոյագուրկ ուսուցիչների և ծնողների բարոյալքված կամ բարոյագրկվող աղջիկներ, տղաներ ու նաև աղջիկներ՝ միասեռական հարաբերություններով: Եվ դա, հավանաբար, բացատրվում է որպես ժամանակակից, առաջադեմ կրթության «նմուշօրինակի և փորձի օգտակար» փոխանակում «գեյրզարգացած» կողմից:

Զգվա՛նք է զգացվում: Զգվելի պարտականություն կատարվեց՝ նկարագրելով այդ հեռուստահաղորդումը: Բայց պետք էր ներկայացնել դրա ահավոր տգեղությունը և բացահայտել դրա այլասերող, փչացնող նպատակը: Ափսո՛ս, որ դրա համար հայկական հեռուստաընկերությունների միջոցներ են տրամադրվում:

Ֆիլմն անգլերենից է թարգմանված և հնչում է ռուսերեն. լսվում է տղա աշակերտների միջև զրույցն իրենց համադասարանցի աղջիկների մասին. „С начало я трахну ее медленно, а потом быстро“, և մարմնական շարժումներով փորձում է նկարագրել իր անելիքը...

Ների՛ր իրենց ու նաև մեզ, Տե՛ր Աստված, որ անտարբեր ենք այսպիսի քայքայիչ այլանդակություններով մեր երկիրն էլ լղոզելու հանդեպ, որ միտված է այլասերելու, քայքայելու և կորստյան մատնելու հատկապես մեր նոր սերունդը՝ որով և մեր ապագան՝ մեր ա՛զգը, երկի՛րը և պետությունը:

Այդ անողները, ըստ ամենայնի, չե՛ն ներվելու. նրանց ներում չկա՛, իսկ մեզ՝ անտարբերներիս և կամ վախկոտներիս, կա՞ ներում և փրկություն:

Դժվար է ասել, թե կա: Որովհետև տվյալ հանցավոր մեղքը գործվում է ոչ թե անգիտության, այլ անտարբերության, վախկոտության, որով և մեղսակցության հետևանքով, ինչը նշանակում է մեր հավատքի ու ինքնության հանդեպ անհավատարմություն, ուրացում և դավաճանություն:

Ների՛ր, Տե՛ր Աստված, տո՛ւր մեզ իմաստություն, գիտակցություն ու նաև խիղճ և քաջություն, որ զգաստանանք, արիանանք և դարձի գանք, բոլո՛րս: *Եվ դիմադրենք, չհանձնվենք...*

Երկուշաբթի, 23 - 10- 2010թ., ժամը 21:30

ԱՆԱՐԺԱՆ ՀՆԱՐՔՆԵՐԻ ԿԱՄ
«ԵՐԵՔ ՄԱՆԵԹԱՆՈՑ... ԾԻՃԱՂԻ» ՄԱՍԻՆ

Հայաստանյան որոշ հեռուստաընկերություններ, այն էլ ամենաարդիական ու ազգի համար ամենամտահոգ և հոգատար հորջորջվող հայ հեռուստադիտողին հրամցնում են ամերիկյան հեռուստաարվեստի ամենամարժան այն հնարքները, որոնք ամերիկյան շահամոլ բիզնեսը մի ժամանակ կիրառում էր, սակայն հեռուստադիտողների բացասական անդրադարձի ազդեցության տակ նրանք ևս եզրակացրին, որ այդ հիմարությունն ու անբարոյականությունը պետք է դադարեցնել (թեև «դեղին» հեռուստաալիքները գուցե երբեմն հին նյութերով դա շարունակում են)...

Բայց ինչի՞ մասին է խոսքը.

վաղեմի տխուր բարքերի «երեք մանեթանոց» լացը 21-րդ դարասկզբին Հայաստանի անկախ Հանրապետությունում «երեք մանեթանոց» ծիծաղի վերածելու մասին է խոսքը:

Պատկերացնո՞ւմ եմք, թե ինչպիսի արդյունաբերություն՝ «ինդուստրիա», և ըստ այդմ՝ ինչպիսի՝ աշխատատեղեր են ստեղծում այդ մեր «փառապանծ» հեռուստաալիքները երիտասարդ աղջիկների, տղաների համար՝ նրանց քրքջոցներով «մի դիրիժորի» փայտիկի տակ: Դա անարգանք է հեռուստադիտողի և հատկապես երիտասարդության ու երկրի պատվի հանդեպ:

Ձաթոնե՞նք. «բիզնես անելը», «փող շինելը» չի՞ նշանակում ամեն մի անարժան, անամոթ ու անճաշակ բան անել և ժողովրդին հրամցնել...

Երեքշաբթի, 21 - 06 - 2011թ., ժամը 09:10

ԽՈՐԱՄԱՆԿ ԵՎ ԴԱԺԱՆ ԴԱՎԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կասկածից վեր է, որ կան նպատակներ և դրանք իրագործող ուժեր, կողմեր, որոնք ֆիլմերի, ներառյալ հեռուստաֆիլմերի, հեռուստասերիալների, ռոմանտիկայի, ռոմանտիզմի շղարշի ներքո զգույշ, բայց հետևողականորեն դրանց խառնում են պոռնո բովանդակություն, միաժամանակ այդ ուժերը, կողմերը մշակույթը, արվեստը և զանգվածային տեղեկատվությունը գործածում են՝ աղավաղելու և քայքայելու համար դրերի ընթացքում արմատավորված քրիստոնեական ավանդույթները, քրիստոնեական կենցաղն ու ապրելակերպը, քրիստոնեական բարոյականությունը և ընտանեկան-բարոյական արժեհամակարգը: Այդ համաշխարհային, գլոբալ դավադրության մեջ ֆիլմարտադրությունը, հեռուստատեսությունը և մասնավորապես վերջին ժամանակաշրջանի սերիալ-ֆիլմերը հարաճուն դերակատարություն ունեն:

Այդ նպատակի իրագործման համար գործածվող միջոցներից է արտաամուսնական սեռական հարաբերությունների («սեքսի»)՝ որոշակի (թաքուն) գովազդով տարածումը՝ միաժամանակ աստիճանաբար նվազեցնելով դրա տարիքային շենը: Եվ պատանեկան ու երիտասարդական տարիքի համար սեռական սանձարձակությունն ու ամենաթողությունը, լինելով բավական հրապուրիչ ու զայթակղիչ, հնարավոր է դառնում ավելի դյուրությամբ զանգվածայնորեն տարածել հատկապես այդ տարիքային և սոցիալական խավերի մեջ: Եվ Արևմտյան «առաջադեմ» երկրների *նոր ժամանակների* կենցաղավարության լուսավոր թվացող այս խավար նպատակն ու գործընթացը հարաճունորեն տարածվում են նաև «գարգացող կողմերի», ներառյալ՝ հայության ու Հայաստանի մեջ:

Եվ դրա համար էլ հատկանշականն ու վտանգավորն այն է, թե արդյո՞ք մեր այն կառույցները և դրանց պաշտոնյաները, որ իրենց կոչումի համաձայն պատասխանատու են անձի, ընտանիքի ու ազգի բարոյական ապրելակերպի պաշտպանության համար, ինչ-որ չափով իրենք են վարակված և կամ արժեզրկված ու չեզոքացված...

Եվ ո՞վ կփրկի մեզ: Ո՞վ կփրկի մարդուն, հային: Ո՞վ: Եվ մանավանդ ո՞վ կփրկի մեր երեխաներին ու սերունդներին: Արդյո՞ք նրանք այդ փրկության հարկը կզգան, կիմանան և կուզենան, կձգտեն փրկվել, թե՞ իրենք էլ հոգեբարոյական ընդարմացմամբ չեզոքացված՝ կհանձնվեն կամ նույնիսկ այդ փրկության դեմ իսկ կգործեն՝ ի կորուստ հավերժական:

Եվ մնում է, որ այս վտանգի առաջ մարդը, հայը, արայք և կանայք, տարեց ու երիտասարդ, որ դեռ չեն ազդված կամ լրի՛վ չեն ազդված այդ կորստաբեր վարակից, զգաստանան, հոգեպես կազդուրվեն, կազմակերպվեն և աներկյուղ ու առանց որևէ տարակույսի, ինքնակա՛մ ու հաստատական պայքարի՝ ելնեն՝ միշտ հիշելով, որ վախն ու տարակույսը թերահավատության նշան են, իսկ թերահավատությունը տանում է կենսազրկության, տկարության, ու ի վերջո՝ ստրկության ու կորստի: Սակայն քանի որ թերահավատությունը, հանձինս մեր նախնյաց, մեր ազգը վաղուց էր վերացրել, ապա որպես նրանց հավատարիմ ու արժանի ժառանգորդներ, մենք էլ վերացնենք, հեռացնենք մեզանից ու անվախ գործենք, պաշտպանվենք և պայքարենք մեր հավատքով, զաղափարականությամբ, բարոյականությամբ ու Աստուծո օգնությամբ: Փա՛ռք Նրան:

06 - 06 - 2016թ.

**ԱՐԴՅՈՔ ԷՍԿԱՆԸ ՉԻ՞ ՎՐԻՊՈՒՄ
ՄԵՐ ՈՒՇԱՎՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ
(Հատկապես մատաղ սերնդի կրթության ասպարեզում)**

Ո՞վ, ովքե՞ր, ե՞րբ ու ինչպե՞ս են որոշում, թե հատկապես պատմության և գրականության դասագրքերով ինչ պիտի սովորի, ինչ պիտի գիտենա՝ հայ աշակերտը, որպեսզի դրանով ճանաչի, գիտակցի իր հայկականությունը և տարբեր տարիքային շրջաններում հաստատուն համոզումով գիտենա հայի և մարդու իր պարտականություններն ու իրավունքները հայ կյանքում ու ընդհանրապես մարդկային կյանքում: Այլ կերպ ասած, ի՞նչ պետք է գիտենա, որ ըստ այնմ՝ պա՛րտք զգա՝ անպայման անելու կամ պարտք զգա՝ անպայման չանելու:

Ինչպե՞ս, ի՞նչ նպատակով, ի՞նչ աշխարհայացքով, ի՞նչ տեսլականով ու ապագայի կանխատեսման ինչպիսի՞ չափանիշներով են ընտրվում պատմության և գրականության դասագրքերի նյութերը և հատկապես դրանց գաղափարական բովանդակությունը:

Այս հարցերը լիովին հստակեցվա՞ծ են մասնագետների, ուսուցիչների ու պաշտոնյաների, իշխանությունների կողմից և այնուհետև արդյո՞ք իրազեկվել, արժարծվել, քննարկվել, գնահատվել են մեր հասարակության մեջ՝ համապատասխան մասնագիտական բարեխիղճ գեկուցումների և ՁԼՄ-ների տեղեկատվության միջոցով: Հայ մարդիկ, հայությունը և մասնավորապես ծնողները, տատերն ու պապերը տեղեկացվա՞ծ են և պարզ ու հստակ ըմբռնում ունե՞ն այդ հարցերում, հնարավորություն ունե՞ն հարց տալու ու նաև կարծիք և նախասիրություն հայտնելու:

Այլապես, եթե այս պայմանները չապահովվեն՝ մարդ և հայ՝ մարդ կրթելու, ձևավորելու համար, ապա մեր ազգի, հայ-

րենիքի և պետության համար էական գործընթացները (մանավանդ, երբ մեր շուրջը վխտում են սուտը, կեղծիքն ու խարդախությունը, ոչ միայն մեր պատմական անցյալի, այլև մեր ներկայի ու ինքնության իսկ վերաբերյալ) անհիմն, սխալ և վնասակար ուղղություններով են ընթանալու, ինչպես բավականին երկար ժամանակ արդեն իսկ ընթացել են և շարունակում են ընթանալ...

Նույն նպատակադրմամբ հարցադրումները վերաբերում են հայ կյանքի նաև այլ բնագավառների, որոնց ընթացքն ակնհայտորեն շեղված է: Չէ՞ որ ծառն իր պտղից է ճանաչվում, ինչպես և գործը՝ իր արդյունքից: Հետևապես հայության ջանքերն ու դրանց ուղղությունն էլ հայ ազգի ու Հայաստան հայրենիքի վիճակից պետք է ճանաչվի:

Կիրակի, 18 - 06 - 2000թ., 09:00

**ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ՀԵՌՈՒՍՏԱՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ
(Հավատամքով ազնվություն, քաջություն,
անկաշառություն, բարոյականություն)**

Ազգային հաղորդակցության համար կարևոր նշանակություն ունեցող հայկական հեռուստատեսությունն իր խնդիրը կատարելու համար, բացի որոշակի մասնագիտական և քաղաքացիական հատկություններ ունենալուց, պետք է լինի նաև ազնիվ, քաջ, բարոյական ու անկաշառ: Այն չպիտի վախենա վտանգներից և չընկրկի դժվարությունների առջև, որոնք կարող են առաջանալ որոշ պատճառներով՝ առկա ներքին ու արտաքին տգիտության, չարության, նախանձի, հայացքների ու սկզբունքների տարբերության և ընդհանրապես հակադիր շահերի բախման պատճառներով:

Թեև ամենամեծ և դաժան միջոցներով հակամարտությունն ու դիմադրությունն առաջանում են սկզբունքների և,

մանավանդ, շահերի տարբերության, անհամատեղելիության պատճառով (որն ինչ-որ տեսակետից կարելի է բնական համարել), սակայն ամենացավալին տգիտության, նախանձի, չարության ու նաև թյուրիմացության պատճառով առաջացող դժվարություններն ու վտանգներն են:

Ինչո՞ւ ցավալի: Որովհետև դրանք առաջացնողները, սովորաբար, յուրայիններ են լինում, որոնք տարբեր դաստիարակության, տարբեր մտածելակերպի կամ նկարագրի ու բնավորության պատճառով (գոնե սկզբում) միանգամից ի վիճակի չեն լինելու ըմբռնել ճշմարտությունը, լույսը, օգտակարը, նորը, մանավանդ, երբ հակադիր կողմը ջանում է ստել, խաբել և իր շահերի համար միջոցների մեջ խտրություն չդնել:

Տեղեկատվության, դրա վերլուծության և քննարկումների արդյունքը, երբ որոշակի մարդկանց գիտեցածին և ընդունածին համապատասխանում է, նրանք հիմնականում դյուրությամբ և հաճույքով են ընկալում: Իսկ երբ դրանք լրիվ նորություն են, դրանց ընդունումն առհասարակ միանշանակ չի լինում, բայց և մեծապես ցավոտ էլ չի լինում, այսինքն՝ առանձնակի դիմադրություն չի լինում: Սակայն երբ տեղեկությունը, դրա վերլուծությունն ու քննարկումների եզրակացությունները չեն համապատասխանում, ավելին՝ հակառակ են իրենց գիտեցածին, մտածածին, հայացքներին և մանավանդ գաղափարներին ու հանգումներին, էլ չասած՝ շահերին, արդեն անկախ նրանից, թե ինչքան ճիշտ ու կարևոր կարող են լինել դրանք, չեն ընդունում: Դիմադրում են, աշխատում են չեղած տեղից անգամ հակառակ «ապացույցներ գտնել», չարախոսել ու ամեն կերպ վնասել:

Գուցե սա էլ կարելի է բնական համարել, բայց դրանք հույժ անբնական, ցավալի և վնասակար են դառնում, երբ փորձում են վարկաբեկել, վնասել, ընդհուպ՝ կործանել այդ նորը՝ տարբեր ձևերով, տարբեր միջոցներով և ուժգնությամբ՝ կախված իրենց նկարագրից, քաղաքակրթական ու բարոյական մակարդակից և ոչ վերջին հերթին՝ իրենց հավատամքից:

Հետևապես, տեղեկատվական և վերլուծական աղբյուրն ի՞նչ դիրք պետք է բռնի, ի՞նչ վերաբերմունք պետք է ցույց տա. հաճոյանալո՞ւ, բարեկամներ ու աջակիցներ ստեղծելու իր նպատակի՞ն հետևի՝ ճշմարտությունը չասելով, այն թաքցնելով կամ աղավաղելով և օգտակարը չբացահայտելո՞ւ՝ դրան վնաս հասցնելու գնով: Թե՞ ճշմարտությունն ու օգտակարը բացահայտի և հասարակության կողմից դրանց ընդունման ու կիրառության անհրաժեշտությունն ապացուցելու անսակարկ նպատակին հետևի՝ դրա համար պատրաստ լինելով վճարել նաև բարձր գին:

Ակնհայտ է, որ հարցի ճիշտ, բարոյական արժեքների համաձայն՝ պատասխանը երկրորդն է: Եվ դրա հետ, հավանաբար, շատերը կհամաձայնվեն: Բայց արդյո՞ք շատերը կհետևեն, պատրաստ կլինեն՝ գիտակցորեն դիմագրավելու և կրելու նեղությունը, դժվարությունը, անկանխատեսելի զրպարտիչ վարկաբեկումներն ու վտանգները՝ հանուն հանրային, ազգային, երկրի և պետության լավի, օգտակարի և նույնիսկ հանուն նրանց, ովքեր դիմադրում, պայքարում են այդ ճշմարտության սիրով:

Այստեղ արդեն գալիս է այն, ինչն սկզբում նշեցինք՝ ազնվության, քաջության, անկաշառության և բարոյականության մասին: Դրան ավելացնենք նաև հավատամքի ամենակարևոր ու էական գործոնը:

Ազգային ազնիվ, հետևապես և օգտակար հաղորդակցության իրազեկման հարցում հայկական հեռուստատեսությունը լրագրության մասնագիտական հատկություններից բացի, մի՞թե պետք չէ որդեգրի նաև վերը նկարագրված հոգեբարոյական հատկանիշները: Որովհետև ազնիվ, պատվավոր ու հաղթական ծառայությամբ անցնելու համար հատկապես մեր ազգին վիճակված, փշոտ, քարքարոտ ու փոսերով լի ճանապարհը, հարկ է պատրաստվել, զինվել միջազգային ու ազգային լրագրության արհեստավարժության բարձրագույն չափանիշներով, մարդկային հայկականության բարոյական արժեքների ամենաբարձր չափանիշներով ու ամենաէականը՝ Աս-

տուժո՜ մեր սուրբ հայրերի դավանած հավատքով, և դրանից թխող ու դրա վրա հիմնված գաղափարախոսությամբ ու բարոյականությամբ:

Երանի ունենանք գովազդից զերծ («մաքուր») հեռուստա-ալիք՝ համահայաստանյան և համահայկական, որը գործի վերը նշված չափանիշներով ու էապես տարբերվի բոլորից իր ծրագրերի բովանդակությամբ ու նաև մատուցմամբ:

Եվ հիմնական ծրագրերի բովանդակությունը լինի.

- Կրթամշակութային, հանրամատչելի գիտական, հայագիտական և հայրենասիրական-մարդասիրական ու բարոյագիտական:

- Ազգային (համահայկական) և միջազգային նորություններ, տեղեկություններ և դրանց վերլուծություններն ու մեկնաբանությունները:

- Ուսումնական՝ տնտեսական զարգացման, ձեռներեցության հմտության ու գործարարության էթիկայի նշանակության ըմբռնման վերաբերյալ:

- Քաղաքացիական հասարակության, օրենքի գերիշխանության, հասարակական ու անձնական հարաբերությունների բարոյականության ու ազգի, հայրենիքի և մարդու իրավունքների քաղաքացիական հասկացությունների և ընդհանրապես հոգևոր-գաղափարական արժեքների ու մտավոր ընդհանուր զարգացման ուղղությամբ:

- Հոգևոր և բարոյական արժեքներով հայ ազգային տոհմիկ կերպարի վերակերտման, ազգային ինքնագիտակցության վերահաստատման և ժամանակակից քաղաքական ու քաղաքացիական մշակույթի դաստիարակման վերաբերյալ:

Ծրագրերի մատուցումը՝

- «պարզ» գրական հայոց լեզվով,

- բարդ և զուտ մասնագիտական նյութերի հանրամատչելի շարադրանքով,

- լրագրական միջազգային բարձր արհեստավարժության մակարդակով և ժամանակակից բարձրորակ տեխնիկայով,

- հայկականության մարդկային շնչով, ոգով, գաղափարով և բարոյականությամբ, որոնք բխում են ու հիմնված են մեր հավատամքի վրա՝ Ավետարանով և Խաչով:

ՄԱՐԴԸ ՄԻՆՉԵՎ Ո՞ՒՐ ԿԱՐՈՂ Է ՀԱՄՆԵԼ

*Երանի նրանց, որ սրտով մաքուր են,
որովհետև նրանք Աստծուն պիտի
տեսնեն:*

(Մատթեոս 5.8)

Մարդիկ իրենց սրտի մեջ (ու ընդհանրապես) կարող են շատ տարբեր լինել՝

- բարի կամ չար,
- ուրախ կամ տխուր,
- տարբեր չափանիշներով՝ հարուստ կամ աղքատ,
- երջանիկ կամ դժբախտ,
- ու նաև, ամենաէական նշանակությամբ, կարող են լինել

Տիրոջ կողմից կամ թշնամու՝ չարի ճամբարից:

Այսինքն՝ լինել լույսով, սիրով ու արդարությամբ պարուրված՝ դեպի վերելք, կյանք, կամ էլ չարությամբ ու ատելությամբ լինել խավարապատ՝ դեպի անկում և կորուստ:

Եվ դա կախված է Աստծուց ու նաև մարդուց՝ ըստ նրա հավատամքի:

Եվ մարդուն այս էական պարագայում շնորհված է լինել գործակից Աստծուն:

Ի՞նչ մեծ փառք, պատիվ և կարևորություն մարդուն...

- *Յետևապես կարո՞ղ է հայ՝ մարդը, հոգևոր շնորհով՝ հավատքի հոգեկանությամբ, իմաստնությամբ ու գիտությամբ, դառնալ հարազատ ու հավատարիմ գործակիցն իր Արարիչ*

Յոր՝ ի փրկություն իր անձի, իր յուրայինների, նաև իր ազգի և նույնիսկ համայն մարդկության:

- Այո՛, իհարկե, հայն ու հայ ազգն այդպիսի շնորհալի հատկություններ ունեցել են, ունեն և դրանցով միշտ ունենալու են նաև այն Աստվածատուր կարողությունը, որի կարելիություններով և միջոցներով կարող են համախումբ, ապահով ու ինքնաբավ կյանքով երջանիկ լինել ու նաև երջանկացնել ուրիշներին, երբ նորից դառնան իրենց նախնյաց պես՝ պարուրված վերամբարձ լույսով՝ գիր-գրականություն, մշակույթ, ճարտարապետություն, արհեստներ, առևտուր սովորեցնելով և նույնիսկ ամենակարևորը՝ հավատք ու հավատքի ապրում փոխանցելով ուրիշներին՝ Աստուծո արարածներին՝ եղբայր ու քույրերին՝ «մերձավորին»:

- Իսկ դա կապ ունի՞, պայմանավորված է մեր ազգի, երկրի և պետության այսօրյա քաղաքականության հետ, աշխարհիկ ու հոգևոր դեկավարների ընտրությունների հետ, մանավանդ՝ մեր սրտերում եղածի հետ, մեր նոր սերնդի և նրա ապագայի հետ:

- Այո՛, ունի կապ ու առնչություն և պայմանավորված է ավելի շա՛տ, քան կարելի է երևակայել: Ինչո՞ւ, որովհետև այդպիսով՝ հավատքի առկայությամբ ու մղումով առաջացած զարգացումները նաև երկնային բնույթ ունեն: Եվ դրա ըմբռնումը, կիրառումն ու արդյունքը, հետևանքը ***Աստվածաշնորհ իմաստությամբ ու գիտությամբ են:***

Ուրբաթ, 06 -11 - 2015թ.

ՏԵՍԱ, ԼՍԵՑԻ, ՎՐԳՈՎՎԵՑԻ, ՄՏԱԾԵՑԻ ԵՎ ՀԱՐՅԵՐՈՎ ԼՅՎԵՑԻ. ՀՈԳԻՍ ՃՉԱՅ

Լսվեց „Какое кощунство?“ («Ի՞նչ սրբապղծություն») և դրա անդրադարձը. «Ի՞նչ սրբապղծության մասին է խոսքը, ո՛չ մի սրբապղծություն»,- ասաց ֆրանսիական „CHARLIE HEBDO“ օրաթերթի խմբագիրը և շարունակեց (թարգմանված ռուսերեն). „Мы светская, демократическая и атеистская газета“. «Մենք աշխարհիկ, ժողովրդավարական ու աթեիստական (անաստված) լրագիր ենք»:

Այս խոսակցությունը (ըստ Россия 1 Вести - ի, 06. 11. 2015թ. հաղորդման) տեղի է ունեցել ռուսական „Airbus 321“ օդանավի կործանման լուրն այդ շաբաթաթերթում ծաղրանկարներով հաղորդելու կապակցությամբ: Եվ տվյալ հրատարակումը եղել է 3 միլիոն տպաքանակով: Այդքա՛ն մեծաթիվ, քանի որ այդ թերթի սկանդալային հրապարակումների ***պահանջարկը*** մեր օրերում ու այդ վայրերում, դժբախտաբար, մեծ է:

Սակայն այդ կապակցությամբ հարկ է հարց տալ. ինչպիսի՞ն է այդ պահանջարկը. արդյո՞ք մեծ մարդկային ողբերգությունն ու ցավը ծաղրելու, վրան ծիծաղելու՞ «պահանջարկ» է: Այդ դեպքում ինչպիսիների՞ կողմից է դրվում, և ովքե՞ր են բավարարում այդ «պահանջարկը». վերոհիշյալ խմբագրի ասած աշխարհիկ, ժողովրդավար անհավատների՞, աթեիստների՞ կողմից է բավարարվում: Եվ մի պահ նաև պատկերացնենք, թե 3 միլիոն տպաքանակով այդ շաբաթաթերթը կարդալու պահանջարկն ունեցողների կողքին դեռ քանի՞-քանի՞ միլիոն այդպիսիները կան, որ նրանց փոխանցվում է այդ թերթը, որ կարդան:

Եվ ինչպիսի՞ն են նրանք, ովքեր բավարարում են այդ-

պիսի պահանջարկը: Դու կարո՞ղ ես բավարարել. ո՞չ, ապա ովքե՞ր կարող են, «աշխարհիկ, ժողովրդավար աթեիստ անաստվածները» կարող են բավարարել:

Բայց և դարձյալ գանք այն հայ մարդկանց, որ ցանկանում, երագում ու իրենց հայրերի պես պատրաստ են ամեն գնով պաշտպանել, պահպանել. նախևառաջ իրենց հոգևոր, գաղափարական, բարոյական ինքնությունն ու ըստ այնմ՝ ապրելակերպը. ովքե՞ր են բավարարում կամ պատրաստ են բավարարել սրանց պահանջարկը:

Թե՞ նրանք, որ պարտավոր են այդ անել՝ տարբեր միջոցներով ու ձևերով բավարարել, արդեն իսկ խաբված, չեզոքացված են կամ առնված-գերված են՝ անկարող իրենց կոչումի համաձայն իրենց պարտքը կատարել:

Ո՞ւն առաջ պարտքը կատարել:

Զգիտե՞ք, ցավալի է, շա՛տ ցավալի, որ այն, ինչը դեռ որովայնում եղած ժամանակից պետք է իմանայինք, ստացվում է, որ պետք է մեզ հիշեցվի, որովհետև մոռացե՞լ ենք... Իսկ եթե ոչ թե մոռացել ենք, այլ բավական ժամանակից ի վեր չգիտեինք և հիմա էլ շատերս գիտենալու կարիքը չենք զգում, որովհետև մենք ինքներս վաղուց այլևս չկանք՝ որպես մարդ, որպես հայ, որպես Աստվածակողմ էակ:

Ու այս վիճակում արդյոք կարելի՞ է հոգեկան ու ֆիզիկական խաղաղության մեջ լինել, մանավանդ մեր մատաղ սերունդը՝ հոգեբարոյական ապականումից զերծ ու ապահով լինել:

Մեր ազգի աշխարհիկ ու հոգևոր ղեկավարությունը, պատասխանատուները կարո՞ղ են այս հարցերին դրական պատասխանել, ասել այո՛, կարելի է: Իսկ եթե «չեն կարող» և չեն էլ ձգտում ընդհանրապես այս հարցերին առնչվել, կարո՞ղ է պատճառը նրանց այն մտայնությունը լինել, որ դրա կարիքն այլևս չկա, քանի որ «կորածներին» հնարավոր չէ հետ բերել...

Ու վերոնշյալ և դրանց նման այլ պատկերների ֆոնին մի՞թե հոգուց, խղճից և մեր մարդկային ու ազգային գիտակցությունից բխող հարց չի առաջանալու այն մասին, թե արդյո՞ք

հայ մարդու՝ արանց և կանանց, երիտասարդների ու տարեցների, պաշտոնյաների ու շաղքային հայերի համար մտահոգվելու, նախանձախնդիր լինելու, պատասխանատու զգալու ու ահազանգ հնչեցնելով ոտքի կանգնելու և 21-րդ դարասկզբի հայությանը «Ավարայրի» դաշտ հրավիրելու համար հոգևոր, գաղափարական և բարոյական *պահանջարկ* չկա: Եթե այդպիսի պատրաստակամության ու պատրաստության պահանջարկ չկա, այդ դեպքում դրանից ավելի մեծ ազգային ողբերգություն և կորստաբեր վիճակ կարող է լինել: Իսկ եթե կա այդպիսի պահանջարկ, ապա կարևորագույն հարց է, թե ես ու դու՝ մենք, արդյո՞ք այդ պահանջարկը բավարարողներից ենք...

Նայենք դեպի մեր ներսն ու Երկինք, նաև մեր հոգուն, խղճին, գիտակցությանը և պատասխանենք: Պատասխանենք մեր նախնիներին ու մեր երեխաներին, թոռներին, սերունդներին և *Աստծուն*:

Եվ դա կանենք, պատասխանատվության զգացումով կպատասխանենք, եթե հայոց հարազատ նախնիների՝ մեր մեծերի, սրբերի, նահատակների հավատքից գեթ մի նշույլ իսկ մնացել է մեր մեջ:

Կիրակի, 14 - 04 - 2013թ., ժամը 22:30

ՀՍՏԱԿԵՑՈՒՄ, ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ, ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒՄ ՈՒ ԸՍՏ ԱՅՆՄ ՈՐՈՇՈՒՄ

Գիտենք, չէ՞, որ աշխարհում, հետևապես և բոլոր երկրներում ու ազգերի մեջ կան բարին և չարը: Եթե գիտենք, որ կան, ապա (խոսելով նախևառաջ մեր ազգի ու երկրի մասին) տրամաբանորեն նպատակահարմար, հույժ կարևոր ու օգտակար է կատարել որոշ հարցադրումներ՝ գտնելու համար դրանց պարզ ու հստակ պատասխանները բոլորի համար.

- Մեր ժողովրդի մեջ, Հայաստանում կա՞ն: Եթե կան թե՛ բարին և թե՛ չարը, այդ դեպքում՝ մի՞թե պետք չէ հանրամատ-

չելիորեն պարզաբանել ու լայնորեն իրազեկել բարու և չարի սահմանումները, բնորոշել դրանց հատկությունները: Ի՞նչ է նշանակում բարի, ինչպե՞ս բնորոշել այն և նույնը անել չարի պարագայում. ի՞նչ է չարը, ինչպե՞ս բնորոշել այն: Եվ բացահայտել նաև հայ իրականության մեջ դրանց տարածման միջոցը (միջոցները), չափը, դերը ու նաև հետևանքները:

- Չարի առկայությունը (թեկուզև մեր ընդհանուր պատկերացմամբ) բացասաբա՞ր է անդրադառնում յուրաքանչյուրիս և մեր ազգի ու երկրի վրա, թե՞ ոչ: Եթե բացասաբար է անդրադառնում, ապա մի՞թե չպետք է ձգտել ազատվել չարից: Թե՞ պետք է վերջերս հաճախ կրկնվող այդ «հանդուրժողականությունը» ցուցաբերել և թույլ տալ, որ չարը շատանա, զորանա և իր ազդեցությունը հարաճունորեն տարածի յուրաքանչյուրիս վրա և մեր ազգի ու երկրի վրա: Ու մենք անդրադառնանք, երբ «Դանակը ոսկորին է հասել» և կամ մեր հասարակության ուղեղնօժիթին է հասել:

Աշխարհում, ինչպես և մեր ազգի մեջ շատ պարագաներում չարի ձեռքերն ազատ են և առանց խոչընդոտների ու սահմանափակումների հանդիպելու գործում է՝ ունենալով նաև պաշտոնական աջակցություն՝ իրավաբանական հաստատություններ, մարդու իրավունքների պաշտպանության կազմակերպություններ, ՁԼՄ-ներ ու նաև ոչ նվազ հզորությամբ մի շարք երկրներ, պետություններ՝ մեր հանդեպ նրանց վարած քաղաքականությամբ, վերաբերմունքով, կիրառվող ակտերով ու իրենց դեսպանություններով:

Միաժամանակ մեր իրականությունն ակնհայտորեն ցույց է տալիս, որ բարու հանդեպ (որ ամոթխածորեն ձգտում է իր համապատասխան դերն ու ազդեցությունն ունենալ) ազատորեն կիրառվում են տարբեր սահմանափակումներ, խոչընդոտներ, և մարդու իրավունքները կարծես թե բարուն չեն վերաբերում:

Եվ կան նաև զարգացած, ժողովրդավար ու օրինակելի հորջորջվող երկրներ, որտեղ մանկապղծությունը վճռական ու գործուն դատապարտողներին և այն կենցաղի մասի վերածելու

ձգտումների դեմ դուրս եկողներին «խորհուրդ» է տրվում, հիշեցվում և պարտադրվում է հանդուրժողականություն: Նույնը կատարվում և օրենքով հարգանք ու հավասարություն է պահանջվում նույն սեռի միջև «ամուսնությունների» և նրանց կողմից երեխաներ որդեգրելու իրավունքի դեմ հանդես եկողների դեպքում: Եվ քանի որ սա, այսպես կոչված, զարգացած և ժողովրդավար երկրների կենցաղի հարաճուն մաս է կազմում, ապա տրամաբանական ու նաև օրինական է համարվում մեր հասարակությանը ևս վարժեցնել ու նմանեցնել իրենց. այնպես, ինչպես կենդանիներին վարժեցնում են կրկեսի համար, կամ ինչպես թմրադեղի վաճառականները թմրամոլություն են գովազդում, խրախուսում ու տարածում, իսկ կավատներն էլ, կարիքավոր կամ միամիտ աղջիկների և տղաների թակարդելով, պոռնկության վարժեցնում:

Չարի գործածած ձևերն ու մեթոդները շատ են և բազմազան: Ու եթե մի ժամանակ հայ անհատն ու հասարակությունը պատվախնդիր էին, պատիվը՝ «թասիբը», էական էին համարում և դրա համար նաև պատասխանատվություն էին զգում իրենց ընտանիքների, հասարակության, ազգի համար ու նաև պատասխանատվություն իրենց Արարիչ Հոր առաջ, և զոռն ինչ-որ չափով հնարավորություն ունեին կազմակերպվելու, դիմադրելու և նույնիսկ հակահարված տալու չարին, ապա այժմյան վիճակում, երբ այլևս չեն մնացել այդ պատվախնդրությունն ու նախանձախնդրությունը, դրանց փոխարեն, դժբախտաբար, «հանդուրժողականության ու արդիականության» կեղծ տեսություններով մեծ չափով տիրում են անտարբերությունն ու անզգամությունը: Ու այս դրության մեջ բացասական զգալի դեր է կատարում նաև մարդկանց և հատկապես ծնողների կողմից նախկինում ամոթ, անբարոյականություն ու խայտառակություն համարվածի հանդեպ «աչքի սովորելը»: Իսկ «մոդա» համարվածը և դրա գովազդներն էլ հօգուտ չարի իրենց հատուկ դերն են կատարում:

Սակայն ո՞ր ենք զնում այսպես անգիտակից ու անտարբեր այդ ցավալի և կորստաբեր վիճակի հանդեպ, որում

վտանգված են մեր և մեր երեխաների, թոռների ու սերունդների անաղարտ, մարդավայել, հայավայել, էլ չասած՝ Աստվածապատգամ կյանքն ու ապագան:

Եվ մի հարց էլ: Այդ ցավալի ու կորստաբեր իրականությունը տեսնելուց հետո՞ միայն պետք է մենք զգաստանանք ու անդրադառնանք, գործենք: Մեզանից յուրաքանչյուրն իր ընտանիքում զոհեր տեսնելուց հետո՞ միայն, թե՞ մինչ այդ, այժմ ևեթ, թեկուզև որոշակի ուշացումով, պետք է գործենք՝ վերացնելով նաև նախկին ցավալի բացթողումները: Որովհետև եթե դա չանենք, նույնն է, որ մենք մեր տղաներին բանակ չուղարկենք, մեր նույնիսկ տարբեր կարիքներից գումարներ չկտրելով նրանց չզինենք, պահանջված մակարդակի բանակ և սպայակույտ չպահենք, այլ գիշեր-ցերեկ հանգիստ բլոտ ու դրա նման բաներ խաղանք և «լավ զգալու» մասին մտածենք, քանի որ թշնամին մեր նկատմամբ դեռ ռազմական առավելություն չի ստացել, մեր տղաներին դեռ չի գերել ու գլխատել կամ ստրուկ դարձրել և մեր տուն ու երկիր դեռ չի ներխուժել:

Մեր պատմության ընթացքում այսպիսի ցավալի ու ամոթալի մտքեր, տրամաբանություն, կեցվածք ու վերաբերմունք քիչ, բայց երբեմն ունեցել ենք, որոնց հետևանքներն այնքան կորստաբեր էին, որ հասնում են մինչև մեր օրերը:

Այս ցավալի երևույթը մի կողմից հիմար, զավեշտական, իսկ մյուս կողմից՝ ցավալի, ողբերգական է ընկալվում բարու կողմը եղողներից, այսինքն՝ բարու մտածելակերպը, կեցվածքը և վարմունքն ունեցողների կողմից:

Եվ այդ առումով կա մի մեծ ու էական ճշմարտություն՝ երկսայրի սո՛ւր արդարության. Աստված նայում, հաշվի է առնում ինչպես անհատի, այնպես էլ ազգի ու երկրի մեջ բարու և չարի հաշվեկշիռը՝ «բալանսը», և դրա սահմաններն ու աստիճանները: Ու երբ հատվում է բարու և չարի հարաբերակցության հաշվեկշռի սահմանը, աստիճանը, դրանից հետո Աստծու գութը, բարությունն ու զորությունը գործում են արդեն պատժելով, պատիժների միջոցով խրատելով՝ փրկության համար:

Սողոմոն ու Գոմորը կործանվեցին, որովհետև իրենց անթույլատրելի, չար արարքներով այդ հաշվեկշռում անցել էին աստիճանը, խախտել էին սահմանը. Աստուծո համբերության սահմանը: Եվ սա մեր կյանքի ամենաէական ու հավերժական նշանակության երևույթն է. միշտ պահպանել դրական «հաշվեկշիռ», երբեք, ո՛չ մի դեպքում չխախտել սահմանը: Քանզի Տերն ասել է. «Գրված է. քո Տեր Աստծուն չափտի փորձես» (Մատթեոս 4. 7):

Ու այս կապակցությամբ հետևյալ հարցը. մեր կրթությունը, գիտությունը, մշակույթը, աշխարհիկ ու հոգևոր դեկավարության նպատակն ու դրա գործադրման քաղաքականությունը և, այսպես կոչված, «զարգացումը» արդյո՞ք մեզ՝ շարքային հայերիս, բավարարում են, տալիս են՝ ինչ որ պետք է՝ կարողանալու այդ **երևույթը** հաշվի առնել ու դրականը պահպանել: Իսկ մեր կյանքն ի՞նչ է ապացուցում. մեր գործնապաշտ (պրակտիկ) լինել ուզողները մի՞թե հիշում ու հասկանում են, որ կյանքում ամենապրակտիկն ու կենսարարն այդ **երևույթին հավատալը, այն հաշվի առնելը և ըստ այնմ վարվելն ու ապրելն է:**

Եվ այս ճշմարտության ընկալման ու ըմբռնման պակասը և դրա հետևանք հանդիսացող մեր վիճակը մի՞թե չպետք է համազգային ահազանգ դառնա ու նաև էական դաս դառնա մեզ համար, բոլորի՛ս համար:

Չէ՞ որ անտարբերությամբ ու անպատասխանատվությամբ, նաև անխղճությամբ դրանց անտեսումը սկիզբն է տկարության, պարտության և մեծ ու բազմաթիվ կորուստների, շատ ցավալի՜ կորուստների, որովհետև դրանց պատճառ եղող այդ անտարբերությունն ու անպատասխանատվությունը խորքում ուրացում են: Ուրացում, հեռացում ու անջատում մեր նախնիներից մեզ սո՛ւրբ Ժառանգություն տրված Աստվածաշնորհի հավատքից և մարդկային-ազգային ինքնությունից:

Բայց Հայկյան ազգը պետք է հոգեկան զարթոնք ունենա, դրանով զգաստանա, թոթափի իրեն պատող չարաբնույթ թմբիրը և զգա, տեսնի Տիրոջ՝ մշտապես իրեն պարզած փրկիչ, վերակենդանացնող, վերականգնող ձեռքը ի փրկություն հայ ազ-

զի, հոգուտ նաև մարդկության, ու ամենաէականը՝ ի փառս մեր հավատքի:

Շաբաթ, 06 - 10 - 2012թ., ժամը 08:00

ՀՈԳԵՎՈՐ ԴԻՄԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՀԱՂԹԱՆԱԿ

Անաստված գիտակցությունը զուրկ է Աստվածային իմաստությունից ու Աստվածային շնորհից: Այն կարող է օժտված լինել աշխարհիկ գիտությամբ (ամեն տեսակի արհեստագիտական՝ տեխնոլոգիական), հմտությամբ և կարող է ունենալ նյութական ամեն տեսակի երկրային հաջողություններ (առաջընթաց ու վերելք, նվաճումներ և հնարավորություններ), սակայն ո՛չ ներքին երջանկություն՝ հոգեկան նվեր, շնորհ, հոգևոր բավականություն, որ ստացվում է հոգեկան հավատարմության և հոգևոր գործերի դիմաց:

Հայաստանում ընդհանրականից առաջացող մի մեծ ու կարևորագույն իրադարձություն է տեղի ունենում «ընդհատակյա» ընդհարման արդյունքում: Ընդհարում, որը միակողմանի է: Դրա մեջ մի կողմը միշտ հարձակվում է, մյուս կողմը՝ համարյա առանց (քիչ թե շատ) դիմադրության, մանավանդ՝ կազմակերպված, համադրված և կառավարվող դիմադրության, էլ չասած՝ հակահարձակման, կարծես հանձնվում է:

Ու այս իրադրությունում, թվում է, թե Բարու, Արդարի և Կյանքի՝ Աստվածորդու հետևորդները դարձել են մի կողմից խեղճ, թույլ, շվարած, իներտ, իսկ մյուս կողմից՝ թվում է, թե դարձել են եսակենտրոն, անհետևողական, անպատասխանատու, անտարբեր, անուշադիր և, վերջին հաշվով, ոչ պիտանի՝ կրելու Տիրոջ Խաչը և հետևելու Նրան՝ կատարելով Նրա պատգամները՝ միշտ, ամենուր, ամեն ինչում:

Ինչպե՞ս կարելի է փոխել այս վիճակը դեպի հոգևոր արթնացում և դեպի հավատարմության ուղղություն՝ Աստվածասեր

գիտակցությամբ: Դո՛ւրս գալ Տիրոջը պիտանի չլինելու պարտավորական վիճակից:

Ո՞ւմ դիմես, ինչպե՞ս դիմես. խնդրե՞ս, թե՞ պահանջես, համոզե՞ս, թե՞ պարտադրես, թեկուզ բարոյապես ու հատկապես Աստծո խոսքով, որի պարագայում, կարճ ասած, կստացվի՝ լրիվ մոռանալով եսը, մի՞թե լավ չէ լինել «գեշ», քան (այն մեծ գլխով անասունը), որովհետև այս դեպքում «գեշ» լինելուց զգուշանալը նման է ավետարանական հարցադրմանը՝ ում հաճելի թվալու կարևորության մասին՝ Աստծո՞ւն, թե՞ մարդկանց: Հարցադրում, որի պատասխանը հավատացյալի համար աներկբա է:

Պետք է զգույշ լինել. «գեշ» չլինելու՝ մարդկանց հաճելի թվալու մտադրությունը և ձգտումը կարող են Տիրոջ հանդեպ ուրացումի և դավաճանության տանել, այսինքն՝ անխուսափելի հավերժ կորստի:

Դա կլինի աշխարհիկ այն հիմարությունը, որ աշխարհը շահելու համար կորսվում է հոգին...

Լա՛վ, չվիատվենք. խոսենք սրտանց, եղբայրաբար ու համբերությամբ. հոգով, սիրով և հույսով տեսնելով, որ հայր կանի, կհաստատի ամեն բան, ինչ որ բարի է ու Աստվածահաճո:

Հառա՜ջ՝ Նրա գործը կատարելու և Նրա պատգամներով ապրելու հավատքի կանքով ու վճռականությամբ:

Շաբաթ, 09 - 09 - 2011թ., ժամը 09:00

ԿԱՌՈՒՑՈՒՄ ԱՌԱՆՑ ԱՍՏՈՒԾՈՒ ԵՎ ԱՍՏՈՒԾՈՒ ԴԵՄ

Առանց Աստուծո՛ւ ու առավել ևս Աստուծո՛ւ դեմ դիրքորոշմամբ մարդկանց գործերը ինչպիսի գաղափարով, նպատակով և ծրագրերով ու ինչպիսի գորեղ կամքով, գիտությամբ, տարբեր միջոցներով, կազմակերպվածությամբ ու վճռականությամբ էլ կատարվեն, կենսունակ լինել չե՛ն կարող, անկենսունակ են:

Բազում ազգերի սերունդների վրա ծայրահեղ ճնշումների ու զրկանքների գնով 70 տարիների ընթացքում աճեցված և պետական անախադեպ կենտրոնածիզ հզորությամբ ստեղծված գիտությունը, կրթությունը, մշակույթը, արդյունաբերությունը, գյուղատնտեսությունը, շինարարությունն ու այլ կարողություններն ամուլ գտնվեցին ժողովրդի բարեկեցության ու երջանկության համար:

Ընդհակառակը՝ ծնեցին անարդարություն, բռնություն, կոռումպացում ու լճացում: Եվ դա բնական է, քանի որ ուր և ինչի մեջ աստվածամարտություն կա, ու Աստված չի ընդունվում, ապա վախճանը դա է՝ լճացում, փչացում և կորուստ:

Եվ սա ընդհանրական ու հավերժական ճշմարտություն է, բայց բավականին երկար ժամանակ մարդկության զգալի մասը չէր գիտակցում ու երբեմն ավելի վատ՝ այդ ճշմարտության դեմ էր գործում՝ փորձելով իր ափով արևը ծածկել՝ խավարեցնել:

Դժբախտաբար, 1920 թվականին այդ դրության մեջ ներքաշվեցին նաև մեր ազգի մնացորդի մի մասը և խորհրդային կոչված Հայաստանի Հանրապետությունը՝ մեր Հայաստան երկրից կոտորակված մասը, բայց, ըստ Ավետարանի, **«Որտեղ մեղքը շատացավ, այնտեղ Աստուծո՛ւ շնորհն ավելացավ»**: Ու այդ **շնորհը** մեզ փրկեց: Մենք ազատվեցինք ու դուրս եկանք (ոմանց համար լուսավոր թվացող) խավարից և 1991 թվականին կանգնեցինք լայն ու լուսավոր ճանապարհի վրա՝ ըն-

թանալու ազատորեն՝ ըստ մեր կամքի, համաձայն մեր հավատքի, գաղափարի ու բարոյականության, այսինքն՝ համաձայն իրական կյանքի այդ երեք հիմնասյուների՝ հավատք, գաղափար ու բարոյականություն. հավատքը Աստծու հանդեպ՝ Հիսուս Թրիստոսի Ավետարանով ու խաչով, այդ հավատքից բխող և դրա վրա հիմնված գաղափարականությունը՝ Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ, ու բարոյականությունը՝ Հայ Ազգային Տոհմիկ բարոյական արժեհամակարգով:

Բայց ընթացա՞նք և ընթանո՞ւմ ենք այդ ճանապարհով՝ համաձայն մեր մարդկային-ազգային էությունը կազմող և դրա գոյությունը երաշխավորող երրորդության՝ հավատքի, գաղափարականության և բարոյականության: Արդյո՞ք մենք չենք տարվել չարի՝ մեր էության թշնամու՝ նոր փաթեթավորմամբ հրապույրներից և դրանով դարձյալ չե՞նք գայթակղվել, շեղվել:

Արդյունքում մտածում ենք և գլխակորույս, հաճախ տրորելով ամեն մի արժեք՝ փորձում ենք արագացնել մեր ընթացքը, առանց գիտակցելու, որ մեր հավաքած արագությունն ու արագացումը հեռացնում են մեզ մեր կյանքի հարազատ հանգրվանից դեպի դրա հակառակ կողմ՝ թունավոր ճահիճ:

Եվ ո՞ր են Երկնային կոչումով մեր ազգի, մեր երկրի պատասխանատուները, առաջնորդները՝ Աստուծո հավատքով տոգորված, իմաստնացած, զարգացած ու զորացած:

Ո՞ր է հայի՝ մեր հավատքով կազմված ճիշտ ճանապարհի քարտեզը, որ ըստ իրենց կոչումի՝ նրանք պարտավոր էին պատրաստել:

Եվ ո՞ր է նաև մեր ազգային գաղափարական ու բարոյական կողմնացույցը՝ պատրաստված մեր ազգի մեծերի, սրբերի հավատքով, նրանց ապրած կյանքի օրինակներով և նրանց պատգամներով, որպեսզի մեր ժողովուրդը կարողանար դիմանալ (և այժմ էլ դիմանա) բազում փորձություններին ու արհավիրքներին՝ չսաթաքելու, չշեղվելու, չտարվելու համար դեպի կյանքի «օտար, անայի» ճամփաներ, այլ իր հավատքին հավատարմությամբ արժանանալով Երկնային փրկարար օգ-

նության՝ իմաստանա, զորանա ու վերելք ունենա սո՛ւրբ հայ-րենիքում ու նաև դեպի երկնային գոյություն, երանություն:

21 - 04 - 2012թ.

**ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒ ՀՈԳԵՎՈՐ
ԻՆՔՆՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ
ՀԱՎԱՏԱՐՄՈՒԹՅՈՒՆ**

Հայի և հայության կողմից ազգային ու հոգևոր ինքնության գիտակցությունը և դրա հանդեպ հավատարմությունը գաղափար է՝ հայ ազգային գաղափար, որն անանց է և միշտ հաղթական, եթե ունենա հոգեկան և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված գաղափարական և բարոյական ինքնաճանաչում, ընդունում ու կիրառում համայն հայության կամ առնվազն նրա «կրիտիկական զանգվածի» կողմից:

1918թ. մայիսին (ինչպես և 1994թ. մայիսին) հայ հոգևոր ու ազգային ինքնության գիտակցության ու հավատարմության, այն է՝ Հայ Ազգային Գաղափարի և բարոյականության գիտակցության կամ ենթագիտակցության առկայությամբ՝ ամենաանբարենպաստ պայմաններում ու նվազագույն միջոցներով հանպատրաստից ի մի բերված հայկական զորախմբերը հաղթանակներ տարան՝ պարտության մատնելով քանակով ու զինվածությամբ գերակշիռ՝ մի դեպքում՝ Օսմանյան կայսրության զորքերին, մյուս դեպքում՝ թուրք-ադրբեջանական և նույնիսկ ինչ-որ ժամանակահատվածում նաև բոլշևիկյան զորքերի հանդեպ:

Բայց երբ Հայ Ազգային Գաղափարը, բարոյականությունը, հայ հոգեկան ու ազգային ինքնության գիտակցությունն ու հավատարմությունը բացակայում են (կամ որոշակի չափից տկար են) հայության մեջ, հայությունն արժանանում է ոչ թե հաղթանակի, այլ պարտության, ինչպես Հայաստանի Հանրապետության պարտությունը 1920թ. աշնանը, երբ 1918 թվա-

կանի գարնանն անձնագոհաբար կերտված հաղթանակները 1920 թվականի աշնանը համապատասխան արժեքների բացակայության պատճառով ի չիք դարձան, կորան: Այդ առումով, սակայն, մի ճշմարտություն պետք է բացահայտվի: Ճշմարտություն, որը նենգաբար, գուցեև տգիտորեն, վաղուց ի վեր անտեսված կամ թաքնված լինելով, հարկ է, որ վերջապես բացահայտվի, պարզաբանվի: Եվ դա այն է, որ Հայաստանի Հանրապետության բանակը քենալական «բաշիբոզուկներից» չպարտվեց, այլ պարտվեց հավատազուրկ, գաղափարազուրկ, բարոյազուրկ, անխիղճ, ավազակաբարո ու Աստծուն ուրացած, Աստծու հանդեպ թշնամացած, մի խոսքով՝ անաստված ու օտար, դավադիր ուժերի գործակալ խորթ հայերից և նրանց կողմից խաբվածներից:

Հայոց Առաջին Հանրապետության բանակի և հայ ժողովրդի ու Հայաստանի դեմ պատմական նշանակության հաղթանակ տարան սուտը, խարդախությունը, անխղճությունը, դաժանությունը և դավաճանությունը: Դավաճանություն՝ ընդդեմ մեր քրիստոնեական հավատքի, հայ ազգային գաղափարի, բարոյական արժեհամակարգի, կենցաղավարության, որով և ընդդեմ պետության, պետականության ու հայ ազգի:

Այժմ նորից պատմական նշանակության հարց է առկա. այդ դավադիր երևույթը՝ քայքայիչ, դավաճանական մթնոլորտն ու կործանարար ընթացքը, դեռ կա՞ 21-րդ դարասկզբի մեր օրերի իրականության մեջ, թե՞ չկա: Այս հարցն էական է, որովհետև թշնամին մեծապես դրա վրա է հիմնում իր անարգ նպատակի իրագործումը՝ մեր մեջ նենգադրած հինգերորդ շարասյան ավելի զորացում, տարածում և խոր ներթափանցում հայության մեջ՝ ներքուստ առաջացնելու գաղտագողի ազդատյացություն, թշնամություն և առնվազն ազգի ու հայրենիքի հանդեպ անտարբերություն՝ ստով, ապակողմնորոշմամբ, մոլորությամբ և ոչ վերջին հերթին՝ «պիժմական» այլասերմամբ (նյութապաշտության ժամանակակից տարբերակներից մեկը):

Հզոր համարվող խորհրդային Միության խարդախակերտ պրոպագանդան, որը, իմիջիայլոց, նպատակ ուներ տկարաց-

նելու, շշմեցնելու, քնեցնելու հայ ազգային զգոնությունն ու գիտակցությունը, գործում էր նաև կիսաճշմարիտ արվեստով, ներառյալ Խորհրդային Հայաստանի կինոֆիլմերը (որոնցից մեկում, որն ազատ, անկախ Հայաստանի հեռուստաալիքներով մինչև այժմ էլ լայնորեն ցուցադրվում է), անհասկանալի անամոթությամբ մի կողմից մեղադրվում են Հայաստանի Առաջին Հանրապետության իշխանությունը, բանակը, հատկապես սպայությունը, որ իբր քեմալական թուրքերին թողեցին Ղարսը, Իգդիրը, Արդահանը, Օլթին, Սարիղամիշը, մինչև իսկ Ալեքսանդրապոլը (Գյումրին), մյուս կողմից՝ որպես ճիվաղ է ներկայացվում հայ սպայությունը նրա համար, որ ուզում և ձգտում է համալրել կռիվ մղող հայոց բանակի մոսր շարքերը հայ երիտասարդներով. ֆիլմում տանջադեմ հայ գեղջկուհին բացականշում է. «Ո՛ւր եք տանում էս էրեխեքին...»:

Կարելի՞ է լրիվ պատկերացնել, հաշվել ու գնահատել վնասն իրականացված այն սաբոտաժի, այն վնասարարության, որ այժմ էլ կարող է կատարվել մեր օրերում՝ այսօր, Հայաստանի Հանրապետության զինված ուժերում և դրա դեմ՝ փորձելով եթե ոչ անհնարին դարձնել, ապա մեծապես դժվարացնել նրա արդեն իսկ դժվար խնդիրը՝ զսպել և չեզոքացնել իրենց պապերի կիսատը լրացնելու մոլուցքով լցված, քանակապես և զինվածությամբ գերակշռող ցեղասպանների թռնե-րին:

Եվ դա, երբ մեր իսկ հասարակության մեջ դիրքեր գրաված որոշ կողմեր խոսքի ազատության և քննադատության շղարշի ներքո ապակառուցողական, թշնամական վերաբերմունք են ցուցաբերում՝ հատկապես թիրախավորելով պարտաճանաչ, նվիրված զինվորականներին:

Ինչո՞ւ: Որովհետև եթե առանց այդպիսի զինվորականների բանակը տկար լինի կամ բոլորովին չլինի, ապա երկրի պաշտպանությունն էլ տկար կլինի կամ բոլորովին չի լինի, այլ կլինեն, կիրականանան հինգերորդ շարասյան և նրա տերերի ցանկությունները: Եվ այդ իսկ պատճառով բոլշևիկյան այն կեղծ ու խարդախ իբր սրտացավությունը՝ արդարություն, հա-

վասարություն, ժողովրդի բարեկեցություն և այլն, այդ բուլշևիկյան դեմագոգիան այժմ գործում է նոր՝ «առաջադեմ, զարգացած» կողմերի դիմակի տակ, բայց նույն նպատակներով՝ վարկաբեկել, բարոյագրել, ապակողմնորոշել ու եթե կարելի է, նաև այլասերել հայ սպայությանը և ոչնչացնել այն, եթե ոչ, ինչպես այդ արվեց 1921-1924 թվականներին՝ կացնահարությամբ, զնդակահարությամբ և սիբիրյան աքսորներով, այսօր այդ անել «փափուկ» մեթոդներով ու միջոցներով՝ ոչ վերջին հերթին՝ ապակողմնորոշմամբ ու այլասերմամբ:

Բայց մենք, մեր ազգը, որի մի մասն այն ժամանակ խաբվեց և մեծ մասամբ էլ ստիպված խաբվեց, այժմ նորի՞ց պետք է նույն ձևով խաբվի և նորի՞ց զոհ դառնա, զոհվի:

Այն ժամանակ մենք պետական հարաբերություններում շատ բան չգիտեինք, ավելի միամիտ ու դյուրահավատ էինք, մեր վիճակն էլ անելանելի էր թվում, բայց ա՞յժմ. այժմ գուցե, մեր մեծ մասն արդեն որոշ փորձառություն ունի, սակայն այժմ էլ թշնամին հոգեբարոյական և մտավոր-գաղափարական մի անդամալուծող վիճակ է ստեղծում մեր ժողովրդի մի ստվար հատվածի համար, որը հասկանալով հանդերձ՝ կարող է խաբվել կամա թե ակամա՝, խաբվել նաև ժամանակակից, արդիական, առաջադեմ, զարգացած հորջորջվող կողմերից:

Սակայն ազգային ու նաև արդեն պետական մեր միտքը պետք է այդ բոլորն անհապաղ բացահայտի, գնահատի, ճիշտն ու օգտակարը որդեգրի և զգույշ ու զգո՞ւն լինի, պետականորեն մտածի, ժամանակին հասկանա ու նաև ժամանակին իրազեկի, հասկացնի ու համա՛յն հայությանը ներառի հայրենիք Հայաստանի պաշտպանության սո՛ւրբ ու վճռական գործում, հատկապես նոր սերնդի գիտակցությանը հասցնելով ազգի փրկարար ճշմարտությունը: Ու նաև այն, որ այդ ճշմարտության շավիղներով ընթանալը նախապայման է ազգի, հայրենիք Հայաստանի և պետության իրական, իսկական գոյության, ապահովության, նաև ծաղկման և վերելքի համար:

Աստուծո օգնությամբ:

Երեքշաբթի, 06 - 06 - 2016թ., ժամը 22:40

ՀԱՅ ՀՈԳԵՎՈՐ, ԳԱՂԱՓԱՐԱԿԱՆ ԵՎ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՉԳՈՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հովհաննես Օհանյանը՝ Թուրքիոյ Դիարբեքիր քաղաքի (Տիգրանակերտի) հայկական եկեղեցւոյ հոգաբարձուների ատենապետը, Երևանում հարցազրույց էր տալիս թուրքերենից հայերեն թարգմանությամբ...

Ինչպե՞ս կարելի է բնորոշել այս երևույթը՝

«Կորած, աննշան» հումորը ծիլ տալով ծակում անցնում է ապառաժ քարը և դուրս է գալիս դեմ առ դեմ՝ արևին:

Ի՞նչ կարելի է ասել ու անել՝ այս տեսնելով:

Շա՛տ բան, իսկապե՛ս, շատ բան կա ասելու, անելու, հուսադրվելու ու նաև փառավորվելու, երջանկանալու համար... Թեև այս պահին դրա համար կարծես ժամանակ էլ չունենք, այլ բաներով ենք զբաղված (հապա հաճույքներն ո՞ւմ համար են)... բայց մի բան անպայման պիտի ասել. չի՛ կարելի չասել. **զգո՛ւյձ լինենք:**

Հայե՛ր, շա՛տ զգոն ու զգույշ լինենք, որ մեծագույն մեղքի տակ չընկնենք նրանով, որ մեր խոսքերով և կամ արարքներով, վերաբերմունքով զայթակղենք մեր հայրենակիցներից որևէ մեկին՝ Հովհաննես Օհանյանի մմանին, որ նա «կորած էր և գտնվեց, մեռած էր և ողջացավ»՝ հասուն տարիքում խավարից դեպի լույսը գալով. նրա հարազատ ազգային գոյությունը հարություն առավ՝ մկրտվելով Հայ առաքելական սուրբ եկեղեցու ավագանում և դառնալով «իրավացի» հայ քրիստոնյա:

Հայե՛ր, մենք թեև օրհնված ենք նրանով, որ հայկական անուն, ազգանուն, հայրանուն ունենք, գիտենք և խոսում ենք մայրենի լեզվով ու նաև (թեկուզ ինչ-որ չափով) գիտենք մեր պատմությունը և գիտենք, թե ինչ է նշանակում մեր հայ ազգային ինքնությունը և դրանով ապրելով՝ գիտենք նաև, որ

պարտավոր ենք այն պահել ու փոխանցել մեր զավակներին, սերունդներին, այնուամենայնիվ, այս բոլորով հանդերձ, զգո՛ւն և շա՛տ զգույշ լինենք, որ (Աստվա՛ծ մի՛ արասցե) մեր պատճառով հովհաննես օհանյաններից որևէ մեկը, նրա նման վերահայացածներից մեկը հանկարծ **զղջա: Մեր մտածումների ու արարքների պատճառով զղջա**, որ կրկին հայացել է՝ մկրտվելով հայ քրիստոնյա:

Հա՛յ բարեկամ, եղբա՛յր, քո՛ւյր, զավա՛կ, թոռնի՛կ, նաև շա՛տ մեծ խորհուրդ ունի մեր զգո՛ւն և զգու՛յշ լինելը, որ հանկարծ, Աստված մի՛ արասցե, մեր անազնիվ վարքուբարքով և հավատքի, ազգի ու հայրենիքի հանդեպ մեր անպարտաճանաչությամբ այդպիսի վերահայացածի, վերաքրիստոնեացածի համար դարձյալ հայազրկվելու ու հավատազրկվելու պատճառ չդառնանք: Մեր բարձր զգոնությունից բացի մենք պետք է մեծ ջանքեր գործադրենք ու աղոթքով օգնություն խնդրենք՝ նման փորձությունների ու փորձանքների մեջ չընկնելու համար...

Մի բան էլ կա, որ պետք է ասվի, անպայման ասվի. փորձություններից ու փորձանքներից մեզ զերծ պահողը, պաշտպանողն ու պահպանողը Նա՛ է՝ Աստված՝ Իր Միածին Որդու հեղած արյան գնով, Ով ասել է. **«Հավատա՛ և կփրկվես»**: Հավատա՛ և կապրես. կապրես Աստվածահաճո արժանապատվությամբ ու երանության մեջ՝ հավիտյանս հավիտենից:

Հա՛յ բարեկամ, սիրելի՛ հայրենակից, շա՛տ-շա՛տ կարևոր է, որ այս թեմայով խոսակցությունը շարունակվի...

Ավագ Շաբաթ, 23 - 06 - 2011թ.

ԻՆՉՈ՞Վ ԵՆ ՁԲԱՂՎԱԾ ՄԵՐ ՄԻՏՔՆ ՈՒ ՄԻՐՏԸ

Ինչո՞վ են հիմնականում զբաղված մեր՝ հայության մտքերն ու սրտերը: Ո՞ւն և ինչի՞ն են տրված մեր մտքերն ու սրտերը ժամանակի մեծ մասում: Ի՞նչ նպատակով, ինչպիսի՞ ակնկալություններով, ինչի՞ հասնելու համար:

Ու այդ բոլորի մեջ ինչքանո՞վ է ներկա Աստված: Ինչքանո՞վ են իմացվում Նրա խոսքն ու կամքը:

Մենք ինչքանո՞վ ենք նպատակադրվում ու ջանում կատարելու Նրա կամքը, պատգամները՝ չանելով հակառակը:

Մեր կյանքի յուրաքանչյուր պահի ի՞նչ կարող ենք ասել այդ հարցերի մասին՝ մեր մտքով, սրտով ու նաև խղճով՝ մեր զավակներին ու թոռներին, մեր նախնիների հոգիներին և... Աստծուն, մանավանդ, երբ կանգնելու ենք Նրա դատաստանի առաջ:

Մեր մտքի և սրտի մեջ տեղ բռնելու կամ դրանք լիովին գրավելու պայքար է մղվում, ունձգությունները մեծ, մշտական ու հարատև են, մինչդեռ դրանց ելքից կախված է շատ բան՝ նույնիսկ մեր էության ինչպիսին լինելը, ինչ վիճակում լինելը և ինչին արժանանալը:

Մեր մտքերն ու սրտերը գրավելու, տիրապետելու, ստրկացնելու և օգտագործելով՝ փչացնելու համար բազմակողմանի ու բազմաբնույթ, հզոր, խիստ հրապուրիչ, բայց և հույժ խարդախ ու շատ կործանարար միջոցներով պայքար է մղում չարը՝ թշնամին:

Իսկ մեր ազգային ահազանգը ինչո՞ւն է այդ մասին: Պաշտպանվա՞ծ են մեր մտքերն ու սրտերը մեր հավատքի զգոնությամբ ու գիտակցությամբ, գաղափարականությամբ ու բարոյականությամբ:

Եթե ոչ՝ պաշտպանված չեն, ինչպես հարկն է, ապա ստրկությունը, չարին ծառայությունը և հավերժական կորուստն անխուսափելի են: Իսկ եթե այո՝ պաշտպանված են, դա խաղաղություն, ազատություն, փառք ու երանելի կյանք է՝ այժմ և հավերժ:

Դրա համար անձնապես ու ազգովին, սիրով, նվիրումով ու հավատարմությամբ՝

«Հիսուսին նայենք, միայն Հիսուսին»:

Շաբաթ, 18 - 04 - 2015թ., ժամը 09:00, Վիեննա

ԹՈՂ ՆՈՐԻՑ ՈՒ ՆՈՐԻՑ ԱՍՎԻ

Մշտապես պետք է մտածել, հաշվարկել, ծրագրել և գործել՝ իրազեկելու, ուսուցանելու (և դրանով պաշտպանելու) համար մեր ազգին, հատկապես նոր սերնդին և մասնավորապես՝ հայության առանձին խավերին ու հատվածներին:

- Չի՛ կարելի հանդուրժել ներկայիս վիճակը, որ գոյություն ունի հայության՝ մասնավորապես կրթության, տեղեկատվության ու նաև մշակույթի, արվեստի ու հասարակական հարաբերությունների բնագավառներում:

- Չի՛ կարելի հանդուրժել, թույլ տալ, որ ազգի կրթության, տեղեկացվածության և կենցաղի ձևավորման գործունեությամբ զբաղվողների գիտակցության մեջ արմատավորվեն և դերակատար լինեն հեթանոսությունն ու նյութապաշտությունը:

- Չի՛ կարելի հանդուրժել, թույլ տալ, որ այդ բնագավառների գործունեությունը ծրագրվի և ղեկավարվի հոգեկանությունից զուրկ, կեղծ, խարդախ, նյութապաշտ, հետևապես և գաղափարազուրկ ու բարոյազուրկ անձանց և հաստատությունների, կառույցների կողմից:

- Չի՛ կարելի թույլ տալ, որ արվեստի գործիչները, տեղեկատվություն հաղորդողները, գրականություն ստեղծողները և մանավանդ նոր սերնդի դաստիարակությամբ և կենցաղային

ճաշակի ձևավորմամբ զբաղվողները, էլ չասած՝ երկրի ղեկավար դիրքերում եղողներն ու օրենսդիրները ժողովրդի և մանավանդ նոր սերնդի հոգու, սրտի ու մտքի մեջ տարբեր խաբեություններով աստվածամերժություն պատվաստեն:

- Չի՛ կարելի հանդուրժել, թույլ տալ, որ հայ հեթանոսացած ուսուցիչը և դասախոսը, հաղորդավարը, լրագրողը և նրանց խմբագիրները, ծրագրողներն ու ղեկավարները, ինչպես նաև մշակույթով ու, մանավանդ, նոր սերնդի իրազեկմամբ և նորաձևությամբ ու կենցաղային իբր նոր ճաշակի ձևավորմամբ զբաղվողները հայ ազգի և մանավանդ մատաղ սերնդի հոգիներն ու մտքերն աղավաղող նյութապաշտություն ու աշխարհաքաղաքացիություն քարոզեն, տարածեն, տարբեր խաբկանքներով անաստվածություն սերմանեն և դրա արդյունքում դեպի այլասերում տանող գաղափարներ, մտածելակերպ, հասկացություններ, կենցաղավարություն, որով և պղծություն պատվաստեն:

Չի՛ կարելի, որովհետև վերոնշյալ բացասականը, կործանատաբերը, որն արդեն իսկ բավականին լայն ընդգրկմամբ կատարվում է, եթե կանգ չառնի, չդադարի, չվերանա, ապա մեր ազգի հայկականությունը մեծ չափով և գործնականում կշարունակի մնալ մոռացված, ուրացված, որով և հայության կյանքը կշարունակի իմաստազրկվել, խորթանալ և դառնալ ունայն ու անպիտան հենց իր իսկ հայի ու հայության համար, ինչպես և մարդկության համար, ու ամենակորստաբերը՝ մենք կդառնանք զգվելի Աստծուն՝ հավիտյան կորուստ մեր անձերի ու հայ ազգի:

Դրա համար, ըստ ավետարանական պատգամի, հարկ է ունենալ հոգևոր, որով և՛ գաղափարական ու բարոյական արթնություն. զգոն ու զգաստ լինենք՝ ինչպես գրված է՝ **«Չաստատուն մնացեք հավատքի մեջ, քաջ եղեք, զորացեք, ձեր ամեն ինչը թող սիրով լինի»** (Ա. Կորնթացիներին, 16.13-15):

Ավետարանական այս պատգամը հայ մարդու, համայն հայության և նրա ղեկավարության ամենօրյա, ամենժամյա նպատակ-պարտականություն-խնդիրը պետք է լինի, ինչպես

եղել է դարերի ընթացքում մեր ազգի մեծերի, սրբերի ու ամեն հայի համար, որ հարազատ ու հավատարիմ է եղել իր հոգևոր ու ազգային ինքնությանը, և որի շնորհիվ այսօր դեռ գոյություն ունի հայությունը, և հույս կա, որ կվերածնվի՝ Աստվածաստեղծ ու Աստվածահաճո՜ հայկականությունը:

Աստուծո բարեգութ օգնությամբ: Փա՛ռք Նրան:

Կիրակի, 8-ը հունվարի 2023թ., ժամը 06:00

ԱՐԱԳ ՈՒ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԱՆԴՐԱԳԱՐՉ ՄԵՐ ՀԱՅ ԻՆՔՆՈՒԹՅԱՆԸ

Արարիչ Հայր Աստված ու Միածին Սուրբ Որդին սիրեցին հավատավոր ու հավատարիմ Հայկին ու նրան դարձրին նախահայրը հայոց, որին և օժտեցին բազում շնորհներով, բարիքներով և մանավանդ քրիստոնեական հավատքով:

Եվ հայ ազգն իրեն շնորհված ինքնության անդաստանի պտուղները տալիս էր Երկնային Տիրոջը՝ Հայկյան հավատքով ու հավատարմությամբ:

Բայց չարը կարողացավ սողոսկել իր մեջ և գերել, հպատակեցնել շատերին, նույնիսկ ազգի գլխավորներին, ու թեև եղան ուրացումներ, լոկ շրթներով դավանումներ, անտարբերություն և խորթացումներ, սակայն ազգի մեծ մասը մի՛շտ հավատարիմ մնաց հավատքին: Եվ դարերի ընթացքում բոլոր պայմաններում հայությունը որպես ազգ, քրիստոսապատգամ ու քրիստոնեավայել հավատարմությամբ ապրեց, սո՛րբ համբերությամբ կրելով բազմաբնույթ տառապանքներ ու հաղթահարելով բազում տարբեր փորձություններ: Եվ Տերը պահպանեց հայ ազգին. հայրենիքի արևմտյան մասի բզկտումից և արևելյանի մեծ մասի բզկտումից հետո իր սիրով, բարությամբ ու ամենակալ զորությամբ ազգի վերապրումի անհուսալի պայմանները չեզոքացրեց, վերացրեց և երկրի ու ժողովրդի մի *մնացորդ* պահեց:

Եվ Տերը գոհացել էր, որ այդ *մնացորդը* հավատքին ու իր ինքնությանը հավատարիմ մնաց մինչև վերջ:

Սակայն հուստ օրերի փայլից շլացած և դրա հետ չարի նորոգ ներգործությամբ՝ ուրացումի որդը դարձյալ ներթափանցեց՝ սկսելով դարձյալ առաջնորդներից, ղեկավարներից: Եվ բարեկամները (դաշնակիցները) լքեցին, դավաճանեցին ու հեռացան, իսկ ամեն տեսակ թշնամիները շատացան, շրջապատեցին ու մնացորդին էլ տիրեցին:

Բայց մեզ սիրող Արարիչ Հայրը մեզ նորից գթաց՝ մի հնարավորություն ևս տալով ինքներս մեզ գտնելու, մեր հավատքին ու մեր ինքնությանը լիովին հավատարիմ մնալու և նորոգվելու՝ համաձայն մեր տոհմիկ արժեքների: Այդ ուղղությամբ սակայն, մեր ընթացքը շատ մասնակի եղավ ու շատ կարճ տևեց: Դրա փոխարեն արագ տարածվեցին մամոնայի սերն ու նյութապաշտությունը՝ իրենց հետևանքներով հանդերձ, և ազգն արժանացավ... *Չախչախ նախագահների:*

Այս դրության մեջ *մեր հույսը*, մեր իրական փոփոխությունն ու փրկությունը, *Աստվածասեր և հավատքին ու ազգին հավատարիմ մեր մեծերի, սրբերի, նահատակների հոգիների*՝ մեր մեծ ու փոքրի մեջ, մանավանդ՝ հոգևոր ու աշխարհիկ պատասխանատուների մեջ *հառնումն է՝* մեզ սիրող, գթառատ Տիրոջ հովանու ներքո:

Փափք և մեր հավերժ սերն ու հավատարմությունը Նրան՝ մեր Արարիչ Երկնավոր Հորը՝ Աստծուն:

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե Ր Ր Ո Ր Դ

Մ Ե Ր Փ Ո Խ Վ Ե Լ Ը՝
Լ Ի Ն Ե Լ Ո Ւ Թ Յ Ա Ն
Պ Ա Յ Մ Ա Ն

19 - 05 - 1996թ.

Ջորջ Մեյսոնի համալսարան, Վաշինգտոն, ԱՄՆ

ԻՆՉՊԵՍ ՀԱՐՑԻ ԿԱՐԵՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

Շատ բան հնացած է:

Շատ բանի ժամանակն անցել է:

Շատ բան այլևս պիտանի չէ, նույնիսկ վնասակար է, անհամատեղելի ներկա իրադրությանը, ներկայի և մանավանդ՝ ապագայի պահանջներին:

Ինչպե՞ս պիտի նորոգվեն այդ բոլորը:

Մենք մեզ փոխելով, մեզ նորոգելով:

Մեր մեջ հաճախ լավում է, որ «մերն այլևս անցել է, անելիք չունենք, հույսը նոր սերնդի վրա է, երիտասարդները պետք է անեն»:

Սա սխալ է, անարդար է և վնասակար:

Զէ՞ որ տարեցները՝ ավագներն են սերունդ ստեղծում, պահում, կրթում, դաստիարակում, սովորեցնում, և նրանք են անմիջականորեն նոր սերնդի առաջ, նրա հայացքի տակ գտնվում ու օրինակ դառնում: Այլ բան, որ կան և այնպիսի այլասերված տարեցներ, որոնք գործում, փորձում են մեր նոր սերնդին խորթ ու անառողջ նպատակներով իրենց կողմը քաշել, իրենց հպատակեցնել, իրենց նման այլասերել ու օգտագործել, սակայն դա այլ բան է: Այնուամենայնիվ, նոր սերունդն ազգի ավագ սերնդի օրինակից ու ազդեցությունից դեռ լրիվ դուրս չի մնացել: Եվ դա շատ լավ է, այդպես էլ պետք է լինի: Հետևապես սխալ, անարդար և հույժ վնասակար է ավագ սերնդի ամեն տեսակի հրաժարումն իր պատասխանատվությունից ու պարտականությունից՝ ազգի՝ առաջ, հայրենիք Հայաստանի՝ առաջ, մարդկության՝ առաջ ու մանավանդ՝ Աստուծո՝ առաջ:

Եվ այդ ճշմարտությունից բխող հայ ավագ սերնդի պատասխանատվության ու պարտականության մեղալի մյուս կողմն իր այդ պարտականությունը կատարելու պատրաստականություն, հմտություն և պատրաստականություն ունենալու հարցն է: ***Արդի հայ ավագ սերունդը նոր սերնդի համար հայելու դեր է կատարել, կատարում է և գոնե տեսանելի ապագայի համար շարունակելու է կատարել:*** Հետևապես ո՞վ, ովքե՞ր, հայ ազգային ու պետական ո՞ր կառույցները պիտի ապահովեն, որ ***հայկականության գոնե այդ հայելին ճիշտ ու արդար գործի՝ արտացոլի իրականությունը: Հայելի,*** որը նոր սերնդին, բացի ցույց տալուց, թե նա ինչ վիճակում է և թե ինչ վիճակում պետք է լինի, միաժամանակ ***ցույց տա՝*** նաև, թե ինչպիսին է լինում օտար, խորթ, պիղծ ու չար կողմի թշնամական, կորստաբեր կերպարը և դրանից զերծ ու անվտանգ մնալու կերպը:

Հետևապես, հայ տարեցները, ամեն տեսակի պարտքից բացի, ունեն նաև հոգեկան պարտք՝ անելու համար ինչ-որ պետք է, որպեսզի հայ նոր սերունդն ու սերունդներն ունենան հստակ, զորեղ, հարատև կարողություն ու դրա հետ նաև երկնային կայուն, անանց ու հավերժական «ապահովագրություն»՝ զերծ մնալու այլասերումից, և իրենց հավատարմությամբ հայ մեծերի, սրբերի ու նահատակների դարավոր հավատքին, նաև հավատարիմ մնան և տեր կանգնեն ***հայկականությանը***, որով և հայրենիք Հայաստանին, որով և իրենց մարդկայնությանը և ամենին, ինչ բխում է դրանցից՝ արժանավայել, հայավայել կյանքի համար՝ Տիրոջ հավերժական հովանու ներքո:

Իսկ դրա համար մեկ ու միայն մեկ միջոց կա, որը պարտավոր է հայ ազգը կատարել ավագ և մատաղ սերունդների միասնական ջանքերով. լիովին փոխվել՝ նորոգվել, վերածնվել, վերահաստատվել ու ընթանալ Աստվածապատգամ ուղիով՝ հայացքը երբեք չկտրելով ազգի մեծերի, սրբերի, նահատակների ապրած կյանքից, կատարած գործերից ու հաստատական կողմնորոշի, առաջնորդի սերունդը, սերունդներին՝ ***ի գոհություն երկնային Հոր:***

Կիրակի, Սուրբ Զատիկ, 24 - 04 - 2011թ., ժամը 09:20

ՄԵՆՔ ՉԳԻՏԵՆՔ, ՉԵՆՔ ՃԱՆԱԶՈՒՄ ՄԵՉ

Ծանեա՛ զքեզ (ճանաչի՛ր քեզ)

Բարսեղ Կեսարացի

(Բարսեղ Մեծ)

Հայը, ըստ երևույթին, այլևս լավ չի՝ ճանաչում իրեն, և հայությունը ևս լավ չի՝ ճանաչում իրեն: Լավ չի ճանաչում այն, ինչն իր սկիզբն է եղել ու ըստ այնմ է ճանապարհ անցել՝ **Աստվածապատգամ**: Եվ լավ չճանաչելով իրեն՝ լավ չգիտի նաև, որ այդ ճանապարհը հիմնականում անցել է սիրով ու հավատարմությամբ իր Արարչին և կատարելով Նրա կամքը, պատգամները՝ իր Աստվածատուր, վեհ կոչումի գիտակցությամբ: Եվ հայության համար այդ բոլորը փառավոր էր ու կենսատու, որովհետև Աստվածապատգամ էր ու Աստվածահաճո:

Սակայն ի՞նչ է առաջացել այս պարագայում: Առաջացել և կատարվում է այն, որ ուն շատ է տրված, նրանից շատ էլ պահանջվում է: Ու ըստ դրա՝ հայն ու հայությունն ուրիշներից ավելի շատ պիտի հետևեն Տիրոջ պատգամներին, ավելի շատ ու ճիշտ կատարեն դրանք ու ապրեն դրանցով՝ միշտ հավատարիմ հավատքին: Մյուս կողմից, սակայն, ովքեր շատ բարեխիղճ ու լիարժեք կատարում են Աստուծո պատգամները, ընթանում են Նրա ճանապարհով, չարը՝ սատանան, իր գլխավոր թիրախը դարձնում և դավերն ու փորձություններն ուղղում է հենց նրանց՝ **Աստծուն առավել հավատարիմների դեմ** (ինչպես Աստվածաշնչյան պատմությունում՝ Հոբ Երանելիի պարագայում):

Եվ հետևապես ստացվում է, որ արդարության կողմնակիցները՝ հավատքին հավատարիմները՝ որպես Տիրոջ որդիներ, պետք է լինեն հավատքով՝ շատ ավելի զորեղ, ու ըստ

Ավետարանի՝ «աղավնիների պես միամիտ» (որ յուրայինների նկատմամբ լինեն լիովին համերաշխ ու ազնվորեն համագործակցող) և «օձերի պես խորագետ» չարի, թշնամու հանդեպ, որ խուսափեն կամ դիմանան նրա որոգայթներին, դավերին, փորձություններին, հարվածներին ու երբեք չենթարկվեն նրան...

Ու այս պատերազմը, այս կռիվը հայի ու հայ ազգի ամենաերկարատև, ամենամեծ, ամենաբարդ և լինել-չլինելու մշանակությամբ *կռիվն է եղել միշտ և է*, որի մեջ կենսատու հաղթանակների հետ նաև կորստաբեր պարտություններ կրեցինք՝ պարտությամբ բնորոշ ծանրագույն հետևանքներով⁴...

Ու այդ հետևանքները դեռ շարունակվում են՝ դրանց վերացման համար *պահանջելով* մեծ ջանքեր ու առավել հավատ, վստահություն ու հավատարմություն մեր հավատքի զորագլուխ Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի հանդեպ:

Եվ որպեսզի ազգը ի վիճակի լինի ճանաչելու, հասկանալու և կատարելու այդ *պահանջը*, հարկ է, որ փոխվի: Փոխվի՝ վերածնվելով, վերականգնվելով հավատքով ու ըստ այնմ՝ գաղափարականությամբ, բարոյականությամբ, վարքուբարքով ու կենցաղով: Կարո՞ղ ենք, ուրեմն փոխվել, քանի որ նախ և առաջ ու վերջին հաշվով դրանցով են պայմանավորված մեր ազգի, երկրի և պետության անվտանգությունը, պաշտպանությունը, ապահովությունն ու ամենայն բարեկեցությունը. տնտեսություն, կրթություն, մշակույթ, գիտություն ու ամեն ինչ՝ մինչև մեր ազգային, մեր համահայկական համախոհությունը, միաբանությունն ու միասնական գործունեությունը՝ ի փառս մեր ազգի, հայրենիք Հայաստանի, պետության, նաև մարդկության ու ամենակարևորը՝ էականը՝ ի փառս մեր սուրբ հավատքի:

⁴ Այս մասին առավել մանրամասն՝ Վարդան Գրիչենցի «Հայացքներսից և դրսից» գրքում. ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն, Երևան, 2002:

Կիրակի, 25 - 10 - 2015թ., ժամը 12:00

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԹԵԼԱԴՐԱՆՔ

Մտածելով մեր ազգի, մեր հայրենի հասարակության և մանավանդ մեր մատաղ սերնդի՝ հայ ազգային-պետականամետ տրամադրվածության ու առավել ևս կարողականության բարձրացման մասին մինչև այն աստիճանի, որ նա ի զորու լինի հաղթանակներ տանել տարածաշրջանային և համաշխարհային մրցակցության, ինչպես նաև մեր ազգի, հայրենիք Հայաստանի և պետության պաշտպանության ու բոլոր բնագավառներում զարգացման ու բարգավաճման մեջ: Այդ մտածումների ընթացքում առնչվեցի ռուս հրապարակախոս Վասիլի Կատկովի⁵, ըստ իս, օգտաշատ ու մինչև իսկ հանճարեղ մտքերին: Վասիլի Կատկովն այդ մտքերը հայտնել է՝ դրանց համար նշանաբան ընտրելով ֆրանսիացի (թեև անհավատության քարոզիչ) փիլիսոփա Վոլտերի ասածներից՝ Բեյլի մասին⁶. **«Նա անհավատ չէր, սակայն շատ ուրիշների անհավատ դարձրեց»:** Ի դեպ, սա մի ցավալի և կորստաբեր երևույթ է, որը համընդհանուր լինելով՝ բավական տարածված է նաև հայ իրականության մեջ:

Իսկ Կատկովն այդ համընդհանուր երևույթի կապակցությամբ ասում է.

⁵ **Վասիլի Կատկով.** ծնվել է 1867թ. ապրիլի 26-ին, մահվան ստույգ թվականն անհայտ է. ենթադրաբար 1918 կամ 1919 թվական: Ռուս նշանավոր հրապարակախոս և իրավագետ, տարբեր ժողովուրդների իրավաբանական համակարգերի մասնագետ, պրոֆեսոր: Իր աշխատություններում հիմնավորել և պաշտպանել է ռուս ժողովրդի ազգային ինքնության հիմքերը և քրիստոնեական ու հասարակական ավանդական արժեքները:

⁶ **Պիեռ Բեյլ** (1647-1706). ֆրանսիացի աստվածաբան և փիլիսոփա:

- *Չկա ավելի զուր, անօգուտ աշխատանք, գործ, քան կյանքի արտաքին ձևի լավացման համար կատարվածը՝ առանց հոգ տանելու, լավացնելու մարդու ներքինը:*

- *Չկա ավելի զուր, խաբուսիկ հույս, քան հույսը ավելի լավ ժամանակների ու երջանիկ կյանքի համար՝ առանց հասարակության բարոյական և մշակութային վերելքի:*

- *Եվ մարդասիրական բոլոր կայուն բարեփոխումները պետք է սկսվեն մարդու ազնվացմանն ուղղված կրթությամբ:*

Տարակույսից վեր ու հատկանշական է, որ կրթությունն ասելով՝ Վ. Կատկովը նկատի ունի առաջին հերթին ու հիմնականում ոչ թե ֆիզիկայի, մաթեմատիկայի, կիբեռնետիկայի և նման առարկաների ուսուցումը, այլ հիմնականում մարդու ազնվացմանն ուղղված կրթությունը:

Ու այդ հանգամանքը մեզ հանգեցնում է այն **եզրակացության**, որ Կատկովի այդ բոլոր հանճարեղ ու օգտաշատ մտքերը մարդու, ազգի, հասարակության վերելքի մասին կմնան թղթի վրա և կյանքի ապրում չեն դառնա, եթե չեն համակված ու չեն կիրառվում հավատքով և հոգեկանությամբ, գաղափարականությամբ, բարոյականությամբ ու դրանց համապատասխան կենցաղավարությամբ, ապրելակերպով, հարաբերություններով:

Ի վերջո, այս եզրակացությանն են հանգում, և այս եզրակացությունն է ինձ համակում, որքան մտածում եմ մեր ազգի, հայրենիք Հայաստանի, պետության ու պետականության մասին:

Ու եթե այդ իմ **եզրակացությունը** ճիշտ է, ուրեմն ի՞նչ հետևություններ պետք է անել դրանից՝ մեր ազգային կրթության, մշակույթի, գիտության, գրված և չգրված օրենքների, ներքին ու արտաքին քաղաքականության և հայ անհատի ու հայ ժողովուրդ-հայրենիք-պետություն հարաբերությունների մասին: Պե՞տք է վերանայվեն դրանք, ու եթե այո, ապա ինչպիսի՞ փոփոխություններ պետք է կատարել նախքան այդ կամ միաժամանակ՝ փոխելով մենք մեզ՝ համաձայն մեր կոչումի,

պաշտոնի, դիրքի, պատասխանատվության և խղճի ու գիտակցության:

Ովքեր համաձայն են, թող ասեն՝ ԱՄԵՆ և գործի անցնեն՝ նախևառաջ միմյանց («նմանն զնմանն») փնտրելով, ճանաչելով, հաղորդակցվելով, միանալով ու գործելով ՏԻՐՈՋ ԱՌԱՋ:

Բայց անպայման հարկ է նկատի ունենալ մի էական հանգամանք. մեր այդպես մտածելու, գործելու և փոխվելու ու փոխելով՝ մտքերը, գիտակցությունը, ցանկությունը, կամքը, ծրագրերն ու դրանց կենսագործումը ***պետք է շաղախված լինեն Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ:*** Գաղափարախոսություն, որը բխում է և հիմնված է Աստուծո հավատքի վրա՝ ***Ավետարանով և Խաչով:***

Եվ մի շատ կարևոր հանգամանք ևս. հարկ է հաշվի առնել ժամանակի կարևորության ու նշանակության գործոնը՝ առանց այն էլ սահմանափակ մեր ժամանակը չվատնելը և անհրաժեշտ անելիքի ժամանակը բաց չթողնելը, չկորցնելը:

Պատմությունն ասում է, որ Նապոլեոն Բոնապարտը Վաթեռլոոյի ճակատամարտում պարտվեց, որովհետև իր հրետանին ինչ-ինչ պատճառներով (իսկ պատճառն արդեն այլ հարց է) մի քանի ժամ ուշ հասավ ճակատամարտի վայր: Եվ դրանով էապես փոխվեցին ոչ միայն Ֆրանսիայի, այլև համարյա ամբողջ Եվրոպայի ու հավանաբար այլ աշխարհամասերի պատմությունը, աշխարհագրությունը և շատ այլ բաներ:

Իսկ մենք ժամանակի ու հատկապես նախապատրաստության կարևորությունը շատ ենք անտեսել տարբեր ժամանակներում, տարբեր հարցերի լուծման, տարբեր խնդիրների կատարման և տարբեր նպատակների ու ծրագրերի կենսագործման ընթացքում:

Այդ մեր ախտակիր ու կորստաբեր հատկության և վերաբերմունքի համար ազգային խղճի ու գիտակցության ահազանգը վաղուց է հնչում, և մենք գոնե այժմ ու այսուհետ պետք է լսենք այն: Լսենք՝ առանց ժամանակի վատնումի...

Երեքշաբթի, 12 - 01 - 2021թ., ժամը 01:00

«ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱՇՎԱՊԱՀՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ԱՌԻԳԻՏԻ» ՄԱՍԻՆ

*Աստված մարդու, ազգի խելքը չառնի
և խոտորումի ու պղծության մեջ
չթողնի:*

Հայը, հայությունն ու Հայաստանը դարձան ազատ և հնա-
րավորություն ստացան վերականգնելու իրենց ազգային կյան-
քը, բայց դեպի ո՞ր նայեցին, սրտով ո՞ւմ հետևեցին, հավատ-
քին ինչքանո՞վ հավատարիմ մնացին, ինչքանո՞վ մարդկային-
ազգային ազնի՞վ կենցաղով ապրեցին...

Ազգը (թեև ոչ ամբողջությամբ, այլ մի հատվածը և դրա
որոշ մասը) մարտեր մղեց, հաղթանակներ տարավ, իր համար
աննախադեպ հնարավորություններ ստացավ.

- բայց դրանք իրեն շնորհող հավատքի Զորագլխին
ինչքանո՞վ շնորհակալ եղավ,

- ինչքանո՞վ շնորհապարտ մնաց Նրան և ինչքանո՞վ
կատարեց Նրա պատգամները և դրանցով ապրեց ու գործեց,

- ստացած հնարավորություններն ինչքանո՞վ պատերազ-
մի հաղթական լիարժեք ավարտին ծառայեցրեց, այնուհետև
բարձրագույն արդյունավետությամբ ազգի, երկրի ու պետու-
թյան ապահովության, զարգացման և բարգավաճման համար
դրանք ինչքանո՞վ օգտագործեց:

Այս «հաշվապահությունն» ո՞վ, ովքե՞ր, աշխարհիկ ու հո-
գևոր ո՞ր հաստատությունը կամ հաստատություններն արեցին.
դրա մասին ե՞րբ, ո՞ւմ, որտե՞ղ զեկուցեցին և ի՞նչ գնահա-
տական ու հետագա անելիքների ցուցումներ, խնդիրներ, պար-
տականություններ ստացան:

Եթե այս ու նման «ազգային հաշվապահությունը», հետև
ել «ազգային աուդիտը» չի արվել, սակայն, այնուամենայնիվ,

խոսվում է ակնհայտ պարտազանցությունների՝ խախտումների, յուրացումների, չարաշահումների և դրանց հարուցած վնասների (կամ ավելի ճիշտ կլինի ասել՝ թալանների, ավազակությունների, գողությունների և դրանց պատճառով երկրի ու ժողովրդի կրած նյութական ու բարոյական վնասների զրկանքների) մասին, ապա հարց է նաև, թե արդյոք խոսվածը, ներկայացվածը համապատասխանո՞ւմ է կատարվածի իսկական չափերին, մասշտաբներին:

Մեկը կարո՞ղ է ասել, թե ինչքանով է կարևոր այդ հարցը:

Պատասխան. մինչև որ ախտաճանաչումը և դրա հետևանքները լիովին չպարզվեն, չճանաչվեն, բուժում հնարավոր չէ: Իսկ բուժումը ոչ միայն կարևոր ու օգտակար է, այլև բարոյապես պարտավորեցնող, եթե հայոց զորե՞ղ բարոյականությունից դեռ մի՞ բան մնացել է...

Իսկ սա արդեն, ամենայն հավանականությամբ, ազգի, երկրի աշխարհիկ ու հոգևոր իշխանություններին է վերաբերում...

Ո՞ր են Հայկը և նրա հետևորդները, ո՞ր են մեր ժամանակների Վարդաններն ու Ղևոնդները:

Վարականերժ մեր կարողության հետ արդյոք գեների՞ կորուստ էլ ունենք: Եվ դրանք ամբողջությա՞մբ են հափշտակել, գողացել մեզնից, թե՞ դրանք էլ են այլասերվել, ու մենք այլևս մենք չենք. ձևը դեռ կա, բայց բովանդակությունը՝ ո՛չ:

Ո՞վ հասնի մեզ: Ի՞նչը փրկի մեզ:

Մի ժամանակ մեր արժանապատիվ նախնիները դա շատ լավ գիտեին, դրա համար էլ դարավոր պետականագրկության խիստ դժվարին պայմաններում վերապրում էին, նույնիսկ ստեղծագործելով, որոշ չափով էլ՝ աճելով... Մենք ինչո՞ւ հոգեպես հեռացանք նրանցից և օտար ու խորթ ճանապարհներում խարխափելով՝ մոռացանք նաև, թե Ո՞վ կարող է հասնել մեզ, ի՞նչը կարող է փրկել մեզ:

Ամեն հիվանդության համար իր բուժումը կա: Ամեն տկարության համար իր վերականգնումը կա: Մեր այս դեպքում դրանք կոչվում են **զղջում, խոստովանում և փոփոխում:**

25-ը օգոստոսի, 2010թ.

**ՄԵՐ ԱՅՍ ՎԻՃԱԿՆ ԱՐԳՅՈՒՆՔ Է ԱՆՀՈԳՈՒԹՅԱՆ,
ԴԱՍԱԼՔՈՒԹՅԱՆ, ՈՒՐԱՅՈՒՄԻ ՈՒ
ԴԱՎԱՃԱՆՈՒԹՅԱՆ**

Մեր այս վիճակում՝

- երբ մեր պետական գերիշխանությունը մեր բնիկ հայրենիքի այսօրվա շրջափակված, մեկուսացված, շատ բանով անկենսունակ դարձած պատառիկի վրա է միայն, որը բնակեցված է, հոգ է տարվում և պաշտպանվում ջարդված, ցեղասպանված, նահատակված մեր ազգի մեկ երրորդով միայն, որոնցից դեռ շատերի էլ աչքերն ու հույսերը դրսերն են ուղղված, իսկ ազգի երկու երրորդն էլ օտարության մեջ մեծ մասամբ արդեն իսկ ուժացած է կամ ուժացման ընթացքում է,

- երբ մեր Հայաստանի տնտեսության կայացման խնդիրը դեռ չլուծված է մնում, և բնակչության համարյա երեքից մեկը չքավոր է,

- երբ առողջապահությունը բոլորին հասու չէ, և հիվանդությունները ծավալվում են,

- երբ կրթությունը կաղալով ապազգայնանում ու անմարդկայնանում է, և մշակույթն էլ՝ հետը,

- երբ գյուղացիության զգալի մասը, հույսը համարյա կորցնելով, որպես աշխատավորություն դեգրադացիայի է ենթարկվում, և համարյա անհետացող բանվոր դասակարգից մնացած արհեստավորները՝ նույնպես,

- երբ վախն ու ամոթը կորցրած պաշտոնեության ազաի յուրացումները, լայն հասարակության կողմից արդեն սովորական դարձած լինելով, որպես բնական երևույթ են ընդունվում,

- երբ մեր ազգային միասնությունը, ինչպես և մեր եկեղեցու միասնությունը դեռ չի ավելանում, այլ պակասում է՝

քողարկված հակառակությամբ ու, կարծես, կեղծավորությամբ,

- երբ մեր հոգևոր ու ազգային ինքնությունը, ինչպես և երկրի ու պետության գոյությունն ըստ հարկի ու ամբողջ ազգի մասնակցությամբ չի՝ պաշտպանված,

- երբ մեր այս և այլ բնագավառներում փոխանակ զարգացում, առաջադիմություն լինի, այն էլ մեր ոխերին թշնամիների համեմատությամբ, իրականում **ավելի արագ տեմպերով** տեղի է ունենում հակառակը (վատից վատը), և դա, ինչպես հարկն է, չի՝ մտահոգում, չի՝ անհանգստացնում և համապատասխան վերաբերմունքի ու ջանքերի չի՝ մղում ոչ միայն ազգի լայն շերտերին, այլև աշխարհիկ ու հոգևոր ղեկավարությանը՝ ընտրությամբ ու կոչումով ազգի ու Տիրոջ առաջ պատասխանատուներին:

Եվ ինչպե՞ս անվանել այս վիճակը, եթե ոչ ազգային ու նաև մարդկային ճգնաժամային թշվառություն, որն ահազանգվո՞ւմ է, սակայն որպես հոգեկա՛ն նախազգուշացում. իսկ մենք կորցրել ենք հոգեկան լսողությունը, ինչպես և տեսողությունը, քանի որ շատացան, մեծացան մեղքն ու հավատքին անհավատարմությունը՝ մեր հոգեկան ու ազգային ինքնության ուրացումը...

Ի՞նչը մեզ դուրս կբերի այս վիճակից, եթե ոչ Տիրոջ գուրբը, մեր՝ մեղայի գալը, հոգևոր վերածնունդը և մեր նախնիների, մեծերի, սրբերի, նահատակների՝ հավատքին իրենց հավատարմության դիմաց ստացած շնորհի՝ մեզ թողած հոգևոր ժառանգությունը, որը կստանանք արժանիորեն:

Ուրեմն արժանի՝ դառնանք, Տիրոջ օգնությամբ:

Երեքշաբթի, 24-ը հունվարի, 2012թ., ժամը 06:40

ՆԵՐՔԻՆ ԱԶԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐ

Աստուծո արարած մարդու հոգեկանությունը երբ ճնշվում է *մարմնավոր ես*-ից, այսինքն՝ ներքին հոգևոր, *երկնային ես*-ը ճնշվում է ներքին աշխարհիկ, *երկրային ես*-ից և գերվում, իրավագրկվում ու կաշկանդվում է անազատությամբ և դրանից բխող տարբեր սահմանափակումներով, զրկանքներով, այն-ժամ մարդու հոգևոր երկնային հատկությունը (հոգևոր՝ Երկն-քից տրված ունակությունը) նվազում, տկարանում և մինչև իսկ լիովին չքանում է՝ առաջին հերթին անհնարին դարձնելով նրա հաղորդակցությունը Երկնքի հետ, Սուրբ Հոգու՝ Աստուծո Հոգու հետ:

Դրա հետևա՞նքը:

Ուսումը, կրթությունը, խելքը, գիտությունը կարող են ավելանալ, զորանալ ու ընդունակ լինել նույնիսկ մեծ ու հիշատակելի գործերի, սակայն խիղճը, գուրքը, բարությունը կնվազեն, կտկարանան մինչև ի չքացում: Այդպիսով, մարդու և ազգի գործերը մեծապես կլինեն զուր, ամուլ ու ի վերջո՝ կազմաքանդող (դեստրուկտիվ), կործանարար:

Ու այս դրության մեջ ի՞նչ է մնում անել, եթե ոչ հեղափոխություն. մարդու ներքին աշխարհի ազատագրական հոգևոր հեղափոխություն ու ըստ այնմ՝ արտակարգ վիճակ: Այն է՝ ներքին հոգևոր ազատագրական հեղափոխական պայքար ու ըստ այնմ՝ ներաշխարհի արտակարգ վիճակի հաստատում:

Առաջինը՝ այդ պայքարն ուղղվում է անձի ներքին՝ աշխարհիկ, երկրային ես-ի բռնատիրությունից՝ ստրկությունից ազատագրվելուն:

Երկրորդը՝ ներաշխարհի արտակարգ վիճակը պետք է «կարանտինի» համար՝ թույլ չտալու, բացառելու համար ներ-

քին չարի իշխանությունը և դրան դրսի աշխարհում տիրություն անող չարի օգնությունը՝ «մարդու հոգևոր ներքին գործերին չարի միջամտությունը»:

- Իսկ օգնություն որտեղի՞ց կարող է ստանալ հայի ներքին հոգևոր ճնշված, գերված, ազատագու՛րկ **ես**-ը:

- Երկնքից և նրան հավատարիմ երկրային, բարի ու հոգեպես ազատ մնացած կողմերից, ուժերից:

- Ինչպե՞ս:

- Ապաշխարությամբ՝ զղջումով, աղոթքով ու Աստվածահաճո գործերով, որով և ծառայությամբ Արարիչ Հորը, Աստծուն՝ ծառայելով հայ ազգին, հայրենիք Հայաստանին և հայոց Աստվածասեր պետությանը:

Ու այդ ծառայությունն է, որ կառաջացնի **արգասաբեր, երջանկաբեր ու վերասլաց հայկականություն**:

Ու այդ ծառայությունն է, որ պետք է ազգային ու պետական խրախուսանքով զորանա, բազմանա, իսկ դրա անտեսումը՝ ահազանգվի:

Երկուշաբթի, 07 - 03 - 2011թ., ժամը 09:00

ՄԵՐ ԱՍՏՎԱԾԱՇՆՈՐՀ ԻՆՔՆՈՒԹՅՈՒՆԸ (Ի՞նչ վիճակում է. ինչպե՞ս պահենք, պահպանենք)

Հայաստանում՝ մեր իսկ հայրենիքում, որպես հասարակություն թեև ունենք ձեռքբերումներ, բայց որպես ազգ՝ մեր մեծով ու փոքրով, հատկապես մեր երիտասարդության մի զգալի մասով, գտնվում ենք մեծ դժվարությունների մեջ, որոնցից ամենավնասակարն այլասերման ու անկումային ընթացքով քշվել-տարվելն է: Եվ դա մեր աչքի առաջ, օրը ցերեկով տեսնում ենք, երբեմն-երբեմն վրդովվում, բողոքում ենք, սակայն ոչինչ չենք անում կամ անել չենք կարողանում:

Դրա պատճառը. մեր աշխարհիկ ու հոգևոր ղեկավա-

րությանը ու նաև մտավորականությանը հանդերձ այնքան ենք անգորացել կամ անելու կամք ու ցանկություն էլ արդեն չի մնացել, որովհետև հոգեբարոյապես և գաղափարապես էլ ենք տկարացել, կամազրկվել, հանձնվել, գերվել ու այլևս մենք մեզ լիովին պատկանելուց էլ ենք զրկվել: Ու հետևապես համարյա անգոր ենք նաև կատարելու, իրագործելու ներկայացված, առկա ազգային ու պետական ամենահամեստ ծրագրերն անգամ, որոնք իրականում ծրագրեր իսկ չի կարելի անվանել, այլ ինքնախաբեական ցանկություններ և մեր անգորության փաստի դրսևորումներ:

Միակ լավն այն է, որ դեռևս համատարած հուսահատության մեջ չենք գտնվում: Ու երևի երբեք էլ չառաջանա այդպիսի հուսահատություն, որովհետև հուսահատությունը, ինչպես և վախը, թերահավատության նշան է: Իսկ մենք մեր ազգի մեծերի, սրբերի, նահատակների նման, հաղթահարելով բոլոր փորձությունները, մեզանից կվանենք նաև թերահավատությունը Տիրոջ օգնությամբ, որը լուսավոր, կենսատու և անգերազանցելի օգնություն է, և որով ապրել ենք, ապրում ենք ու պիտի՝ ապրենք, **եթե փոխվենք:**

Ու երբ փոխվենք, և դրանով վերահաստատվի մեր Աստվածաշնորհ մարդկային-ազգային Հայկյան ինքնությունը, որով և՛ հավատի լույսով ու հույսով Աստվածային հաստատուն օգնությունը, այնժամ մենք **նորից ու նորից մտածենք, ըստ այնմ միմյանց հետ հաղորդակցվենք, խորհրդակցենք և միասնաբար ու որակապես գործենք, գործենք ու գործենք՝ ի վերելք մեր ազգի, հայրենիք Հայաստանի, պետության՝ հօգուտ նաև մարդկության ու ի փառս մեր սուրբ հավատքի:**

ՅՈՒՂԱՔԵՐ ԿԱՆԱՅԲ

Այս կանայք կոչվեցին Յուղաքեր, որովհետև Տիրոջ թաղումից հետո, ըստ հրեական սովորության, անուշահոտ յուղի սրվակներ առած՝ գնացին Նրա մարմինն օծելու: Յուղաքերելով մեծագույն արիությամբ, Խաչի մոտ լուռ կանգնած՝ մինչև վերջ հավատարիմ մնացին Հիսուսին և իրենց հավատարմության ու նվիրվածության համար արժանի եղան առաջինը տեսնելու հարուցյալ Քրիստոսին՝ դառնալով Տիրոջ հրաշալի հարության առաջին ավետաբերները:

Բայց... բայց նրանց հիշատակմամբ արդյոք ասվո՞ւմ է նաև կանանց այն դերի մասին, որը խորհրդային ռեժիմի յոթ տասնամյակների ընթացքում (հատկապես դրա մոտավորապես առաջին կեսում) վճռական, կառուցողական ու անանց նշանակության հոգևոր վերապրում և վերակերտում ունեցավ ռուս ժողովրդի կյանքում: Դա հատկապես տատիկների, պարզ, հասարակ մարդկանց (և ո՛չ միայն) կողմից հավատքի պահպանումն էր:

Իսկ հայ կյանքում այն կանանց (մեր մեծ մամիկների) դերի մասի՞ն, ովքեր գաղտնի կամ կիսահայտնի, չվախենալով իրենց ընտանիքների համար կործանարար հետևանքներից պահում էին Աստվածաշունչ ու Նարեկ մատյանները, մկրտում էին թոռներին, աղոթում նրանց համար և սովորեցնում էին նրանց հավատալ ու աղոթել:

Հավատքի ու ազգային ինքնության հանդեպ հավատարմության այս և նման եղելությունները (թեև մեր ժողովրդի ոչ շատ մեծ մասի կողմից) նշանակություն ունեցա՞վ *հայոց պետության վերականգնման համար, անկախության հռչակման ու այսօրվա մեր վայելած ազատության համար:*

Այս հարցին (որը շատ լայն ենթատեքստ ունի) հավատացյալի պատասխանն անտարակույս «այո՛» է, իսկ անհավատի պատասխանը հավանաբար կլինի. «Այդպիսի բան չկա՛,

չի՛ լինում», գուցե՛ն. «Դա տերտերական, պառավական խոսակցություն է»...

Ո՛վ է ճիշտ: Մեր մեծամասնությունն այժմ էլ, այսքանից հետո ի՞նչ է ասում այդ հավատարմության մասին, հատկապես Աստուծո հավատքին հավատարմության մասին:

Չէ՞ որ դրանից պիտի ի հայտ գա, երևա նաև, թե ի վերջո ***խելքի եկե՞լ ենք***, թե՞ ոչ: Որով և մեր ընթացքը փոխելո՞ւ ենք դեպի վերելք, թե՞ ոչ: Թե՞ մեր ընթացքը շարունակելու է լինել անկումային...

Մտածենք այդ մասին, որովհետև ժամանակը չի սպասում, դեպքերի զարգացման ընթացքը չի կասեցվում, և դրա ուղղությունը փոխելն էլ համարյա անհնարին է դառնում, ***հարկ եղած միջոցները ձեռք չեն առնվում՝ անտեսելով, արհամարհելով ազգի հոգու և հոգով ընկալելի ահազանգերը***:

Անցյալում մեր ազգի կյանքում այդպիսի կորստաբեր դեպքեր եղե՞լ են: Այո՛, եղել են և ըստ երևույթին նորից են լինելու, եթե չզգաստանանք, չփոխվենք, մեր իսկական արժեքներին հավատարիմ չմնանք ու ըստ այնմ չապրենք, չգործենք, չապրքարենք:

Կիրակի, 16 - 07 - 2017թ., ժամը 14:00

ՀԱՎԱՏԱՐՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՈԳԵՎՈՐ ԻՆՔՆՈՒԹՅԱՆԸ՝ ՓՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

Բուլշևիզմը՝ խորհրդային ռեժիմը (կոմկուլսը), օգտագործեց ռուս ժողովրդի (և Ռուսիո տիրապետության տակ գտնվող այլ ժողովուրդների) մարդկային-ազգային ազնվությունը, իրենց հայրենիքի հանդեպ սերը և հավատքը ապագայի նկատմամբ:

Բուլշևիզմն իր գոյության ընթացքում ճնշեց, շահագործեց, չարաշահեց և իր կործանումից հետո դրանցից փշրանքներ թողեց, որոնք արագ խժովում են աղավնու կերպարանք առած

դրամապաշտ-նյութապաշտ արտաքին և նորելուկ ներքին անգղերի կողմից:

- Եվ ի՞նչ, վե՞րջ:

- Ո՛չ:

- Ինչպե՞ս թե՛ ո՛չ:

- Ո՛չ, որովհետև այդ փշրանքների ինչ-որ կերպ մնացողների մի փոքր մասն իսկ ավելի զորեղ է կենսունակությամբ և փյունիկյան իր վերածնվելու հատկությամբ, քան այն ամենը, որ ունի և դեռ կարող է ունենալ նախկին ու ներկայիս նյութապաշտությունը:

Եվ ինչպես նուրբ ծիլը ծակում դուրս է գալիս բազալտ քարից, նույնն էլ ու ավելին Աստուծո հավատքով՝ Ավետարանով և Խաչով՝ մարդու Աստվածաշնորհի հավատքով կյանքի ծլարձակումն է: Դրա մեծացումը, զորացումը և կենսատվությունը սահման չունի. ինչպես ամեն Աստվածայինը, այն անսահման է ժամանակի, տարածության և կարողության մեջ, **երբ անձը, հասարակությունը, ազգը զղջումով դարձի է գալիս, այնժամ սրբագործվում և դառնում է շնորհընկալն այդ անսահմանության:**

Ռուս ազգը, որ ընկած էր պատմական մեծագույն փորձություններից մեկի մեջ, ըստ երևույթին, իր աշխարհիկ ու հոգևոր ղեկավարության մի զգալի մասով **ծգտեց և ձգտում է դեպի Աստվածային այդ անսահմանությունը**, որով և աշխարհի իրականությունում առաջացնում է Տիրոջ հայտնած ավետարանական ճշմարտություններից այն, թե՛ «Վերջիններ կան, որ առաջին կլինեն, և առաջիններ, որ կլինեն վերջին»:

Իսկ մե՞նք, որ (չնայած հատկապես 20-րդ դարում մեր մեջ եղած բավական ուրացումների ու շեղումների) բազմամիլիոն մարտիրոսներով Տիրոջը հավատարիմ մնացած Հայկյա՛ն ազգի մերօրյա ժառանգներն ենք, պիտի կարողանա՞նք արժանի լինել՝ մնալու 17 դար առաջ մեզ շնորհված Աստվածաշնորհի հոգևոր առաջնության մեջ, որ և հոգեկան սրբությամբ ու նաև աշխարհիկ արժանապատվությամբ ժառանգություն թողնենք

մեր զավակներին, թոռներին, սերունդներին այնպես, որ նրանք երբեք վերջինների մեջ չհայտնվեն:

Եվ ի՞նչ կա դրանից ավելի ցայտուն, ճշգրիտ ու արդար չափանիշ՝ գնահատելու մեր՝ այսօրյա՝ հայերիս ով լինելը, ինչ լինելը և ընթանալը (կամ ավելի ճիշտ՝ դեպի ուր քշվել-տարվելը) մեր ժառանգական հոգեկերտվածքին խորթ, օտար ու վնասաբեր, բայց քաղցրաձայն թվացող հողմերից: Ու նաև գնահատելու դրա նշանակությունն ու հետևանքները...

Ու այդ ամենի կատարման համար մեր կյանքն ունի մեզ տրված սահմանափակ ժամանակ ու եռանդ, որոնց վատնումը մեղք է՝ կորստաբեր, ***քանի որ այդ ժամանակն ու եռանդն Աստվածատուր են՝ սուրբ և կենսառաք:*** Հետևապես, դրանց ըստ այդմ օգտագործումը մեր անձնական, ազգային և պետական կյանքում ***Աստվածապատգամ է, Աստվածահաճո է ու առավելագույնս կենսատու:***

Հանրահայտ է, որ շախմատի խաղում անկախ (նույնիսկ հաղթական) դիրքից, եթե սահմանված ժամանակի ավարտով ժամացույցի դրոշակն ընկնում է, ապա խաղը տանուլ տրվում և պարտություն է գրանցվում: Քավ լիցի, որ մեր ազգը, հայրենիք Հայաստանը, պետությունը Աստվածատուր ժամանակի աննպատակ վատնումի պատճառով պարտություն կրեն:

Եվ առաջնային ի՞նչ է պետք, որ դա չլինի, եթե ոչ՝ հավատքով հոգևոր զարթոնք, հոգու տեսողություն, հոգու զգաստություն և հավատքով անխոնջ ու հմուտ ջանքեր, աշխատանք՝ վայել հայոց մեծերի, սրբերի ժառանգորդ ներկայիս հայ մարդուն, հայ ազգին և հայոց պետությանը:

Այս է ահազանգում և պատգամում Հայոց աստվածաշնորհի Հայկյան հոգին:

21 - 01 - 2018թ., ժամը 01:00, Աթենք

ԵՐԲ Է ՀԱՅՐ ՀԱՅ

Հայի՝ եկեղեցի հաճախելը և մոմ վառելը շա՛տ լավ բան է, սակայն եթե հայ մարդու սիրտը մաքուր չէ, ու Ավետարանի խոսքը չի՝ լսում կամ լսում է, բայց արհամարհում, չի կատարում և դրա համար չի մտահոգվում, չի գղջում ու Երկնային Հորից շնորհ ու օգնություն չի խնդրում, որ կարողանա կատարել, ապա մնացած ինչ էլ անի, ապարդյուն է: ***Նա մի՞թե հայ քրիստոնյա է...***

Հայի համար հայերեն գիտենալը, խոսելը, իր պատմությանը գիտակ և ազգային մշակույթին հաղորդ լինելը շատ լավ է, սակայն եթե նա ազգային եկամուտ չի՝ ստեղծում, ազգին հարկ եղած կերպով հարկ եղած ծառայությունը չի կատարում՝ որպես իր բնիկ հայրենիքի հավատարիմ քաղաքացի՝ անկախ իր տարիքից, սոցիալական վիճակից, ապրելու վայրից և քաղաքացիությունից, և դա նրան չի անհամգատացնում, չի մտահոգում ու իր վերաբերմունքը հայ ազգի ու հայրենիք Հայաստանի հանդեպ չի ձգտում փոխել ու չի ձգտում ծառայել, ապա նրա հայ լինելն ապարդյուն է: ***Նա մի՞թե հայ մարդ է...***

Բայց նա պետք է լինի հայ մարդ ***վերափոխվելով***: Ու եթե դա շա՛տ դժվար է, ինքը չի կարողանում անել, ապա դրա համար պետք է ***օգնություն*** փնտրի՝ խնդրելով Աստծուց, Նորից թող ջանա անձնապես ու նաև Հայաստանյայց սուրբ եկեղեցու իսկական հոգևորականության միջոցով ու օգնությամբ. ***նաև օգնությամբ*** հայ ազգից ու հայոց պետությունից՝ յուրաքանչյուր ազնիվ հայ մարդուց՝ մերձավորից:

Եվ քանի որ ճիշտ ու օգտակար են բնականը, իսկականն ու արդարը, որով և Աստուծո ուզածն ու հաճելին, ապա յուրաքանչյուր հայ ծնված մարդ կյանքում հայ մարդ լինելու համար պետք է անկեղծորեն հաղորդվի իր ազգային արմատներին.

ճանաչի հայկականությունը, իր տոհմիկ ազնվությունն ու բարությունը՝ սիրով ու հավատարմությամբ իր Արարչին ու ըստ այդմ՝ չանտեսելով իր մերձավորին:

Եվ հայը, դառնալով հա՛յ, երկրայինից բացի կդառնա նաև երկնային էակ՝ հավերժական:

Եվ ի՞նչ: Այն, որ հայն իր հաղորդակցությամբ և սիրով իր Արարչին ու մերձավորին՝ փոխվելով կհամակվի երանությամբ՝ այժմ և ընդմիշտ: Նույնը կլինի հայ ազգի, հայրենիք Չայաստանի, պետության ու պետականության համար: Եվ դա նաև՝ հոգուտ համայն մարդկության և ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ Աստուծո:

Ուրբաթ, 13 - 05 - 2016թ., ժամը 07:30

ՀԱՇՎԵԿՇԻՌ՝ ԲԱԼԱՆՍ

Եվ նրանք ելան ու քարոզում էին, որպեսզի մարդիկ ապաշխարեն: Եվ բազում դևեր էին հանում, բազում հիվանդների օծում էին յուղով ու նրանց բժշկում:

(Մարկոս 6.12.13)

Աշխարհի ու յուրաքանչյուր ազգի, երկրի հասարակական մթնոլորտում հոգևոր սնանկության ու ապաշխարության հաշվեկշիռը՝ բալանսը, ինչքանո՞վ է դրական, կայուն, ոչ փոփոխական: Իսկ եթե հաշվեկշիռը փոխվում է բացասականորեն, ինչո՞ւ է այդպես լինում, ինչի՞ արդյունք է դա և ինչպիսի՞ հետևանքներ է ունենում մարդու, ազգի և ազգերի, մարդկության համար, հատկապես այդ երևույթի կիզակետում հայտնվածների համար:

Գիտնականներն ասում են, որ օդի բաղադրության մեջ որոշ տարրերի չափերի ավելացման պատճառով եղել են մթնոլորտի ջերմաստիճանի փոփոխություններ, և դրա արդյունքում

էլ երկրագնդի բւեռներում սառցահալումների ավելացում է լինում, և օվկիանոսների, ծովերի մակարդակը բարձրանում է՝ առաջացնելով համաշխարհային սպառնալիքներ:

Իսկ մարդկության հոգեբարոյական մթնոլորտում փոփոխություններ եղե՞լ են վերջին երկիսդարամյակում: Մի ժամանակ խոսքով, խոսքի զորությամբ, յուղի օծումով, ձեռքի հպումով ու նման միջոցներով մարդիկ բուժվում, առողջանում և կամ ապաքինվում էին անդամալուծությունից, ցավերից, մարմնի անդամների տկարությունից: Հիմա և բավական ժամանակից ի վեր այդ չի՞ լինում: Ինչո՞ւ: Ի՞նչն է պատճառը, ի՞նչն է այժմ պակասում, որ դա չի լինում, և ինչպե՞ս կարելի է նախկինը վերականգնել, վերսկսել...

Ի՞նչ պետք է անել դրա համար, ի՞նչը պետք է փոխվի, ի՞նչը ավելացվի, ու ի՞նչը պակասեցվի, որ առաջներում այդ եղածը՝ օգտակարը, փրկարարը, նորից լինի: Եվ լինի նաև մեզ՝ հայերիս համար և մեր հայրենիք Հայաստանում լինի: Որովհետև, եթե այդ լինի, դրա հետ շա՛տ ուրիշ դրական բաներ էլ կլինեն:

Ի՞նչ պետք է անել ու ի՞նչ չպետք է անել դրա համար: Ո՞վ կասի: Կասի հայոց կառավարությունը, հայոց խորհրդարանը, հայոց իրավական համակա՞րգը կամ հայոց գիտությունն ու մտավորականությունը... Իսկ ասողների առաջին շարքում թվում է, թե պետք է հայ հոգևորականությունը լինի. նա ինչո՞ւ է լռում:

Եթե այս հաստատություններն այդ մասին և դրա հետ ուղղակի կապ ունեցող բազում այլ բաների մասին լռում են, հարկ եղածը չեն ասում, ապա ո՞վ, ովքե՞ր պիտի ասեն, որպեսզի ազգը և հատկապես նոր սերունդը չապակողմնորոշվի. հարազատ, սուրբ, կենսատու պատգամների փոխարեն օտար, խորթ և մեծ մասամբ կեղծ, պիղծ ու կորստաբեր խորհուրդներ չլսի, որոնք մղում են դեպի անխղճություն, անամոթություն, մեղք և կորուստ:

Բա՛վ է, ինչքան այդ հատկություններն զգացել, մեղք գործել և կորուստներ ենք ունեցել: Բա՛վ է, վերջ, այլևս այդպես

չպե՛տք է լինի, ասում են ազգային խիղճը, գիտակցությունը, ասում են մեր սուրբ նախնիների հոգիները, ու ամենաէականը՝ ասում են մեր բազմազուր Երկնավոր Հայրը, Նրա Միածին Որդին՝ Փրկիչը, և Սուրբ Հոգին՝ Աստված:

Խնդրենք, աղոթենք, որ մեզ շնորհ տրվի՝ լսելու, տեսնելու, հասկանալու և միայն ըստ այնմ ապրելու, վարվելու և ընթանալու:

Հինգշաբթի, 18 - 10 - 2017թ., ժամը 00:50

ՎԻՃԱԿ

(Ճգնաժամային կորստաբե՞ր, թե՞ կենարար)

Քրիստոնեական աշխարհում պատմականորեն մեծագույն և լայն առումով բարոյական ճգնաժամը մի՞թե իր գագաթնակետին չհասավ 20-րդ դարում և հարաճունորեն չի՞ շարունակվում մեր ժամանակներում՝ 21-րդ դարասկզբում: Եվ ինչո՞ւ եղավ ու ինչպե՞ս եղավ:

Ո՞րն է, ի՞նչ պատճառով է այդ ճգնաժամը և ի՞նչ հետևանքներ է ունենում և դեռ կարող է ունենալ: Առաջին հայացքից գուցե թվա, թե դա համամարդկային հարց ու խնդիր է, և մեր՝ հայերիս ի՞նչ գործն է: Սակայն հենց որպես այդպիսին էլ, բնականաբար, այն վերաբերում է նաև համայն հայությանը և մասնավորապես դեռ խիղճ ու հոգու գիտակցություն ունեցող յուրաքանչյուր հայի: Ու եթե զգացվի, հասկացվի, որ այս կամ այն չափով ու ձևով այդ ճգնաժամի մեջ են նաև քրիստոնյա հայությունն ու Հայաստանը, ապա արդար ու հրամայական է, որ մենք՝ հայերս, նախևառաջ ու անհապաղ անդրադառնանք այդ եղելությանը և բացահայտենք, թե նշյալ ճգնաժամն ինչ աստիճանի է համակել մեր ազգն ու հայրենիք Հայաստանը: Ի՞նչ աստիճանի և ինչպիսի՞ հետևանքներ, ազդեցություն է ունենում այն մեր ազգի տարբեր հատվածների և սոցիալական, սեռային, տարիքային խմբերի վրա ու հատկապես մեր ղեկա-

վարության, հոգևորականության, մտավորականության, պետության ու պետականության վրա:

Այս հարցերին էլ Տիրոջ օգնությամբ հարկ է անպայման անդրադառնալ (և դա նաև որպես հայ քրիստոնյաների բնական պարտականություն), բայց մինչ այդ, այս պահին անմիջապես հարկ կա սրտաբուխ խոսք ուղղելու հատկապես հոգով ընթացողներին. «...Հոգով ընթացեք և մարմնի ցանկությունը մի՛ կատարեք» (Գաղատացիներ 5.16), այն մասին, որ մեր ազգի ու մեր հայրենիքի վերելքը, բարգավաճումը ու նաև պաշտպանությունը և մեր հոգիների բարեխնամությունը ***Նյութական աճի միջոցով չեն կարող լինել***. քարը քարի վրա դնելով և զարդարելով չէ, որ կարող է լինել, այլ հայ մարդու, հայության և, հատկապես, ներառյալ մատաղ սերնդի՝ Աստուծո հավատամքը, ազգային գաղափարը, բարոյականությունը, ինչպես և սիրտը, միտքը և հոգին փորձություններից, վարակներից, պղծություններից մաքուր պահելով է լինում՝ թույլ չտալով, որ դրանք աղավաղվեն, խամրեն:

Եվ հոգու զգոնությամբ, ինչպես նաև քաղաքական, ռազմական ու սոցիալական զգոնությամբ դա պետք է կատարվի նախքան դանակը ոսկորին հասնելը, նախքան վերոնշյալ պատճառներով հաշմված, թուլացած, տկարացած, անկարող վիճակին հասնելը և մեր ու մեր մատաղ սերնդի՝ հոգևոր և ֆիզիկական կորստյան մատնվելը:

Հետևապես այն, ինչ որ անհրաժեշտ ու անհետաձգելի պիտի համարենք, ամեն զնով այն ժամանակ՝ այդպիսի ժամանակում անել, ***անհապաղ՝ հիմա անենք***՝ արձակուրդներից, տարբեր հանդիպումներից, ատամնաբույժի մոտ գնալուց, հյուրեր ընդունելուց, հարսանիքների, քեֆերի մասնակցելուց առաջ անենք՝ հետաձգելով, եթե հարկ լինի՝ ամեն ինչ, բացի՝ աղոթելուց, բացի՝ մինչև հիմա մեր գոյության համար շնորհակալություն հայտնելուց և մեր մեղքերի համար քավություն ու չարին հաղթելու համար օգնություն խնդրելուց՝ մեր ***Արարիչ Հորից, մեր հավատքի Զորագլուխ Աստվածորդուց և կյանքի շունչ հաղորդող Սուրբ Հոգուց՝ Աստծուց***:

Եվ դա անենք, ինչպես անում էին և մեզ պատգամել են անել հավատքին հավատարիմ հայության ու մարդկության սուրբ նահատակները, մարտիրոսները:

09 - 03 - 2005թ., ժամը 09:10, Վաշինգտոն

ՏՈՀՄԻԿԸ, ՆՈՐԸ ԵՎ ՀԱՎԵՐԺԱԿԱՆԸ

Ամեն ինչ փոփոխական է, ամեն ինչ փոխվում է. և մենք ենք փոխվում՝ մեր տարիքը, մեր ֆիզիկական վիճակը, մեր հասարակական, ֆինանսական ու այլ դրությունները: Փոխվում են մեծություններ ու նաև կարողություններ և այն ամենը, ինչ կա մեր մեջ, մեզնից դուրս և մեզ մոտ ու հեռավոր շրջապատների հետ մեր հարաբերություններում: Դրանք փոխվում են մեզ համար՝ մասամբ դրական և ուրախալի, մասամբ էլ բացասական և ոչ հաճելի: Մի բան միայն չի փոխվում այս աշխարհում, տիեզերքում և դեռ ուր էլ լինի՝ Աստվածությունը՝ Աստված, որ Ալֆան է ու Օմեգան, Սկիզբը և Վերջը: Ու եթե հավատանք և սիրենք Նրան մեր ամբողջ հոգով, ամբողջ սրտով, ամբողջ մտքով ու ամբողջ զորությամբ ու հետևապես նաև Նրա Միածին Որդուն՝ Զիսուս Քրիստոսին, և կատարենք Նրանց պատգամները, ապա մենք էլ՝ մեր իրական եսը՝ մեր էությունը, չենք փոխի, կլինենք անփոփոխ Աստվածայինի նման՝ հավիտյանս:

Սակայն այս աշխարհի՝ մարդն ինչ է ասում: Զի՞ ասում, որ այդպես անողն ու դրան հավատացողն առնվազն միամիտ է, նեղ մտածող, չեղած բաների հավատացող, իսկ այդպես չասողը՝ դրան չհավատացողը՝ խելացի և լայն մտածող է՝ զարգացած և շրջահայաց, ռեալ բաների հավատացող...

Անհավատ խեղճ մարդ, չասելու համար՝ թշվառական, գիտե՛ս, որ քո շրջապատում՝ տանը և երկրում, եթե նույնիսկ ոչ կատարյալ կարգ ու կանոն, օրենք և օրենքի կիրառություն չլինեն, քաոս կլինի: Իսկ եթե դա գիտես, ինչո՞ւ չգիտես և կարծում

ես, որ տիեզերքի, աշխարհի, մարդկության, ազգիդ, ընտանիքիդ և մարմնիդ մեջ՝ արյանդ շարժման, ճնշման ու պարունակության մեջ, եթե քառս չէ, դա պատահական է, և դեռ ամեն ինչ, որ կատարյալ է, բարի է և քեզ ապրեցնում է, պատահական է: Դրա համար իբրև թե օրենք, կարգ ու կանոն և դրանք պաշտպանող ու կատարող պետք չէ՝. ամեն ինչ ինքնըստինքյան եղել է, լինում է ու կլինի: Եվ նույն կերպ կարծում ես, թե քո թշվառական մեծամտությունը և նույնիսկ ամբարտավանությունը ներման կարիք չունեն, որովհետև եթե դու սխալվում էլ ես, ապա կարող ես պատահական, ինքնաշխատ՝ «ավտոմատ» կերպով խելքի գալ, չարին և ունայնությանը կուլ չգնալ և փրկվել: Փրկվել՝ առանց Խաչի՞, Խաչի վրա թափած Հիսուսի արյան... Խեղճ մոլորյալ... և զո՛հ ի կորուստ: Բայց փա՛ռք մեր Հորը և Տիրոջն ու Փրկչին, որ սիրում է, ներում է, և ինչքան էլ մենք «անառակ որդի» լինենք, մեզ կգթա և կընդունի, եթե «անառակի» պես խելքի գանք, Հորը վերադառնանք և մեղայի գանք:

Հաղթահարենք մեր խղճուկ մեծամտությունը, նաև ծուլությունն ու անտարբերությունը՝ ճանաչելու մեր մեծերին՝ սուրբ հայրերին. կարդանք, լսենք, ճանաչենք նրանց. մտածենք, հավատանք ու հետևենք նրանց Աստվածատուր շնորհին, նրանց իմաստությանն ու պատգամներին, որ ապրենք իսկական կյանքով, սուրբ ու իսկական, ազատ՝ այժմ և հավիտյանս:

...Աստվածորդին, դիմելով Իր Հորը, ասում է. «Սրբացրո՛ւ նրանց Քո ճշմարտությամբ, որովհետև Քո խոսքը ճշմարտություն է» (Հովհաննես, 17.17): Ու նաև.

...«Եվ ճանաչեցրի նրանց Քո անունը ու պիտի ճանաչեցնեմ, որպեսզի այն սերը, որով ինձ սիրեցիր, նրանց մեջ լինի, և ես՝ նրանց մեջ» (Հովհաննես, 17.26):

* * *

Ազգին ու հայրենիքին մեր օգնելը կամ ավելի շուտ՝ նրանց նկատմամբ մեր պա՛րտքը, հոգո՛ւ պարտքը ու նաև

մարդկային-ազգային քաղաքացիական պարտքը (և դրանից հետո միայն, եթե մեկը ցանկանա՝ նաև մարդասիրական, կուսակցական կամ որևէ այլ պարտքը) կատարելը սկսվում է նախ և առաջ ծառայությամբ հայ ազգի հոգեկան, գաղափարական և բարոյական ամրությանն ու վերելքին: Եվ դրանից հետո է, որ պարտքի կատարումն ավելի արդյունավետորեն կարող է շարունակվել՝ ծառայելով ազգի ու հայրենիքի կարողության, անվտանգության ուղղությամբ, որն իր հերթին հաջող ճանապարհի կհարթի նաև ազգի ու հայրենիքի տնտեսության, գիտության, կրթության, այլ բնագավառների և ընդհանրապես վարքի բարձրացման գործին ծառայելու համար:

Շա՞տ է այս բոլորն անելը, դժվա՞ր է, համարյա անհնա՞ր: Իհարկե, շատ է, նաև դժվար է ու համարյա անհնար, եթե հայը չգիտի կամ լիարժեքորեն չի՝ ըմբռնում և գիտակցում դրանք անելու իմաստը, ինչպես նաև՝ թե՛ ֆիզիկական և թե՛ հոգեկան էական կարևորությունը և այդ անելու նշանակությունն իր ֆիզիկական ու հոգևոր գոյության համար՝ այժմ և հավիտյանս:

Եվ հայի մեջ նշյալ իմաստի ըմբռնման պարապությունն է, որ հարցադրում է մոտավորապես հետևյալը.

- Իսկ ինչո՞ւ պետք է դրանք անել, և ինչո՞ւ ես պետք է անեմ, որ ի՞նչ լինի:

Հոգու պա՞րտք: Ի՞նչ հոգու պարտք, ո՞վ է հնարել այդ պարտքը և ընդհանրապես այդ հոգի ասվածը:

Ովքեր որ հնարել են կամ կո՛ւլ են գնացել այդ հեքիաթին, թող նրանք էլ գնան, ազգին ու հայրենիքին ինչ-որ պարտք տալու մասին մտածեն:

Թեև, ըստ երևույթին, չի բացառվում, որ նշվածների նման անելիքներ կան, բայց դրա մասին ինչո՞ւ ե՛ս պետք է մտածեմ. ես անկախ մարդ եմ, ազատված ամեն տեսակի հոգի, ազգ, հայրենիք, գաղափարախոսություն, բարոյականություն և նման այլ նախապաշարումներից՝ աշխարհի այս գլոբալ կյանքում: Եթե առաջներում, ինչ-ինչ պատճառներով ու հանգամանքներում, այդպիսի ծառայությունների պարտք զգացողներ եղել են, ապա հիմա՝ մեր այս լուսավոր դարում, այդպիսի միա-

միտներ (չասելու համար՝ խավարամիտներ կամ հիմնովին խաբվածներ, ապակողմնորոշվածներ) հազիվ թե գտնվեն...

- Ո՞րն է ճշմարտությունը. ովքե՞ր են միամիտ և ովքե՞ր են խելամիտ, ովքե՞ր են լուսամիտ և ովքե՞ր՝ խավարամիտ:

Ոչ շատ վաղ անցյալում կային հայեր, որ երգում էին (լսել ենք).

*«Բա՛նք որոտան,
Մերդիվանեն փայդր-քյուտուր (թուրքերեն՝ աստիճանեն
անկարգ կերպով) վար ինկավ,
Արին, տարին հիվանդանոց,
Յորդան-դոշեկ փռեցին,
Փորը ճղեցին, բրինձ լեցուցին,
Դեկմեկ (քացի) մը տվին,
Դուրս գլորեցին»:*

Եվ մի այլ երգ.

*«Անդրանիկը քաջ,
Բենիմ քարնմ աճ (թուրքերեն՝ իմ փորը տված),
Կուզե պատերազմ,
Կսպասե զարման,
Մոտ է զարունը...»*

Եվ երբ խոսքը նաև իմաստի մասին է, ապա ո՞րն է այդ իմաստը, կյանքի իմաստը ու այս կամ այն կերպ ապրելու իմաստը, և ո՞վ է որոշում այն: Եվ ո՞ւմ բնորոշմանը է որոշվում այն իմաստը, որը մենք պետք է ընկալենք ու հասկանանք:

Այս հարցերն ունեն շարունակական բովանդակություն ու տրամաբանություն, և դրանց պատասխանները կան՝ թե՛ հավատքով, թե՛ գիտությամբ և թե՛ պարզ կյանքի պարզ ապացույցներով, սակայն, ցավոք, դրանք մեծապես ծածկվել են մատյանների խորքերում և նյութապաշտությամբ թանձրացած հոգիներով մարդկանց համար դարձել անհետաքրքիր ու անտեսանելի:

Բայց պետք է հասկանալ, որ այդ հարցերի պատաս-

խանձների ճշմարտությանն անհաղորդ լինելը կենսազրկություն է՝ տանող դեպի իսկական մահ՝ ավելին, քան ֆիզիկական մահը: Եվ այդ կենսազրկության վտանգը (խոսելով մեր մասին), ըստ երևույթին, տարածվում է մեր ազգի, երկրի, մեր հաստատությունների և նույնիսկ մեր տների մեջ՝ անգույն, անհոտ ու անտեսանելի վիրուսի նման վարակելով մեր գիտակցական զգայարանները, թմրեցնելով մեր մարդկային-ազգային Աստվածատուր էությունը, թողնելով անպաշտպան մեր ներքին հավիտենական եսը՝ հոգին:

Մարտահրավերը կա՛, հոգևոր, գաղափարական ու բարոյական կռիվը շարունակվո՛ւմ է, սակայն դիմադրությունը՝ նվազած, ճակատը բաց է, պաշտպանությունը՝ խախտված, և մենք մեծ մասամբ ոչ թե կազմակերպված նահանջի և վերախմբավորման, այլ անկանոն ու կամազուրկ փախուստի մեջ ենք՝ մահացու թշնամուն թողնելով մեր անպաշտպան տարածքները, սրբությունները... և սերունդը:

Եվ ի՞նչ է պետք, ի՞նչ պետք է անել.

Զարթնի՛ր, Լա՛ո, և մի՛ վախեցիր:

«Քանզի վախը թերահավատության նշան է...»:

Քո սուրբ նախնիք վանե՛լ էին այն,

Դու էլ վանի՛ր և հավատա՛ Նրան:

Այդ հավատքով ճանաչի՛ր քեզ, ու ապրի՛ր արժանավայել՝

Նրա պատգամներով և քո սուրբ հայրերի օրինակով:

Եղի՛ր միշտ ու ամեն ինչում հոգով պարտաճանաչ:

Իմաստավորի՛ր քո ժամանակավոր կյանքը, որ այն հավերժանա:

29 - 04 - 2013թ.

**ԱՍՏՎԱԾԱՃԱՆԱԶՈՒՄԸ
ՄԵԾԱԳՈՒՅՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ՝ ԳԵՐԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ
ԳՈՅՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՄԱՆ-ԵՐԱՇԽԻՔ**

Մարդու, մարդկության ամենամեծ ու ամենաեական նշանակությամբ գիտությունը, որ բարձր է ու անմատչելի մարդկային աշխարհիկ ընդհանրական մտածողության, դատողության և տրամաբանության համար, դա Սուրբ Հոգու շնորհած Աստվածաշունչ մատյանով Աստվածաճանաչումը՝ Աստուծո բնության ճանաչումն է, որը ***գերգիտություն է***: Դրանով պայմանավորված են մարդու և մարդկության գոյությունը և դրա իմաստը ճանաչելը, չարը բարուց զանազանելը և բարին չարից զատելը: Այո՛, Աստվածային բնության գիտությունը գերգիտություն է Ալֆայի և Օմեգայի մասին, որի մեջ է ամեն ինչ, որն իր մեջ կյանք ունի ու նաև կյանք է տալիս, ապրեցնում է...

Այդ մասին ի՞նչ է ասում աշխարհն ի՞ր գիտությամբ և կյանքի փորձառությամբ: Եվ ի՞նչ են ասում մարդու Աստվածատուր հոգին և հոգևոր գիտությունն ու տրամաբանությունը, թե որն է ամենամեծ, ամենաեական և կենսատու գիտությունը, որ մարդն ու մարդկությունը (մեր դեպքում հայ մարդը և հայությունը) եթե գիտենան, ճիշտ կապրեն, լավ կապրեն ամեն ինչում՝ թե՛ ֆիզիկապես՝ առողջությամբ, վայելչությամբ, թե՛ նյութապես՝ տնտեսությամբ, հարստությամբ և թե՛ հոգեպես՝ ունենալով սիրեցյալ, բազմանդամ, ուրախ, երջանիկ ընտանիք, ինչպես նաև՝ ջերմ, լավ, իմաստուն, հարազատ ընկերներ ու համայնք, ազգ ու հայրենիք՝ գյուղ, քաղաք, պետություն և պետականություն՝ խաղաղ, ապահով, ինքնաբավ ու երջանիկ:

Իր մասին գիտությունն Աստված առավելապես տվել, շնորհել է մարդկությանը՝ Իր Միածին Որդու մարդեղացմամբ ու Իր ընտրած ազգերի միջոցով: Հայ՝ ազգ, դու այդ ընտրյալների

մեջ ես, դա նշանակում է, որ շատ բան է տրված քեզ, և ուրեմն՝ շատ բան էլ քեզնից պահանջվում է: (Երբեք չմոռանաս այդ մասին, որ ասված է՝ ուն շատ է տրված, նրանից շատ էլ պահանջվում է):

Իսկ քանի որ սա պարզ, բայց գերգիտություն է ու հետևապես՝ գերկենսատու, ապա էական հարց. այս գերգիտությանն ինչքանով են հասու հայ մարդը, հայ հասարակությունը, մտավորականությունը, ղեկավարությունը, պետությունն ու հայ ազգն ամբողջովին: Իսկ եթե հասու չեն կամ դրանում էական պակաս կա, այդ դեպքում այդ պակասն ինչպե՞ս ու ինչքանով է տրվում կամ լրացվում Հայաստանյայց առաքելական սուրբ եկեղեցվո կողմից՝ ըստ նրա կոչումի և պարտականության:

Հակառակ դեպքում, եթե նրա կողմից այդ չի տրվում, և պակասը չի՝ լրացվում, ու հայության մեջ այն բաց է մնում, և գուցե նաև աստիճանաբար մեծանում է այդ բացը, ապա.

- ովքե՞ր, մեր ազգային, պետական ու կրոնական ո՞ր հաստատությունները, կառույցներն են պատասխանատվություն զգում դրա համար, անհանգստացած են դրանով և ի՞նչ ջանքեր են գործադրում՝ լրացնելու այդ բացն ու վերացնելու այն վիճի, որ բաժանում է հայ մարդուն ու հայությանն Աստվածաճանաչումից և դրանով՝ Աստվածահաճո կյանքից, գործերից, որով և ***հոգևոր-մարդկային հայկականությունից (որը զոյացած է Աստվածաճանաչմամբ), ու նաև բաժանում է հայ ազգային ժառանգական սրբությունից՝ փրկությունից ու իրական կյանքից՝ այժմ և հավիտյանս:***

Իսկ եթե չկան այդ բացը լրացնողներ, ապա ովքե՞ր են շահագրգռված դրանում և տարբեր խորամանկ, դավադիր ու դաժան միջոցներով ջանում են մեծացնել այդ բացը, խորացնել հայ մարդուն բաժանող վիճի Աստվածաճանաչումից և իր հոգևոր-մարդկային հայկականությունից:

Ու երբ մեր ազգի և յուրաքանչյուրիս կյանքի համար այդ բացը լրացնելն է ***հարցերի հարցը***, ապա պետք է հետևի դրան առնչվող մի շատ պարզ ու հստակ հարց. մե՞նք բոլորս՝ որպես ազգ, հասարակություն, եկեղեցի և պետություն, որևէ տրամա-

բանության մեջ տեղավորվում ենք և իրավունք ունենք զբաղվելու որևէ այլ խնդրով, եթե *հարցերի հարցին* չենք անդրադառնում: Իսկ երբեմն, եթե նույնիսկ ինչ-որ չափով անդրադառնում ենք, բայց դրանում այնքան ենք տկարացել, որ չենք կարողանում լուծել, և դրանից ավելի վատ՝ մեր փոխարեն մեր այդ կենսական հարցը գործում ու հետևողականորեն աշխատում են «լուծել» ուրիշները, որոնք այնքան էլ անկեղծ չեն և բարի նպատակներ չունեն մեր նկատմամբ: Այդ դեպքում ինչո՞ւ չենք ձգտում *զանազանել նրանց ու զատվել դրանցից*, անկախ նրանից, թե նրանք ինչ տեղ են բռնում այս աշխարհի հարուստների կամ հզորների մեջ:

Ո՞ր են մեր ազգի ֆիզիկական ու առաջին հերթին հոգևոր գոյության պատասխանատուները, ո՞ր են մեր ազգի մեջ հեղինակություն վայելող մեծերը՝ մեր հոգևոր ու աշխարհիկ հովիվները, որ ազգային հոտը Աստվածաճանաչմամբ կողմնորոշելով փրկեն վիհի ճանապարհից՝ առաջնորդելով հոտը դեպի իրական կյանք, այժմ և հավիտյան:

Արդյոք շա՞տ խոսվեց մեր այս վիճակի մասին:

Եթե արդեն անտարբեր ենք, օտարացած ու խորթացած մեր ինքնությունից, այո՛, շատ խոսեցինք: Իսկ եթե մեր ազգի, մեր սերունդների և մեր իսկ հոգիների համար նախանձախնդիր ենք ու հանձնառու ենք մինչև վերջ ծառայել, պաշտպանել դրանք, ապա ասվածը նույնիսկ շա՛տ քիչ է. դրա մասին նորից ու նորից՝ անհատապես և հավաքաբար դեռ շատ պետք է մտածենք, խոսենք, խորհրդակցենք, մինչև հասկանանք և հաստատապես համոզվենք, որ հայության, հայրենիք Հայաստանի, պետության և մեր երեխաների, մեր սերունդների, այսինքն՝ մեր ազգային գոյության շարունակականության փրկարար *ընթացքը նախևառաջ Աստվածաճանաչման գիտությամբ՝ գերգիտությամբ, որով և Աստվածապատգամ ուղղությամբ է՝ հավատարմությամբ մեր հավատքին:*

Իսկ այսքանով բավարար խոսվե՞ց, և խնդիրն ու լուծումը պատշաճ ճանաչում գտա՞ն մեր այս վիճակի մասին:

Այս հարցումը համառորեն թակում է մեր ազգի խղճի և գիտակցության այլևս ժանգոտած նիզերով կողպված դուռը՝ առանց արձագանքի: Եվ սա մի ազգային պատմական նշանակության վիճակ է, որը պետք է անպայման ընկալվի և շտկվի՝ որպես ազգային, պետական ու հոգևոր առաջնահերթ, կարևորագույն խնդիր և պարտականություն: Եվ դա անհրաժեշտ պայման է *հայության ազգային, պետական ու հոգևոր լիարժեք շնչառության համար...*

* * *

Աստվածային՝ Աստուծո բնության մասին կյանքի գիտությունը՝ գերգիտությունը, ամենաբարդ (մարդու համար անհասանելի) և միաժամանակ շատ պարզ (հստակ), դյուրամատչելի ու դյուրըմբռնելի գիտությունն է, որովհետև այն մարդու ուղեղի կարողության արգասիք չէ, այլ Աստվածային շնորհի, որ ուն տրվեց՝ լինի հովիվ թե թագավոր, երիտասարդ թե տարեց, գրագետ թե անուս, նշանակություն չունի, երբ Աստվածային շնորհն է գործում մարդու մեջ: Որովհետև այդ շնորհն է, որ բացում է հոգու լսողությունն ու տեսողությունը, տալիս է իմաստություն և մարդու համար անծայնը դարձնում լսելի, անտեսանելի՝ տեսանելի ու անհասկանալի՝ հասկանալի: Տալիս է նաև կամք, զորություն ու կարողություն՝ հասկացածը կյանքի ապրում դարձնելու և գործի վերածելու՝ ըստ Աստվածային կամքի, ծրագրի...

Հայն ու հայությունը (խոսենք մեր մասին) սկզբից ի վեր այդպիսի՝ շնորհով էին օժտվել: Եվ եթե նրանց տրված այդ շնորհի մի կաթիլն իսկ մեր մեջ մնացել է, ապա մեր ազգային, պետական, հոգևոր, գաղափարական ու բարոյական առաջնային, հրատապ, ամենաեական խնդիրը պետք է լինի ազգովին հայտնաբերել, զգալ, տեսնել ու Աստվածապատգամ գործերով արժանի դառնալ այդ կաթիլին, որի սրբությամբ դարձյալ համակվելով՝ օծվենք, օրհնվենք հոգեպես, ֆիզիկապես ու ըստ այնմ ապրումով սնվենք դրանից, որպեսզի փոխվենք, նորոգվենք, հոգեպես, գաղափարապես և բարոյապես վերա-

ծնվենք ու փոխենք կյանքի մեր ընկալումը, ըմբռնումը, ընթացքը, նպատակը, գործերը:

Աստուծո օգնությամբ:

Երեքշաբթի, 12 - 07 - 2016թ.

ՄԵՐ ՍՐՏԵՐԻ ՓԱՓԿԵՅՈՒՄԸ՝ ԿԵՆՍԱԿԱՆ ԱՆՀՐԱԺԵՇՏՈՒԹՅՈՒՆ

Լո՞ւյս չկա, մո՞լթ է, խավա՞ր է և հույս ու ապագա չերևալու պատճառով մնում է պայքարե՞լ, կռվե՞լ կամ թողնել-փախչե՞լ և մոռանա՞լ, խորթանա՞լ, օտարանա՞լ:

Ո՛չ, բարեկամ, ո՛չ, հարկ չկա ո՛չ խռովահույզ կռիվներ սարքելու, ո՛չ էլ փախչելու՝ դիմագրավելով դրանց կորստաբեր հետևանքները: Որովհետև այդ հետևանքները, որոնց պատճառով ուզում ես կռիվ տալ կամ էլ փախչել, սրտի՛ խնդիր են: Սակայն սրտի խնդիր են ո՛չ թե բժշկական, այլ հոգևոր, գաղափարական ու բարոյական առումով: Որովհետև, երբ սրտերը կարծրանում են, հետևանքը լինում է այն, որ մարդիկ մտածում և պատրաստվում են կռիվ տալ (առանց ըմբռնելու, թե ի վերջո ո՞ւմ դեմ է և ո՞ւմ է վնասում դա, մեզ նմանի՞ն...) կամ փախչել (բայց ումի՞ց, մեզ նմանի՞ց...): Եվ մի էական հարց. երեխաներիդ թողնես երկրում անտե՞ր, թե՞ փախցնես քեզ հետ դեպի կոուստ:

- *Ո՞րն է ելքը:*

- Սա սրտի այն խնդիրներից չէ, որ մեր առողջապահության բժիշկներն իրենց ախտաճանաչումներով տարբեր բուժումներ են նշանակում դեղորայքով, կենցաղային ռեժիմով կամ վիրահատությամբ, այլ սրտի խնդիր է, որն առաջանում է խղճի պակասից կամ կարծրացումից և *սրտի քարացումից՝* ճշմարտությունից հեռանալու պատճառով, այսինքն՝ մարդկային-ազգային հոգեկանությունից հեռանալու, մարդկային-ապագային հոգեզուրկ նյութապաշտության անցնելու և Տիրոջ

փոխարեն Նրա թշնամուն՝ չարին հետևելու պատճառով: Բայց մեզ սիրող, բարեգութ, արարիչ Հայրը, որ Իր խոսքին հավատարիմ է, իր շնչով գրված մատյանում՝ Աստվածաշնչում, ասել է. **«Զեզ նոր սիրտ և նոր հոգի եմ տալու»:**

Ո՛չ մի բժիշկ, ո՛չ մի դեղ, ո՛չ մի վիրահատություն չի կարող բուժել մեր սրտերը, եթե դրանք **քարացած են անհավատարմությամբ**՝ հավատքին ու Աստվածային պատգամներին, ընդդեմ մեր մարդկային-ազգային ինքնության, մեր հոգեկերտվածքի ու դրանք Կերտողի:

Սեր **քարացած սրտերը միայն մենք կարող ենք փափկեցնել՝ հավատքով ու հավատքի գործերով՝ Աստուծո օգնությամբ:**

Ու այնժամ հայ իրականության մեջ ո՛չ իրարամերժ պայքար, ո՛չ էլ փախուստ կլինի դեպի օտարություն, այլ ապահովություն, ամենայն վերելք, զորացում և սեր ու երջանկություն՝ ժառանգելով և գործադրելով մեր նախնյաց Աստվածապարզ և շնորհները:

- Սա ազգային, համազգային ու պետական նպատակ-խնդիր է:

- Այո՛:

- Սա նաև այդ նպատակ-խնդրի կատարո՞ւմ է:

- Այո՛:

- Եվ սա թե՛ վարակամերժություն, առողջություն և թե՛ ապահովություն ու ամենայն վերելք, զորացում և սեր ու երջանկություն է նշանակում:

- Հարկավ, այսինքն՝ կրկնակի՛ այո:

Եվ այս նպատակ-խնդիրը նաև հայ ազգային, հոգեկան, գաղափարական և բարոյական դրոշ է, որը պետք է ծածանվի ազգի և, մանավանդ, նոր սերունդների վրա ու առաջնորդի:

Սակայն էական հարց. այդ դրոշը ովքե՞ր պետք է վերցնեն, ծածանեն. ովքե՞ր են պարտավոր վերցնել, ծածանել այդ դրոշը՝ համաձայն իրենց **կոչումի և ընտրության**, որ այն առաջնորդի նախնյաց ժառանգությամբ լուսավորված ազգի

հոգին, խիղճն ու միտքը դեպի մարդկային-հայկական Աստվածապատգամ կյանք ու գործունեություն:

Իսկ եթե շեղվել ենք այդ ուղուց, չենք ուզում ընթանալ դրանով, ***ովքե՞ր են պարտավոր ահազանգել և ուղղել այդ ընթացքը դեպի իրական ու հարատև վերելք:***

Ամենայն արդարությամբ՝ պարտավորը իսկապես ազատագրված, իսկապես քաղաքացիականացած և իսկապես իր իրավունքներին տեր դարձած մեր ժողովուրդն է: Նա՛ է իրավասու ու նաև պարտավոր հնարավորինս անհապաղ կատարել ընտրությունն այդ պատմական առաքելության դրոշակակիրների:

Եվ քանի որ ամենայն արդար ելքը սա է ու նաև կենսատու, այն պետք է կիրառվի, կատարվի ամեն գնով և բոլոր դեպքերում, դարձյալ՝ հնարավորինս անհապաղ և, իհարկե, Տիրոջ օգնությամբ: ***Փափք Նրան:***

Երեքշաբթի, 16 - 10 - 2017թ., ժամը 00:40

ՇԱՏԵՐԸ ԿՀԱՄԱՁԱՅՆԵՆ, ԲԱՅՑ ԱՅՎ ՄԱՍԻՆ ՉԻ ԽՈՍՎՈՒՄ

Կան ճշմարտություններ, որոնց մասին եթե չի՛ խոսվում և ոչինչ չի՛ արվում, հետևանքը լինում է կյանքից դրանց հեռացում՝ դեպի պարապություն ու ամենայն հավանականությամբ՝ կորուստ:

Եվ այդ ճշմարտություններից է այն, որ եթե մեր պապերը, տատերը և նրանց պապերն ու տատերը մինչև մեր հայրենի պետության՝ 1918 թվականին նորոգ ստեղծումը այսօրվա հայերիս նման մտածեին, մեզանից շատերի հավատքով, գաղափարականությամբ ու բարոյական արժեքներով ապրեին ու ըստ այնմ վերաբերվեին մեր ազգի ու հայրենիքի խնդիրներին, կարիքներին, ապա բնիկ Հայաստանի՝ Հայաստանի Հանրա-

պետություն կոչվող այս մասնիկը, հավանաբար, Չայաստան աշխարհագրական անվամբ իսկ չէր մնա, և մենք էլ դրանում որպես հայ գոյություն չէինք ունենա, և հետևապես Չայաստանի ու Արցախի Չանրապետություններն էլ հաստատ չէին լինի:

Իսկ հիմա ի՞նչ կլինենք, ու ի՞նչ կլինեն մեր, մեր զավակների, թոռների, սերունդների ապագան և Չայաստան հայրենիքի վիճակն ու ապագան:

- **Եթե չփոխվենք** մենք բոլորս կամ չփոխվենք հայրենիքում ու արտերկրում ապրող առնվազն մեր ճնշող մեծամասնությամբ և չվերականգնվենք մեր ազնիվ նախնիների պես հավատքով և ըստ այնմ՝ գաղափարականությամբ, բարոյականությամբ, պատվախնդրությամբ և դրանց համապատասխան կենցաղավարությամբ:

- **Եթե չփոխվենք** նաև մտայնությամբ, տրամադրվածությամբ, պարտաճանաչությամբ, գործերով և վերաբերմունքով՝ մեր ազգային ինքնության առողջ պահպանման և այդպիսով մեր ազգի, հայրենիք Չայաստանի և մեր ազգային պետականության ու պետության հանդեպ մեր հոգեկան պարտքի կատարմամբ: Ինչպիսի՞նք կլինեն դրա հետևանքները, ու ըստ այդմ ինչպիսի՞ պատասխանատվության ու հատուցման կենթարկվենք մենք՝ և՛ որպես հայ, և՛ որպես մարդ՝ մեր հոգիներով հանդերձ՝ այժմ ու հավիտյանս. **եթե չփոխվենք:**

Եվ մի՞թե այս հարցումների և դրանց պատասխանների մասին չպետք է մտածել և համապատասխան անելիքներին տեր կանգնել, եթե, իհարկե, ավետարանական առակում Աստվածորդու կողմից բնորոշված «Ժայռի վրա և կամ փշերի մեջ ընկած ցորենի հատիկների» վիճակում չենք:

Եվ մի՞թե չպետք է մտածենք, ժամանակ գտնենք, կա՛նք ցուցաբերենք ու գործենք այս հարցերի լուծման համար...

Եվ մի՞թե չպետք է **հավատանք**, որ դրանով մեր հոգու տեսողությունը կբացվի, և մենք շատ բան կտեսնենք, կհասկանանք, ի վիճակի, ի զորու և մանավանդ արժանի՝ կլինենք բոլորովին այլ կյանքի՝ Աստվածապատգամ ու Աստվածահաճո՛

կյանքի՝ մարդկության ապահով, կենսունակ, բարոյական ու ամեն ինչում բարձրադիր շարքերում:

Շաբաթ, 06 - 07 - 2019թ., ժամը 08:40

ՀԱՎԱՏՔՈՎ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆ (Կամ հայրենասիրություն՝ հավատքից)

Կատարյալ հայրենասիրությունը հավատքով է:

Եվ հայի կատարյալ՝ ազնիվ, անշահախնդիր, պատասխանատու, հետևողական և հարատև հայրենասիրությունը, որը նաև գրագետ է ու հմուտ (որովհետև այդպիսի հայի խիղճն ու գիտակցությունը թելադրում են անընդհատ սովորել, կատարելագործվել), լինում է միայն ու միայն Ավետարանի ու Խաչի հավատքով:

Եթե սա չեն հասկանում հայ հոգևոր ու աշխարհիկ ղեկավարը, պաշտոնյան, մտավորականը, գիտնականը, ուսուցիչը և ծնողը կամ աղոտ, իմիջիայլոց և տարակույսներով են հասկանում, նա, ո՛վ էլ լինի, չի՝ կարող լինել ոչ թե միայն ղեկավար ու առաջնորդ, այլև չի կարող լինել լիարժեք հայ քաղաքացի, լիարժեք հայ ծնող և լիարժեք հայ աշխատավոր, ծառայող, պաշտոնյա:

Եվ այս հաստատումն Աստուծո հավատքից բխող և դրավրա հիմնված գաղափար է (Հայ Ազգային Գաղափարախոսություն), որը թե՛ թելադրում և թե՛ պարտավորեցնում է, որ հավատքով հայրենասիրությունը միշտ ու հաստատապես պետք է առկա լինի մեր ազգի և երկրի ներքին ու արտաքին քաղաքականության, ինչպես և հատկապես կրթության, գիտության, մշակույթի, ընկերային հարաբերությունների ու կենցաղավարության մեջ՝ հստակորեն արտացոլվելով դրանցում, ու նաև տարբեր կերպերով արտահայտվի համայն հայության կյանքում՝ միշտ, ամենուր, ամեն ինչում:

Ու այնժամ ավելի կպարզվի նաև այն ճշմարտությունը, որ *առանց Ավետարանի և Խաչի չկա՝ հայություն*, հետևապես և չկա իրական, հետևողական ու հարատև ազգասիրություն ու հայրենասիրություն, պարտաճանաչություն ու պատրաստակամություն և հարազատությամբ ազնիվ ծառայություն, որոնց մասին խոսք իսկ չի կարող լինել:

Եվ քանի որ առանց հավատքի չկա՝ իսկական գաղափար, ապա առանց այդպիսի գաղափարի էլ չի՝ կարող լինել այնպիսի բարոյական արժեհամակարգ, որից բխող ինքնագիտակցությամբ, ուր էլ լինի, ինչ էլ լինի, ազգային պարտականություններն ինքնական կկատարի հայ մարդը ամբողջ կյանքի ընթացքում, կյանքի բոլոր պայմաններում, պարագաներում, հանգըրվաններում՝ այն համոզումով, որ դրանով իմաստավորում է և իր երկրային կյանքը՝ հասնելու, մտնելու Երկնային հավերժություն:

Եթե հայ մարդն այս չիմացավ, չհասկացավ, դրանում չհամոզվեց և ըստ այնմ չապրեց ու չգործեց, նշանակում է իր կյանքն իզուր վատնեց, և ինքը չկա: Իսկ հակառակ դեպքում նրա կյանքը նորոգվեց, լուսավորվեց, ու ինքը կա՝ հավերժ:

Սա վերաբերում է ամեն մարդու ու ամեն ազգի, որոնց մեջ առաջիններից են հայն ու հայությունը:

Ուրբաթ, 30 - 06 - 2010թ., ժամը 21:00

**ԻՍԿԱԿԱՆ ՈՒ ՀԱՐԱՏԵՎ ՁՈՐՈՒԹՅՈՒՆ,
ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆ,
ՀԱՐԱՏՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆ**

Հավատքն է հայ մարդու ու հայ ազգի իսկական ու հարատև գորությունը, ազատությունը, հարստությունն ու երջանկությունը, որոնցից վերջինը դառնում է երանություն՝ հավիտյանս հավիտենից:

Հայ մարդ, հայ տղա ու աղջիկ՝ մեր նոր սերունդ, մեր ապագա, մեր ուրախությունն ու երջանկությունն, միշտ զգաստ եղեք և հավատացեք Աստծուն, հավատացեք այն հավատքով, որը մեզ՝ հայերիս (ինչպես և բազում այլ ազգերի), Աստվածաշնորհ Ավետարանով և Խաչով է տրվել ու միշտ տրվում է: Եվ դուք կլինեք ապահով, պաշտպանված և բավարարված ամեն ինչով, որ պետք է մարդկային կյանքին՝ սեր, բարեկամություն, բարեկեցություն և պաշտպանություն ամեն չարից ու փորձանքից: Դուք ձեր կյանքը և ձեր ջան-հայրենիք Հայաստանը նախևառաջ հավատքով ու այդ հավատը կյանքի ապրում ու գործ դարձնելով կարող եք հզորացնել, պաշտպանել, փրկել, ծաղկեցնել, գեղեցկացնել ու երջանկացնել, և ինքներդ էլ ըստ այնմ վայելել: Եվ դա կլինի նաև ձեր ընտանիքների, ձեր ժողովրդի և սերունդների համար, ընդմիշտ:

«Հավատա՛ և կփրկվես», -ասաց մեր հավատքի Ձորագլուխը՝ Աստվածորդին՝ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը: Եվ դա ճշմարիտ է, որովհետև ասողն ինքը ճշմարտությունն է: Եվ ով հավատաց Նրան, նա ճանաչեց Աստվածային ճշմարտությունը, որով և կյանքը: Քանի որ դա՛ է կյանքը՝ իսկական, հավերժական:

Արարիչ Աստուծո ողորմածությամբ ավելի քան 1700 տարի առաջ մեզ՝ հայերիս շնորհված հավատքով մենք ճանա-

չեցինք ճշմարտությունը և կյանք ունեցանք մինչև հիմա՝ ի հեծուկս դարերի ընթացքում մեզ բռնատիրած տարբեր իշխանությունների՝ շահերի, կայսրերի, խալիֆների, խաների, սուլթանների, ցարերի ու ամեն տեսակ քարտուղարների: Այդ ընթացքում, սակայն, աստիճանաբար սպառեցինք մեր մեծերի, մեր սրբերի՝ հավատքի հանդեպ իրենց ունեցած հավատարմության համար արժանացած շնորհների՝ մեզ թողած ժառանգությունը:

Իսկ այժմ ի՞նչ պետք է անենք: Պետք է մաքրենք մեր սրտերն ու մտքերը այդ ազատագուրկ ժամանակների և մինչև հիմա դեռ գործող ապագային ու անմարդկային նստվածքներից, որպեսզի մեր նախնյաց սուրբ հավատքը վերածաղկի մեր մեջ, և դրանով ծաղկեն ու պաշտպանվեն նաև մեր ազգային գոյությունը՝ կյանքը, մեր հայրենիք Հայաստանն ու պետությունը՝ մոտ ու հեռավոր նոր կայսրությունների և ամեն տեսակ նոր ու հին գաղափարական «իզմերի» (մարքսիզմ, լենինիզմ, ստալինիզմ, ֆաշիզմ, նացիզմ, դարվինիզմ, կապիտալիզմ և մասամբ նորին) քաղաքական խարդավանքներից ու այլասերմամբ կատարվող կորստաբեր «փափուկ» ճնշումներից ու բռնություններից...

Ինչպե՞ս անել:

Դիմել, աղոթել Աստծուն մաքուր սրտով, մաքուր մտքով ու անկեղծ հավատքով. «Հայր, մեղա՛, ների՛ր, ընդունի՛ր մեզ. այսուհետև Քե՛զ համար ենք ապրելու և Քո՛ ճանապարհով ենք ընթանալու, Քո Որդու պատգամներով ու Նրա սուրբ օրհնակով»: Կարո՞ղ ենք այս կամ նման պարզ, բայց մեր հոգուց բխող անկեղծ խնդրանքն ուղղել մեր Արարիչ Հորը՝ հաղթահարելով ու մաքրվելով յոթանասուն տարվա անաստվածության կրթական, մշակութային, սոցիալական և տեղեկատվական տոտալ նախահարձակումից, ինչպես նաև այդ տեսակի, դրանցից առաջ և հետո՝ մինչև մեր օրերը, հարաճունորեն շարունակվող թաքուն ու «փափուկ» միջոցներով ներարկվող աստվածամերժությունից:

Եվ ի՞նչ:

Այն, որ այդպիսով հայությունը կարդարանա, կլինի Աստուծո ժողովուրդ՝ մաքուր ու զերծ ամեն անարդարությունից և չարի ամեն որոգայթներից, փորձություններից, և ոչ մի կոռումպացված, լկտիացած, անօրեն իշխանավոր ու պետություն չեն կարողանալու վախեցնել, տիրել մեզ. ոչ մի կրթական, մշակութային հորջորջված խարդախ ծրագիր չի կարողանալու գլխահան անել մեզ, և ոչ մի կեղծ «ազատամտություն, հանդուրժողականություն» կամ նման այլ մոլություն չի կարողանալու այլևս ապակողմնորոշել, խոտորել ու այլասերել մեզ, հատկապես՝ մեր երիտասարդությանն ու մատաղ սերնդին:

Ինչո՞ւ, ինչպե՞ս կլինի դա:

Դա կլինի, որովհետև Աստված՝ կլինի մեզ հետ, և Նա՝ կպաշտպանի մեզ: Իսկ երբ Աստված մեզ հետ է և պաշտպանում է, ո՞վ կարող է մեր դեմ կանգնել, մեզ վնասել...

Ասվել է. **«Չավատքը փրկություն է: Չավատա՛ և կփրկվես»:**

Գ Լ ՈՒԽ Չ ՈՐՐ ՈՐԴ

Վ Ե Ր Ա Դ Ա Ր Չ

Ա Կ ՈՒՆ Ք Ն Ե Ր Ի Ն

(Չափորոշիչների ուրվագծում և
փարոսների տեղորոշում)

Շաբաթ, 01 - 05 - 2004թ., ժամը 07:10

ԱԶԳԻ, ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՈՅԱՔԱՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀՈԳԵՔԱՄՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ընդհանրապես այս գործընթացը հակառակ ուղղությամբ է լինում: Սկզբում տեղի է ունենում հոգեզրկությունը՝ հոգեքանությունը: Ազգը, առնվազն նրա զգալի մասը, ենթարկվելով հոգեքանության, որով և հավատքի կորստի (կամ խիստ տկարացման), դրա արդյունքում ենթարկվում է գաղափարազրկության՝ գաղափարաքանության ու բարոյազրկության՝ բարոյաքանության, և դառնում է նյութապաշտ, հետևապես և կոռումպամետ ու կոռումպացված:

Եվ այս վիճակը, առաջացնելով գաղափարազրկություն ու բարոյազրկություն, այլ խոսքով՝ առաջացնելով դրանց արժեզրկում (ինֆլացիա), պատճառ է դառնում, որ նյութն իշխի, պաշտվի (նյութապաշտություն տիրի): Եվ գաղափարն ու բարոյականությունը, ծառայելով նյութին, արդեն ամեն ինչ առնվում և ծախվում է. արդեն ամեն ինչ կարելի է առնել, կարելի է անել փողով և իշխանությամբ՝ փողի, իշխանության ու նաև հաճույքի համար: Այսպիսով, հավատազուրկ, գաղափարազուրկ ու բարոյազուրկ իշխանությունը բռնությունից բացի, միայն նյութն ու նյութականն է պարունակում. ո՛չ խիղճ ունի, ո՛չ գիտակցություն (ազգային ինքնագիտակցություն), ո՛չ էլ օրենք, հայրենի ու պետական օրինապահություն: Հետևապես ամեն ինչ ունենում է իր գինը. վճարի՛ր և կարող ես ուզա՛ծդ ստանալ կամ ուզա՛ծդ անել, մույնիսկ ճնշել, հարստահարել, կողոպտել, սպանել կամ բռնաբարել և վճարելով պատասխանատվության չենթարկվել, մույնիսկ հարգվել և անգամ հերոս ու հայրենասեր կոչվել... Ամեն ինչ կարող ես առնել, ամեն ինչ կարող ես անել և ամեն ինչ կարող ես լինել, եթե կողոպտել, հափշտակել, ձեռք ես բերել, ունես ու կարող ես վճարել...

Եվ սա այն վիճակն է, որն ազգը, հասարակությունն ազգային հոգեկան, գաղափարական և բարոյական արյունաքանության է ենթարկում, որը տկարացնում, նվաստացնում, պղծում և... հասցնում է կորստյան...

Ա՛զգ, ո՞ւր ենք մենք: Ո՞ւր ենք կանգնած, ո՞ւր ենք նայում և ո՞ւր ենք գնում... Արդյո՞ք գնում ենք մեր ազգի մեծերի, սրբերի հարազատ ուղիով ու չենք շեղվում դրանից: Եվ ո՞վ է մեզ առաջնորդում և ո՞վ է մեզ հովանավորում կամ պաշտպանում, որ չշեղվենք, չճահճախրվենք, չկորչենք:

Ո՞ւմ հավատանք, ո՞ւմ վստահենք, ո՞ւմ լսենք, ումի՞ց ի՞նչ սովորենք և ո՞ւմ ու ինչի՞ն հետևենք:

Աստվա՛ծ մեզ փրկի... և բոլորի՛ն փրկի:

Բայց դրա համար նախ սթափվել է պետք...

Կարծես բոլորս ենք թմրած և բոլորս ենք ինչ-որ կերպ ու ինչ-որ չափով արատավորված կամ արատներից ազդված: Մեկս մյուսին մատնացույց չանենք, այլ մեր ներսը նայենք, մեր ներքին մարդուն ճանաչենք՝ «Ծանի՛ր զքեզ»: Վերջապես, ամեն մեկս, ինչպես մեր Տերն է ասել. մեր աչքի միջի գերանը տեսնենք, հանենք, որպեսզի կարողանանք մեր մերձավորի աչքի շյուղը տեսնել: Գանաչի՛ր քեզ՝ անձ, հասարակություն, ա՛զգ, իշխանություն և... կղերականություն, մանավա՛նդ՝ կղերականություն՝ հոգևորականություն:

Եվ ինչո՞ւ մանավանդ վերջինս:

Որովհետև եթե ազգի, երկրի նյութական, ֆիզիկական (տնտեսություն, ֆինանսներ, կրթություն, գիտություն, մշակույթ, արդարադատություն, պաշտպանություն, արտաքին ու ներքին քաղաքականություն, Հայաստան-Սփյուռք հարաբերություններ) և այլ պակասների համար նրանց հետ ու ավելի շատ աշխարհիկ իշխանություններն են պատասխանատու, ապա հոգեկան և բարոյական պակասների համար ավելի շատ մեր կղերականությունն է պատասխանատու, մանավա՛նդ՝ առաջնորդ դասը, իրենց հոգով ու խղճով: Եվ նրանցից մի քիչ պակաս պատասխանատու է մտավորականությունը, եթե այն մնացել է, կա:

Անձի, հասարակության ու ազգի հոգեկան, գաղափարական ու բարոյական արյունաքամություն է լինում, որ եթե հաջողվի դրան համապատասխան արյուն գտնել ու ներարկել, կփրկվեն: Բայց կա նաև արյունաքամության մի աստիճան, որի դեպքում ոչ մի ներարկում այլևս չի փրկի, մանավանդ եթե ներարկվող արյունն էլ է վարակված, մաքուր չէ:

Արյունաքամության այդ ճգնաժամային վիճակը միանգամից չի լինում, գուցե միանգամից չի էլ զգացվում, հասկացվում, բայց ունի իր սկիզբը, գաղտնի շրջանը և ընթացքը՝ մինչև «հասունացումը», ինչպես և մարմնի քաղցկեղը կամ բարոյական քաղցկեղը, ինչպես և հավատազրկությունը, գաղափարազրկությունը, բարոյազրկությունը: Ճատրակի (շախմատի) ժամացույցի դրոշակը երբ ընկնում է, այդ կողմի խաղն արդեն վերջանում է պարտությամբ՝ անկախ նրանից, թե տախտակի վրա ինչ դիրք ու հնարավորություն, կարողություն ունի: Այդպես է լինում նաև ազգերի, հասարակությունների, երկրների և պետությունների պարագայում: Միայն թե ճատրակի ժամացույցի դրոշակի անկման ընթացքը տեսնում ես, այն երևում է բոլորին, իսկ ազգերի, հասարակությունների, երկրների, պետությունների, ինչպես և անհատների «դրոշակի»՝ կյանքի անկման ընթացքը չի երևում, մանավանդ անգեն՝ հոգեզուրկ աչքով, այլ երևում է հոգու տեսողությամբ ու ի՞ր ժամանակին: Իսկ հոգու՝ տեսողությունը, մաքուր մտքի՝ զգաստությունը, խղճի արթնությունը և ամեն ինչ, որ պետք է այժմյան կյանքի և հավիտենականի համար, լինում է հավատքով: Չկա հավատքը՝ չկան և դրանք, հետևապես և դրանց արդյունքը:

Դրա համար իսկ նայենք մեր ազգի իրավ մեծերին, նայենք մեր սրբերին, նահատակներին, մարտիրոսներին, ճանաչենք նրանց էությունը և վերականգնենք, վերահաստատենք մեր մեջ նրանց սուրբ հավատքը՝ մեր անձնական, ազգային, պետական կյանքում, ըստ այնմ գործելով ու ապրելով նաև հոգուտ մարդկության և ամենաեականը՝ ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ Ա Ս Տ Ո Ի Ծ Ո:

Ուրբաթ, 04 - 09 - 2020թ., ժամը 06:20

ԻՍԿԱԿԱՆ ՈՒ ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԱՊԱՔԻՆՈՒՄ⁷

Վիրուսներ կան, որոնք տարիներով օրգանիզմի մեջ են լինում (օրգանիզմը վարակած են լինում), բայց հիվանդություն կամ զգալի տկարություն չի առաջանում, մինչև ինչ-ինչ պատճառներով *դրանց սաստկացում կամ օրգանիզմի դիմադրողականության (վարակամերժ կարողության) անկում՝ նվազում կամ վերացում չի լինում*: Եվ այս հանգամանքը, այս երևույթը բժշկագիտությունն ապացուցել է:

Իսկ ինչպիսի՞ն է լինում անձի, ազգի, մարդկության վիճակը, երբ իրենց մեջ գոյություն ունեցող վիրուսներն առաջացնում են հոգեկան, գաղափարական ու բարոյական վարակներ, որով և տկարություններ, հիվանդություններ: Ո՞ւն կողմից և ինչպե՞ս պետք է կանխվի այդ վիրուսների ավելացումը կամ եղածների սաստկացումը, զորացումը, որպեսզի դրա պատճառով ու նաև անձի, ազգի (մարդկության) ներքին շեղումների, ներքին խախտումների և դրանից այլասերման պատճառով չառաջանան անձանց կամ ազգերի (մարդկության) հոգեբարոյական ու գաղափարական դիմադրողականության և վարակամերժ

⁷ *Խմբագրի կողմից*. քանի որ միմյանց փոխլրացնող այս և հաջորդ չորս հոդվածներում, ի դեմս COVID 19 (կորոնավիրուս) անվանումը ստացած հիվանդության, հեղինակն իրեն բնորոշ պատկերավոր մտածողությամբ և դիպուկ համեմատություններով դիտարկում է մարմնական ու հոգևոր ախտերի փոխկապակցվածությունը՝ անառարկելիորեն առաջնային համարելով հոգևոր և գաղափարական առողջապահության միջոցով մարդու միտքն ու հոգին ամեն տեսակ վիրուսներից զերծ պահելը, ուստի նպատակահարմար համարվեց այս հինգ հոդվածները հաջորդաբար զետեղել գրքի չորրորդ՝ «Վերադարձ ակունքներին (Չափորոշիչների ուրվագծում և փարոսների տեղադրում)» գլխում:

կարողության տկարացում, անկում, մինչև իսկ վերացում իրենց կործանարար հետևանքներով:

Ղրա համար պետք է այդ վիրուսները հատկապես դրանց տկա՛ր, «խաղա՛ղ» ժամանակ հայտնաբերել, ընդմիջտ վերահսկել, չեզոքացնել ու եթե հնարավոր լինի, իսպա՛ռ վերացնել դրանք: Որի համար, ըստ երևույթին, անհրաժեշտ է հետևողական ու գործնական նպատակաուղղվածություն՝ ծրագիր, բուժման մարտավարություն, ռազմավարություն, կազմակերպություն, կազմակերպվածություն, կառավարում, և դրա համար էլ համապատասխան ազգային պատասխանատվություն, պարտաճանաչություն և կատարել իսկական ղեկավարության իսկական ընտրություն՝ հավատքով, հույսով և սիրով:

Ու երբ մեր ազգն իր բոլոր հարցերը լուծելու, բոլոր խնդիրները կատարելու համար ա՛յս և սրա՛ նման ճանապարհներով ընթանա, այնժամ կունենա ամենակարևորը, էականը՝ Արարիչ Հոր հաճությունն ու օգնությունը, որով և իր ընթացքի առաջ միշտ կանաչ լույս կլինի, և (Աստվածաշնչյան արտահայտությամբ) բոլոր ձորերը կլցվեն, ու բոլոր բլուրները կխոնարհվեն:

Եվ հայ ազգը կհասնի իր բոլոր կարիքների բավարարմանը, իր բոլոր իղձերի կատարմանը, և դա կլինի նաև հօգուտ համայն մարդկության ու ամենա-ամենա կարևորը, իմաստալիցն ու էականը՝ կլինի ի հաճություն և ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ Աստուծո:

10 - 04 - 2020թ., ժամը 00:25

ՎԻՐՈՒՄ, ԱԽՏ, ՍՐՔԱՊԼՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՓՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ինչքանով է մարդը, մարդկությունը, մենք՝ հայերս էլ մեջը, խելացի, տրամաբանող: Մենք կորոնավիրուսից վախենում, զգուշանում, պաշտպանվում ենք և ճի՛շտ ենք անում, դա լավ է: Սակայն մեղքի՞ վիրուսից. մի՞թե նույնն ու ավելի՛ն չպետք է անել, եթե իսկապե՛ս խելացի ու տրամաբանող ենք... ու նաև մի քիչ էլ հավատք մնացել է, կա՛ մեր մեջ:

Աշխարհը խառնվել, իրա՛ր է անցել. մոռացվել կամ հետաձգվել է հազար ու մեկ բան, նույնիսկ այս աշխարհի «սրբություն սրբոց» բիզնեսը. փակվել են ձեռնարկություններ, հաստատություններ, առաջվա պես չեն գործում բանկերը, երկարաժամկետ հետաձգվել են բազում միջոցառումներ, ու անմատչելի դարձել բազմաթիվ զվարճանքներ միայն նրա համար, որ կորոնավիրուսի վարակից մարդիկ փրկեն իրենց թոքերը, այլ օրգանները և դրանով՝ այս աշխարհում կարճ կյանքը:

Իսկ մեղքի՛ վիրուսի վարակից հոգին և դրանով հավերժական կյանքը փրկելու մասի՞ն: Դրա մասին մտածել, մտահոգվել և միջոցներ ձեռք առնել պետք չէ՞: Թե՞ դեռ շարունակում ենք կարծել (փաստորեն, մեր արարքներով, ինչպես 70 տարի մեզ ստիպելով սովորեցնում էին) և մտածել, թե նման հարցադրումը լուրջ չէ՛, գիտական չէ՛, անտեղի՛ է, որովհետև այդպիսի հոգի չկա, որ դրա վարակվելու, էլ չասած դրա մեռնելու կամ ապրելու (այն էլ հավիտյանս ապրելու) մասին մտահոգություն լինի: Եվ այդպիսի մտածողություն կար և դեռևս կա, թեև այս «խելքից պատուհաս» աշխարհը հոգե-«բանների», հոգե«բույժների» բանակներ է պատրաստում, պահում, «գործի» դնում:

Եվ մեծամասնության մտածողությունից դուրս էր մնում հարցը. իսկ եթե իսկապես հոգի կա՞: Եթե մեր ես-ը ոչ թե մեր չոր մնալիք կմախքը, հետոն էլ չոր մնալիք գանգն է (որ ինչ-որ պայմաններում, ինչ-որ ձևով կարող են և մի քիչ էլ երկար դիմանալ ու մեր մնացածի պես շատ արագ հող չդառնալ), այլ մեր իսկական եսը մեր հոգին է՝ անմահ, հավերժական հոգին (միայն թե, ըստ մեր հավատքի, հարցական է, թե դրա հավերժականությունն ի՞նչ «կարգավիճակում» է լինելու՝ հավերժ երանելի՞, թե՞ հավերժ կսկծալի): Ու երբ դարերի՝ ընթացքում այսպես էին մտածում մեր մեծ, մեր սո՛ւրբ նախնիները, մեր բոլո՛ր մատենագիր-հեղինակները՝ ազգի ուսուցիչները, ապա այսօր ի՞նչ անուն տանք մեզ, երբ նրանցից շեղվելով՝ այլևս այդպես չենք մտածում ու ըստ այնմ չենք վարվում ու ըստ այնմ չենք ապրում... Հապա ո՞ւր մնացին մեր խելքն ու գիտությունը. աղբանոցներո՞ւմ կամ նայթ կլաքներո՞ւմ, սաունաներո՞ւմ, կազինոներո՞ւմ մնացին, թե՞ սուտ երազներում...

Եվ աշխարհում, ներառյալ «զարգացած» երկրներում ու մեր հայրենիքում ևս, «COVID 19»-ի երևույթը համարյա նույնն է. պետական-կառավարական ու այլ բազում խորհրդակցություններ, որոշումներ, ամեն տեսակի միջոցառումներ, հերոսական բուժօգնություն ու մարդասիրական բարեգործություններ և այլն, որոնք տեղի են ունենում, թեև համարյա հաստատ գիտենք, որ այդ «կորոնա» կոչվող վիրուսն անցողիկ է, ընդմիշտ չի՛ լինելու, երկար չի՛ նեղելու, շատ երկար չի՛ զրկելու և վնասելու մեզ: Ի՞նչ լավ է, որ այդպես է (how nice), կասեին անդրօվկիանոսյան մեր բարեկամները. ի՞նչ լավ է, որ շուտով դրանից «կպրծենք», արձագանքում ենք և մենք:

Իսկ այն մյո՞ւս վիրուսը, մեղքի՞ վիրուսը (որի մասին նույնպես պետք է գիտենանք), որ համայն մարդկության և մեր ազգի ու երկրի միջից էլ երբեք չի հեռանում և համա՞ռ, խորամանկ ու դաժան հարատև հետևողականությամբ նորանոր կերպերով, մեթոդներով զանգվածային զոհեր է ճարակում. այդ վիրուսի, այդ քրոնիկ, աննահանջ ու քաղցկեղակերպ տարածվող, գործող հոգեսպան վիրուսի դարավոր համավարա՞կը.

ինչո՞ւ ոչ միայն մեր ազգի ու երկրի պատասխանատուների՝ իշխանությունների, հետո էլ քաղաքական ընդդիմադիրների ու նաև գիտնականների և հասարակության լայն խավերի, այլ նաև (ո՛վ զարմանք և ցավ), ըստ էության, (գործնականորեն) հոգևորականության՝ իսկ ուշադրությունը պատշաճորեն չի գրավում: Եվ ինչո՞ւ, ինչո՞ւ չի գրավում, թեև ով-ով՝ հոգևորականները քաջ գիտեն (մրանք պետք է գիտենան), որ իրենց օծումի, կոչումի և ընտրության համաձայն՝ իրենց առաջնային, իրենց անմիջական խնդիր-պարտականության մեջ է մտնում հսկել, թույլ չտալ, որ հայոց հոգիներից նույնիսկ մեկն իսկ կորչի՝ զոհ գնա մեղքի վիրուսի վարակին:

Եվ մի հարց ևս այն մասին, թե ուր են մեր խելքն ու տրամաբանությունը, մեր դատողությունն ու արդարամտությունը, և այս դեպքում նաև ո՞ւր են մեր խիղճն ու կոչումին մեր հավատարմությունը... և ո՛չ թե նախաձեռնությունը միայն բիզնեսի մեջ, այլ նախանձախնդրությունը, նախևառաջ հավատքի՝ գործերի մեջ... Այս վիճակում ազգի ո՞ր զանգակատները պարտավոր են անհապաղ ահազանգել. հայոց խիղճն ու ազգային ինքնազգացողությունը զգաստացնել, թույլ չտալ, որ խամրի, նվաղի, մեռնի, մանավանդ ազգի աշխարհիկ ու հոգևոր ղեկավարների՝ պատասխանատուների՝ խիղճն ու ազգային ինքնագիտակցությունը:

Ակնհայտ է, որ Աստծուց շա՛տ բան ունենք խնդրելու, բայց ըստ երևութին շատ քիչ ենք խնդրում կամ այն չենք խնդրում, որ պետք է խնդրենք և կամ մաքուր սրտով չենք խնդրում:

Եվ ո՞ւր նայենք, որ ճիշտը տեսնենք, ընդօրինակենք, հետևենք, եթե ոչ մեր մեծերի, մեր սրբերի, մեր վասն հավատո և վասն հայրենյաց բյուրավոր նահատակների կյանքին ու ըստ այնմ ապրենք, ընթանանք Տիրոջ ճանապարհով՝ հեռու նայթկլաբներից, անառականոցներից, կազինոներից ու խաղամոլությունից և նման այլ մոլություններից, վարակներից, կորստյան թակարդ փորձություններից, որ ավելացնում են

եղած նյութապաշտությունը, շահամոլությունը, կոռումպացվածությունը ու նաև կորստաբեր այլասերությունը...

Եվ ո՞ւմ խնդրենք ու հավատանք, որ կհաղթահարենք ամեն տեսակի վիրուսների վտանգները և հոգով ու մարմնով, հոգեպես ու ֆիզիկապես կփրկվենք, վերելք կապրենք, կբարձրանանք: Ո՞ւմ, եթե ոչ մեր հավատքի Ձորագլխին՝ փորձություններից ու փորձանքներից փրկող, իր լույսին ու հույսին արժանացնող Աստվածորդուն՝ մեր մաքրասիրտ, հետևողական ու հարատև հավատարմությամբ Աստվածաշնորհի հավատքին:

Եվ ի՞նչ է սա: Սա մեր ազգային համաժողովրդական ու պետական գոյության՝ հավատք, գիտակցություն, ռազմավարական նպատակ և դրանցով *կյանքի՝ ապրում է*: Չկա սրանից ավելի կենսականը, պետականը, քաղաքականը, ռազմավարականը և ուրիշ ի՞նչ էլ լինի, քանի որ այսպիսի կյանքի ապրումը երկնապատգամ է՝ երկնահսկողությամբ ու երկնապաշտպանվող է՝ դեպի անանց հաջողություն, երջանկություն ու երանություն հավիտյանս հավիտենից:

Փա՛ռք այն մեզ պարգևող Սուրբ Երրորդությանը՝ Աստծուն:

Երեքշաբթի, 26 - 02 - 2020թ., ժամը 23:50

ԿՈՐՈՆԱՎԻՐՈՒՍԸ 2020 ԹՎԱԿԱՆԻՆ

Կորոնավիրուս կոչվող համավարակի աշխարհատարած լուրը, սկզբում մեծ մասամբ անհավատալի, շատ արագ դարձավ ակնհայտ հավատալի ու ենթարկվեց համապատասխան վերաբերմունքի մեծագույն թվով մարդկանց ու համարյա բոլոր երկրների կողմից:

Եվ սարսափը տիրում է՝ օրավուր աճ վարակվածների և վարակի պատճառով մահացածների: Սակայն կառավարությունների սարսափը, ըստ երևույթին, մեծ է ոչ միայն հիվանդացածների և կյանքից հեռացողների հարաճուն թվի համար, այլև տնտեսությունների վնասների, ձեռնարկությունների շահի

պակասեցման, բյուջեների նվազման, գործազրկության ավելացման ու նման այլ բացասական երևույթների համար...

Եվ աշխարհում միլիոնավոր վարակվածների և մահերի կտրուկ աճի դեմ հանդիման ի՞նչ են առաջարկում Առողջապահության համաշխարհային կազմակերպությունը և առողջապահական ազգային ու այլ հաստատություններ, որոնք առայժմ հիմնականում վիճակագրությամբ են զբաղվում, կարծիքներ են հայտնում և համավարակի դեմ դեղամիջոցների փնտրտուքի մեջ են՝ առայժմ հանգելով միայն առաջարկների վիրուսից հիմնականում անձի ձեռքի, դեմքի, շնչառության ու նաև շրջապատի պաշտպանության վերաբերյալ, որը և արվում է:

Իսկ շատ ավելի երկար ժամանակից ի վեր գոյություն ունեցող և բժշկագիտության կարողությունից դուրս մնացող ու անհամեմատ ավելի տարածված ու ավելի կորստաբեր *մեղքի՝ համաճարակի* դեմ, որը երկար դարերի ընթացքում միլիոնավոր կյանքեր է հնձում՝ ոչ միայն մարմնապես, այլև հոգեպես, որևէ միջոց տրամադրվում է կամ օգտակար խորհուրդ տրվում է այս աշխարհի ղեկավարների ու ամեն տեսակի պաշտոնեության կողմից, թե ինչու և ինչպես պետք է *ախտահանվել, պաշտպանվել և մանավանդ կանխարգելել*՝ այլևս մեղքի ախտահարման չենթարկվելու համար:

Երկրների ղեկավարները, հոգևոր իշխանավորները և մտքի տիտանները՝ ակադեմիկոսները, պրոֆեսորները ու այլ մտավորական բարձունքների հասածներն էլեկտրոնային կամ այլ զանգվածային լրատվամիջոցներով պատշաճ բացատրություններ, նախազգուշացումներ, խորհուրդներ, հորդորներ, հրահանգավորումներ տալի՞ս են մարդկանց զանգվածներին, մանավանդ գիտակցորեն ախտահարվողներին սպասվող հետևանքների՝ պատիժների մասին: Խոսո՞ւմ, զգուշացնո՞ւմ են մարդու իսկական ես-ի անվերականգնելի՝ կորստի մասին, թե ինչպես կարելի է չենթարկվել այդպիսի ողբերգության (ուրիշ բառ չգտանք, ողբերգություն բառն էլ անկարող է ներկայացնել կորստի, խորտակման մեծությունն ու ահավորությունը):

Բայց ո՞վ կարող է մարդուն, ազգերին, մարդկությանն այդպիսի վիրուսի՝ մեղքի քրոնիկ ախտահարումից ախտահանել և բուժել, եթե ոչ Երկինքը, այն էլ ո՛չ թե որևէ հեղուկով կամ կրակով կամ ինչ-որ դեղորայքով, այլ ***ողորմածությամբ և ներումով***:

Այդպես է լինում, երբ Երկնային Հայրը ներում է մարդկանց՝ նրանց խոհերով, խոսքերով ու արարքներով կատարված մեղքերը, մեղանշումները, որով այնժամ նրանք ախտահանվում, բուժվում են նույնիսկ ամենասարսափելի ու ամենակորստաբեր վարակից՝ մեղքից...

Ու երբ այդ է միակ միջոցը, միակ հնարավորությունը փրկվելու և փրկելու նաև մեր երեխաներին, թոռներին ու մատաղ սերունդներին այդ քրոնիկ ու ամենակորստաբեր վարակից, մենք արդյոք դիմո՞ւն ենք այդ միջոցին: Ցուցաբերո՞ւն ենք նվազագո՛ւյն իսկ տրամաբանություն, ողջամտություն, էլ չասած՝ սեր ու երախտագիտություն՝ բազումողորմ Արարիչ Հոր նկատմամբ և խնդրելու ոչ այլ ինչ, քան հավերժական փրկություն: Խնդրելու հավերժական այն կեցությունը, գոյությունը, որի արժանիքի, լույսի, երանության մասին մարդկային ամենայն զարգացմամբ իսկ անհնարի՛ն է ըմբռնել ու բարձրագո՛ւյն իսկ լեզվամտածողությամբ արտահայտել:

Կիրակի, 05 - 02 - 2011թ., ժամը 20:50

ՀԱՄԱՃԱՐԱԿԻ ՊԱՏՃԱՌԻ ՃԱՆԱԶՈՒՄԸ՝ ՕԳՏԱԿԱՐ, ՀԱՂԹԱԿԱՆ

Քողարկում՝ կանուֆլյաժ, գաղտնիությունն ու ապակողմ-
նորոշում, թվում է՝ սրանք ռազմական նշանակության միջոցներ
են և կիրառվում են կամ կարող են կիրառվել հակառակորդ
զորքերի միջև, ու եթե նրանք առավել «զարգացած», կարողու-
նակ ու կազմակերպված են, ապա ի վիճակի են լինում նաև
գործածելու միկրոբները, վիրուսները՝ անչափ փոքր մարդկա-
յին տեսողության համար, և դա կատարում են՝ ի զարմանս և ի
վնաս մեզ բոլորիս՝ մարդկությանը...

21-րդ դարասկզբին աշխարհի զարգացած առողջապա-
հությանը շատ երկրներում՝ մի դեպքում մի քիչ ուշ, մի դեպ-
քում՝ բավականին շուտ, ճանաչվում, հաստատվում էր տարվա
գրիպի վիրուսի շտամն ու ըստ այնմ՝ պատրաստվում էր դե-
ղորայք, որը բազմահազար մարդկանց կյանքն էր փրկում կամ
թեթևացնում:

Սակայն այսօր բժշկագիտությունն ու գիտական կոչում-
ներով բժիշկներն անգոր են կրկնելու իրենց նախորդ հաջո-
ղությունը՝ բնորոշելու արդեն իսկ ավերներ գործող գրիպի
հատկանիշները՝ շտամը, ու ըստ այնմ, արագացված կարգով,
արտադրել անհրաժեշտ դեղը՝ կանխարգելելու և փրկելու մա-
հից կամ առողջական լուրջ բարդություններից ազգաբնակչու-
թյան զգալի մասին: Ինչո՞ւ: Որովհետև անգն աչքով անտեսա-
նելի այդ անարյուն, անուղեղ մանրէները՝ վիրուսները, «զգա-
լով», որ իրենց հատկությունը հայտնաբերվել և համապա-
տասխան դեղերի մշակմամբ ու կիրառմամբ իրենց ավերիչ
գործողությունը կասեցվել է, որոշ ժամանակից հետո նոր վա-
րակահարույց հատկություններով են սկսել իրենց գրոհը կա-
նանց ու արանց, տարեցների ու երիտասարդների, ունևորների

ու չունևորների և ղեկավարների, պաշտոնատարների ու շարքայինների վրա:

- *Իսկ չէ՞ր կարելի կանխատեսել դրանց փոփոխությունն ու ըստ այնմ նախապատրաստվել համապատասխան դեղորայքի արտադրությանը:*

- Գիտնականներն ասում են՝ ո՛չ, անկարելի էր կանխատեսել, թե ինչպիսի տարբերությամբ ու նոր հատկություններով են կատարելու տվյալ տարեշրջանի իրենց հարձակումը:

- *Ի՞նչ է, այդ «անարյուն ու անուղեղ» մանրէները մարդկանցից և նրանց միջի գիտնականներից ավելի «խելացի՞ են», որ կարողանում են իրենց հաջորդ հարձակումը քողարկել և դրա գաղտնիությունը պահելով՝ ապակողմնորոշել ու հանկարծակիի բերել զարգացման այսքան բարձր սահմանների, այսքան մեծ նվաճումների հասած այս աշխարհին՝ հարվածելով նրան և նորանոր զոհեր պատճառելով:*

- Տարօրինակ է, զարմանալի ու անհավատալի, բայց փաստը մնում է փաստ՝ ապացուցված մարդկային առաջավոր գիտությամբ, որը, սակայն, անզոր է առ այսօր ոչ միայն այդ չարիքի առաջն առնել ու պաշտպանել մարդ էակին, այլև անզոր է բացատրել, թե ինչն է այդ անարյուն, անուղեղ ու անզեն աչքով անտեսանելի մանրէներին ***մարդկության ոխերիմ և շատ դժվարհաղթահարելի թշնամի դարձնում:***

- *Ու եթե բժշկագիտությամբ դա չի լինում բացատրել ու առավել ևս՝ հաղթահարել, ապա գուցե փիլիսոփայությամբ այդ արվի... Բայց, ըստ երևույթին, դա՛ էլ չի լինում գոնե մինչև հիմա: Ի՞նչ անել:*

- Ինչ անե՞լ. դիմել հավատքին, որը միշտ պետք է արվի: Հավատքով մոտենա՞նք հարցին, հավատքով մտածենք այդ մասին, որպեսզի լա՛վ հասկանանք, լա՛վ ճանաչենք այդ վիրուս կոչվող թշնամուն, ինչպես և դրա ծագումը: Եվ ճանաչենք մեր վրա հարձակվելու նրա դրդապատճառը և գուցե նաև դրա ուղղորդողին՝ չարիքի հորը:

- *Իսկ ինչպե՞ս հասկանանք, ճանաչենք այդ չարին:*

- Դա անկարելիի չափ դժվար է և միաժամանակ՝ բավականին դյուրին:

Սակայն դրա մասին բավականին խոսել ենք արդեն և դեռ կխոսենք: Մինչ այդ, գալով վարակին, մինչև դրա վիրուսների հատկությունների՝ շտամի ճանաչումը, սահմանումը և ըստ այնմ՝ դեղորայքի, պատվաստումների հայտնաբերումն ու պատրաստումը, եթե անպայման ուզում ենք փրկվել այդ չարիքից, այդ դեպքում զորացնենք, կոփենք մեր օրգանիզմները ճիշտ սննդառությամբ, կենցաղավարությամբ և մարզումներով՝ առանց թուլացնելու և տկարացնելու դրանք նաև մեր տարբեր չարաշահումներով, ինչ էլ թե՝ հաճելի են: Թվում է, թե հաճելի են, սակայն կամք, գիտակցություն և խիղճ ցուցաբերելու պարագայում կհասկանանք, որ *այն, ինչ վնասակար է մեր անձին (նաև մեր շրջապատին) և մինչև իսկ մահաբեր է, չի՛ կարող և չպետք է լինի հաճելի:*

Եթե սա համոզիչ չէ, այդ դեպքում պետք է պարզաբանել, թե ինչ է հաճույքը, հաճելի կոչվածը, բայց պարզաբանել ո՛չ թե ունայն գիտությամբ, այլ հաստատուն, հավերժական հավատքի՝ գիտությամբ:

Ու այդ, ինչպես նաև վերոնշյալ բոլոր երևույթների պարզաբանումը ու ըստ այնմ պաշտպանվելու և հաղթելու համար ամեն հարկ եղածը պետք է կատարի հատկապես ազգի հոգևոր ու աշխարհիկ ղեկավարությունը ու ըստ այնմ էլ գործի: Իսկ եթե դա շարունակում է չկատարվել, *ազգն անհապաղ պետք է անլռելիորեն ահազանգի...*

* * *

Առանձին նշում.

Շուրջ տասը տարի առաջվա՝ 2011 թվականի փետրվարի այս գրությանն այժմ՝ 2022 թվականին, անդրադառնալու և հրատարակության պատրաստելու կապակցությամբ հարց առաջացավ. մի՞թե դրանում արտահայտված դատողությունները նաև ներկայիս մեծագույն համավարակ COVID 19-ը երևույթին չեն վերաբերում:

Մի՞թե այդ երևույթը ժամանակի և տարածության մեջ ինչ-որ օրինաչափության չի՞ առնչվում:

Եվ մի՞թե այս ու նման հարցերի պարզաբանման ավելի հետևողական ու հանգամանորեն շարունակումը գերիմաստալից և շատ կարևոր չէ:

20 - 05 - 2012թ.

ՀՈԳԵՎՈՐ ՎԵՐԱԿԵՆԴԱՆԱՑՈՒՄ (Реанимация)

Հայության, հայ ազգի և հայրենիք Հայաստանի հոգևոր, գաղափարական, բարոյական, կրթական, մշակութային ու գիտական (ներառյալ հայագիտական) վիճակը մեծ մասամբ այնպիսի անկման մեջ է, որ դրա վերականգնումը վաղուց ի վեր պահանջում է ***վերակենդանացում՝ քրիստոնեական (բայց իրական) հավատքի բուժմամբ:***

Հետևապես հայության ու հայրենիք Հայաստանի հոգևոր, գաղափարական ու ըստ այնմ՝ Բարոյական Ազգային Առողջապահության (ՀԳԲԱԱ) կազմակերպումը ազգային ու հատկապես պետական էական պարտականություն-խնդիր է, որը ներկա պայմաններում պահանջում է անհապաղ ու անպայման որակյալ կատարում:

Սակայն այս իրականության ճանաչման պարագայում էական հարց է առաջանում. ազգի պատասխանատուները ե՞րբ են սկսելու այդ ՀԳԲԱԱ-ի կազմակերպումն ու գործարկումը. չէ՞ որ խնդիրը վերոնշյալ ու նման բնագավառների վերակենդանացմանն է վերաբերում ոչ թե որպես ՄԱԿ-ի կամ միջազգային այլ կազմակերպության կամ էլ այս աշխարհի հզորների, այլ որպես Երկնային պահանջ:

Այդ առումով (ինչպես և շատ այլ առումներով) արդար, էական ու օգտաշատ է նկատի ունենալ, որ հայության մեջ, հայ կյանքում Երկնային Բանականության կենդանի, պարզ, հստակ

արտահայտության համար պահանջվում է ժողովրդի և հատկապես հոգևոր ու աշխարհիկ առաջնորդության շիտակություն, որով և **Աստվածային ներշնչում**:

Կարո՞ղ ենք մենք մեր այս վիճակում ունենալ այդ **ներշնչումը**: Եթե ո՛չ, ի՞նչ պիտի անենք ու նաև չանենք՝ այն ունենալու համար: Ու այդ ունենալու մասին մեզ ո՞վ կասի, կտեղեկացնի, կխրատի, եթե ոչ Աստվածային Խոսքը՝ Աստվածորդու Ավետարանով և Խաչի Խորհրդով:

- Ուրեմն՝ մեզ ամեն ինչ ասվա՞ծ է, հայտնի՞ է, պա՞րզ է:

- Բարեբախտաբար, այո՛: Ասվա՛ծ է, հայտնի՛ է, պարզ է և մեզ շատ մոտ է:

- Բայց չի՛ երևում, չենք տեսնում, առնվազն մեր զգալի մասը: Եվ ինչո՞ւ չենք տեսնում, ի՞նչ անենք, որ տեսնենք:

- Մաքրենք մեր սրտերը, որը ոչ մի «քիմնաքրմամբ» հնարավոր չէ, բայց հնարավոր է Տիրոջ ողորմածությամբ շնորհված հավատքի ապրումով, հավատքի գործերով և դրանց արդյունքով՝ նաև հոգու տեսողությամբ:

Կիրակի, 15 - 09 - 2013թ., ժամը 09:00

ԾԱՆԵԱ՝ ԶՔԵԶ (Ճանաչի՛ր քեզ)

Եթե դա՝ մեզ ճանաչելը չկա՛, ուրեմն, մեզ համար ո՛չ մի բան չկա:

Եթե ես ինձ չճանաչեմ, ո՛չ մի բան չեմ կարող ճանաչել, որ կա: Ու եթե ես ինձ չհաստատեմ, ո՛չ մի բան չեմ կարող հաստատել (ստեղծել, գոյացնել)՝ որպես մարդ, որպես հայ և որպես ընտանիքի (տոհմի) անդամ:

Եվ իրական ինքնաճանաչումն ու ինքնահաստատումը ծնվում են հավատքով, հոգու իմաստությամբ և ապրում դառնում հոգեկանությամբ, զաղափարականությամբ, բարոյականությամբ ու ավարտվում հոգու անմահությամբ, երբ ամեն ինչ փոխվում է, և որտեղ ամեն ինչ այլ է:

Հայ իմաստասիրությունը հայ կյանքի գոյության կարևորագույն պայմաններից է համարել հայի ինքնաճանաչումը: **«Ծանեա՛ զքեզ** (ճանաչի՛ր քեզ)», - ասել է հայ իմաստասիրությանը հոգեհարազատ Բարսեղ Կեսարացի Մեծը:

Ավելացնենք. **«Ճանաչի՛ր քեզ, որպեսզի ապրես մարդավայել ու հայավայել»:**

Եվ ճանաչումն սկսվում է հոգեկանից.

- **Հոգով ու սրտով ճանաչի՛ր** քո հավատա՛նքը, այն, ինչին հավատացել են քո նախնիները և պաշտպանել ու պահպանել են, որի արդյունքում էլ դու այսօր կաս և հայ ես: Ու եթե դու էլ այն պաշտպանես ու սրբությա՛նբ պահպանես, կլինես նաև վաղը հայ և ընդմի՛շտ, հավերժ երանելի:

- **Ճանաչի՛ր** քո նախնյաց պատմությունը՝ հայոց պատմությունը (մարդկության պատմության հետ միասին):

- **Ճանաչի՛ր** հայ հոգու և մտքի մշակների արտացոլումները՝ հայ մշակույթը (համաշխարհային հետ միասին):

- **Ճանաչի՜ր** հայության ու նրա պետականության վերելքների ու անկումների, առաջընթացների ու հետընթացների խորքային պատճառները (համամարդկայինի հետ միասին):

- **Ճանաչի՜ր** հայկականության հոգևոր գործոնը, որը լուսավորում, բացում է միտքը, հարստացնում և զաղափարականացնում, բարոյականացնում, վեհացնում է հայ մարդկային-ազգային կյանքը՝ բարի, ստեղծագործ, կառուցողական և միշտ վերընթաց գործերով... մինչև հավերժություն:

15 - 10 - 2010թ.

ՄԵՐ ԻՆՔՆՈՒԹՅՈՒՆԸ (Ինչքանով է պաշտպանվել և պահպանվում)

Հայ ազգի Աստվածատուր օրրան Հայաստանը, գտնվելով մարդկության երկու աշխարհների՝ Արևելքի ու Արևմուտքի թե՛ սահմանագատման և թե՛ միացման գոտում, հայ ազգը թե՛ Արևելքից է առել, սնվել ու տվել նաև Արևմուտքին և թե՛ Արևմուտքից է առել, սնվել ու տվել է նաև Արևելքին: Եվ տվել է սրտաբաց, հարազատությամբ, սակայն առնելիս իր մարդկային-ազգային *մաղով՝ մաղել, ֆիլտրով՝ ֆիլտրել, զտել է* իրեն մատուցվածը կամ իր փնտրածն ու վերցրածը: Հայությունը՝ որպես մարդկության հարազատ մասնիկ-անդամ, միշտ հարաբերվել, գործակցել ու առել-տվել է, սակայն երբեք չի հափշտակել, չի գողացել, այլ ստացածի համար ըստ արժանվույն փոխհատուցել է, վարձատրել է՝ նաև այդ հարաբերություններում տեսածը չկապկելով, այլ ամեն ներմուծածն ազգային հոգևոր, զաղափարական և բարոյական մաղերով անցկացնելով, մաղվածը՝ արդեն որպես իրեն հարազատ մարդկային տարատեսակ, բեղմնավորել է իր ազգայինով և ստեղծագործաբար բազմացրել, կիրառել ու նաև տարածել է: Մի բան, որ միշտ ու ամենուր պետք է արվի:

Իսկ այժմ ինչպիսի՞ն է վիճակը:

Հայության շուրջ երկու երրորդի (որ Հայրենիքից դուրս Սփյուռք է դարձել) մեծ մասը երկար ժամանակից ի վեր ձեռքերը վեր բարձրացրած, օտարի ու խորթի ազդեցության տակ հանձնվում է: Եվ մինչ Հայրենիքի մեկ պատառիկի վրա կազմավորված Հայաստանի Հանրապետությունում գոյատևող հայության մեկ երրորդի մեջ ներմուծվող նյութական համարյա ամեն ինչ (մանկահասակ երեխաների խաղալիքներից մինչև մեծահասակների պերճանքի առարկաներ) մասնագիտական բավականին մանրակրկիտ ստուգման է ենթարկվում՝ բացահայտելու և թույլ չտալու համար վնասակարի մուտքը երկիր, ապա այն ներմուծվողը, որ ոչ թե մեր հազնելու, մեր որովայնը լցնելու, մեզ զարդարելու կամ մեր հարմարությունն ավելացնելու համար է, այլ նտնում է մեր հոգիների, մտքերի, բարոյական արժեքների, գաղափարական ըմբռնումների ու ըստ այդմ՝ կենցաղավարության մեջ, կարծես թե մեր անհոգությամբ, անտարբերությամբ ու չզիտես ուրիշ ինչով՝ թողնված է դարձյալ օտարին ու խորթին, սակայն թողնված է նաև ու կարծես ավելի մեծ չափով թշնամուն և չարին:

Այսպիսով, ստացվում է, որ մեր կյանքը՝ հայի արժանավայել՝ կյանքն ապահովելու խնդրում հայրենաբնակներս ոչ միայն ձեռքներս վեր ենք բարձրացրել, ինչպես արտերկրի մեր եղբայրների ու քույրերի ճնշող մեծամասնությունը, այլևս հնարավոր դարձնելով պղծության վարակների մուտքը մեր մեջ՝ ախտահարում ենք մեզ, մեր երեխաներին, թոռներին, սերունդներին ու նաև ազգի ապագան:

Ինչո՞ւ: Ինչո՞ւ ենք հայտնվել այս թշվառ, կորստաբեր ու նա՛ն անպատվաբեր վիճակում:

Ինչո՞ւ, որովհետև զգալիորեն վնասվել, կենսագրկվել է մեր հոգեկան ու դրանից բխող և դրա վրա հիմնված գաղափարական ու բարոյական վարակամերժ կարողությունը, մեր հայկական օրգանիզմի մարդկային-ազգային իմունիտետը՝ իմուն համակարգը

Որովհետև խաբվել ենք. կուլ ենք տվել խայծը՝ առաջադեմ, հզոր, հարուստ և արդար կոչված կողմերի «խրատներն»

ու խոստումները... Օրինակ, երբ նրանց իսկ ջանքերով ու «օգնությամբ» փչացրել, վերացրել կամ ձևական ենք պահել մեր հայրերի հոգևոր, գաղափարական և բարոյական ազգային մաղերը, ֆիլտրերը, որոնցով են հարազատի և բարու ճանաչումը, ընտրությունը, ընդունումը, որով և վերընթացը դեպի իսկական կյանք:

Օտար ու խորթ կողմերից օրինակներ ենք վերցնում, որոնց զգալի մասը մեզ համար վնասակար է: Սակայն մեր նման ուրիշն էլ կա, որ օրինակներ է վերցնում, այն էլ շատ, սակայն դրանք (մեզ նման, ինչպես և մենք) ստեղծագործաբար զարգացնում, կիրառում և դրանց սկզբնաղբյուրներին էլ (ոչ մեզ նման) թանկ վաճառում է՝ ամեն տեսակի տեխնիկականից մինչև ամեն տեսակի գյուղատնտեսականը, էլ չասած քաղաքական, տնտեսական, ֆինանսական ու այլ գաղափարների, տեսությունների փոխանցման, տարածման մասին: Բայց իր հավատամքին ու այն վաճ, կիրառական պահող խորհրդանիշներին, ծեսերին, ավանդույթներին հազարավոր տարիներ հավատարիմ է մնացել:

Ու եթե ինչ-որ պատմական շրջափուլում գերարտակարգ պայմանների կամ կենսական անհրաժեշտության բերումով շեղվել է, ապա առաջին իսկ առիթով մեծագույն մախանձախնդրությամբ ուղղվել, ինքնահաստատվել, վերականգնվել է ավելի մեծ զորությամբ ու արդյունատվությամբ: Եվ դա արել է մեծ մասամբ նույնիսկ անհայրենիք, պետականագուրկ ու ոչ բարյացակամ պայմաններում: Շատ անգամներ անիծվել է, ճնշվել, հարստահարվել, տառապել, նույնիսկ կոտորվել է, սակայն պահպանել է իր հոգևորն ու գաղափարականը, որ շատ դեպքերում իր ամբողջության համար կարող էին լինել ոչ լրիվ հասկանալի և հաճախ էլ՝ արհամարհելի ու դատապարտելի իր համատարած, զանգվածային բնույթ կրող ծիսակատարումները, տոնակատարությունները և նույնիսկ հազմվածքը, սննդառությունը ու մասամբ նորին:

Նա իր արտաքինով ու արարքներով շատ հաճախ դուրեկան չէր տիրական շրջապատին, բայց լուռ կրոն էր այդ

անդուր լինելու հետևանքները՝ հավատարիմ մնալով իր հավատամքին ու ինքնությանը:

Մեր ժամանակներում էլ նրան իր երկրում, ինչպես և Եվրոպայի, Ամերիկայի ու այլ մայրցամաքների երկրներում կարելի է տեսնել սև գույնի տաք զգեստով, թաղիքե ծանր գլխարկով երթևեկելիս, նույնիսկ ամառային շոգ եղանակին: Կարելի է տեսնել նաև հատուկ պատրաստված սննդամթերքը որոշակի խանութներից միայն գնելու՝ ինչ-որ տեղ բարդ, դժվար և ինչ-որ չափով թանկ արժեցող սովորույթը:

- Արդյոք բոլորն են հետևել ու այժմ էլ հարյուր տոկոսով պահողն են այս ավանդույթները:

- Ո՛չ հարյուր տոկոսի կողմից, սակայն դրանք պահպանվում են մեծամասնության և մի «կրիտիկական» զանգվածի (թվի) կողմից, որն ապահովում է մի կենսական անհրաժեշտություն ամբողջ ազգի համար:

Եվ որոշ ժամանակներ առաջ մեր ազգի՝ հայության կողմից էլ գոյություն ունեւ որոշակի նպատակով այդպիսի դրություն ու այդպիսի վերաբերմունք, սակայն ձևով մոտավորապես մնաւ, իսկ բովանդակությամբ բոլորովին այլ՝ Քրիստոսակոչ՝ կատարյալ, ձգտող ու անհաղթահարելի: Ու եթե նորից ցուցաբերենք, կիրառենք այդ մեր վերաբերմունքը, նորից կամրանանք, կդիմանանք ամեն ինչում, կապահովվենք և կարժանանանք նույնիսկ աննախադեպ բարձունքների՝ մարդկության մեջ ու Արարիչ Հոր առաջ:

Ի վերջո, երկաթը պողպատի վերածելու համար ընդամենը 0,3-1,2% ածխածին է ավելացվում: Ու երկաթը դառնում է պողպատ՝ շատ ավելի կարևոր հատկություններով ու շատ ավելի մեծ կիրառությամբ: Իսկ պողպատն էլ հրակայուն, ժանգակայուն կամ այլ անհրաժեշտ հատկություններով օժտելու համար նույնպես շատ փոքր չափով (բայց ճիշտ) բաղադրամասերի հավելումներ է պահանջվում...

Կյանքը, պատմությունը որոշակի ընկալմամբ ցույց են տալիս, որ վերոնշյալը վերաբերում է նաև մարդկանց ու ազգերին: Այլ ձևով ու այլ հարթության վրա լինում է նաև դրանց

պարագայում, երբ նրանք հասունանում են (արժանի դառնում), և նրանց անողներ են ուղարկվում (անողներով են շնորհվում):

Եվ դա մեզ՝ հայությանը, հայ ազգին էլ է վերաբերում... Ու այդ մասին ազգի հոգևոր զանգերը վաղուց են ղողանջում. միշտ կոչում, ազդարարում են և հիշեցնում: Բայց ժամանակն անցնում է, և ի՞նչ պետք է անենք, որ մեր հոգու լսողությունը բացվի՝ ինչպես և տեսողությունը: Այլապես ինչպե՞ս հաղորդակցվել մեր Տիրոջ հետ: Իսկ առանց այդ հաղորդակցության ինչպե՞ս ապրել, գոյատևել և բարձրանալ...

15 - 09 - 2009թ.

ԴԻՑՈՒՔ, ՄԻ ՊԱՀ (Վերաբերում է ավելի շատ մեր անհավատներին)

Դիցուք, մի պահ (մեղա՛, մեղա՛) պատկերացնենք ու ընդունենք, որ Աստված կա՛: Եվ կա՛ այնպիսին, ինչպես Աստվածաշունչ մատյանում՝ Նոր ու Հին Կտակարաններում է, ու ըստ այնմ հավատացել են ու այդ հավատքով ապրել, գործել, պայքարել, ու երբ հարկ է եղել, այդ հավատքով ու այդ հավատքի համար նահատակվել, մարտիրոսացել են մեր միլիոնավոր ազգակիցները, որի մասին խոսում, փաստում է մեր ու համաշխարհային պատմագիտությունը, շատ ուրիշ աղբյուրներ, բայց ամենահիմնականը՝ խոսում և փաստում է մեր հավատքը, որով և՛ մինչև այսօր մեր գոյություն ունենալը և դեռ ապագայում ևս գոյություն ունենալու մեր հույսը:

Ուրեմն, եթե թեկուզ մի՛ պահ, դիցուք (մեղա՛, հազա՛ր մեղա), ընդունեցինք, որ Աստված կա՛ Արարիչ հզոր, արդար, բարի ու ամենակալ և ամենահաս, ապա Նա Իր արդարությամբ ու ամենազորությամբ ի՞նչ պետք է անի մեզ (ինչպե՞ս վարվի մեզ հետ)՝ տեսնելով մեր արածները, որ ըստ Իր պատգամների՝ մենք չպետք է անեինք, և մեր չարածները, որ ըստ Իր պատգամների՝ պետք է անպայման անեինք:

Մեր նախնիները հոգու Աստվածաշնորհ տեսողությամբ, հանճարով, կարողությամբ Աստվածորդու տաճարներ կառուցեցին, որտեղ աղոթում, հոգով հաղորդակցվում էին Նրա հետ և կյանք ունենում, իսկ մենք մեզ պարտադրված հավատամերժության 70 տարիների մեծ մասի ընթացքում դրանք անարգեցինք, պղծեցինք և կամ կործանեցինք (թեև դրանք էապես անբիծ, անկործան են): Եվ դա երբեմն արեցինք ավելի մեծ ջանասիրությամբ ու հրժվանքով, քան օտար նվաճողն էր արել: Մինչև իսկ փորձեցին ծաղրուծանակի ենթարկել, բամբասել Աստուծո Միածին Որդուն՝ մեր ու համայն մարդկության Փրկչին, հալածեցին, տանջեցին ու սպանեցին Նրա հոգևոր ու աշխարհիկ հավատարիմներին, հետևորդներին ու սպասավորներին: Նրանցից ոմանք էլ սարսափազդու սպառնալիքների ազդեցության տակ այլասերվեցին ու ի չարս գործածվեցին:

Այդ և դեռ նման բազմաթիվ հանցանքների համար Աստված ի՞նչ կանի մեր ազգին, մեզ: Ի՞նչ անի, որ արդար լինի:

Մեզանից ամեն մեկն ի՞նչ կաներ, եթե այդ չար, ահավոր, զազրելի գործերի մի փոքր մասն իսկ մեր անձերի դեմ արվեին, և մենք կարողություն ունենայինք հատուցելու:

Այս մտածումներով, այս ճշմարտությունն ի մտի ունենալով և դրա նշանակությունն ու հետևանքները հասկանալով՝ մեծ հավանականությամբ կհասկանանք նաև մեզ: Ո՞վ ենք մենք: Ի՞նչ ճանապարհ ենք անցել: Ի՞նչ վիճակում ենք գտնվում այժմ: Ո՞ր է տանում մեզ այս վիճակը: Եվ հավատքով ի՞նչ պիտի անենք այսուհետ, որպեսզի դառնանք մեր նախնիների, մեր մեծերի, սրբերի, նահատակների արժանի ժառանգորդները և իրական *կյանքն* ունենանք ազգովին՝ մեր ապահով, արժանապատիվ և կենսունակ Հայաստան հայրենիքում՝ ի հաճություն մեր նախնիների ու ամենաեականը՝ մեր *Արարիչ Հոր` Աստուծո:*

Հայ ազգային ու պետական ռազմավարական (և դեռ դրանից էլ հեռահար ու ավելի նշանակալից) նպատակը՝ ներքին ու արտաքին քաղաքականությունը և դրանց իրագործման

համահայկական ջանքերը, մի՞թե այդպիսի *կյանքի* ստեղծման համար չպետք է լինեն:

15 - 10 - 2006թ., ժամը 09:30

ԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայության ազգային (և դրան առնչվող ամեն ինչի) կայացման գրավականը Աստուծո հավատքն է՝ Ավետարանով և Խաչով:

Հայությունը չի՝ կարող կայանալ և կայացնել համախումբ, կազմակերպված, ժողովրդավար, զարգացած, գորեղ, մրցունակ, պաշտպանունակ, անվտանգ, բարգավաճ և համայն հայությամբ բնակեցված հայրենիք ու պետություն, եթե չփոխի իր բնածին հոգեկանությունից շեղված այսօրյա իր աշխարհըմբռնումը և իր արժանավայել գոյության համար չկառուցի իր կյանքը որպես հավատքին լիովին հավատարիմ ազգ: Հայությունն այդպիսի համախմբում, ապահովություն և վերելք կարող է ունենալ՝ ճանաչելով, ընդունելով ու ապրելով ըստ իր Հայ Ազգային Գաղափարախոսության (ՀԱԳ)⁸, որը բխում է և հիմնված է Աստուծո հավատքի վրա՝ Հիսուս Քրիստոսի Ավետարանով և Խաչով:

Զգույշ լինենք, ըստ երևույթին, ասվածը, դժբախտաբար, անսովոր, տարօրինակ ու անընդունելի կամ անմարսելի լինի հայության այժմյան զգալի մասի «սեկուլյար ստամոքսի» համար, չշտապենք այն պիտակել և մեր ականջների կողքից

⁸ Տե՛ս ՀԱՅԲ հաստատության կողմից հրատարակված «Հայ Ազգային Գաղափարախոսություն (ՀԱԳ), հստակեցման և ճանաչման քայլեր» գրքույկը, Երևան, նոյեմբեր, 1995թ., վերահրատարակված՝ հոկտեմբեր, 1997թ., ինչպես նաև «Հայ ազգային գաղափարախոսություն. հայության կենսունակ հարատևման գրավական» գիրքը, Երևան, 2009թ.:

անցկացնել որպես «արմատական ազգայնական», «տերտեքական» կամ «հնաոճ պառավական» և այլն:

Զգո՛ւյշ լինենք, համբերո՛ղ և ուշադիր լինենք, որպեսզի զգանք և հասկանանք, որ մեր սուրբ հայրերի հավատքի իմաստությամբ, գիտությամբ և հույսով ու սիրով միայն կունենանք գիտակցություն, ցանկություն, կամք և կորով՝ փնտրելու ու նաև գտնելու մեզ անհրաժեշտ ***հմտությունն ու զորությունը՝ մեր թե՛ անձի, թե՛ ազգի, թե՛ երկրի և թե՛ պետության փրկության և վերելքի ուղին ու միջոցը:***

Եվ այդ բոլորը մեր հավատքով պարունակված են մեր ազգի տոհմիկ գաղափարի՝ Հայ Ազգային Գաղափարախոսության մեջ, որն իմաստավորում է հայկականությունը՝ հայ ազգային կյանքը, և նպատակաուղղում է դրա ընթացքն այժմյան աշխարհի՝ մե՛ծ մասամբ (որը և տիրող է) հավատազուրկ, գաղափարազուրկ, բարոյազուրկ՝ նյութապաշտական, կոռումպացված իրականության մեջ, որից բխում են առկա բոլոր ու ամեն տեսակի քայքայիչ մոլությունները, վարակները՝ առաջացնելով մեր մարդկային-ազգային հոգեբարոյական էության գոյության ինունագրկում, և հոգին ախտահարվելով՝ ծառայեցվում է մարմնին, նյութին: Այսինքն՝ ծառայեցվում է մշտականը ժամանակավորին, կենսունակը՝ անլուծյալը, և կյանքը հպատակեցվում է մահվանը՝ հավիտյանս:

Հայ Ազգային Գաղափարախոսության հիրավի ճանաչման, ընդունման և կյանքում ապրումի վերածելու միջոցով այդ կորստաբեր մթնոլորտը մեր կյանքից մենք կարող ենք չեզոքացնել և դրանից պաշտպանվել՝ վերակերտելով մեր Հայկյան բնածին տոհմիկ ինքնությունը, որով և արժանի ու ի զորու դառնալ անձնական, ազգային և պետական կյանքի բարձրագույն վերելքի՝ իր ներկայի անցողիկ ու հավերժ ապագայի անանց բոլոր երանություններով:

24 - 08 - 2011թ.

ԱՎԵՏԱՐԱՆԻ ԽՈՍՔԸ՝ ԿՈՂՄՆՈՐՈՇՈՂ ՇՆՈՐՀ ԵՎ ՓՐԿՈՒԹՅՈՒՆ

Նոր Կտակարանում գրված է. «Շատ անգամ չար ոգին կրակի և ջրի մեջ է նետում նրան, որ կործանի. արդ, եթե մի կերպ կարող ես, օգնի՛ր մեզ, Տե՛ր՝ զթալով մեզ»:

Եվ Հիսուս նրան ասաց. «Ասացի՛ր՝ եթե կարող ես. ամեն ինչ հնարավոր է նրա համար, ով հավատում է»: Երեխայի հայրը խնդրեց աղաղակեց ու ասաց. «Հավատում եմ, օգնի՛ր իմ անհավատությանը» (Մարկոս 9.21-23):

Այն, որ «ամեն ինչ հնարավոր է նրա համար, ով հավատում է», ասվել է աշխարհին, բոլոր մարդկանց. ավելի քան 1700 տարի առաջ ասվել է նաև մեր ամբողջական ազգին ու մեր պետությանը, և մենք մեր հայրերի, մեր մեծերի, մեր սրբերի առաջնորդությամբ, ուսուցմամբ ու օրինակով հավատացինք ու սիրեցինք մեր Տիրոջը և Նրա սիրով ապրեցինք ու դեռ ապրում ենք՝ հակառակ տարբեր ժամանակների և հատկապես մեր ժամանակի բազում արգելքների, վտանգների ու նաև մեր ունեցած մոլորությունների ու մոլորությունների, ուրացումների ու այլ շեղումների:

Ավետարանում ասվում է. «Սերը երկայնամիտ է... Ամեն բանի դիմանում է, ամեն բանի հավատում է, ամեն բանի համար հույս ունի, ամեն բանի համբերում է: Սերը երբեք չի վերջանա...» (Ա Կորնթացիս 13.4-8):

Սակայն այժմ հավատո՞ւմ ենք այնպես, որ ամեն բանի դիմանանք, ու ամեն ինչ հնարավոր լինի մեզ համար, երբ հրամայական կարիքներ ունենք՝ ազգի, հայրենիք Հայաստանի ու պետության ամեն տեսակի անվտանգության, պաշտպանության, ապահովության համար, և մե՛ծ կարիք ունենք նաև

մեր ժողովրդի միախոհության, միասնության, ազգահավաքի և կամ իսկական համագործակցության համար: Կամ էլ եթե այնքան ենք շեղվել, փոխվել՝ աղավաղվել, որ իրականում հավատազրկվել ենք ու չենք կարողանում հավատալ, ապա գոնե թերահավատորեն գոչո՞ւմ, աղաղակո՞ւմ ենք մեր Տիրոջ ու Փրկչին. **«Օգնիր իմ անհավատությանը»:**

Սրանք ավելորդ հարցադրումներ չեն, ընդհակառակը՝ ամենակենսական հարցերն են յուրաքանչյուրիս, ինչպես նաև մեր ազգի ու մանավանդ ղեկավարության համար, որ մեր նախնիները, մեծերը, սրբերը միշտ հարցադրել են ու դրանց դրական պատասխանները՝ որպես անանց ժառանգություն, փոխանցել են մեզ:

Եվ դրանք անլռելի կոչո՞ւմ են, որ մենք էլ այդ ժառանգությունը պաշտպանենք, պահպանենք և փոխանցենք մեր զավակներին, թոռներին ու սերունդներին: Եվ դա անենք այնպես, որ նրանք էլ նախ՝ ուզենան, պարտականություն, պատասխանատվություն զգան և երկրորդ՝ կարողանան, ի վիճակի՝ լինեն իրենց սերունդներին փոխանցել այդ ժառանգության անանց իմաստն ու արտահայտությունը՝ որպես ժամանակակից առողջ, կենսունակ ազգ, հայրենիք, պետություն, պետականություն ու ազգային ինքնություն՝ Աստվածաշնորհի հավատքով և Աստվածորդու օգնությամբ, որով, ինչպես ասված է՝ **«ամեն ինչ հնարավոր է»:**

Երկուշաբթի, 04 - 06 - 2012թ., ժամը 09:45

ՀԱՍԿԱՆԱՆՔ
(Խոսքը մե՛զ է վերաբերում)

Առաջարկում ենք, խնդրում ենք, աղաչում ենք հասկանալ, լավ հասկանալ, հոգով ու սրտով հասկանալ, որ մեր ազգին (ինչպես և յուրաքանչյուր ազգի ու մարդկությանը) օղի պես անհրաժեշտ են *բարոյական արժեքներ*՝ հստակ և հասկանալի բոլորի կողմից (բոլոր հայ մնացածների և կամ հայորեն ապրել ցանկացողների կողմից):

Գուցե ասող լինի, որ դա հասկանալի է, բոլորն էլ գիտեն, և նորոթյուն չէ:

Շա՛տ լավ կլինի, որ այդպես լինի, սակայն զգույշ, շա՛տ զգույշ լինենք, որ իսկապե՛ս այդպես լինի, իսկ դրա համար, ըստ երևույթին, նախևառաջ հարկ կլինի ճշտել, թե որ, ինչպիսի բարոյական արժեքների մասին է խոսքը, որոնք իսկական են, իրական են, հետևապես և մարդկայնորեն կենսատու՛լ, միավորո՛ղ ու մեր ազգն առավել՝ հաստատող և հարատևորեն բարձրացնող:

Համաձայն Հայ Ազգային Գաղափարախոսության՝ հայոց բարոյական արժեքները ազգային և համամարդկային արժեքներ են, որոնք հակադիր են ոչ հեռու անցյալի ու այսօրվա ազգուրացների, ազգի պարտազանցների, դասալիքների և այն նորաթուխ չարչիների, որոնց ունեցվածքը ոչ թե իրենց մտքի տաղանդով, ազգօգուտ, հանրօգուտ աշխատանքով ու արդյունատվությամբ է, այլ (լավագույն դեպքում կի՛սադավադիր ու կի՛սահանցագործ համաձայնություններով)՝ ազգի, երկրի և պետության հարստահարմամբ:

Մեր ազգի բարոյական արժեքները քրիստոնեական արժեքներն են, որոնք էապե՛ս առկա էին մեր ազգի մեջ նրա Աստվածակերտ սկզբնավորումից ի վեր. իսկ 301 թվականին

դրանց սրբագործումն արտահայտեց Ավարայրի (բացի միասնությունից, զորությունից, քաջությունից) հոգեկանությունը, սրբությունը, որը միշտ գերակշռում էր ազգի մեջ և տարբեր աստիճաններով շարունակվեց մինչև Սարդարապատ ու նաև հասավ, տարածվեց Արցախի գոյամարտում:

Սակայն արդար լինելու և դրա արդյունքին էլ արժանանալու համար հարկ է ճշտորեն վերհիշել, վերընդունել և բժախնդրությամբ կիրառել հայ ազգի քրիստոնեական արժեքները: Արժեքներ, որոնք իրենց էությանը ծնունդ են առել հայ ազգի Աստվածական կերտումից ի վեր, սրբագործվել են 301 թվականին ու իրենց երկվորյակ հարազատությամբ Հայ Ազգային Գաղափարախոսությանը, միասին բխում են և հիմնված են Աստուծո հավատքի վրա Հիսուս Քրիստոսի Ավետարանով և հաշով:

Եվ ամբողջ աշխարհում քրիստոնեական բարոյական արժեքների նույնիսկ ներկայիս համարյա համատարած արժեզրկման (ինֆլյացիայի) պայմաններում իսկ, Աստուծո հավատքին հավատարմությամբ՝ մեր հայկականության վերականգնմամբ և մեր հայրերի՝ նախնիների՝ մեզ ժառանգություն թողած քրիստոնեական բարոյական արժեքների նորոգ գիտակցմամբ, ճանաչմամբ ու կիրառմամբ՝ մենք այդ իմաստով ազգովին և պետականորեն կվերածնվենք, կվերակենդանանանք ու կարժանանանք Աստվածատու՛ր բարիքներին, որոնցով են բոլոր-բոլոր հարցերի լուծումը, խնդիրների կատարումը, և որոնցում է իսկական կյանքը՝ այժմ ու հավերժ:

Ուրբաթ, 15 - 08 - 2008թ., ժամը 23:55

Ո՞Ր ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԳԸ, ԻՆՉԻ՞ ՎԵՐԱԾՆՈՒՆԳ

*Ո՛վ Աստված, մաքուր սի՛րտ ստեղծիր
մեջս և իմ ներսում շիտակ հոգի՛
նորոգիր:*

(Մաղմուս 51.10):

Խոսվում է հայ ազգի մեջ հոգևոր վերածննդի անհրաժեշտության մասին: Դժբախտաբար, քիչ է, խոսվում, բայց, այնուամենայնիվ, երբեմն խոսվում, նշվում է այդ մասին: Դա լա՞վ է: Այո՛, իհարկե, լավ է, բայց քիչ է, լրի՛վ չէ, թերի է. մենք պետք է շատ ավելի լուրջ և էականորե՛ն, գործնականորե՛ն խոսենք այդ հարցի շուրջ և մանավանդ հստակեցնենք, թե հոգևոր վերածնունդ ասելով՝ արդյոք հասկանո՞ւմ ենք այն որպես հավատքի՛ վերածնունդ, այլ ոչ թե որպես ծեսերի, ծիսակատարությունների ու տոնակատարությունների վերականգնում կամ ավելացում:

Եվ բացի դրանից, պետք է հստակ ասենք, հաստատագրենք, հայտարարենք, որ մեզ, ինչպես շնչելու օդ՝ պետք է նաև քրիստոնեական հավատքի, քրիստոնեական գաղափարի, քրիստոնեական բարոյականության, քրիստոնեական կենցաղի ու այդպիսով՝ քրիստոնեական կյանքի վերածնունդը: Վերածնունդ, որը մեզ կդարձնի ըստ այդմ նորոգված ազգ և մա՛րդ, հա՛յ մարդ՝ նորոգված սրտով, նորոգված հոգով ու սրբացած մտածումներով, արարքներով, գործերով: Որով և կառաջանա իսկական քրիստոնեական կյանք՝ մեր անձերի, մեր ընտանիքների՝ երեխաների, թոռների և մեր հայ ազգի, հայրենիք Հայաստանի ու պետության համար, որը կլինի նաև ի օրինակ և հօգուտ համայն մարդկության, ու ամենաէականը՝ ի փառս մեր Արարիչ Հոր՝ ԱՍՏՈՒԾՈՒ:

Պետք է նաև պարզաբանվի, հստակեցվի՝ ասվի, թե մեր այդ վերածննդի համար ի՞նչ պետք է անենք. ինչպե՞ս պետք է վերածնվենք անձնապես ու մեր ընտանիքներով, ազգովին և մեր երկրով ու պետությամբ:

Սա, լինելով շատ դժվար և նույնիսկ անհնարին՝ թվացող, միաժամանակ շատ դյուրին է, որովհետև, եթե **անկեղծ հավատանք ու այդպիսի՝ հավատքով ծգտենք դրան**, և դա անենք՝ սիրելով մեր Արարիչ Հորը՝ Աստծուն, մեր ամբողջ հոգով, սրտով, զորությամբ ու էությամբ սիրելով, ապա այդ դժվարը շա՛տ կոյուրանա, ու անհնարինը միանգամայն հնարավոր կդառնա, քանի որ Աստված բարի է, մեզ սիրում է, և Նրա համար անհնարին բան չկա:

Աստված մեր ազգին մի անգամ, այն էլ մարդկության մեջ առաջնությամբ շնորհ արեց՝ մեր նախնյաց հոգու աչքերը բացելով, որ տեսնեն. և տեսան Փրկիչ Աստվածորդուն, իրենց պետությամբ հանդերձ:

Հավատանք, որ այժմ Նա նորից կհեղի մեզ վրա Իր շնորհը, և մենք նորից կտեսնենք Իր Որդու՝ Հիսուս Քրիստոսի Աստվածության փառքը, որը մեզ ճանապարհ ցույց կտա և մղում կհաղորդի՝ անձնական, ընտանեկան, ազգային ու պետական հոգևոր վերածննդի համար, մեր քրիստոնեական հավատքի և քրիստոնեական կյանքի, վերածննդի համար և մեր նախնիների, մեր մեծերի, մեր սրբերի նման ծառայելու համար Իրեն՝ կատարելով Իր պատգամները, Իր կամքն ու գործերը:

Սա մեր մեծ ու սուրբ նախնիների ժառանգական անլռելի պատգամն է մեզ՝ ժամանակակիցներիս, որը պետք է լինի նաև հիմքը մեր ազգային ու պետական ներկայիս ծրագրերի, որոնց կատարմամբ հայ կյանքը դարձյալ կստանա իր երբեմնի գեղեցկությունն ու ամենայն ապահովությամբ կվերածաղկի, կլիանա աշխարհի ամենակենսատու՝ պտղաբերությամբ՝ ի վերելք ու երջանկություն մեր ազգի, ի օրինակ և ի բարօրություն նաև մարդկության, ու ամենաեականը՝ ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ ԱՍՏՈՒԾՈՒ:

Շաբաթ, 13 - 04 - 2013թ., ժամը 24:00

ԷԱԿԱՆ ՀԱՍԿԱՅՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ՈՒ ԸՄԲՈՆՈՒՄ

Մարդու, ազգի և մարդկության էական հասկացողությանը, էպպես ապրելու համար հարկ է *հասկանալ, ըմբռնել* Հիսուս Քրիստոսի կյանքի, Նրա կատարածների ու տառապանքների *հոգևոր (ու նաև գաղափարական և բարոյական) իմաստը*:

Սակայն ինչպե՞ս կարելի է այդ հասկանալ առանց հավատքի, երբ հավատքը չկա: Եվ ինչպե՞ս կարելի է հավատալ, հավատք ունենալ, եթե այն Աստված չշնորհի: Ու ինչպե՞ս կարելի է Նրա այդ շնորհին արժանանալ, եթե սիրտը չմաքրվի, մաքուր չլինի:

Եվ այս երեք «ինչպեսները» և դեռ սրանց նմանները ազատվում են հարցադրումից՝ դադարում են հարց լինելուց և դառնում են դրական ու կիրառելի, կատարելի՝ *Աստուծո Սիրով*:

Ուրեմն՝ *հասկանալ հոգևոր իմաստը՝ Աստուծո Սիրով*:

Բոլոր «ինչոները» և «ինչպեսները» կենտրոնանում ու իրենց լրումին են հասնում *հոգով, հոգևորով ու Աստուծո սիրով*:

Ուրե՞մն: Ուրեմն՝ «Հոգով ընթացեք և մարմնի ցանկությունը մի՛ կատարեք, քանի որ մարմինը հոգու հակառակն է ցանկանում, իսկ հոգին՝ մարմնի հակառակը», - ասված է Ավետարանում: Եվ մարդը՝ հայը, հոգով պետք է աղոթի, խնդրի Աստուծո Սիրո համար: Սակայն Աստուծո Սիրո հրաշքն արդեն իսկ է, կա՛, երբ Աստուծո Սիրո համար հայն աղոթում է, նա արդեն իսկ Աստուծո Սերն ունի՝ Աստուծո Սերն իր մեջ գործո՞ւն է, երբ ու եթե հայը սրտանց աղոթում է:

Ուրեմն՝ հա՛յ, եթե ու երբ աղոթում ես՝ Աստվածորդու ավետարանական պատգամի համաձայն (սենյակիդ դուռը փակած,

այսինքն՝ մաքուր սրտով, անկեղծ ու առանց ցուցադրության և ծիսակատարության), նշանակում է Աստված քեզ ընտրել է, դու **Աստուծո ընտրյալ ես, այսինքն՝ Աստուծո Սերը քեզ հասել է, քո մեջ կա՛, և դու Աստուծո որդի ես:**

Իսկ որդին հասկանում է Հիսուս Քրիստոսի՝ Աստվածորդու երկրային կյանքի կատարածների և տառապանքների հոգևոր իմաստը, որովհետև արդեն որդի է, ծառա չէ (ծառան չգիտի Տիրոջ բնությունը, հետևապես և կամքը, նպատակն ու գործերը, իսկ որդին գիտի): «... Այլևս ձեզ ծառաներ չեմ կոչում, որովհետև ծառան չգիտե, թե տերն ինչ է անում, այլ ձեզ բարեկամներ կոչեցի, որովհետև այն բոլորը, ինչ իմ Հորից լսեցի, հայտնեցի ձեզ» (Հովհաննես 15.15):

Աստուծո որդիները ժառանգներ և ծառա-տերեր են աշխարհի:

Եվ Աստուծո հայ որդիները ժառանգներ և ծառաներ-տերեր են Հայաստանի: Ո՞ր իշխանության, ո՞ր հաստատումով: Դա Տիրոջ կամքով է՝ ըստ հայկականության արժանիքի՝ Երկնային իշխանության «կադաստրի» հաստատումով: Իսկ Երկնային Արքայության «կադաստրում» եթե երկիր Հայաստանը հայինն է, ո՞վ կարող է դեմ կանգնել հային՝ ունենալու, ծաղկեցնելու և վայելելու իր հայրենի Աստվածատուր ժառանգություն հայրենիք Հայաստանը: Դեմ կարող է կանգնել միայն ու միայն ինքը՝ հայը՝ Աստվածաշնորհի հավատքին անհավատարմությամբ՝ մեղանչելով Արարիչ Հոր դեմ:

Բայց դա չի՛ լինի. դրա ժամանակներն արդեն իսկ անցնում են, որովհետև Աստուծո սիրո լույսն է ծագում հայության ու Հայաստանի վրա:

Հավատա՛նք այդ լույսին, հավատարի՛մ լինե՛նք այդ հավատքին և մնանք այդ լույսի մեջ՝ միշտ ու ամենուր: Եվ մեր հավատքից բխող ու դրա վրա հիմնված Հայ Ազգային Գաղափարախոսությունն ասում է, թե սա է մեր ազգային-պետական առաջնային ու հիմնական «քաղաքականությունը», որը նաև հոգուտ մարդկության է: Կատարենք այն՝ միշտ, ամենուր,

ամեն ինչում Տիրոջ շնորհով ու օգնությամբ: Եվ ի փառս Նրա բարության, արդարության ու զորության:

Շաբաթ, 30 - 04 - 2016թ., ժամը 08:00

ԷԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԳՐՎԱԾ Է ԱԶԳԱՅԻՆ ՍԵՂԱՆԻՆ

Հարցն այն է, թե ով, ինչու և ինչպես է ղեկավարում հայ ազգը՝ հայությունը, նրա հայրենիք Հայաստանը և պետությունը:

Եվ ի՞նչ է արդյունքը, հետևանքն այդ ղեկավարման ու ըստ այնմ՝ ընթացքի, որով քված գնում ենք...

Այդ ամբողջի՝ հետևանքի, ընթացքի մեջ հոգի կա՞: Աստվածային, Սուրբ Հոգի կա՞: Ի՞նչ աստիճանի կա. ըստ երևույթին, այդ աստիճանը հարաճունորեն նվազում է:

Ու եթե այն նվազում է, ապա ավելանում է նրա հակառակը՝ չա՛ր ոգին՝ նյութով, նյութականությամբ, որ տիրում, հպատակեցնում ու իրեն պաշտել է տալիս գերված հոգիներին, մտքերին ու սրտերին:

Եվ այս ընթացքը պետք է նախ կանգնեցվի, կա՛նգ առնի և հետո իսպա՛ռ դո՛ւրս մղվի մեր հայ կյանքից, մեր ամեն ինչից հեռացվի, որպեսզի մեր հոգիները, մտքերը և սրտերն ազատագրվեն, մաքրվեն, նույնիսկ սրբացվեն, որով և այդպիսին լինեն մեր հոգևոր ու աշխարհիկ կյանքը, կյանքի ապրումը, մեր երկիրն ու պետությունը:

- Ո՞վ կարող է անել այդ: Մե՞նք, մեր բարեկա՞մը կա՞ն ուրիշ մե՞կը:

- Ո՛չ, ո՛չ, ո՛չ:

- Հապա ո՞վ:

- Աստված: Որ արդեն իսկ արել է Իր Միածին Որդու միջոցով:

- Ուրեմն՝ ի՞նչն է հարցը, խնդիրը:

- Վերածնվելը:

- Ինչպե՞ս:

- Մեր ներսի նյութական մարդու՝ հին ես-ի մահով և մեր մեջ հոգևոր մարդու՝ նոր ես-ի ծնունդով՝ Աստվածորդու հարության հետ (*«Ամեն ժամ Հիսուսի մահը մեր մարմնում կրում ենք, որպեսզի Հիսուսի կյանքն էլ մեր մարմնում հայտնվի»* (Բ Կորնթացիս 4.10):

«Ով որ Իմ խոսքը լսում է և կատարում է, նա՛ է Ինձ սիրողը, և Ինձ սիրողն Իմ Հորից կսիրվի, և ես կսիրեմ նրան և Ինձ կհայտնեմ նրան» (Հովհաննես 14.21):

«... եթե մեկը Ինձ ծառայի, նրան կպատվի Իմ Հայրը» (Հովհաննես 12.26):

Եվ հայ իրականության մեջ տեղի կունենա ամենակարևորը, ամենակենսականը, նաև ամենասուրբը՝ հայի հոգևոր վերածնունդը՝ Աստուծո որդի դառնալը՝ սրբաշնորհի հատկությամբ, երկնային իմաստությամբ, Հիսուսի Հոգով:

Այնժամ հայը կսիրի իր Արարիչ Հորը՝ Աստծուն՝ իր ամբողջ սրտով, ամբողջ հոգով, մտքով ու էությամբ: Եվ դրանով կսիրի նաև իր մերձավորին՝ իր անձի պես:

Եվ Աստվածորդին է մեզ տեղեկացրել, որ այդ սերը պարփակում, պարունակում է ամեն ինչ, որ սուրբ է, կատարյալ և *կյանք է իրական*՝ այժմ ու հավերժ:

Իսկ թե ո՞վ է մեր մերձավորը, մեր Տերն այդ էլ է մեզ տեղեկացրել. կարդանք Նրա ավետարանած խոսքը, հիշենք և կատարենք, այդպես ապրենք մենք, մեր զավակները և նրանց զավակները՝ աշխարհի մեր բոլոր քույր-եղբայրներով միասին՝ փառավորելով միշտ, ամենուր ու ամեն ինչում Սուրբ Երրորդությանը՝ *Աստծուն*:

Եվ մեր ազգային սեղանին մշտապես դրվելիք այս և նման հարցերի պատասխանների հիման վրա պետք է գիտակցվի ու ճանաչվի, թե ո՞վ, ինչո՞ւ, ինչպե՞ս և ի՞նչ հետևանքներով, արդյունքներով է ղեկավարում, կառավարում հայ ազգը, նրա Հայրենիք Հայաստանն ու հայրենի պետությունը:

19 - 12 - 2016թ., ժամը 07:10, Մոսկվա

ՄԵՐ ԱՌՋԵՎ ԴՐՎԱԾ՝ ՉԵՆՔ ՏԵՄՆՈՒՄ

Հայոց ու առավել ևս հայկականության միտքը (որ գոյանում, կյանքի ապրում դառնում և պտղաբերում է Աստվածաճանաչմամբ ու հավատքով Նրա պատգամների կատարմամբ) արդյոք այժմ գործո՞ւմ է, իսկ արթո՞ւմ է, որ գործի:

Միտքը կա՛, բայց մեջը կյանք կա՞, որ արթուն լինի ու գործի: Եվ գործո՞ւմ է, որ պտղաբերի կամ՝ ոչ: Այդ մասին հայությունը և մանավանդ հայկականությունը պետք է լավ մտածեն, բայց ընդհանրապես մտածողների կա՞ն, որ այդպես մտածեն կամ՝ ոչ:

Մտածելու բան է նաև այն, թե արդյո՞ք հայկական ու հայկականության մտքի արգասիք կարելի է համարել «Մենք նավթ չունենք, բայց Սփյուռք ունենք», «Մենք..., բայց «Զերմուկ» ունենք» կամ այլ նման դատողությունները:

Խոսվում է նաև դրսից՝ այստեղից-այնտեղից, սրանից-նրանից օգնություն ստանալու կարևորության, անհրաժեշտության (ու նաև դրա «երանության») մասին, ինչո՞ւ: Ըստ երևույթին՝ այն պատճառով, որ շատ բան մեզ ազգովին չի բավարարում, պակաս է, մեծ կարիքների մեջ ենք. սակայն փոխանակ պակասների լրացման հնարավորությունը մեր մեջ փնտրենք կամ նորոգ ստեղծելու մասին մտածենք ու ազգովին, բարձրագույն կազմակերպվածությամբ, մեծագույն հմտությամբ և բացարձակ ազնվությամբ (ու կոռումպագերծությամբ) դրան նվիրվենք, լծվենք, ջանանք, կատարենք, կարծես ընդարմացած՝ երազում ենք ինչ-որ տեղից, ինչ-որ մեկից ստանալ:

Այս մտորումներից հետո նաև միտք առաջացավ խոսքը կենտրոնացնել մեր մարդկային-ազգային ժառանգության գիտակցումի, արժևորումի, օգտագործման և ըստ այդմ ապրելու, գործելու ու ստեղծելու խնդրի վրա:

Արդյոք գիտակցո՞ւմ ենք մեր նախնիների, մեր մեծերի, մեր սրբերի թողած հոգևոր, մտավոր, գաղափարական և բարոյական ժառանգության նշանակությունը, ըստ հարկի, պատշաճորեն արժևորո՞ւմ ենք այն. և նպատակադրվա՞ծ, նպատակաուղղվա՞ծ ու կազմակերպվա՞ծ, պատրա՞ստ ենք որպես մեր գոյության նախապայման այդ ժառանգությունը կյանքի կոչելու, այն էլ անհապա՞ղ կոչելու և շեշտակի՝ տեմպերով կիրառելու՝ *Նախքան բանը բանից անցնելը*: Որովհետև, երբ նախապայմանը կորչի, դրանից հետո ո՛չ անող, ո՛չ էլ անելիք կլինի: Եվ մեր ժառանգության օգտագործման՝ մեր էական բացերի լրացման և կենսական ու այլ տեսակի կարիքների բավարարման մասին խոսելու տեղ իսկ չի լինի, խոսելն իսկ ավելորդ կլինի:

Իսկ ինչո՞ւ ենք թերանում պատմական նշանակությամբ իսկ անհրաժեշտ, օգտակար, սակայն և համեմատաբար շատ դյուրին այս բանն անել: Ինչո՞ւ: Մի՞թե դրա համար, որ այն, ինչով մեր ազգը հարուստ էր, բավական ժամանակ է, որ աղքատացել է. նվազում է հոգեկանությունը, հետևապես և հոգեկան զգացողությունն ու ընկալումը: Պակաս, որը բերում է հոգեկանության ընդարմացման, անզգայացման: Ու եթե դա մեր «գլխից» է սկսվում (ժողովրդական ասացվածքի պես, թե ձուկը գլխից է...) և, ըստ այնմ, մեր կրթությամբ, դաստիարակությամբ, մշակույթով, գաղափարով ու նաև աշխարհիկ և հոգևոր ղեկավարությամբ, մտավորականությամբ ու նրանց անձնական օրինակով է լինում, ապա նշանակում է, որ ընթացող այդ ընդարմացումն ազգային ծառի բնից տարածվել է մինչև ճյուղերը՝ հասարակության տարբեր խավերը, որով դրանց պտուղն էլ լինում է թե՛ սակավ և թե՛ որդնոտած, անորակ՝ ազգային-հասարակական ու պետական, ներկայիս ու հեռագնա փուլ առդյունքով...

Մինչդեռ մեր ազգային ժառանգությունը մե՛ծ է, հզոր է ու մանավանդ շա՛տ կենսատու... Միայն թե պետք է ունենալ դրա օգտագործման «բանալին»՝ արժանին արժևորելը և արժանիին արժանի դառնալը: Ինչո՞վ, ինչպե՞ս արժանանալ. մտածե՛նք

այդ մասին... Ու հավատքով ահազանգենք դրա բացակայության մասին նախևառաջ մեր հոգիներում և մեր ազգային խղճի ու գիտակցության մեջ: Եվ աղոթքով ներում ու օգնություն խնդրենք մեր Արարիչ Երկնային Հորից:

15 - 06 - 2011թ.

ՄԵՃ ԻՐԱԳԱՐՉՈՒԹՅԱՆԸ՝ ՇԱՏ ԿԱՐՔ ԱՆԴՐԱԳԱՐՉ

21-րդ դարասկզբին ի՞նչ վիճակում են Հայաստանյայց եկեղեցին, մեր ազգը, պետությունն ու հասարակությունը և նրանց գոյությունն ու ապրումը: Սնվո՞ւմ են մեր ազգի հավատամքից ու ըստ այնմ հոգևոր ժառանգությունից, թե՞ գուցե ձևով և մակերեսորեն սնվում են, սակայն բովանդակությամբ ու իրականում՝ ո՛չ: Աստված մի արասցե, եթե վիճակն այդպիսին լինի՝ իր հետևանքներով հանդերձ:

Եվ դրա համար էլ այդ իրավիճակի ճշգրիտ ճանաչումն էապես կարևոր է և հո՛ւյժ անհրաժեշտ, որպեսզի դրա պատասխանատուներն ի վիճակի լինեն, կարողանան վիճակը դարձնել բնականոն՝ հարազատ մեր հավատամքին, որի հետևանքը կլինի անկումի ճիշտ հակառակը՝ ամեն ինչում վերելք:

Եվ մի՞թե դա չէ, որ պետք է մեզ, մեր երեխաներին, թոռներին ու սերունդներին... Մանավանդ որ Աստված և մեր սուրբ նախնիք են ակնկալում դա մեզանից: Դա՛ են պահանջում, սպասում մեզանից և ուզում են տեսնել: Տեսնել, որ հայ ազգը, երկիր Հայաստանը և հայոց պետությունը վերելք են ապրում ա՛յս աշխարհում ու նաև վերելք դեպի երկնային կյանք՝ Աստուծո Արքայություն:

Սակայն, դժբախտաբար, կարծես թե այս ճշմարտությանը մեր ազգն այլևս լիարժեքորեն հաղորդ չէ: Ու եթե այս ճշմարտության դուրս մղումը մեր՝ ժամանակակիցներիս սրտերից և մտքերից հետևանք է նաև մեր այսօրվա ուսումնառության, գի-

տության, մշակույթի, կենցաղավարության և հասարակություն-պետություն հարաբերությունների, ապա հարկ է զգաստ, զգո՞ն և գիտակի՞ց լինել՝ փոխելու՝ այդ ուսուցում, գիտություն, մշակույթ, կենցաղավարություն և հարաբերություններ կոչվածները՝ փոխարինելով դրանք այն լուսավորով ու առողջով, որ մի ժամանակ մենք ունեինք ու այժմ էլ կարո՞ղ ենք ունենալ, եթե ճանաչենք ու հավատարիմ մնանք մեր նախնիների՝ մեզ թողած հավատքի ժառանգությանը:

Կիրակի, 10 - 07 - 2016թ., ժամը 22:00

ԽՈՍՔՆ ԻՍԿԱԿԱՆԻ ՄԱՍԻՆ Է (Տիրոջ ինը երանելիների ոգով)

Իսկական քրիստոնյան և, բնականաբար, նաև իսկական հայ քրիստոնյան (խոսենք նախ և առաջ մեր մասին) նյութապաշտ չէ՝ (չի՛ կարող լինել): Նա ամբողջ կյանքում ծառայում է ճշմարտությանը և մահից չի՛ վախենում, քանի որ երկրային կյանքում ճիշտ՝ սուրբ ապրումներով այս կյանքի ավարտը՝ մահը, սկիզբ է դնում իր նոր ու երանելի հավերժական կյանքին:

Եթե մեր հոգևոր ժառանգության տեսանկյունից դիտարկենք հայությունն ու հայկականությունը, ապա հայ քրիստոնյան ***Տիրոջ ասած՝ երկրի աղն է ու աշխարհի լույսը:*** Աղ, որը չպետք է երբևէ անհամանա, որպեսզի «մարդկանց ոտքի կոխան չդառնա», և Լույս, որը պետք է միշտ փայլ տա մերծավորներին, ամեն մեկին ու մանավանդ մեր ազգին, հայրենիք Հայաստանին, նրանց նպատակներին, գործերին, ընթացքին ու արդյունքին՝ հոգուտ նաև համայն մարդկությանը և ի փառս մեր Տիրոջ՝ Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի:

Հայ քրիստոնյա, զարթնի՛ր, ուշքի՛ եկ, վեր՛ կաց, կանգնի՛ր ամբողջ հասակով, ի՛նքդ զգա քո լույսը, տարածի՛ր այն ու

անհապաղ փայլեցրո՛ւ քո ազգի մեջ՝ ամենօրյա ծառայությամբ Արարիչ Հորը:

Ու այդ ծառայությունը կլինի նաև հոյակապ ծառայություն ազգիդ, հայությանը, Հայաստանին: Եվ քո այդ ծառայությունը կլինի գե՛րպտղաբեր, որովհետև կլինի ճշմարտության Հոգով, որով և Սրբությամբ ու ըստ այնմ՝ գործերով ու քո ամեն տեսակի վերաբերմունքով:

Եվ Երկնավոր Հայրը կգոհանա քեզանից, դու կդառնաս Հոր հարազատ որդի, իսկ ազգդ՝ Նրա ժողովուրդը: Եվ ազգերը, մարդկությունը, տեսնելով ու օգտվելով հայության՝ հավատքին հավատարմությամբ ստացած լուսեղենությունից, լուսավոր գործերից, ապրած լուսավոր կյանքից՝ ***կփառավորեն բոլորի հորը, ուր ԵՐԿՆՔՈՒՄ Է:***

Հայության ի՛նչ աննկարագրելի մեծություն, բարձրություն, փա՛ռք, պատիվ ու կյանքի երանություն... Շնորհովն Տիրոջ:

01 - 10 - 2016թ.

ԻՆՉԻ ՄԱՍԻՆ՝ ԻՆՉՆ ԵՆՔ ՄՈՌԱՅԵԼ

Խոսում ենք մեր ազգի ու երկրի տարբեր բնագավառների ու ամբողջական զարգացման մասին, բայց առաջին հերթին՝ Հայաստանի տնտեսության զարգացման մասին ենք խոսում, ու հետո՝ և՛ կրթության, և՛ գիտության, և՛ մշակույթի, և՛, և՛, և՛... Եվ շատ լա՛վ է, որ խոսում ենք նաև «և»-երի մասին, բայց միայն խոսելով այդ «և-և՛»-երը գործ ու արդյունք արդյոք կդառնա՞ն: Սակայն խոսելն էլ վատ չէ, նույնիսկ շատ կարևոր է, որովհետև եթե չխոսես, ինչպե՞ս հասկացվես, ու եթե չհասկացվես, հասկացողություն չառաջանա, ինչպե՞ս կարող են գործ ու արդյունք առաջանալ:

Ուրե՞մն: Ուրեմն՝ լա՛վ է, որ խոսում ենք. շարունակե՛նք խոսել, բայց... (դարձյալ մի «բայց»): Եթե խոսելը լավ է, ապա մեր ազգի ու երկրի տնտեսական զարգացման, այլ զարգա-

ցումների նաև պատշաճ պաշտպանության և սոցիալական առաջընթացի մասին խոսելուց բացի ինչո՞ւ չենք խոսում, այն էլ որպես անհետաձգելի խնդրի և պահանջի՝ մեր ազգի, մեր երկրի և պետության հոգեկանության, գաղափարականության և բարոյականության բարձրացման մասին, որը ոչ միայն վաղուց ի վեր չի բարձրանում, այլև ընկնում, նվազում է, և դա մեծ մասամբ հենց մե՛ր պատճառով, մե՛ր ջանքերով, մե՛ր ձեռքի գործերով է լինում՝ օրը ցերեկով և մեր աչքի առաջ, սարսափելի արագ ընթացքով:

Իսկ ինչո՞ւ դա չենք տեսնում, չենք զգում ու այդ մասին, ինչպես պետք է, չենք խոսում ու ինչպես հարկն է՝ չենք գործում:

Կարո՞ղ է այն աստիճանի ենք ընդարմացել և կամ այլասերմամբ խորթացել ու բթացել, որ կարող է մտածենք ու ասենք. «Դա ինչ կարևոր է որ: Հոգեկանությամբ հավատքը, գաղափարականությունը, բարոյականությունը ո՛չ ուտում, ո՛չ խմում, ո՛չ էլ հագնում են. դրանք հարաբերական հասկացություններ են, որ ժամանակի ընթացքում նաև հնանում են, մոդայի հետ դրանց ժամանակն էլ անցնում է, և դրանք փոխվում են»:

Մենք գուցե դեռ բոլո՛րս այդպես չենք մտածում ու արտահայտվում, սակայն, դժբախտաբար, մեր արդի ազգային ու նաև պետական մտածելակերպն ու արարքներն ապացուցում, հաստատում են, որ մեզանից շատերն են այդպես մտածում, արտահայտվում ու ըստ այդմ են գործում, ապրում: Եվ ի՞նչ սարսափ՝ մեզանից այդ շատերի մեջ ցցված երևում են մեր ազգային ու պետական ղեկավարների (և մեծագույն սարսափ), նաև մեր կղերականների, մտավորականների ականջները: Իսկ դրանք արդեն չե՞ն կազմում մեծամասնություն...

Սա ի՞նչ վիճակ է, ի՞նչ է՝ քարե դա՞րն ենք կարոտել, այնտե՞ղ ենք ուզում գնալ: Բայց մեզ համար այդքան ջանք գործած, այդքան զոհողություններ կրած մեր մեծերի, մեր սրբերի, մեր նահատակների (որ առանց մեր Աստվածաշնորհի հավատքի և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված ազգային գաղափա-

րականության և բարոյականության չէին կարող լինել) համար ցավալի է, որ մեր տոհմիկ արժեքների (որ մեր մարդկային ու ազգային ինքնության գոյության միսը, արյունը և հոգին են կազմում) ժխտմամբ, ուրացմամբ մենք այլասերման այնպիսի՝ աստիճանի կհասնենք, որ անկենսունակությունը մեզ կփտեցնի, իսպառ նեխման կենթարկի՝ տանջալից վախճանով և ի կորուստ ընդմիջտ:

Սակայն այդպիսի հեռանկարը թող հեռու լինի մեզնից, մեր ազգից, մեր երեխաներից, թոռներից, սերունդներից, որովհետև մեր սո՛ւրբ և հաճախ նահատակված հայրերն ու մայրերը դարերի ընթացքում իրենց Աստվածասեր հավատարմությամբ՝ Աստվածապատվեր արարքներով ու ըստ այնմ կյանքի ապրումով, մեզ անանց, անկորնչելի՛, կենսատու՝ ժառանգություն են թողել՝ ամենայն փորձություններից, նեղություններից պաշտպանող, պահպանող ու առաջնորդող դեպի լո՛ւյս, որով և կյանք՝ այժմ և հավիտյանս հավիտենից: Այդպիսի ժառանգությամբ ինչպե՞ս հասնել այս վիճակին և նրանց Աստվածասեր հավատարմությամբ չնվիրվել հավատքին: Ու դրանից բխող և դրա վրա հիմնված գաղափարականությամբ, բարոյականությամբ ու Աստվածապատվեր արարքներով և կյանքի ապրումով չդառնալ նրանց հարազատ, արժանի հետևորդներն ու ժառանգները:

Մինչդեռ հայի, հայության ու հայկականության հավատքը քրիստոնեական հավատքն է, ըստ Հայաստանյայց առաքելական սուրբ եկեղեցվո Հավատամքի:

Մեր գաղափարականությունը Հայ Ազգային Գաղափարախոսությունն է, որը բխում է՝ և հիմնված է Աստուծո հավատքի վրա՝ Ավետարանով և Խաչով:

Եվ մեր բարոյականությունը հայոց հավատքից և գաղափարախոսությունից կերպավորված կյանքի ապրումը՝ ապրելակերպը, կենցաղավարությունն է:

Կարո՞ղ ենք մենք այդպիսին լինել և այդպիսով էլ մեր երեխաներին, թոռներին, մատաղ սերնդին կրթել, դաստիարակել, որ այդպիսին լինեն:

Այս հարցի պատասխանը, ըստ երևույթին, թե՛ «այո՛» է և թե՛ «ո՛չ»:

«Ո՛չ» է, եթե շարունակենք ուրանալ, մոռանալ ու անտեսել հայ մարդու՝ մեր ժառանգական հարազատ մարդկային-ազգային ինքնությունն ու հավատքով հոգու պարտքը:

Եվ, այո՛, անպայման՝ «այո՛» է հարցի պատասխանը, եթե հավատարիմ մնանք Աստվածաշնորհի մեր հավատքին, մեր Աստվածակերտ մարդկային-ազգային ինքնությանը և այդ հավատքով գաղափարական ու բարոյական պարտաճանաչությանը պատրաստական լինենք կատարելու մեր հոգու պարտքը ազգի, հայրենիք Հայաստանի, պետության, որով և մեր ընտանիքների ու մարդկության հանդեպ:

Եվ այդ պատրաստականությանը՝ մի՛շտ, ամենու՛ր, ամեն՝ ինչու, մեր արածը լինի *ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու՝ ԱՍՏՈՒԾՈ՛ւ*:

Երկուշաբթի, 20 - 12 - 2015թ., ժամը 01:30

ՀԱՅՈՑ ՀԵՐՈՄՆԵՐԻ ՈՒ ՀԵՐՈՍՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՕՐԻՆԱԿԸ ՀԻՄՔ՝

ՀԱՅ ՍԵՐՈՒՆԳՆԵՐԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ, ՈՐՈՎ՝ ՀՈԳԵՎՈՐ ԵՎ ՄՏԱՎՈՐ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ ՈՒ ԱՌՈՂՋ ԿԵՆՑԱՂԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ

Երիտասարդությունը կրթվում է տանը՝ ծնողներից, ուսում է ստանում դաստիարակվում, սովորում դպրոցում, նախնական փորձառություն է ձեռք բերում փողոցում ու այդ ամենով ձգտում է նմանվել հասարակության (սեփական կամ միջազգային հասարակության) հերոսներին՝ ֆիլմերի դերասանների կերպարների, գրական կերպարների, երգիչների և այլն: Այդ կերպարները Սփյուռքում, պարզ է, թե ովքեր են՝ մեծ մասամբ՝ ոչ հայեր, սակայն տարօրինակ ու անբնական է, որ հայոց հողում, հայ բնակչության, հայության մեջ ևս դրանք ոչ

հայեր են լինում (կամ հայեր են, որոնք հոգեբարոյապես ու գաղափարապես ձևավորվել են ո՛չ հայրեն և ո՛չ հայկականությամբ):

Այս խնդիրը կարևոր է մեր ով լինելու և մեր ապագայի ինչպիսին լինելու համար. հետևապես առաջին հերթին խնդիրը և դրա լուծումը վերաբերում են մեր պետությանը և բոլոր ազգային կազմակերպություններին, համայն ժողովրդին, բայց հատկապես (շատերին կարող է տարօրինակ թվալ) Հայաստանյայց առաքելական սուրբ եկեղեցուն: Ու եթե մեր եկեղեցու պարտականությունը չէ կամ իր հնարավորությունները բավարար չեն այդ հարցի լուծման համար հիմնարկներ, հաստատություններ, կառույցներ և այլն ստեղծելը, ապա, ըստ նրա կոչումի, իր պարտքն ու գործն է ***խոսել, աղաղակել, քարոզել, ուսուցանել և հավատքի վրա հիմնված գիտակցություն ու համոզում առաջացնել...***

Այս հարցը ինչպե՞ս կարելի է գործի վերածել՝ լուծել, իր լրումին հասցնել: Որտեղի՞ց, ումի՞ց կարելի է և պետք է սկսել, ե՞րբ...

Ե՞րբ ու ինչպե՞ս ենք կասեցնելու մեր՝ հատկապես մատաղ սերնդի զգալի մասի հոգեբարոյական և գաղափարական այլասերման ընթացքը, որի հետ կապված են անձնականից ու ընտանեկանից սկսած՝ մինչև ազգային ու պետական էական շահ տ հարցեր:

Եվ կասեցումից հետո էլ, այլասերումից լիովին զերծ ընթացքով, մեր մեջ վերականգնենք մեր նախնյաց՝ մեր մեծերի, մեր սրբերի (ներկայիս համապատասխան տեսքով) մարդկային-ազգային Աստվածատուր ինքնությունը:

- ***Իսկ ի՞նչ կտա դա, ի՞նչ կստացվի դրանից:***

- Դա կտա, դրանից կստացվի վերականգնված, վերահաստատված հայ ազգ ու հայրենիք Հայաստան՝ իր հուսալիորեն պաշտպանված (ոչ թե արհեստական, «բզկտված, բռնաբարված» սահմաններով), իր բնիկ, պատմական, բնական ու կենսական սահմաններով, կենսունակ աշխարհագրական դիր-

քով, ուղիներով, միջազգային կարևոր կշռով և իր ժողովրդի միջազգայնորեն բարձր կենսամակարդակով:

- Ինչո՞ւ կլինի դա:

- Դա կլինի, որովհետև հայն ու հայությունը, վերականգնելով իրենց մարդկային-ազգային Աստվածատուր ինքնությունը, կտոգորվեն, կհամակվեն նաև Աստվածաշնորհի հոգեկանությամբ, խղճով, գաղափարականությամբ, գիտակցությամբ, բարոյականությամբ, որով և ազնվությամբ ու ազնվականությամբ և կունենան ըստ այնմ կյանքի ապրում՝ վերաբերմունք, կենցաղավարություն, գործունեություն ու ստեղծագործություն, որը կլինի նաև հոգուտ համայն մարդկության ու ամենաէականը, կլինի ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ ԱՍՏՈՒԾՈՒ:

* * *

Հայի (ինչպես ամեն մարդու) հոգևոր ուսուցումն ու դաստիարակությունը պետք է միշտ և բոլորին, սակայն այն հատուկ նշանակություն ունի երեխաների, մատաղ սերնդի համար:

Նոր սերնդին այն պետք է՝ ճիշտ կողմնորոշվելու հատկապես կրթության, դաստիարակության, ընկերական շրջապատի, ընտանիք կազմելու համար ու նաև դառնալու հավատքով, խղճով, կամային հատկություններով և գիտակցությամբ՝ կազմակերպված, օրինապահ, կարգապահ, ազգասեր, հայրենասեր և մանավանդ Աստվածասեր հայ մարդ-քաղաքացի՝ ծառայելու համար իր Արարիչ Աստծուն՝ ծառայելով հայ ազգին, հայկականությանն ու հայրենիք Հայաստանին:

Դրա համար երեխայի մկրտությունից սկսած՝ հարկ է նաև հաղորդել հոգևոր ուսուցում ու դաստիարակություն, ազգի և մարդկության ճշմարիտ պատմություն, ինչպես նաև՝ ապահովել պատշաճ հաղորդակցություն-ծանոթություն ծնողների, հատկապես պապերի և տատերի ու նաև ազգականների, հատկապես նրանց ազգային, հոգևոր ու բարոյական դրական փորձառությանը:

Հայի ազգային և քաղաքացիական այս ըմբռնումով, այս սկզբունքով ու նաև պետական մոտեցմամբ ու կազմակերպմամբ՝ մարդկային-հայեցի կրթությունը, դաստիարակությունը,

ինչպես և մշակույթը, հայրենիքում թե Սփյուռքում, կլինեն օգտաշատ՝ անձնապես, ազգորեն և պետականորեն:

Ու այդ կրթությունը, դաստիարակությունը կտան այն արդյունքը, որ բոլոր գիտակից, անկեղծ, հարազատ հայերը փնտրում են իրենց ազգի, հայրենիքի և պետության քաղաքական, պաշտպանական, տնտեսական, կրթական, սոցիալական, ազգային միասնության ու նման այլ կարողությունների և արարքների մեջ: Եվ դրանց համար այդ շատ ցանկալի մեծ չափով գոյանում ու գտնվում է հայ ազգի և մասնավորապես նոր սերնդի հոգևոր կրթության, ուսուցման, դաստիարակության ու ըստ այնմ՝ հավատքին հավատարմությամբ կյանքի ապրումի և մասնավորապես քաղաքացիական պարտաճանաչության, պատրաստականության, պատրաստականության ու նաև կենցաղավարության մեջ:

Չետևապես դրա կենսագործումը անձնական-ընտանեկանից բացի ոչ միայն կղերական ու հասարակական, այլև ու առաջին հերթին ազգային-պետական հարատև նպատակ, խնդիր և գործ է՝ *Տիրոջ օգնությամբ:*

Եվ դրա ո՞րն է չափի բացակայությունն իսկ ազգի, հոգու և մտքի մեջ պետք է հարատև հետևողականությամբ անլռելիորեն ահազանգի:

Շաբաթ, 30-ը հունիսի, 2007թ., ժամը 22.20

**ՀԱՅ ՀԵՐՈՍՆԵՐ, ՈՎՔԵՐ ՊԵՏՔ Է ՃԱՆԱԶՎԵՆ.
ՆՐԱՆՑ ԿԵՐՊԱՐԸ ԵՎ ԿՅԱՆՔԻ ՕՐԻՆԱԿՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԹԱՆԿԱՐԺԵՔ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ Է**

1. Հայոց հին պատմություն
2. Միջին դարերի պատմություն
3. Նոր շրջանի պատմություն
4. Նորագույն շրջանի պատմություն
5. Ժամանակակից պատմություն

Վերոնշյալ չորրորդ կետով արդար կլինի՝ հիշենք «Մշո ճառընտիր» մատյանը՝ եղեռնագործված Սուրբ Առաքելոց վանքից դեպի փրկություն տանող «բեռնակիր» դարձած մշեցի կանանց: Նրանց ազգային ու նաև մարդկային սխրանքը՝ հավատքով և հույսով բարու ու ապագայի նկատմամբ: Ինչպես և նրանց անձնվիրությունը՝ սրբությունների և նաև մարդկային ու ազգային մշակութային արժեքների նկատմամբ...

Վերոնշյալ հինգերորդ կետով Հայաստանում խորհրդային ռեժիմի ժամանակ իրենց մարդկային ու ազգային գիտակցությունը, պարտաճանաչությունն ու բարոյական հատկություններն անձնագրոհաբար պահպանած և գործով ապացուցած հերոսների շարքում արդար կլինի հիշել (մանավանդ որ անարդարացիորեն մոռացված է) Հայաստանից դուրս եղեռնապուրծ ծնողներից դաստիարակվելուց հետո խորհրդային Հայաստանի ղեկավար դարձած Յակով Նիկիտայի Ձարոբյանին: 1960-ական թվականների սկզբին, լինելով խորհրդային իշխանական խավի վերին աստիճաններում և տալով իր տուրքը նյութապաշտ կայսերական Մոսկվային՝ խղճով, կամքով և գիտակցությամբ ու նաև քաղաքական հմտությամբ, **որպես մարդ և հայ՝ կատարեց ազգային սխրանք**՝ խորհրդային Հայաստանի մայրաքաղաք Երևանում Հայոց ցեղասպանության (Հայոց մեծ

եղեռնի) հուշահամալիրի կառուցման գաղափարի իրականացմամբ:

Անկախ Հայաստանի ղեկավարությունը պետք է բարոյապես մեծ պարտք զգա՝ հայության համար լրիվ բացահայտելու և ճանաչել տալու Յակով Նիկիտայի Զարոբյանի ու, ցավոք, նրա նման սակավաթիվ գործիչների հայկական ինքնությունը, էությունը, արդար ու ճշմարտորեն գնահատելով՝ արժևորելու և արժանի հարգանք ձևավորելու նրանց կյանքի ու գործի նկատմամբ: Եվ հարկ է զգույշ լինել՝ չգերազնահատելու ոմանց որոշ ազգօգուտ գործունեությունը՝ լռության մատնելով նրանց կատարած բացասական (այն էլ՝ անհարկի), ամենևին էլ ոչ ազգօգուտ գործերը: Եվ դա միայն նրա համար, որ վերջիններս, ի տարբերություն իսկական նվիրյալների, այժմ գորեղ «լոբբի» ունեն:

Ամեն ինչ պետք է անել, որ հայ իրականության մեջ գերիշխեն պատիվն ու արդարությունը: Դա մե՛ծ օգուտ է մեր ազգի, պետության ու սերունդների համար, և հաճելի է մեր Աստուծո համար, որ միշտ ըստ այնմ հատուցում է:

Իսկ հակառակի գերիշխումը անկենսունակություն է, խեղճություն, տառապանք և կորուստ, և, Տիրոջ օգնությամբ, հեռու մեզնից:

Շաբաթ, 17 - 09 - 2011թ., ժամը 05:40

ԽՈՍՔ **(Որը չի՛ կարելի անտեսել)**

Ժամանակակից հայը հային մաղթում է՝ «առողջ լինես»՝ հաճախ ավելացնելով նաև, թե դա «ամենակարևոր բանն է, դրանից կարևոր բան չկա՛»։ Սակայն հայը հային այդ մաղթանքն անում է, ըստ երևույթին, նկատի ունենալով նրա սիրտը, թոքերը, երիկամները, ոտքերը, ձեռքերը, գուցեև տեսողությունն ու լսողությունը, բայց ոչ միտքն ու հոգին։ Ինչո՞ւ։ Որովհետև չենք մտածում այդ մասին, հաշվի չենք առնում միտքն ու հոգին, այնպես, ինչպես սիրտը, թոքերը, ձեռքերը, ոտքերը և այլն։ Որովհետև հոգին չի՛ երևում, ո՛չ մաղթողն է այն տեսնում, ո՛չ իսկ որևէ բժիշկ կամ այլ մասնագետ, փորձագետ կամ գիտնական է տեսնում, բայց եթե հիշեցնես հոգու մասին, հավուր պատշաճի կպատասխանի. «Դե, իհարկե, ո՞վ չգիտի, որ հոգին կարևոր է և պետք է...»։

Թե ինչի՞նչ է պետք, շատ չի խորանում, դրան շատ տրամադիր չէ։

Պարզվում է՝ ժամանակակից, համեմատաբար ավելի գրագիտորեն, զարգացած հայի համար կարևոր է այն, ինչ տեսնում կամ զգում է (որից և ըստ իրեն կազմված է անձը)՝ իր առերևույթ անձը, որի մասին ինքը նաև հաստատ, առանց ո՛րևէ տարակույսի գիտի, որ անցողիկ, ժամանակավոր է։ Իսկ իր ներքին իսկական անձը՝ հոգին, որ չի երևում, սակայն հավատքն ասում է, որ անմահ, հավերժական է, պարզվում է՝ երկրորդական տեղ էլ չունի. ընդհանրապես տեղ չունի, գուցե մինչև չի գալիս դրա՝ իր մարմնից բաժանվելու պահը։

- Ուրեմն՝ ժամանակակից հայի համար միտքն ու հոգին ի՞նչ են, վերացական մի բա՞ն։

- Ցավոք, այդպես է ստացվում։

- *Հապա մեր եկեղեցի՞ն. կոչումն ու գործը: Հայի հոգու հետ զբաղվելը չէ՞:*

- Այո՛, և ոչ թե միայն զբաղվելը, այլև գործելը՝ հոգին կրթելը, դաստիարակելը, ուսուցանելը, մարզելը, առողջ պահելը, և ամենակարևորը՝ այն պաշտպանելն ու փրկելն է:

- *Փրկե՛լ, ինչի՞ց:*

- Այո՛, այո՛, հոգին փրկե՛լ. և ոչ միայն առողջ, զորեղ, հավատարիմ ու գործուն պահել, այլև փրկել ապակողմնորոշումից, չարի թակարդներից գերվելուց ու մահից:

- *Ի՞նչ է եկեղեցին՝ առողջապահական հաստատություն՞ և միաժամանակ արտակարգ վիճակների ծառայություն՞:*

- Երբ հարցը հոգուն է վերաբերվում, կարելի է և այդպես բնութագրել:

- *Ուրեմն՝ առանց եկեղեցվո հայությունը փրկություն չունի՞:*

- Կարելի է և այդպես բնորոշել, եթե հասկացվի, որ Հայաստանյայց սուրբ եկեղեցին (որպես Քրիստոսի ընդհանրական, առաքելական սուրբ եկեղեցվո հարազատ մասնիկ), կարճ ասած, գոյացել և գործել է հայ ժողովրդի հոգևոր սնուցման, կրթության և հոգու անվտանգության ու փրկության համար:

- *Ուրեմն՝ եկեղեցին այցելելու, մոմ վառելու, նրա ծիսակատարություններին, տոնակատարություններին մասնակցելու, ծուկ ու չամչով փլավ ուտելու, խարույկի վրայից ցատկելու և նման բաների հիշեցման, կազմակերպման համար չէ՞ միայն:*

- Իհարկե, ո՛չ. դրանք միջոցներ են, եթե կուզեք՝ «մեթոդական ձեռնարկներ» են՝ հային սովորեցնելու հիմնականը՝ էականը՝ իմաստավորել իր երկրային կյանքը, որն է՝ ծառայել Աստծուն, կատարել Նրա կամքը, պատգամները, ծրագրերը, որոնց մեջ մեզ՝ հայերիս համար, առաջնայինը՝ ծառայել մարդկային ցեղի հարազատ ընտանիք հայ ազգին, նրա հայրենիք Հայաստանին, որ ստեղծվի ազգային Աստվածասե՛ր, մարդասե՛ր, արդարասե՛ր, պատվասե՛ր և դրանով կենսունա՛կ պետություն, և ինքն էլ անձնվիրաբար ծառայի այդ պետությանը,

որպես պայման՝ արժանանալու հոգու անմահությանը, հավերժական կյանքին՝ Աստուծո երկնային արքայությունում:

- *Բայց դա շատ մեծ բան է՝ գերեզման է. դրանից էլ ի՞նչ ավելի կարևոր բան կա ու կարող է լինել հայի համար:*

- Այո՛, այդպես է. մեր եկեղեցին՝ Հայաստանյայց առաքելական սուրբ եկեղեցին, իր սրբությամբ ամենամեծ ու էական եղելությունն է հայ ազգի կյանքում, ինչպես և մարդկության կյանքում:

- *Եթե այդպես է, ուրեմն ի՞նչ պետք է անել մեր եկեղեցու համար:*

- Սուրբ պահել այն՝ մեր սուրբ լինելով, մեր սուրբ մնալով, սուրբ պահելով այն, մեր սրբությամբ ապրելով ու գործելով:

- *Այսի՞նքն:*

- Այսինքն, որպեսզի Հայաստանյայց սուրբ եկեղեցին կարողանա իր Աստվածատուր սուրբ առաքելությունն ու գործը, իր այդ Աստվածապատգամ պարտականությունը, ամեն բանից առաջ, կատարել սրբությամբ. եկեղեցին սուրբ պետք է լինի իր ծառայողներով, կղերականներով, հոգևորականներով: Եվ դրանով է նաև, որ ճանապարհ կբացվի և կոյուրանա իր հոտի՝ հայ ժողովրդի սրբանալը, սուրբ մնալը և սրբությամբ ապրելն ու գործելը՝ հոգուտ ազգի, հայրենիքի, պետության, նաև համայն մարդկության ու ամենաէականը՝ ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ Աստուծո:

- *Կարծես խնդիրը մի քիչ բարդացավ:*

- *Ինչո՞ւ:*

- *Հապա այդքան շատ սրբություն կլինի՞:*

- Իսկ ինչո՞ւ չի լինի, դա ի՞նչ դժվարություն է որ, եթե դա մեզ կարժանացնի ծառայել Արարիչ Հորը, կատարել Նրա պատգամները, կամքը և դառնալ Նրա որդիները, որով և արժանանալ ազնվորեն ծառայելու հայ ազգի, հայրենիք Հայաստանի և հայ պետականության Աստվածապաշտպան գոյության համար: Եվ դրան հասնելու, դրան արժանանալու համար կարիք չկա ո՛չ միլիարդավոր դոլարների ներդրումների, ո՛չ մի-

լիարդներ արժեցող զենք ու զրահի, ո՛չ էլ արտասահմանյան թանկարժեք ուսումնառությունների և նման բաների: Միայն թե մենք առավել գնահատենք, զորացնենք և ուզենանք մեր մեջ նորոգ պատվաստել մեր պապենական քրիստոնեական սուրբ հավատը, նրանից բխող ու նրա վրա հիմնված մեր գաղափարականությունը և բարոյականությունը (Հայ Ազգային Գաղափարախոսությունն ու Հայ Ազգային Տոհմիկ Բարոյականությունը) և, ըստ այնմ, կենցաղավարությունը: Եվ մենք մեր այդպիսի հավատքով, գործերով, կյանքի ապրումով կսրբանանք և սուրբ կպահենք մեր եկեղեցին, ինչպես նա՛ է մեզ սուրբ պահում՝ պաշտպանելով աշխարհի շատ ու շատ որոգայթներից, որ տանում են դեպի պղծություն, այլասերություն և հավերժական կորուստ՝ մահ:

- *Ուրեմն՝ Եկեղեցու դերն այդքան կարևո՞ր է:*

- Եկեղեցու դերն առաջնային է, շատ մեծ է, էական ու վճռական: Եվ միշտ այդպիսին է լինում նրանով, որ որպես ամեն բարու կորիզը՝ թխմորի դեր է կատարում, զարթուն է մնում ու մե՛զ զարթուն պահում, նաև մեզ առաջնորդում՝ ինչպես հարազատ և քաջ ու հավատարիմ հովիվ՝ մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի պատգամով ու օրինակով:

Եվ փառքը Նրան ու Նրանը եղողներին, այժմ ու հավիտյանս հավիտենից:

Երկուշաբթի, 11 - 11 - 2013թ., ժամը 05:40

ԱՍՏՎԱԾԱՅԻՆ ՍԻՐՈՎ Է ԿՅԱՆՔԸ ԿԵՆԱՐԱՐ

Սիրովն Աստվածային, մարդուն տրվեց Շնորհն Աստվածային՝ փրկվելու և Աստվածանալու համար:

Հավատք Աստվածորդու հանդեպ՝ Ավետարանով և Խաչով, ու դրանով՝ գաղափար, որ արտահայտվում է մեզ՝ հայերիս համար, Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ ու այդ հավատքը կյանքի ապրումի վերածելով՝ քաղաքացիականացմամբ ու քաղաքականացմամբ:

- Եվ գաղափարը (գործերով), որպես հավատքը գործի վերածող միջոց, ծնում է բարոյականություն՝ կիրառելով բարոյական չափանիշներ՝ դրանց կատարման (կյանքի վերածման) նորմաներով:

- Այդպիսի բարոյականությունից ծնվում է կենսատու ու ազգակերտ, պետականակերտ մշակույթ:

- Այդպիսի մշակույթն առաջացնում է մաս ազգային կենցաղ-կենցաղավարություն, որն ըստ իր բարոյականության և մշակույթի՝ ստեղծում, ստեղծագործում, կառուցում, մաս պաշտպանում է և դրանով մաս պատվավոր, պտղաբեր, ինքնաբավ կյանք է առաջանում՝ ձևավորելով մարդկության մեջ կենարար ինքնություն՝ անձի, ընտանիքի և ազգի, մեր դեպքում՝ հայության:

Եվ այդպիսով, հավատքը դառնում է ապրում՝ հետադարձ կապ հավատքի՝ միշտ նորոգ, ներթափանցող և կյանքը նորոգող իր կենսակերպով ու գործերով: Եվ արդյունքը լինում է թե՛ երկրային և թե՛ երկնային՝ մեր ազգի, յուրաքանչյուր հայի, հայրենիք Հայաստանի ու հարազատ պետության համար:

* * *

Ու այդ բոլորի հիմքը, սկիզբը, լույսը, եռանդը (էներգիան) Աստվածային սերն է։ Այն գալիս է մարդու մեջ ու ապրում (տնավորվում) է, երբ մարդը դառնում է հավատարիմ (հարազատ) տնտեսն իր գոյության (իրեն հանձնված անդաստանի) և Աստվածային սերը գործում է նրա մեջ՝ համաձայն նրա հոգևոր բնության, որով իր անդաստանի պտուղներն (ըստ ավետարանական օրինակի) ինքնաբուխ, ինքնական տալիս է Տիրոջը, Արարիչ Յորը, այսինքն՝ իր գոյությամբ Նրա պատգամը, կամքն ու գործերն է կատարում, ինչպես Որդին է անում։

«Եվ Որդին Յոր գործերն է անում», - ասված է Ավետարանում։ Եվ Որդուն հավատացող հայն էլ այդպես է վարվում՝ ուսուցանված Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ, որը բխում է և հիմնված է Աստուծո հավատքի վրա՝ Որդու Ավետարանով և Խաչով։

Եվ *Աստվածային սերը* դառնում է *շնորհ*, ու շնորհը՝ *հավատք*, հավատքը՝ *գաղափար*, ու այդ գաղափարով այնպիսի՝ բարոյականություն, որ առաջացնում է գորություն, գործ ու ստեղծագործություն և վերամբարձ կյանք՝ լույսից, լույսով ու լույսի համար։

Եվ գաղափարով (մեզ համար Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ) առաջացած բարոյական արժեհամակարգով և չափանիշներով ստեղծվում է ըստ այնմ՝ կենցաղ-կենցաղավարություն՝ ճիշտ, առողջ, արդար ու կենսասուռ ապրումով։

Սակայն հակառակը չի լինում, չի՛ կարող լինել. չի կարող առանց Աստվածային սիրո և նրանից բխող կենարար շղթայի՝ շնորհ, հավատք, գաղափար, բարոյականություն, լինի այնպիսի՝ ապրում՝ կենցաղավարություն, որ դրանով լինի լույս դեպի Լույսը։

Սա նշանակում է նաև, որ ոչնչից լույս՝ եռանդ (էներգիա) չի ստացվի։ Այսինքն՝ նյութից սեր, հոգի չի ստեղծվի, բայց Սիրուց, Յոգուց կստեղծվի ամեն ինչ, նաև՝ նյութ։

* * *

Եվ հայ ազգային ահազանգը պետք է զորեղ ու անընդ-հատ հնչի, որովհետև մեր ազգի մեջ (մահ ինչպես մարդկության մեջ) սիրո պակասն է տարածվում, տիրում: Ո՛չ թե պակասը արհեստական, կեղծ ու եսակենտրոն, այլ Արարչային, Աստվածորդու կենարա՛ր սիրո պակասն է տիրում: Պակաս, որից ցամաքում է ամեն ինչ, առաջին հերթին՝ մարդկանց սրտերը, ավելի, քան ամենաչոր անապատում:

Ու եթե դեռ մենք կանք, դա նրանից է, որ Աստվածորդու գո՛ւթն է մեզ պահում:

Եվ ազգի, պետության, հասարակության ամեն տեսակի գործունեություն, ռազմավարություն, քաղաքականություն ու մահ ամեն տեսակի ջանքերն ապարդյուն են, եթե Աստվածորդու՝ մեզ պահող, պաշտպանող գութի հանդեպ չարթնացնենք մեր հոգեկան լիարժեք երախտապարտությունը՝ որպես կյանքի շնորհի ընկալում, և չկատարենք մեր հոգու պարտքը:

Ուրեմն՝ հայ անհատի և հայ ազգի հոգու պարտքի կատարումը անձնական ու ազգային կյանքի ամենաիմաստալից, ամենաեական կատարումն է: Եվ այդ կատարման պայմանը՝ միա՛կ հնարավորությունը հավատքին լիակատար հավատարմությամբ ապրելն ու գործելն է:

Սրա՛նք են մեր մեծերի, սրբերի, նահատակների՝ հավատքով մեզ թողնված ժառանգ-պատգամները, որ հնչում են որպես հոգևոր անլռելի զանգեր:

ՈՐՈՇ ՀԱՄԵՍԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՈՒ ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հնդկաստանը թեև ժողովրդավար է, բայց չքավորությունը շատ տարածված է և համեմատաբար դանդաղ է վերանում: Ինչո՞ւ: Իսկ Չինաստանը գուցե այնքան էլ ժողովրդավար չէ, սակայն աղքատությունն արագ է վերանում: Ինչո՞ւ: Պատճառները, ըստ երևույթին, միայն քաղաքական համակարգի մեջ չեն, այլ նախևառաջ՝ հոգու և հոգևոր մշակույթի մեջ, իսկ եթե պատճառները նաև քաղաքական համակարգի մեջ են, ապա դա վերաբերում է այդ համակարգի *գաղափարականության առաջադրած կազմակերպական կառավարման տարբերությանը*:

Իսկ եթե որպես գաղափարականության ակունք ընկալվի Աստուծո հավատքը և մեր դեպքում, մասնավորապես, հավատքն Ավետարանով և Խաչով, ու ջանք գործադրվի՝ այն կյանքում կիրառելու համար, ապա ոչ միայն չքավորության վերացումն ու հարստացումը, այլև հասարակության, ազգի, երկրի և պետության թե՛ լուսավոր և թե՛ կայուն ու հարատև վերելքն ավելի քան երաշխավորված կլինեն Երկնային օրինականությանը:

Հայերս այս կենսատու ճշմարտությունը պետք է շահտապենք գիտակցել, կամ ավելի ճիշտ՝ վերագիտակցել, հիշել, հաշվի առնել և միայն ու միայն այդպես ապրել: Մեր նախնիները, մեր մեծերն ու սրբերն այդպես ապրել են, հակառակ իրենց դիմագրաված ավերիչ ու կորստաբեր բազում արհավիրքներին: Նրանց կյանքը հավատքին հավատարմությամբ է ընթացել, որի համար էլ մենք դեռ կանք: Եվ որպեսզի միշտ լինենք, և լինեն մեր թոռները, նրանց թոռները և հայ սերունդները, հոգուտ նաև համայն մարդկության և ամենաեականը՝ ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ Աստուծո, մենք պետք է վերա-

փոխվենք՝ ի կատարյալ հավատարմություն մեր Սուրբ Հավատքի:

Շաբաթ, 20 - 09 - 2014թ., ժամը 08:00

ՀՈԳԵՎՈՐ ՄՆՆԳԱՌՈՒԹՅՈՒՆ

*«...և ինչ չափով, որ չափում եք,
մրանով պիտի չափվի ձեզ համար»:
(Մատթեոս 7.2)*

Ավետարանական այս ճշմարտությամբ արդար և շատ օգտակար է, որ մարդն ինքն իրեն (իր ներքինը) կարողանա չափել, կշռել և գնահատել, որպեսզի ըստ այնմ իմանա, թե ինչ չափով է ինքը չափվում, և իր չափն ինչքան է: Եվ դա գիտակցելով՝ ասի. «Տե՛ր ու Արարի՛չ Հայր, խնդրում եմ՝ ների՛ր ինձ, անտեսի՛ր իմ մեղքերը, ինչպես ես այդ անում եմ իմ դեմ մեղանշողներին»:

Եվ մեր կյանքը կփոխվի անճանաչելիության աստիճանի՝ դեպի լավը: Որովհետև դրանով կատարված կլինի Տերունական աղոթքով մեր շնորհընկալումը:

Վերականգնում ենք մեր եկեղեցիներն ու վանքերը, որոնք, մեկ խոսքով ասած, չարը խոնարհեցրել էր, վնասել, կործանել էր: Եվ այդ վերականգնումներն անում են հիմնականում *անպաշտոն, չնշանակված հայ մարդիկ*՝ ինքնաբուխ ցանկությամբ:

Սակայն ո՞ւր են պաշտոնյա՛, *նշանակված հայ մարդիկ*, որ հավաքեն, վերականգնեն, կազմակերպեն, գործի դնեն համապատասխան մշակներին, վարպետներին՝ վերականգնելու, վերականգնելու մեր՝ հայերիս ներքին տաճարները: Չէ՞ որ նաև ասվել է. «*Չգիտե՞ք, որ Աստծո տաճար եք դուք, և Աստծո Հոգին է բնակվում ձեր մեջ*» (Ա. Կորնթացիներ 3.16):

Չորեքշաբթի, 04 - 08 - 2010թ., ժամը 24:20

ՀՈԳՈՒ (ՀՈԳԵԿԱՆ) ՕՐԳԱՆԻԶՄ

*Չկա մի բան, որ դրսից մարդու մեջ
մտնի և կարողանա նրան պղծել, այլ
այն բաները, որ նրանից են դուրս
գալիս, դրանք են պղծում մարդուն:*
(Մարկոս 17.5)

Կյանքի ճշմարտության հիմքը, առանցքն ու էությունը.
մեր Տերն ասում է, որ ինչ ելնում է մարդուց, այն է պղծում մարդուն: Եվ քանի որ այդ «այն» ասվածը գոյանում, «արտադրվում» է մարդու մեջ ոչ նյութապես, ուրեմն՝ երևի պետք է հասկանալ, որ դա, նախևառաջ, հոգեկան գործընթացի արդյունք է, և խոսքը հոգուց բխածի մասին է: Ուրեմն հոգին՝ մարդու իսկական ես-ը, ունի իր օրգանի՞զմը, և այն «արտադրո՞ւմ» է: Իսկ որո՞նք են դրա «արտադրական օրգանները», և ի՞նչն է հումքը, որ «մշակվում է ու արտադրվում»:

Ես չգիտեմ, բայց զգում, տրամաբանում, գիտակցում եմ, որ մարդու հոգին (կամ այլ կերպ ասում ենք սիրտը) ունի իր «խոհանոցը», իր «արտադրամասը», որտեղ պատրաստվում է հոգու լավը կամ վատը... «Այն, ինչը ելնում է մարդուց»:

Երևի էական խնդրի կատարում է իմանալը, թե ինչ վիճակում են ընդհանրապես հայության ընդհանուր հոգեկան «խոհանոցի» կամ «արտադրամասի սարքավորումը» և սանիտարական վիճակն ու արտադրությունը, ինչպես նաև դրա բաղադրամասերի (խավերի՝ հոգևոր ու աշխարհիկ, մտավորական և աշխատավորական, տարբեր սեռերի տարեց ու երիտասարդ)՝ հոգեկան «խոհանոցների» կամ «արտադրամասերի սարքավորումների» և՛ սանիտարական վիճակը, և՛ արտադրությունը, նաև կենսունակության ու կազմակերպական վիճակը: Ի՞նչ «սննդամթերք» կամ «հումք» են օգտագործում, ինչպե՞ս

են այն «մշակում» ու, ի վերջո, ի՞նչ որակի է ստացվում այն, ինչը ելնում է հայության տարբեր խավերից, յուրաքանչյուր հայից և, միջին հաշվով, մեր բոլորից՝ համայն հայությունից: Այն պղծո՞ւմ է հայությանն ու յուրաքանչյուրիս, թե՞ սրբագործում է ու փառավորո՞ւմ:

- Եվ մի՞թե կարևոր չէ այդ մասին իմանալը:

- Ակնհայտորեն՝ այո՛: Նույնիսկ հո՛ւյժ կարևոր է: Եվ կարևոր է յուրաքանչյուր հայի համար, բայց մանավանդ՝ մեր հոգևոր ու աշխարհիկ ղեկավարության համար:

- Իսկ ո՞վ, ովքե՞ր պիտի կատարեն ստուգումը, ուսումնասիրումը և գտնեն ու տան պատասխանը:

- Անտարակույս, նա՛, նրա՛նք, ովքեր ամենաշատը պետք է շահագրգռված լինեն դրանում՝ որպես իրենց կոչում և պարտականություն:

- Ուրեմն՝ սպասե՞նք:

- Այո՛, սպասենք ու նաև հույսո՞վ լինենք, որ չեն ուշանա այդ պատասխանները, որոնք էական նշանակություն ունեն մեզ համար, մեր ազգային ինքնաճանաչման ու, ի վերջո, գոյության համար: Այդպիսով, հայը վերոնշյալ իմաստով իսկ վերջապես պետք է ճանաչի, իմանա, թե ով է ու ինչ վիճակում է ինքը: Ի՞նչ խնդիրներ ունի կատարելու՝ կատարելագործելու համար իր ընթացքը, պահպանելու իր գոյությունը և իմաստավորելու իր կյանքը: Եվ դա՝ որպես իր նախնիների Աստվածապատվեր, հավերժական, կենսական պատգամ: Եվ հայի այդպիսի՝ Աստվածատուր իմացությունը, այդպիսի՝ գիտակցությունը կյանքի է կոչվում իր ազգի դավանած քրիստոնեական հավատքով և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ ու բարոյականությամբ:

Ընկալենք ու ընդմիշտ մեր սրտում պահենք այս իրականությունը: Թող հեռու՛ գնան մեզանից երկարամյա հոգևոր կուրությունն ու խլությունը, և թող լո՛ւյս ծագի, լուսավորի, մաքրի ու եռանդ հաղորդի, եռանդ առաջացնի մեր ազգի ու յուրաքանչյուրիս հոգեկան «խոհանոցներում», «արտադրամասերում», որպեսզի մեր ներսից երբե՛ք որևէ պիղծ բան դուրս

չգա, այլ միշտ, ամենուր ու ամեն ինչում դուրս գա միայն ու միայն մաքուր, սուրբ և կենսատու «արտադրանք» ի կյանք՝ հոգուտ համայն հայության, նաև համայն մարդկության և ի փառս ու ի հաճույս մեր Արարիչ Հոր՝ Աստուծո:

Ուրբաթ, 16 - 09 - 2016թ., ժամը 19:10

ԵՎ ԳԱՐՉՅԱԼ ԱՆԴՐԱԳԱՐՉ ՆՈՒՅՆ ԷԱԿԱՆ ԽՆԴՐԻՆ

Խաղաղությունն ու բարեկեցությունը, ինչպես և ազատությունն ու անկախությունը ձրի չեն տրվում: Դրանք իրենք իրենց չեն գոյանում ու վայելք դառնում: Մեզ՝ հայերիս համար դրանք այնքա՛ն դժվար են եղել. հատկապե՛ս մեր մարդկային-ազգային ինքնության պաշտպանումն ու պահպանումը, որի համար պահանջվել է և հիմա էլ է պահանջվում գին, այն էլ՝ շա՛տ բարձր գին:

Մեր հայկական և հարաճունորեն նաև մարդկային ինքնությունը բազում և բազմաբնույթ ծանր ճնշումների ներքո է: Ու այդ առումով իսկ մեր մարդկային-ազգային դիմադրությունը ո՛չ միայն համապատասխան ուժ, զորություն ու բազմաթիվ կարողություններ է պահանջում, այլև ու առաջին հերթին՝ հավատք և դրանից բխող հոգևոր իմաստություն և հոգեկան կոռով:

Մեր նախնիներն ավելի ծանր պայմաններում կարողացա՛ն այդ տեսակի կարողություններով դիմադրություն ցուցաբերել ու շա՛տ դեպքերում հաղթել՝ պաշտպանելով և պահպանելով իրենց մարդկային-ազգային ինքնությունը՝ իրենց մարդկայնությունն ու հայկականությունը և որպես անգին ժառանգություն փոխանցել սերունդներին՝ հասցնելով մինչև մեզ:

Եվ եթե մեր նախնիք՝ մեր պապերն ու տատերը, հիմնականում հաղթական էին դուրս գալիս իրենց մարդկային ու ազգային ինքնության պահպանման ծանր, բարդ ու երկարատև

փորձություններից, պայքարներից, ապա մենք՝ նրանց ժառանգ ժամանակակից հայերս, այլ կերպ վարվելու, որով և այլ արդյունքների հասնելու իրավունք չունենք:

Եվ դրա համար էլ, որպեսզի մենք ևս անպայման հաղթական դուրս գանք և դրա հետևանքները՝ որպես անփոխարինելի ժառանգություն, թողնենք մեր զավակներին, թոռներին, սերունդներին, պե՛տք է և պարտադիր պայման է, որ տոգորվենք ու ապրենք նախնիների, մեր մեծերի, մեր սրբերի հավատքի հոգեկանությամբ, գաղափարականությամբ, բարոյականությամբ ու ըստ այնմ՝ կենցաղավարությամբ (հասկանալի է, որ ժամանակակից ձևով, տեսքով):

Ու այդ դեպքում է, որ մենք կդառնանք այն միասնական ու կարող ազգը և կունենանք այն ապահով, խաղաղ, բարգավաճ երկիրն ու պետությունը, որի մասին երբեմն ցանկություններ ենք հայտնում, հորդորներ անում և նույնիսկ խոստումներ ենք տալիս հոգևոր ու աշխարհիկ բարձունքներից, սակայն, ըստ երևույթին, մեր սրտերի պարունակությունը՝ մեր խոհերը և մեր գործերը, չեն համապատասխանում հայտնված ցանկություններին. դրանք այլ բան են ասում:

Իսկ ի՞նչ են ասում, և ի՞նչն է պակաս արվում. ի՞նչ պետք է արվի, որ այդպես չլինի: Պետք է արվի այն, ինչ թելադրում է մեր Աստվածաշնորհի հավատքը. ապրել ու գործել Աստվածային պատգամներով և մեր ազգի մեծերի, սրբերի, նահատակների ապրած կյանքի իմաստով ու օրինակով: Այսինքն՝ ապրել ու գործել այն հոգեկանության, այն հոգեբարոյական իմաստով, արժեքներով, որ մեզ թողել են առ ի գիտություն ու առ ի կատարում և դրանցով ապրում, և մեր որակական հատկությունները ոչ թե աշխարհի չորս կողմերից մեզ վրա մղվող ամեն տեսակ՝ ինչպիսի օրինակներով ընդունենք և դրանց չափանիշներով գնահատենք, այլ մեր ազգային տոհմիկ օրինակներով և չափանիշներով:

Մենք ազգովին, ըստ երևույթին, տարբեր պատճառներով, հատկապես վերջին ժամանակներում մեծ մասամբ ըստ հարկի չենք ուսումնասիրել, սերտել ու մանավանդ առաջնորդվել մեր

իսկական պատմությամբ ու ըստ այնմ դիրքորոշվել այս անհոգի, խարդախ աշխարհում ու նաև դրա՝ համար էլ մեծ ու բարդ խնդիրներով բեռնավորված ենք մնում: Ամեն մի օտար անուն-ազգանունով հեղինակված, գրությունների վրա ստորագրված թղթերին հարգալից ուշադրությամբ ծանոթանում ենք, իսկ մերը՝ մեր նախնիների հոգով, սրտով, մտքով և կյանքի փորձառությամբ մեզ կտակված պատվերները, պատգամները հիմնականում և գործնականում փոշոտված մնում են դարակներում: դրանք ոչ միայն ուսում, հրահանգավորում և ազգային ու պետական ճանապարհային քարտեզ չեն դառնում, այլև պարզ ուշադրության իսկ չեն արժանանում, արհամարհվում, անտեսվում են:

Որպես օրինակ՝ մեկ փաստ. Մատենադարան ենք ստեղծել (թշնամիների կողմից կողոպտված ու ավելի վատ՝ վառված, փչացված ձեռագիր մատյաններից հարյուրներից մեկը, զոհողություններ պահանջող դժվարություններով փրկելով, հավաքելով, ուսումնասիրելով, դասակարգելով, դասավորելով, պահպանելով), և փառք ու պատիվ նաև նրանց, որ վերջին տարիների ընթացքում իրենց բարեգործություններով և կազմակերպական ջանքերով Մատենադարանի տարածքը զգալիորեն մեծացրին, արդիականացրին, պայմանները բարելավեցին, բայց մեր ազգի հայրենի ու արտերկրի հատվածներում քանի՞ հոգի ավելացավ հայրենի ու նաև սփյուռքյան մատենադարանների բովանդակությունը հասկացողների, դրանով առաջնորդվողների մեջ...

Մոտավորապես նույնը կարելի է ասել Երուսաղեմի Հայոց պատրիարքության ու Մխիթարյան միաբանության մատենադարանների մասին ու նաև մեր տաճարների, եկեղեցիների ու այլ նվիրական արժեքների մասին:

Ինչո՞ւ է այստեղ այդ մասին նշվում, այն էլ՝ այդպիսի տարակուսանքով: Նշվում է, որովհետև այս աշխարհում ջանքը, արարքը, գործն իրենց արդյունքով են որոշվում: Որովհետև Հայաստանում, փառք Աստուծո, վերականգնվող և նորոգ կառուցվող եկեղեցիների ու կղերականների քանակի աննա-

խաղեպ ավելացումը և Մատենադարանի էլ ավելի մեծացումը, որ ունեն մեր ազգի (թե՛ հոգևոր և թե՛ աշխարհիկ) ամենամիլիոնական արժեքներն արտահայտելու շատ մեծ կարողություն, պետք է մեր մեջ ավելացնեին ազնվությունը, առաքինությունը, շիտակությունը, սկզբունքայնությունը, գաղափարականությունը, բարոյականությունը, ուղղամտությունը, գթասրտությունը, ճշմարտախոսությունը և սրանց նման շատ այլ հատկություններ: Եվ դրանց արդյունքում պետք է տարակուսանք առաջացնող վերը նշվածները, մեր ազատագուրկ անցյալի հիշողության մեջ միայն մնալով, հայ կյանքում դադարեին ամեն տեսակի անպատասխանատվություն, անպարտաճանաչություն, վատնում ու էլ չասած՝ բոլոր չարիքների աղբյուր հավատարմագրվությունն ու նյութապաշտությունը և դրանց առաջնային հետևանքը՝ գաղափարագրվությունը, բարոյագրվությունը, արատավոր կենսակերպը, կոռուպցիայի տարբեր դրսևորումների տարածումը և դրանց ամրապնդումը՝ վերևից ներքև և ներքևից վերև...

Ու եթե սա է մեր ազգային՝ հարաճունորեն անկում ապրող վիճակը, նշանակում է, նախ՝ այդ ընթացքը կանգնեցնելու և վերամբարձ ընթացք որդեգրելու համար անխախտ պայման է արմատական վերափոխությունը: Փոփոխություն բոլոր կողմերից, որն սկսվում է հավատքի հանդեպ մեր վերաբերմունքից, որով և որոշվում է ազգի (հետևապես և երկրի ու պետականության) գաղափարի ու բարոյականության ինչ լինելը. այսինքն՝ ազգի ներքին որակով ու հարաբերություններով ինչքանով կարող և մրցունակ լինելն արևի տակ ազատ, անկախ, ինքնաբավ (բարգավաճ) ու նաև պատվով՝ Աստվածահաճ կյանքով ապրելու համար:

Ուրբաթ, 18 - 11 - 2011թ., ժամը՝ 24:00

ԴՐԱԿԱՆ ԵՎ ԲԱՅԱՍԱԿԱՆ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Դրականն ու բացասականը, լավն ու վատը, և վերջապես բարին ու չարը աշխարհում ամեն տեղ կան՝ պայքարի կամ որևէ իրարամերժության մեջ: Այդպես է նաև մեր մարմնի մեջ, մեր արյան մեջ, մեր բջիջներում և մեր զգայարաններում ու զգացմունքներում: Ու այդպես է նաև մարդկային հարաբերությունների մեջ՝ ընտանեկան, ընկերային, ազգային, ինչպես նաև ազգերի՝ համայն մարդկության հարաբերությունների մեջ:

Երբ երկու կողմերի հարաբերությունը հանդարտ է լինում՝ դրականի, լավի, բարու գերակշռությամբ, այդ վիճակը կոչում ենք խաղաղություն, այսինքն՝ ***ծնունդ և բերկրանք առաջացնող կյանք***: Ու այդ խաղաղությունը փոխվում է ալեկոծության և փոթորիկների՝ դրականի, լավի, բարու տկարանալով, թուլանալով, հիվանդանալով ու ի վերջո՝ պարտությամբ: Եվ դա լինում է ֆիզիկականից մինչև հոգեկան, գաղափարական, բարոյական ու ըստ այնմ՝ կենցաղային վիճակներում: Որպես կանոն՝ չի լինում մանավանդ երկարատև ու համընդհանուր հանդարտություն, խաղաղություն՝ դրականի, լավի, բարու չեզոքությամբ, անհոգությամբ ու անտարբերությամբ: Չի՛ լինում, որովհետև դրականի, լավի, բարու հակադիր կողմը միշտ զգոն ու պատրաստ է լինում ուժով հարվածելով և կամ խաբեությամբ ապակողմնորոշելով ու այլասերելով ոչնչացնելու և դրանով իր նպատակն իրականացնելով գերիշխելու համար: Այդպիսով, պայքարը լինում է շարունակական...

Իսկ երկնային, տիեզերական գոյավիճակի (հարաբերությունների) հավասարակշռությամբ խաղաղությունը մասշտաբով ու բովանդակությամբ (թեև անչափ մեծ տարբերությամբ, սակայն) նույնն է ձևով՝ մարդու ժառանգակիր (անչափ փոքր) բջիջներում:

Երբ այսպիսին կամ մոտավորապես այսպիսին է վիճակը թե՛ տիեզերքում և թե՛ մարդկային կյանքում. հարց՝ ինչո՞ւ մեր ազգն ընկավ երկարատև թշվառության մեջ՝ մինչև իսկ ցեղասպանություն ու աներևակայելի ցավ, նվաստացում, տառապանք, կորուստներ, ազատագրվելություն, պանդխտություն ու զրկանք: Զրկանք և զրկանք, այն էլ երկարատև՝ զրկանք: Զրկանք բնականոն կյանքից՝ անձնապես ու ազգովին զարգանալու, աճելու, ազատ հայրենիք ունենալու, այն շենացնելու և վերջապես առանց ճնշման, ցավի, տառապանքի ու նաև ամոթի երջանիկ ապրելու հնարավորությունից: Ինչո՞ւ, ինչո՞ւ, ինչո՞ւ:

Եվ հիմա էլ հուրախություն թշնամիների՝ բաժան-բաժան վիճակն ու իրար դեմ դառնությամբ լի դավերն ու նաև կարիքն ու անապահովությունը: Ինչո՞ւ: Ինչո՞ւ է մեր այս և դրանից էլ վատ վիճակը, և ինչպե՞ս պետք է դուրս գալ դրանից:

Շատ զրկանքներ կարելի է կրել, տանել և շատ նեղությունների համբերել, եթե հասկանալի, տրամաբանելի և ընդունելի լինի դրանց պատճառը և ինչու: Այն, թե ի վերելք ազգի՞, հայրենիքի՞, պետականությա՞ն կատարվեցին անասելի ցավը, զրկանքները, նեղությունները, թե՞ հուրախություն մեզ ոչնչացնել ուզողների...

Սեր կրած և շարունակվող դժվարությունների ու ցավերի պատճառների մի մասը (որ ինչ-որ չափով մեզնից դուրս կարելի է համարել) գուցե մեզ համար հասկանալի, տրամաբանական և դրա համար էլ ընդունելի լինի, հետևապես՝ տանելի ու նաև ամոքելի: Սակայն մեր սաստկացող ցավալի դժվարությունների մեծ մասն ակնհայտորեն ներսից՝ մե՛ր իսկ պատճառով լինելով, անօգուտ է դրա համար ընդունելի հասկացողություն, տրամաբանություն ու առավել ևս՝ արդարացում ու համակերպում փնտրել:

Եվ սա, լինելով շա՛տ վատ ու կրկնակի՝ ցավալի, մյուս կողմից էլ զավեշտալիորեն ուրախալի է թվում, քանի որ հիմնականում մենք լինելով կործանումների պատճառը, մենք էլ կարող ենք և պարտավոր ենք այն վերացնել՝ վերակառուցելով, վերականգնելով, եղածից նույնիսկ ավելի կենարարն ու

վերասլացը ստեղծելով: Ուրեմն՝ մեզնից է կախված մեր մա՛րդ, իսկական հա՛յ մարդ դառնալը, իսկական հայ ազգ դառնալը ու նաև հավատավոր, արդար, կենսունակ, ապահով ու բարգավաճ հայկական պետություն ունենալուն արժանի դառնալը: Ուրեմն՝ մեր գործն ավելի դյուրին է դառնում նրանով, որ մեր նախնիներն այդ աստիճանի բարձրացել էին... Ուրեմն՝ մեր ժառանգակիր բջիջներն էլ կարող են գործի անցնել:

Այո՛, մխիթարվելու բավականին բան կա, և հուսահատվելու, լքելու, ուրանալու այնքան էլ բան չկա: Եվ չի լինի, եթե ազգն ազնիվ տերեր ունենա, որ իրենց տիրությունը ծառայությամբ են կատարում՝ սովորելով Տիրոջից և Նրան հավատարիմ՝ անցյալի մեր մեծերից: Իսկական մեծերից: Տիրոջ առաջ պատասխանատու՛, Նրան հարազատ ու հավատարիմ ծառայած հայոց մեծերից:

Եականորեն կարևոր է, ուրեմն, որ մեր ազգի աշխարհիկ ու հոգևոր իշխանությունները գտնեն և մեր ժողովրդին ներկայացնեն այս իրականության պատճառներն ու անհայտ մնացած հարցերի պատասխանները:

Դրա համար, թեև ուշացած, գուցե պետք է քննել ու գնահատել նախնիների արարքնե՞րը ու նաև հատկապես նրանց ու մեր մոտ անցյալի և ժամանակակիցների շեղումնե՞րը: Եվ շեղումներից հետո համառորեն դրանք չուղղելու, չվերացնելու անզգամությունը, հետո էլ՝ անտարբերությունը և կամ հուսահատությունն ու դասալքո՞ւմը: Եվ այդ քննությունից, գնահատականից և համապատասխան եզրակացության գալուց հետո մի՞թե չպետք է օրինակ վերցնել *Անառակ որդուց կամ Հոր երանելուց և կամ Գևորգ Սարգսյանուց և նրանց նմաններից, բայց հատկապես ու անպայման մեր Տիրոջից՝ Հիսուս Քրիստոսից:*

Շաբաթ, 19 - 12 - 2015թ., ժամը 13:30

ՋԱՆՔԵՐ, ԱՅՈ՛, ԲԱՅՑ ԻՆՉՊԻՍԻ՞ ԵՎ ԻՆՉԻ՞ ՀԱՄԱՐ

Անկախացած Հայաստանում զբոսաշրջության համար կատարվող համեմատաբար մեծ ջանքերի ու միջոցների ներդրումը շատերին գուցե տարօրինակ թվա, եթե ասվի, որ ըստ երևույթին՝ այնքան էլ ճիշտ և նպատակահարմար չէ՝ տարբեր առումներով:

Հայաստանի Հանրապետությունում տնտեսության այդպիսի ճյուղի շեշտակի մեծացումը, առաջին հերթին, նշանակում է «սպասավորության մասնագիտության» խրախուսում, որն այնքան էլ նպատակահարմար չէ մեր երկրի համար, երբ պետք է արտադրական արդյունաբերություն զարգացնել, այն էլ՝ բարձրակարգ տեխնոլոգիական՝ բարձրակարգ տեխնոլոգիաներով:

Երկրորդ. մեղմ ասած՝ լավագույնս չի ազդում մեր ազգային նկարագրի, հոգեկանության ու նաև կենսաձևի վրա:

Եթե զբոսաշրջության զարգացումն ինչ-որ տեսանկյունից և ոմանց համար էլ ենթադրում է նաև փիառի (PR) նման մի բան՝ ուղղված մեր երկրի՝ օտարների կողմից ճանաչվածության ընդարձակմանը, մեր մշակույթին, ճարտարապետությանն ու այլ արժեքներին ծանոթացմանը, որով և մեր ազգի ու երկրի նկատմամբ դրական կարծիքների, տրամադրությունների ավելացմանը, ապա դա, ինչքանով էլ իրականության ինչ-որ բաժին ունենա, այնուամենայնիվ, մեղալի միայն մեկ կողմն է. մեղալի մյուս կողմն ասում է. եթե քո պատմական անցյալը բարձրակարգ է, գեղեցիկ ու արդար է, սակայն ներկան այդպիսին չէ՝ ցածր է, ապա դրական տպավորության ու կարծիքի մասին խոսք չի՝ կարող լինել՝ այն տրամաբանությամբ, որ եթե անցյալդ խեղճ է, և քո ներկան էլ խեղճ է, ապա քո պատաս-

խանատվությունը մասամբ է դրա համար: Սակայն եթե քո մեծ, հանճարեղ և սուրբ նախնիների շնորհիվ քո անցյալը եղել է վեհ՝ մեծապես արդարությամբ, գեղեցիկ ու պտղաբեր, իսկ ներկադ՝ հակառակը, ապա դրա համար պատասխանատվությունն ամբողջությամբ քեզ վրա է, մանավանդ որ արդեն ազատ ես ու պետականացած: Բացի դրանից, քեզ պարտավորեցնում է նաև այն, որ ուրիշները զրո ժառանգությամբ են շոշափելի արդյունքի հասնում, իսկ դու քո հարուստ ժառանգությամբ չես կարողանում անել նույնը, ու նաև ավելին...

Ու այդ փաստի առաջ «հանցանաց» մեղմացուցիչ հանգամանքների մասի՞ն պիտի խոսել՝ անողոք թշնամիների շատություն, բազում նեղ, անազատ օրեր և այլն, թե՞ պետք է զգաստանալ, փոխվել, նորոգվել ու անցյալի դասերը (և ոչ միայն անցյալի) լավ սերտելով ու այլևս չսխալվելով՝ դուրս գալ համարյա անկումային վիճակից, անհապաղ լուծել անլուծելի թվացող հարցերը, կատարել խնդիրները և հասնել բարձունքների: Մանավանդ որ ամեն տեսակետից անթույլատրելի՝ է ազգային ու պետական այսպիսի վիճակ թողնել մեր թոռներին, սերունդներին:

Ինչպե՞ս կարելի է համակերպվել այն իրականության հետ, որ քառորդ դարից ի վեր այլևս ազատ և համեմատաբար շատ ավելի ապահով ու անկաշկանդ ենք, սակայն մեծ մասամբ (ինչպես տաղանդաշատ Հակոբ Պարոնյանն է ժամանակին ասել) «Հառա՛ջ, հառա՛ջ կպոռանք, հետ-հետ կերթանք»: Եվ, դժբախտաբար, ոչ միայն քանակական հետընթաց, այլև ու հիմնականում՝ որակական, քանի որ այլասերում է տեղի ունենում. հոգեպես, գաղափարապես, աշխարհայացքով և բարոյականությամբ, ու մեր մի մասն էլ մարդկայնությունից ու հայկականությունից է հեռանում նաև ազահությամբ, պաշտոնի չարաշահումներով ու թալանով... Ու այն մասնակի զարգացումն էլ, որ ունենք (բացառությամբ գուցե մեր բանակի՝ զինված ուժերի), ավելի շատ մակերեսային է, ձևի, մի քիչ էլ քանակի մեջ է, քան բովանդակության:

Ուրեմն՝ եզրակացություն. աշխարհասփյուռ և մասնավորապես հայրենի հայությունը, այո՛, անպայման պետք է տնտեսապես ու բազմակողմանիորեն զարգանա՝ դրա բոլոր դրական հետևանքներով, բայց դա պետք է լինի մեր երկնաշնորհ՝ մարդավայել ու հայավայել սկզբունքով՝ հնարամտությամբ, փութաջանությամբ և մեր ավանդական ազնիվ վերաբերմունքով ու աշխատանքով: Որը և մեր համապարփա՛կ հաջողության գրավականն է:

Այս եզրակացությանը մի՞թե չպետք է հայությունն իրազեկ լինի ու մեր այս իրականության պատմական ճշմարտությանը առաջնորդվի: Եվ դրա համար հայ հոգևոր ու աշխարհիկ ղեկավարները, իրենց հաստատություններով հանդերձ, մի՞թե պարտավոր չեն իրազեկել, հասկացնել համայն հայությանը և յուրաքանչյուր հայի՝ սկսած իր մանկությունից, որ հայրենի ստեղծվող տնտեսությունն ու ժողովրդի ցանկալի կենսամակարդակը չի կարելի բարձրացնել՝ չատացնելով խաղատները՝ կազմիները և «տոտոները», «վիվարոները», «լոտոները», ջակուզիներով կասկածելի «ռեստորան-հյուրանոցները» և նման այլ փաստացի պարապությունները, դատարկությունները և կամ չարիքները:

Այս և նման այլ արատավոր ու անիրավություններով հագեցած հանցավոր միջոցներն են կոչվելու «հայրենիքի զարգացման ուղի»: Եվ այդ «զարգացմա՞նք» է ստեղծվելու ազգի ու հայրենիքի պաշտպանության հարաճուն կարիքների ու նոր սերնդի կրթության, ժողովրդի առողջապահության, շինարարության և նրա այլ կարիքների բավարարման բյուջեն: Դրա՞նք են հայկական տոհմիկ, ավանդական արժեքներով, բարեմասնություններով գործարարությանը փոխարինելու եկած՝ ժամանակակից «հնարամտությամբ, ստեղծագործությամբ ու աշխատասիրությամբ բիզնեսները»: Մինչդեռ դրանք հայության համար, հայ հասարակության համար ախտակիր ու վնասակար, հանցավոր ու անհեռանկար «բիզնեսներ» են, և պետությունն էլ դրանք պիտի խրախուսի՞:

Ի՞նչ պետք է անել: Բավականին շատ բան պետք է անել, որ մոռացել ենք անել, և շատ բան այլևս չպետք է անել, որ սովորել ենք անել՝ սկսած հոգեկանից, գաղափարականից, բարոյականից՝ ազնիվ ու պատվավորից և ըստ այնմ՝ կրթությունից, դաստիարակությունից, մշակույթից, ներազգային պետական ու հասարակական հարաբերություններից: Մինչդեռ հրամայական է բոլորիս՝ նորից սովորելը (հատկապես մոռացված ազգայինը) և հոգեկան ու բարոյական տոհմիկ արժեքներով հայավայել ապրելը, գործելը, աշխատելը, միշտ, ամենուր, ամեն ինչում պետական շահերը պաշտպանելը և իսկական արդյունավետ տնտեսություն ու իսկական արտաքին ու նաև ներքին՝ ազգային հարաբերություններ վարելը:

Եթե վաղ շրջանի մեր նախնիք այնքան հմուտ էին, որ կարող էին բարձրորակ ապրանք արտադրել և գետերով արտահանել, իսկ ավելի ուշ՝ առանց որևէ պետական աջակցության՝ Նիդեռլանդներից և մեզ ավելի մոտ վայրերից մինչև Յնդկաստան և դեռ այն կողմ վաճառականությամբ զբաղվել՝ դրա համար, բացի ուղտերի քարավաններից, նաև հեռավոր նավարկության առազաստավոր նավատորմ ստեղծելով ու գործարկելով, ապա ազգային-պետական առունով մեր այսօրվա խեղճությունն արդյոք կարո՞ղ է արդարացում ունենալ: Մանավանդ որ հիմնականում դա տեղի է ունենում մեր էությունը բովանդակող հոգեկան, գաղափարական ու բարոյական արժեքների՝ մեր նախնիների կողմից մեզ թողած ժառանգության անտեսման և մեծ չափով նաև ուրացման պատճառով:

Ուրացման հետևանք ինչպիսի՞ թշվառություն:

Եվ «Ձարթնիր, լա՛ո»-ն այսօր շատ բարձրաձայն և շատ հաճախ մեր մեջ մենք մեզ պետք է ասենք, մեր հոգիներում, մեր սրտերում, մեր մտքերում ու նաև որպես ***ահազանգ-հիշեցում-զգուշացում*** զոչենք՝ տեսնելու ու արմատախիլ անելով հեռացնելու համար մեր ներազգային հարաբերությունների մեջ մտած, հաստատված և տիրական դարձած դուշմանին՝ մեր հոգեկանության, գաղափարականության, բարոյականության

ու ըստ այնմ՝ ազգային կենցաղավարության ու ներազգային հարաբերությունների թշնամուն:

Ինչպե՞ս անել դա. զարթնեցնելով մեր հոգիներն ու վերահաստատելով մեր հավատարմությունը՝ հանդեպ Երկնավոր Արարիչ Հոր, ամենայն Փրկիչ Աստվածորդու և շնորհատուր Սուրբ Հոգու՝ մեր անձերի ու ազգի հավատքով, դրանից բխող և դրա վրա հիմնված գաղափարականությամբ, բարոյականությամբ և դրանցով՝ վերականգնելով, բարձրացնելով ու վերահաստատելով մեր մարդկային-ազգային նվիրումը, անկեղծությունը, պատվախնդրությունը, պատասխանատվությունը և մեր ուղղահայաց ու հորիզոնական հարաբերություններում՝ սերն ու ազնվությունը, որոնք, լինելով Աստվածապատգամ և Աստվածահաճո, լինում են նաև Աստվածապաշտպան:

Ու երբ մենք այդպիսին ու այդ վիճակում լինենք, որով և Աստված մեր ազգի հետ կլինի՝ ո՞վ, ո՞ր չարն ու անարդարը կարող են հայության առաջ կանգնել:

Ընդհակառակը՝ կլինի այնպես, որ մեր բարեկամները կշատանան, հակառակորդներն ինքնըստինքյան կնվազեն, ու մեր մեծ ընտանիք մարդկության անդամները կցանկանան իրենց եղբայրակից հայությունից սովորել, նրա հետ լինել և միշտ գործակցել: Հայությունն էլ սրտաբուխ պատրաստակամությամբ միշտ կընդառաջի, քանի որ այդ էր ու այդ էլ կլինի իր նոր «կոչումն ու ընտրությունը»՝ տրված իրեն մշտապաշտպան Հորից:

Սա միայն տեսլական չէ հայության համար. սա նրա իսկական, բնածին Հայ Ազգային Գաղափարախոսության ու հայ ազգային-պետական ներքին ու արտաքին դոկտրինների առանցքն է, որի մասին պետք է յուրաքանչյուր հայ համապատասխանորեն իրազեկվի, որով և ընկալի, սովորի մանկապարտեզներից մինչև ամենուր, ամենայն «վերևները» և Քրիստոսավկա հավատարմությամբ կենսագործի ազգովին՝

- ազգային պետական ծրագրավորմամբ,

- ազգային քաղաքացիական ու զինվորական կարգապահությամբ,

- հավատքից բխող հոգու պարտքի գաղափարական ու բարոյական հարատև՝ հետևողականությամբ:

Ու երբ սա լինի, կլինի նաև՝

Երկնային գոհություն, օրհնություն, օգնություն և

հաջողությունների, հաղթանակների երաշխավորություն՝

Ա Ս Տ Վ Ա Ծ Ա Յ Ի Ն:

Երեքշաբթի, 14 - 01 - 2014թ., ժամը 19:00

ԽՈՐՀՐԳԱՆԻՇ

(Սուրբ և սրբացնող՝ կյանք հաղորդող)

Խորհրդանիշը՝ սիմվոլը, կարևոր է նաև նրանով, որ տեղեկություն է տալիս, իրազեկում է. խորհրդանշվողը գուցեև անհայտանում, վերանում, կորչում է, սակայն խորհրդանիշը մնում է, ապրում, հարատևում:

Էական է, երբ խորհրդանիշը խորհրդանշում է բարի ստեղծագործություն, նվիրական գործունեություն և սուրբ էություն:

Խորհրդանիշների կարևորությունը, ինչպես և դրանց նշանակությունն ու ընդունումը մարդկային կյանքում սկսեց փոխվել աշխարհայացքների փոփոխության հետ ու նաև՝ բարոյական արժեքների փոփոխության հետ, բայց հիմնականում սկսեց փոխվել հավատքը պակասելու հետ:

Ի՞նչ խորհրդանիշներ մենք՝ հայերս, կարող ենք վերականգնել, որդեգրել մեր անցյալից, մեր նախնիներից կամ նորոգ ստեղծել հիմա, հոգեբարոյական մեր այս վիճակում, որ կարող լինեն մեզ օգնել մեր ունեցած այնքան էական նպատակների ու խնդիրների կենսագործման համար:

Ե՞րբ ու ինչպիսի՞ն են եղել մեր նախնիների, մեր հայրերի նվիրական խորհրդանիշները:

Եվ ինչպե՞ս ենք վերաբերվում մեր գլխավոր, առաջնային և կյանք նշանակող ու նվիրող խորհրդանիշին՝ Սուրբ Խաչի

նշանին: Արդյո՞ք այն դարձրել ենք ավելի շատ զարդ և գնահատում ենք նրա պատրաստման նյութի, զարդարանքի ու որպես արվեստի գործի արժեքով...

Մեր կյանքում ու առօրյայում գոյություն ունեցող հարցերի, խնդիրների մեջ գուցե թվա, համարվի, թե «պարզունակ, տասներորդական ու նաև ոչ շատ հասկանալի» հարց է շոշափվում: Եվ հենց դա՛ է խնդիրը, որ տվյալ հարցը կարող է և այդպես՝ ընկալվել: Բայց մի՞թե այդպես է: Շատ ափսոս, որ, ըստ երևույթին, մեր մեծամասնությունն այդպես կարող է մտածել կամ «լավագույն» դեպքում՝ դրա նկատմամբ անտարբեր լինել...

Ի՞նչ անենք, ինչպե՞ս մտնենք կյանքի ճիշտ հունի մեջ: Ո՞վ կամ ի՞նչը մեզ կօգնի, եթե ոչ հենց այդ խաչի հավատքը: Սակայն ինչպե՞ս հավատավորվենք անկեղծորեն՝ առանց ձևականության և պահի ազդեցության ներքո: Այլ հավատքն ունենանք լի ու անսասան, դրան հավատարիմ լինենք մեր ամբողջ էությանը և դրանով ապրենք ու գործենք միշտ, ամենուր ու ամեն ինչում՝ բոլոր՝ պայմաններում:

- Եվ դրա համար ի՞նչ է պետք անել:

- Պետք է աղոթել, Արարիչ Երկնավոր Հորը խնդրել է պետք՝ մաքուր սրտով, որով և հետևողական, հարատև ու ազնիվ ծառայություն է պետք ազգին, հայրենիքին, պետությանը ու անընկրկուն հավատարմություն մեր հավատքին:

- Ուրե՞մն:

- Ուրեմն՝ մաքրենք մեր սրտերը խաչի հավատքով՝ ստանալու համար անհրաժեշտ շնորհը, իմաստությունը, գիտությունն ու կարողությունը՝ հաղթահարելու ամեն փորձանք ու փորձություն, չարի որոգայթ ու գայթակղություն և... մեր ստացած Սուրբ Հոգու շնորհներով սրբացած սրտով ընդմիջտ ապրենք վերելք այժմ՝ այս կյանքում ու ապրենք երանությամբ հավիտյանս՝ Երկնային կյանքում:

Եվ սա ազդ է հային ու հայությանը, որ գալիս է ոչ այնքան ահազանգից, ինչքան սուրբ ղողանցներից՝ ուղղված մեր սրտերին, հոգիներին ու մտքերին. մաքրված սրտերին և հա-

վատավոր հոգիներին ու ամենայն պղծությունից զերծ մտքերին, որ ունեին մեր բազում նախնիները, մեր մեծերը, սրբերը, նահատակները, որոնցով և արժանացած իրական, հավերժական կյանքին, որը և ժառանգությունն թողեցին մեզ՝ իրենց հետնորդներին՝ պայմանով, որ հավատարիմ լինենք Սուրբ հավատքին:

ԳԼՈՒԽ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ
(Հավելված)

Ա Հ Ա Ջ Ա Ն Գ,
Ո Ր Ը Չ Ե՛Ն Ք Լ Ս ՈՒ Մ
(Մինչև ե՞րբ ու մինչև ո՞ւր)

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ ԱՐՑԱԽ-ՂԱՐԱՔԱՂ ՀԱՍԿԱՅՈՒԹՅԱՆԸ

*Եթե հայտնի է, որ կա Լեռնային
Ղարաքաղ, ապա պետք է հայտնի
լինի, որ կա նաև Դաշտային Ղա-
րաքաղ և ընդհանրապես Ղարաքաղ՝
Արցախ, որի մասին միշտ պետք է
լինեն հայկական միտք, խոսք ու
արարք, գործ:*

ԱՐՑԱԽ-ՂԱՐԱՔԱՂ

Ու այդ Արցախ-ընդհանրականը ոչ միայն պատմականորեն, այլև մինչև մեր պապերի և նույնիսկ մեր այսօրյա տարեցների ժամանակ **Ճնշող մեծամասնությամբ եղել է հայաբնակ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ՝** հակառակ ամեն տեսակ երկարատև թշնամական արշավանքների, բազում փորձությունների և տարբեր կողմերի, այսպես կոչված, «հաշտարար, խաղաղասիրական» քաղաքականության, ու ըստ այնմ՝ մոտեցումների, միջամտությունների ու նաև բռնությունների:

Ինչո՞ւ: Ինչո՞ւ է հայկական Արցախ-Ղարաքաղն այդ ամենին դիմացել ու մնացել է հայկական: Դրա համար, ըստ բազում փաստերի, կա երկու հիմնական պատճառ (որոնց համար պետք է ամեն ինչ անել, որ դրանք լինեն մշտական ու հաստատուն)։

- առաջին՝ արցախցի (իսկական, հավատքով արցախցի) հայը շատ է սիրել իր հայրենի Արցախը, նրա հողն ու ջուրը...

- երկրորդ ու ամենաեականը (իսկական)՝ արցախցի հայն իր պապենական ժառանգություն-ծննդավայր Արցախն ամբողջ սրտով, հոգով ու մտայնությամբ համարել է ու այժմ էլ (գոնե իր մեկ մասով) համարում է

ՀԱՅՐԵՆԻՔ՝ ԱՍՏՎԱԾԱՇՆՈՐՀ ՈՒ ԱՍՏՎԱԾԱՏՈՒՐ,

որով և դրա հանդեպ իր հարազատությունը, պարտաճանաչությունն ու պատասխանատվությունը՝

ԱՍՏՎԱԾԱՊԱՏԳԱՍ:

Հետևապես հայի համար այդպիսի հայրենիքը *անփոխարինելի ու անզիջելի էր, է և լինելու է* այնքան ժամանակ, ինչքան երկրագնդի վրա կլինի հայի Հայկյան շունչը՝ օգնությամբ

ԱՍՏՈՒԾՈՒ:

Եվ հայի այս դարավոր ըմբռնումն ու նվիրումը մաս են կազմում հավերժական

Հայ Ազգային Գաղափարախոսության,

որը բխում է և հիմնված է Աստուծո հավատքի վրա՝

Ավետարանով ու խաչով:

Մեզ՝ հայերիս, այս ասվածին ու այդ մասին աշխարհին հայտարարելուն հարկ է ավելացնել նաև

ԼԵՈՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ԾՇՄԱՐՏՈՒԹՅԱՆ

(մասին) քաղաքական էական փաստերը:

04 - 04 - 2016թ.

ՀՈՒՇԱԳԻՐ՝

**ուղղված հայության, Հայաստանի և հատկապես Արցախի
հանդեպ նաև հոգեկան
գիտակցությամբ ու հոգու պատասխանատվությամբ
շահագրգիռ կողմերին**

Շուրջ քառորդ դար հայ և միջազգային իրականության մեջ բավականին ակտիվ են արժարժվում *Լեոնային Ղարաբաղի քաղաքական կարգավիճակին* վերաբերող հարցերը, որոնցից ճշմարիտը, իրականն ու արդարը, բնականաբար, մեկն է և *համապատասխանում է Լեոնային Ղարաբաղի Համրապետության (ԼՂՀ) ու հայ ժողովրդի կենսական շահերին, բայց դրանով հանդերձ՝ ԼՂՀ-ի օրինական, ճիշտ ու արդար*

կարգավիճակը, մեր, մեղմ ասած, որոշակի շփոթվածության և բացթողումների պատճառով հակառակորդը (հակառակորդները) դիվային աճպարարություններով (հակառակ ԼՂՀ-ի և հայ ժողովրդի կենսական շահերի) մինչև հիմա կարողանում է նենգափոխել ու այդպե՛ս ներկայացնել աշխարհին՝ շահագրգիռ երկրներին, պետություններին, կազմակերպություններին և նույնիսկ մեզ: Ու այդ անում է, դժբախտաբար, նաև *մե՛ր իսկ՝ հայկական կողմի որոշակի գիտակից ու անգիտակից մասնակցությամբ*:

Դա արվում է՝ մեզ գցելով *անհիմն վիճաբանության ծուղակը, թե միջազգային ո՞ր իրավունքն է գերակա՝* ժողովուրդների ինքնորոշմա՞ն իրավունքը, թե՞ պետությունների տարածքային ամբողջականության պահպանման սկզբունքը: Եվ մենք, հիմնականում գիտեճալով, որ այդ երկու իրավունքներն էլ ԼՂՀ-ի դեպքում ոչ մի կապ չունեն Ադրբեջան կոչվող պետության հետ, այնուամենայնիվ, թույլ ենք տալիս, որ Ադրբեջանը խլի, յուրացնի դրանցից մեկը՝ իրեն չպատկանող, չվերաբերող տարածքային ամբողջականության սկզբունքը, որով *մենք ավազակաբարո ագրեսորին նվիրում ենք այդ սկզբունքից օգտվելու հնարավորությունը՝ դարձնելով նրան ոչ միայն դարաբաղյան «հակամարտության» քննարկման և բանակցությունների կողմ, այլև պահանջատեր*:

Մինչդեռ ստեղծված այս իրավիճակը որոշակի ճշտությամբ փոփոխված *Արցախ-Ղարաբաղի ճշմարտության* տեսանկյունով դիտելիս ակնհայտ է դառնում, որ Ղարաբաղյան հարցի ներկայիս ձևաչափով ու օրակարգով բանակցությունները *հայկական կողմի դեմ լարված քաղաքական-դիվանագիտական ծուղակ են*, որոնց մեջ ընկած՝ մենք բազմաթիվ, բազմաբնույթ վնասներ ենք կրում, թեև եղել է դեպք, երբ մեր կողմից ամենաբարձր մակարդակով հնչեցվել է իրականությունը, թե *Ադրբեջանը ի՞նչ կապ ունի, որ գործ ու իրավունք էլ ունենա Ղարաբաղի հարցով բանակցությունների մասնակցելու*:

Բայց տարիներ առաջ արված այդ ճիշտ և հույժ կարևոր

հայտարարությունն այլևս ո՛չ հնչում է, ո՛չ էլ գործադրվում է՝ տեղը զիջելով Բաքվի և նրա աջակիցների, ինչպես նաև անտարբերների կամ խաբվածների և կամ խնդրին անտեղյակների (լավագույն դեպքում) այն վարկածին, թե Ղարաբաղյան խնդիրը պետք է կարգավորվի՝ հարգելով թե՛ Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականությունը և թե՛ Լեռնային Ղարաբաղի ժողովրդի ինքնորոշման իրավունքը: Մինչդեռ այդ ինքնորոշումը արդեն իսկ կատարվել է միջազգային իրավունքի բոլոր կանոններով և միաժամանակ՝ բոլորովին չխախտելով Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականությունը, այն պարզ պատճառով, որ Լեռնային Ղարաբաղը երբեք Ադրբեջանական Հանրապետության օրինական մաս չի կազմել:

Հետևապես, հարցի այդ կերպ ներկայացումը սխալ է, կեղծ է, անհիմն է և ոչ մի կերպ չի համապատասխանում փաստացի իրականությանը՝ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹՅԱՆԸ, որովհետև ի տարբերություն Ադրբեջանի՝ փաստորեն, ԼՂՀ-ին են վերաբերում և պատկանում երկու իրավունքներն էլ՝ թե՛ ժողովուրդների ինքնորոշման միջազգային իրավունքը և թե՛ պետությունների տարածքային ամբողջականության սկզբունքը:

Սրան հակառակ պնդումը, ինչպես ասվեց, սուտ է, կեղծ է, անհիմն է և ոչ մի կերպ չի համապատասխանում փաստացի իրականությանը՝ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹՅԱՆԸ, քանի որ ըստ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹՅԱՆ՝

- Արցախ-Ղարաբաղը և տվյալ դեպքում Լեռնային Արցախ-Ղարաբաղը երբեք չեն եղել Ադրբեջան կոչվող երկրի մաս, առավել ևս՝ Ադրբեջան կոչվող պետության տարածաշրջան:

- Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության (1991 թվականից ի վեր) գոյությունը, ի տարբերություն Ադրբեջանի, հիմնված է միջազգային իրավունքի վրա: Նրա գոյությունը միջազգային իրավունքի համաձայն է, քանի որ այն իրականացվել է ըստ ԽՍՀՄ Սահմանադրության՝ միակ փաստաթղթի, որով աշխարհը և մասնավորապես ՄԱԿ-ը, Արևմտյան

երկրները ծանաչում են խորհրդային նախկին հանրապետությունների անկախությունը, սահմանները և այլն:

Սա՝ է իրականությունը, որն ինչքան շուտ հասկանան, ըմբռնեն հայկական կողմը, բոլոր արդարամիտ և շահագրգիռ կողմերն ու նաև հակառակորդները (եթե ուզենան հասկանալ), ապա այնքան շուտ կդադարեն, կվերանան Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության հանդեպ ապօրինությունները, ագրեսիվ հանցագործությունները, և դրանց հետ՝ երկկողմանի ու ընդհանրական տառապանքները, զոհերը, ինչպես նաև՝ տեսանելի ու անտեսանելի տարբեր ավելի մեծ վտանգները՝ թե՛ երկու կողմերի և թե՛ տարածաշրջանի համար ու նաև դրանից բավականին հեռու:

Ու այս իրականության գիտակցությամբ համակված Լեռնային Ղարաբաղ-Արցախը և համայն հայությունը աշխարհի արդարամիտ կողմերի աջակցությամբ, մեկընդմիշտ կյանքի կկոչեն Լեռնային Ղարաբաղի ճշմարտությունը:

Այս ճշմարտության լույսի ներքո ապրող, աշխատող, արարող և իր բնածին, արդար իրավունքները պաշտպանող Արցախի (Լեռնային Ղարաբաղի) Հանրապետության դեմ որևէ երկրի, տվյալ դեպքում՝ Ադրբեջանի ու նաև Թուրքիոյ կողմից բացահայտորեն կատարված և շարունակվող ռազմական ու թշնամական այլ գործողությունները **նախահարձակում են** կամ դրա նախապատրաստումն են՝ ուղեկցված պատերազմական հանցագործություններով:

Հետևապես, այդ առումներով պետք է՝

- դրանց պատասխանատուները վճռականորեն զսպվեն, դատապարտվեն և պատժվեն՝ համաձայն միջազգային օրենքների,

- փոխվեն բանակցությունների ձևաչափը, օրակարգը, մասնակցությունը, կամ ընդհանրապես փոխվեն բանակցությունները՝ համաձայն վճռական նոր ջանքերով բացահայտված ՃՇՄԱՐՏՈՒԹՅԱՆ, որ Ղարաբաղը և տվյալ դեպքում Լեռնային Ղարաբաղ-Արցախը երբեք չի՝ պատկանել, չի՝ պատ-

կանում և մարդկության բոլոր օրենքներով չի՝ կարող պատկանել Ադրբեջան կոչվող պետությանը,

- Արցախի (Լեռնային Ղարաբաղի) Հանրապետությունն անհապաղ ճանաչվի, պաշտպանվի ու աջակցություն ստանա աշխարհի բոլոր արդարամիտ, օրինապահ, ժողովրդավար ու մարդու իրավունքները հարգող և պաշտպանող երկրների, պետությունների ու միջազգային համապատասխան կազմակերպությունների կողմից,

- Հոգու պատասխանատվությամբ շահագրգիռ մարդկանց կոչ անել համախմբվելու՝ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՎ, ՏԱՐԱԾԵԼՈՎ ԵՎ ԿՅԱՆՔԻ ԿՈՉԵԼՈՎ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐՑԱԽ-ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԱՍԻՆ՝ որպես աշխարհի անհետաձգելի, կարևորագույն խնդիր և պարտականություն,

- անհապաղ գործել՝ համապարփակ իրականություն դարձնելու Արցախի (Լեռնային Ղարաբաղի) Հանրապետության միջազգային ճանաչումը:

Ու այդ բոլորը՝ Աստուծո օգնությամբ:

Երեքշաբթի, 09 - 07 - 2019թ., ժամը 23:05

ԴՐԱԿԱՆ, ՕԳՏԱԿԱՐ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹՅՈՒՆ

Վրաստանում, հատկապես մայրաքաղաք Թբիլիսիում, հակակառավարական բուռն ցույցեր են տեղի ունենում՝ պահանջելով ղեկավարների հրաժարականներ: Այդ ընթացքում հնչում են հակառուսական մեղադրանքներ ու վիրավորանքներ՝ «Ռուսաստան-օկուպանտ», «Ռուսաստանը մեր թշնամին է» և այլն:

Այս կապակցությամբ Ռուսիո կողմից եղան տարբեր ձեռնարկումներ Վրաստանի դեմ, նաև՝ նախագահ Պուտինի կողմից որոշ անդրադարձներ, որոնցից մեկում առավել ուշագրավն այն էր, որ Ռուսաստանի Դաշնության ղեկավարը վրացական կողմի ղեկավարների հակառուսական արտահայտու-

թյունները բացատրեց որպես նրանց՝ իրական պատմությունը չիմանալու կամ էլ այն արհամարհելու հետևանք:

Բազում լրագրողների և նրանց նկարահանող սարքերի առաջ կանգնած՝ Վլադիմիր Պուտինն սկսեց մանրամասն հիշատակել Վրաստանի, Աբխազիայի, Հարավային Օսեթիայի և Ռուսիո քաղաքական կարգավիճակների պատմական առնչությունները՝ սկսած 1700-ական թվականներից: Նշելով, թե ինչպիսի անկախ վիճակում էին Աբխազիան և Հարավային Օսեթիան Վրաստանից, և վերջինիս կողմից ինչ դաժան, անմարդկային միջոցներով դրանք բռնակցվեցին Վրաստանին խորհրդրդային իշխանության հաստատումից հետո: Նախագահ Պուտինը նշեց նաև, որ դա կատարվում էր նաև Չեկայի միջոցով՝ Ստալինի ցուցումով և Բերիայի ղեկավարությամբ:

Այսինքն՝ Ռուսիո Դաշնության ղեկավարը, քաղաքական-դիվանագիտական իր խոսքում հակադարձելու համար թշնամաբար տրամադրված ու արտահայտվող վրաց ղեկավարների և ժողովրդի միջից հակառուսական մեղադրանքներին, բավականին երկար ու մանրամասն վկայակոչում էր Ցարական Ռուսաստանի և խորհրդային Միության գոյության ժամանակաշրջանների պատմությունը:

Եվ դա մեզ հատկանշական երևաց, որովհետև ոչ միայն Ադրբեջանի հերյուրանքներին որպես պատասխան, այլև ընդհանրապես՝ որպես Ադրբեջանի նենգավոր արարքների ու ագրեսիվ նպատակների բացահայտման միջոց, վաղուց պետք է մեր գիտական, ակադեմիական, տեղեկատվական և մանավանդ քաղաքական, դիվանագիտական ու նաև (դեռևս կարգին չձևավորված) հանրային դիվանագիտության միջոցներն ավելի տարածուն օգտագործեն, տեղեկացնեն մեր և այլ երկրների, մանավանդ հանրահայտ պատմաբանների, գիտնականների, հասարակական գործիչների, գրողների վկայությունները, հայ ժողովրդի ու Հայաստանի պատմության, տարածաշրջանի պատմության, ինչպես նաև՝ համաշխարհային պատմության մասին:

Եվ դա անեն բոլոր այն ղեպքերում, երբ դրա հարկն

ակնհայտորեն կա՝ առանց տեղի տալու ընդդիմադիրների և «բարեկամների»՝ այդպես չվարվելու «խորհուրդներին», իբրև թե դա «դուրս է» դիվանագիտական ընդունված գործառույթներից: Եվ դա մեզ մատուցվում էր 1990-ականների սկզբից եթ, ու մենք շատ էինք ենթարկվում որպես խորհուրդ տրվող այդ, մեղմ ասած, անհեթեթ հրահանգավորումներին՝ զգալիորեն վնասելով մեր գերխնդրի լուծմանը: Այդ վիճակը, ըստ երևույթին, էապես չի փոխվել նաև այժմ:

Բոլորովին վատ չի լինի, որ մեր համապատասխան շրջանակները (առնվազն) ծանոթանային նախագահ Պուտինի «բրիֆինգներին»՝ սովորելու և օգտվելու դրանցից: Նույնը վերաբերվում է և մեր պատմաբաններին, վերլուծաբաններին, մարդու իրավունքների մասնագետներին և բոլոր նրանց, ովքեր կոչված և կամ շահագրգռված են հայոց և մասնավորապես Արցախի ճշմարտության համաշխարհային, նպատակային իրազեկմամբ, բացահայտմամբ, ճանաչմամբ՝ ի պաշտպանություն արդարության, որով և՛ խաղաղության ու համընդհանուր շահերի:

Ու այդ իրազեկումից դուրս չթողնել մանավանդ Ադրբեջանի և Թուրքիո կողմից պատմության նենգափոխումները և հատկապես դրանցից ու տարբեր այլ մերկապարանոց ստերից խաբված, ապակողմնորոշված, ուղեղները լվացված կամ կաշառված և հայության ու Հայաստանի հանդեպ թշնամացած մեղսակից-հանցագործ կողմերին, դրանց տարբեր խավերին ու անհատներին:

Թուրքաբարո քաղաքականությունը, դիվանագիտությունը և միջազգային հարաբերությունները վաղեմի ժամանակներից հայտնի են նենգությանը, խարդախությանը և ճչացող ստերով: Դա ծածկելու, կոծկելու համար Թուրքիո և (նրա կողմից հանցավոր կերպով, անգամ ոչ թե պատմական, այլ ժամանակագրական առումով համեմատաբար վերջերս ստեղծված և նրան կցորդ դարձրած) Ադրբեջանի կողմից, առանց միջոցների խտրության, հանցավոր շատ մեծ ջանքեր են գործադրվում, և շատ մեծ գումարներ են կաշառք տրվում՝

առավելագույնս ապակողմնորոշելու, խաբելու և իրենց հանցավոր նպատակներին ծառայեցնելու ինչքան կարող են շատ կողմերի:

Ու այդ առումով միջազգային (բայց խոսենք մեր մասին) հայ պետական դիվանագիտության (ու անպայման ստեղծվելիք գործուն) հանրային դիվանագիտության (և ոչ միայն դրանց) մշտական կարևորագույն խնդիրն է՝ մերկացնել այդ **մեծ սուտը**, հակահայկական, հակամարդկային, հակակառուցողական, վնասաբեր թուրք-ադրբեջանական (թուրքական պետության) սուտը:

Երբեմն խոսվում է քաղաքականության ու դիվանագիտության կեղծավորության մասին: Բայց պետք է հանգամանորեն, հստակորեն բացահայտել ու ողջ աշխարհին իրազեկել, որ թուրք-ադրբեջանական սուտն այլ «շտամ» է՝ մինչև հիմա անգերազանցելի և, դժբախտաբար, անխոցելի: Դրա հակաթույնը՝ պատվաստանյութը, դեռ հայտնաբերված չէ: Կարո՞ղ են դա անել հայկական գիտությունը, հայկական իմաստությունը, հայկական ազնիվ միտքն ու ո՛չ վերջին հերթին՝ հայոց պետությունն ու աշխարհի օրինապահ, արդարամիտ երկրները՝ Տիրոջ օգնությամբ:

Տիրոջ համար անկարելի բան չկա:

Որտեղ Տերն է, այնտեղ հաղթանակ է: Մնում է, որ մենք արժանի լինենք Նրա՝ մեր մեջ ներկայությանը:

Եվ համընդհանուր իրազեկման այդ խնդրի կատարման գլխավոր չափանիշը պետք է լինի այն, որ այդ երկու ֆաշիստորեն հանցագործ պետությունների ներկայացուցիչների՝ միջազգային որևէ հավաքում երևալը բոլոր մասնակից երկրների ներկայացուցիչների կողմից ընդունվի որպես ահազանգ՝ «Ստախոսները եկան», «Ստախոսն սկսեց խոսել», «Ուշադիր եղեք՝ ստախոսն է խոսում»: Թուրք-ադրբեջանական ներկայացուցիչներին այդպես և նման կերպ ընդունելը, զնահատելը, անվանելն ու դա ընդհանրական դարձնելը ճշմարտության ու արդարության համընդհանուր հաղթանակը կլինի: Նաև՝ զուտ հայկական հաղթանակը, որը, ի դեպ, դուռ կբացի հայոց

բազում ա՛յլ հաղթանակների և կարևորագույն խնդիրների կատարման համար:

Ու այդ բոլորը՝ արդարության հաստատմամբ և Տիրոջ փառքի համար:

Յինգշաբթի, 21 - 11 - 2019թ., ժամը 08:30

ՀԱՅ-ԱՂԻՐԵՋԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Հայ-աղրբեջանական հարաբերություններում հայ ազգի ու Հայաստանի զիջումներն աներևակայելի մեծ են, բազմակողմանի և շատ՝ սկսած Աղրբեջանի տարածքի շատ քաղաքներում և շրջաններում հայերի անշարժ ու շարժական գույքի հափշտակումներից, հոգևոր և մշակութային արժեքների պղծումներից, ոչնչացումներից և հատկապես ցեղասպանական նպատակներով և կամ դրդումներով անցյալ դարի սկզբից ի վեր հայերի կյանքի ու առողջության դեմ կատարած հանցագործությունների դիմաց Աղրբեջանի ժողովրդի հանդեպ ոխ ու վրեժխնդրություն չունենալուց մինչև Աղրբեջանի հանցագործ ղեկավարությանը մինչև հիմա միջազգային դատի չտալը և համապատասխան հատուցում չպահանջելը:

Նույնիսկ համեմատաբար վերջերս կատարված հայ սպա Գուրգեն Մարգարյանի թե՛ տմարդի և թե՛ գազանային սպանության համար ցմահ ազատազրկման դատապարտվածին կաշառքով և ստով ազատ արձակելը և որպես օրինակ՝ Աղրբեջանի նոր սերնդին՝ «հերոսացնելը», Նախիջևանում Հին Ջուղայի գերեզմանատան հնագույն խաչքարերը վայրագաբար ոչնչացնելը և գետը լցնելը, Արցախի եկեղեցիները հրթիռահարելը, այլ սրբություններ ու պատմամշակութային հուշարձաններ պղծելը և այդքանից հետո այդ երկրի ղեկավարների հետ հանդիպումներ ունենալը, բանակցելը և նույնիսկ այդ բոլորը ղեկավարող Իլիամ Ալիևի ձեռքը սեղմելը և միշտ պատրաստական լինելով՝ այդպես շարունակելը:

Նույնը վերաբերում է նաև Արցախի Հանրապետությանն Ադրբեջանի պատճառած բազմաթիվ, բազմաբնույթ ու բազմակողմանի տազնապաներին, նրա հարուցած բազում ու բազմատեսակ տառապանքներին, մարդկային կյանքերի խեղումներին ու կորուստներին: Եվ հայ ժողովրդի ու Հայաստանի կողմից մի մեծ (գուցե անարդար, անհմաստ ու վնասակար) զիջումն էլ այն է, որ Հայաստանը համաձայնվել է Արցախի հարցով տարբեր ու նույնիսկ պետությունների ղեկավարների մակարդակով և դիվանագիտական հավասարազոր ձևաչափով բանակցել Ադրբեջանի ղեկավարության հետ՝ Լեռնային Ղարաբաղի հարցին «խաղաղ լուծում գտնելու» խաղին:

Բայց որպեսզի իրատեսորեն արագ այդ «խաղաղ լուծումը» խաղալիք չմնա, այլ իսկապես տեղի ունենա (և ներկայիս կարգավիճակով ու ձևաչափով բանակցությունները երազի կամ ողբերգական կատակերգության շատ չնմանվեն), հարկ է, որ.

Հայաստանը ո՛չ թե պայման դնի կամ առաջարկի, որ Արցախի Հանրապետությունը լիիրավ մասնակցություն ունենա հայ-ադրբեջանական բանակցություններին, այլ համաձայնի Ադրբեջանի հետ բանակցել որպես կողմ և ո՛չ այն հարցով, թե Ադրբեջանը ճանաչո՞ւմ է Արցախի Հանրապետությունը (որն արդեն հանրահռչակ փաստ է) և պատրա՞ստ է բարիդրացիական հարաբերությունների, թե՞ ոչ, այլ մինչև այդ տեղի ունենալը՝ այն հարցով, թե Ադրբեջանը երբ է ընդունելու իր հանցագործությունները, ցավակցություն հայտնելու, ներողություն խնդրելու դրանց համար և պարտավորվելու հայտարարել, որ այլևս երբեք այդպիսի հանցավոր արարքներ չի կատարի Արցախի, Հայաստանի ու հայության դեմ: Այլ, նոր էջ բացելով Հայաստանի ու Արցախի Հանրապետությունների հետ, փոխադարձ շահավետությամբ գործակցության և անկեղծ ու օգտաշատ հարևանության քաղաքականություն կվարի:

Ամփոփելով՝ այսօրվա անմիջական դրությամբ հայ ժողովրդի և Հայաստանի ղեկավարության մարդասիրական և քաղաքական ու դիվանագիտական մեծագույն զիջումը՝ Արցախի

և Հայաստանի Հանրապետությունների ներկայացուցիչների՝ Ադրբեջանի ներկայացուցիչների հետ լիիրավ ձևաչափով անկեղծ բանակցությունների սեղանին նստելու, բանակցելու պատրաստակամությունն է:

Եվ Հայաստանը չէ, որ պետք է առաջարկի, պայման դնի Արցախի Հանրապետության մասնակցության մասին՝ Արցախի հարցով տարվող բանակցություններին: Այլ Ադրբեջանը պետք է խնդրի Արցախի Հանրապետության համդեպ իր առաջացրած հակամարտության խաղաղ լուծման բանակցություններին որպես կողմ՝ իր մասնակցության համար՝ խոստանալով դրական վերաբերվել համաճարագահների խորհուրդներով ու համաձայնությամբ հայկական կողմի ներկայացրած օրակարգին:

04 - 10 - 2020թ.

ՄԵՂԱՎ... ԱՅՍ ԻՆՉ ԱՆԱՄՈՒԹՅՈՒՆ Է

«Մեղա՛, այս ի՞նչ անամոթություն է». այսպես արտահայտվեց Արեգնազ Մամբրեի Վարդանյան-Գումրյանը, երբ 1938 թվականի ամառային մի երեկո իր ամուսին Վաղարշակ Վարդանյանը նրան ու անդրանիկ որդուն տարել էր Սելանիկի (Սալոնիկ, Հունաստան)՝ ծովափնյա հրապարակում տեղի ունեցող հռչակավոր շոուին, որտեղ մի դերասանուհի բեմից հնչեցնում էր մի երգ այս բառերով. «Θα τον παρω... պիտի ա՛ռնեմ, պիտի ա՛ռնեմ, պիտի ա՛ռնեմ Ռամոն Օվարոյին: Մամա՛ջան, պիտի խենթանա՛մ, պիտի սպանվե՛մ (բայց), պիտի առնե՛մ Ռամոն Օվարոյին»: Այսինքն՝ պիտի ամուսնանամ նրա հետ (նկատի ուներ այդ ժամանակների հանրահայտ (պարոդ) դերասանին): Եվ դեռատի հայ կնոջ՝ Արեգնազի սրտից ականաթռավ. «Մեղա՛, այս ի՞նչ անամոթություն է, այսքան անամոթություն կըլլա՞»:

1915թ. երեք տարեկան հասակում ցեղասպան ջարդերի պատճառով առանց հոր մնացած և իր հինգ տարեկան Ռուբեն եղբոր ու քսաներեք տարեկան Հռիփսիմե մոր հետ «թուրքի տունը» բռնափակված այդ աղջնակը, մոտ հինգ տարի հետո առանց մի բառ հայերեն իմանալու, իր տանջահար մոր անձնվեր քաջության և հնարամտության շնորհիվ, բայց երկնային օգնությամբ «թուրքի տնից» փախցվել, ազատվել և Սեբաստիայի (**Արևմտյան Հայաստան, Փոքր Հայք**) հայ որբերի ամերիկյան որբանոցում էր հայտնվել։ Այնտեղից ոչ շատ ուշ, նույն դժոխքներով անցած իր տասը տարեկան եղբոր (ով վտանգավոր փորձություններից հետո) ու այլ որբերի հետ Հունաստանի Սիրա կղզու ամերիկյան որբանոց տեղափոխվելով՝ այնտեղ հայերեն ու քրիստոնեություն էր սովորել, մեծացել։ Այն ժամանակ հյուրընկալ Հունաստանում և սփյուռքյան պայմաններում իրենց մոր հետ միանալուց հետո, իրեն բախտակից՝ յաթաղանից ու վառվող մարագներից հրաշքով փրկված, բոլորովին որբ մի մշեցու հետ ամուսնությամբ երեք երեխայով իսկական հայ ընտանիք կազմած այդ դեռատի կինն էր, որ նախ վերոնշյալ շուուի այդ երգի բառերից զարմացել, հետո վրդովվել, ապա ցավ էր զգացել, թե ինչպես կարող է մի աղջիկ համարձակվել իր մորն այդպիսի զգացմունքով դիմել, ցանկություններ հայտնել, այն էլ հրապարակավ ու անամոթ հպարտությամբ. և հարյուրավոր մարդիկ էլ՝ պատվավոր տեսքով կանայք ու արայք, կարող են հրճվանքով ծափահարել այդ անամոթությանը...

Արեգնազ Մամբրեի Վարդանյանի ընտանիքը թեև շատ հեռու էր հայրենիքից, և պայմանների բերումով անհնար էր հայրենիք գնալ կամ նրա հետ բնականոն հաղորդակցվել, հարաբերվել, այնուամենայնիվ, իր ընտանիքում ամեն օր, իսկ հատուկ առիթներով մասնավորապես հիշվում էր Հայաստան հայրենիքը։ Երեխաներին, հատկապես իր մոր ու ամուսնու կողմից, մանրամասն պատմվում էր Էրզրի՝ Մշո և Սեբաստիայի կյանքից, դեպքերից և վերջում հույս հայտնվում, թե՝ «Ուր որ է,

դուռ մը կբացվի, կերթանք՝ «Օդդ սիրուն, ջուրդ սիրուն, դուն սիրուն, հայրենիք Հայաստան»:

Ամուսինը հիմնականում Տարոնի ֆիդայական և հայ դասական ու հայրենասիրական, հիմնականում հանրահայտ երգեր էր երգում, *խսկ մայրը (տատիկ դարձած Հռիփսիմեն) ավելի շատ Սերաստիայի՝ ազգագրական տեսակետից շատ հետաքրքիր երգեր էր երգում ու պատմություններ պատմում*: Եվ դարձյալ՝ միշտ այդ խոսքը հնչեցնում. «Ուր որ է՝ հայրենիքին դուռները կբացվին, և մենք կերթանք»:

Բայց ամիսներն ու տարիներն անցնում էին, իսկ «բաց դուռ» դեռ չէր երևում, և հույսն աստիճանաբար մարում էր: Ու թեև այդպես, սակայն մի բան, մի հզո՞ր բան միշտ մնում էր՝ հայ քրիստոնյայի հավատքը, ազգային գիտակցությունը, ազգային արժանապատվությունը և սերն ու հավատարմությունը Աստուծո, հայ ազգի ու Հայաստանի հանդեպ:

Անամոթություն. ի՞նչ է անամոթությունը: Անամոթությունը մասամբ այն է, որ կազիններում, «կաբարեններում», «նայթքլաբներում», անառականոց-սաունաներում ու նման տեղերում է տիրում, և նախկինում էլ սուլթանների ու նրանց վեզիրների, պաշտոնյաների հարեմներում էր տիրում՝ «պատիվներով զարդարված»: Իսկ անամոթության մյուս՝ ավելի՛ մեծ մասը եղել է ու կա այս աշխարհի ստախոս, կեղծ, խարդախ, դաժան, անարդար, անհոգի, նյութապաշտ ու կոռումպացված ղեկավարների և նրանց ստեղծած շրջապատների մեջ:

Եվ նույն բնույթի անամոթությունն ավելի սաստիկ ու ավերիչ, կործանիչ է, երբ գողի, ավազակի, մարդասպանի ու ցեղասպանի ցինիկությունն այն աստիճանի է հասնում (և դա անամոթության, անենաթողության այնպիսի հետևանքով է), որ մի անձ բացահայտ ու աշխարհով մեկ, առանց ամաչելու և առանց վախենալու «հպարտությամբ» հայտարարում է, որ իր հայ զոհն ուրիշ ի՞նչ կարող է անել, բացի չարաչար պարտվելուց (իմա՝ ոչնչանալը) կամ թուրքին համակերպվելուց և դարձյալ

իր դարավոր ստրկական (ռայայի) վիճակին դառնալը: Եվ մեր ժամանակների ամենամեծ անամոթներից Ալին կոչվող դեկավարն ասում է, որ դա կլինի՝

- քանի որ իր երկրի ռազմական բյուջեն գերազանցում է իր զոհի (Հայաստանի) պետական բյուջեն,

- քանի որ իր երկիրն ունի հարյուրհազարանոց բանակ, որը կարող է բազմապատկվել,

- քանի որ ունի իրեն ամեն թույլ ու ամեն ինչում օգնող հզոր մեծ եղբայր՝ նկատի ունենալով Թուրքիան, որը դեռ առաջներում սովոր էր բոլորին խաբել և հավատում է, որ կարող է այժմ էլ ու միշտ կեղծել, խաբել, ցեղասպանել, պղծել ու նվաճել:

Եվ այս Ալին կոչեցյալը նաև միշտ հիշեցնում է, որ իր երկրի նավթից ու գազից ստացած դոլարներն իրեն միշտ ապահովում են ունենալ նաև (իր հասկացողությամբ) բարյացական կողմեր, այսինքն, երբ իրեն պետք է՝ իրենց աչքերը փակող նոյնպես անամոթ մեղսակից-դաշնակիցներ, կողմնակիցներ ու նաև «չեզոքներ»:

* * *

Ըստ երևույթին՝ Իլիամ Ալիևի գլխում, նրա պատկերացման մեջ հայերը միշտ եղել են թուրքերի ռայաները (լծի տակ գտնվողները, հպատակները) և միշտ էլ պետք է մնան նրանց ռայան:

Եվ քանի որ հայերի պաշտպանունակությունը սպառնալիք է Ադրբեջանի անվտանգությանը, ապա Հայաստանը միշտ պետք է զուրկ լինի պաշտպանունակությունից: Դա՛ է «պահանջում» Ադրբեջանի անվտանգությունը: Եթե Հայաստանը փորձեր անի իրեն կենսականորեն անհրաժեշտ պաշտպանության համար զինվել կամ վերագինվել, ապա Ադրբեջանն անհապաղ կոչնչացնի այդ զինվածությունը (*սպառնալիքությունը և տեխնիկան*), Հայաստանի ներքին որ տարածքում էլ այն լինի:

Այսինքն՝ Ադրբեյդջանի արդեն 18 տարվա նախագահ Իլիամ Ալիևի հասկացողությամբ՝ հայերն իրապես կարող են

լինել նրա ռայան և կապրեն, եթե որպես երկիր, պետություն ու ազգաբնակչություն, շնչեն Ադրբեջանի ղեկավարության, ավելի հստակ՝ նախագահի՝ (ո՛րևէ Ալիևի) թույլտվությամբ ու հրամանով: Նրա մտքում ամրակայված (ֆիքսված) է, որ միայն այդ դեպքում հայ կոչվող այդ հավաքականությունը (այլ ոչ թե ազգը) կարող է ապրել իրենց ենթակա հարևանությամբ. այդ դեպքում թուրքերը «մեծահոգաբար» միշտ մի փշրանք կգցեն նրանց...

Եվ այս հիստերիան, գեբելսյան, հիմլերյան, ռոզենբերգյան գերհակաքաղաքական, գերհակամարդկային ու գերցինիկ համոզումներով ու պատկերացմամբ մարդը, որն իշխում է Ադրբեջան անունն առած երկրի վրա (իշխելով նաև բազում բնիկ ժողովուրդների վրա), փաստորեն, համարվում է «օրինավոր» երկրի *«օրինավոր ժառանգականությամբ»* ու ընթացակարգով ընտրված ղեկավարը, պրեզիդենտը: Եվ իրականում ըստ այնմ ընդունվում, վերաբերմունք է գտնում աշխարհի համարյա բոլոր երկրների ղեկավարների կողմից և նրանց հետ գործարքներ, պայմանագրեր է կնքում ու նաև... փառաբանվում է:

Սի՞թե սա է աշխարհը: Ու եթե սա՛ է աշխարհը, ապա ի՞նչ ունեն անելու հայը, Հայաստանը և մասնավորաբար հայ ղեկավարությունը, ղեկավարը: Ի՞նչ անեն, ինչպե՞ս վարվեն: Ինչի՞ վրա և ո՞ւմ վրա հույսը դնեն կամ ջանան հասկացվել (եթե մինչև հիմա չեն հասկացվել), որ իրենց վաղեմի նպատակը, ցանկությունը, զոհողությունները և, արդեն ինչքան ժամանակ է, պայքարն ուղղված է իրենց Աստվածատուր ազգային ինքնության օրինավոր պահպանմանն ազգերի ընտանիքում, բնականոն պայմաններում: Եվ իրենց այդ Աստվածադիր իրավունքի համար, եթե եղբայր ազգերը, պետությունները օգնության դեռ չեն գալիս, ապա չպետք է մեզ նեղեն, խանգարեն և ֆաշիստ բռնակալին օգնեն կամ խրախուսեն, դրանով իրենք իրենց ֆաշիստ բռնակալի մեղսակից դարձնեն՝ առանց երկյուղելու և հիշելու, որ Արդարություն կա: Հետևապես Արդարության հատուցո՞ւմ էլ կա: Դրանի՞ց պետք է բոլորս վախե-

մանք, որովհետև Աստված կա: Շնորհակալություն և փառք Նրան:

Հավանաբար մտածողներ լինեն, որ սա քաղաքական և քաղաքացիական խոսակցություն չէ, մինչդեռ իրականում սա իսկական քաղաքական ու քաղաքացիական ըմբռնումով խոսակցություն է, որովհետև Տերը Տեր է ամեն ինչի, միշտ ու ամենուր:

* * *

Ասվել է. «Ասա ով է ընկերդ (գործընկերդ), ասեմ, ով ես դու»:

Չգո՛ւյշ լինենք. զգո՛ւյշ լինեն բոլորը, ովքեր ուզում են լինել ճշմարտության կողմը, մասնկատի ունենալով, որ անտարբերությունը ևս անզգուշություն է առաջացնում, որով և՛ ականախից անամոթությամբ անկում՝ իր բոլոր կորստաբեր հետևանքներով...

Ո՛վ հավատակիցներ, ու ըստ այնմ՝ գաղափարակիցներ, բարոյակիցներ, զգո՛ւյշ լինենք, թե ո՞ւմ կողմն ենք, ո՞ւմ ենք պաշտպանում, ո՞ւմ ենք աջակցում՝ ո՞ւմ դեմ: Չտարվենք մամոնայով, իրականում՝ դրա խաբուսիկ գործությամբ, խաբուսիկ կարողությամբ և խաբուսիկ փառքով: Դարերի ընթացքում և բազում փաստերով ապացուցված է, որ դրանք սի՛ն են, անցողիկ ու մասնավարկող, պղծող և հետևապես՝ ի՛ վերջո՝ կործանող:

Եական է չլողզվել այդ պղծություններից: Դրանցից զերծ լինելը շատ ավելի՝ անհամեմատ ավելի կարևոր ու օգտակար է, քան այս աշխարհի անցողիկ կյանքի հարստությունն ու փառքը սին, որոնցով կորչում է իսկական կյանքը... Բայց պետք է ունենալ այդ կյանքը և կարելի՛ է ունենալ այն՝ Տիրոջ ողորմածությամբ ու օգնությամբ, նրա ճանապարհներից չխոտորելով:

Երկուշաբթի, 11 - 03 - 2019թ., ժամը 13:10

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՆՈՒՆ ԱՐԳԱՐՈՒԹՅԱՆ, ՀԵՏԵՎԱՊԵՍ ԵՎ ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ԲԱՐԳԱՎԱՃՄԱՆ

Ավագակները, ավագակախմբերը ավելի շատ զայրանում, թշնամի, վրեժխնդիր դառնում և ձգտում են վնասել, ոչնչացնել իրենց ա՛յն զոհերին, որոնք քաջ սկզբունքայնությամբ ու նաև մարդասիրությամբ և հավատքով արդարության հաղթանակին, հարատև հետևողականությամբ ջանում են բացահայտել ավագակի, ավագակախմբերի իրենց դեմ կատարած հանցագործությունները և հատուցո՛ւմ պահանջել:

Իրենց զոհերի հանդեպ այդպես են վարվում նաև ավագակապետությունները:

Այդպես են վարվել և վարվում է թուրք պետությունը և նրա նման նաև՝ պատմականորեն նոր հայտնված, նրա ստեղծած ու նրան կամակատար իր «փոքր եղբայր»՝ Ադրբեջան կոչվող պետությունը:

Ու այդ երկու պետությունների, նրանց վարձկանների ու իրենց կողմից տարբեր կաշառվածների թշնամական արարքները, թշնամական հարձակումներն առաջին հերթին և մեծապես ուղղված են հայ ազգի և հայկական երկու պետությունների՝ Հայաստանի ու Արցախի Հանրապետությունների դեմ: Եվ դա կատարվում է տարբեր դաժան միջոցներով, մեթոդներով ու ապօրինի գործողություններով, գործունեություններով, ինչպես նաև միջազգայնորեն արգելված՝ ապօրինի զինատեսակներով, որոնք գնվում են՝ իրենց շահամոլության պատճառով մարդկային իրավունքը, արդարությունը ու նաև իրենց խիղճն ու պատիվն անտեսած կողմերից...

Այդ երկու ավագակապետությունների՝ պատմականորեն գործածած մի այլ կորստաբեր զենք, որն, ի վերջո, եթե նրանց արգելվի գործածել, նրանք շատ կանգորանան, բացի ան-

մարդկային դաժանությունից ու պատերազմական հանցագործություններից՝ իրենց կողմից լայնորեն կիրառվող կեղծիքը, խարդախությունը և սուտն է:

Այդ երեք արատավոր ու հանցավոր միջոցներով՝ կեղծիքով, խարդախությամբ և ստով տարվող քաղաքականությամբ, դիվանագիտությամբ, տեղեկատվությամբ, պատմագիտությամբ, արվեստաբանությամբ ու այլ միջոցներով՝ միջազգային մասշտաբով խաբում են անիրազեկներին, միամիտներին (նաև իրենց շահի համար խաբվել ուզողներին) և խաբում են նաև իրենց ժողովուրդներին ու հատկապես երիտասարդ սերնդին: Մինչև հիմա դրանից մեծ չափով օգտվում են այդ ավազակապետությունները (ինչպես նաև նրանց մեղսակիցները) և վնասվում ու էա՛պես տուժում են նրանց զոհերը՝ հայերը և Հայաստանը, Արցախն ու նրանց բախտակից ժողովուրդները, երկրները:

Ավազակապետությունների՝ կեղծիքի, խարդախության և ստի զենքով մղած պատերազմն ուրույն լինելով, դրա դեմ պահանջվում է համապատասխան «զենքի» (և մեթոդի) կիրառում, որը կոչվում է ճշմարտություն:

- ճշմարտությունը հայության և Հայաստանի մասին,
- ճշմարտությունն Արցախի մասին,
- ճշմարտությունն Արևմտահայաստանի և նրա վերաբերյալ վերջին շուրջ երկհարյուրամյա միջազգային միջամտությունների ու արդյունքների մասին,
- ճշմարտությունը երկու աշխարհամարտերում հայ ժողովրդի (թեև հաղթող երկրների կողմում ակտի՛վ ու քաջությամբ մասնակցելուն) կրած անհամեմատ մեծ տառապանքների, զոհերի և հողային կորուստների մասին,
- ճշմարտությունը Հայաստանի, Արցախի (ինչպե՛ս նաև մի շարք այլ ժողովուրդների, երկրների) հանդեպ թուրքիայի ու Ադրբեջանի՝ Օսմանյան տիպի իմպերիալիստական և իրենց ժամանակակից ռեժիմների ֆաշիստական-նացիստական նկրտումների մասին:

Այդ ճշմարտությունները պետք ու օգտակար են համա՛յն

մարդկության ու հատկապես հայության և նրա բախտակից ու այլ շահագրգիռ ժողովուրդներին, համապատասխան միջազգային հաստատություններին ու նաև հենց թուրք ժողովրդին ու ադրբեջանցի՝ կոչված ժողովրդին, բայց առաջին հերթին պետք և հո՛ւյժ օգտակար են այդ ժողովուրդների երիտասարդ սերունդներին:

Եվ այդ կատարելը, այդ ճշմարտությունները լույսի ներքո բերելը ակնհայտորեն պայմանավորված են որոշակի՝ գործունեությամբ:

Հայ ազգի, Հայաստանի ու Արցախի վերաբերյալ այդ ճշմարտությունների բացահայտման, դրանց՝ աշխարհին իրազեկման ու ըստ այնմ՝ դրանց հարցերի արդար լուծման (որը և մարդկության հաղթանակն է) ապահովման համար, բացի ռազմական համապատասխան հզորությունից, զենքն ու զրահը (որն ակնհայտորեն անհրաժեշտ է իրենց արդար իրավունքների պաշտպանությանը ձգտող կողմերին), վերին աստիճանի անհրաժեշտ է նաև, որ առաջին հերթին գործեն այդ կողմերի քաղաքականությունը, պետական ու հանրային դիվանագիտությունը, գիտությունը և մասնավորապես պատմագիտությունը: Հարկ է, որ հայ պատմաբանները, իրենց բախտակից գործընկերները, ապա և բոլոր ազնիվ միջազգային իրավաբանները, լրագրողներն ու նաև այլ համապատասխան մասնագետները հետևողականորեն գործեն՝ նշյալ ճշմարտությունները հարատևորեն իրազեկելու համար իրենց ու միջազգային լայն հանրություններին:

Ու այս գործունեությունների հաջողության մի կարևոր, մի խոսուն ու առավել՝ ակնհայտ չափանիշն արդար ու նպատակահարմար է, որ լինի վերոնշյալ ավագակապետությունների պաշտոնատարների, ներկայացուցիչների որևէ միջազգային կամ այլ հանդիպումներում, ժողովներում ներկայացրածը բոլորի կողմից համարվի, մեծ հավանականությամբ (ըստ պատմական փորձի), կեղծ, խարդախ, սուտ ու պարտադիր ենթակա հատուկ ստուգումների: Մասնակիցների մեջ և նրանց միջև հնչեն հետևյալ և համանման մտքեր. «Ստախոսները եկել են,

նրանք այստեղ են՝ գառան դիմակներով», «Դարծյալ խոսում են ստախոսները», «Ստախոսները դարծյալ ներկայացնում են իրենց կեղծ, խարդախ ստերը»...

Ի վերջո, այդ ավագակապետությունների զոհերը և նրանց բարեկամներն ու աջակիցները կարո՞ղ են կատարել այդպիսի և նման գործողություններ... Դա հայ և բազում այլ տուժած ու պահանջատեր ժողովուրդների համար կլինի ճշմարտության մեծագույն և կոնկրետ հաղթանակներից՝ ըստ այնմ նպաստող, վերականգնող, վերահաստատող, երկար ժամանակից ի վեր նրանց անտեսված արդարությունն ու կազդուրման հնարավորությունը:

Ու այս բոլորն Աստուծո օգնությամբ ու Նրա փառքի համար:

Երկուշաբթի, 13 - 06 - 2009թ., ժամը 08:00

ՊԱՆԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ՆԱՑԻԶՄԻ ԾԱՎԱԼԱՊԱՇՏԱԿԱՆ ՎՏԱՆԳԸ ՀԱՐԱՏԵՎ Է

*(Եթե չկա այն վերացնելու ճիշդ ու հեղեղողական
պայքար...)*

Թուրքական պետական մագիստական վաղեմի միտքը, որը շարունակում ու հարաճունորեն ծավալվում, տիրում է Թուրքիայում ու Ադրբեջանում, ինչպես անցյալում, այնպես էլ այսօր նպատակաուղղված է հայությունը որպես ազգ և Հայաստանը՝ որպես պետություն ու երկրի անուն, վերացնել աշխարհի քաղաքական իրականությունից ու նաև պատմությունից և աշխարհագրական քարտեզից. այդ նպատակի իրագործումը հայ ժողովրդի հանդեպ վաղուց ընթացքի մեջ է և կատարվում է նաև միջազգային ընչաքաղց ու դավադիր շրջանակների խորհրդատվությամբ ու աջակցությամբ: Այդ ոճրային նպատակի իրագործման համար, բացի յաթաղանից, բռնատեղահանումներից և տարբեր կողոպուտներից ու հարստահարումներից, գործածվում են թուրք-ադրբեջանական պետա-

կան նացիստական քաղաքականությունը, դիվանագիտությունն ու միջազգային քարոզչությունը, պրոպագանդան: Եվ դա արվում է՝ փորձելով նաև իրենց կողմից տարածվող ստահոդ տեղեկությունները ներկայացնել իբրև «փաստեր»՝ վարկաբեկելով հայ ազգը՝ որպես քոչվոր, հայրենիք չունեցող, խարդախ, շահամոլ, անգամ՝ ագրեսոր: Եվ այս չարախոսությամբ նացիստական դավադրությունը կատարվում է *նաև որպես հայության ու Հայաստանի դեմ ռազմական նախահարձակման, ագրեսիայի նախապատրաստություն*՝ պետական հզոր միջոցների կիրառմամբ, քաղաքական, դիվանագիտական ու այլ խարդախություններով միջազգային, հասարակական նենգափոխված կարծիքի շղարշ ստեղծելով՝ հայերի դեմ նոր ագրեսիվ գործողություններ, նոր ցեղասպանական արարքներ և տարածքային նոր զավթումներ կատարելու:

Հայկական պետության ու համայն հայության կյանքը, համընդհանուր նպատակները, ծրագրերն ու գործունեությունը պետք է համակված լինեն այս իրակա՛ն վտանգի գիտակցությամբ՝ դրա հարատև հասկացողությամբ, այն վերացնելու անխափան, անընկրկուն կամքով ու անսպառ կարողությամբ:

Առևտուր ես անում, գործդ ես մեծացնում, խրախճանքների ես մասնակցում, հարսանիքի ես պատրաստվում, ռեստորաններ ես հաճախում, տունուտեղ ես կառուցում կամ վերակառուցում, մեծացնում, լա՛վ ես անում, հա՛յ, բայց եթե թուրք-ադրբեջանական նոր ցեղասպանական ու զավթողական վտանգը չե՛ս զգում և քո անելիքներն ու ընդհանրապես քո կյանքն ըստ այդմ չես ծրագրում ու վարում, ապա ըստ Ավետարանի բնորոշման՝ արածդ, կառուցածդ ավազի վրա է, և գլուխդ էլ ավազի մեջ է, և համահունչ ջայլամի բնագդին՝ դու այլևս չե՛ս կարող լինել հայ մարդ, այլ կլինես հայությունից, հետևապես և մարդկությունից խորթացած մարդ...

Եվ զգո՛ւյշ եղի՛ր, իմացի՛ր, որ ըստ քո եղածի՝ կլինի նաև քո այդ լինելության հատուցումը, որով գուցե և հայտնվես անմխիթար ու անելանելի դրության մեջ, *անկենդան* միջավայրում...

Ուրեմն՝ ի՞նչ է պետք:

Հայի կյանքում պետք է մշտական, հետևողական ու հարատև զգաստություն, զգոնություն, պատասխանատվություն և պարտքի գիտակցություն: Եվ գիտակցություն՝ նախ հոգեկան պարտքի, ու ըստ այնմ՝ ազգային, քաղաքական, քաղաքացիական ու նաև ռազմական-պաշտպանական պարտաճանաչություն, պատասխանատվություն: Իսկ դա կարող է լինել հավատքով՝ հոգով, սրտով ու ամբողջ էությամբ հավատացյալ լինելով, ու ըստ այնմ՝ լինելով նաև գաղափարապես ազգասեր և բարոյական մարդ-հայ: Չխաբվենք. ով Աստված չունի, նշանակում է, որ նա, վերջին հաշվով, հաստատապես ազգ էլ չի ունենա: Եվ գաղափար ու բարոյականություն էլ չի կարող ունենալ: Չպետք է խաբվել. նման ի՞նչ որ ունի, ինչքան էլ ունենա՝ ժամանակավոր է, սի՛ն է, ունա՛յն է: Նրա ունեցածը, ու նաև վիճակը, եթե մի օր իրենից չխլեն էլ, ինքն է ուրանալու, գուցե և ծախելու՝ «երեսուն արծաթով»: Քանի որ Աստուծուց ու իր ազգից հեռացողի համար գաղափարականության ու բարոյականության մասին չի՛ կարող խոսք լինել. առավել ևս խոսք չի կարող լինել դրանց հանդեպ հավատարմության մասին և դրանից առաջացող կյանքի կայունության, ներդաշնակության ու հավասարակշռության մասին: Որովհետև այդպիսինը ինչ-որ կարծում է, թե կա, և ինքն էլ ունի, իրականում, չկա՛, գոյություն չունի՛, չի՛ կարող լինել, և ինքն էլ չունի:

Եվ (խոսելով մեր մասին) հայը պետք է միշտ մտածի, գտնի իրեն, ճանաչի իրեն՝ իր մեծերի, իր սուրբ նախնյաց հոգեկանությամբ, խառնվածքով և ընթանա նրանց հավատքի հավերժական ճանապարհով, որ իր կյանքն էլ, իր ընտանիքի և ցեղի կյանքն էլ օրինյալ լինեն, երանելի:

Մեր ներկա՝ իրադրությունում, դժբախտաբար, չի բացառվում, որ կարող են գտնվել ասողներ.

- Այս ասվածները մի՞թե քաղաքական մտածելակերպ, քաղաքական կեցվածք և քաղաքական դեղատոմս կարելի է համարել մեր քաղաքական (մնացածն առայժմ թողնենք մի կողմ) անկումային ընթացքի կասեցման և վերելքի համար:

Դրա պատասխանը՝ այո՛, կարելի՛ է այդպես համարել: Ասվածները քաղաքական են, այն էլ՝ գե՛րքաղաքական և դեռ ավելին են՝ աներևակայելի արդյունքներով՝ մեծագո՛ւյն արդյունքներով: Ինչո՞ւ, ինչպե՞ս: Որովհետև այդ ասվածները, լինելով Երկնային սկզբունքների հիման վրա, դրանց կողմում եղողներին աջակցում է մարդկության բարին, ու ամենաեականը՝ ունեն պաշտպան՝ Երկնքի սերը, արդարությունն ու զոքությունը:

Փա՛ռք Տիրոջը, Արարիչ Հորը՝ դրանք պարզևողին:

Երեքշաբթի, 05 - 01 - 2007

**SENATOR JOHN MCLARIN R-ARIZONA
ARMED SERVICES COMITTEE RANKING MEMBER
Սենատոր Ջոն Մկլարին՝ հանրապետական Արիզոնայի
նահանգից (ընտրված),
Զինված ուժերի կոմիտեի կոչումով անդամ**

«Մարդկային պատմության մեջ չի եղել մի դեպք, երբ որևէ երկրում հնարավոր է եղել առանց անվտանգության ապահովման՝ զարգացում ապրել, վերելք ունենալ, կառուցել, բարգավաճել (մեր ժամանակներում), ժողովրդավարություն հաստատել»:

Այս իրողության ըմբռնմամբ. «Որևէ երկրում, որևէ պայմաններում զարգացում, վերելք և բարգավաճում կարելի է ստեղծե՛լ (կամ ո՛չ), բայց եթե այդ երկրում անվտանգությունն ապահովված չէ, ստեղծվածն էլ անհնար է պահել: Այն ավելի շուտ բաժին կդառնա թշնամուն»:

15 - 05 - 2006թ.

ՀԻՇԵՆՔ, ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱՆՔ ՈՒ ԸՍՏ ԱՅՆՄ ԳՈՐԾԵՆՔ, ԱՊՐԵՆՔ

Սեր ներկայիս հայացքով հայրենիք Հայաստանում մենք կարող ենք տարբեր բնագավառների բազում հաջողություններ, բազում հաղթանակներ ունենալ և մեր պետության գոյությունն ըստ այնմ շարունակել, սակայն, եթե ռազմական մեկ պարտություն իսկ ունենանք՝ ելնելով մեր աշխարհագրական ներկա դրությունից, դիրքից, վիճակից, պայմաններից, մեր իրավական պետության գոյությունը կարող է հարցականի տակ դրվել, մինչև իսկ՝ դադարել:

Իսկ այնուհետև՝ աստիճանաբար կարող է սկսել դադարումը մեր ազգային գոյության՝ հաջորդելով մեր իրավական պետության և հայրենիքից կոտորակված ներկա հայրենի տաճորի ինքնիշխանության կորստին:

Նման հեռանկարի հավանականությունը պետք է նկատի ունենա յուրաքանչյուր հայ, որտեղ էլ նա գտնվի, ինչպիսի վիճակում էլ լինի: Հատկապես Հայաստանի յուրաքանչյուր քաղաքացի, մանավանդ պետական, քաղաքական ու այլ բնագավառների գործիչ, պետք է այդ հավանականությունը հիշի և ըստ այնմ մտածի, վարվի, գործի, ստեղծի և մանավանդ սերունդ դաստիարակի՝ Աստուծո օգնությամբ:

Ո՛չ մի հապաղում, ո՛չ մի պատճառով, ո՛չ մի հետաձգում, այլ գաղափարապես, բարոյապես, քաղաքականապես, տնտեսապես, զինվածությամբ ու համազգային կազմակերպվածությամբ նախապատրաստվել ու մի՛շտ պատրաստ լինել՝ ո՛չ մի դեպքում ռազմական պարտություն չկրելու համար՝ Աստուծո օգնությամբ:

Դեկտեմբեր, 2010թ., Մոսկվա

ՆԱՀԱՆՋ ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐՈՎ. ՄԻՆՉԵՎ ԵՐԲ

Հայ ազգը և Հայաստանը նվաճելու ու վերացնելու բազմամյա գործընթացն իր ավարտին հասցնելու պատերազմը (լրտեսություն, դավադրություն, վնասարարություն, քաղաքական սուտ, կեղծիք, խարդախություն, պատմության նենգափոխում և այլն) շարունակվում է՝ տարբեր ճակատներում, տարբեր կերպերով, մեթոդներով, և մենք, մեծ մասամբ կորուստներ տալով, նահանջում ենք:

Ինչո՞ւ: Մի շարք պատճառներով, որոնցից են՝

- ազգի՝ իր իրական վիճակի վերաբերյալ անհրաժեշտ իրազեկվածության պակասը,

- ազգի անտարբերությունը և պատասխանատվության զգացումի պակասը իր վիճակի, դրա վատթարացման ընթացքի և դրանց պատճառների հանդեպ,

- ազգի՝ իր ներկա ու հեռանկարային հավանական վիճակի համաձայն՝ համապարփակ, իրական ծրագրերի, դրանց իրագործման համապատասխան միջոցների, նախապատրաստության ու անձնակազմերի պակասը,

- հայության (ամենուր ու բոլոր պայմաններում) ազգային շահերի ու առավել՝ ևս՝ իր իսկ գոյության համակարգված ու համահայկական միջոցներով պաշտպանության համակարգի և դրան համապատասխան կառույցի ու անձնակազմի պակասը:

Ու ազգի այս պակասները, որոնք հիմնականում հավատքի և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված գաղափարի և բարոյականի պակասի հետևանք են, պատճառ են դառնում նաև հայության պատշաճ գիտակցության, խղճի, պարտաճանաչության և պատրաստակամության, պատրաստակամության, ինչպես և միջոցների պակասի:

- Մեր այս վիճակում, մեր այս պայմաններում ինչի՞ վրա է մեր հույսը, ինչի՞ վրա կարող է լինել այն, և ի՞նչը կփրկի մեզ:

- Ի՞նչն է մեր հույսը, ի՞նչն է, եթե ո՛չ մեր հավատքը: Եվ ի՞նչը մեզ կփրկի. ի՞նչը, եթե ո՛չ մեր նախնիների, մեր սրբերի, մեծերի, վասն հավատո և վասն հայրենյաց նահատակների ունեցած հավատարմությունը հավատքին:

Սակայն ինչպե՞ս կարելի է շրջադարձ կատարել այժմյան կորստաբեր ընթացքից և լիարժեքորեն ընթանալ մեր այդ հավատքի հարազատ հունով, երբ նորոգ հզորացած չարը բազմաբնույթ և բազմակողմանի նենգ խաբկանքներով գործում, աշխատում է ավելի շեղել ***մեր արդեն իսկ շեղված ընթացքը***՝ դեպի վերջնական անկում և կորուստ: Եվ դա արվում է՝ փորձելով նաև կեղծ և պիղծ շղարշներով պատել, մեզնից թաքցնել մեր իսկական հավատքը և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված գաղափարախոսությունն ու բարոյականությունը, որպեսզի զրկվելով մեր ամեն ինչի ու նաև մեր էության պաշտպանության հիմնական կռվաններից՝ վերջնականապես՝ հպատակվենք չարին, կորցնենք ամեն ինչ ու անհետանանք...

Շրջադարձն ամենայն կորստաբեր ընթացքներից և մեր փրկությունը նախ և առաջ հավատքով է և դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված մեր Ազգային գաղափարախոսության ու ազգային բարոյական համակարգի հանդեպ հավատարմությամբ ապրումով (ապրելակերպով):

Ուրեմն, որպեսզի մեր իսկական ու ամանց գոյության աղբյուր հավատքից չշեղվենք և կյանք ունենանք, ***պետք է պահենք, պահպանենք մեր ՀԱՎԱՏԱՐՍՈՒԹՅՈՒՆԸ, լինենք հավատարիմ, ինչպես մեր հավատքի Ջորազուխ Աստվածորդին՝ Հիսուս, հավատարիմ մնաց իր Հորը՝ մինչև ի հաջ, որով և ի հավերժ փառք՝ Հոր կողքին:***

Եվ նրա օրինակով հավատարիմ մնաց նաև հայ ազգը՝ գլխավորությամբ ու առաջնորդությամբ իր մեծերի, սրբերի, ***վասն Հիսուսի և վասն ազգի նահատակների:***

Եվ այդ հավատարմությունն է, որ տալիս է իմաստություն, տալիս է մեծապատիկ ուժ, զորություն, կարողություն, ցրում,

անհետացնում է ամեն տեսակ թշնամիներին, տալիս է ամեն կողմից վստահելի բարեկամներ, աջակիցներ ու ամենաւականը՝ արժանացնում է Արարիչ Հոր՝ Ամենակալ Աստուծո շնորհին ու ամենահաղթ օգնությամբ:

Փառք Հոր և Որդվո և Հոգվոյն Սրբո, ամեն:

Երեքշաբթի, 11 - 07 - 2005թ., ժամը 22:30

ԱԶԳԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ

Երկար տարիներ ի վեր և բավական հաճախ խոսք է գնում, թե հայությունը պետք է ունենա «Ազգային ծրագիր»:

Բայց ի՞նչ է նշանակում «Ազգային ծրագիր»: Մինչև հիմա եղած բազմաթիվ ծրագրերի մեջ մի՞թե չկա գոնե մեկ «Ազգային ծրագիր»: Եթե կա, ո՞րն է: Եթե չկա՝ ինչո՞ւ: Եվ ինչպե՞ս ու ովքե՞ր կարող են և պետք է ստեղծեն Ազգային ծրագիր:

Ինչպիսի՞ն կարող են լինել մեր Ազգային ծրագրի ուրվագծերը և կամ ծրագրի հարցադրումները:

Ազգային ծրագրի ստեղծման համար, ըստ երևույթին, պետք կլինեն բարձրացնել ազգի, հայրենիքի և պետության գոյատևման ու զարգացման կարևորագույն խնդիրները և դասակարգել դրանք ըստ կարևորության ու դրանց կատարման հնարավորության աստիճանի: Օրինակ՝ խնդիր-պահանջներ ունենք, որոնց կատարման և բավարարման համար կան հնարություն չունենք, կան անհրաժեշտ միջոցներ, կան կարողություն, կան էլ բոլորը միասին չունենք, որովհետև օրինակ՝ կպահանջվեն այնքան մեծ գումարներ կամ այնպիսի հզոր բանակ կամ կառավարման անձնակազմ և կամ այնպիսի մեծ, զորեղ ու հարմարավետ դիրքով երկիր, որը մենք չունենք (դեռ):

Բայց մեր ազգի, երկրի և պետության համար կան նաև այնպիսի էական նշանակության խնդիր-պահանջներ, որոնց կատարման, բավարարման համար ո՛չ մեծ գումարներ են պետք, ո՛չ հզոր բանակներ, ո՛չ անձնակազմ, ո՛չ էլ աշխար-

հազրական տեսակետից ավելի մեծ ու քաղաքականապես զորեղ երկիր, քան ունենք:

- Այդ դեպքում ի՞նչն է այն կենսականորեն անհրաժեշտը, որ կարող ենք ունենալ:

- Առողջ ազգային ինքնագիտակցություն, պետական մտածելակերպ, քաղաքացիական պարտաճանաչություն, կարգապահություն, ազգային ծառայության անկեղծ ցանկություն, պատրաստակամություն, պատրաստականություն, հմտություն, կամք, սրանց նման այլ հատկություններ ու ամենակարևորը՝ **հոգեկան պատվախնդրություն և զորեղ հավատք**: Բաներ, որոնց գոյությունը պայմանավորված չէ անպայման այն ամենով, որ մենք երազում ենք ունենալ, բայց չենք կարողանում և շատ հեռու ենք դրանցից: Մինչդեռ այդ մեր երազածը, ցանկացածը մենք կարող ենք լիովին բավարարել վերոնշյալ և նման հատկություններով՝ դրանք լրացնելով նաև էապես կարևոր հայրենասիրությամբ, ազնվությամբ ու անշահախնդիր սիրով մեր մերձավորի հանդեպ: Որով և Աստուծո, մեր ազգի և մեր սերունդների հանդեպ:

02 - 09 - 2010թ.

ԱԶԳԱՅԻՆ ՃԻՇՏ ՄՈՏԵՑՈՒՄ

Հայ իրականությունում, Հայաստանում, մասնավորապես ազգային անվտանգության և պաշտպանության հարցերում, ճիշտ ու օգտակար կլինի, որ հետևյալ հասկացությունը, տրամաբանությունը և մոտեցումը դառնան համատարած, տիրական ու մշտական. մեր ազգի, հայրենիք Հայաստանի և պետության համար անել, ապահովել ոչ թե այն ու այնքան, ինչ կարող ենք, այլ այն ու այնքան, որքան պետք է դրանց իրական անվտանգության, պաշտպանության ու նաև դրանց զարգացման, զորացման և վերելքի համար միջազգային բարձրագույն մակարդակի:

Կարող են լինել առարկողներ, թե իրատեսական չէ և ժամանակի կորուստ է հետամուտ լինել անելու այն, ինչ որ մեզ պետք է, բայց իրական հնարավորություն չկա այդ անելու: Այդպես ասողներին կտրվի հետևյալ պատասխանը՝ ո՛չ, վերոնշյալ մոտեցումը անիրատեսական չէ և ժամանակի կորուստ չէ: ***Պետք է ծրագրել ու անել այն, ինչ-որ պետք է ու ինչքան որ պետք է, այլ ոչ թե անել միայն այն, որ կարող ենք անել»***, ինչն առաձգական ու սուբյեկտիվ մոտեցում է:

Եթե մեզ կենսականորեն անհրաժեշտ մի բան չենք կարողանում անել՝ պատճառաբանելով, որ դրա հնարավորությունը չունենք, այդ դեպքում հենց ***այդ հնարավորության արագ ստեղծումը, իրականացումը պետք է դառնան նպատակ և ծրագրման ու կազմակերպական կառավարման խնդիր***:

Խնդիր, որի կատարման համար, բացի մեր առերևույթ միջոցներից, կարողություններից, մենք կարող ենք ներառել, կիրառել ***մեր ազգային, հոգեկան, գաղափարական ու բարոյական (դժբախտաբար) միրիի մեջ գտնվող այն ներուժը, որը դուռ կբացի նաև փաստորեն մեր նոյնպես չօգտագործվող բազմաբնույթ ու բազմակողմանի աշխարհատարած նյութական (ու նաև այլ) կարողության և ներուժի համար***:

Առարկություն կարող է լինել, որ նշվածը մեծ զորություն կպարունակի՝ կատարելու, իրագործելու մեր ազգի բազում նվիրական իղձեր: Բայց դրա համար պետք է չմոռանա՛նք, պարտավոր ենք երբե՛ք չմոռանալ, որ երբ մենք ունենանք այդ և նման բարենասնությունները, ապա բացի նշված այդ մեծ զորությունից, կա և մեզ հետ կլինի անհամեմատելիորեն մեծ մի զորություն, անա՛նց, հարա՛տև ու մշտահա՛ղթ մի զորություն՝ ***Աստուծո՛ր զորությունը***:

Զգիտե՛նք այդ մասին կամ մոռացե՛լ ենք. մեր նախնիները շատ լավ գիտեին այդ մասին ու երբե՛ք չէին մոռանում: Իսկ մե՛նք: Եթե ինչ-ինչ պատճառներով աստիճանաբար սկսեցինք մոռանալ (եթե ոչ ուրանալ) այդ մասին, ***ապա դա ազգային էական, մեծագույն խնդիր է, որ անհապաղ լուծում է պահանջում՝ որպես նախապայման մեր բոլոր կարիքների***

բավարարման և նույնիսկ արժանավայել գոյության ապահովման:

Աստուծո ողորմածությամբ ու օգնությամբ:

Երկուշաբթի, 28 - 12 - 2020թ., ժամը 20:30

ԻՍԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ

Բզկտված Հայաստանից կոտորակված Հայաստանի Հանրապետությունն այժմ՝ 2020 թվականին ևս բզկտվում է՝ այս անգամ թե՛ դրսից և թե՛ ներսից՝ ինքնաբզկտմամբ:

Հարցը, թե ինչու Հայաստանի Հանրապետությունը և նրա օրգանական մաս կազմող Արցախը ենթարկվեցին բզկտման (որը դեռ չարունակվում է), ունի բազմաթիվ բացատրություններ, որոնք մի խոսքով՝ կարելի է կոչել ***ազգային անբավարարություն, ինչպես օրինակ՝ մարդու օրգանիզմում սրտի անբավարարությունը:***

Այդպիսի ազգային բացասական վիճակների մասին մեր պատմության կորստաբեր ժամանակներում խոսել են մեր ազգի մեծերը, սրբերը, նահատակները: Քիչ, բայց խոսվել է նաև մեր ժամանակներում, սակայն ամենաէականը՝ այդ մասին պարզ, հստակ և վճռական միշտ ասում է մեր հավատքը, որը լսելու, ըմբռնելու ու ըստ այնմ մտածելու, որոշումներ կայացնելու և գործելու համար անհրաժեշտ պայման է ***ազգային սրտի մաքրությունը. ազգային ազնվությունն ու առաքինությունը՝ զերծ ամենայն նյութապաշտությունից, կոռումպացումից, որով և՛ հոգեկան պոռնկությունից: Այսինքն՝ Աստվածաշնորհի մեր հավատքի ու Աստվածակերտ մեր էության հանդեպ անհավատարմությունից:***

Այդպիսով, մաքրված այդ ախտերից՝ հայ իրականությունում կառաջանա հոգեմտավոր, գաղափարական, բարոյական և կենցաղային բարեփոխում: Իսկ եթե այդ փոփոխությունը չլինի, և մնանք նույն վիճակում, ապա մեր հոգեկան կուրու-

թյունը, հոգեկան խլությունը և դրանց հետևանքները չե՛ն վերանա, ընդհակառակը՝ կխորանան ու կավելանան...

Բայց երբ հավատքով ի վիճակի ենք դառնում տեսնելու Արարիչ Հոր և Միածին Որդու՝ հայ ազգի ու հայկականության հանդեպ գթառատությունը, այնժամ ահազանգը լռում է, ***Հույսը դառնում է անսպա՛ռ, և մեր ընթացքն առաջ՝ դեպի ամենայն բարձունք***, որը նաև հօգուտ համայն մարդկության, ու ամենաեականը՝ ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ Աստուծո:

Հինգշաբթի, 09 - 04 - 2020թ., ժամը 08:30

ՄԵԱՄՏՈՒԹՅՈՒՆ, ԹՅՈՒՐԻՄԱՅՈՒԹՅՈՒՆ, ԽԱԲԿԱՆՔ

Վերնագրում նշվածը, մեղմ ասած, թերություն, պակասություն է որևէ մեկի համար (ո՛վ էլ լինի), եթե նա նվիրվում և հանձն է առնում ոչ միայն պարզապես ծառայել ազգին՝ ազգօգուտ կեցվածքով ու կյանքի ապրումով, այլև նախածեռնում, կատարում է գործուն ազգօգուտ արարքներ ու ծրագրային գործողություններ: Նոր ու նորագույն պատմության հայ իրականությունում այդպիսի գործիչների ջանքերը շատ հաճախ ուղղված են եղել հայ ազգի համար ազատություն ձեռք բերելուն և ազգային անկախ պետություն ստեղծելուն տարբեր զորեղ երկրների միջոցով՝ ընդհուպ նրանց կողմից պատերազմի մղմամբ իրենց սիրեցյալ ժողովուրդն ու հայրենիքն ազատագրկող ու կեղեքող պետության դեմ: Եվ այդպիսի օգնություն ստանալու նպատակով ու հույսով ջանում էին դիմել, խնդրել, համոզել (առանց բանակցելու, քանի որ դրա համար ո՛չ նախադրյալներ կային, ո՛չ էլ հնարավորություն) մեծ մասամբ Ռուս պետությանը, ցարական իշխանությանը, ցարին:

- Եվ ի՞նչ, նրանք մերժո՞ւմ էին:

- Իհարկե՝ ոչ:

- Ինչո՞ւ, որովհետև հուզվո՞ւմ էին թախանձագին դիմումներից, խնդրանքներից և դրա համար ընդունում էին խնդրանքը

և համաձայնում օգնե՞լ:

- Դարձյալ ո՛չ: Խնդրանքն ընդունվում էր, բայց գերպետության ձևով, նրա տեսանկյունից էր հաշվի առնվում ու «ազատագրական» պատերազմ մղվում (հայերի հնարավոր ամեն տեսակի մասնակցությամբ ու քաջություններով), սակայն դա լինում էր այն ժամանակ և այնպիսի պայմաններում, որը ձեռնառու էր «աղա» պետությանը: Նա իր մարդկային, նյութական ռեսուրսներից բացի, նաև միջազգային իր քաղաքական կապիտալի ներդրումներ էր անում, կորուստներ էլ էր ունենում, սակայն միաժամանակ ամբողջ ներդրածը (և դեռ մի բան էլ ավելին) կորցնելու վտանգը (ռիսկը) նկատի ունենում...

Ու կյանքի իրականության այս լույսի ներքո եթե մեր վարժապետից, բանաստեղծից ազգային գործիչ դարձածները, նրանցից ոչ շատ տարբերվող քաղաքական-պետական կամ հեղափոխական գործիչները ու նաև ազգի իրապես հարազատները չէին հասկացել, որ «թղթե շերեփով հարիսա» չի լինի ստանալ, այնպես էլ չէին հասկացել, որ թղթե աղերսագրերի միջոցով ուրիշի կորուստների և դեռ ավելին կորցնելու ռիսկով ձեռք բերած հաղթանակից իրենց համար ազատ ու անկախ պետություն առավել ևս չի լինի ստանալ: Ոչ ոք այն չի տա: Կտա այն չափով ու այն ժամանակ, երբ ինքը կուզենա, ըստ իր պետական շահի: Աշխարհում չի՛ եղել, չկա՛ ու ամենայն հավանականությամբ չի՛ լինելու այդպիսի «բարեգործական» երկիր, այն էլ կայսրություն, որն իր բազմակողմանի ջանքերով, ներառյալ մարդկային կորուստները, և դեռ ավելին կորցնելու նաև քաղաքական, ռազմական, տնտեսական ու այլ ռիսկերով ձեռք բերած հնարավորությունները, արդյունքները նվիրաբերի որևէ խնդրողի (որքան էլ համակրելի լինի նա իրեն)՝ նախ և առաջ իրեն չվերապահելով հիմնականում ի՛ր միջոցներով և ռիսկերով կերտված հաղթանակի հնարավորությունները, արդյունքները:

- Ուրեմն՝ պետականության վերականգնման նպատակով աջակցություն ակնկալելն ապարդյուն երազա՞նք է, այդպիսի բան չի՞ լինում, չի՞ ստացվում:

- Ինչո՞ւ չէ, լինում է, շատ լավ էլ ստացվում է, երբ ու եթե «աղա» պետությունը (որի ձեռքում են բոլոր հաղթաթղթերը) համոզվի ու որոշի, որ իր այդ աջակցությամբ, մե՛ծ հեռանկարով, իր հարատև ազդեցության տակ **բարեկամ պետություն է** ստեղծվում, ճիշտ համապատասխան իր ազգային ու պետական շահերին, և ինքը երաշխավորված կոնկրետ օգուտներ կստանա դրանից:

- Ուրեմն՝ օգտակար գործակցության ակնկալություն կարելի՞ է ունենալ այլ պետությունների և մանավանդ գերպետությունների (կայսրությունների) հետ:

- Իհարկե, կարելի է, շատ էլ նպատակահարմար է թե՛ գործակցել, թե՛ ակնկալել և թե՛ օգտվել, **բայց...** Բայց այնքանով, ինչքան կարող ես քեզ «գործընկեր» դարձրածդ գերպետությանը շահագրգռել քո իրական (ռեալ) եղածով, ունեցածով ու նաև դրանք հմտությամբ կիրառելու, գործադրելու, գործածելու կարողությամբ՝ տեղին և ժամանակին, ու անպայման նաև նրա ցուցումով և հաստատապես նրա օգտին:

- Ու այդ դեպքում կստացվի՞:

- Անպայման կստացվի, որովհետև, եթե այդ պետություններն այդքան մեծացել, հարստացել, հզորացել, «գե՛ր» են դարձել, նշանակում է՝ գիտեն «այս աշխարհի կանոնները (խաղերը)» և ըստ այնմ՝ իրենց շահը պաշտպանելը, իրենց օգտին գործելը: Ու եթե դու էլ խաղաս այդ կանոններով և մանավանդ միշտ **ճիշտ** խաղաս, այսինքն՝ արդարացնես նրանց ակնկալիքները և վստահություն շահես, որպես անկեղծ, նաև հմուտ (գուցե քաջ) խաղացող, անպայման կստանաս քո տեղը և քո բաժինը: Իսկ եթե ընթացքում տեղդ ու բաժինդ կարողանաս մեծացնել (ըստ խաղի կանոնների), դա էլ քո՛ պատիվը, որն ի դեպ կուղեկցվի, եթե ոչ բոլորի, բայց անպայման շատերի **«գործնական ծափողջույններով»**, այն է՝ փոխադարձ շահավետ գործակցության նոր ստեղծմամբ կամ եղածի վրա ավելացմամբ, և այդպես շարունակ:

Իսկ այդպիսի հնարավորությունն իրականություն դարձնելու համար քեզանից՝ մեզանից շա՛տ բան է կախված, որի

կատարման համար *պետք է հմտանալ*՝ համապատասխան ժամանակ տրամադրելով, այլ ոչ թե բլոտ և այլ խաղեր խաղալով:

- *Բայց ինչո՞ւ գոնե վերջին երկու-երեք հարյուր տարիներին այդպիսի բան չստացվեց:*

- Որովհետև պատրաստ չէինք: Համահայկական և պետական միջազգային հարաբերությունների գիտելիք ու փորձառություն չունեինք, ազգը կորցրել էր իր այդ բնագավառների կառավարումն ու կազմակերպվածությունը և այդպիսի գործողությունների համար տեր ու առաջնորդ չուներ («Ամեն գլխեն ձայն մը կելլար, լսող չկար»):

- *Բայց, այնուամենայնիվ, ինչո՞ւ 1828 թվականին Արևելյան Հայաստանի ազատագրմամբ անկախություն չստացանք, չէ՞ որ խոստացվել էր: Ուրեմն խաբվեցի՞նք:*

- Այո՛, խաբվեցինք, բայց ոչ թե որովհետև խոստում էինք ստացել, այլ խաբվեցինք, որովհետև *կարծեցի՞նք, թե խոստում ենք ստացել:* Մենք կարող էինք ստանալ և ստացանք միայն *այն շրջանակի հնարավորություններից, որոնք մեզ հասանելի էին մեր կարողության համաձայն:*

Այո՛, քեզ արժանի շրջանակից դուրս ոչինչ չէ՛ս կարող ստանալ (ըստ այս աշխարհի կանոնների), բայց միաժամանակ «հնարավոր» շրջանակի մեջ մինչև իսկ առավելագույնը կարող ես ստանալ, եթե պատրաստ ես. պատրաստված ես դրա համար, հմուտ ես ու նաև կարող ես, ի վիճակի ես ստացածդ կառավարելու, պահելու, զարգացնելու: Մենք ստացանք այնքան, ինչքան այս աշխարհի խաղի կանոնների համաձայն մեզ կարող էր հասնել ըստ մեր կարողության ու ըստ մեր վիճակի... Եթե ավելին չստացանք, *դա մեր խնդիրն էր:* Խնդիր, որի կատարման համար, ի վերջո, հարկ էր, որ ներսից ու դրսից, մերոնցից և ուրիշներից դաս առնեինք, ըստ այնմ փոխվեինք, պատրաստվեինք... Սակայն դա արեցի՞նք: Հիմա անո՞ւմ ենք... Թող դա պարզաբանվի, որ վերջապես հարկ եղածը անենք, ստեղծենք, ունենանք և մանավանդ նախապատրաստվենք, որպեսզի առաջիկայում մեր դեմ մոր որևէ նախահարձակման դեպքում (ինչի սպառնալիքն ակնհայտ է) հանկարծակիի

չգանք, մենակ, «անտեր» չմնանք՝ դրանց կորստաբեր հետևանքներով:

Այս պարզ, բայց էական խնդիրը կատարվում էր (կամ ջանք էր գործադրվում կատարելու) հայոց թագավորների կողմից: Մեր թագավորությունների անկման ժամանակ այդ կատարվում էր զորեղ նախարարների նախաձեռնությամբ: Իսկ երբ նրանք էլ չկային, ասպարեզում դա այս կամ այն չափով կատարվում էր Հայաստանյայց եկեղեցվո կողմից:

Մոտավորապես 120 տարի առաջ այդ կենսական խնդրի կատարումն սկսեցին իրենց վրա վերցնել հայ կուսակցությունները, բայց չկարողացան կատարել, ու այդ ուղղությամբ իրենց ջանքերն աստիճանաբար հասան զրոյի:

Խորհրդային Հայաստանն ի վիճակի չէր նման խնդիր կատարելու և չկատարեց, իսկ այն, ինչ որ կատարեց, զուրկ էր համազգային համադրումից և ընդհանրապես ազգային քաղաքականությունից: 1991 թվականին հռչակված Հայաստանի անկախ Հանրապետությունը, տրամաբանորեն, պիտի անմիջապես լրացներ այդ բացը, բայց չարեց, ու այնուհետև դա էլ տեղի չունեցավ:

Եվ այժմ չի՞ եկել արդյոք (ուշացած) ժամանակը, որ դա արվի: Արվի պետականորեն՝ հայ թագավորների, նախարարների ցուցաբերած նախանձախնդրությունից և պատրաստականությունից նույնիսկ ավելի բարձր նախանձախնդրությամբ և պատրաստականությամբ ու մահ հմտությամբ, որովհետև այլևս տեղ չկա ո՛չ սպասելու, ո՛չ էլ նահանջելու...

Ի վերջո, հայ ժողովրդին, Հայաստանին տնտեսական (և ո՛չ միայն տնտեսական) շնչահեղձության ենթարկելու թշնամական նպատակադրումը, ծրագրավորումը և տարբեր միջոցներով կիրառումը, որը տեսնում ենք 20-րդ դարավերջին ու 21-րդ դարասկզբին, նորություն չէ: Այն սկիզբ էր առել շատ վաղուց և հիմնավորապես սկսեց գործադրվել 19-րդ դարի վերջին ու 20-րդ դարասկզբին Օսմանյան կայսրության կողմից և շարունակվեց Թուրքիայի նացիստական, դրա «հոգեզավակ» Ադրբեջանի ռեժիմի ու Ռուսաստանի բոլշևիկյան կայսերապաշտ

քաղաքականությամբ, ինչպես նաև միջազգային անտարբերության, շահամոլության և կամ անգործության պատճառով: Ասվածի ճշմարիտ լինելը երևում է հենց նրանից էլ, որ Հայաստանից կոտորակված Հայաստանի ներկայիս հանրապետությունը սեղմված, շրջափակված է և զրկված որևէ ծովային ելքից:

- Այնուամենայնիվ, մենք ի՞նչ կարող էինք ստանալ այն ժամանակ, որ չստացանք, և որը հիմա՝ մեր այժմյան կարողությունների պայմաններում ստանալը կլինի հնարավորների մեջ լավագույնը (լավագույն տարբերակը), երբ ազգի երկու երրորդը ցիրուցան՝ աշխարհասփյուռ է և ազգային եկամուտ չի ստեղծում, Հայրենիք Հայաստանի և պետության պաշտպանությանն ու զարգացմանը (որպես պարտավորություն) չի մասնակցում, այլ ընդհակառակը՝ հենց ինքը շատ մեծ կարիքների մեջ է. նախ և առաջ՝ իր ազգային ինքնությունը, գոյությունը պահելու համար, և միաժամանակ Հայաստանի ու Արցախի Հանրապետություններն էլ բազում կարիքների մեջ են՝ համարյա լրիվ շրջապատված նախահարձակ թշնամիներով և զուրկ ազատ ելքից դեպի արտաքին աշխարհ: Եվ բացի այս ու նման դժվարություններից, խնդիրներից, նաև էական նշանակությամբ խնդիր է հավատքի, գաղափարականության, բարոյականության, կենցաղավարության ու ազգային միասնության մեր վիճակը, որի կատարումը նախապայման է մեր մնացած խնդիրների կատարման համար: **Եվ այս քաղաքական ազատության ու ինքնիշխանության նվազագույն զիջումով՝ մեր ազգային ու պետական անվտանգության և դրանց հնարավորինս շեշտակի՝ զարգացման ու հզորացման համար առավելագույն հարմարավետ պայմաններ ու աջակցություն ունենալ դրանով շահագործված մի շրջանակի մեջ (իհարկե, ոչ առանց մեր համապատասխան ջանքերի):**

Եվ դա՝ որպես առաջին փուլ մեր առավել կենսունակ պետականացման նպատակի և մեր ազգային մնացած նվիրական իղձերի իրականացման համար:

Եվ դա նախևառաջ Աստուծո օգնությամբ ու Նրա փառքի համար:

Երեքշաբթի, 05 - 05 - 2020թ., ժամը 18:30

**ԽՈՐՀՐԳԱՅԻՆ ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԿԱՅՍՐՈՒԹՅՈՒՆԻՑ
ՌՈՒՍԱՄԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱԶԱՏԳՐՈՒՄԸ,
ՌՈՒՍԱԿԱՆԱՅՈՒՄԸ ԵՎ ՀԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆ ՌԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ**

Խորհրդային իշխանության գործնական ռուսականությանը ազգապետականացումը տեղի ունեցավ փուլային եղանակով, ռուսական զգալի կորուստներով և դեռ անգամ ամեն ռուսականը կորցնելու ռիսկով:

Համաշխարհային տիրակալության հասնելու նպատակով միջազգային դավադիր ուժերի մղած պայքարի մաս (գուցե գլխավոր մաս) էին կազմում ռուս և Ռուսական կայսրության տիրապետության ներքո գտնվող ժողովուրդների նախնառաջ հոգևոր ու ազգային ինքնությունն օտարածին գաղափարներով համակելն ու ախտահարելը: Ախտահարում՝ ազդելու, աղավաղելու և հեռացնելու համար նրանց՝ Աստուծո և մեծ մասամբ հատկապես քրիստոնեական հավատամքից ու դրանից բխող և դրա վրա հիմնված մարդկային-ազգային գաղափարականությունից ու բարոյականությունից: Եվ, իհարկե, նաև ըստ այնմ ուսուցումից, կրթությունից, կենցաղավարությունից, մշակույթից ու ընկերային հարաբերություններից:

Ռուսական կայսերական ծառն իր ճյուղերով հանդերձ ենթարկվեց հենց այդպիսի՝ զենքի նվաճմանը և դարձավ այդ բնույթի նպատակի համաշխարհային իրագործման համար կայսրություն-գաղութ, առաջին հերթին՝ իր մարդկային ռեսուրսների չարաչափ գործածությամբ ու անխնայ վատնումով, որը նախկինում երբեք չէր եղել:

Եվ այդ պայմաններում սկսվեց ներքին թաքուն, սակայն հետզհետե առավել հանրահայտ դարձած կենաց ու մահու դաժան պայքարը՝ թուլացած, տկարացած ռուսների (ինչ անվան

տակ էլ լինեին), նրանց հայրենիք Ռուսաստանի ու այն նվաճած, գաղութացրած օտարածին ղեկավարության միջև (որը սկզբում կոչվեց Խորհրդային Ռուսաստանի բոլշևիկյան (ՌՄԴ(բ)Կ), ապա Խորհրդային Միության կոմունիստական կուսակցություն (ԽՄԿԿ): Եվ դա պայքար էր պարտված Ռուսական կայսրության ամեն տեսակի ռեսուրսներին ու կառավարման լծակներին տիրապետելու համար:

Այդ պայքարում թեև ուժերի հարաբերակցությունն սկզբից ևեթ թեքվել էր իշխանությունը մեծ մասամբ նվաճած, կրկնակի դավադիր օտարածին ուժերի կողմը, այդուհանդերձ մեծ փորձություններից, ռիսկերից, կորուստներից ու քաղաքական-գաղափարական վայրիվերումներից հետո Ռուսիո և նրա կայսերական «ժառանգության» կառավարումն սկսեց աստիճանաբար «ազատագրվել» այդ օտարածին տիրակալությունից և դրա գաղափարների ու նպատակների ազդեցություններից: Արդյունքում՝ ձևով միջազգային (ինտերնացիոնալ), բայց բովանդակությամբ՝ պետական-ռուսամետ կողմնորոշմամբ ուժը, տիրելով Ռուսիո կայսերական ժառանգության կառավարման լծակներին, ռեսուրսներին ու դրանք օգտագործելով իր ներքին իշխանության ամբողջացման համար՝ միաժամանակ կիրառեց նաև իր արտաքին՝ համաշխարհային նվաճումների համար:

Սակայն Ռուսիո կայսրության ժառանգության այդ «ապագաղութացման» գործընթացը տեղի էր ունենում այնպիսի՝ ցնցումներով, որոնք նոր կայսրությունում և հատկապես դրա ծայրամասերում շատ անգամ ստեղծում էին փլատակներ, որոնց չափն ու հետևանքները կախված էին այդ տեղերի ազգային ոգու, գիտակցության, կազմակերպվածության, քաղաքական ու քաղաքացիական գրագիտության, պատասխանատվության զգացման, նվիրվածության, պատրաստականության, պատրաստակամության և նման այլ մակարդակներից:

Այդ և այլ պատմական անցքերի ու ըստ այնմ՝ պատմական նշանակության հետևանքների արդյունքում հայությունը և Հայաստանը եղան ամենաշատ վնասվողներից, եթե ոչ ամենա-

չա՛տ վնասվողը՝ ազգերի, երկրների և պետությունների գոյություն ու զարգացման չափանիշների հաշվով...

Եվ դա առավելապես տեղի ունեցավ Ռուսական կայսրության փոփոխման պատմական հաջորդ ժամանակաշրջանում՝ խորհրդային իշխանության գործնական ռուսականությամբ ազգապետականացմամբ տեղի ունեցած զարգացումների ընթացքում, երբ նյութական վիճակից բացի, և դեռ ավելին՝ որոշիչ էր մեր ազգային հոգևոր, գաղափարական, բարոյական, մտավոր գոյավիճակը, և միաժամանակ, ըստ մեր հավատամքի, առավել քան որոշիչ էր Երկնային կողմից երկրային դասավորումը: Այդ առումով ինչո՞ւն, ինչպե՞սը ու հետո՞, ի՞նչը հարցերը ու նաև այդ առնչությամբ հայության, Հայաստանի և Օսմանյան, ցարական, խորհրդային ու այլ տիրակալությունների դերակատարության և դրանց հարակից հարցերը, վերոնշյալ օրինաչափությունների հաշվարկումներով, հայ ներկայիս իրականությունում և մասնավորապես հոգևոր ու աշխարհիկ ղեկավարության կողմից պատշաճորեն ու ամբողջությամբ, ըստ երևույթին, չեն դրված: Մինչդեռ պետք է դրվեն, ու այդ ինչուների պատասխանները ստացվեն: Պատասխաններ, որոնք հիմք կդառնան, լույս կսփռեն և ուղի կնշեն, թե հայն այսուհետև ինչպե՞ս պիտի հա՛յ լինի, ինչպե՞ս պիտի հայկականությամբ ապրի ու ըստ այնմ ինքը պաշտպանելով, նաև իր հայրենիքն ու պետությունն էլ պաշտպանի և աճի, զարգանա ու բարձրանա... *իր հավատամքի համաձայն չափանիշներով:*

Եվ հայն ինչպե՞ս պիտի դա անի, երբ հայության, հայկականության ու հայրենիք Հայաստանի պատմականորեն բնականոն աստիճանի վերականգնումը մարդկության ամենաբարդ ու դժվարին խնդիրներից է: Հայն ինչպե՞ս կարող է այդ անել:

- Ինչպես:

- Տե՛ս հավատքի աղբյուր՝ կյանքի հրահանգավորումը՝ Տիրոջ ընծայած Ավետարանը, ուր ասվում է, թե «Աստուծո համար անհնարին բան չկա»:

Քեզ համար էլ չկա, հա՛յ, եթե հավատքով հավատարիմ լինես քո Արարչին:

Հինգշաբթի, 25 - 02 - 2010թ., ժամը 23:50

**ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍԿԶԲՈՒՆՔ
(Հոգեկան պատկերացում)**

Կարո՞ղ է պատահել, որ մի պահ պահանջ զգանք, անհրաժեշտ համարենք մի հայացք զցել, նայել, թե ինչ կասեին մեր մասին, մեր ընթացքի մասին մեր նախնիները, հայ ազգի իսկական մեծերը՝ երախտավորները, նվիրյալները, սրբերն ու նահատակները: Ելնելով նրանց էությունից՝ արտահայտված նրանց ապրած կյանքով ու գործերով, ամենայն հավանականությամբ, նրանք կասեին. մենք եթե դեռ մենք ենք և լրիվ *չենք փոխված* ու հեռացած մեր հայկյան էությունից, չենք աղավաղվել, չենք այլասերվել երկարատև ազատագրությունից, պետականագրկությունից և հավատարի՛մ ենք Աստվածաշնորհի հավատքին, մեր ազգին շնորհված հավատամքի՛ն, ապա մեր ազգային և պետական քաղաքականության հիմքում պետք է լինի այն սկզբունքը, որ հայոց երկիրը, պետությունը չի դաշնակցում, առավել ևս չի միանում ու միասնություն չի կազմում այն երկրների հետ, որոնք հեռացել են Աստծուց:

Հայ ազգային և պետական քաղաքականության այդ սկզբունքի կիրառումը վերաբերում է նաև այն երկրներին, որոնք ձևով՝ առերես, գուցեև իրենց Աստվածապաշտ են ցույց տալիս, բայց իրենց օրենքներով, քաղաքականությամբ, գործերով և կյանքի ապրումով չեն հետևում, այլ հակառակվում են Աստուծո ավետարանական պատգամներին:

Եվ այդ սկզբունքային կեցվածքում հայությունն ու Հայաստանը պետք է անկախ ու անվախ լինեն, քանզի այն Աստվածապատգամ, Աստվածահաճո ու Աստվածապաշտպան է: Հայությունը և հայոց պետությունը պետք է վախենան հարաբերվելուց ու առավել ևս դաշնակցելուց այն երկրների հետ, որոնց սահմանադրությունը, օրենքներն ու արարքները, ապրե-

լակերպը հակադրվում են Աստվածային բարոյական պատգամներին:

Այս առումով ՀՀ արտաքին գործերի և արդարադատության նախարարությունների կամ Սահմանադրական դատարանի միջոցով պետք է ձեռնարկվի աշխարհի երկրների (պետությունների) դասակարգումը՝ ըստ Աստվածաշնչյան-Ավետարանական բարոյականության նորմերի գնահատականների (մոտավորապես այնպես, ինչպես ԱՄՆ պետական դեպարտմենտն է գնահատում և հրապարակում աշխարհի երկրներում մարդու իրավունքների, խոսքի, մամուլի ու այլ ազատությունների գնահատականները՝ իր սահմանած չափանիշներով): Եվ եթե հայոց պետությունը ինչ-ինչ պատճառներով դա չսկսի անել, ապա հասարակական կարգով դա պետք է անի հայությունը՝ իր սահմանած որոշակի չափանիշներով ու ըստ այնմ գնահատելով մոտավորապես այնպես, ինչպես գնահատում և հրապարակում են աշխարհի տարբեր երկրներում խոսքի, մամուլի և այլ ազատությունների մակարդակը, այսպես կոչված „Freedom House“-ները՝ «Ազատության տները»:

Այդպիսով, Աստված կգոհանա, կօրհնի, կօգնի և հաջողություն կտա հայությանն ու Հայաստանին: Եվ ովքեր հավատում են դրան, պետք է բարձրաձայնեն. «Հավատա՛ հայ, և մի՛ վախեցիր, քանզի ինչպես Սուրբ զորավար Վարդանն իր զորքին կոչեց, «Վախը թերահավատության նշան է», որն իրենք վաղուց են վերացրել իրենց միջից, և դրա հետ վախն էլ պետք է վերանա: Իսկ եթե մեր մեծ, սուրբ քաջ նախնիք վերացրել էին իրենց միջից թերահավատությունը, հետևապես և վախը, ապա մենք ինչո՞ւ չպետք է այսօր նույնն անենք. չէ՞ որ մենք, նրանց ժառանգները լինելով, պարտավոր ենք նրանց օրինակին հետևել: Սանավանդ որ փա՛ռք Տիրոջը, ժառանգությամբ քրիստոնյա, Աստվածասեր ժողովուրդ ենք:

Հինգշաբթի, 30 - 04 - 2015թ., ժամը 23:00

ՄՈՍԿՎԱ՛, ՄՈՍԿՎԱ՛

Իննսունհինգ տարի առաջ և դրանից հետո երեք տասնամյակից ավելի Մոսկվայի կողմից ուղարկված կամ նշանակված խորհրդային կոմիսարները (որոնք տարբեր բնութագրումներից բացի, նաև անաստված՝ աստվածամերժ ու աստվածամարտ էին), նահատակ Հայաստանում արգելում, վատաբանում և դաժանորեն պատժում էին յաթաղանից դեռ սրտներն արյունահոսող հայերին՝ ոչ թե վրեժ կամ նույնիսկ բողոք, այլ իրենց զոհված հարազատներին և իրենց կորցրած երգիրն ու տները հիշելով՝ միայն ցավ իսկ հայտնելու համար...

Բայց հարյուր տարի հետո Մոսկվան ուղարկեց Կրեմլի տիրակալին՝ գալու խորհրդագրեր՝ ազատ Հայաստան ու աշխարհով մեկ և ջարդարարների երեսին հայտարարելու Հայոց ցեղասպանության՝ համամարդկային ոճրագործության մասին և սեր, համերաշխություն ու աջակցություն հայտնելու իրենց հավատքին ու ազգային ինքնությանը հավատարիմ նահատակ սրբերի սերունդներին՝ հայ ժողովրդին:

Աստված ինչե՛ր ասես՝ չի անում...

Իսկ մե՛զ ինչ է մնում անել:

Մեզ մնում է հոգեղենությամբ՝

- նայելով՝ տեսնել,

- լսելով՝ իմանալ, հասկանալ,

- ու ըստ այնմ՝ զգաստանալ, վերահավատավորվել, վերագաղափարականանալ, վերաբարոյականանալ, համապատասխանորեն կազմակերպվել, կառավարվել, հարաբերվել և գործել, գործել ու գործել՝

- ի վերածնունդ ու վերելք մեր ազգի, հայրենիք Հայաստանի և պետության,

- հոգուտ նաև համայն մարդկության,

- ամենաէականը՝ ի փառս Սուրբ Երրորդության՝ Աստուծո Նրա արդարության:

Երեքշաբթի, 13 - 09 - 2022թ., ժամը 11:30

ՀԱՐՑԵՐԻ ՀԱՐՅՈՎ Ո՞ՒՄ ԵՆՔ ԴԻՄՈՒՄ...

Երբ մեր սահմանային դիրքերի և սահմանամերձ բնակավայրերի, ճանապարհների, ենթակառուցվածքների վրա թշնամին կրակ է տեղում, մեր երկրի իշխանություններն արտակարգ միջոցների են դիմում, արտակարգ միջոցներ են ձեռք առնում: Եվ դրանցից առաջիններից է տարբեր կողմերին դիմելը, նախ՝ դաշնակիցներին, սերտ գործակիցներին, հետո՝ սերտ բարեկամներին ու նաև բարեկամների և միջազգային կարևոր կազմակերպությունների ղեկավարներին կամ պաշտոնական ներկայացուցիչներին: Եվ դա անում է մեր պետության ղեկավարությունը՝ դիմելով աշխարհին:

Իսկ մե՞նք, որ ճանաչվում ենք որպես քրիստոնյա ազգ (այն էլ՝ առաջինը պետականացած) ու հետևապես ճանաչում ենք Երկնքի թագավորությունը՝ որպես աշխարհակերտ ու աշխարհատեր իշխանություն, որպես ամենաարդար ու ամենակալ զորություն, այդ դեպքում մեր ղեկավարությունը և մանավանդ մեր հոգևոր իշխանությունը, ինչպես հարկն է, դիմո՞ւմ են Երկնային Տիրոջը, իրենց կողմից և մեր՝ Ժողովրդի՝ կողմից: Եվ արդյո՞ք դիմում են՝ գիտակցելով ու վստահ լինելով, որ իրենց դիմումն ու խնդրանքը կատարվում են, երբ Տիրոջ կամքը, խոսքը, պատվիրանները կատարվա՞ծ են, կատարվո՞ւմ են:

Իսկ եթե չեն կատարվել ու երկար ժամանակ անուշադրության են մատնվել, անտեսվել, երբեմն և հակառակն է արվել, այդպիսի «երեսով» կարո՞ղ են, համարձակություն կունենա՞ն վերստին դիմելու՝ դարձյալ գոյության պաշտպանություն ստանալու համար:

Սա ի՞ր տեսակի մեջ հարցերի հարցն է, որի պատասխանը

գտնելու համար պետք է հավատալ, որ անհրաժեշտ է դիմել պատմությանը և մանավանդ՝ Տիրոջ խոսքին, մեզ պարզևս իր Միածին Որդու միջոցով, քանի որ Ինքը բարի է, ողորմած է և սիրուն է մեզ (ինչպես Իր բոլոր արարածներին) և, անտարակույս, կպաշտպանի: Եվ ոչ միայն իր հովանու տակ կառնի, կպաշտպանի, այլև կբարձրացնի և դարձյա՛լ որդեգրյալ կարգավիճակի կհասցնի հավերժական երանության մեջ, եթե...

Եթե մեղայի գանք մեր և մեր այն նախնիների համար, որ ուրացան, հեռացան և հակառակվեցին Իրեն՝ գործակցելով Իր հակառակորդների հետ: Այն ժամանակ մեր նախնիներն էլ՝ մեր ազգի մեծերը, սրբերը և վասն հայրենյաց ու վասն հավատո դարերի ընթացքում բոլոր հավատարիմ մնացածներն էլ կցանկանան միանալ մեր խնդրանքին, աղերսանքին մե՛ծ հույսով ստանալու Ամենակալ Տիրոջ աջակցությունն ու փրկությունը:

Հավե՛րժ փառք, պատիվ, հավատարմություն և սեր ու գոհություն Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն՝ ԱՍՏԾՈՒՆ:

Կիրակի, 27 - 09 - 2020թ.

ԻՆՉՈ՞Ւ Է ԱՅՍՊԵՍ

Ինչո՞ւ է այնպես, որ մեր հակառակորդների հետ ռազմական գործողություններն սկսվում են, երբ թշնամին իրեն ամենապատրաստ, ամենազորեղ ու քաղաքական, դիվանագիտական և այլ առումներով ամենահարմար վիճակում է զգում կամ համարում: Եվ կամ խնդրում, տարբեր միջոցներ ու այլոց միջամտությունն է «դասավորում» զինադադարի, մարտական գործողությունների դադարեցման համար, երբ իրեն արդեն տկարացած է զգում ու վերջնական պարտության ենթակա է համարում: Իսկ որոշ ժամանակ անց էլ, երբ այդ թշնամին իր պարտությունից դասեր է քաղում, աջակիցներ է ավելացնում, նորովի զինվում, մարզվում ու համարում է, որ հասել է մեր նկատմամբ ռազմական (ու նաև քաղաքական, դիվանագի-

տական, տնտեսաֆինանսական ու այլ բնագավառների) առավելությունների, նորից գաղտագողի կամ ստոր, նենգ պատճառներ բռնելով՝ դաժան միջոցներով հարձակվում է մեզ վրա: Եվ դա անում է նաև ամեն կերպ՝ միշտ պատրաստ լինելով անմիջապես գինադադար հաջողեցնել, երբ սկսում է պարտվել:

Ինչո՞ւ է այդպես, ինչո՞ւ ենք մենք «քնած» կամ «թմրած» մնում, իսկական, կենսական խնդիրներով զբաղվելու փոխարեն իրարամերժ հակասությունների մեջ սպառվում, մեր ազգի, երկրի ու պետության ժամանակն ու էներգիան վատնում և մանավանդ բոլոր բնագավառներում ու ամեն կերպ ***Մախապատրաստվելու մասին չենք մտածում***, մինչև «դանակը մեր ազգի և պետության ոսկորին է հասնում»:

Ինչո՞ւ է համարյա միշտ այդպես: Չէ՞ որ այդ «ինչու»-ին ճիշտ պատասխանելն ու ըստ այնմ մեր մեջ փոփոխություններ անելը մեր գոյության մեջ շատ բան կփոխի դեպի դրականը: Եվ դա կլինի նաև Տիրոջ հաճությամբ ու Նրա օգնությամբ:

* * *

Ինչպե՞ս է լինում, որ մինչև Հայաստանի ատոմակայանի վրա հարձակվելու՝ Ադրբեյջանի իրոք կատարած սպառնալիքի հազիվ տարածվելը Ադրբեյջանն ամբողջ աշխարհով մեկ սկսեց տարածել իր ստահող տեղեկությունը, թե իբրև Հայաստանը պատրաստվում է հրթիռահարել Մինգեչաուրի ջրամբարը: Այդ ինչպե՞ս է լինում: Ինչո՞ւ է այդպես:

* * *

Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում 2020թ. սեպտեմբերի 27-ին հնչած ելույթներն ու նաև դրանց համաձայն ծրագրերը, ջանքերը, գործերը պետք է այնտեղ լինեին (և ոչ միայն այնտեղ) առնվազն (զոհեն) մի քանի տասնյակ տարիներ առաջ. «անվտանգության, պաշտպանության համազգային կազմակերպմամբ բոլոր դեպքերում հաղթանակների ապահովում և դրա համար ազգի բոլոր խավերի ու հատվածների միաբանություն, միասնություն, կամք, վճռականու-

թյուն և լավ հաշվարկված, նախապատրաստված, մատակարարված, կազմակերպված գործունեություն»:

* * *

Տե՛ր, Տե՛ր, Տե՛ր, գթառատ Տեր, ներո՛ղ ու փրկո՛ղ Տեր. մեզ մեծ մեղք մի՛ համարիր, որ ինչպես հարկն է, անկեղծորեն Քեզ չենք դիմում, չենք աղոթո՛ւմ ու չենք խնդրում պաշտպանություն չարից՝ թշնամիներից, պիղծ ու խավար ուժերից:

Ների՛ր, Տե՛ր, որ մենք Քեզ հիշում ենք, այն էլ մասամբ և ըստ երևույթին միայն շրթունքներով, երբ լիովին անգոր ենք դառնում, իսկ երբ մեզ աջակցում, փրկում, հաջողություն ու հաղթություն են տալիս, մենք սկսում ենք Քեզ մոռանալ և նույնիսկ ուրանալ ու Քեզանից հեռանալ՝ մեծամտանալով, գոռոզանալով, ամբարտավանանալով ու Քեզ հակառակ մտածելով, Քեզ հակառակ գործելով և Քեզ հակառակ ապրելով, թե «Մենք ենք, որ կանք»... Մեղա՛ Տեր, մեղա՛ Տեր, մեղա՛, մեղա՛, մեղա՛: Օգնի՛ր մեզ, որ ուղղվենք: Շնորհ արա մեզ, որ զգաստանանք, դարձի գանք և մեր մեջ վերագտնենք մեր նախնիների, մեր մեծերի, մեր սրբերի և վասն հավատո ու վասն հայրենյաց մեր նահատակների առաքինությունները, բարեմասնությունները, որպեսզի դարձյալ Քո սիրեցյալ ժողովուրդը դառնանք. Տե՛ր գթառատ, Տե՛ր ողորմած, Տե՛ր ամենակալ, գթա՛ մեզ:

Այսօր՝ կիրակի 2020թ. սեպտեմբերի 27-ի իրադարձությունների առիթով վերհիշվող մտքերից է նաև այն, որ վերջին երեսուն տարիների ընթացքում ազատ ու անկախ Հայաստանի ղեկավար (հետևապես և հայության ազգապետ) դարձել են ոչ թե բոլոր նրանք, որ մեր հայրերի՝ մեր մեծերի, սրբերի, նահատակների հավատքով, ու ըստ այդմ՝ ազգին, պետությանը ծառայելու ձգտումով են եկել, ու նաև ազգի կամ զոհե Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների մեծամասնության ընտրությամբ (ցանկությամբ) են հասել այդ պաշտոնին, դիրքին, այլ նրանք, ովքեր, օգտվելով ժողովրդի վստահություն-

նից ու նաև անփորձությունից ու միանությունից՝ մի դեպքում՝ ճարպկորեն ու այլ դեպքում էլ՝ այդպես ու նաև խարդախ, հանցավոր ու կոպիտ միջոցներով են կարողացել դառնալ Հաստանի ու հայության գոյությունը որոշողները:

Եվ ստացվեց, որ նմանների կառավարման ընթացքում մեր ազգային հոգեբարոյական արժեքները հիմնականում արհամարհվում կամ ձևականորեն էին ի հայտ գալիս, և հոգեբարոյական ու գաղափարական բարեմասնությունները՝ նվազագույն չափով կիրառվում: Իսկ խորամանկություն, անագնվություն, ազահություն, խարդախություն ու տարբեր այլ ախտերն առավելագույն չափով էին համատարածվում և ազգը, երկիրն ու պետությունը ճնշման և սահմանափակումների մեջ պահում, տկարացնում ու խոցելի դարձնում:

Եվ սա ունի բազում պատմական ու ժամանակակից պատճառներ. բայց մի պատճառը, որը, ըստ երևույթին, գործում, ազդում է բոլոր ժամանակներում և բոլոր պայմաններում (տվյալ դեպքում և մեր հայ իրականությունում) այն է, որ ազգի և հատկապես նրա ղեկավար ու մտավորական խավի փաստացի կյանքում (որոշումներում, ընտրություններում, արարքներում, գործերում, ապրելակերպում) ուրացվում է Աստուծո գոյությունը, և անտեսվում են Նրա կամքն ու կանոնները, որ Նա պատգամել է տարբեր կերպերով և մանավանդ Իր Միածին Որդու մարդացմամբ, Նրան աշխարհ ուղարկելով մեր փրկության համար: Փրկություն՝ ի գին Իր տանջանքների և Խաչի վրա հեղած արյան:

Եվ հատկանշական է, որ այդպիսի վիճակում գտնվող անձը, հասարակությունն ու ազգն իրականում գտնվում են խավարի մեջ՝ զուրկ տեսողությունից, ընկալումից, հետևապես և կյանքից:

Հայ՝ ազգ (խոսենք մեր մասին) և հայ՝ մարդ, թոթափիր այլասերման թմբիրը քո վրայից, որպեսզի Տիրոջ լուսավորության ճառագայթները քեզ մաքրեն, որով և ազնվամաս, որով և դարձյալ Աստծուն հարազատ դառնաս, Նրա կամքը կատարող

և Նրա ճամփով ընթացող, մինչև իրական կյանքի հավերժություն:

Երկուշաբթի, 02 - 04 - 2014թ., ժամը 24:00

ՄԵԾ ՈՒ ԷԱԿԱՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆ
(Որը դուրս է մնացել հայ ազգային
և պետական տեսադաշտից ու հաշվի չի առնվում)

Հայությունը՝ հայ ազգը, հայոց պետությունը մեծ մասամբ ազատ է, անկախ է ու ինքնիշխան է ո՛չ թե երբ զորեղ է՝ զինված ուժերով, տնտեսությամբ, կրթությամբ, գիտությամբ, մշակութթով, ներքին ու արտաքին քաղաքականությամբ, դիվանագիտությամբ և այլն, և այլն, այլ երբ ազատ ու անկախ է հոգով, ազգային ոգով, ըստ այդմ՝ գաղափարով, մշակույթով, կրթությամբ, մտայնությամբ, մտածելակերպով ու նաև կենցաղով: Երբ այս վերջինները լինեն, առաջին նշվածները և դեռ շատ ավելին կլինեն ու կլինեն գոյություն ունեցող ամենագոր օրինաչափությամբ:

Երբ ու եթե հայ ազգը՝ հայությունը, կորցնի (մոռանա, կամա թե ականա ուրանա) և զրկվի իր հայրենի հավատքից ու հետևապես նաև այն ամենից, ինչ բխում է և հիմնված է այդ հավատքի վրա, ապա հայ ազգից և նրա ամբողջական հայրենիքից կոտորակված այսօրյա Հայաստանի անունները ինչ-որ երկար ժամանակ գուցե կմնան, սակայն կարճ ժամանակ անց ազգն ու հայրենիքն այլևս չեն մնա:

Եվ ի՞նչ: Ի՞նչ կմնա: Կմնա թախիծ, անեծք և արհամարհանք այն հայերի հանդեպ, որ հոգեբարոյական ախտահարմամբ տկարացած՝ չկարողացան պահել, զիջեցին ազգն ու հայրենիքը: ***Չկարողացան պահել բազում սերունդների բազում զոհաբերություններով ու նաև քաջագործություններով և ազնիվ ապրելակերպով պահպանված ու մեզ փոխանցված ազգն ու հայրենիքը:***

Եվ չպահպանելու ու կորցնելու հիմնական պատճառը միայն թշնամիների զորությունը, դաժանությունը, խարդախությունը կամ նման ինչ-որ բան չէ, այլ... Այլ հիմնականում նաև՝ մեր հավատազրկությունը, գաղափարազրկությունը, բարոյազրկությունը, որով և այլասերությունն ու բազմակողմանի կոռումպացվածությունը, պարտազանցությունը, նաև ծուլությունը, անտարբերությունը և մարդկային ու ազգային ինքնության տկարացումը, մինչև իսկ կորուստը: Եվ այդ բոլորը եղավ, որովհետև դարձանք նյութապաշտ:

Ի՞նչ է նշանակում նյութապաշտ: Առաջին հերթին՝ հոգեկանությունից զուրկ՝ եսապաշտ...

Եվ հայության կորուստները (չգնանք շատ հետ)՝ 19-րդ դարավերջից համիդյան ջարդեր և 20-րդ դարասկզբից դրանց շարունակությունը՝ ջարդեր Տարոնում, Սասունում և այլն, մինչև Կիլիկիա՝ Ադանա և այլն, ու հետո համահայկական, համընդհանուր ջարդ՝ ցեղասպանություն և հայրենազրկություն, Սփյուռք ու «սպիտակ ջարդ» և դրանց մինչև օրս հարաճուն շարունակությունը սպիտակ և կարմիր գույներով:

Թեև օտարազգի թշնամիների ձեռքերով են այդ բաներն արվել մեր դեմ, սակայն այդ ձեռքերը շատ հաճախ մենք՝ հայ կոչվածներս ենք զորացրել և ուղղորդել ի վնաս մեզ՝ մեր շատ արածներով (որ երբեք չպետք է անեինք) և մեր շատ չարածներով (որ պետք է անպայման անեինք, պարտավոր էինք անել, բայց չէինք անում): Ու այդ դրությունը, մեր այդ վիճակը, այս կամ այն ձևով, այս կամ այն չափով, դեռ շարունակվում է, ինչը հայ ժողովուրդն անվանել է «Թշնամու ջրաղացին ջուր լցնել» կամ «Մեր ձեռքով մեր աչքը հանել»:

Դրա համար ո՞ր դատաստանի առջև ենք կանգնելու: Ինչպիսի՞ մեղադրանքով:

Մեղադրանք, որին ինչպիսի՞ պատիժ է սահմանված:

Այդ պատժից պետք է վախենալ, որն ամենացավոտն ու կորստաբերն է:

Այս բաները հիմնականում գիտեին մեր մեծերը, մեր սրբերը, մեր վասն հավատո և հայրենյաց նահատակները:

Նրանք այս բաները նաև մեղք էին համարում և ո՛չ մի դեպքում այդպիսի մեղքի մեջ չէին ընկնում: Հաճախ մեր գտնվածից շատ ավելի ծանր պայմաններում նրանք շատ ծանր պարտավորություններ էին հանձն առնում և համակերպվում, նույնիսկ ենթարկվում դրանց, սակայն մեղքերից խուսափում, հեռու էին մնում:

Իսկ 19-րդ դարի վերջերից, այլոց օրինակներով իբր լուսավորված՝ հայությանը ազգային նոր քաղաքականություն պարտադրողները՝ կարծեցյալ լուսավոր, սակայն իրականում խավար ու անհեռանկար ճանապարհի համար պայքարի ելածները, ներկայանում էին նաև որպես գիտականեր և դեռ շատ բան գիտենալ ուզողներ՝ ազգի տվյալ բախտորոշ ծանր վիճակի մասին, սակայն ազգի ավագների՝ հոգևոր և դրանից բխող գաղափարական հիմքի վրա ազգային ավանդական քաղաքականության շարունակության բախտորոշ ու հրամայական անհրաժեշտության մասին հորդորները, խրատները չուզեցին լսել, դրանք սովորել և ազգն ըստ այնմ առաջնորդել, դիրքորոշել, պաշտպանել...

- Ինչո՞ւ այդպես եղավ: Ինչո՞ւ մենք այդ դրության մեջ ընկանք:

- Աշխարհիկ բազում բացատրություններ կան՝ քաղաքական, ռազմավարական, տնտեսական և այլն, իսկ մեր հավատքն ասում է, որ հոգու կուրությունն ու դրա հետևանքներն են պատճառը:

- Ուրիշ էլ ի՞նչ պատճառ՝ հոգևոր անհավատարմությունն ու ուրացո՞ւմը...

- Բավ է, հարկ չկա շարունակել: Արդարև, լրիվ բավ են դեպի անդունդ թունավոր ճահճախրման համար, որովհետև դրանք արդեն իսկ նշանակում են անխուսափելի համընդհանուր տկարություն, վայրընթաց, պարտություն և կորուստ:

- Ուրեմն ի՞նչ անենք, ինչպե՞ս փրկվենք, ի՞նչը մեզ կփրկի:

- *Ի՞նչը կփրկի. ի՞նչը, եթե ոչ հավատարմությունը մեր նախնիների անկեղծ հավատքին՝ Ավետարանով և Խաչով,*

դրանից բխող և դրա վրա հիմնված ազգային ու պետական գաղափարով ու ըստ այնմ՝ բարոյականությամբ, մշակույթով, կրթությամբ, դաստիարակությամբ, մտածելակերպով, ներքին ու արտաքին քաղաքականությամբ, բնույթով տոհմիկ, ազգային կենցաղավարությամբ և ներքին միասնությամբ: Սակայն մինչ այդ՝ մեր մեղա գալը:

- Դրանից հետո էլ ի՞նչ է մնում մեզ անել:

- Մեր 1700-ամյա հավատքին հավատարմությամբ ապրելու մեջ է ամենայն բարին, ներառյալ այդ հավատքով լուսավորվելով (կամ վերալուսավորվելով) փոխվելը, նորոգվելը, որով և ամենայն ապահովությամբ ու վերելքի ընթացքով ապրելը, մինչև հավերժություն:

- Եվ դա կստացվի՞:

- Անպայման կստացվի, եթե մեր սրտերը լինեն մաքուր և ձգտումն անկեղծ, հետևողական ու հարատև:

- Միայն այդպիսի սրտով ու ձգտումով կարո՞ղ է ստացվել այդպիսի հետևանք, այդպիսի արդյունք:

- Այո՛, կարո՞ղ է: Կարո՞ղ է ստացվել, որովհետև երբ մենք այդպիսին լինենք, հաստատ կլինի նաև Աստուծո օգնությունը, որով և վերոնշյալ ամենայն բարին ու նաև դեռ շատ ավելին, որ անհասանելի է մարդկային մտքին:

Երանի նրանց, ովքեր հավատում են հայ ազգի գլխավոր սահմանադրություն, կյանքի հրահանգավորում (կյանքի ինստրուկցիա)՝ Աստվածորդու Ավետարանին: Սուրբ Ավետարանն ասում է. «Աստուծո համար անկարելի բան չկա»: Նույնը վերաբերում է հավատքով նրան հարազատ ու հավատարիմ եղողներին:

10 - 11 - 2020թ., ժամը 22:10

ԱՐԱԳ, ՍԱԿԱՅՆ ԽՈՐՔԱՅԻՆ, ՀԱՄԵՍՏ ՀԵՏԵՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

2020թ. սեպտեմբերի 27-ից նոյեմբերի 10-ի հայ ազգային ողբերգությունը, որը պարունակում է ազգային տարբեր էական կորուստներ, ցավ ու նաև ամոթ, բնականաբար, ունի բազում տարբեր պատճառներ: Պետք է անպայման գտնենք, ճանաչենք, հասկանանք և իսպառ վերացնենք այդ պատճառները, որ, ափսոս, մինչև հիմա գոյություն են ունեցել, չին վերացված: Մինչդեռ այդ պատճառները վերացնելու համար պետք է շա՛տ բան անել ու առաջին հերթին՝ ազգովին ու պետականորեն շա՛տ լավ հմտանալ ու կազմակերպվել. բայց: Բայց, եթե դա լիովին հաջողվի էլ, մենք չենք կարողանալու լիովին ապահովել, որ ինչ-որ մի օր, ինչ-որ մի իրադարձության պայմաններում նորից չհայտնվենք 2020 թվականի սեպտեմբեր-նոյեմբերյան օրերում, եթե... Եթե չնորոգվենք: Եթե չնորոգվենք ազնվությամբ, իսկ դրա համար՝ հավատքով հոգեպես, գաղափարապես և բարոյապես: Եվ դա կլինի՝ նորոգելով մեր հայ ազգային և պետական դաշինքը մի ա՛յլ իշխանության հետ՝ երկնային հավերժական, բացարձակ գեր-գերպետության հետ, որով և կլինի մեր 17-դարյա հավատքի ուխտի վերականգնումը: Վերականգնում և ըստ այնմ՝ կյանքի ապրում՝ ազգովին և մանավանդ հոգևոր ու աշխարհիկ ղեկավարությամբ և մտավորականությամբ (վերջինների վերադարձով ազգային տոհմիկ ակունքներ): Իսկ դա՛ էլ կլինի հավատքին հավատարմությամբ և Տիրոջ օգնությամբ: Փա՛ռք Նրան:

* * *

Անսովոր դարձած մտքեր

Եթե 2020թ. նոյեմբերյան այս նահանջն ու կորուստները մեզ պիտի մեր Աստվածատուր ինքնությանը բերեն ու եթե՛ մեր

ապաշխարությունը դառնալով՝ մեզ պիտի Տիրոջը մոտեցնեն, ուրեմն՝ գոհունակությամբ ընդունենք դրանք՝ «դասերնիս» սովորած, և վերածնվենք, վերակենդանանանք՝ որպես հայ մարդ ու հայ ազգ՝ Աստուծո:

1994 թվականին մեզնից բազմաթիվ, առավել հարուստ և զինված հակառակորդի դեմ մեր հաղթանակը, որով այնքան ենք հպարտացել ու մեզ գովերգել, իրականության մեջ Աստված էր մեզ պարզել: Ուղղակի շնորհել էր մեզ այդ հրաշանման հաղթանակը: Եվ պետք է հավատանք, որ դա մեր նախնիների՝ Տիրոջ հավատքին հաստատական ու նվիրյալ հավատարմության համար է ու նաև մեր հանդեպ Նրա գթառատության և սիրո:

Բայց միևնույն ժամանակ այդ հաղթանակը մեզ շնորհվեց, որպեսզի հայտնվի, երևան գա այդ իրադրության հանդեպ մեր վերաբերմունքը, անդրադարձը, թե մեզ տրված այդ շնորհն ինչպե՞ս կօգտագործենք: Շեղումներից կուղղվե՞նք, կլավանա՞նք, թե՞ ավելի կգոռոզանանք, կամբարտավանանանք ու կհեռանանք մեր Տիրոջից՝ նետվելով նյութապաշտության գիրկը՝ ենթակա՝ ու ծառա մամոնային՝ իր բոլոր հետևանքներով:

Եվ, դժբախտաբար, հետևանքներն ի հայտ եկան բացասական կողմով՝ առանց միջոցների խտրության՝ ազահորեն, անխիղճ ու անգութ հարստահարումով (թալանումով) մերծավորի (շատ հաճախ և խեղճի, նվաստի, ընկածի) ու նաև, փաստորեն, տկարացնելով հազիվ վերականգնվող մեր ազգի, հայրենիքի և պետության պաշտպանունակությունը, կարողունակությունը և դիմադրողականությունն ընդդեմ չարի, ոսոխի, ոճրագործի, թշնամու:

Ե՛վ ցավ, և՛ զարմանք:

Մի՞թե բազում պատգամներ չենք ստացել, մանավանդ մեր Տիրոջից և մեր նախնիներից՝ մեծերից, սրբերից, թե սարսափելիորեն դժբախտաբեր է Տիրոջ բարությանն անարժան վերաբերվելը...

Երկուշաբթի, 12 - 10 - 2020թ., ժամը 06:00

ԼԱՎԸ ՊԵՏՔ Է ԼԱՎ ԱՐՎԻ, ՄԻՆՉԵՎ ՎԵՐՋ ՈՒ ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ

Այդ մասին մի հարազատ հիշեցում

Լավ, բարի ու վեհ նպատակներն այդպիսի՝ մարդկանց՝ այդպիսի՝ արարքներով, գործերով ու այդպիսի՝ միջոցներով պետք է արվեն, որ այդպիսի՝ հետևանքներ ունենան, այդպիսի արդյունքներ տան:

Եվ լավ, բարի ու վեհ նպատակ է հայ ազգին, նրա հայրենիք Հայաստանին և պետությանը Վարդանանց քրիստոնեական հավատքով, հավատքին հավատարմությամբ ու քաջությամբ, *Մաշտոցյան* Երկնային շնորհի իմաստությամբ, գիտությամբ և *Ֆիդայական* նվիրումով ու ազնվությամբ ծառայելը: Մանավանդ որ դա *Աստվածապատգամ է ու Աստվածահաճո:*

Ու այդ առումով *խոնարհաբար որոշ հիշեցումներ* հայոց կորած արդարությունը փնտրողներին, վերականգնել ձգտողներին և նրանց կողմնակիցներին ու աջակիցներին՝

- քանի որ Արցախի ու Հայաստանի Հանրապետությունների հանդեպ, ինչպես նաև համայն հայության ու շատ այլ երկրների ու ժողովուրդների հանդեպ թուրք-ադրբեջանական նպատակները, ծրագրերը, քաղաքականությունը և դրանց գործադրումը, որպես կանոն, կատարվում են *հիսլերյան* անմարդկայնությամբ, *գեթելսյան* ստերով, կեղծիքներով, խարդախություններով ու *հիմլերյան* դաժանություններով,

- քանի որ հայ ազգի և նրա հայրենիք Հայաստանի՝ *հայկական ցեղասպանության* միջոցով ոչնչացման, վերացման՝ *երիտթուրքերի* գործողություններն օրինակ դարձան հիսլերականներին՝ հոլոքոստի միջոցով Եվրոպայի հրեա ժողովրդի ոչնչացման, վերացման համար (ինչպես նաև այլ ժողովուրդների ոչնչացման, վերացման համար),

• և քանի որ հայ ազգի ու այլ ազգերի դեմ ցեղասպանական չարագործությունների ու նաև մարդկության դեմ կատարած հանցագործությունների համար ***Օսմանյան*** իսկ դատարանի վճռով մահվան դատապարտված ու ի վերջո այդ պատիժը հայ վրիժառուների կողմից կրած ցեղասպան թալեաթ ու էնվեր փաշաների (և նրանց պես պատժված նրանց գործակիցների) դժոխսային ոգին հառնել ու արտահայտվում է այսօրյա թուրքիո ու Ադրբեջանի ղեկավարների (և նրանց գաղափարակիցների ու գործակիցների) նպատակներում, ծրագրերում և գործողություններում, գործելակերպում, ապա.

մարդկությունը, մանավանդ՝ հայությունը, Հայաստանը և տարածաշրջանի երկրները, ինչպես նաև թուրքիո ու Ադրբեջանի տիրապետության տակ ճնշումների, հալածանքների և սահմանափակումների հետևանքով առ այսօր կորուստներ կրող ժողովուրդներն ինչքան շատ և շուտ հաշվի առնեն այդ կորստաբեր հանգամանքներն ու անհապաղ ըստ այնմ վերաբերվեն այդ երկրներին՝ թուրքիային ու Ադրբեջանին, և հատկապես դրանց ղեկավարներին, մանավանդ՝ ***Էրդողանին ու Ալիկին, այնքան շուտ փորձանքներից ազատ, զերծ ու լավ կլինեն տուժող այդ երկրները, ժողովուրդները, միջազգային դրությունը, կամրապնդվի խաղաղությունը, կզարգանա օգտաշատ համագործակցությունը, կլինեն շատ այլ լավ զարգացումներ, ու կատարված կլինի նաև տուժող երկրների, ժողովուրդների մարդկային պարտքը:***

Եվ որոշ հիշեցումներ ընթացիկ երևույթների վերաբերյալ

Որևէ վայրում և հատկապես Սփյուռքում, Արցախի հետ համերաշխության ու աջակցության ցույցերի ընթացքում «Դարաբաղը մերն է» կարգախոսը անընդհատ հնչեցնելու հարկ չկա: Դա օգտակար չէ, որովհետև շատ ու շատ դեպքերում ասողների նկատի ունեցած քաղաքական նպատակն ու իմաստն այլազգիների կողմից ճիշտ չի՝ հասկացվում... Դրա փոխարեն ***նպատակահարմար է*** այլ կարգախոսներ, կոչեր հնչեցնել, օրինակ՝

- **«Անհապաղ կանգնեցնենք** Ադրբեջանի ֆաշիստական ագրեսիան՝ ընդդեմ Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի)»:

- **«Վերականգնենք** Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի) արդար իրավունքները և բնականոն կյանքը»:

- **«Միասին փրկենք** Լեռնային Ղարաբաղը (Արցախը) թուրք-ադրբեջանական նախահարձակումներից»:

- **«Փրկենք** Լեռնային Ղարաբաղը (Արցախը) թուրք-ադրբեջանական նացիստական ստերից, կեղծիքներից, դավադրություններից ու այլ անմարդկային հանցագործություններից»:

- **«Բոլորս անհապաղ հասնենք.** Լեռնային Ղարաբաղը (Արցախը) և նրա ժողովուրդը ենթարկվում են թուրքիայի և Ադրբեջանի ղեկավարության ֆաշիստական ագրեսիային»:

- «Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի) դեմ թուրք-ադրբեջանական պանթուրքիստական ագրեսիան նպատակաուղղված է տարածվելու նաև այլ երկրների ու ազգերի վրա»:

- «Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի) դեմ կատարվող թուրք-ադրբեջանական ագրեսիան շարունակությունն է հայոց ցեղասպանության»:

- «Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի) դեմ ագրեսիան շարունակում է տարածվել և դեռ կտարածվի շատ երկրների վրա»:

- «Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի) դեմ կատարվող թուրք-ադրբեջանական ագրեսիան շարունակությունն է երիտթուրքերի և նրանց այսօրյա հաջորդների՝ հայության դեմ կատարվող՝ պանթուրքիստական նպատակներով ու նացիստական մեթոդներով ցեղասպանության»:

- «Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի) Հանրապետության դեմ թուրք-ադրբեջանական ագրեսիան հաշվարկված է ամբողջացնելու, համահայկական դարձնելու Օսմանյան թուրքիո կողմից նպատակաուղղված Հայոց ցեղասպանությունը»:

Այսպիսի և նման բովանդակությամբ կարգախոսներ գործածելուց բացի, գուցե անհրաժեշտ է մտածել նաև, թե օտար երկրներում բնակվող մեր հայրենակիցների կողմից տվյալ երկրների քաղաքներում ճանապարհների փակումները՝

- ինչքանով և միշտ կարող են խոչընդոտել հայոց հայրենիքի դեմ թուրք-ադրբեջանական նախահարձակումը,

- ինչքանով և մի՞թե կարող են տեղի ժողովրդի ու իշխանությունների համակրանքը շահել:

Եվ տվյալ երկրի քաղաքացիներին հասցվող անհարմարությունը (գուցեև վիրավորանքը) մի՞թե թուրք-ադրբեջանական ու նրանց վարձկան կոռումպացված պրոպագանդիստների կողմից ընդդեմ հայության, Հայաստանի, Արցախի ու նրանց դատի չի գործածվի, թե՛ «Տեսեք հայերն ինչքան անշնորհակալ, անհավատարիմ ու թշնամական են իրենց հյուրընկալող երկրների, ժողովուրդների հանդեպ և ինչ անհարմարություններ, վնասներ են տալիս նրանց՝ իրենց հեռավոր երկրի շինծու, ապօրինի, անարդար շահերը պաշտպանելու համար»:

Մենք պետք է շատ զգույշ լինենք. չէ՞ որ թուրք-ադրբեջանական և նրանց վարձկաններն այդպիսի ստորությունների մեծ վարպետներ են, տասնամյակների և դարերի մեծ փորձ ունեն. դրանով մեզ և շատ ուրիշների շա՛տ են վնասել և երբեք առիթը չեն փախցնի դարձյալ՝ վնասելու համար:

Իհարկե, մեր ցավը մեծ է, ու այն ամոքելու և մեր բնականոն կյանքը հաստատելու համար դեռ շա՛տ բան կա, որ չենք արել և պետք է ու պարտավոր ենք անպայման անել, բայց այդ անելու ընթացքում շրջահայացությունը, զգոնությունն ու զգուշությունը հաջողության պարտադիր պայմաններից են: Հարկ է մեր անելիքները մեծ ճշտությամբ կատարել, որպեսզի մեզ նետված, մեր առաջ լեռնացած հին ու նոր մարտահրավերները չդիմագրավենք մեր քրոնիկ դարձած սխալներով, թերություններով, տկարություններով, այլ դիմավորենք ու հաղթահարենք մեր վերածնված սուրբ Հավատքի իմաստությամբ, զորությամբ և համազգային միասնությամբ: Եվ դա՛ ի վերականգնում ու վերակիրառում մեր բազում տարբեր արժեքների, կարողությունների, ներուժի ու ի ամբողջացում մեր ազատ, անկախ հայրենիքի, որը և հոգուտ համայն մարդկության ու ամենաէականը՝ ի փառս մեր սուրբ Հավատքի:

Եվ մի «փոքր» հիշեցում ևս.

Տարբեր վայրերում ի պաշտպանություն Արցախի և կամ Հայոց ցեղասպանության ճանաչման համար կատարվող ցույցերում, երթերում հնչող կարգախոսների ձայները լավ կլինի, որ լինեն **«հայկական ձայներ»**:

Այլազգիները չեն հասկանում մեր հնչեցրած կարգախոսի բառերը, բայց ընկալում են հնչող ձայները: Նրանք չպետք է թյուրիմացության մեջ ընկնեն՝ լսելով այնպիսի ձայներ, որոնք իրենց տոնայնությամբ (և խռպոտությամբ) կարող են նման լինել տարբեր ծայրահեղականների ու ահաբեկիչների վայրագ ձայներին... Ո՛չ էլ որևէ տեսակի ամբոխային սուլոցները կամ ավտոմեքենաների «համառ», անընդհատ ազդանշանները կարող են մեր նկատմամբ **հարկ եղած հասկացողությունը, համակրանքն ու աջակցելու տրամադրություն, ցանկություն առաջացնել այլազգիների մեջ**:

Չէ՞ որ Արցախի, հետևապես և Հայաստանի ու հայ ազգի ամեն տեսակի պաշտպանությունը, աջակցությունը սո՛ւրբ է, վե՛հ է ու նաև քաղաքակրթական, մարդասիրական: Այդպիսի հնչեղություն պետք է ունենան նաև դրանց պաշտպանության կամ աջակցության համար հնչեցվող ամեն տեսակի արտահայտություն՝ կոչ, կարգախոս, հիշեցում, դիմում ու նաև ըստ հարկի և ըստ տեղի՝ պնդում ու բարոյական պարտադրում:

Ու այդ բոլորը՝ հայի ու հայության Աստվածաշնորհի հավատքով, դրանից բխող ու դրա վրա հիմնված Հայ Ազգային Գաղափարախոսությամբ, բարոյականությամբ ու ըստ այնմ՝ երկնային իմաստությամբ, արդարությամբ ու ըստ այնմ՝ զորությամբ: Շնորհակալություն և փա՛ռք դրանք մեզ Տվողին:

Շաբաթ, 16 - 04 - 2013, ժամը 11:00

ՄՇՏԱՐԹՈՒՆ ԶԳՈՆՈՒԹՅԱՄԲ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

*Հոգևոր, գաղափարական և քարո-
յական արթնություն, զգաստություն,
զգոնություն, անհարազատ միջա-
վայրի, շրջապատի ու այնտեղ մեզ
բռնամդող ընթացքի հանդեպ, որ-
պեսզի չգերվեն մեր սիրտն ու միտքը,
չայլասերվենք լիովին ու ամբողջու-
թյամբ և չկորչենք այժմ ու ընդմիշտ:*

Ինչպիսի՞նչ պաշտպանություն (оборона, defence) պիտի մշտապես ունենանք հայերս, մեր հայրենիք Չայաստանը և պետությունը՝ դիմադրելու համար մեղքի գրոհներին, որոնք տեղի են ունենում (մի պահ չխոսելով մարդկության մասին) մեր ազգի, մեր հասարակության և մանավանդ մատաղ սերնդի դեմ: Իսկ այդպիսի դիմադրության համար մի՞թե պետք չէ ունենալ մի՛ քանի պաշտպանական բնագծեր (էջեղոններ), որպեսզի մեր պաշտպանության որևէ անհաջողության պարագայում չարն իր հարվածները՝ մեղքը չկարողանա հասցնել մեր միջնաբերդին՝ մեր հոգիներին, որով և ենթարկել մեզ վերջնական ու անվերադարձ ստրկացման: Այսինքն՝ չարը՝ մեր թշնամին, չկարողանա մահացնել մեր հոգին՝ հայ մարդու իսկական ես-ը, որը մեր Փրկիչն Իր չարչարանքների ու արյան գնով փրկեց: Եվ մենք մշտաբար, զգաստ պետք է լինենք, որպեսզի ոչ մի դեպքում չստացվի, որ մեր անտարբերությամբ (որը մեր իսկ դեմ դասալքություն-դավաճանություն է) անպաշտպան թողնվի և կորստյամբ մահվան մատնվի մեր իսկական, հավերժական ես-ը՝ հոգին:

Իսկ ինչպե՞ս կարելի է ստեղծել մեր պաշտպանությունը. ինչպե՞ս զինել, ամրացնել այնպե՞ս, որ այն լինի հուսալիորեն

երաշխավորված: Դա, ինչպես նշվեց, կարելի է անել նախևառաջ զգաստությամբ, զգոնությամբ և մշտադիմացումով (մեր բոլոր վիճակներում, պայմաններում) ամեն տեսակի մեղքի ցանկությունների ու ամեն ինչի հանդեպ, որ խթանում է մեղքի ցանկություն: Ցանկությունները պետք է միշտ ստուգվեն («ինքնաշխատ մաղերի» միջոցով անցնեն): Ստուգվեն նույնիսկ ավելի, քան, օրինակ՝ ստուգվում են ճանապարհորդների ուղեբեռները, ձեռքի պայուսակներն ու անձերը՝ նախքան օդանավ մտնելը...

18 - 04 - 2019թ.

ԱՐԺԵՀԱՄԱԿԱՐԳ (Արժեք, չափանիշ, գնահատական, որոշում)

Որո՞նք են մեր հայ ազգի մարդկային արժեքները, և ի՞նչ չափանիշներով են արժևորվում այդ արժեքները:

Արժեք է շատերի համար առողջությունը և այն ամենը, ինչն ապահովում է մարդկային երջանկությունը՝ սերը, ընտանիքը, երեխաները, հայրենիքը, պաշտոնական ու մասնագիտական առաջխաղացումը, հաջողությունը և, իհարկե, հարստությունն ու բարեկեցությունը, ազատությունը: Սրանք բոլորը կամ դրանց մեծ մասը միանշանակ ընդունում է մերկային աշխարհը: Իսկ հեռավոր աշխարհը (որը նաև շատ մոտ է): Եվ մեր անցյալն ու անցավորները: Ընդունում են, կընդունեն:

Ժողովրդավարություն: Ժողովրդավարությունն արժեք է, և մեր հայ ժողովուրդն ու մեր հայրենիք Հայաստանը կողմնակից են այդ արժեքին և դրա՝ կյանքի ապրումի վերածմանը: Շատ լավ, լավ է, որ այդպես է: Բայց ի՞նչ է ժողովրդավարությունը, եթե ոչ մեծամասնության ձայնը և նրա կամքի կատարումը: Իսկ մեր ազգի մեծամասնությունը ո՞ր արժեքների հաստատումն է համարում ***Հայ ազգային գաղափարի իրականա-***

ցում: Եվ ինչպե՞ս է դա որոշում ու այդ ընտրում մեր ազգի մեծամասնությունը, որի ձայնը պետք է լսվի, և նրա կամքը կատարվի հայ կյանքում, մասնավորապես Հայաստանում՝ հայ ազգային գաղափարի իրականացման՝ կիրառման հարցում, և դա արվի այսօր և վաղը և մյուս օրը՝ մեր թոռների, նրանց թոռների և նրանց թոռների թոռների համար և այդպես շարունակ, որովհետև, եթե արժեքն արժեք է, ապա այն նորաձևության, մոդայի հետ չի փոխվում, այլ դարավոր է:

Իսկ այդ ձայն ունեցող մեծամասնության մեջ միայն տվյալ պահի իշխանության ընդդիմադիրնե՞րն են, թե՞ նաև ազգի ու Հայրենիքի բարօրության համար անկեղծորեն ծառայածները, և երբ հարկ է եղել՝ իրենց կյանքը զոհաբերածները: Ու նաև դարավոր պետականագրկումից հետո Սարդարապատում, Ղարաբաղի խառնում, Բաշ Ապարանում ու այլ այդպիսի ճակատամարտերում իրենց կյանքի գնով հայոց հողն ազատագրողներն ու պետությունը վերակերտողները ևս, ու նաև վասն հավատո և վասն հայրենյաց՝ դարավոր մեր նահատակները...

Ու արդյո՞ք անհավասար պայքարներում իրենց կյանքը զոհաբերածներին մենք զրկում ենք ձայնից, որովհետև նրանք զոհված լինելով՝ այլևս ֆիզիկական ձայն չունեն: Իսկ մենք ձայն ունենք, որովհետև կանք, հաճախ նաև գլուխ պահելով և դասալքելով, իսկ նրանք չկան, քանի որ նվիրումով ու քաջությամբ զոհվեցին... Արդյո՞ք այդպես է...

Զափանիշներ, չափանիշներ, որոնք պետք է մշակվեն, ու որոնց հետ պետք է լինեն նաև տրամաբանություն, արդարամտություն ու նաև ազնվություն ու արիություն, առաքինություն ու խիղճ: (Ու նաև խի՞ղճ: Եթե այդպես է, ապա ո՞ր եք հայոց մեծեր...): Եթե այդ հատկությունները կան այս հարցերի որոշման մեջ, ապա պիտի մասնակցեն ո՛չ միայն ողջերն իրենց մեռած հոգիներով, **այլև պիտի մասնակցեն զոհված հայերի կենդանի՝ հոգիները** և նրանց ցանկությունները, ըստ իրենց հավատամքի՝ գաղափարի՝ բարոյականի՝ որոնք կյանքի ապրում դառնալու համար զոհաբերեցին իրենց մարմինները և

դրանով կենդանի պահեցին իրենց իսկական ինքնությունները (իսկական եսը)՝ հոգիները՝ հավիտյանս:

Եթե մենք ձայն ունենք որոշելու մեր ազգի արժեքները և պաշտպանելու, հաստատելու ու կյանքի ապրում դարձնելու դրանք, ապա նրանք («մեծահոգաբար» ընդունենք), որ եթե ոչ ավելի, ապա գոնե մեր չափ ունեն այդ իրավունքը...

Չետևապես, մենք պարտավոր ենք լսել նրանց ձայները և ըստ այնմ՝ լսելի դարձնել մեր ձայները, քանի որ նրանք են մեծամասնությունը:

Ու այդ դեպքում մեր ազգի մեջ, մեր հայրենիք Հայաստանում և պետությունում հաղթանակած կլինի իսկական ժողովրդավարությունը՝ որպես աշխարհիկ, բայց ամենակարևորը՝ նաև երկնային արժեք: Եվ դա՛ է վայել սո՛ւրբ հայ ազգին և նրա սո՛ւրբ հայրենիք Հայաստանին: Մի երանելի վիճակ, որ կարող է առաջանալ միայն Տիրոջ գթությամբ, օրհնությամբ ու օգնությամբ:

Հայ և հայություն. ամբողջ հոգով, ամբողջ սրտով, ամբողջ զորությամբ ու ամբողջ էությամբ սիրենք մեր Երկնային Հորը, կատարենք Հոր Միածին Որդու պատգամները և գնանք Նրա ճանապարհներով՝ արժանի դառնալու համար այդ վիճակին՝ նաև ի օրինակ և հօգուտ մարդկության, ու ամենաեականը՝

Ի ՓԱՌՍ ՍՈՒՐԲ ԵՐՐՈՐԴՊԵՅԱՆ՝ ԱՍՏՈՒԾՈ՛:

24 - 06 - 2011թ., ժամը 21:30, Աթենք

**ՀԱՅԿԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ
ՓԵԼԻՍՈՓԱՅՈՒԹՅՈՒՆԸ
(Որը հետո ուրացանք, մոռացանք և կորցրեցինք)**

Եվ Նա ասաց նրանց. «Այս պատկերը կամ գիրը ո՞ւմն է»: Նրանք ասացին՝ կայսրինը: Այն ժամանակ նրանց ասաց. «Գնացե՛ք տվե՛ք կայսրինը՝ կայսեր և Աստծունը՝ Աստծուն»:

(Մատթ. 22.21-22):

Տիրոջ վերոհիշյալ խոսքը նաև քաղաքական փիլիսոփայության և կիրառական քաղաքականության դաս է: Եվ այդ դասը Նա տվեց բոլորի՛ն՝ մարդկությանն ու առաջին հերթին նրանց, ում իր Հայրը շնորհ էր արել բացելու նրանց հոգու աչքերը և լսողությունը, որ ճանաչեն ճշմարտությունը՝ Աստվածորդուն, ու հաղորդակից լինեն Նրա Աստվածային խորհուրդներին: Եվ հայ ազգն ու հայոց պետությունը, որ առաջին շնորհընկալներն էին, դարերով հավատարիմ մնացին այդ շնորհին և Աստվածային դասը սովորելով՝ կյանքում կիրառեցին, կողմնորոշվեցին:

Աստվածորդին ի՞նչ էր սովորեցնում մարդկանց՝ կողմնորոշվելու համար մարդկային կյանքում, հասկանալով այդ կյանքի օրինաչափությունները, որոնք Աստվածային անանց, հավերժական են և Նրա վերահսկողության տակ են:

Դրամանիշի վրա ճանաչում ենք կայսրի պատկերն ու գիրը և օգտագործում ենք այն, այսինքն՝ այս աշխարհի նյութական, ֆինանսական միջոցը և դրանից հարկ տալիս կայսրին:

Ինչո՞ւ, որովհետև նրա տիրապետության տակ, նրա

հպատակներն ենք: Իսկ եթե դրա համար «նրանը պետք է տանք նրան» և մենք դա անխափան անում ենք, գիտենալով, որ այլապես մեզ համար լավ չի լինի (քանի որ նրա դեմ խաղ չկա), ապա ինչո՞ւ ենք մոռանում մեր Երկնային Ամենակալ Յորը: Ում թե՛ ենթակա, հպատակ ենք և թե՛ պատկանում ենք մեր ամեն ինչով՝ կյանքով, սերունդներով և հավիտենական հոգիներով (մեր իսկական, անմահ ինքնությամբ՝ Ես-ով): Ինչո՞ւ ենք մոռանում, որ Նրա դեմ առավել ևս «խաղ չկա», և Նրանը զլանում ենք տալ Նրան:

Ինչո՞ւ ենք դառնում անզգամ և Նրա՝ մեզ հանձնած այգու (Աստվածաստեղծ մեր ինքնության) բարիքներից մեր հարկը չենք տալիս: Արդյո՞ք նրա համար, որ գիտենք մեր Արարիչ Երկնային Յոր բարի ու ներող լինելը... Այո՛, Նա բարի, գթացող և ներող է անսահմանորեն ավելի, քան մենք կարող ենք պատկերացնել, բայց մի՞թե Նա մեզ չի ասել, որ ատում է անզգամությունն ու ամբարտավանությունը և Իր տված բարին ի չարս գործածելը (որն Աստվածային բարության չարաշահում է՝ հոգեկան կոռուպցիա՝ սարսափելի, պիղծ ու ամենակորստաբեր վարմունք):

Իսկ ի՞նչ է նշանակում մեր տալիքը, ի՞նչ պետք է տանք Աստծուն: Չայությունն այս պատգամով իր պարտականությունը շատ լավ հասկանում ու հարատև ճշտությամբ կատարում էր. *կայսրինը տալիս էր այն կայսրին, որի տիրապետության տակ նրա (օգտավետ) հպատակն էր դարձել և դրանով պահպանում իր կյանքը ու այդ կյանքը նվիրում Աստուծո ծառայությանը՝ կատարելով Նրա՛ կամքը. Աստծունը տալիս էր Աստծուն՝ իրեն հանձնած այգու բերքից (իր ազգային գոյության արդյունքից) ժամանակին տալիս էր հավիտենական Տիրոջը՝ Յորը և Փրկչին (հավատարմորեն ու հետևողականորեն) ջանալով պահպանել իր ազգային Աստվածատուրության ինքնությունը՝ հոգեկանությունը, հավատքը, ազգային գաղափարը և բարոյական արժեհամակարգը, թեև ժամանակի ընթացքում ունենում էր և այդ ջանքերի տկարացում...*

Ու այդպիսով մենք ոչ միայն գոյատևում էինք, այլև ինչ-որ

չափով աճում, զարգանում էինք նույնիսկ անազատ կամ երբեմն կիսաազատ վիճակում և տիրակալների մայրաքաղաքներում ու քաղաքներում, նրանց ճնշիչ, կեղեքիչ կառավարման «քթի տակ», այնուամենայնիվ, ազգային կրթություն էինք ստանում, ազգային գիտություն զարգացնում, մշակութային կյանքի որոշ վերելք ապրում և աստիճանաբար նաև (շատ կարևոր մի հանգամանք)՝ քաղաքականապես գրագետ դառնում, բայց... Բայց մենք փոխեցինք մեր ազգային քաղաքական կեցության կողմնորոշումը, շեղեցինք մեր ուղղությունը, մեր ընթացքը: Փոխեցինք մեր ազգային (թեև սահմանափակ, բայց) ազգային կառավարման սկզբունքները՝ փոխելով դրանց կառույցներն ու ղեկավարությունը: Փոխանակ դրանք մաքրելու, զարգացնելու, կատարելագործելու, սկսեցինք «ազգային նոր քաղաքականություն» վարել՝ հեռանալով հայկականության քաղաքական փիլիսոփայությունից և որդեգրելով օտար, մեզ խորթ սկզբունքներ ու ըստ այնմ՝ խորթ քաղաքականություն:

Եվ այդ տեղի ունեցավ նաև առանց պատշաճորեն քաղաքականանալու (քաղաքականապես աճելու, զարգանալու), ու ըստ այնմ մենք մեզ և մերը ճանաչելու, հասկանալու, գնահատելու և ուրիշներին էլ ճանաչելու, մանավանդ՝ ճանաչելու այս աշխարհի շահամոլությունը. շահի համար նույնիսկ մարդակերությունը:

Ու այդ վիճակում *բացահայտ պատերազմ հայտարարելով՝* ռազմական, քաղաքական, դիվանագիտական, քարոզչական... կռվի ելանք կայսրության և կայսրությունների դեմ՝ առանց պատրաստված զորք ունենալու (էլ չասած ռազմական բյուջեի և գլխավոր շտաբի մասին՝ իր ենթակառուցվածքներով՝ կապ, հետախուզություն, սպառազինություն, պատրաստակաություն, թիկունքի ապահովում և այլն): Ինչպես հայ ֆիդային, ով անհավասար կռվում հերոսաբար զոհված իր ընկերոջը հողին հանձնելու դամբանականում ասում էր. «Մենք ասլանու ջնսից ենք, մեկուկես ֆըշանքով օսմանցու դեմ ելանք...» (*Մենք առյուծի ցեղից ենք, մեկուկես փամփուշտով Օսմանյան կայսրության դեմ ելանք*): Ու եղավ այն, ինչ եղավ՝ պարտվեցինք

չարաչար, մեծամեծ զոհերով ու հայրենիքի մեծ մասի կորստով, որոնց հետևանքները հարաճունորեն շարունակում են ամենավաճ կերպով անդրադառնալ մեր կյանքի վրա սերնդեսերունդ, թե՛ Սփյուռքում և թե՛ կոտորակված հայրենիքում:

Հետևանքների մասին այս երկու տողով ասվեց, մինչդեռ մի ամբողջ հոգեկան ու նյութական աշխարհի՝ Արևմտյան Հայաստանի մասին են դրանք, ու հետևապես՝ կարելի է առանձին խոսել դրանց մասին և պետք է խոսվի: Սակայն հետևանքները ծիշտ ու խորությամբ ճանաչելու, և մանավանդ դրանց պատճառները հասկանալու համար ասվածը աշխարհիկի հետ պետք է նաև հոգեկան լինի: Եվ դա՛ է, որ, ըստ երևույթին, մինչև հիմա մեզ պակասում է:

Մենք մեր պարտությունները փորձել ենք և փորձում ենք սեկուլյար՝ աշխարհիկ քաղաքագիտությամբ վերլուծել ու բացատրել, այն էլ, ըստ երևույթին, ոչ պատշաճ մակարդակով: Լավ է, որ անում ենք. բայց միայն այդպես անելը ժամանակի (այն էլ հայկական շատ թանկ ժամանակի) կորուստ է: Անվերականգնելի կորուստ է, եթե մեր պարտությունների պատճառները նախևառաջ հավատքով, ազգային հոգեբարոյագիտությամբ, ըստ այնմ՝ ազգային քաղաքագիտությամբ ու հատկապես Ավետարանական Աստվածային դասերի հիման վրա չուսումնասիրենք, չպարզենք, չկշռենք, չհաշվարկենք և չհասկանանք: Մինչդեռ հասկանալը էապես անհրաժեշտ է, որպեսզի օտարամուտ խորթ բանաձևերով ու հաշվարկներով կատարած մեր սխալները նորից չկրկնենք և դադարեցնենք արդեն իսկ տեղի ունեցող այդպիսի կրկնությունները...

Մեր ազգային հոգևորականությունը հայրենիքում ու աշխարհի տարբեր երկրներում իր աստվածաբանական ուսումնառությամբ և հայրենիքում ու աշխարհի տարբեր երկրներում իր հոգևոր ուսումնական հաստատություններով մի՞թե մեզ՝ շարքային հայերիս, հիմա՛ էլ չպետք է հայ ազգային հոգևոր «քաղաքագիտության» հիման վրա բացատրի, իրազեկի մեր պարտությունների և կորուստների պատճառները, հետևանք-

ները և հետագայում դրանցից խուսափելու պայմանները, միջոցները: Իհարկե, պետք է:

–*Իսկ ինչո՞ւ չի անում:*

–Շատ կարևոր է այդ մասին հարցնելը: Ինչո՞ւ: Ըստ երևույթին, ոչ թե չի անում, այլ ջանում է, բայց չի՛ ստացվում: Եվ չի՛ ստացվում, որովհետև մեր հոգևորականությունը ևս այդ պատճառները կարծես փորձում է բացատրել ոչ թե մեր ազգային-հոգևոր, այլ օտարածին սեկուլյար քաղաքագիտությանը: Եվ քանի որ այդ քաղաքագիտությունը մեր հոգևորականությանն ավելի շատ հայտնի չէ, քան մեզ՝ աշխարհականներիս, ապա նրանց ասածը ոչ մի բան չի ավելացնում մեր գիտեցածի ու ասածի վրա, այլ հակառակը՝ ավելի պակաս լինելով՝ հանգեցնում է նրան, որ նրանք մեր՝ փաստորեն ձախողվածներիս ասածին են նայում...

Իսկ մենք էլ «կոտրած տաշտակից» այն կողմ չենք անցնում՝ մնալով խաբեկանքի ու անորոշության մեջ:

Եվ ի՞նչը կփոխի մեր մեջ սեկուլյարության արմատացման հետևանքով ազգային մեր այս և նման այլ ձախողությունը, թշվառությունը, *եթե ոչ հոգեկանությունը՝ մեր հավատքից ու դրա վրա հիմնված գաղափարականությունը, բարոյականությունն ու ըստ այնմ՝ կենսակերպով զարթոնք ապրելը, մեղայի գալը և վերակազմակերպվելով ճիշտ ուղղությամբ վերընթացը՝ ձևով արդիական, ժամանակակից և բովանդակությամբ հարազատ, տոհմիկ*: Ու դրան կհամապատասխանի նաև մեր ազգին երկնային օգնությունը՝ լույս, իմաստություն, շնորհք, զորություն, որով և մեր օգտաշատ գործունեությունը՝ երջանկաբեր կյանքի համար: Որը կլինի նաև հօգուտ մարդկության ու ամենաեականը՝ ի փառս մեր քրիստոնեական հավատքի:

04 - 05 - 2021թ., ժամը 01:40

ՆՇԱՆԱՎՈՐ ՓԱՍՏ, ՕԳՏԱՇԱՏ ՕՐԻՆԱԿ

Աստվածաշունչ մատյանից տեղեկանում ենք, որ Իսրայելը, մեծ փորձության, ճգնաժամի և վտանգի մեջ լինելով, չփոթված էր, թե ո՞ր գերպետության կողմը բռնի. հյուսիսի՝ Ասորեստանի^օ, թե՞ հարավի՝ Եգիպտոսի: Եվ Իսրայելում շատերը կային, որ դեպի հարավ՝ Եգիպտոս էին մայում, կողմնորոշվում և ձգտում: Այն ժամանակ Իսրայելի մարգարեները, որ Տիրոջ խոսքն էին փոխանցում Իսրայելի ժողովրդին ու հատկապես իշխանությանն ու զինվորականությանը, ***Տիրոջ կողմից ասում ու պնդելով հորդորում էին չգնալ դեպի «Հարավի կտորած եղեգը», այլ գնալ դեպի «Առյուծացող Դյուսիսը»:***

Ու երբ Իսրայելը չէր կատարում Տիրոջ խոսքը, դառնապես տուժում էր երկար ժամանակ և մեծ չափով:

ՃՇՄԱՐԻՏ ՃԱՆԱՊԱՐՀ

Կյանքում, աշխարհում, ազգի մեջ, երբ հոգևոր վերելքով կենտրոնացում է առաջանում, դրա զորությամբ առաջանում է նաև քաղաքական կենտրոնացում՝ առանձնահատուկ և բախտորոշ հզորությամբ:

Սա ճշմարիտ է յուրաքանչյուր ազգի համար և գերճշմարիտ է հայ ազգի՝ հայության համար:

Հայությունն այսօր ևեթ կարո՞ղ է սկսել ազգային հոգևոր կենտրոնացում: Դա սկիզբ կդնի նաև քաղաքական կենտրոնացման և դրանով կենտրոնացած հզորացման՝ համատեղված ազգային նոր որակի ու կարողության հետ:

Այս հարցադրումն ու հաստատումն առաջանում են Հայ Ազգային Գաղափարախոսությունից, որը բխում է և հիմնված է Աստուծո հավատքի վրա՝ Ավետարանով և խաչով: Եթե ըստ այդմ մոտենանք տվյալ հարցադրմանն ու հաստատմանը և խորացնենք դրանք, կստանանք բազմաթիվ էական լուծումներ ու նաև էական ազդեցությամբ տարբեր, կարևորագույն խնդիրների լուծման, կատարման լծակներ:

Նոյեմբեր 1981թ., Լոս Անջելես, ԱՄՆ

Վ Ե Ր Զ Ա Բ Ա Ն Ի Փ Ո Խ Ա Ր Ե Ն

ԱՀԱԶԱՆԳ

ԶԳԱՍՏՈՒԹՅԱՆ, ՎԵՐԱՃԱՆԱԶՄԱՆ

ՈՒ ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

(Հայոց Ազգային Գաղափարախոսության տեսակետից)

Չկա ավելի մեծ իմաստություն, քան հոգևոր իմաստությունը, որի գազաթնակետը Աստուծո Յավատքն է: Եվ ոչ թե ազգը պահպանելու համար է պետք պահպանել հավատքը տիեզերական, հավերժական ճշմարտության հանդեպ, այլ հավիտենական կյանքի հավատքով, այդ կյանքն ունենալու համար, իբրև առաջնային ուղիներից մեկը՝ պետք է պահպանել ազգը, տվյալ դեպքում՝ հայ ազգը, հայկական պետականությունը:

Ազգը փորձաքար է հավիտենական կյանքի ուղու: Յայերի համար հավիտենական կյանքի անցագրերը հայկական դրոշմ ունեն, որ անհնար է զեղծել՝ առանց զրկվելու հավիտենական կյանքին արժանանալու Աստվածատուր շնորհից: Յային հայությանը կապող հիմնական ուժը հոգու պարտքի զգացումն է եղել. Անմահ հոգու պարտքի՝ տիեզերական հավիտենականության մեջ: Այս ճշմարտության գիտակցումը և դրանից բխող անկեղծ հավատքի վրա հիմնված ազգային ինքնագիտակցությունն ու պարտաճանաչությունը եղել են ու կմնան հայագոյության հզոր գործոններ ժամանակի ու տարածության մեջ:

Յայ ազգի համար որպես այս Յավատքի էության բովանդակություն եղել է քրիստոնեությունը: Յայությունն այսօր հոգևոր իմաստության մեկ ակունք ունի միայն՝ քրիստոնեություն

կամ... ոչինչ, պարապություն: Այս հանգամանքը որպես բացարձակ ճշմարտություն ընդունելով՝ կմոտենանք հոգևոր իմաստության ակունքին: Եվ դա է ազգի գոյատևման առաջնային անհրաժեշտ պայմանը, քանզի առանց հոգևոր իմաստության ազգն անկարող է ունենալ Ազգային Պետականություն: Հոգևոր իմաստությանն անհաղորդ ազգն անկարող է ազատ ու ինքնիշխան լինել. սպասավոր՝ թերևս: Սակայն ամուլ կլինի բնականոն կյանք, այսինքն՝ ազգապետություն կերտելու համար մեր ազգը, եթե իբրև ներքին ուժականություն դեռ չարունակի ունենալ, ինչպես երկար ժամանակ ունեցել է երկու ծայրահեղորեն տարբերվող մտայնություն. մեկը՝ ամենախելացի, ամենատաղանդավոր, ամենաառաքինի, ամենաաշխատասեր, ամենատառապած, ամենաքաջ և այլն, և այլն ազգ լինելու մտայնությունը, մյուսը՝ որպես ծառայամիտ, հավատարիմ ու օգտաշատ ծառա կոչված լինելու մտայնությունը: Այս ճշմարտության գիտակցությունն իբրև ուսմունք պետք է լինի մեր ազգային-պետական քաղաքականության փիլիսոփայության հիմքում, որպեսզի մենք նախ արժանի լինենք և հետո կարողություն ունենանք կառուցելու մեր իրապենս ազգային, իրապենս կայուն ու իրապենս կենսունակ պետականությունը:

Մարդկության պատմությանը հայտնի՝ ազգային պետականության ստեղծման ամեն մի շարժում ունեցել է և պիտի ունենա իր գաղափարական հիմքը: Ո՞րն է չափանիշը որոշելու, թե որդեգրված Գաղափարն իսկապես այն է՝ միակը, ճշմարիտը, որ կոչված է և կարող է տվյալ շարժման հիմքը հանդիսանալ. հիմք՝ մշտական ու իրական, տվյալ շարժման հուսալի հենարանը: Ամենաեական չափանիշը, ըստ ամենայնի, Գաղափարի տարողությունն է: Այսինքն՝ Գաղափարը բոլոր դեպքերում պետք է անհամեմատ ավելի մեծ ընդգրկում և արժեք ունենա, քան նրա վրա հենվող շարժումը: Ամեն անգամ, երբ շարժման նպատակն արժևորվում է ավելի, քան ինքը՝ Գաղափարը, շարժման գաղափարական հիմքը թուլանում է. իրական հիմքը փախչում է շարժման տակից, և ժամանակի ընթացքում շարժումն աստիճանաբար երևում է իր իսկական

տեսքով՝ օդից կախված, այսինքն՝ կենսագործման իրական մախադրյալներից զուրկ:

Գաղափարի կորստի այս քաղաքական իրադրությունն է, որ սովորաբար որակում են իբրև «անբախտություն», «անփորձություն», երբեմն՝ «դավաճանություն», «ներքին երկպառակությունների արդյունք», իսկ հաճախ էլ այլ ազգերի շահամոլություն, խաբեբայություն, դաժանություն և այլն: Իրականում պատճառներն անհամեմատ լուրջ են ու խոր:

Սկսենք նրանից, որ հայ ազգային պետականության կառուցման գործընթացի մասնակիցն իբրև իր էության անկապտելի մաս, իբրև միս ու արյուն պետք է ունենա Յավատքը՝ հավիտենականության մեջ անմահ հոգու արդար, այսինքն՝ իրեն արժանի հատուցման գաղափարի հանդեպ: Եթե չկա այս Յավատքը, կամ եթե այն առկա է սոսկ որպես մտային պարտադրանք, այլ ոչ որպես կյանքի բոլոր հանգրվաններում կողմնորոշման, դիրքորոշման և վերաբերմունքի սկզբունքային հիմք, ապա տվյալ անհատի մասնակցությունը շարժմանը դառնում է պատահականորեն օգտակար որոշ ժամանակաընթացքում և որոշ իրադրություններում, բայց վերջին հաշվով՝ անտեղի ու անբավարար, քանզի այդպիսի անհատը, իր տալիքի պակասությամբ սոսկ տեղ զբաղեցնելով շարքերում, իր հավատազուրկ մասնակցությամբ ինքնաբերաբար շարժումը խորթ ու անծանոթ ճանապարհներով տանում է դեպի ճահճուտ:

Հայության ներկա խնդիրը՝ որպես մի ամբողջ ազգի գոյության պահպանման և պետականորեն բնականոն զարգացման խնդիր, մարդկային իրականության բարդ և կարևոր շարժումներից մեկն է: Սակայն այդ շարժումը պատշաճ տարողությամբ, ճիշտ ուղղությամբ տանելու և մինչև վերջ հասցնելու գործը իր իսկ հայության խնդիրն է առաջին հերթին: Ինչ մնում է մարդկությանը, ապա լավագույն դեպքում նրա բաժինը կարող է լինել լոկ օգնելը կամ չխանգարելը հայությանը՝ իր խնդիրը կատարելու: Իսկ ինչպե՞ս, ի՞նչ տեսանկյունով պետք է մոտենա խնդրին գլխավոր կատարողը՝ հայ անհատը և հայ հավաքականությունը, առավելագույն օգտակար մասնակցություն բե-

րելու համար շարժմանը. արդյո՞ք իբրև անձնապես շահավետ մի գործ. թեկուզ և դժվար ու վտանգավոր, բայց ինքնահաստատման կամ այլ անձնական բավականության հագուրդ տվող, կամ հաճելի ու թեթև, և կամ հետաքրքիր ժամանց, թե՞ իբրև Պարտք՝ Հավիտենականության առջև:

Առաջին մոտեցման դեպքում քիչ բան կարելի է սպասել շարժման մասնակցից, քանի որ մնամորինակ շարժումները քանի դեռ չեն հասել հաջողության, չեն ունեցել և չեն կարող ունենալ նյութական, բարոյական, դիրքի և հեղինակության նշանակալի հատուցումներ անհատական մասնակցության դիմաց, նրանք չեն տվել նման բաներ, այլ պահանջել ու վերցրել են ժամանակ, նյութական միջոցներ, խանգարել են տնտեսական բարեկեցությանը, ընտանեկան կյանքի կազմակերպմանը, որդիական և ծնողական պարտքի կատարմանը, մասնագիտական աճին և այլն: Հետևաբար՝ ստանալու, վերցնելու ակնկալություն ունեցող անհատը նման շարժմանը չի հարի, իսկ եթե թյուրիմացաբար հարել է, ապա հետ կքաշվի գործից, հենց որ զգա, թե կորցնելիքն ավելին է, քան ստանալիքը. կամ՝ որպես ավելի վնասակար վիճակ, կմնա շարքերում սոսկ ֆիզիկապես՝ լրացնելով քանակը, բայց ոչ ամենևին որակը:

Երկրորդ մոտեցման դեպքում տրամաբանորեն արդեն պատճառաբանված է տուրքը. մենք Պարտք ենք տալիս, այլ ոչ թե նվեր: Եվ պարտքը տալիս ենք ոչ թե հանգիստ ծերության, ոչ թե 5-10-20-30 տարվա կյանքի հեռանկարով, այլ Հավիտենական կյանքի անցագրի դիմաց: Եթե հավատում ենք սրան, եթե ընդունակ ենք հավատալու սրան, ուրեմն՝ անկեղծ ենք Հայկ Նահապետի, Սուրբ Մեսրոպի, մինչև երեկվա Վարդանների՝ մեր գնահատումներում և արժևորումներում: Ընդունակ չե՞նք, չե՞նք հավատում՝ կեղծավոր են, ուրեմն, մեր գնահատումները և հետևապես, ըստ մեզ, հիմարապատումներ են Ավարայրներն ու Սարդարապատները, հիմարներ՝ ազգային հերոսները մեր...

Այսպիսով, այսօրվա մեր՝ իրականում հավատազուրկ վիճակը ոչ միայն նսեմացնում, այլև, ավելին, ի չիք է դարձնում

սուրբ երախտիքը մեր ամբողջ պատմության միլիոնավոր նահատակների ու այսօր նրանց կեցվածքը ժառանգած հազվագյուտ ընտրյալների: Ինչպե՞ս կարող ենք հարգել նահատակների հիշատակը, ինչպե՞ս կարող ենք կոչել՝ հետևելու նրանց օրինակին, ում մոլորյալ պարզամիտներ ենք համարում մեր հոգու խորքում՝ ըստ մեր այսօրվա մտածելակերպի, դատողության ու մեր փաստացի կեցվածքի ու վերաբերմունքի: Ո՞ւր մնացին հապա մեր գովերգված ազնվությունն ու ուղղամտությունը, որոնք փաստելու համար խոսքերի պակաս չենք զգում երբեք:

Իսկ եթե իսկապես անկեղծ ենք, եթե իսկապես ընդօրինակելի ենք համարում նախնյաց առաքինությունները, իմաստությունը, հանճարը, գործերն ու նվիրումը, ապա ինչո՞ւ մեր ազգային գոյության պայքարի քաղաքական փիլիսոփայությունը վերլուծելիս ոչ մի անգամ չենք հարցնում, թե որն էր նրանց այդ փիլիսոփայությունը սնուցող Ակունքը, պայքարի քաղաքականության ավիշը: Չենք հարցնում, որովհետև իբրև «լուսավորյալ» դարի զավակներ՝ ամաչում, երբեմն նույնիսկ վախենում ենք խոստովանել թեկուզ ինքներս մեզ, որ Հավատքն էր այդ Ակունքը. Լուսավորչի, Մեսրոպի, Վարդանի, Շնորհալու, Նարեկացու, Սեբաստացու և մնացների Հավատը՝ Քրիստոնեությունը, քանզի այն փաստված է մարդկության պատմության ողջ ընթացքով:

Լինելով ուժեղ, ունենալով ուժերի ակնհայտ առավելություն՝ հարվածել, հաղթելը դժվարին խնդիր չէ: Բայց լինելով թշնամիներով շրջապատված, գտնվելով զորեղների շահերի բախման խաչմերուկում, օտար ու սեփական կրքերի հորձանուտում, լինելով ֆիզիկական ու բարոյական հարվածների թիրախ դարձնող անընդմեջ և դիմանալ, ոչ միայն գոյատևել, այլև հարատևել, միաժամանակ ուժ և կարողություն գտնել՝ կերտելու ձեռակերտ ու անձեռակերտ կոթողներ, գեղեցիկ ու վեհ արվեստ և գրականություն... Երեցեք, բայց սա ոչ միայն թույլ, այլև միջին ուժականության ազգային հավաքականության իսկ գործ չէ. սա հավատքով ու ոգով զորեղ ժողովրդի պատմություն

է: Որտեղի՞ց է, ո՞ւր գնաց այդ ուժը, որից այժմ զրկված՝ ուժասպառ և մոլորված, հետզհետե տկարանում, թուլանում և սպառվում ենք: Եվ ինչպե՞ս հետ բերենք այդ ուժը, արժանանանք դրան, որ դադարենք սեփական պարտքից փախչող, այսինքն՝ ոչ միայն մեր անելիքներից ու տալիքներից խուսափող, այլև ուրիշների՝ մեզ տվածը գողացող, մեր տունը փչացնող, մեր կյանքը ապականող, միմյանց դեմ դավեր նյութող թշվառականներ դառնալուց. դադարենք ուրացող, արհամարհող և հաճախ նույնիսկ թշնամի լինելուց համամարդկային չափանիշներով անգամ բարձր գնահատված մեր ազգային արժեքների նկատմամբ, որպեսզի մաքրվենք, առողջանանք, իմաստնանանք և հզորանանք, աճենք, բարգավաճենք ու ընդմիշտ արժանի լինենք վայելելու մեր հայրենի երկիրը, մեր ազատությունը, մեր լեզուն, մեր Աստվածատուր տաղանդի հոգևոր և ձեռագործ արդյունքները:

Ո՞ւր է հասցրել մեզ այս ընթացքը և ո՞ւր է շարունակում տանել. ի՞նչ պետք է ասել և ի՞նչ պետք է անել, որ իրերն իրենց անուններով կոչվեն ի վերջո ու արժևորվեն ճշմարտորեն, և փնտրենք ու գտնենք մեր իսկական հիմքերը և հենվենք ու կառուցենք դրանց վրա և ընթանանք ճիշտ ուղղությամբ, մեր մեծերի, մեր սրբերի դավանած արժեքներին պատշաճ մթնոլորտում, որից հետո ազգային անվտանգ, պատվավոր և բարգավաճ գոյության ապահովումը ժամանակի հարց կլինի միայն:

Սակայն մինչ այդ շատ կարևոր է, որ լրջորեն հաշիվ տանք մեզ, որ մեր ներկա ընթացքը հասցրել է մեզ ստրկության և շարունակում է տանել ստրկահոգության, այսինքն՝ բարոյական ու ֆիզիկական վախճանի: Որովհետև ստրկական վիճակը՝ իբրև ազգային, քաղաքական, ընկերային և տնտեսական կարգավիճակ, դեռ ի գորու չէ բացարձակապես ստրկացնելու անձը և հասարակությունը. իրական, բացարձակ ստրկությունը սկսվում է ստրկամտությամբ և ավարտվում է ստրկահոգությամբ: Անձն ազատ է, եթե ստրուկ չէ հոգին: Ազատ հոգին, իր հերթին, հզոր գործոն է ստրկացած մտքի ազատա-

գրման համար, իսկ երբ ազատ է նաև միտքը, անձի կամ ազգի ստրկական կարգավիճակը դառնում է ժամանակավոր, ու լիակատար ազատագրումն իր բոլոր հետևանքներով՝ ժամանակի հարց միայն: Միևնույն տրամաբանությամբ, բոլոր այն դեպքերում, երբ ստրկամտության ախտը վարակելով միտքը՝ ախտահարում է և հոգին, ախտահարման աստիճանին համապատասխան նվազում և մինչև իսկ գրոյի է հասնում ազգի հոգեբարոյական վարակամերժ ունակությունը (իմունիտետը)՝ ազատագրման հույսն ու կարողությունը: Ազատ կացությունը՝ ազատ մտքի, իսկ ազատ միտքը ազատ հոգու վրա կարող է հենվել միայն: Ուրեմն, վերջին հաշվով, ազատության հիմքն ու նախապայմանն ազատ հոգին է: Ազատ հոգու պահպանումը, փաստորեն, ազատ կեցության պահպանումն է, այսինքն՝ ազատության ձեռքբերման և պահպանման առաջնահերթ ու կարևորագույն գործոնը. հոգու ազատություն, որի առկայությամբ միայն կարելի է ստանալ, ունենալ ազգային կենսունակ պետականություն ստեղծելու բացարձակ իրավունքը և անընկրկուն կարողությունը:

Իսկ ո՞րն է հոգու ազատության ակունքը: Պատասխանը դարձյալ մեկն է և աներկմիտ՝ Հավատը: Հավատքը Աստուծո նկատմամբ, Հավատքը Նրա բարության, արդարության և տիեզերական ու հավիտենական գործության նկատմամբ: Անմահ է անձը կամ ազգը, որի գոյությունը խարսխված է այս հավատքի վրա. նա ենթակա չէ հոգեկան ստրկացման, քանզի այդպիսի ստրկությունը մահ է, վախճանը Գոյի, անհարիր անմահության հավատքին. իսկ Աստծո Հավատքով տոգորված կյանքն իրապենս անվախճան է, քանզի դրա բովանդակությունն է Ազատ Հոգին: Հետևաբար, Աստծո Հավատքը կրող անձը կամ ազգն Ազատ Հոգի ունի. եթե Ազատ Հոգի ունի, ստրկություն չի կարող ճանաչել. եթե ստրկություն չի ճանաչում, Անմահ է նա: ***Սհա թե ինչու են մեր նախահայրերը մեռել՝ ապրելու համար:*** Հավատո՞ւմ ենք դրան, հավատո՞ւմ ենք, որ Վարդանանք Անմահ են, այսինքն՝ ապրում են իրական կյանքով՝ Տիեզերական ու Հավիտենական կատարելության կյանքով, և ոչ թե մեր

մտապատկերներում սոսկ, գրական կերպարներ իբրև, և կամ որպես քարոզչության միջոց: Եթե հավատում ենք սրան, ապա պետք է հավատանք նաև, որ Աստված շնորհեց նրանց այդ կյանքը իրենց Հավատքի միջոցով, որով կարողացան ազատ պահել Հոգին: Եվ այդ իսկ պահից Ամմահ էին նրանք արդեն, քանզի մերժեցին ստրկությունը, այսինքն՝ Մահը. Ազատ Հոգով ազատ պահեցին իրենց մտքերը. Ազատ Հոգու և Ազատ Մտքի թելադրանքով ընդունեցին նրանք Գիտակցական Մահը, այսինքն՝ հրաժարումը հոգևոր ստրկությունից, հետևաբար և անմահությունը՝ ըստ Աստվածային բնության, որ նրանք ճանաչեցին Հիսուս Քրիստոսի Ավետարանով ու խաչով:

Զե՞նք հավատում սրան, ո՞ր է, հապա ո՞րն է ճշմարտությունը... Հավատում ենք, սակայն սոսկ իբրև օգտակար մտահանգում, այլ ոչ իբրև բացարձակ ճշմարտություն: Այդ դեպքում ինչո՞ւ այդ «օգտակար մտահանգումը» օգտակար արդյունք չի տալիս:

Որովհետև սխալ է ու հակասական նմանօրինակ մոտեցումը: Այն, ինչ ճշմարիտ չէ, չի կարող օգտակար լինել. այն կարող է երբեմն թվալ օգտակար, բայց չի՝ կարող օգտակար լինել գործնականում իր արդյունքով և մանավանդ տևականորեն: Եվ վերջապես, եթե հավատում ենք դրա թե՛ ճշմարտացիությանը և թե՛ օգտակարությանը, ապա ինչո՞ւ չենք որդեգրում գաղափարը՝ իբրև գործունեության ուղեցույց, ի գիտություն և ի գործադրում: Անհավատը տեսածին է հավատում, հավատացյալը՝ չտեսածին, բայց մի՞թե իրականում տեսնելու բան չկա:

Ֆիզիկապես, այո՛, չկա, բայց կա հոգեպես: Անհավատը չունի հոգու աչքեր, որ տեսնի այն, ինչ գոյություն ունի հավատացյալի համար:

Պատանքներ հագնենք հիմնկվանից, այլ ոչ թե վերջին պահին, ինչպես Սարդարապատ կռվելու զնացող էջմիածնական միաբանները: Պատանքներ հագնենք մեր մարմնի վրա ժամանակ առ ժամանակ և մշտապես՝ մեր մտքի մեջ, որպես

խորհուրդ, որպես հիշեցում, որպես դաստիարակություն և... հոգեկան մարզում:

Եթե պատանքներ հազներ ոչ թե ազգի հազարից մեկը, այն էլ ոչ թե օրհասական պահին՝ արյունաքամ ու անպաշտպան Երևանի նախադուռ Սարդարապատում, այլ հազած լինեինք մինչ Սարդարապատը՝ Կարինում կամ Կարսի բերդում... Եվ դեռ դրանից շատ առաջ, 1878 թվականից էլ շատ առաջ, և հազած լիներ ազգի գոնե մեծ մասը և ամբողջապես նրանց գլխավորությամբ, ովքեր պարտավոր էին այս մայրուղով ազգի ընթացքը պատշաճորեն առաջնորդելու ու նաև անձնական օրինակ ծառայելու ազգի համար: Այն ժամանակ կունենայինք մեր ազգային Մայիսը, ոչ թե հանկարծակի, շվարած, արյունաքամ վիճակում, չա՛տ տեսակետներից անկենսունակ, մեկուսացած հողապատառիկի վրա, այլ կունենայինք գիտակցորեն նախապատրաստված Մայիսը մեր հայրենի հզոր ու կենսունակ տարածքի վրա և համապատասխան որակական ու քանակական մեր ներկայությամբ, այն պաշտպանելու, հարաճունորեն զարգացնելու կարողությամբ և չէինք ապրի ֆիզիկական ու բարոյական ազգային ողբերգությունը:

Պատանք կարող է հազնել հոգու պարտք զգացող հայը, և քանի որ այդ պատանունը հոգու հասկացողությամբ է, ապա դա մահվան հագուստ չէ, այլ կյանքի, իսկական, լիարժեք կյանքի... Ու այժմ էլ, եթե այդ պատանքը հազնենք բոլորս և առանց սպասելու «տասնմեկերորդ ժամի» (վերջին պահի) ազդին՝ յուրաքանչյուրս լծվենք նախ և առաջ սեփական պարտականություններն ազնվորեն կատարելուն, այդ դեպքում մեր ազգային գոյությունն այժմյան հարցականի փոխարեն կստանա հաստատուն և կենսատու կյանքի հարատև երաշխիքը:

Եզրափակենք:

Անձի, ազգի Ազատությունը պայմանավորված է հոգու ազատությամբ, հոգու Ազատությունը պայմանավորված է Աստծո Չավատքով. հայ ազգի համար Աստծո Չավատքը Հիսուս Քրիստոսի Ավետարանի Չավատքն է՝ Վարդանանց Անմահության և մեր այսօրվա ու վաղվա գոյության աղբյուրը. այդ աղ-

բյուրը տվել ու կրկին կարող է կյանք տալ մեզ. այդ աղբյուրում ցողված դրոշն է, որ կարող է մեզ առաջնորդել կերտելու մեր ազատ, ապահով ու բարգավաճ ազգապետությունը:

ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ:

- Վերանայումը մեր ազգի կենաց ընթացքի, որն ակներևորեն շեղվել է բնականոն հունից:

- Վերանայումը մեր ազգային կառույցների և նրանց պարտավորությունների համակարգի:

- Վերանայումը հայ անհատի և մանավանդ հայ առաջնորդի պարտավորությունների դրույթների և գործունեության գնահատման չափանիշների:

- Վերանայումը այսօրվա մեր ընդհանուր վերաբերմունքի՝ ազգային ներկա և հեռանկարային խնդիրների նկատմամբ:

- Վերանայումը ազգի ու հայրենիք Հայաստանի նկատմամբ մեր պարտավորությունների չափերի, ձևերի և միջոցների:

Այս և նման վերանայումներն են, որ կառաջացնեն անհրաժեշտ փոփոխություններ մեր ազգային հոգեկան, գաղափարական, բարոյական վիճակի ընթերցումների, ազգային հասարակական-քաղաքական հասկացությունների, ընկերային հարցերի մոտեցման և քաղաքացիական պարտաճանաչության մեջ, ինչպես նաև ազգային «մեծ» ու «փոքր», «առաջնային» ու «երկրորդական», «տեղական» ու «ընդհանրական» հարցերի և գործերի արժևորման մեջ՝ ստեղծելով ՊԵՏԱԿԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄ ԵՎ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԲՈՒԽ ՈՒ ԱԶՆԻՎ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ, անկախ նրանից, թե տվյալ պահին ունե՞նք ազգային իրավական պետություն և կամ Հայաստանո՞ւմ ենք ապրում, թե՞ ոչ:

Ունի՞ց պետք է սկսվեն նշված վերանայումներն ու փոփոխությունները: Մեր կարծիքով, սկիզբը պետք է դնեն և իրենց խոսքով ու գործով օրինակ ծառայեն ազգային Ազատ Ոգին կրող, ազգի գիտակցությունն ու խիղճն ունեցող հայ անձերը և ազգային կառույցները:

Այս հարցում, նախաձեռնողների առաջապահների որպես, մեր հայացքները պետք է ուղղված լինեին նախ և առաջ Հայ Ազատ Եկեղեցու՝ մեր կղերի և ապա ազգային Ոգին կրող հայ աշխարհիկ մտավորականի ու ազգային գործչի վրա: Սակայն իրականում կարող ենք այդ անել: Կարող ենք նրանցից իրապաշտորեն ակնկալել վերոհիշյալ վերանայումների ու փոփոխությունների սկզբնավորման նախաձեռնությունը և մանավանդ իրենց կյանքով ու զործունեությամբ օրինակ ծառայելը... Այս պայմաններում մնում է, որ յուրաքանչյուրը քննի իրեն, ու եթե իր ազգային գիտակցությունը և Աստծո առաջ խիղճը թելադրում են իրեն, որ ինքը պարտավոր է և կարող է սկսողներից մեկը լինել, թող վերափոխի իրեն և փնտրի իր նմաններին: Երբ ստացվի անհրաժեշտ քանակը այդ որակի անձանց, թող միանան և սկսեն ազգի վերակենդանացման գործը Աստծո օգնությամբ:

Գուցե տարօրինակ թվա՝ քառասունմեկ տարի առաջ (երբ դեռ Խորհրդային Միությունը կար, Հայրենիքից շատ ու շատ հեռու՝ ԱՄՆ-ում) սփյուռքյան պայմաններում գրածս այս հոդվածի գետեղումն այժմ՝ անկախ Հայաստանի Հանրապետությունում հրատարակվող այս գրքում, այն էլ որպես վերջաբան, այսինքն՝ սույն գրքի իմաստային բովանդակությունն ի մի բերող, ամփոփող նյութ ու գուցե նաև՝ ներկա վիճակից դուրս գալու ճանապարհի հուշող մի սկզբունքային ծրագրի նախագիծ:

Այնուամենայնիվ, կարծիք առաջացավ, որ դրա վերահրապարակումը կարող է այսօր էլ հետաքրքրական ու շահեկան լինել: Մանավանդ որ, ըստ երևույթին, անհրաժեշտ քիչ դասեր ենք քաղել նաև անկախության անցած տարիների ընթացքում:

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Խմբագրի կողմից	5
Նախաբանի փոխարեն. Ե՞րբ և որ դեպքում է հնչեցվում համազգային ահազանգը	13

ԳԼՈՒԽ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՐԱՏՆԵՐ, ԹԵՐԱՑՈՒՄՆԵՐ

ԱՅԱԶԱՆԳ Ազգի ու հայրենիքի գոյության վտանգի և ԿՈՉ Հավատքի՝ ազգային կենարար ժառանգության վերահաս- տատաման ու վերակիրառման.....	18
Կարևոր պարզաբանումներ	21
Ի՞նչ կարճատեսություն ու անշնորհակալություն	22
Ո՞վ, ովքե՞ր	23
Էական խնդիրների տրամաբանություն	24
Գոյություն ունեցող մեծ բաժանումը	25
Արդյո՞ք «զարգացման» վայրընթացի մեջ չենք	29
Կողմնացույցների ճշգրտության հարց	32
Նախապատրաստված նավաբեկումներ	35
Դու ո՞վ ես, որ... ..	36
Ո՞ր լեզուն ենք ընդունում, հասկանում	37
Լրացնող կրկնություն	38
Մարդկության կյանքը զարթո՞նք է պահանջում	39
Հպանցյալ դիտարկում	41
Մուտացիա	42
Կատարվածի հավատքով ընկալումը՝ հայկականություն	43
Հայկականություն	45
Հուշարձաններ՝ առանց հուշերի	51
Մեր պատմության և ինքնության կողոպուտը կասեցնել է պետք	

Ա՛խ, մեր պատմությունը	52
Առաջ ենք գնում, տեղքա՞յլ անում, թե՞ հետ ենք շարտվում ...	54
Թունավոր «քաղցրություն»	56
Պատրանք մահաբեր	59
Ազգը մի՞թե հիպնոսի մեջ է	60
Ապրել ո՞ր բարոյական արժեքներով	63
Երկուսից ո՞րն է ճիշտ	65
Հայտնություն Նոյին	67
Երաշխիք գիտության	68
Սնունդ. ախտահարող և տկարացնող, թե՞ զորացնող	71
Չանտեսենք էականը	73
Կեղծ ու իսկական հոգեկանություն	75
Հայ մարդ, հայություն, Հայաստան, վեր կաց	79
Եվ դարձյալ ազգային հոգեբարոյական առողջապահության մասին	80
Ձևական հավատքը՝ առավել վատ, քան անհավատությունը, իսկ շահադիտական հավատքը՝ ծայրահեղ անկում	81
Մեղքը տկարացնող ուժ է	83
Հոգու և մտքի զգաստացում	85
Եթե ճիշտ է, ապա պետք է կատարել	88
Եթե հոգիդ և միտքդ արձագանքում են, ինչպե՞ս զսպես ու լռես	91
«Կռիշա»՝ տանիք	93
Մտքեր՝ հին ու նոր	96
Եվս մեկ ահազանգ	99
Հայաստանյան հեռուստատեսային հաղորդումների խորթ արտահայտությունները	102
Մի պահ, երբ տրամաբանությունն առկա է	107
Ի՞նչ կլինի, եթե...	109
Մտքեր և հարցեր մարդու իրավունքների պաշտպանության	

մասին	112
Սթափվել, զգաստանալ	114
Մերժելի են բոլոր չարիքները	116
Երեսպաշտությունը՝ երեսպաշտությամբ. զարգացած երկրներ, բայց ո՞ր հարցում	119
Իրավ ճանապարհ ու անելիքներ	124
Իրավ ճանապարհ ու անելիքներ	126

ԳԼՈՒԽ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԶԳՈՒՇԱՆԱԼ ՏՐՈՅԱԿԱՆ ԶԻՈՒՑ

Լույս՝ իրական և կեղծ, կենսատու և կորստաբեր	132
Աստծուց վախենալ և մարդկանցից ամաչել	134
Աստուծո և մարդու մասին	136
Կուրություն	138
Աներկույթ առաջադիմական նվաճումներ, որոնք իրականում պիղծ են ու կորստաբեր	149
Նենգություն	151
Դեպի հոգևոր հավատարմություն	153
Մենք հանդիպեցինք թշնամուն՝ չարին, և ճանաչեցինք. այն մեր մեջ էր	154
Ներազգային թշնամություն	157
Էական, կենսական վաղեմի հարց.....	159
Մշակութային ինքնասպանություն՝ մեր անտարբերությամբ, թշնամիների դրդմամբ, թե՞ այլ փորձությամբ	162
Լսելով՝ իմ հոգին ալեկոծվեց, և մտածեցի	164
Փորձանքներից ամենամեծը	174
Այս լուսավորյալ հորջորջվող դարն ու դարաշրջանը	175
Հոգևոր բալանս՝ հաշվեկշիռ	178
ՍՏԵՂԾԵԼՈՎ (աշխատել, մշակել, արտադրել) ՀԱՏՈՒՑՎԵԼ (սնվել, աճել ու բազմանալ), ԵՐՋԱՆԿԱՆԱԼ (սիրելով մերձա-	

վորին)	180
Մեր մեծ բացը՝ ցավալի, ամոթալի և կորստաբեր	183
Սիրելի հայ մարդ	185
Քրիստոնյա կոչվող հեթանոսներն ամենակորուսյալ հեթանոսներն են	187
Տպավորություն և խոհեր	189
Լինենք կողմնակից «աղվեսամիտ ռեալ փոլիթիքսի», թե՞ «Երկնային մանկամտության»	192
Ժողովրդավարություն	199
Բարոյականության մեր ազգային առանցքը	201
Ոչ միայն երգերը, պարերը, հագնվածքն ու կեցվածքը, այլև խաղալիքներն էլ ընդդեմ մեր ինքնության	204
Նախքան ուտելն իմանալ, թե ո՞ւմ կողմից, ինչո՞ւ է եփված և ինչո՞ւ է մեզ ձրի տրվում	205
Գովազդ հարազատ, օգտակար և խորթ ու վնասակար	207
Գովազդ - պրոպագանդա	209
Բացահայտել և չեզոքացնել Գողիաթներին	211
Ո՞ւմ ձեռքին է	213
АМЕРИКАНСКИЙ ПИРОГ - Ամերիկյան կարկանդակ	214
Անաթան հնարքների կամ «երեք մանեթանոց... ծիծաղի» մասին	217
Խորամանկ և դաժան դավադրություն	218
Արդյոք էականը չի՞ վրիպում մեր ուշադրությունից	220
Ազգային հաղորդակցության հեռուստատեսություն	221
Մարդը մինչև ո՞ւր կարող է հասնել	225
Տեսա, լսեցի, վրդովվեցի, մտածեցի և հարցերով լցվեցի. հոգիս ճչաց	227
Հստակեցում, գնահատում, դասակարգում ու ըստ այնմ՝ որոշում	229

Հոգևոր դիմադրություն և հաղթանակ	234
Կառուցում առանց Աստուծո և Աստուծո դեմ	236
Հայ ազգային ու հոգևոր ինքնության գիտակցություն և հավատարմություն	238
Հայ հոգևոր, գաղափարական և բարոյական զգոնություն	242
Ինչո՞վ են զբաղված մեր միտքն ու սիրտը	244
Թող նորից ու նորից ասվի	245
Արագ ու անհրաժեշտ անդրադարձ մեր ինքնությանը	247

ԳԼՈՒԽ ԵՐՐՈՐԴ

ՄԵՐ ՓՈԽՎԵԼԸ՝ ՄԵՐ ԼԻՆԵԼՈՒԹՅԱՆ ՊԱՅՄԱՆ

Ինչպե՞ս հարցի կարևորությունը	250
Մենք չգիտե՞նք, չենք ճանաչում մեզ	252
Պատասխանատվության թելադրանք	254
«Ազգային հաշվապահության ու աուդիտի» մասին	257
Մեր այս վիճակն արդյունք է անհոգության՞, դասալքության՞, ուրացումի ու դավաճանության՞	259
Ներքին ազատագրական պայքար	261
Մեր Աստվածաշնորհի ինքնությունը	262
Յուզաբեր կանայք	264
Հավատարմությունը հոգևոր ինքնությանը՝ փրկություն	265
Ե՞րբ է հայը հայ	268
Հաշվեկշիռ՝ բալանս	269
Վիճակ	271
Տոհմիկը, նորը և հավերժականը	273
Աստվածաճանաչումը մեծագույն գիտություն՝ գե՛րգիտություն և գոյության պայման-երաշխիք	278
Մեր սրտերի փափկեցումը՝ կենսական անհրաժեշտություն	282
Շատերը կհամաձայնեն, բայց այդ մասին չի խոսվում	284

Հավատքով հայրենասիրություն	286
Իսկական ու հարատև գործություն, ազատություն, հարստու- թյուն ու երջանկություն	288

ԳԼՈՒԽ ԶՈՐՐՈՐԴ

ՎԵՐԱԴԱՐՉ ԱԿՈՒՆՔՆԵՐԻՆ

(Չափորոշիչների ուրվագծում և փարոսների տեղորոշում)

Ազգի, հասարակության բարոյաքանությունը և հոգեքա- նությունը	292
Իսկական ու լիակատար ապաքինում	295
Վիրուս, ախտ, սրբապղծություն և փրկություն	297
Կորոնավիրուսը 2020 թվականին	300
Համաճարակի պատճառի ճանաչումը՝ օգտակար, հաղթական	303
Հոգևոր վերակենդանացում	306
Ծանեա՝ զքեզ	308
Մեր ինքնությունը	309
Դիցուք, մի պահ	313
Կայացում	315
Ավետարանի խոսքը՝ կողմնորոշող շնորհ և փրկություն	317
Հասկանանք	319
Ո՞ր վերածնունդը, ինչի՞ վերածնունդ	321
Էական հասկացողություն ու ըմբռնում	323
Էական հարցը դրվա՞ծ է ազգային սեղանին	325
Մեր առջև դրված՝ չենք տեսնում	327
Մեծ իրադարձությանը՝ շատ կարճ անդրադարձ	329
Խոսքն իսկականի մասին է	330
Ինչի մասին՝ ինչն ենք մոռացել	331
Հայոց հերոսների ու հերոսությունների օրինակը հիմք՝ հայ սերունդների ազգային դաստիարակության, որով՝ հոգևոր և	

մտավոր զարգացման ու առողջ կենցաղավարության	334
Հայ հերոսներ, ուլքեր պետք է ճանաչվեն. նրանց կերպարը և կյանքի օրինակն ազգային քանկարժեք ժառանգություն է	338
Խոսք	340
Աստվածային սիրով է կյանքը կենարար	344
Որոշ համեմատություններ ու եզրակացություններ	347
Հոգևոր սննդառություն	348
Հոգու (հոգեկան) օրգանիզմ	349
Եվ դարձյալ անդրադարձ նույն էական խնդրին	351
Դրական և բացասական իրականություն	355
Ջանքե՞ր, այո՛, բայց ինչպիսի՞ և ինչի՞ համար	358
Խորհրդանիշ	363

ԳԼՈՒԽ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

(Հավելված)

ԱՅԱԶԱՆԳ, ՈՐԸ ՉԵՆՔ ԼՍՈՒՄ (Մինչև ե՞րբ ու մինչև ո՞ւր)

Անդրադարձ Արցախ-Ղարաբաղ հասկացությանը	367
Հուշագիր	368
Դրական, օգտակար փորձառություն	372
Հայ-ադրբեջանական հարաբերություններ	376
Մեղա՛... այս ի՛նչ անամոթություն է	378
Ճշմարտություն հանուն արդարության, հետևապես և խաղա- ղության ու բարգավաճման	384
Պանթուրքական նացիզմի ծավալապաշտական վտանգը հա- րատն է	387
Սենատոր Ջոն Մկլարին հանրապետական՝ Արիզոնայի նահան- գից (ընտրված) Ջինված ուժերի կոմիտեի կոչումով անդամ	390
Հիշենք, նկատի ունենանք ու ըստ այնմ գործենք, ապրենք	391
Նահանջ կորուստներով. մինչև ե՞րբ	392

Ազգային ծրագիր	394
Ազգային ճիշտ մոտեցում	395
Իսկական բարեփոխում	397
Միամտություն, թյուրիմացություն, խաբկանք	398
Խորհրդային նախնական կայսրությունից ռուսամետության ազատագրումը, ռուսականացումը և հայությունն ու Հայաս- տանը	404
Քաղաքականություն և սկզբունք	407
Մոսկվա՝, Մոսկվա՝	409
Հարցերի հարցով ո՞ւմ ենք դիմում	410
Ինչո՞ւ է այսպես	411
Մեծ ու էական ճշմարտություն	415
Արագ, սակայն խորքային, համեստ հետևություններ	419
Լավը պետք է լավ արվի, մինչև վերջ ու ամբողջական	421
Մշտաբեր զգոնությամբ պաշտպանություն	426
Արժեհամակարգ	427
Հայկականության քաղաքական փիլիսոփայությունը	430
Նշանավոր փաստ, օգտաշատ օրինակ	435
ճշմարիտ ճանապարհ	435
Վերջաբանի փոխարեն. Ահազանգ զգաստության, վերա- ճանաչման ու վերահաստատման համար	437

Վարդան
Գրիգորյան

Ա Հ Ա Ջ Ա Ն Գ Պ Ա Հ Ա Ն Ջ

Հ Ա Յ Կ Յ Ա Ն Ք Ի

զ գ ա ս տ ո լ թ յ ա ն

վ եր ա ճ ա ն չ մ ա ն

վ եր ա հ ա ս տ ա տ մ ա ն

Հրատ. խմբագիր՝ Ա. Սահակյան
Համակարգչային էջադրումը՝ Վ. Պապյանի

ISBN 978-5-8080-1501-2



9 785808 015012

Հրատ. պատվեր № 1220
Ստորագրված է տպագրության՝ 06.02. 2023 թ.:
Չափեր՝ 60 x 84 ¹/₁₆, 28,5 տպագր. մամուլ:
Տպաքանակը՝ 1000 օրինակ:
Գիրքը վաճառքի ենթակա չէ:

ՀՀ ԳԱԱ տպարան,
Երևան, Մարշալ Բաղրամյան պող. 24: